धनकोषो धान्य-कोषः कोषः शस्त्रास्त्रसंयुत. ।
शब्दकोषः समर्थोऽस्ति ह्येतेषां वर्णने खलु ।।
(काव्यतीर्थ)

हिन्दी-मराठी व्यवहार कोष

संपादक
कै. प. गणेश रघुनाथ वैशंपायन

संशोधित व परिवर्धित संस्करण,
काव्यतीर्थ का. र. वैशंपायन, साहित्यरत्न (प्रयाग), येवले.

मूल्य रु. १०–००

प्रकाशक

डॉ गं श्री कोशे,

अ. त्रि गृह प्रकाशनासाठी,

१७८६ सदाशिव पेठ, पुणे २

आवृत्ती चौथी १५-८-१९५५

आवृत्ती पाचवी १२-१०-१९६७

मुद्रक :

दि दा. गागल, एम्. एस्सी.,

लोकसंग्रह मुद्रणालय,

१७८६ सदाशिव पेठ, पुणे २

मोजक्या शब्दांत —

हिंदी-मराठी व्यवहार कोषाचे हे पाचवे सस्करण आहे. या सस्करणात सुमारे २२०० शब्दाची भर घातली आहे त्यामुळे कोषातील शब्दाची सख्या सुमारे तीस हजार झाली आहे

चौथ्या आवृत्तीत दोन परिशिष्टे होती. त्यात शासन शब्दकोष हे नवे परिशिष्ट जोडले होते या पाचव्या आवृत्तीत पहिल्या परिशिष्टात म्हणजे "हिन्दी म्हणी" या परिशिष्टात नवीन ८६ म्हणीची भर घातली आहे शिवाय छोटी छोटी सात नवीन परिशिष्टे जोडली आहेत. परिशिष्टाच्या परिचयात या साऱ्या परिशिष्टाची थोडक्यात माहिती दिली आहे.

अ. वि गृह प्रकाशनाने हे कार्य मजवर सोपवून मला माझ्या ज्येष्ठ वधूच्या हिन्दी व्यासगाला जोड देण्याची जी सधि दिली त्याबद्दल मी आभारी आहे.

का र वैशंपायन
सशोधित व परिवर्धित सस्करण-सपादक.

सुधारून वाढविलेली

चौथी आवृत्ति

हिन्दी-मराठी व्यवहार-कोषाच्या या चौथ्या आवृत्तीची छपाई सुरू करण्यापूर्वीच दुर्दैवाने पं. ग र. वैशंपायन हे कालवश झाले हे लिहिण्यास अत्यत वाईट वाटते.

त्याच्या पश्चात् या कोषात आवश्यक अशा सुधारणा करण्याचें कार्य करण्याची विनति येवले येथील जनता विद्यालयातील संस्कृत व हिन्दीचे नावाजलेले शिक्षक व त्याचे बंधु श्री का र. वैशंपायन काव्य-पुराणतीर्थ, साहित्यभूषण, कविरत्न, हि. शि. सनद, राष्ट्रभाषारत्न, याना आम्ही केली ती त्यानी आपलेपणाने मान्य केली. त्यामुळेंच कोषाच्या नव्या आवृत्तीचे काम चागले झाले आहे. आवश्यक शब्दाची भर त्यानीं योग्य जागी घातली आहे, पण हिन्दीमध्यें नव्यानें प्रचलित होत असलेल्या शासनविषयक शब्दाची पुरवणीहि त्यानी तयार करून दिली आहे हे कार्य त्यानी राष्ट्रभाषा व पुणें अ वि. गृह याच्यावरील प्रेमानें विनामूल्य केलेले आहे. याबद्दल सस्था त्याची ऋणी आहे

पृष्ठसख्या वाढली असली तरी किमत पूर्वीचीच ठेवली आहे.

दिनाक १५ ऑगस्ट १९५५] [कार्याध्यक्ष— अ. वि. गृह, पुणे.

तिसऱ्या आवृत्तीसंबंधीं

आपल्या भारतराष्ट्राची राजभाषा हिन्दी नि लिपि देवनागरी आहे. तिचा अभ्यास सुलभ व्हावा म्हणून, यात पुष्कळ नवीन शब्दाची भर घातली आहे.

माझ्या सहकाऱ्यानी वेळोवेळी मला केलेल्या सर्व सूचनांचा अतर्भाव करून सर्व चुका काढून टाकून कोष शुद्धतम करण्याचा प्रयत्न केला आहे.

या कोषात सुमारे ६०० म्हणी सार्थ घेतल्या आहेत नि त्यामुळें अतिशय मोठी सोय केलेली आहे

या कामी मला श्री. मधुसूदन सदाशिव बर्वे, साहित्यरत्न यांनी बरेच साहाय्य केले आहे, त्याचा मी ऋणी आहें. लोकसग्रह मुद्रणालयानें सर्व काम चागलें केले, त्यासाठी मी ऋणी आहे.

हिंदी-मराठी-कोष-कार्यालय,
१३४।२ शुक्रवार पेठ, पुणे २
त्रिपुरी पौर्णिमा १८७१

सज्जनाचा सेवक
ग. र. वैशंपायन

परिशिष्टांचा परिचय

एकदर नऊ परिशिष्टे आहेत. पहिले परिशिष्ट म्हणीचे आहे. त्यात ९४३ म्हणींचा सग्रह आहे काही नवीन म्हणी फारच आकर्षक आहेत दुसरे परिशिष्ट शासन शब्दकोषाचे आहे त्यातील शब्द हळूहळू प्रचारात येत आहेत. तिसरे परिशिष्ट जलदसदर्भासाठी आहे कोषात जरी यातील बरेच शब्द आले असले तरी चटकन् आठवावयास या परिशिष्टाचा उपयोग होणार आहे नमुना म्हणूनच हे पुढील परिशिष्ट जोडले आहे वाचकाना आवडल्यास पुढील आवृत्तीचे वेळी याचें आकर्षक स्वरूप करून वाढ करता येईल चौथें परिशिष्ट व्यवहारात उपयोगी पडण्यासारखें आहे. मिश्रशब्दाचे पाचवे परिशिष्ट व्यवहारात येणारे शब्द सुटून जाऊ नयेत एतदर्थ आहे.

सहावे परिशिष्ट व्यावहारिक अनुभवाच्या आधारावर रचले आहे शरीरावयवावरून बरेचसे मुहावरे तयार झाले आहेत त्यातील निवडक तेवढेच या परिशिष्टात दिले आहेत या मुहावऱ्याचे अर्थ त्वरित लक्षात येत नाहीत. पुन पुन्हा डोळ्याखालून घातले की परिचित होऊन जातील सातवे परिशिष्ट सामान्यज्ञानात भर म्हणून आहे

आठवे परिशिष्ट पौराणिक व्यक्तीची माहिती असे आहे माहिती मुद्दाम हिंदीत दिली आहे. सुप्रसिद्ध पौराणिक व्यक्ति म्हणजे प्रभु रामचद्र, श्रीकृष्ण, भीष्म, दशरथ इत्यादीची माहिती सर्वांनाच असते. तेव्हा ती न देता काही विशिष्ट व वाङमयात मधून मधून सदर्भ येणाऱ्या व्यक्ति या परिशिष्टात परिचित करून दिल्या आहेत.

धृष्टकेतु, त्रिशकु, जडभरत, चद्रहास, कयाधू इत्यादि (व्यक्तिओ की जानकारी इने गिने शब्दोमे) व्यक्तीची माहिती थोडक्यात व उपयुक्त अशी दिली आहे

नववे परिशिष्ट प्रचारात्मक आहे 'मशायरा' हा शब्द हिंदी शिकणाऱ्याना परिचित आहे. मराठीत त्याला कविसंमेलन म्हणतात मशायऱ्यामध्यें 'शेर' म्हणणाऱ्याचे फार कौतुक होते केवळ नमुना म्हणून काही हिन्दी रुबाइयाँ व शेर दिले आहेत. शेर समाजात म्हणून दाखविले, (चागले समजून, आवाजात बदल करून) साभिनय म्हणून दाखविले तर परिणामकारक होतात. मनोरजन होते सात्त्विक, शृगारिक हास्यही त्याच्या श्रवणानें उसळतें.

परिशिष्टाचा इतकाच परिचय पुरे !! एका शब्दाला अनेक शब्द सागणारा एक छोटा 'हिंदी अमर कोश' मी तयार करीत आहे

का. र. वैशंपायन

संकेत-सूचि

अ —अरबी
उभय—उभयलिंगी
उप —उपसर्ग
इ —इंग्रजी.
क्रि. अ —क्रियापद अकर्मक.
क्रि स.—क्रियापद सकर्मक
पु —पुल्लिंग
प्रत्य —प्रत्यय.
प्रा. प —प्राचीन पद्यात.
यू —यूनानी (ग्रीसची),
वि —विशेषण

अव्य, अव्यय —अव्यय.
क्रि. वि —क्रियाविशेषण
तु —तुर्की.
पूर्त—पोर्तुगाली.
फा —फारसी.
सर्व, सर्वनाम —सर्वनाम.
संबो, संबोधन —संबोधन
स्त्री —स्त्रीलिंगी.

ह्य कोष कसा वापरावा ?

ह्या कोषात रचनेचा क्रम पुढीलप्रमाणें आहे —

(१) शब्द, (२) उत्पत्ति, (३) व्याकरण, (४) अर्थ

१. प्रत्येक अर्थाच्यापुढे पूर्णविराम दिलेला आहे. पूर्णविरामानतर येणारा शब्द हा स्वतत्र दुसरा अर्थ आहे. जसे .—

फ़िकरा–अ. पु. वाक्य टोमणा. उतारा हे तीन स्वतत्र अर्थ आहेत

२. ह्यानतर पोटात मुहावरे (वाक्प्रचार), विशेष रचना दिलेल्या आहेत. जसे ·—

फाल–स्त्री. फाळ कातरलेली सुपारी फर्लांग.

–बाँधना–उडी मारणे. यात 'फाल बाँधना' असा वाक्प्रचार आहे, अथवा (६) **फुटी आँखों–न–भाना**

–न देख सकना

वरील मुहावरे फूटी आँखो न भाना, फूटी आँखो न देख सकना असे वाचावयाचे

कसातील शब्द प्रारभी वाचावा ·—लड्डू खाना (मनके) ह्य मुहावरा, 'मनके लड्डू खाना' असा होईल.

३. एकाच शब्दाचे निरनिराळे उपयोग असतात. ते प्रत्येकी स्वतत्र दिले आहेत.

जसे .— सो–'से' प्रत्यय
– वि सा. सारखा.
– क्रि. वि संगे. सह
– सर्व. 'वह' पहा
} पृ ३९१.

म्हणून आपणास ज्या प्रकारचा अर्थ पाहिजे असेल तो बघावा.

४. ह्या कोषात हिन्दी आणि मराठी एकच असलेले शब्द काही अपवाद सोडून गाळले आहेत तसेच तत्सम शब्दही बहुधा दिलेले नाहीत जे शब्द दिले आहेत त्याचा वापर मराठीत वेगळ्याच अर्थी आहे

५ शब्दाचा अर्थ देताना मराठीत त्यासारखा असणारा शब्द शेवटी दिला आहे देशज नि हिन्दी शब्दाची व्युत्पत्ति मुळीच दिली नाही त्या-बाहेरील म्हणजे परभाषीय शब्दांची व्युत्पत्ति मात्र दर्शविली आहे तसेंच मूळ शब्दासाठी मुहावरा देताना त्या शब्दाच्या जागी – असे चिन्ह दिलेले आहे जसे :–– (किसीकी)—उडना म्हणजेच किसीकी धूल उडना

६ मराठी प्रतिशब्द देताना चपखल अर्थवाहक शब्द आणि विशेषत. खरे मराठी शब्द देण्याचा आटोकाट प्रयत्न केला आहे विशेषणाचे अर्थ देताना तर या बाबतींत अधिकच लक्ष दिलें आहे

७ हा कोष वापरणारास अशी नम्र विनति आहे की, जो शब्द त्याना अडेल (मग तो सस्कृत का असेना) अथवा ज्याचा समाधानकारक अर्थ सापडणार नाही तो त्यानी तत्काळ एका कार्डावर लिहून प्रकाशका-कडे कळवावा पुढील आवृत्तीत योग्य वाटल्यास त्याचा समावेश केला जाईल वरील विनति महाराष्ट्रातील सज्जनानी मान्य केल्यास ह्या कोषाच्या सर्वोपयोगित्वाचेही माप ठरविण्यास एक चागले साधन होईल.

संपादक

कै. पं. ग. र. वैशंपायन

यांचें अल्प चरित्र

नाशिकला असताना पेठरस्त्यावरील मोकळ्या मैदानात " शॅम फाइटचा " खेळ खेळून सायकाळी परत येताना " शमन् " या टोपण नावानें संबोवला जाणारा, प्रदोषाच्या दिवशी आधी बजावले असूनही सायकाळी उशिरा घरी आल्याने वडिलाच्या रोषास पात्र होणारा, एस्. एफ् परीक्षा सोळाव्या वर्षी उत्तीर्ण झाल्यावर वडिलानी " आता वकिलीचा अभ्यास कर " असे म्हणताच " यापुढें आपल्याला पुस्तक हातात धरायचें नाही " असे म्हणून रागावून ठाण्याच्या काकाकडे पळून जाणारा, सावरकराच्या मित्रमेळ्यातील लहान गटात असता कालिकेच्या रस्त्यावर फिरायला जाऊन इतर मुलाबरोबर माकडाप्रमाणे झाडावर चढून एखाद्या युरोपियनावर दगड मारणारा व शेवटी पोलिस अधिकाऱ्याकडून बळजबरीनें सरकारी नोकरीत अडकविला गेल्यानें दरमहा २५ रु. वर सबपोस्टमास्तर झालेला मुलगा भविष्यकाळी पडित ग र वैशपायन होईल असे कोणाला तरी वाटले होतें का ?

प ग. र वैशपायन याचे घरातलें टोपण नाव. " बाबू " होते नाशिक जिल्ह्यातील येवले गावापासून सुमारे दोन मैल असलेल्या " नागडें " या विणकऱ्याच्या गावी त्याचा जन्म झाला मराठी शिक्षण, वडील जेथें जेथे शिक्षक म्हणून वदलून जात तेथे तेथे झाले इग्रजी शिक्षण नाशिक हायस्कुलात झाले पोस्टात नोकरी करीत करीत ते वायरलेस् ऑपरेटर झाले व सीमाप्रातात 'सुभेदार' ही पदवी त्याना मिळाली दरमहा रु. ४०० पगारापर्यंत ते चढले ! सीमाप्रातात असता त्यानी काही पठाणाना हिंदू करून घेतले एकदा तर शिखाच्या बाजूने मुसलमानाशी मारामारी झाली तेव्हा त्याचा हात निखळला होता ! सीमाप्रातातून ते अहमदाबादेस आले व नतर मुंबईला साताक्रूझला त्याची बदली झाली. कोठेंहि असले तरी " क्रान्तिकारकाशी " त्याचा सबध आला व त्यानी शक्य ती सघटनाही केली सन १९२१ साली राजकोटला असता उघडउघड घरामध्यें बॅ सावरकराचे " Indian war of Independence 1857 " या जप्त पुस्तकाच्या 'टाइप्ड्' प्रती करण्याचे काम सारखें चालू असे. त्यापैकी एक प्रत त्याच्या धाकट्या बधूजवळ आहे त्याचें छोटेसे चरित्र कोणी प्रकाशित करणार असेल तर अजून बरेच लिहिता येईल

सन १९३० मध्ये एका युरोपियनावर पिस्तूल झाडण्याच्या कटात सामील असल्याबद्दल त्याना अटक झाली ! " लॅमिंग्टन रोड शूटिंग केस " जी पुढें " बॉम्बे शूटिंग केस " म्हणून प्रसिद्ध झाली तिच्यात ते प्रमुख आरोपी होते त्याच्या बाजूनें तळपदे वकील व बॅ पडित होते, तर एक आरोपी शिंदे याच्या बाजूनें बॅ. छगला होते या खटल्याच्या काही अप्रकाशित गोष्टी मजेदार आहेत. प वैशपायन हे ४ मे १९३१ रोजी

था खटल्यातून सपूर्ण निर्दोपी सुटले सरकारनें पुन्हा त्याना नोकरीवर रुजू करुन घेतले व महूला वदली केली. सन १९३४ साली त्यानी पेन्शन घेतले त्यानी पेन्शनचा अर्ज केला तेव्हां त्यांचे अधिकारी त्याना म्हणाले, "Oh ! you are ridiculing a pensioner" कारण प वैशपायन याचे वय त्या वेळी ४२ वर्षांचे होते !

१९३३ सालापासून प. वैशपायन याच्या आयुष्याचा उत्तरखड सुरू झाला राष्ट्रभाषा हिन्दीचे महाराष्ट्रातले ते आद्य प्रचारक वनले पुण्याचा 'हिन्दी प्रचार-सघ' हे त्याचेच अपत्य होय तीव्र बुद्धिमत्ता अभ्यासू वृत्ति, सुदर वक्तृत्व व विशिष्ट तत्त्वज्ञानाने भारलेला आणि राष्ट्रभाषा हिन्दीचा प्रचार करण्याची प्रवृत्ति यामुळे त्याचे कार्य तेव्हाच फोफावले हिंदी-मराठी व्यवहारकोष व मराठीसे हिंदी शब्दसग्रह निर्माण करून त्यानी हिन्दी भाषेची स्थिर सेवा केलीच आहे, पण "रार्ष्ट्रभाषा-प्रवेश" ही त्याची पुस्तिका अनमोल अशी हिन्दीची प्रचारिका ठरली !

याशिवाय त्यानी श्री. ज. स करदीकर याच्या 'गीता तत्त्वमजरी' व वीर सावरकराच्या '१८५७ चें स्वातत्र्य-युद्ध' या ग्रथाचा हिंदीत अनुवाद केलेला आहे.

ते क्रान्तिकारक पक्षाचे असल्याने हिन्दी प्रचार करीत असतानाहि त्याच्यावर एक-दोन वेळा पोलिसाची धाड आलीच ! पण त्यातून ते निभावले हिन्दी संमेलनातील त्याची भाषणें सर्वविश्रुतच आहेत

अशा तऱ्हेचा सास्कृतिक मनोवृत्तीनें व देशाभिमानाने राष्ट्रभाषा हिन्दीचा प्रचार करणारा हा सच्चा सेवक नासूरव्रणाच्या रोगाने नऊ ऑक्टोवर १९५४ या दिवशी दिवंगत झाला, त्याचे कोपकार्य हे चिरतन राहील !

—संपादक (चौथी आवृत्ति)

या कोषाचे संपादक : कै. पं. ग. र. वैशंपायन

जन्म दि. ७ जानेवारी १८९२] [मृत्यु दि. ९ ऑक्टोबर १९५३

ॐ

हिंदी-मराठी-व्यवहार-कोष

अ

अंक – पु आकडा गुण चिन्ह माडी. तीट देह
— भरना – मिठी मारणे
— लेना – माडीवर घेणे
— सूझना – युक्ति किंवा साधन सुचणे "सूझ न एकौ अक उपाऊ" रामा
— मे आना – मिठी मारणे गळी मारणे "अक न आव मयकमुखी"
अंककार – पु सरपच
अँकटा – पु लहान खडा (दगडाचा)
अँकडी – स्त्री झाडाची पाने तोडण्याची आकुडी हूक वाणाचे वाकडे पाते वाबूची काठी
अकधारण – पु तापलेल्या मुद्रा घेणे
अंकन – पु अकाचे वहुवचन (प्रा -प) मोजणे [डचाची गुप्त भाषा
अंकपलई – स्त्री अकपल्लवी आक-
अंकपाली – स्त्री दाई
अंकमाल – पु आलिंगन हार माळ
अंकमालिका – स्त्री लहानसा हार
अँकरा – पु लाक (गव्हात उगवणारे)
अंकरी – स्त्री तण गवत चिमखडा. वारीक खडा
अंकरी – स्त्री गवऱ्याच्या झगऱ्यावर भाजलेली भाकरी-पोळी रोट वट्टी
अंकवार – पु कूस माडी
— देना – आलिंगणे
— भरना – आलिंगणे. पुत्रवती होणे.

अंकाई – स्त्री आणेवारी खोत व कुळातील वाटप [अदाज करणे
अंकाना – क्रि स पारखविणे तपासविणे
अंकाव – पु निरख भाव
अंकावतार – पु पुढील अकाची चालू अकाच्या शेवटी पात्राकरवी दिलेली नाटकातील सूचना
अंकित – वि नोदलेले कोरलेले.
अँकुडा – पु आकडा (लोखडी) जनावराचा रोग आकडी वोलट, हलका (टागण्याचा)
— रखना – दाव ठेवणे
अंकुडी – स्त्री लोखडाची पट्टी. फाळ वसविण्याचे दाडके
अंकुर – पु कोब टोक पुरळ (जखम भरत असता दिसणारे)
अंकुरित यौवना – स्त्री वयात आलेली मुलगी
अंकुश – पु अकुश प्रतिबध
अंकुसी – स्त्री हूक खीळ खिटी (लोखडी) कोयती.
अँकोडा – पु लोखडी आकडा (शिडान्या दोऱ्या ओढण्याचा)
अकोर – पु माडी आलिंगन नज़राणा लाच शेतकऱ्याची सकाळची न्याहारी. लै वैठे फुसलाय अँकोरे"
अंकोरना – क्रि अ. तापविणे. लाच घेणे

अंकोल – पु एक जगली झाड (याची साल वमन, विरेचन, कोड, उपदश " इ. रोगावर औषधि आहे)
अँखमिचनी – स्त्री आवळी कोशिवीर
अँखियाँ – स्त्री डोळे नकशी कामाची कुचली भाड्यावर नाव घालण्याची छिन्नी "अँखियाँ भरि आईं"
अँखुआ – पु अकुर कोव
अँखुआना – क्रि अ कोव फुटणे उगवणे
अग – पु शरीर अवयव भाग पक्ष अगदेश (चपानगरी)
–वि गौण
– **छूना** – शपथ घेणे
– **टूटना** – जाभई देणे
– **तोडना** – आळेपिळे देणे [पाय घेणे
– **मोडना** – अग सकोच करणे मागे
– **लगना** – अगी लागणे आलिंगन देणे घनिष्ठता होणे
अंगग्रह – पु पेटके (येणे) दोन दगडाचा जोड उखडू नये म्हणून लावलेल्या कबूतराच्या शेपटीच्या आकाराचा लोखडाचा किंवा ताब्याचा तुकडा
अगचालन – पु हातपाय नाचविणे
अंगज – पु पुत्र घाम केस पड्विकार
अंगजा – स्त्री मुलगी
अंगड-खगड – वि उरले सुरले तुटके फुटके तुकडे-ताकडे असलेले
अगडाई – जाभई आळेपिळे आळस देण्याची क्रिया
तोडना – आळसात काळ घालविणे काम-कटाळेपणा करणे
अंगण – पु आगण परसू
अगद – पु बाजूबद वालीपुत्र लक्ष्मणाच्या एका मुलाचे नाव यानेच अगदीया नगरी स्थापिली
अं[illegible]दान – पु युद्धातून पळणे पाठ दाखविणे (युद्धात) सभोग
अंगन – पु आगण
अंगना – [illegible] सुदर स्त्री उत्तर दिशेकडील सार्वभौम नामक हत्तीची–हत्तीण
–पु आगण
अगनाई – स्त्री. नदीचे पात्र.
अगपाल – पु शरीररक्षक अगदेशचा राजा कर्ण
अगभग (अगभगी) – पु स्त्री स्त्रियाचे पुरुषाना मोहित करण्याचे हावभाव.
–वि लगडा, लुळा [नोकर
अगमर्द – पु हाड मोडणे हातपाय दाबणारा
अंगरखा – पु बदाचा पायघोळ अंगरखा.
अगरस – पु पिळून काढलेला रस
अगराग – पु उटणे पिवडी [अगुस्तान.
अगरी – स्त्री कवच चिलखत कात.
अंगरेज – पु इग्रज (१९४७ पधरा ऑगस्टला भारतावरील आधिपत्य सोडून गेलेल्या जातीचा)
अंगरेजी – स्त्री वि इग्रजाचे इग्रजी भाषा.
अंगलेट – पु शरीराची ठेवण
अँगवारा – पु. शेताच्या मशागतीसाठी एक-मेकास मदत करणे
अंगविक्षेप – पु. हावभाव अगविक्षेप
अंगविद्या – स्त्री सामुद्रिक शास्त्र
अगसिहरी – स्त्री काटा येणे थडी येणे (तापापूर्वी)
अँगहार – पु नृत्य नाच
अंगांगी भाव – पु गौण व मुख्य याचा परस्पर सबध
अगाकडी – स्त्री चादकी रोट
अंगार – पु विस्तव निखारा.
– **उगलना** – आग पाखडणे
– **बरसना** – अत्यत उकडणे दैवी आपत्ति येणे
अंगारे बरसना – जळजळीत ऊन पडणे कडक उन्हाच्या झळया वाहणे
अगारोपर पैर रखना – विस्तवाशी खेळणे. सकट ओढवून घेणे
अंगारोपर लोटना – रागाने लालबुद होणे चडफडाट होणे
अंगारक – पु मगळग्रह माका
अंगारपुष्प – पु हिंगणबेटाचे झाड
अंगारमणि – पु पोवळे
अगारवल्ली – स्त्री गुज
अंगारा – पु. लाल निखारा.

अंगारी — स्त्री ठिणगी उसाच्या थेट वरच्या काडावरील पाने वाडुक गडेरी. गाखर

अंगिका — स्त्री काचोळी

अंगिया — स्त्री काचोळी चोळी

अंगिया की कटोरी — काचोळीचा स्तनावरील भाग [किंवा मुख्य रस

अंगी — पु नाटकातला मुख्य नायक

अंगीकार — पु स्वीकार. मान्यता

अंगीकृत — वि स्वीकृत मान्य अंगावर घेतलेले

अंगीठा — पु मोठी शेगडी भट्टी

अंगीठी — स्त्री शेगडी

अँगुरी (आँगुरी) — स्त्री बोट
" अतर अँगुरी चार को
साँच झूट में होय "
" आँगुरी छाती छैल छुपाय "

अंगुली — स्त्री बोट
— **उठाना** — बोटे दाखविणे नावे ठेवणे

अंगुस्तनुमाई — स्त्री दोषारोप लांछन

अंगुश्ताना — पु शिप्याचे अंगुस्तान वेढे

अंगुसी — स्त्री फाळ (नांगराचा)

अंगूठा — पु आंगठा
— **चूमना** — हांजी हांजी करणे
— **दिखाना** — नकार देणे.

अंगूठेपर मारना — तुच्छ समजणे

अंगूठेपर होना — कवडीमोल होणे

अंगूठी — स्त्री आंगठी विणकराच्या मुठीतील धागे [पुरळ

अंगूर — पु अंकुर घाव भरताना येणारे
— फा पु द्राक्षाचा वेल द्राक्ष
— **तडकना (फूटना)** — खपली पडणे
— **बंधना (भरना)** — खपली धरणे
— **खट्टे होना** — अप्राप्य वस्तूची निंदा करणे
— **की टट्टी (मंडवा)** — स्त्री जखम भरून येण्याचे वेळी दिसणारी लाली द्राक्षाच्या वेलाला चढण्यासाठी केलेला मंडप आगीशी खेळणे

अंगुरी — वि द्राक्षी रंगाचे
— पु फिक्का हिरवा रंग
— स्त्री. द्राक्षाची दारू. [ग्लूकोज

अंगुरीखाण्ड — स्त्री फळाची साखर.

अंगोछना — क्रि अ ओल्या वस्त्राने आंग पुसणे. [उपरणे. टॉवेल

अंगोछा — पु आंग पुसण्याचा पंचा.

अंगोछी — स्त्री पंचा (लहान मुलासाठी).

अंगोरा — पु डास. मच्छर

अंगौगा — पु नैवेद्य. हविर्भाग मधुकरी (काढून ठेवलेली) [शेतकरी.

अंगोरिया — पु बैल नांगर उसना देणारा

अँग्रेज — पु इंग्रज [चाळणी.

अंधिया — स्त्री कपडा लावलेली मैद्याची

अँचरा — पु साडीचा अंगावरील पदर (बाहेरचा)

अंचल — पु पदर सीमेवरील प्रदेश. किनारा
— **बांधना** — संकल्प करणे.
— **पकडना या थामना** — सहाय किंवा आश्रय देणे

अँचला — स्त्री बैराग्याची लुंगी

अंछर — पु तोंड येण्याचा रोग जिभेवरील काटे
— **मारना** — जादूटोणा करणे

अंजन — पु काजळ. [घालणे
— **करना (लगाना, सारना)** — काजळ

अंजनहारी (अंजना) — स्त्री राजणवाडी, कुमारीण (किडा)

सिद्धांजन—पु जे काजळ डोळयात घातले असता जमिनीत पुरलेले धन दिसते

अंजर-पंजर — पु हाडाचा सापळा, बरगड्या
— **ढीला होना** — अंग शिथिल होणे
— **निकलना** — आतल्या वस्तू खिळखिळ्या होऊन बाहेर येणे

अंजल (अंजलिपुट, अंजुली)—स्त्री ओंजळ. दोन पसे

अंजवाना — क्रि स काजळ घालून घेणे
" अंजल अंजाये मधुराधर अमीके है "

अंजलिगत — वि ओंजळीत असलेले.
" अंजलिगत शुभ सुमन जिमि
सम सुगंध करि दोय " तुलसीदास

अंजाम — फा पु अंत परिणाम
अंजाम करना — निकाल करणे
अंजाम देना (पर पहुँचना) — संपविणे. निष्कर्ष काढणे
बेअंजाम — निष्फल
बाअंजाम — सफल
अंजीर — पु अंजीर
अंजुम — फा पु (नज्म याचे वहुवचन) तारे
अंजुमन — फा पु सभा समाज
अंजोरा — वि (दे) उजेड
अंजोरा पाख — पु शुक्लपक्ष
अंझा — पु सुट्टी खाडा
— होना — खाडा होणे
— पडना — व्यर्थ जाणे
अँटना — क्रि अ सामावणे चपखल वसणे. भरून जाणे पुरे पडणे
अँटसंट — क्रि वि वेडेंवाकडे (वरळणे)
अंटा — पु सुताचा गुंडा कवडा गोळी (अफूची किंवा भांगेची) बिलियर्ड.
अंटागुडगुड — वि शुद्धीवर नसणारा निर्शंत चूर
— होना — ढाराढूर निजणे
अंटाघर — पु बिलियर्डगृह गच्ची असलेले किंवा सज्जा असलेले घर
अंटाचित — वि उताणा
— पडना (होना) — स्तमित होणे सुन्न होणे साफ वुडणे
अंटावंधू — पु जुगारात शेवटली कौडी किंवा फासा
अँटिया — स्त्री पेंढी मोळी
अँटियाना — क्रि स गुंडी करणे मोळी वांवणे· गिळकृत करणे मुठीत लपविणे
अंटी — स्त्री वेचके कनवटी अट्टीगट्टी. कानातील वाळा चमकी गुंडी (सुताची)
अंटी करना — फसवून घेणे गुंडी करणे
— मारना — कौडी वोचक्यात लपविणे दांडी मारणे
— रखना — लपविणे [वरील ढापण.
अंटीतल — पु घाण्याच्या वैलाच्या डोळ्या-
अंठी (आँठी) — स्त्री अठळी गाठ दह्याची कवडी (खाप)
अंड — पु अंडें वृपण वीर्य मृगनाभि. कामदेव छपरावरील कळस
अंडकोश — पु वृपण फळाच्या वरचे साल-पट ब्रह्मांड
अंडजा — स्त्री कस्तूरी [शिवीगाळ
अंडवंड — स्त्री प्रलाप व्यर्थ वडवड.
अंडस — स्त्री अडचण संकट
अंडा — पु अंडे
— खटकना — अंडे फुटणे
— ढीला होना — थकणे. टाके ढिले होणे दिवाळे निघणे
— सरकना — हातापायाला कापरे सुटणे [लागणे.
— सरकाना — कवर हलविणे कामाला
— अंडा सेना — अंडे उववि़णे आळसात वसून राहणे [वस्त्र.
अंडी — स्त्री एरंडी एक प्रकारचे रेशमी
अंडुआ — पु गोन्हा, सांड
अंडुआना — क्रि स खच्ची करणे.
अंडू — वि सुस्त आळशी
अंडेल — वि पोटात अंडी असलेली.
अंत — पु शेवट. शेष भाग मृत्यु. प्रलय. परिणाम अंतकरण रहस्य
— वि जवळ वाहेर दूर
— पाना — रहस्य जाणणे.
— वनाना — अखेरी सावणे
— लेना — मनातील जाणणे ठाव घेणे.
— वनना — जीवनाचा मंगल शेवट होणे. सुंदर फळ मिळणे
— जाना (अन्तै — दुसऱ्या ठिकाणी) दुसऱ्या ठिकाणी जाणे
— क्रिया — स्त्री अन्त्येष्टि
— घाई — वि विश्वासघातक
अँतडी — स्त्री आतडें
— टटोलना — तपासणे (वैद्याचे)
— जलना — पोटात आग पडणे
— गले मे पडना — संकटात सापडणे
— उतरना — अंत्रवृद्धि हार्निया

अँतडियों का बल खोलना – जेवणावर हात मारणे (फार दिवस उपाशी असल्यामुळे) [मुरकुडी वळणे
अँतडियो में बल पडना – पोटात चावणे,
अंतपाल – पु द्वारपाल पहारेकरी
अंतरंगी – स्त्री अडरवेअर (गजीफ्रासवजा)
अंतर – पु भेद मध्यतर अवकाश चित्त मधला काळ अडोसा छिद्र
वि गुप्त लुप्त दुसरा विलग आत
— **रखना (करना)** – भेदभाव करणे-ठेवणे
— **पडना** – विघाड होणे
अंतरछाल – स्त्री. झाडाच्या वरच्या सालीच्या आतील साल
अंतरजामी – पु अतर्यामी ईश्वर
अंतरजाल – पु व्यायामाचे दाडके
अंतरदशा – स्त्री. मन स्थिति ज्योतिष-शास्त्रातील मनुष्यजीवनावर परिणाम करणारी ग्रहस्थिति.
अँतरा – पु खाडा एकत्रा (ताप) कोपरा
अंतरा – क्रि वि मध्ये जवळ खेरीज
पु अतरा (गाण्यातील) दिवस
अंतराय – पु विघ्न, सशय आळस. जैनाच्या मूळ कर्मातील एक "हरि-अतराय कौ निकाय हस्यौतल तैं"
अंतरिच्छ – पु आकाश
अंतरित – वि लपविलेले गुप्त
अंतरीप – पु भूशिर टापू.
अंतरीटा – पु घागरा (चड्डी, बायकाची)
अतर्गत – वि सामावलेला कक्षेत असलेला. गुप्त (मनातील भाव) [ओळखणे
अंतर्गत (मन) – मनातील गुप्त गोष्ट
अंतर्गति – स्त्री मरण
अंतर्गृही – स्त्री तीर्थक्षेत्रातील मुख्य मुख्य स्थळाची यात्रा
अतर्दशाह – पु मरणानतर १० दिवसपर्यंत केले जाणारे धार्मिक क्रिया-कर्मांतर
अंतर्द्वार – पु खिडकी
अंतर्बोध – पु आत्मज्ञान
अंतर्मनस् (मना) – वि घाबरलेला विकल उन्मन. उदास
अंतर्भाव – पु आत समावेश करणे आशय मनीषा
अंतर्यामी – वि प्रेरणा करणारा
–पु ईश्वर परमात्मा
अंतर्लापिका – स्त्री ज्याचे उत्तर प्रश्नाच्या शब्दातच सापडते असे कोडे "क बलवन्त न बाधते शीतम् ?" उत्तर–कबलवन्त–ज्याच्याजवळ घोगडी किंवा ऊबदार पाघरूण आहे त्याला
अंतर्वती – स्त्री गर्भवती
अंतर्वाणी – पु शास्त्रज्ञ, विद्वान्, पडित
अंतशय्या – स्त्री मृत्युशय्या
अंतर्वेद – पु गगायमुनाच्यामधील प्रदेश. दुआब ब्रह्मावर्त.
अंतर्हित – वि गुप्त अदृश्य "अस कहि अतर्हित प्रभु भयउ"
अंतस (अंतस्) – पु. हृदय. अत करण. "कोचि कोचि बाँकी अनियान सो अतस चलनो कीनो"
अंतसद – पु शिष्य चेला
अंतस्नान – पु यज्ञसमाप्तीचे वेळी केलेले स्नान अवभृथ स्नान [फल्गुनदी
अंतस्सलिला – स्त्री सरस्वती किंवा
अंतावरि – स्त्री आतड्याचा समूह "अतावरि गहि उडत गीध पिशाच करगहि धावही"
अंतावशायी – पु न्हावी कसाई
अंतिम – वि शेवटचा कमालीचा.
अंतेवासी – पु ब्रह्मचारी गुरूजवळ राहणारा विद्यार्थी
अंत्याक्षरी – स्त्री भडी लावणे
अंतःपुर – पु राणीवास बगल्याच्या आतला भाग
अंतःपुरिक – पु कचुकी अत पुराचा रक्षक (तृतीय प्रकृति)
अंताराष्ट्रीय – पु (अतर्राष्ट्रीय-रूढ) सर्व राष्ट्रामधील
अंतःसज्ञा – स्त्री पु अनुभव जो आपल्या सुखदु खाचा अनुभव करू शकत नाही असा जीव उ वृक्ष

अंतःश्वेत — पु हत्ती
अंत्र — पु आतडे
अदर — क्रि वि आत मध्ये.
अंदरसा — पु अनरसा अपूप.
अंदरी — वि आतील
अंदरूनी — फा वि आतील
अंदरूनी उडाना — वरोवर नक्कल करणे
(अंदाजा) — हावभाव अदाज.
अंदाज — फा पु अटकळ अनुमान ढव
अंदाजन — फा क्रि वि सुमारे जवळ-जवळ [(पिकाची)
अंदाजपट्टी — फा स्त्री आणेवारी
अदाना — क्रि स निवारण करणे आनदविणे. क्रि अ वाचणे हटणे
अंदुआ — पु हत्तीच्या पायातील खोडा
अंदेशा — फा पु चिंता, सशय आकाक्षा
अंदोर — पु गडवड हुल्लड
"वाजन वाजहि होइ अँदोरा"
अंदोह — फा. पु शोक दु ख सदेह
अंधकूप — पु वेली-झुडपानी भरलेली कोरडी विहीर एक नर्क
"मोहान्धकूप-कुहरे विनिपातितस्य"
अंधकाल — पु अधाराची वेळ
"जागिये गोपाल लाल प्रगट भई हसमाल" [दिखाई"
"मिटयौ अधकाल उठौ जननीमुख
अंधखोपडी — वि मूर्ख वावळट
अंधड — पु वावटळ वादळ
अंधधुंद — पु घोर अधकार थैमान अविचार
अधरी — स्त्री आवळी चाकाचे कुसू.
अंधवाई — स्त्री वावटळ
"वावो नद गोहारी जागी
किम तेरो मन अधवाई उडायो"
अंधस — पु. भात
अंधा — वि आधळा अघेरी (गुहा इ).
—पु आधळा प्राणी
अधा कुआ — 'अवकूप' पहा
अंधतारा — पु वरुणग्रह
अंधभैंसा — पु डोळे वावून मडके फोडण्याचा खेळ

अंधशीशा — पु मळका आरसा [लाभ.
अंधेके हाथ वटेर लगना — योगायोगाने
अंधेकी लकडी — स्त्री एकच एक आधार (सतति)
अंधाधुंद — स्त्री "अवघुद" पहा
अंधारी — स्त्री वावटळ.
अंधियारा — पु. अवेर
अंधेर — पु अन्याय अदाधुदी.
अंधेरखाता — पु. अनागोंदी कारभार
अंधेरा — पु अवेर. अवेरी (डोळचापुढे).
अधेरा उजाला — पु ऊनऊन सावल्या
अंधेरा छाना — काही न उमजणे उदासीनता येणे
अंधेरा पाख — पु कृष्णपक्ष
अधेरिया — स्त्री कृष्णपक्ष उसाची पहिली लावणी तदर्थ मजुरी
अंधेरी — स्त्री अवेर अघेरी रात्र
— डालना (देना) — डोळचात धूळ फेकणे
अंधेरे घर का उजाला — सुलक्षणी स्वरूप-सुदर कुलदीपक एकुलता एक मुलगा
अधोटी — स्त्री जनावराच्या डोळचावरील ढापण
अंवक — पु डोळा 'त्र्यवक' म्हणजे तीन डोळे असलेले "श्रीशकर"
अंवत — पु (स) आवटपणा
अंवर — पु कापड एकरगी काठाची साडी. आकाश कापूस एक सुगवी द्रव्य. अभ्रक एक अत्तर
अवर के तारे डिगना — अशक्य ते घडणे
अवर डंवर — पु (स.) . सध्याकाळची आकाशाची लाली
"अवरडवर साझ के वारु की सी भीती"
अंवरवारी — पु दारुहळद
अंवरवेलि — स्त्री आकाशवेल.
अंवरसारी — पु घरपट्टी (प्राचीन काळी)
अंवराई — स्त्री आमराई
अंवष्ट — पु (स) ब्राह्मणपुरुष व वैश्य स्त्री याची सतति
अंवा — स्त्री माता. आई
अंवा (अववा) — पु अवा
"अवाफल छाँडि कहा सेवर को धाऊ"

अंवार — फा पु. रास ढीग कोठार
अंवारी — स्त्री हत्तीच्या पाठीवर वाघलेली मैरापी बैठक अबारी.
अंविया — स्त्री कैरी.
अंविरथा — वि वाया व्यर्थ
अंबु — पु जन्मकुडलीतले चौथे स्थान चार ही सख्या पाणी
अंबुकंटक — पु मगर
अंवुवाह — पु ढग मेघ
अंवोह — फा. पु गर्दी झुड
अँवदा — वि (प्रातीय) उलटा
अँवरा (अँवला) — पु आवळा एक पेच (कुस्तीत)
अंश — पु अग हिस्सा भाग
अंशधारी — पु भागीदार
अंशसुता — स्त्री यमुना नदी
अंस — पु अश भाग
अँसुआ — पु अश्रू
"रहिमन अँसुओ वाहरे
विथा जनावत होय"
अँहुडी — स्त्री टाकळा [डाचे माप
अउठा — पु विणकऱ्याचे दोन हात लाक-
अकच्छ — वि विनकाष्टचाचा. नागवा व्यभिचारी जैन साधु
अकटक — क्रि वि. आश्चर्याने पाहणे "अकटक रहे निहारी"
अकड़ — स्त्री ऐट घमेंड हट्ट
— **रखना** — हट्ट करणे ऐट मारणे
अकड़ना — क्रि अ आखडणे.
सुन्न होणे छाती काढून चालणे
घमेंड करणे हट्ट करणें फुरगटणे
अकड़बाई — स्त्री नाडी आखडणे झटके येणे [गर्व
अकड़मकड़ — स्त्री माजल्यासारखी चाल
अकडा — पु. जनावराचा एक रोग
अकडाव — पु पीळ ऐट
अकडैत — वि अहकारी ऐटबाज
अकथ — वि अवर्णनीय. न सागता येण्यासारखे
अक़द — अ पु करार प्रतिज्ञा
अकदबंदी — अ. स्त्री. करारनामा.
अक़दस — वि (अ) अत्यत पवित्र
अक़ब — पु (आ.) सैन्याचा मागचा भाग पायाची टाच [गोघळणे.
अकबकाना — क्रि अ चकित होणे.
अकबरी — स्त्री (स) केशरहित एक मिठाई लाकडावरील एक प्रकारची नक्षी [ऐश्वर्य
अकबाल — पु. (फा इकबाल) प्रताप.
अकर — वि (स) कठिण "कर अकर दुमाहे पग" खाण "हिमकर सो है तेरे जसके अकर सो"
अकरब — अ पु पाढऱ्या केसात मधूनमधून इतर रगाचे केस तोडावर असलेला घोडा (अपशकुनी) विंचू वृश्चिक रास (स्त्री)
अकरास — पु सुस्ती अग मटमटणे
अकरासू — स्त्री गर्भवती गर्भार
अकल — पु शीख साप्रदायातील ईश्वराचे एक नाव [अखड व्याकुळ अवयवरहित.
अक़लीम — स्त्री (अ) मुलुख, प्रात
अकरी — स्त्री बी पेरण्याचा बाबू वाईट अश्वगधाच्या जातीचे एक झाड
अकर्मण्य — वि निरुद्योगी. आळशी
अकलखुरा — वि स्वार्थी तुसडा
अकलदुसा — वि स्वार्थी
अगलबार — पु भागेसारखें झुडुप याच्या मुळाचा रेशीम वनविण्यास उपयोग करतात.
अकवार — पु (दे) काखमाडी
अकस — पु वैर आकस
अकसना — क्रि अ द्वेष करणे
अकसर — अ क्रि वि प्राय बहुधा. बहुतकरून
अकेला — क्रि वि एकटा केवळ मात्र
अकेलादुकेला — एकटादुकटा
अकैया — पु पोते पडशी
अक्तूबर — पु अक्टोबर
अक्रम — वि क्रमरहित विसगत
अकसीर — अ स्त्री किमया रामबाण औषधि
—वि निश्चित गुणकारी.

अकस्मात् – क्रि वि अचानक एकाएकी
अकह – वि अवर्णनीय अकथनीय.
"कीन्ही सिवराज वीर अकह कहानियाँ"
अकाज – पु हानि विघ्न
अकाट्य – वि दृढ निरुत्तर करणारे
अकाल – पु भलती वेळ दुष्काळ अवर्षण उणीव
अकाली – पु काळ्या रगाचा फेटा वापरणारा नानकपथी सिक्ख सिक्खाचा एक पथ
अकासी – स्त्री गिधाड घार ताडी
"बाएँ अकासी दौरी आई" [घेणारा
अकिंचन – वि निर्धन कगाल. दान न
अकिंचित्कर – वि असमर्थ तुच्छ
अकिल – स्त्री. शहाणपणा
अकिलवहार – अ पु. वैजयतीचे झाड किंवा राणा
अकीका – पु (अ) जावळ व नामकरण सस्कार (मुसलमानात सहाव्या– सातव्या दिवशी हा सस्कार असतो)
अकीमा – स्त्री वाझ बाई
अकील – –पु (अ) बुद्धिमान् पुरुष
अकुताई – स्त्री. घबराट.
अकूत–वि अफाट अपरिमित
अकेला – वि एकटा पु एकान्त.
अकेलादम – एकटा जीव
अकेली कहानी – स्वत चे समर्थन
अकोट – वि कोटयवधि.
अकोविद – पु मूर्ख [खाना भोजन
अक्ल – अ स्त्री बुद्धि समज ज्ञान
– का चरने जाना – अक्कल ठिकाणावर नसणे.
– का दुश्मन – (पूरा) मूर्ख ठोव्या
– के घोडे दौडाना – कल्पनातरगात रमणे [मत घेणे
– का मोल लाना –बुद्धिमान् माणसाचे
– पर परदा पडना – झाकून जाणे बुद्धीचा लोप होणे
"–पूछा जो उनसे बी परदा कहाँ गया?"
"बोली जनाब मर्दोकी अक्लोपर पड गया।"
– खो देना – डोक्याचे खोके होणे.
– के पिछे लठ लिये फिरना – मूर्खपणा करणे
– दौडाना (भिडान – भिडाना, लडाना) – बुद्धि चालविणे.
– मारी जाना – बुद्धि चळणे
– सठियाना – बुद्धी नाठी होणे
अक्लमंद – फा वि चतुर शहाणा
अक्लमंदी –फा स्त्री शहाणपणा चतुरता
अक्स – अ पु प्रतिबिंब छाया
अक्सछाया – स्त्री चित्र. भाचित्र.
अक्स उतारना (खींचना) – छायाचित्र काढविणे
अक्सरियत – अ स्त्री बहुसख्या
अक्षिगत – पु डोळयात सलणारा कर्ण भीष्माला "नित्यमक्षिगतस्तव"
अक्खड – वि नाठाळ उद्धट भाडखोर.
अक्खडपन – पु असभ्यता
अखण्ड – वि समग्र ज्याचे तुकडे होत नाहीत असे
अखज़ – पु खाण्यास अयोग्य खराब
अक्खा – पु गोणी पडगी
अक्खो-मक्खो – पु अडगुले-मडगुले
अक्षर – वि स्थिर, नित्य अक्षर
–पु वर्ण अक्षर आत्मा
– घोटना – अक्षर गिरविणे
– (विधनाके) अक्षर – ललाटलेख
अक्षरौटी – स्त्री वर्णमाला अक्षराचे वळण सतारीचे बोल काढण्याची क्रिया [जागा.
अक्षवार – पु (स.) सट्टा खेळण्याची
अखडैत – पु मल्ल पहिलवान
अखतीज – स्त्री अक्षय्यतृतीया
अखनी – अ स्त्री मासाचा रस्सा आमटी.
अखबरनवीस – पु पत्रकार
अखबार– अ पु वर्तमानपत्र. (खबरचे ब व)
अखरना – क्रि स बोचणे लागणे (मनात डाचणे).

अखरा — वि कृत्रिम बनावटी
—पु अक्षर कोंडा मिसळलेले सातूचे पीठ
अखरोट — पु अक्रोड
अखलाक — अ पु शिष्टाचार चालरीत.
अखाडा — पु आखाडा हौदा (कुस्तीचा) साधूची टोळी सताचा अड्डा तमासगिराचा ताफा नृत्यशाला
अखात — पु तलाव (नैसर्गिक) आखात
अखानी — स्त्री खळयात धान्याच्या पेढ्या सारण्याची कोयती किंवा काठी.
अखार — पु कुभार चाकावर ठेवतात तो मातीचा गोळा
अखिल — वि सपूर्ण सबध अखड
अखीर — अ पु शेवट अत
अखेट (आखेट सं) — पु शिकार
अखोट (अखौटा) — पु खुटा (जात्याचा मधला) कणा (रहाटाचा)
अखोह — पु खडबडीत भूमि
अख्तियार — अ पु. अधिकार सत्ता
अगंड — पु हातपाय नसलेले धड
अगटना — क्रि अ एकत्र येणे जमा होणे
अगडं-बगडं — वि वाह्यात असबद्ध
—पु प्रताप नसता उद्योग.
अगण्य — वि (स.) तुच्छ सामान्य.
अगत — अव्य हत्ती हाकलण्याचा शब्द
अगतिक — वि निराश्रित अनाथ दीन
अगती — वि दुराचारी पापी
अगत्या — क्रि वि शेवटी निरुपाय होऊन अकस्मात्
अगद — पु निरोगी औषध
अगनू — स्त्री आठागुळ (धार्मिक सस्कार) हा सस्कार गर्भाधानानतर सातव्या-आठव्या महिन्यात करितात
अगम — वि दुर्गम गहन कठिण अथाग
अगर— पु अगरू (चदन) ऊद
अगर — फा अव्य जर
अगरचे — फा अव्य जरी
अगरमगर करना — कुशका काढणे घासाघीस करणे.
अगरबत्ती — स्त्री उदबत्ती
अगरवाल — पु दिल्लीच्या पश्चिमेस अमरोहा गावात राहणाऱ्या वैश्याची एक जात
अगरासन — पु भोजनापूर्वी काढून ठेविलेला गोग्रास किंवा अतिथीचा भाग
अगरी — स्त्री एक गवत
लोखडी खिटी (दाराची).
अगल-बगल — फा वि आवती भोवती दोन्ही बाजूस [प्राचीन.
अगला — वि पुढील समोरचा पूर्वीचा.
—पु पूर्वज कर्णफुलाची साखळी. गाव नी शीव यामधील भूमि
अगवना — क्रि अ. पुढे सरकणे. साभाळणे.
"अगवै कौन सिंह की झपटै"
अगवाई — पु (पुढारी) स्वागत
"मुनि आगम सुनत दोऊ भाई
भूपति चले लेन अगवाई"
अगवाडा — पु घराच्या पुढील भाग
अगवान — पु. स्वागत करणारा मनुष्य. वऱ्हाडयाना घेऊन येणारे कन्यापक्षीय लोक
अगवानी — स्त्री स्वागत
(अगुवानी) — पु पुढारी.
अगवानी करना (लेना) — स्वागत करून आणणे
अगवांसी — स्त्री नागराचा फाळ ज्यात बसवितात तो खुट शेतमजुराचा वाटा
अगहन — पु. हेमत ऋतूतला पहिला महिना (मार्गशीर्ष)
अगहनिया (अगहनि) — वि मार्गशीर्षांत निघणारे पीक (उडीद इत्यादि)
अगहाट — पु दीर्घकाळ ताब्यात असून विकता न येणारी भूमि
अगाऊ — वि पुढील अगाऊ
—क्रि वि पुढें पूर्वी
"कौन कौन को उत्तर दीजै
ताते भयो अगाऊ"
अगाड — पु हुक्क्याची नळी (बहुधा लाकडी).

अगाडी — क्रि वि पुढे पूर्वी
—पु आगा (कपड्याचा) घोड्याच्या दोन्ही भागाना बांधलेल्या दोऱ्या. पहिला हल्ला.
अगान — वि अज्ञान. मूर्ख
अगाह — वि अथांग.
"भवसागर भारी महा"
"गहिरो अगम अगाह"
अगाही — स्त्री प्राथमिक सूचना
अगिन — स्त्री. अग्नि साळुंकी गवती चहा बाटुक (उसाचे).
—वि अगणित
"अगिन परो तृनरहित थल
आपुहिते बुझि जाय"
(अतृणे पतितो वह्नि स्वयमेवो-पशाम्यति ।)
अगिनबोट — स्त्री आगबोट
अगिया — स्त्री एक गवत गवती चहा. हिमालयातील एक झाड (याच्या सालीपासून भगरा नावाचे एक जाड कापड करतात) जनावराचा एक रोग
अगियाना — क्रि अ आग भडकणे जळजळणे
अगियारी — स्त्री अग्नीत सुगंधी द्रव्य-होमण्याचा एक पूजाविधि
अगिया बैताल — पु विक्रमादित्याच्या दोन वेताळापैकी एक आग्या वेताळ
अगीठा — पु पुढचा भाग
अगुआ — पु पुढारी नेता (अगुवा)
अगुआई — स्त्री. नेतृत्व मार्गदर्शन
अगुआना — क्रि. स पुढे करणे नेता निवडणे.
अगूठा — पु चोहो बाजूनी वेढा
अगेय — पु. अरणीचे झाड
अगेला — पु पुढली बागडी (काग्याची). खळ्यावर धान्य वारवताना पुढे पडणारे हलके धान्य
अगेरा — पु नवधान्याची पहिली पेंढी. (जमीनदारास दिली जात असे ती).
अगोई — स्त्री. प्रगट गोष्ट

अगोट — पु प्रतिबंध आधार अडोसा.
"रहिमन यह ससार मे
सब सुख मिलत अगोट"
अगोटना — क्रि स अडविणे बंदी करणे. लपविणे स्वीकारणे
—क्रि अ. अडणे. थांबणे. भांडणे.
अगोरदार — पु द्वारपाल. रक्षक.
अगोरना — क्रि स वाट पाहणे पहारा करणे. अडविणे.
अगोरा — पु वाडें (उसाचे)
अगोरिया — पु. पहारा करणारा
अगौनी — क्रि वि. आगे
—स्त्री स्वागत
"इंदिरा अगौनी इंदु इंदीवर
औनी महा ।। सुदर सलौनी
गजगौनी गुजरात की ।।"
अग्निवल्लभ — पु गोंद डींग.
अग्निवायु — पु. रक्तपित्तीचा रोग.
अग्या — स्त्री आज्ञा.
"अग्या सिरपर नाथ तुम्हारी"
अग्यारी—स्त्री सुगंधी द्रव्याचे हवन. अग्निकुंड पारश्याचे मंदिर.
अग्रजन्मा—पु ब्राह्मण
—वि नेता, पुढारी.
अग्रसर—वि. पुढे जाणारा. मुख्य.
—पु नेता
अग्रहार—पु राजाने दिलेले भूमिदान.
अग्रिम—वि. आगाऊ पुढील. श्रेष्ठ.
अघमर्षण—पु. संध्योपासनेतील पापनाशक एक विधि
अघवाना—क्रि स. संतुष्ट करणे पोट-[भर जेवू घालणे.
अघाइ (अघाय) — अव्य यथेच्छ.
अघाट—पु जमिनीच्या मालकाला विकण्याचा अधिकार नसलेली जमीन
अघाना—क्रि अ. तृप्त होणे मनोरथ पूर्ण होणे. प्रसन्न होणे.
अघोर—वि अत्यंत घोर एक पंथ.
अघोरी—पु अघोरपंथी भक्ष्य किंवा अभक्ष्य याचा विचार न करणारा
अचंभा—पु आश्चर्य अचंबा.

अचक–वि भरपूर
–पु घाबरगुडी अकस्मात्
वळेवळे (स)
अचकन–पु स्त्री लाब आगरखा
अचक्का–पु अपरिचित
अचगरी–स्त्री वात्रटपणा खोडी
अचवन–पु आचमन
अचवना–क्रि स पिणे आचमन करणे घालविणे आचवणे (हातावर पाणी घालणे)
अचरज–पु आश्चर्य
"आजु हमे वड अचरज लागा"
अचरजमे आना–नवल वाटणे
अचला–पु विनबाह्याची कफनी (सन्यासी लोक अशी कफनी घालतात)
अचला–स्त्री. स्थिर. पृथ्वी
अचलासप्तमी–स्त्री रथसप्तमी. (या दिवशी केलेली कामे स्थिर होतात) [एकाएकी
अचानक–अ दैवयोगाने अकस्मात्.
अचार–पु लोणचे चारोळीचे झाड
–पु चालचलणूक
अचारी–स्त्री आबोशी स्वच्छ आचाराने राहणारा रामानुजपथी
अचाहा–वि नावडता अनिष्ट
अचाही–वि नावडती
अचिर–क्रि वि. लौकर झटकन्
अचीता–वि आकस्मिक फार अचिंत्य नि गक
अचूक–वि न चुकणारा भ्रमरहित पक्का अवश्य
अचेत–वि वेशुद्ध. मूर्छित व्याकुळ असावध अडाणी
अचेतन–वि चेतनारहित. जड मूर्छित.
अच्छा–वि. चागला उत्तम चोख वरा (व्यग) धडधाकट भला वापदादा (क्रोधानें) खूप वरे [मशायरेमे
–**अच्छा**–विस्म, अव्यय. "वहुत अच्छे"
–**आना**–वेळेवर येणे चागले निघणे
–**करना**–कल्याण करणे.
–**लगना**–वरे वाटणे.

अच्छाई–स्त्री } भलेपणा सौंदर्य.
अच्छापन–पु }
अच्छाबिच्छा–वि निवडलेले निरोगी.
अच्छी बीतना–मजेने वेळ जाणे.
अच्छोही–वि निष्ठुर दयाशून्य
अछरौटी–स्त्री वर्णमाला. [सागणे
अछरौटी बर्तनी–स्त्री. प्रत्येक वर्ण निराळा
अछवानी–स्त्री सुठवडा.
अछूत (अछूता)– वि अस्पृष्ट कोरे. पवित्र
अछोह–पु निर्दयता स्थिरता
अजकार–पु चर्चा [जीविका
अजगरी–स्त्री मेहनतीवाचूनची उप-
"अजगर करै न चाकरी"– मलूकदास.
अजगव–पु (स) शकराचे धनुष्य
अजदहा–फा पु अजगर
अजनवी–फा वि नवा अपरिचित
अजपा–वि ज्याचा उच्चार करायचा नाही असा मत्र
–पु धनगर
अजमोदा–पु शोपा
अजब–अ वि विलक्षण विचित्र
अजया–स्त्री बकरी भाग [निर्भय
अजरायल–वि जीर्ण नव्हे ते चिरस्थायी
अजराल–वि बलवान् [यवानी
अजवाइन (अजवायन)– स्त्री ओवा.
"क्षुद्रा यवानीसहित कषाय"
अजस्र – क्रि वि (स) निरतर नेहमी.
अज़हद – फा क्रि वि अमर्याद
अजहु (अजहूँ)–क्रि वि आजपर्यंत.
"प्रभु अजहूँ मैं पातकी
अतकाल गति तोरी"
अजा–वि जन्मरहित
–स्त्री. वकरी प्रकृति भाद्रपद वद्य एकादशी
अजान–वि अज्ञानी अडाणी अपरिचित.
–पु एक झाड (पिंपळाएवढे उच मोहासारखी पानें लाव लाव मोहोर येणारे या झाडाखाली उभे राहणाऱ्याची बुद्धि भ्रष्ट होते असे म्हणतात.)

अज़ान–अ. पु. नमाजाच्या प्रारंभीची हाक.
अजाव–अ पु यातना दंड प्रायश्चित्त.
अजामिल–पु एक पापी ब्राह्मण. मरताना आपला धाकटा मुलगा जो 'नारायण' त्याचे नाव घेतल्याने तरून गेला
अजायब–अ पु चमत्कारिक वस्तू
अजायबखाना / अजायबघर – अ पु अद्‌भुत वस्तुसंग्रहालय
अजाया–वि मेलेला
"गोलिन वृथा आजाये ह्वै"
अजिन–पु चामडे हरिणाचे कातडे
अजी–अव्यय अहो!
अज़ीज़–अ वि आवडता
–पु मित्र संबंधी
अजीब–अ वि विचित्र. विलक्षण
अजीब व गरीब–अत्यंत अद्‌भुत
अजीम–पु (अ) वृद्ध व पूज्य विशालदेही वि अमर्याद
अजूजा–पु उदासारखा प्राणी (प्रेत खातो)
अजूबा–अ वि अद्‌भुत
अजूह–पु युद्ध
अजेय–वि अजिंक्य
अजोता–पु चैत्री पौर्णिमा (बैल या दिवशी जोडीत नाही)
अज्ञात–वि माहीत नसलेले अपरिचित
अज्ञातयौवना–स्त्री आपल्या तारुण्याच्या आगमनाचे भान जिला होत नाही अशी–मुग्धा नायिका
अज्ञेय–वि न जाणता येणारे
अट–स्त्री अट प्रतिबंध
अटंबर–पु ढीग रास लटांबर.
अटक–पु अडथळा संकोच सिंधुनदी (प्राचीन तक्षशिला) अटक
अटकन–बटकन–पु अटकमटकचा खेळ.
अटकना–क्रि अ. थांबणे अडणे. अडकणे (प्रेमात)
अटकनी–स्त्री चटकणी (दाराची)
अटक-मटक–स्त्री लडिवाळपणा
अटकल–स्त्री अनुमान कल्पना. अटकळ.
अटकलपच्चू–पु अटकळपची
–क्रि वि काल्पनिक. अनुमानाने
अटका–पु पुरीच्या जगन्नाथाचा प्रसाद (हा भात वाळवून दूर देशीही पाठवितात)
अटकाना–क्रि स अडकविणे अटकविणे. पूर्ण करण्यास विलंब लावणे
"युवती गई घरनि सब अपने गृह-
कारज जननि अटकाई"
"यह आसा अटक्यौ रह्यो अलि-
गुलाबके मूल"
अटकाव–पु प्रतिबंध अडचण.
अटखेल–पु मनाला आनंद देणारा खेळ
अटखेलियाँ–(स्त्री ब व) मौजेच्या प्रसंगाने वहरलेले तमाशे
अटना–क्रि अ फिरणे चालणे पुरेसे होणे आडोसा करणे
अटपट–वि विकट कठिण गूढ विचित्र लटपटणारे
अटपटाना–क्रि अ घाबरणे लटपटणे. संकोच करणे
अटपटी–स्त्री विचित्र गोष्ट गूढ गोष्ट
अटल–वि पक्का स्थिर नित्य न टळणारे.
अटवी–स्त्री (स) रान
अटा–स्त्री सज्जा गच्ची.
(अटारी)–पु ढीग समूह
अटाटूट–वि गडगज नितांत
अटाल–पु बुरुज
अटाला–पु रास सामग्री. कसाई पेठ.
अटी–स्त्री बगळ्यासारखा एक पक्षी
अटूट–वि दृढ अखंडित घनिष्ठ
अटेरन–पु फाळका (सूत गुंडाळण्याचा) कुस्तीतील एक पेच घोड्याला शिक्षण देण्याची एक पद्धति (यात घोड्याला वर्तुळाकार रिंगण घालायला लावतात.)
–कर देना–घोटाळ्यात टाकणे.
–होना–हाडे निघणे.
अटेरना–क्रि. स फाळक्यावर सूत गुंडाळणे नशेत चूर होणे
अट्टा–पु माळा मंच उच्चासन (शिकार खेळण्यासाठी)

अट्टालिका—स्त्री गच्ची सज्जा
अट्टाहास—पु खो खो हसणे [गुडी
अट्टी—स्त्री सुताची किंवा लोकरीची लड
अट्ठा—पु अट्ठ्या (पत्त्यात)
अट्ठाइस—वि अठ्ठावीस
अट्ठानबे—वि अठ्ठ्याण्णव [शेकडा)
अठाइसी—स्त्री २८ फाडे (१४० चा
अठकौसल—पु पचायत मसलत
अठखेली—स्त्री लपडाव गमत मस्ती
अठत्तर—वि ७८ (अठहत्तर)
अठन्नी—स्त्री अधेली
अठपतिया—स्त्री दगडात आठ पाकळ्याचे फूल खोदण्याचे नकशीकाम
अठपहला—वि. अष्टकोनी
अठपाव—पु. उपद्रव
"भूषण औ अफजल्ल वचै अठपावकै सिह को पाव उनैठो"
अठवन्ना—पु विणकर ताण्याचे सूत गुडाळून ठेवतो तो वाबू
अठमासा—पु आषाढ ते माघापर्यंत चालणारे उसाचे शेत
अठमासी—स्त्री आठ मासे भार, नाणे
अठबांसा—वि अठोळें (मूल)
पु अठागुळ "अठमासा" पहा
अठवारा—पु आठवडा
अठवाली—स्त्री जड वस्तु उचलण्यासाठी वाधलेले दाडके आठभोयाची पालखी
अठारह—वि १८ अठराव्या मान्याने सही करण्याचा सोगट्याचा डाव
अठासी—वि ८८
अठिलाना (अठलाना)—क्रि --अ नखरे करणे उपहास करणे
अठोतरसो—वि १०८
अठोतरी—स्त्री. १०८ मण्याची माळ
अठौरा—पु आठ विडे असलेला पुडा
अडंगा—पु अडथळा ढवळाढवळ
—**लगाना**—भानगड उत्पन्न करणे
अडग—वि. अचल पक्का
अड़गड़ा—पु बैलगाड्याचा अड्डा
अड़गोड़ा—पु लोढणे
अडचन—स्त्री अडचण अडथळा
अडडंडा—पु डोलकाठीवरील आडवे लाकूड (यावर शीड चढवितात)
अडडपोपो—पु कुडबुड्या जोशी. गप्पीदास
अडतल—पु अडोसा बहाणा
—**पकडना**—बहाणा करणे
—**लेना**—आश्रय घेणे
अडतालीस—वि ४८
अड़दार—वि अडेलतट्टू हट्टी
"ज्यो पतग अडदार कौ लिये जात गडदार"
अडना—क्रि अ थाबणे अडकणे
अडबष—पु लगोट.
अडसठ—वि ६८
अडहुल—पु जास्वद जास्वदीचे फूल
अड़ाड़ा—पु ढोंग पाखड
अड़ाद—पु जनावराचा गोठा गोशाळा (बहुधा गावाबाहेर)
अड़ान—पु पडाव अड्डा
अड़ाना—क्रि. स अडकविणे अडविणे. बूच बसविणे ठोसणे
(पु) एक राग टेका. बुच.
अडानी—पु मोठा पखा कुस्तीत एक पेच (टाग मारणे)
अडार—पु समुदाय रास मोळी लाकडाची वखार
अडाह—वि ईर्ष्यारहित
अडियल—वि अडेलतट्टू हट्टी सुस्त
अडिया—स्त्री कुबडी
—**करना**— गलबताच्या नागराची दोरी ओढणे
—स्त्री हट्ट. अडचणीचा प्रसग फास गिरमिट जोड्याचा किनारा
अड़ी करना—हरणासारखी उडी मारणे हटवादीपणा करणे डाव करणे
अडूसा—पु अडुळसा
अडयाना—क्रि स आश्रय देणे रक्षण करणे
अड़े आना—क्रि अ रस्ता अडविणे
अडेंच—स्त्री शत्रुता द्वेष
अडोर—पु आरडाओरड [अटळ
अडोल—वि जें हालत नाही स्तब्ध

अड़ोस-पडोस–पु जवळपासची वस्तु शेजारपाजार
अडोसी-अड़ोसी–पु शेजारी पाजारी
अड्डा–पु पडाव मुक्कामाची जागा तळ. अड्डा कुटणखाना मुख्य स्थान पिंजऱ्यात पक्षी वसण्याची सळई कुवडीच्या आकाराचा पक्षी वसण्याचा लोखडी दाडा रगाऱ्याचा कापड छापण्याचा गट्टा नाडी विणण्याची चौकट जर विणण्याचे खुटाळे कबुतराचे घर दोन वावूवर वाधलेला आडवा वावू धार लावणाऱ्याची कुवडी चाक मागे येऊ नये म्हणून लावलेली पट्टी माग [(व्यग)
अड्डेपर चहकना–अधिकार गाजविणे
अड्डेपर बोलना–विशिष्ट जागी कार्य करणे
अढतिया–पु दलाल
अढ़न–पु आज्ञा मर्यादा
अढ़िया–स्त्री घमेले दगडाचे भाडे
अढ़ुकना–क्रि अ ठेच लागणे टेंका घेणे अडमडणे [घेणारा
अढैया–पु अडशेरी अडीचकी काम करून
अणि (अणी)–स्त्री टोक धार खीळ सीमा किनारा
अणिमा–स्त्री अष्टसिद्धीपैकी एक अत्यत लहान रूप धारण करणारी शक्ति
अतः (अतएव)–क्रि वि म्हणून
अतथ्य–वि खोटें
अतद्‌गुण–एक काव्यातील अलकार उ "हे प्रिया ! रागपूरित अशा हृदयात तुला ठेवले असूनही तू रक्त (म्ह अनुरक्त) नाहीस
अतर–अ पु अत्तर
अतरदान–फा पु अत्तरदाणी
अतरवन–पु छपरावरचे गवत तुराटी
अतरसो–क्रि वि तेरवा
अतलस–अ स्त्री मऊ रेशमी वस्त्र
अतसी–स्त्री आळशी (धान्य) उ "अतसीकुसुम वहन मुरलीमुख सूरज प्रभु किन लाये"

अता–स्त्री अनुग्रह दान
–**करना**–देणे
–**होना**–मिळणे.
अताई–(अ) वि वहुरूपी गवई. "सो तजि कहत और की औरे तुम अति वडे अताई"
अतार–पु, **आतार**–पु, **अत्तार**– } अत्तरवाला औपधि-विक्रेता.
अतई–अ वि दक्ष कुशल धूर्त अर्धशिक्षित अहमन्य पु (नाम) न शिकता गाणारा
अति–वि अत्यत [वागणूक
अतिक्राम–पु अपमान उल्लघन विपरीत
अतिकाय–हि स्थूल जाडा लठ्ठ रावणाच्या एका मुलाचे नाव
अतिगति–स्त्री मोक्ष
अतिदेश–पु (एका ठिकाणचे धर्मांचा दुसऱ्या स्थानावर आरोप. अन्य विपयातही उपयोगी पडणारा नियम) सादृश्यामुळे नियम वगैरे जास्त व्यापक करणे
अतिपातक–पु. आई, मुलगी व सून याच्याशी सभोग करणारा पुरुप व वाप, मुलगा व जावई याच्याशी रममाण होणारी स्त्री.
अतिप्रसग–पु दाट मैत्री अतिविस्तार व्यभिचार
अतिवल–पु अत्यत वलवान [नाश". "नारी अतिवल होत है अपने कुलकी
अतिवला–स्त्री तहान व भूक याचा त्रास नाहीसा करणारी युद्धविद्या विश्वामित्र ऋषीनी प्रभु रामचद्राला ही विद्या शिकविली होती
अतिरिक्त–क्रि वि. खेरीज निराळा वि आत्यतिक अधिक
अतिरोग–पु क्षयरोग महारोग
अतिवादी–वि सत्यवक्ता कटुभाषी. वढाईखोर
अतिसै–(दे) फार "मूढतेहि अतिसै अभिमाना"

अतिहसित—पु हास्याच्या ६ प्रकारापैकी एक यात हसणारा टाळी वाजवितो, डोळ्यात आसू ओघळतात व शरीराला कप सुटलेला असतो
अत्यन्तवासी—पु नैष्ठिक ब्रह्मचारी
अतीत—वि गलेले विरक्त पलीकडील
—पु भूतकाळ यति सन्यासी
अतीव—वि. अतिशय
अतीस—पु अतिविषा (वनस्पति)
अतुराई—स्त्री आतुरता चचलपणा
अथरा—पु मातीचे कुड किंवा परळ (या परळात रगारी कपडा रगवितो, सोनार रेती ठेवतो, विणकर सूत भिजवितो)
अथरी—स्त्री लहान "अथरा" दही विरजण्याचे मातीचे लोटके
अथाई—स्त्री बैठक सार्वजनिक जागा ओटा
अथान (अथाना)—पु लोणचे
अथाह—वि अथाग अगाध
—पु जलाशय समुद्र
—में पडना—सकटात सापडणे
अदंग—वि निष्कलक पवित्र
अदन—अ पु ईश्वराने पहिला मनुष्यप्राणी ठेविलेली बाग अदन बदर
अदना—अ वि तुच्छ सामान्य क्षुद्र
अदद—अ पु सख्या
अदबदाकर—क्रि वि अवश्य. हट्टाने
अदब—अ पु शिष्टाचार रीत
अदभ्र—वि (स) अधिक पुष्कळ
अदमपैरवी—स्त्री खटल्यातील आवश्यक चौकशी टाळणे
अदमसपूत—पु पुरावा नसणे
अदम्य—वि. प्रवल प्रचड
अदरक—पु आले
अदरकी—स्त्री आलेपाक
अदराना—क्रि अ स मान येणे फुगणे हरभऱ्याच्या झाडावर चढविणे
अदल—वि. पर्णरहित. सेनारहित
अदल—अ पु न्याय
अदल-बदल—अ पु अदलाबदल परिवर्तन
अदवान—स्त्री बाजेच्या पायथ्याची आडवी कसलेली दोरी.
अदहन—पु आधण
अदा—अ वि चुकते नि शेष.
—अ स्त्री हावभाव नखरा
—करना—पालन करणे पूर्ण करणे
—दिखाना—नखरा करणे
अदायगी—स्त्री नि शेष. चुकता केलेला.
अदालत—अ स्त्री न्यायालय
—अपील—अपील-न्यायालय
—करना—कोर्ट-कचेरी करणे.
—दीवानी—दिवाणी कोर्ट
—माल—रेव्हिन्यू न्यायालय
अदावत—वि स्त्री शत्रुत्व दावा
अदीठ—वि दृष्टि नसलेला न पाहिलेला. गुप्त
अदीन—वि निर्भय उदार दिलदार
अदीब—अ पु साहित्यिक
अदू—पु शत्रू "सारा जहाँ अदू सही दिलमे कोई शिकवा न हो"
अदेखी—वि न पाहिलेली ईर्ष्यालु. द्वेष करणारी
अदोखिल—वि निर्दोप
"सुतै ऐंचि पिय आप त्यौं करी अदोखिल आय"
अद्धी—स्त्री अरुद पन्ह्याचे कापड. (जुन्या पैशाचा १६ वा भाग दमडी). बारीक व चिकण कापड अरुद
अधकचरा—वि अपूर्ण अर्धवट अर्धेबोबडें भरडा अर्धवट खाल्लेले
अधकछार—पु डोगराच्या पायथ्याची सुपीक भूमि
अधकना—क्रि अ दरवळणे
अधकपारी— } स्त्री अर्धशिशी
अधकपाली— }
अधकरी—स्त्री अर्धा खड
अधकहा—वि अर्धवट सागितलेले
अधखिला—वि अर्धे फुललेले
"मधुप अभी अधखिली कली है परिमल नही पराग नही"
अधखुला—वि अर्धे उघडलेले

अधगोरा–पु युरेशियन
अधड़ (अधडा)–वि अनवद्ध निराधार न वड वर न वड खाली
अधन्ना–पु ढब्बू पैसा (नये तीन पैसे)
अधपई–स्त्री अदपावाचे वजन
अधफर–पु अवर आकाश
क्रि वि मध्ये
अधवुध–वि मदवुद्धि अर्धवट शिकलेला
अधवैसू–वि मध्यम वयाचा
अधमरा – } वि. अर्धमेला
अधमुआ – }
अधमर्ण–पु ऋणको कर्जदार
अधर–पु खालचा ओठ निराधार मध्ये
"गूढ कपट प्रिय वचन सुनि
तीय अधर वुधि रानि"
अधरमे झूलना (पडना, लटकना) – अर्धवट राहणे गोवळात पडणे
अधरका त्रिशंकु होना – मधेच लटकणे कुठेच नसणे
अधराधर – पु दोन्ही ओठ
अधवारी – स्त्री धावड्याचे लाकूड
अधसेरा – पु अर्ध्या शेराचे वजन अच्छेरी
अधावट – वि आटवून अर्धे झालेले
अधारिया – पु वैलगाडीवाल्याची वसण्याची जागा
अधिकांश – वि पुष्कळसा वहुधा
अधिकाई – स्त्री अधिकपणा विशेषता
अधिकार – पु सत्ता अधिकार तावा सामर्थ्य ज्ञान प्रकरण
अधिकार (पर) करना – तावा घेणे
अधिकाव – पु आधिक्य अधिकता.
अधित्यका – स्त्री डोंगरसपाटी
अधिकृत – वि अधिकारयुक्त नोंदलेला
अधिया – स्त्री गावच्या अर्ध्या वसुलाचा अधिकारी
अधियापर उठाना – शेत वगैरे भागीदारीने देणे
अधिवास – पु विवाहापूर्वी तेल-हळद लावणे उटणे शेजारी निवास
अधिवेशन – पु वैठक सभा
अधिष्ठाता – पु मुख्य अध्यक्ष ईश्वर
अधिष्ठान – पु नगर आधार
अधीत – वि शिकलेला
"अधीतमध्यापितमर्जित यश"
अधीन – वि स्वाधीन हाताचे आज्ञाधारक
अधीनता – स्त्री परवशता दैन्य
अधूरा – वि अपुरा अपूर्ण
अधूरा जाना – उमळणे
अधेड – वि मध्यमवयी.
अधेला – पु. (पूर्वीचा अर्धा पैसा टका) नया पैसा
"सान करै बडे नातिविकी
पर दानमें देत न एक अधेला
अधोवायु – पु पाद वारा सरणे
अधौडी – स्त्री अर्धे कातडे (कमाविण्यासाठी).
अधौडी तनना (तानना) – चापून खाणे. डेरके मरणे.
अध्ययान – पु अभ्यास
अध्यवसाय – पु. अविश्रांत श्रम चिकाटी निरतर उद्योग उत्साह
अध्याय – पु प्रकरण विभाग (पुस्तकातील) अध्याय
अध्यास – पु भ्रम एका वस्तूवर दुसरीची कल्पना मिथ्या ज्ञान
अनगा – वि निलाजरा नाही असा
अनतर–क्र वि नतर
अनतरज – पु क्षत्रिय स्त्रीपासून ब्राह्मणाला झालेला मुलगा
अनकटोटा – वि उपटसुभ
अनकरीब – अ क्रि वि जवळजवळ वहुधा
अनकस – क्रि वि. कसेसेच.
–लगना – कसेसेच होणे
अनकहनी – स्त्री वाईट गोष्ट.
अनकहा – वि न म्हटलेले
अनकही देना – गप्प राहणे
"तुम तो कही औ अनकही लीनी सवै"
अनख – पु तीट द्रोह
"सुनि अनख भूप उर आवे"
अनखना – क्रि अ रागावणे
अनखनाना – क्रि स भडकविणे
अनखाना – क्रि स चिडविणे

अनखाये – क्रि वि. उपाशी
"जो तू अनखाये रहे कस कोउ अनखाय"
अनखौहा (अनखौंहे) – वि रागीट
"हेरि अनखौ हैं सौ है फेरि वक भौं है फेरि"
अनगढ – वि स्वयमू वेडौल अडाणी काहीतरी (बोलणे)
अनगन – वि असख्य
"अनगन भाँति करी वहुलीला जसुदानद-निवासी"
अनगना – क्रि स कौले चाळणे.
–वि अगणित पुष्कळ
–पु आठवा महिना (गर्भिणीचा)
अनगवना – क्रि अ जाणूनवुजून उशीर करणे प्रगति नसणे
"मुह धोवति एडी घसति हँसति अनगवति तीर"
अनगिनत – वि असख्य वेसुमार
अनगैया – स्त्री आगण
अनचहा – वि नकोसा अवाञ्छित
अनचीता – वि ज्याचे अनुमानही केले नाही असे
अनजान – वि. अडाणी नादान मोळा
–पु एक उच गवत (म्हशीच हे गवत खातात, त्यामुळें दूध चागले येते)
अनट – पु अन्याय अत्याचार गाठ ऐंट.
"सो सिर धरि करहि सव मिटिहि अनट अवरेव".
अनत–वि सरळ अन्यत्र (प्रा प)
अनदेखा – वि न पाहिलेला
अनधिकार चेष्टा – स्त्री लुडवुड
अनन्नास – (पुर्तुगीज पु) अननस
अनपढ – वि अशिक्षित मूर्ख
अनवन – पु विरोध वैमनस्य फूट
–वि विविध भिन्न भिन्न
उ. "पुनि अभरन वहु काढा अनवन भाँति जराव"
अनवनाव – पु. वैमनस्य मनोमालिन्य.
अनव्याहा – वि अविवाहित
अनवूझ – वि जाणीव नसलेला ज्याची समजूतच होत नाही अमा
अनभाया – वि नावडता अप्रिय
अनमना – वि उदास खिन्न. अस्वस्थ
अनमनापन – पु मन न लागणे दुर्लक्ष. खिन्नता
अनमिल – वि असवद्ध न मिळण्या-सारखे अलग निर्लिप्त
"अनमिलआखर अरथ न जापू"
(अनार – फा पु डाळिव)
अनमेल – वि असवद्ध न जमणारा शुद्ध (भेसळ नसलेले)
अनमोल – वि अमूल्य सुदर
अनरीति – स्त्री वाईट चाल कुरीति
अनर्गल – वि विचारशून्य वेधडक (अडसर न घातलेले दार)
अनर्घ – वि वहुमूल्य स्वस्त
अनर्थ – पु कार्यनाश उत्पात अन्याय
अनवट – पु पायाच्या आगठ्यातील वेढे घाण्याच्या वैलाच्या डोळ्यावरील अघेरी ढापण
उ "अनवट विछिया नखत तराई"
अनशन – पु उपास अन्नत्याग
अनसखरी – स्त्री पक्की रसोई साजुक तुपात वनविलेले भोजन
अनसाना – क्रि अ सतापणे
अनसुनी – वि ऐकले न ऐकलेसे.
–करना – कानाडोळा करणे
सुनी अनसुनी करना – दुर्लक्ष करणे.
अनसूया – स्त्री मत्सर नसणे
अनहद – पु अनुहत ध्वनि योगसाधनाचा एक प्रकार
अनहदनाद – पु कान वद केल्यावरही योग्याच्या हृदयात ऐकू येणारा शब्द योगाचे एक साधन
अनहोनी – वि स्त्री असभव अलौकिक.
अनाकानी – स्त्री टाळाटाळ ऐकले न ऐकले करणे काकू करणे
अनाखर–वि ओवडधोवड
अनाघ्रात – वि न हुगलेले
उ अनाघ्रात पुष्प–(शाकुनल).

अनाज — पु धान्य
अनाडी — वि निपुण नसलेला
अनाप-शनाप — क्रि वि वाटेल ते विसंगत
अनायत्त — वि उच्छृंखल उद्दंड
अनाह — पु पोटफुगी
अनाहत — पु शरीरातील ६ चक्रांपैकी एक (योगशास्त्र)
— वि आगंतुक
अनियारा — वि टोकदार धार असलेला
"बेधक अनियारे नयन बेधक करि न निषेध"
"जाहि लगैं सोई पै जानै प्रेमवान अनियारो"
अनी — स्त्री टोक जहाजाचे पुढचे टोक समूह सैन्य खेद
अनीसून — पु एक प्रकारच्या शोपा
अनुक्रोश — पु दया स्नेह
अनुजीवी — वि आश्रित परतंत्र
— पु सेवक नोकर
अनुदार — वि उदार नसलेला
— पु हुजूर (पक्ष)
अनुनय — पु विनंति
अनुनाद — पु प्रतिध्वनि.
अनुपल — पु क्षण सेकंद
अनुपात — पु प्रमाण त्रैराशिक
अनुप्राणित — वि भारलेले
अनुबंध — पु आसक्ति परिणाम प्रयोजन
अनुमरण — पु सती जाणे [उपदेश
अनुयोग — पु धमकी तिरस्कार निंदा.
अनुयोगी — वि पु तिरस्कृत
अनुराग — पु प्रेम स्नेह
अनुरोध — पु प्रार्थना विनंति
अनुलोम — पु क्रमवार पतीहून नीच वर्णाची स्त्री
अनुवाद — पु पुनरुक्ति भाषांतर
अनुशय — पु पश्चात्ताप [शिस्त
अनुशासन — पु आज्ञा उपदेश विवरण
अनुशीलन — पु चिंतन मनन सतत अभ्यास
अनुषंग — पु करुणा दया प्रणय वाक्याला जोड देणे सहज उल्लेख (स)

अनुसंधान — पु संशोधन प्रयत्न
अनुहार — वि सारखे समान
— स्त्री आकृति सारखेपणा
उ "बर अनुहारि बरात न भाई"
अनूदित — वि सांगितलेले भाषांतरित
अनैठ — क्रि वि अनिष्ट
अनैड — वि वाईट कुकर्मांचा.
अनैम — पु बेकायदा
अनैरा — वि खोटें व्यर्थ. दूर
उ "अगहुँ जिय जानि मानिअन्हि हैं अनैरो"
अनोकहा — पु आपले स्थान न सोडणारा वृक्ष [सुंदर.
अनोखा — वि विलक्षण. अद्भुत नवा
अनोना } — वि अळणी.
अलोना }
अन्न — पु खाद्यपदार्थ धान्य [होणे
अन्नजल उठना — अन्नोदक संपणे. बदली
अन्न मिट्टी होना — अन्नाला न शिवणे
अन्नकूट — पु अनेक प्रकारची सुंदर पक्वान्ने करून देवाला नैवेद्य दाखविणे.
अन्ना — स्त्री सोनाराची बागेसरी (भट्टी) दाई स्वच्छंद उ "अन्ना सांड" ज्याला कोणी मालक नाही असा
अन्नी — स्त्री. दाई उपमाता
अन्यत्र — वि दुसरीकडे
अन्यपुरुष — पु तृतीय पुरुष
अन्यान्य — वि. निरनिराळे भिन्न भिन्न.
अन्योक्ति — स्त्री "लेकी बोले सुने लागे" असे भाषण.
अन्वादेश — पु एक काम संपल्यानंतर एकाद्याला दुसरे काम सांगणे.
अन्वेषक — पु संशोधक
अन्वेषण — पु } — संशोधन शोध.
अन्वेषणा — स्त्री }
अपच — पु अजीर्ण
अपची — स्त्री गंडमाळा
अपजस — पु पराजय अपयश
अपक्रोश — पु निंदा निर्भर्त्सना
अपटी — स्त्री पडदा कनात आच्छादन
अपटीक्षेप — पु एकदम पडदा दूर सारणे.

अपढ – वि मूर्ख अशिक्षित
अपत – वि पाने झडलेले निर्लज्ज
अपदस्थ – वि. पदच्युत वियुक्त
अपनपा – पु आपलेपणा अहकार
अपन पेट हाउड मैं न देहौं काऊ–
नीच स्वार्थ आपल्यापुरते पाहणे
अपना – वि आपले स्वत चे
– पु स्वजन
– किया पाना – कर्माचे फळ भोगणे
– पराया – शत्रुमित्र आपपर
– राग आलापना – आपले घोडे दामटणे
– सा मुँह – इवलेसे तोड खिन्नता
अपनी अपनी पडना – आपलेच झाले थोडे चिंताग्रस्त होणे
अपनी खिचडी अलग पकाना – फुटीरपणे वागणे चिंताग्रस्त होणे
अपनी गाना – आपलेच रडगाणे गाणे
अपनी अपनी डफली अपना अपना राग– कोणाचा पायपोस कोणाच्या पायात नसणे
अपनी गुडिया सँवार देना – आपल्या सामर्थ्याप्रमाणे मुलीचे लग्न करणे
अपनी नींद सोना – लहरीने वागणे
अपनी बात का एक (धनी) – सत्यप्रतिज्ञ
अपनी पर आना – अडून बसणे
अपनी हाँकना – शेखी मिरविणे
अपने आप – स्वत आपोआप
अपने को मरना – आपल्या माणसासाठी धडपडणे
अपने तक रखना – आपल्या पोटात ठेवणे
अपनेपन पर आना – जातीवर जाणे
अपने भायें – आपल्या कल्पनेप्रमाणे
अपने मे रहना – मर्यादित वागणे
अपने मुँह मियाँ मिठ्ठू – आपणच आपली स्तुति करणारा
अपनाना – क्रि स वश करणे अगीकार करणे अभिमान बाळगणे
अपनापन – पु } आत्मीयता.
अपनायत – स्त्री }
अपनोद में – बाजूला सारण्यात.
अपभय – पु. निर्भय

अपरति – स्त्री स्वार्थ विश्वासघातकीपणा.
अपरबल – वि बलवान् उद्धत प्रचड दुसऱ्याच्या सामर्थ्यावर आश्रित ज्याला दुसऱ्याचे बळ किंवा आधार नाही असा.
उ "दसो दिसा ते क्रोध की
उठी अपरबल आगी"
अपरस – पु पुळ्या उठण्याचा रोग अस्पृश्य एक चर्मरोग
अपरांत – पु दुसरे टोक
अपरान्त – पु पश्चिमेचा देश
अपवर्ग – पु मोक्ष श्रेष्ठगति
अपसव्य – पु उजवा विरुद्ध
अपसर्प – पु दूत भेदी प्रतिनिधि
(अपहसित) – वि फजिती केला गेलेला.
अपरिग्रह – पु दान न घेणे जरूर तेवढ्या धनापेक्षा अधिक न बाळगणे
अपाहिज – वि लुळापागळा असमर्थ. आळशी
अपूत – वि अपवित्र निपुत्रिक
– पु कुपुत्र
अपूप – पु अनरसा मालपुआ
अपेक्षा – स्त्री आकाक्षा, आवश्यकता भरवसा अन्योन्य सबध तुलना ("की अपेक्षा"–असे वापरावे) अपेक्षा
अपेल – वि अदृश्य अटळ पक्का
उ "यह सिद्धान्त अपेल"
अपेक्षाकृत – अपेक्षेप्रमाणे अपेक्षित
अप्रतिभ – उदास तेजोहीन मद निर्बुद्ध.
अप्रत्याशित – वि अनपेक्षित
अप्रैल – पु एप्रिल (अपरैल)
अफजल – अ वि सर्वश्रेष्ठ [वीट येणे.
अफरना – क्रि. अ ताव मारणे. पोट फुगणे.
अफरा – पु पोटफुगी
–वि ज्याने खूप तुडपले आहे असा.
अफरातफरी – अ स्त्री उलटापालट
अफरीदी–पु पेशावरच्या उत्तरेकडील एक पठाणजाति या जातीतील व्यक्ति
अफलातून – अ पु अहमन्य प्लेटो (एक तत्त्ववेत्ता)
अफवाह – अ स्त्री. गप्प. अफवा

अफ़वाह उडाना — अफवा पसरविणे
अफसर — फा पु अधिकारी
अफसाना — फा पु गोष्ट कहाणी
अफसोस — फा स्त्री खेद पश्चात्ताप
अफीम — यू स्त्री अफू
अफीमची — पु अफूबाज माणूस अफीमी
अफेंडा — वि अहकारी विलासी
अब — क्रि वि आता यावेळी अलीकडे. त्यानतर
अब की — यापुढें
अब जाकर — आता पुढे
अबतब लगना — शेवटला श्वास लागणे
अबतर — फा वि वाईट विघडलेले
अब से — यापुढे
अबरक — पु } अभ्रक
अबरख — पु }
अबरस — फा पु पाढरट हिरवा रग (घोड्याचा)
अबरी — फा स्त्री नागमोडी रेषा असलेला वावणीत वापरण्याचा गुळगुळीत कागद जैसलमीर येथे सापडणारा नकशी-कामात उपयोगी पिवळा दगड खडी काढण्याचा लाखी रग
अबलख — वि पाढऱ्या नि काळ्या रगाचा. पाढरा नी लाल रगाचा दुरगी —पु पाढऱ्या नी काळ्या रगाचा घोडा किंवा बैल
अबलखा — स्त्री एक पक्षी (रग काळा, पोट पाढरे, चोच नारगी)
अबा—पु सहा कळ्यांचा पायघोळ आगरखा
अबातुल — वि वडवड न करणारा
अबादानी — स्त्री (फा)पूर्ण सुख अभीष्ट-चिंतन
अबीर — पु शिगाड्याचे पीठ हळद नी चुना मिसळून केलेले द्रव्य अबीर
अबे — अव्यय अरे !
अबे-तबे करना — टाकून बोलणे
अबेर-अबार — स्त्री उशीर विलब
अब्वास — अ पु गुलवासी वासहीन फूल
अब्वासी — अ स्त्री इजिप्तच्या (मिश्र-देशाच्या) कापसाची एक जात

अब्र — फा स पु अभ्र मेघ
अभग — वि अखड.
अबूझ — वि अजाण
अबोध — वि अजाण अज्ञानी मूर्ख
(**अबोल** — वि मौन)
(**अबोला** — पु मौन)
अभागा — वि सपत्तीच्या वाटणीत ज्याचा हक्क नाही असा अभागी
अभरन—पु दागिना "निरभरन कैसे जाऊं"
अभिजात — वि कुलीन पूज्य बुद्धिमान्
अभिरुचि — स्त्री आस्वाद पसती रसज्ञान.
अभिरूप — वि अनुरूप विद्वान् कामदेव सदृश
अभिषग — पु पराजय निंदा आलिंगन शोक भूतप्रेताचा आवेश
अभिक — पु कामुक लुच्चा व्यभिचार
अभिनदन-पत्र — पु मानपत्र
अभिनीत—वि सुसज्जित अभिनय केलेले रगभूमीवर आणलेले
अभिनेता — पु नट
अभिनेत्री — स्त्री नटी
अभिन्न — वि. जुळलेले एकजीव झालेले
अभिन्नमित्र — पु जिवलग मित्र
अभिप्राय — पु हेतु तात्पर्य
अभिभावक — पु विश्वस्त वि स्तभित करणारे दावात ठेवणारा
अभिभूत — वि पराजित प्रभावित वश. व्याकुल
अभियान — पु प्रयाण कूच
अभियुक्त — वि आरोपी प्रतिवादी
अभियोग — पु आरोप खटला चढाई छद
अभिव्यक्ति — स्त्री प्रकटीकरण स्पष्टी-करण.
अभिष्यंद — पु पाझर स्राव
अभिसधि — स्त्री वचना गुप्त कट
अभी — क्रि वि आताच या क्षणी
अभीर — पु गवळी एक क्षत्रिय जात ११ मात्राचा एक छद.
अभीष्ट — वि. मनपसत अभिप्रेत
अभूतपूर्व — वि अपूर्व विलक्षण.

अभेरा – पु टक्कर झगडा.
"उठे आगि दोड डारि अभेरा"
अभेव – पु अभेद समानता [काठी.
अभैर – पु मागाची फणी लटकविण्याची
अभ्यर्थना – स्त्री विनती स्वागत
अभ्यागत – वि पुढे आलेला
– पु पाहुणा. अतिथि
अभ्यास – पु सवय अध्ययन अभ्यास.
अभ्यास पडना – सवय लागणे
अभ्यासी – वि दक्ष निपुण साधक
अभ्युत्थान – पु आरभ उदग उत्पत्ति.
अमंद – पु झाड
– वि वेगवान. उत्तम. कार्यकुशल
"चदसो दुचद है अनदमुख एक"
"प्रेमिनके नभमे नक्षत्र हैं न तारे है"
अमचर – पु आवोशी
अमडा – पु आवळ्याचे झाड आवळा
अमन – अ पु शातता चैन
अमनचैन – (अरमान)–पु सुखशाति
अमनअमनेक – पु हक्कदार अधिकारी (अवध प्रातात)
अमया – वि निर्दय मायामोहरहित
अमरवधूटी – स्त्री अप्सरा.
अमरस – पु आव्याची पोळी
अमरसी – वि आवट-गोड क्रोध नसलेला.
अमरा – स्त्री दूर्वा निवडुग. काडेसाबर. गर्भावरण (नाळ) उल्व.
अमराई – स्त्री आवराई
अमरू – पु काशीचे रेशमी कापड
एक राजा व कवीचे नाव
श्रीशकराचार्यांनी अमरूराजाच्या शरीरात प्रवेश करून "अमरूशतक" नावाचे काव्य लिहिले
अमरूद – पु जाव पेरू
अमरैय्या – स्त्री आमराई
"कहिबी कि अमरैय्या राम राम कही है"
अमल – वि स्वच्छ. निर्मल [सवय
– पु व्यवहार आचरण दैव भोगकाल
"हरिदरसन अमल पऱ्यो लाज न लजा न
"अमल चलायो आपुनो मुदली गरजि गुमान"

अमलतास – पु बाहवा (एक झाड. याच्या फुलाचा गुलकद करतात).
अमलतासिया – वि गधकी (रग).
अमलपट्टा – पु अधिकारपत्र
अमला – पु आवळा
अ पु अधिकारी कारकून
अमलाफैला – पु कचेरीतला नोकरवर्ग.
अमली – स्त्री. चिच. दक्षिण गढवाल-मधील एक झुपकेदार झाड
अ वि व्यावहारिक निशावाज
अमलूक – पु एक कावुली झाड
अमलोनी – स्त्री लुनिया गवत निळवा
अमहर – स्त्री आवोशी
अमा – स्त्री अमावास्या जनावराच्या डोळ्यावरील भवरी (अशुभ)
अमान – अ पु रक्षण आश्रय
अमानत – अ स्त्री अनामत ठेव
अमाना – क्रि अ मावणे फुगणे (गर्वाने). ओसडणे.
– पु वखारीचे दार
अमानी – स्त्री जमीनदाराच्या ताब्यातील कलेक्टरकडे असलेली भूमि स्वत केलेले शेत तहकुबी किंवा काही सूट दिलेल्या साऱ्याची वसुली अदाधुदी
वि निराभिमानी
अमाप – वि अपरिमित
अमावट – स्त्री आव्याची पोळी एक मासा
अम्लजन – पु प्राणवायु ऑक्सिजन
अमाल – अ पु अमलदार अधिकारी.
– अ पु अधिकाऱ्याची दैनदिनी
चित्रगुप्ताची वही
अमावस – स्त्री अमावास्या.
अमाह – पु वडस (डोळ्यावरील)
अमिट – वि अवश्यभावी कायमचे. नाश न पावणारे
अमित – वि पुष्कळ अपरिमित
"अमितदानि भरता वैदेही"
अमित्र (अमीत) – पु वैरी
"पावकतुल्य अमीतनको भयो"
अमिताभ – पु बुद्धदेव
अमिया – स्त्री वैरी

अमिरती (इम्रती) – स्त्री. एक प्रकारची तोडयाप्रमाणे जिलबी
अमिलपट्टी – स्त्री रुद पट्टीची मुरड
अमीन – अ पु जमीन मोजणे, वाटप करणे, दरखास्तीची बजावणी करणे, इ कामे करणारा मुलकी अधिकारी
अमीर – अ पु श्रीमत उदार अधिकारी अफगाणिस्तानच्या राजाची पदवी
अमीराना – अ वि श्रीमती (राहणी)
अमीरी – अ वि श्रीमती (थाट) – स्त्री श्रीमती
अमृतबान – पु लाखलोटे
अमृततरंगिणी – स्त्री चादणीरात्र
अमृतफल – पु. पडवळ
अमृतसार – पु द्राक्ष लोणी
अमूद – पु लव उभी सरळ रेषा
अमोघ – वि अचूक निष्फळ न होणारे
अमोरी – स्त्री कैरी
अमोला – पु आव्याचे रोप
अमोही – वि विरक्त निष्ठुर
अमौवा – वि आव्यासारख्या रगाचा (पिवळा सोनेरी)
अम्माँ – स्त्री आई
अम्मामा – अ पु एक प्रकारचा फेटा – अ पु मुलेवाळे
अम्हौरी – स्त्री घामोळे
अम्हौरी लगाना – बजावणे प्रेरणा करणे.
अयाँ – अ वि प्रकट स्पष्ट
अयान – वि मूर्ख अज्ञान
अयानत – अ स्त्री सहायता मदत
अयाल – न् स्त्री आयाळ
अय्यार – वि चतुर बहुरूपी
अयि – अव्यय सबोधनार्थी हे अरे !
अरंक – वि सपन्न
अरग – पु सुगध
अरच – वि पुष्कळ
अरज – वि. दु ख नसलेला.
अरई – स्त्री पराणी चाबूक
अरक – पु शेवरी आसव रस घाम – **अरक होना** – घामाघूम होणे.

अरक – पु सूर्य
"अरक जवाम पात विनमयऊ"
अरकटी – पु सुकाणू फिरविणारा नावाडी.
अरकना – क्रि अ टरकणे तडकणे
अरकनाना – अ पु पुदिना नि मिरका मिसळून काढलेला अर्क
अरकान – अ पु मत्रीवर्ग
उ "नेगी गये मिले अरकाना"
अरकाटी – पु श्रमिक (मजूर) मजुराची भरती करून बाहेर प्रातात पाठविणारा
अरकोल – पु एक वृक्ष (याच्या डिकाला काकडशिंगी म्हणतात)
अरग – पु } एक सुगधी द्रव्य.
अरगजा – } अर्गजा
केशर, चदन, कापूर आदि सुगधी द्रव्याचे उटणे
"खरको कहाँ अरगजा लेपन स्वान नहाये गग"
अरगट – वि निराळा वेगळा
उ "अरगटही फानूमसी परगट होति लखाय"
अरगनी – स्त्री दाडी (वाळत घालण्याची) खुटाळे
अरगवानी – फा पु लाल रग –वि तावडा वेगणी
अरगल – पु अडसर [निवडणे.
अरगाना – क्रि अ चुप बसणे अलग होणे.
(प्राण) अरगाना – चकित होणे.
उ "देस देसके नृपति देखि यह प्राण रहे अरगाई"
अरघा – पु अर्घ्यपात्र रहाट
अरच – वि पुष्कळ
अरज – अ स्त्री विनति निवेदन
अरजल – अ पु पुढील उजवा नि मागील दोन्ही पाय पाढरे असलेला घोडा (अपशकुनी) नीच जातीचा मनुष्य. वर्णसकर.
अरजी – स्त्री. निवेदन प्रार्थनापत्र.
उ "गरजी है अरजी करी टुक मरजी करि देहू"

अरझना — क्रि अ गुंतणे पेचांत आवळले जाणे
उ "कुछ अरझानी है करीरनिकी डामैं"
अरडींग — वि बलवान
अरणा — स्त्री. जगली म्हैस. [करणे
अरथाना — क्रि स समजाविणे समर्थन
उ 'दसरथ-वचन राम वन गवने यह कहियो अरथाई"
अरथी — (अर्थी) स्त्री तिरडी प्रेतयात्रा
—पु मतलबी. धनी
"अर्थी दोषात्र पश्यति"
अरदना — क्रि स चेदणे चिरडणे
वि दात नसलेली स्त्री
(तोडाचे बोळके)
अरदल — पु लकेतील एक वृक्ष
अरदली — इ. पु ऑर्डर्ली अधिकाऱ्याच्या तैनातीचा शिपाई
अरदावा — पु भरडा जाडेंभरडे पीठ भरीत
"नख ते बघारि कीन्ह अरदावा"
अरदास — स्त्री प्रार्थना नजराणा
"यह अरदास दास की सुनिये"
अरन — पु दोन्हीकडे टोके असलेली शिडी
अरना — पु जगली रेडा
अरनी — स्त्री शमीवृक्ष अग्निमथन काष्ठ (यज्ञांत)
"कहा कहौं कपि कहत न आवै सुमिरत प्रीति होइ उर अरनी"
अरपा — पु एक मसाला
अरब — पु शतकोटी अर्ब. घोडा इद्र.
अरब — अ पु अरबस्तान अरबी घोडा. अरबी मनुष्य
अरबराना — क्रि अ चालताना लटपटणे. घाबरणे व्याकुळ होणे
अरबरी — स्त्री घबराट व्याकुळता
अरबिस्तान — फा पु अरब देश
अरबी — स्त्री अरबी भाषा
— वि अरब देशाचा.
अरबीला — वि. भोळा
अरमनी — फा पु आरमेनियावासी. कॉकेशसच्या दक्षिणेकडील प्रदेश.
अरमान — तु पु इच्छा. लालसा.
अरमान निकालना — इच्छा पूर्ण करणे. मनासारखे करणे
अरमान भरा — वि उत्सुक.
अरर — अव्यय अरेरे ! !
—पु दार झाकण [होणे.
अरराना — क्रि स उन्मळणे कडकडध्वनि
अरवन — पु कच्चे पीक कापणे (निबूर, हुरडा इ) [कोपरा.
अरवा — पु हातसडीचे तादूळ कोनाडा
अरवाती — स्त्री छपराचे शेवटचे पऱ्हाळ (जेथून पाणी जाते ते)
अरवी — पु अळू अळूचा कादा
अरसठ — पु मासिक खतावणी.
अरस-परस — पु लपडाव
अरसना-परसना — क्रि स आलिगन देणे भेटणे [उशीर
अरसा — अ पु काळ (मध्यतरीचा).
अरसात — पु २४ अक्षरी सवाई वृत्त. या वृत्तात ७ **भगण** व एक **रगण** असतो
अरसाना — क्रि अ सुस्ती चढणे
उ "आरसगात मरे आरसात है"
अरस्तू — पु ॲरिस्टॉटल
अरहट — पु पाण्याचे चाक कणा
अरहन — पु भाजीत घातलेले व्यजन (पीठ कूट इ)
अरहर — स्त्री तूर (डाळीची)
अरा — पु लाकूड कापण्याची करवत.
अराक — अ तु इराक प्रात इराकी घोडा.
अराड जाना — क्रि स विणे
अराळ — वि कुरळे (केस) वाकडे
अराबा — अ पु गाडी रथ जहाजी तोफाची सरबत्ती
अरिज — पु पाढरी वाभूळ
अरियल — वि अडून बसणारा
अरी — अव्यय अग !
अरीठा — पु रिठा
अरीता — वि काठोकाठ भरलेला.
अरीला — वि दुराग्रही हट्टी.

अरुझाना – क्रि स अडकविणे लपेटणें
अरुणाई } अरुणिमा } – स्त्री. तांबूसपणा लाली
अरुवा – पु अळूकंद घुवड
अरुहा – पु मुई आवळा.
अरेव – पु पाप
अरेरा – पु टक्कर संघर्ष
अरोडा – पु पंजाबी क्षत्रियजात (अरोरा).
अरोस – वि क्रोधरहित
अरोस-परोस – शेजारी-पाजारी
अरोही – पु. सवार
अर्की (अर्कि) – पु. शनि.
अर्गल – पु. अडसर झडप. अडथळा. उदयास्ताचे रंगीबेरंगी ढग
अर्गला – स्त्री अडसर
अर्ज – अ पु "अरज" पहा
अर्जदास्त – फा स्त्री. विनति-पत्र
अर्जी – फा स्त्री 'अरज' पहा.
अर्जीदावा – स्त्री दरखास्त
अर्जीमरम्मत – स्त्री. पुरशिस दरखास्त
अर्जुनी – स्त्री पांढऱ्या रंगाची गाय
अर्थवाद – पु प्रशंसा. प्ररोचक वाक्य
अर्थात् – अव्यय–म्हणजे. ऊर्फ अर्थातच.
अर्दली – पु चपराशी
अर्धचंद्र – पु गचांडी चंद्रबिंदू.
अर्धोदय – पु एक पर्वणी (माघ व ।। ३० रविवार श्रवणनक्षत्र व व्यतिपात-योग असताना हे पर्व असते.)
अर्रा – पु अर्जुन वृक्षासारखें एक झाड
अर्श – पु. मूळव्याध
– अ पु आकाश स्वर्ग.
अर्हणा – स्त्री. पूजा
अर्हंत – पु जैनांचा जिन देव वृद्ध.
अलंग – अव्यय कडे, दिशा
"लैन आयो कान्ह कोऊ मथुराअलगते"
अलकतरा – अ पु डांबर
अलक लडैता – वि. लाडका.
"अब मेरे अलक लडैते
लालन हैं है करत सकोच"
अलख – वि न दिसणारा. अदृश्य
अलख जगाना – खड्या आवाजात "अलख" म्हणून भिक्षा मागणे
अलखनामी } अलखवारी } पु साधूंचा एक पंथ.
अलखला – अ पु झगा
अलग – वि निराळे दूर
अलग करना – बाजूला सारणे, हाता-वेगळें करणे, राखून ठेवणे.
अलगनी – स्त्री. दांडी, खुंटाळे
अलगरज – वि बेपर्वा.
अलगाना – क्रि स वेगळे करणे, दूर करणे, निवडणे. [विभक्तता.
अलगाव – पु दूर राहण्याची वृत्ति.
अलगोला – अ पु अलगूज
अलड़-बलड़ – वि वाचाळ मूर्ख
अलतनी – स्त्री हत्तीचा लगाम.
अलप – पु अकाली मृत्युयोग
उ "तू अति चपलअलप को संगी"
अलपाका – पु अलपाकाचे कापड अल-पाक लोकर उंटासारखा पेरु देशाचा एक प्राणी [कफनी
अलफा – अ पु मुसलमानी पायघोळ
अलफाज़ – अ. पु. शब्द ('लफ्ज़'चे बहुवचन)
अलबत्ता – अ अव्यय निःसंशय हो चांगले अलबत् परंतु बरोबर
उ "फैशन का लत्ता अलबत्ता फहराता है"
अलबम – फा पु चित्रपुस्तक
अलविदा – अ पु शेवटचा निरोप.
अलबेला – वि शोकी नटलेला थटलेला. सुंदर अल्लड लहरी, कठिण (स्त्री. अलबेली)
"नायिका न बेली अलबेली खेली नैहर सो"
अलबेला धरी रहना – संताप निष्फळ होणे.
अललटप्पू – वि वात्रट बिनहिशेब.
अललबछेडा – पु शिंगरू अल्लड माणूस अननुभवी.
अलवाँती – स्त्री बाळंतीण

अलवाई — स्त्री. विऊन एक-दोन महिने झालेली गाय किंवा म्हैस
अलवात — पु लोकरीची शाल.
अलवान — पु लोकरीची चादर (थडीत पांघरण्यासाठी)
अलवी-तलवी — पु क्लिष्ट उर्दू (व्यंग)
अलवी-तलवी छांटना — पांडित्य गाजविणे
अलवी-तलवी धरी रहना — ऐटी जिरणे
अलस — वि सुस्त मंद
— पु चिखली (पायाची)
अलसा — स्त्री. लाजाळूची वेल
अलसाना — क्रि अ आळसणे गळून जाणे.
अलसी — स्त्री आळशी
अलसेठ — स्त्री ढिलाई दुर्लक्ष
अलहदा — अ वि वेगळा
अलहिला — स्त्री एक रागिणी (करुणा-जनक)
अलहैरी — अ पु एक अरबी उंट (एकच कुबड असून वेगवान असतो)
अलान — पु हत्तीला बांधण्याचा खुंटा बैलाला चारण्यासाठी गाडलेला खुंटा "नवगयन्द रघुवीरमन राज अलान समान"
अलानिया — क्रि वि (अ एलान) स्पष्टपणे, जाहीरपणे.
अलापनहार — वि गाणारा "अहि कराल कैकी भर्ष" "मधुर अलापन हार"
अलापना — क्रि अ गाणे आलाप घेणे. वडवडणे
अलामत — स्त्री लक्षण चिन्ह
अलाय-बलाय — स्त्री मकट, खराबी.
अलालत — स्त्री आजार
अलाली — स्त्री आळस आकर्मण्यता
अलाली आना — (चढना. सँवार होना) सुस्ती येणे
अलाव — पु आहाळ झगरें आवा
अलावा — अ क्रि वि खेरीज
— इसके — दुसरे असे की
अलास — पु जिभेखालील भाग सुज-ण्याचा रोग मलयुक्त आतडें
अलिंजर — पु माठ घडा
अलिंद — पु सज्जा
अलि — पु भुंगा
अलील — अ वि आजारी
अलुन — वि मीठ नसलेले न कापलेले
अलैक पलवा — पु मिथ्यावाद प्रलाप बकवाद.
अलैया-बलैया — स्त्री ओवाळून टाकण्याची क्रिया इडापिडा टाळण्यासाठी बोटे मोडणे एक खेळ
अलोना — वि अळणी, फिक्के
अलोल — वि स्थिर दृढ
अल्ल — पु वंशाचे नाव उपगोत्राचे नाव उ पाण्डे, शुक्ल
अल्हड — वि अल्लड निर्घोर लहरी अनुभवी अडाणी
पु गोऱ्हा
अल्हडपन — पु अल्लडपणा, पोरकटपणा भोळेपणा
अवंतिका — स्त्री प्राचीन उज्जयिनी
अवकलना — क्रि स कळणे, सुचणे
अवकाश — पु पोकळी मोकळीक संधि स्थान सुट्टी, रजा
अवकेशी — वि पुत्रहीन वाझ
अवगति — स्त्री जाणीव समज
अवगाह — वि अगाध
उ "तिमि रघुपति महिमा अवगाहा"
पु — बुडी, प्रवेश, कष्ट
अवगाहना — क्रि अ स्नान करणे खोल शिरणे. मथन करणे "दिसि विदिसन अवगहि कै" सुख हो केशवदास"
अवगुण — पु दोष, अवगुण, अपराध
अवघट — वि विकट, अवघड
अवचट — पु अडचण
— वि अडाणी नवखा
अवछद — पु माडी [अर्थालंकार
अवज्ञा — स्त्री निराधार अवहेलना एक
अवज्ञात — वि. अपमानित तिरस्कृत
अवट — पु खड्डा, कुंड, खाकोटी
अवटना — क्रि स आठवणे मथन करणे

अवडेर – पु फेरा वखेडा. झेगट.
अवढर – वि नीचावरही उपकार करणारा विचार न करता दया करणारा अत्यत दयाळू
अवतस – पु भूषण श्रेष्ठ कर्णफूल. नवरदेव
अवतरण – पु. उतार अवतार, शिडी
अवतार – पु शरीर धारण, अवतार
अवतारना – क्रि स उत्पन्न करणे, जन्म देणे
अवदशा – स्त्री दुर्दशा
अवदात – वि निर्मल, शुद्ध, पाढरे
अवदीच्य – वि एक गुजराथी ब्राह्मण
अवधान – पु लक्ष, ध्यान [करणे
अवधारना – क्रि स ऐकणे मानणे धारण
अवधि – स्त्री वेळ, मर्यादा
—अव्यय— पर्यंत
अवधी – वि अवध प्राताचे
अवधी भाषा (तुलसी रामायणाची)
अवधूत – पु सन्यासी, योगी
अवनि }
अवनी } – स्त्री पृथ्वी, भूमि
अवनी पखनी – स्त्री राजपत्नी
अवभृथ – पु यज्ञसमाप्तीच्या वेळी करण्याचे स्नान
अवमान – पु अपमान तिरस्कार
अवराधना – क्रि स पूजा करणे
अवरेखना – क्रि स लिहिणे चितारणे पाहणे, अनुमान करणे
अवरेब – पु तिरपी चाल, तिरपाकाट पेच, विघाड, विवाद, वक्रोक्ति.
उ "ध्वनि अवरेब कवित गुन जाती"
अवरोध – पु अडचण, अडथळा, अत पुर
– क्रि स वद करणे, अडविणे
"कठावरोधनविधौ स्मरण कुतस्ते"
अवर्ण्य – वि अवर्णनीय
अवलंब }
अवलबन } – पु. आधार, आश्रय
अवलेप – पु घमेड अहकार
अवलेह – पु चाटण
अवशेष – पु उरलेले, बाकीचे
अवश्यंभावी – वि. अटळ, नि सशय. निश्चितपणे घडणारे
अवश्य – क्रि वि नि.सशय, खात्रीने.
अवसर – पु काळ, फुरसत, प्रसग, सधि.
– चूकना – सधि दवडणे
– ताकना – सधीची वाट पाहणे
– देखना – योग्य सधि पाहणे
– पडना – वाईट प्रसग गुदरणे
"परे अवसर के साई"
– मारा जाना – सधि निघून जाणे.
अवसर-वाद – पु ईश्वरच कर्ता आणि ज्ञाता आहे असा सिद्धान्त (यहुदी-लोकाचा) सधिसाधूपणा
अवसर-वादी – वि सधिसाधू
अवसाद – पु विषाद शिथिलता
अवसान – पु शेवट, सीमा, विराम
अवसी – स्त्री नवधान्य. ताजें कणीस
अवसेर–(**अवसेरी**) स्त्री अडथळा, उशीर चिंता अस्वस्थता.
उ "गये बहुत दिन अति अवसेरी"
अवस्था – स्त्री वय. दशा, स्थिति
अवस्थाता – पु अधिष्ठाता प्रधान, प्रमुख.
अवस्थान – पु अस्तित्व, ठिकाण.
अवस्थी – पु "अवस्था" नावाचा एक विशेष प्रकारचा यज्ञ करणारा. ब्राह्मणातील एक पोटजात
अवही – पु एक प्रकारची वाभूळ
अवाँ (**अवा**) – पु भट्टी "तपइ अवाँ इव उर अधिकाई"
अवाई – स्त्री आगमन खोल नागरट.
अवाक् – वि चूप मौन चकित स्तब्ध
अवाज – स्त्री ध्वनि शब्द.
अवार – पु जवळचा किनारा अल्याड
अवारजा – फा पु खातेवही नोदवही
अविथा – वि व्यथा नसलेला
अविनय – पु उद्धटपणा.
अविहड़ – वि अखड नाश न होणारा.
अवीरा – वि. पति व पुत्र नसलेली स्त्री. स्वच्छद स्त्री
अवेर – क्रि वि. उशीर. विलब.

अवैतनिक — वि वेतन न घेता काम करणारा विनपगारी
अवैध — वि नियमाविरुद्ध बेकायदा
अव्वल — अ वि पहिला प्रारंभीचा उत्तम.
अशरफ — अ वि सज्जन [गुलवाक्षी
अशरफी — फा स्त्री मोहोर पिवळी
अशान्ति — स्त्री खळवळ क्षोम, असतोप
अशुचि — वि अपवित्र घाणेरडे
अश्क — फा पु अश्रु.
अश्म — पु दगड पर्वत मेघ
अश्मकुट्ट — पु दगडाने कुटून अन्न खाणारे. वानप्रस्थ विशिष्ट लोक
अश्लील — वि असभ्य लज्जाजनक अधम अल्लड बोजड.
अष्टछाप — सूर, कृष्ण, परमानद, कुभन हे चार वल्लभशिष्य आणि नददास, चतुर्भुज, गोविंदस्वामी, छीतस्वामी हे विठ्ठलनाथाचे शिष्य या आठानी व्रज भाषेत कृष्णभक्तिपर उत्तमोत्तम काव्याची निर्मिति केली म्हणून या आठ सताना अष्टछाप कवि म्हणतात
अष्टीला — स्त्री मुतखडा
असभव — वि अशक्य
असकन्ना — पु म्यान स्वच्छ करण्याचे लोखडी हत्यार
असगंध — पु ढोरगुज अश्वगधा
असगुन — पु अपशकुन
असढिया — पु पाठीवर ठिपके असलेला एक लाब साप (निर्विष असतो)
असन — पु भोजन
"मुदित सुअसन पाइ जिमि भूखा"
असभ्य — वि न सुधारलेला जगली. अशिष्ट [अडचण
असमंजस — पु बुचकळा घोटाळा फेरा
—में पडना—घोटाळ्यात पडणे दुग्ध्यात पडणे
असमत — पु चूल
असवर्ग — फा पु खुरासानचे उच गवत याची फुले वाळवून हिंदुस्थानात पाठवितात (रेशीम रगविण्यास उपयोगी)
असबाब — अ पु वस्तु. सामान.
असम — वि खडवडीत. सारखे नसलेले. विषम.
असम्मत — वि अमान्य पडलेला (ठराव).
असर — अ पु प्रभाव परिणाम चौथा प्रहर (दिवसाचा)
असरा — पु आसामाचा तादूळ
असल — अ वि खरे शुद्ध मूळचे.
— पु मूळतत्त्व मुद्दल
असलियत — अ स्त्री तथ्य मूळ वस्तुस्थिति
असली — अ वि शुद्ध महत्त्वाचे मूळचे
असाढ — पु आषाढ महिना
असाढा — पु बारीक रेशीम कच्ची चीनी (साखर)
असाधारण — वि असामान्य आत्यतिक
असानी — पु रिसीव्हरची नेमणूक होईपर्यंत त्याचे काम करणारा कोर्टाने नेमलेला अधिकारी
असामयिक — वि प्रसगाला न शोभणारे भलत्याच वेळचे
असामी — पु प्राणी व्यक्ति कूळ. प्रतिवादी कर्जदार मित्र. स्त्री परस्त्री वेश्या नोकरी.
असामी बनाना — कूळ गाठणे
असालत — स्त्री कुलीनता खरेपणा
असावधानी — स्त्री निष्काळजीपणा
असासा — अ पु सपत्ति पैसा-अडका.
असीम — वि अमर्याद अनत अपार
असीसना — क्रि स आशीर्वाद देणे
असुविधा — स्त्री अडचण त्रास
असैला — वि कुमार्गगामी विघडलेला अनुचित
असोस — वि न सुकणारा
असौंध — पु घाण
अस्त — फा क्रि आहे
अस्तबल — अ पु घोडशाळा तबेला.
अस्तकारी — फा स्त्री चुन्याचे लिंपण कल्हई चुना फासणे पलिस्तर
अस्तुरा — फा पु वस्तरा
अस्थाई — वि बदली काही मुदतीचे

अस्थिवैर – पु. हाडवैर
अस्नान – पु आघोळ स्नान
अस्पताल – इ पु रुग्णालय दवाखाना
अस्मत – स्त्री सतीत्व पातिव्रत्य
अस्मिता – स्त्री अहकार. मोह आत्मा व वुद्धि यात अभेद मानण्याची वृत्ति
अस्ल, अस्ली } – "असल" पहा
अस्वास्थ्य – पु. आजार आजारीपण
अस्वीकृत – वि अमान्य पडलेला (ठराव)
अस्सी – वि. ८०
अहकाम – अ पु नियम कायदा आज्ञा
अहद – अ पु प्रतिज्ञा करार राज्यकाल सकल्प
अहददार – फा पु. मुसलमानी काळातील अधिकारी (करवसुलीचा ठेकेदार)
अहदनामा – फा पु करारपत्र तहनामा
अहदी – अ. पु आळशी मठ्ठ अकवराचे राखीव शिपाई (वेतन घेऊन वसून रहात. त्यावरून हा अर्थ आला)
अहवाव – फा वि आवडता
अहमक – अ वि मूर्ख अडाणी
अहमियत – अ स्त्री महत्त्व प्रथम निवड अग्रस्थान
अहरन – स्त्री ऐरण
– **की चोरी सुईका दान**–आवळा देऊन कोहळा काढणे.
अहरा – पु झगरे उतरण्याचा अड्डा. पाणपोई
अहरी – स्त्री पाणपोई हौद. जनावरास पाणी पाजण्याची कुंडी
अहलकार – फा. पु मुनीम कारकून.
अहलमद – फा पु नाझर
अहवाल – अ पु वृत्तान्त. स्थिति
अहसान – अ पु चागुलपणा.
– **फरामोश** – कृतघ्न
– **मंद** – कृतज्ञ
अहाता – अ पु आवार कुपण
अहारे-व्योहारे – यौ. भोजन व्यवहारामध्ये.
अहा (अहाहा) – अव्यय अहाहा !!
अहिटा – पु सारा वसूल करण्यासाठी शेतावर बसवून ठेवलेला जमीनदाराचा माणूस [लाळ.
अहिफेन – पु अफू सापाच्या तोंडातील
अहिवात – पु स्त्रियाचे सौभाग्य सववापण
अहिवातक – पु प्लेग
अही – क्रि अ आहे
अहीर – पु गवळी एक क्षत्रिय जाति.
अहीवाती – स्त्री सौभाग्यवती
अहूटन – पु चारा कापण्याकरता पुरलेला ओंडा
अहेर – पु शिकार
अहेरी (अहेरिया) – शिकारी.
"चित्रकूटगिरी अचल अहेरी"
अहै – क्रि अ आहे
अहोरा-वहोरा – पु लग्नातील एक रीत (सासरी जाऊन त्याच दिवशी माहेरी जाणे) क्रि वि वारवार.

आ

आँक – पु अक, चिन्ह अक्षर काल्पनिक कथा सिद्धान्त भाग प्रसिद्ध वश. चाकाच्या धुरेची कैंची
आँकडा – पु सख्या पेंच. आकडीरोग.
आँकडी – स्त्री साखळी. [करणे.
आँकना – क्रि स चिन्ह डागणे अदाज
आँकर – वि खोल (नागरणी). अत्यत महाग.
आँकू – पु पहाणी करणारा
आँख – स्त्री. डोळा. लक्ष. पारख दृष्टि. सतान

आँख – पु डोळा (उसाचा) खवला (अननसाचा) नाक (सुईचे)
(उँनिंदी) –भारावलेले डोळे (झोपेने)
(कंजी) – माजरासारखे डोळे
(कँटीली) – मोहित करणारे डोळे
(गिल।फी) – कबुतरासारखे डोळे
(चियाँसी) – चिमुकले बारीक डोळे
(धँसी) – खोल गेलेले डोळे
(शरबती) – गुलाबी डोळे
– **उठना** – डोळे येणे
– **उठाना** – दृष्टि फेकणे वाईट दृष्टीने पाहणे
– **उलट जाना** – डोळे फिरणे (मरण-समयी) नजर फिरणे
– **ओट, पहाड ओट** – दृष्टीआड सृष्टि
– **कडुआना** – जाग्रणाने डोळे जड होणे
– **का अंधा, गाँठ का पूरा** –मूर्ख श्रीमत
– **का काँटा होना** – डोळ्यात सलणे
– **का काजल चुराना** – सफाईने चोरी करणे
– **का डेला** – डोळ्याचा पाढरा भाग
– **से उठाना** – सादर स्वीकार करणे
– **का तारा** – डोळ्यातील बाहुली अत्यत आवडते (मूल)
– **का तेल निकालना** – डोळ्यावर अत्यत ताण पडणारे काम करणे
– **का परदा उठाना** – ज्ञान होणे
– **का पानी ढल जाना** } निर्लज्ज होणे
– **का पानी मरना** }
– **की किरकिरी** – डोळ्यात सलणारी वस्तु
– **की ठडक** – अत्यत प्रिय व्यक्ति
– **की पुतली** – डोळ्यातील बाहुली प्रिय व्यक्ति
– **की बदी झाँके आगे** – इष्टमित्रा-समोर एखाद्याचे दोष सागणे
– **की सुइयाँ निकालना** – थोडेसे काम करून सगळे श्रेय मिळविणे
– **के आगे चिनगारी छूटना** – डोळ्या-पुढे काजवे चमकणे
– **को रो बैठना** – डोळे जाणे.
– **खटकाना** – डोळा दुखणे
– **खुलवाना** – मुसलमानात वरवधू-पुढे आरसा ठेवतात, त्यात आपली तोडे पाहण्याच्या क्रियेस "आँखें खुलवाना" म्हणतात
– **खोलना** – ताळ्यावर आणणे अजन घालणे
– **चूकना** – दुर्लक्ष होणे
– **नाक से डरना** – जनाची नाही तर मनाची तरी लाज बाळगणे
– **निकालना** – डोळे वटारणे
– **नीची होना** – लज्जित होणे
– **फडकना** – डोळा लवणे फरफरणे.
– **फूटी पीर गयी** – मूळ कारण नि नित्याचा परिणाम दोन्ही नष्ट झाली इग्रज गेला विटाळ गेला.
– **बचाकर काम करना** – कळू न देता काम करणे
– **बचे का चाँटा** – मुलाचा एक खेळ (ज्याचे लक्ष नसेल त्याला एक थप्पड तोबा-पाणी)
– **बदल जाना** – स्नेह कमी होणे
– **बहाना** – आसवे गाळणे
– **बिछाना** – प्रेमाने स्वागत करणे. वाटेकडे डोळे लावून बसणे.
– **बैठना** – डोळे खोल जाणे
– **भौं टेढी करना** – दात-ओठ खाणे.
– **मचकाना** – डोळे मिचकावणे
– **मिलाना** – समोर पाहणे
– **मोडना** – तिरस्कार वाटणे
– **लगी** – स्त्री प्रिया
– **लडना** – प्रेम जडणे
– **लडाना** – डोळा लावणे ("वाघाला भितोस ?" हा खेळ).
– **सेकना** – दर्शनसुख घेणे

आँखें गडना – डोळे येण्यापूर्वी दुखणे. दृष्टि खिळणे
– **गडाना** – डोळा ठेवणे रोखून पाहणे.
– **घुलना** – टक लावून पाहणे दृष्टि खिळणे
– **चढना** – डोळे तारवटणे.

— **चमकाना** — डोळा मारणे.
— **चरने जाना** — डोळे फुटणे (व्यग)
— **चार होना** — दृष्टादृष्ट होणे
— **चुराना** — तोड लपविणे
— **छत से लगना** — डोळे वद न होणे (मरणापूर्वी)
— **छिपाना** — टाळाटाळ करणे
— **जमना** — नजर ठेवणे
— **झपकना** — डोळे मिटणे
— **झपकाना** — डोळे घालणे
— **झेंपना** — लाज वाटणे
— **टँगना** — वुवुळे स्थिर राहणे
— **ठढी होना** — मनासारखे होणे
— **डवडबाना** — डोळे भरून येणे
— **डालना** — लक्ष देणे　　[होणे
— **तरसना** — पहाण्यासाठी व्याकुळ
— **तरेरना** — रागाने डोळे वटारणे
— **दवाना** — डोळा मिचकावणे
— **दिखाना** — सतापून पाहणे
— **पटपटा जाना** } फुटले डोळे
— **पट्टम होना** } (शिवी)
— **पडना** — लक्ष जाणे
— **पीली करना** — अत्यत रागाने पाहणे
— **फाड फाडकर देखना** — डोळे फाडून पाहणे
— **फटना** — डोळचात सलणे (व्यग)
आँखो पर ठिकरी रख देना — कृतघ्नपणा करणे अमर्यादा करणे
— — **विठाना** — अत करणपूर्वक स्वागत करणे　　[सभाळणे
— — **रखना** — तळहाताच्या फोडाप्रमाणे
आँखो मे खटकना — डोळचात खुपणे
आँखो मे खून उतरना — अगाचा तिळपापड होणे　　[खुपणे.
— — **गडना** — मनात वसणे डोळचात
— — **घर करना** — मन मोहून टाकणे
— — **चरवी छा जाना** — मस्ती येणे धुदी येणे
— — **चोव आना** — डोळे लाल होणे.
— — **झाँई पढना** — डोळे थकणे
— **टेसू फूलना** }
— **तीसी फूलना** } सगळीकडे तेच दिसणे
— **सरसो फूलना** }
— — **तरावट आना** — डोळचात तेज (स्फूर्ति येणे) चमकणे
— — **नोन राई** — "तळपट होवो" असे म्हणणे (स्त्रियाचा शाप)
— — **पालना** — लाडात वाढविणे
— — **फिरना** — डोळचात भरून राहणे
— — **वैठना** — डोळचात भरणे
— — **रखना** — सुखात ठेवणे
— — **रात काटना** — डोळचाला डोळा न लागणे सारी रात्र काळजीत जागून काढणे
— — **शील होना** — कोमल मन वनणे
— — **समाना** — हृदयात वसणे
आँखो देखा — प्रत्यक्ष पाहिलेले
आँखो से उतरना — मनातून उतरणे
— — **ओझल** — अदृश्य
— **काम करना** — मन पूर्वक काम करणे.
आँखफोड टिड्डा — पु नाकतोडा (प्राणी). कृतघ्न
— **मिचौनी** }
आँखमिचौली } — स्त्री आघळी कोशिवीर लपडाव.
— **मीचली** }
आँखा — पु मोठी चाळणी.
आँखी — स्त्री डोळा
आंगन — पु आगण चौक
आंगिक — वि अगासवधी.
— पु हावभाव. तत्र (टेक्निक्)
आगी — स्त्री आतली चोळी गजीफ्राक
आगुर — पु. अगुळ
"वलिपैं जाँचतही भये"
"वावन अगुर गात"
आँच — स्त्री उष्णता आग उकळी पुट तेज. आघात अहित शितोडा सकट माया
— **आना** — शितोडा उडविणे सकट येणे.
— **खाना** — आगीवर ठेवले जाणे फार तापणे
— **दिखाना** — ऊन करणे. आच देणे

— **पहुँचाना** — उष्णता देणे जखम किंवा नुकसान करविणे
आँचका — पु शीड सोडण्याची दोरी.
आँचल — पु पदर अंगावरील पदर.
— **डालना** — मुसलमान विवाहातील एक चाल
— **दबाना** — पिणे (बाळाचे)
— **देना** — मुलाला घेणे वर लग्नाला निघण्याच्या वेळची एक चाल वारा घालणे (पदराने)
— **पडना** — पदर पडणे लागणे (मुलाच्या अंगावर पडणे वाईट मानतात)
— **फावना** — एक तोडगा करणे (वांझ स्त्री—लेकुरवाळीचा पदर कातरते)
— **मे बांधना** — गाठी बांधून फिरणे गाठ (पदराला) मारणे टिपून ठेवणे ध्यानात ठेवणे
— **लेना** — वडील किंवा पाहुण्या स्त्रीच्या पदराला स्पर्श करणे आपल्या पदराने तिच्या पायास स्पर्श करणे
— **सँभालना** — पदर सावरणे
आँचू — पु एक काटेरी झाड (फळात गोड दाणे असतात)
आँजन — पु काजळ
आँजना — क्रि स काजळ घालणे
आँट — पु हाताच्या आंगठ्याचे वेचके डाव विरोध गाठ पेढी मोळी
— **पर चढना** — इरेला पेटणे
आँटना — क्रि अ "अँटना" पहा.
आँटी — स्त्री पेढी विटी टांग (कुस्तीचा पेंच), गुडा (दोऱ्याचा). कनवट
— **काटना** — खिसा कापणे
आँटसाँट — स्त्री गुप्तसंकेत कट घरोबा
आँठी — स्त्री आटी गाठ कंद घाणीच्या खांबाचा जाड भाग चाकाच्या भोका-तील लोखंडी वेढे
आंडू — वि "सांड" नसलेला बैल
आंडे वांडे खाना — मुलाचा एक खेळ उगीचच भटकणे

आँत — स्त्री. आतडे
— **उतरना** — वाट सरणे
— **का बल खुलना** — अनेक दिवसा-नंतर पोटभर जेवायला मिळणे.
— **खुलवाना** — जेवणात फार आग्रह करणे
आँते कुलबुलाना — पोटात कावळे कोकलणे.
— **गले मे आना** / — **मुंह मे आना** } तगड्या गळ्यात येणे·
— **समेटना** — भूक मारणे
— **सूखना** — भुकेने व्याकुळ होणे.
आँतो मे बल पडना — मुरकुंडी वळणे
आँतकट्टू — पु जनावरांना रेच होण्याचा रोग
आंदोलन — पु चळवळ वळवळ धूमधाम.
आंध — स्त्री धुंदी अंधेरी रातांधळे
— **आना** — जिवावर संकट येणे
आँधी — स्त्री बारीक कापड लावलेली मैद्याची चाळणी
आँधी — स्त्री वावटळ
— **उठना** — वावटळ येणे
— **उठाना** — खळबळ उडवून देणे
— **के आम** — फुकटची वस्तू स्वस्तात मिळालेली वस्तु
— **आना** — अंधेर होणे संकट येणे
आँयबाँय — पु व्यर्थ बडबड गयावया.
आँवठ — पु कांठ
आँवडा — वि खोल
"सोमारूपमागर अपार गुन आँवडे"
आँवन — पु चाकाच्या मध्यभागाचे लोखंडी वेढे छिन्नी
आँवल — पु गर्भावरण नाळ
आँवलगट्टा — पु आवळकाठी
आँवला — पु आवळा कुस्तीचा पेच
आँवलापत्ती — स्त्री मुरड (शिवण्याची).
आँवा — पु कुंभाराची भट्टी
— **आँवा बिगडना** — सर्व कुटुंब बिघडणे.
आँवा का आँवा — सर्व.
आँस — स्त्री दुखणे सुतळी. अश्रु
आँसी — स्त्री भाजी पुत्रोत्सवार्थ वाटलेली मिठाई

आँसू — पु. अश्रु
  — का तार बँधना — गंगायमुना वाहणे
  — गिराना (लोहू के) — अत्यंत आक्रोश करणे. [वसणे
  — पीकर रह जाना — मनात चरफडत
  — पोछना — धीर देणे
  — भर आना — टिपे गाळणे
लोहू के आँसू रोना — रक्त आटेपर्यंत रडणे.
आँसुओ से मुँह धोना — ओक्साबोक्शी रडणे
आँ हाँ — अव्यय ऊं हूं नाही
आइंदा — फा क्रि वि पुढे यापुढे
  — पु यापुढील काळ
आईन — फा पु नियम विधि (कायदा)
आईना — फा पु आरसा
आईना होना — स्पष्ट होणे
आईनादार — फा पु आरसा दाखविणारा नोकर न्हावी
आईनाबंदी — फा स्त्री हड्या-झुंबरे लावणे लादी वसविणे सजावट करणे
आईनासाज — फा पु काचा वसविणारा व्यापारी
आईने मे मुँह देखना — आपली योग्यता किंवा सामर्थ्य अजमावून पाहणे
आउवाउ — स्त्री प्रलाप शिवीगाळ
आक — पु रुई
आंक की बुढिया — रुईचा कापूस थेरडी. म्हातारी (फुकून उडवितात ती)
आंकडा — पु रुई
आकवत — अ स्त्री परलोक
आकवत विगडना — वाईट परिणाम होणे
आकवत अंदेश — वि दूरदृष्टि
आकवती लंगर — फा पु सकटसमयी वापरण्याचा जहाजाचा नांगर
आकरकरडा / आकरकरहा } — पु अक्कलकरा
आका — अ पु धनी
आकाश — पु आकाश
आकाश की कोर — क्षितिज
आकाशदीया — पु आकाशकंदिल
आकाश वांधना — असंभव गोष्ट बोलणे.
आकाश से चढ़ना — असंभव कार्य करणे
आकाश से वाते करना — गगनचुंबी असणे. फार उंच होणे [होणे
आकाश छूना या चूमना — अत्यंत उंच
आकाशपाताल एक करना — उपद्रव करणे मोठी चळवळ करणे.
आकाशवेल — स्त्री अमरवेल
आकाशवृत्ति — स्त्री अनिश्चित उपजीविका
आकाशी — स्त्री चांदवा.
आकिल — अ वि बुद्धिमान ज्ञानी
आकुल — वि उदास व्याकुल
आकूत — पु अभिप्राय
आकूति — स्त्री सदाचार. आशय उत्साह.
आखंडल — पु इंद्र
आखन — क्रि वि प्रतिक्षण हरघडी
आखर — पु अक्षर "आखर मधुर मनोहर दोऊ"
आखा — पु झिरझिरीत कापड लावलेली मैद्याची चाळणी
  — वि संपूर्ण. आत्मतृप्त
आखातीज — स्त्री अक्षय्यतृतीया
आखान — स्त्री कथा व्याख्यान
आखानवमी — स्त्री कार्तिक शु।। ९
आखिर — फा वि शेवटी शेवटचा
  — पु शेवट अंत समाप्ति
आखिरकार — फा क्रि वि शेवटी
आखिरी — फा वि शेवटचा.
आखीर की भरती — खोगीर भरती
आखुपाषाण — पु सोमल. चुंबकदगड.
आखेटक — पु मृगया शिकारी
आखोट — पु आक्रोड
आखोर — पु जनावरानी खाऊन शेष राहिलेले गवत केरकचरा निरुपयोगी वस्तु
आख्यात — स्त्री राजवंशाचा वृत्तान्त.
आख्यानिक — वि पौराणिक काल्पनिक.
आगंतुक — वि एकदम उपटणारा.
  — पु अतिथि पाहुणा विनवारशी जनावर
आग — स्त्री विस्तव आग ईर्ष्या कड (मायेचा) उष्ण वस्तु [मोक.
  — पु उसाचे वाडे नांगरास जू बांधण्याचे

आग उठना — मांडण काढणे, आग पाखडणे
आग का पुतला — जमदग्नीचा अवतार.
आग का बाग — सोनाराची भट्टी
 — **के मोल** — अति महाग
 — **खाना अंगार हगना** — करावे तसे भरावे
 — **जोडना** — विस्तव पेटविणे
 — **झाडना** — विस्तव पाडणे
 — **धोना** — राख उडविणे
 — **पर लोटना** — तडफडणे चरफडणे
 — **पानी का वैर** — हाडवैर
 — **फाँकना** — लव्या बाता मारणे
 — **फॉकना** — खोटी वढाई मारणे
 — **फूंक देना** — अगाचा भडका होणे
 — **फूस का वैर** — हाडवैर
 — **बबूला होना** — रागाने लाल होणे
 — **बरसना** — उन्हाच्या झळया लागणे गोळ्याचा पाऊस पडणे
 — **बरसाना** — अस्त्राचा पाऊस पाडणे.
 — **बुझा लेना** — सूड उगविणे
 — **बोना** — कुरापत काढणे
 — **मूतना** — अमर्याद वागणे
 — **मे कूदना (किसी की)** — वाकड्यात शिरणे लष्कराच्या भाकरी भाजणे.
 — **लगना** — चुलीत जाणे (स्त्रियाचा सताप वा उद्वेग)
 — **लगाना** — दिवे लावणे (व्यग)
 — **(पानीमे)** अशक्य असे काम करणे
आग लगाकर पानीको दौडना — स्वत च भाडण लावून वर भाडण मिटविण्याचे ढोग करणे
आग लगेपर कुआँ खोदना — तहान लागल्यावर विहीर खणणे
आग लेने आना — त्याच पावली परतणे
आग से पानी होना — क्रोध एकदम शात होणे [सतापणे
(आँखो से) आग निकलना — अतिशय
(पेट की) आग — स्त्री भूक
आगटा — पु दाणे गळलेले ज्वारीचे कणीस
आगण — पु मार्गशीर्ष

आगम — पु. आगमन. भविष्य
आगम करना — उपक्रम रचणे. उपायरचना करणे
आगम सोची — वि दूरदर्शी
आगमी — पु सामुद्रिक पाहणारा ज्योतिषी.
आगरवध — पु हार
आगरी — पु मीठ बनविणारा.
आगल — पु अडसर
 — क्रि वि समोर पुढे
 — वि पुढचा
आगवन — पु आगमन
आगा — पु पुढील भाग आगा भविष्य. खाच खळगा
 — **तागा लेना** — स्वागत करणे.
 — **भारी होना** — गर्भार होणे
 — **मारना** — पाय मागे ओढणे
 — **मारा जाना** — भविष्य बिघडणे
 — **रोकना** — आघाडी सभाळणे पुढे उभे राहणे
 — **लेना** }
 — **सँभालना** } — आक्रमणाला तोड देणे.
आगा — तु पु धनी अफगाण सरदार.
आगाज — अ पु प्रारभ
आगाह — फा वि जाणणारा सावध
 — **करना** — सावध करणे प्रकट करणे.
आगाही — फा स्त्री ज्ञान
आगान — पु आख्यान वृत्तान्त
आगामी — वि पुढे येणारे
आगुका — पु तरवारीच्या मुठीचा गोल भाग
आगे — क्रि वि पुढे यानतर पूर्वी. ओटीत (मूल)
 — **आगे** — क्रमश पुढे
 — **आना** — फळ मिळणे
 — **करना** — पुढे ठेवणे पुढे करणे
 — **का** — उष्टे पुढील
 — **की उखेड** — कुस्तीतील एक पेंच.
 — **की** — पुढे पुन्हा
 — **चलकर** — यानतर यापुढे
 — **डोलना** — मूलवाळ खेळणे.

आगे और पीछे सोच — [illegible]

— [illegible]

[illegible]

आजमूदा — [illegible]

आजा — [illegible]

आजाजार — [illegible]

आजाद — [illegible] निडर [illegible] मुक्त [illegible]

आजादगी — [illegible]

आजादाना — [illegible]

आजादी — [illegible] स्वाधीनता [illegible]

आजिज — [illegible] दीन [illegible]

[illegible]

आड़ [illegible] आना — [illegible]

[illegible]

आड़ [illegible] — [illegible]

— आजना — [illegible]

आडि — पु हट्ट आग्रह — "इनको यही सुभाव है पूरी लगी आडि"
आड़ी — स्त्री बाजू सहायक.
— पु भिडू [करणे
— करना — वर्ख रुदीत ठोकणे लबाडी
आड़ू — पु सफ्ताळू अळूचे फळ.
आढ — पु ४ शेरी वजन अतर
— वि कुशल दक्ष
— स्त्री एक मासा टिकली
आढक — पु ४ शेरी वजन पायलीचे लाकडी माप तुरी
आढत — स्त्री अडत दलाली अभिकर्तृत्व
आढतिया — पु. दलाल अभिकर्ता
आणि — पु सीमा कोन
आतंक — पु धाक दरारा प्रताप भय रोग मृदगाचा नाद
— छाना —
— जमना — } दबदबा असणे भीति बसणे
— फलना —
आततायी — पु घातकी आततायी सहा आहेत आग लावणारा, विष पाजणारा, शस्त्रधारी, पैसेचोर, शेत बळकावणारा, बायको पळवून नेणारा
आतश — फा स्त्री. आग. आट्ठी (आतिश)
आतशक — फा स्त्री उपदश गरमी
आतश-खाना — } फा पु अग्निस्थान
आतश-गाह — } विशेषत पारशी लोकाचे
आतश-दान — फा पु शेगडी कुड
आतश-परस्त — फा पु अग्निपूजक
आतश-बाज — फा पु शोभेची दारू बनविणारा
आतश-बाजी — फा स्त्री दारूकाम
आता — पु सिताफळ
आतापि — स्त्री धार
आतिथ्य — पु अतिथिसत्कार आगत-स्वागत
आती-पाती — स्त्री चादण्यातील एक खेळ (एका मुलाला चोर बनवून पान तोडायला लावून इतर मुले लपतात ज्याला शिवेल तो चोर)

आतुर — वि रोगी दुखी
आत्मत्याग — पु स्वार्थत्याग
आत्मदर्शन — पु समाधीच्या द्वारा आत्मा व ब्रह्म पाहणे
आत्मश्लाघा — स्त्री स्वत चे स्वत च गुण-गान करणे
आत्मा — स्त्री आत्मा मन देह
— ठडी होना — आत्मा तृप्त होणे. जीव खाली पडणे मूक शात होणे.
आत्माभिमान — पु स्वाभिमान.
आत्मावलंबी — वि स्वावलबी
आत्मीय — वि आपला
— पु स्वजन नातेवाईक
आतुराना — क्रि अ उतावळे होणे घाबरणे.
आतू — स्त्री पडिताची बायको
आत्मोत्सर्ग — पु जनकल्याणार्थ स्वार्थत्याग.
आदत — अ स्त्री सवय. स्वभाव
— डालना — सवय लावून घेणे
आदम — अ पु अरबी लोकाच्या मते जगातील पहिला मानव माणूस
— खार — नरपिशाच्च
आदमज़ाद — अ, पु मनुष्य.
आदमियत — अ स्त्री माणुसकी
—पकडना — सभ्यपणा शिकणे
आदमी — पु माणूस सेवक
— बनना — सभ्यपणा शिकणे चागले वागणे
आदान-प्रदान — पु देवघेव देवाणघेवाण.
आदाब — अ पु पद्धति मर्यादा नमस्कार.
— अर्ज — नमस्कार
— बजा लाना — यथायोग्य नमस्कार करणे
आदि — वि पहिला सर्वप्रथम
— पु प्रारभ मूळ
—अव्यय — इत्यादि
आदिम — वि पहिला पूर्वीचा
आदिल — फा वि त्यागी
आदेश — पु आज्ञा उपदेश प्रमाण गृह-फल एका अक्षराच्या जागी दुसरे अक्षर येणे (व्या)

आदी — अ वि. सवयीचा. चटावलेला
उ. 'मातु न जानसि बालक आदी'

आध — } वि अर्धा
आधा — }

आधा तीतर आधा बटेर — विसंगत गंगा-
जमनी

आधा-क्षारा — पु आधाजा अर्धशिशी

आधी बात — स्त्री उणा शब्द विचारपूर्ण

आधेआध } — वि बरोबर दोन (भाग)
आधोआध }

आन — वि अन्य
— स्त्री मर्यादा शपथ ब्रीद ऐट
तऱ्हा धोरण क्षण. प्रतिज्ञा. धाक.
— की आन मे — बोलता बोलता.
— तोडना — प्रतिज्ञाभंग करणे
— मानना — धाक बाळगणे
— पर जान देना — ब्रीदासाठी प्राण देणे

आनन फानन — अ क्रि वि — झटपट
तत्काळ

आनबान — स्त्री. थाटमाट शृंगार

आना — पु एक आणा
— क्रि अ वाटणे शिजणे

आ जाना — क्रि अ सापडणे येणे

आता जाता — येणारा-जाणारा संभोग
करणारा

आ धमकना — क्रि अ अचानक येणे

आनक — पु डंका भेरी मेघगर्जना

आनक-दुंदुभी — पु मोठा नगारा वसुदेव

आ निकलना — अनायासे येणे

आ पडना — } कोसळणे अंगावर पडणे
आ रहना — } आक्रमण करणे

आ लेना — जवळ जाणे पकडणे

आना (का) — पु येणे निघणे

आ बनना (की) — चैन होणे. संकट येणे
(पर) — संकट कोसळणे

आना (पर) — निश्चय करणे
(मे) — भाव पडणे

आनाकानी — स्त्री. टाळाटाळ दुर्लक्ष
कानगोष्टी

आनाम — अ पु मानवजात

आनीजानी — स्त्री [illegible] येणारी-
जाणारी

आनुपूर्वी — नि. क्रमानुसार [[illegible]

आप — सर्व [illegible]. [illegible]
— पु पाणी

आप — स भगवान्
"[illegible]
[illegible]"

आप काज (काप) — पु. [illegible]
— बीती — [illegible]
[illegible].
— आप करना — [illegible].
— को पडना — [illegible]
[illegible]
— से आप } [illegible]
— से ही } आपोआप

आपत्ति — स्त्री [illegible]
[illegible] विरोध

आपत्ति करना — विरोध करणे

आपगा — स्त्री नदी

आपरूप — वि साक्षात् [illegible] महा-
पुरुष [illegible] ([illegible]).

आपस — स्त्री संबंध नाते
— की — [illegible] [illegible].

आपसदारी — स्त्री. [illegible] [illegible]

आपसी — वि घरगुती [illegible]

आपा — पु अस्तित्व आत्मा [illegible].
अहंकार घमेंड शुद्ध
— स्त्री [illegible] बहीण (मुसलमानी).
— खोना — }
— डालना — } [illegible]
— तजना — } आपलेपण नष्ट करणे

आपाधापी — स्त्री आपली [illegible] ओढा-
ताण

आपान — पु दारूचा गुत्ता [जागा.

आपापथी — पु कुमार्गी मनमाना मार्गाने

आपे मे आना — शुद्धीवर येणे
— न रहना — } मर्यादा सोडणे.
— से बाहर होना — } (मनापासून) भान
विसरणे

आफ़त — अ स्त्री सकट आपत्ति
— उठाना — दु ख सहन करणे
प्रळय करणे
— का टुकडा — अत्यत उद्योगी
— का परकाला — कामाला राक्षस.
— का मारा — दुर्दैवी
— ढाना — } प्रळय करणे.
— तोडना — } छळणे
— मचाना — } गोधळ माजविणे
आफत सिर पर लेना — सकट ओढवून घेणे
आफताब — फा. पु सूर्य [झारी
आफताबा — फा पु हातपाय धुण्याची
आफताबी — फा स्त्री. अबदागीर
— वि गोल सूर्यासबधी [गुलकद
आफताबी गुलकद — उन्हात बनविलेला
आफरीन — अ अव्यय वाहवा ! काय छान !
आफियत — अ स्त्री क्षेमकुशल
आब — फा पु पाणी चमक महिमा शोभा
— आना — काति येणे तेज येणे
— चढाना — मुलामा करणे उत्साह देणे
— लाना — शोभा वाढविणे
"आब आब कर मर गये"
"मिरहाने रखा पानी"
आबकार — फा पु कलाल दारूदुकानदार
आबखोरा — फा पु फुलपात्र पेला
आबगीना — फा पु काचेचा पेला
आरसा हिरा
आबगीर — फा पु विणकऱ्याची फणी
आबजोर — फा पु मनुकाचा काढा
आबताब — फा स्त्री काति शृंगार
आबदाना — फा पु उपजीविका अन्नोदक
— उठना — अन्नोदक सरणे
आबदार — फा वि चमकणारे कातिमान.
आबदारी — } फा स्त्री चमक झिलई.
आबनजूल — } काती
आबनूस — फा पु शिशाचे झाड
— का कुंदा — काळाकुट्ट मनुष्य
आबनूसी — फा वि काळाकुळकुळीत रग (शिशाचा)

आबपाशी — फा स्त्री. शेतास पाणी-पुरवठा भू-सिंचन
आबरवाँ — फा पु झिरझिरीत मलमल.
आबरू — फा स्त्री प्रतिष्ठा मान अब्रू.
आबला — फा पु फोड चट्टा
आबला पडना — फोड उठणे
आबाद — फा वि वसलेले प्रसन्न सुपीक.
आबादकार — फा पु जगल तोडून वस्ती करणारा स्वत च वसूल करणारा जहागिरदार [शेतजमीन.
आबादी — फा स्त्री वस्ती लोकसख्या.
आबाशिनास — फा पु पाण्याची खोली सागून मार्ग दाखविणारा नाविक.
आबिद — पु उपासक
आबी — फा वि पाण्याचे पाण्यासबधी. पाण्यात राहणारा फिक्का फिक्क्या निळ्या किंवा आकाशी रगाचा. समुद्रतटीचा
— पु सैन्धव एक पक्षी (मुर्गावी). द्राक्षाची एक जात
आबी रोटी — स्त्री नुसत्या पाण्यात कणिक भिजवून केलेली पोळी भाकरी.
आबी करना — पाजणी करणे
आबे हयात — पु अमृत
आभा — स्त्री चमक काती
आभाष — पु भूमिका अनुष्ठान प्रबध उपक्रमणिका
आभास — पु प्रतिबिंब नावाला असणें. सुगावा भ्रम
आभिचारक — पु हिंसक
आभिजात्य — पु सौंदर्य योग्यता पाडित्य.
आभीर — पु गवळी
आम — पु आबा
—वि आबट. कच्चे
— के आम गुठली के दाम—लाभच लाभ.
— खाने से काम या पेड गिनने से ? — नसत्या उठाठेवी कशाला ? पायावर पाणी घाल तर म्हणे साखळ्या केवढ्याच्या ?
— पापड — आबावडी

आम — अ वि सर्वसाधारण सामान्य
— खास — खागा स्वारीची बैठक
— फहम — सर्वांना समजेल असे
— तौरपर — सामान्यत
आमद — फा. स्त्री आगमन मिळकत
— आमद होना — जाण्याची वेळ येऊन ठेपणे आल्याचा बोभाटा होणे
आमदनी — फा स्त्री. उत्पन्न प्राप्ति. आयात दोन्हीकडून लाभ
आमदरफ्त — फा स्त्री जाणे-येणे
आमन — वर्षांत एकच पीक जीत निघते ती भूमि
आमना — स्त्री हिंवाळ्यात पेरण्याची भूमि [दृष्टादृष्ट
आमना-सामना — पु समक्ष भेट सामना.
आमने-सामने — क्रि वि. समोरासमोर
आमय — पु रोग
आमरख — पु संताप अमर्ष
आमला — पु आवळा.
आमदगी — फा स्त्री सिद्धता तत्परता.
आमादा — फा वि उद्युक्त. सिद्ध
आमाल — अ पु कर्म करणी
आमालनामा — अ पु सर्व्हिस बुक
आमा-हलदी — स्त्री आंबेहळद
आमिख — पु मास.
आमिन — स्त्री लहान आंब्याची एक जात
आमिल — अ पु अनुष्ठान करणारा अधिकारी मांत्रिक सिद्ध [भोजन.
आमिष — पु मास लालूच संभोग लाच
आमी — स्त्री कैरी एक पहाडी वृक्ष (तुंगा), याच्या टोपल्या होतात लोवी.
आमुख — पु प्रस्तावना नाटकाचे एक अंग
आमेज़ — फा वि मिसळलेले
आमेज़िश — फा स्त्री मिसळ
आमेजना — क्रि स मिसळणे.
आमोख्ता — फा पु उजळणी
आमोद-प्रमोद — पु सुखविलास आनंद
आंयती-पांयती — स्त्री उसे-पायथे
आय — स्त्री मिळकत प्राप्ति वसूल
आयत — अ स्त्री कुराणातील श्लोक विशाल
आयव्यय — पु जमाखर्च [अवेक्षक
आयव्यय-निरीक्षक — हिशेब-तपासनीस
आया — पुर्तु स्त्री दाई
आया — फा अव्यय — काय ?
आयु — स्त्री वय आयुष्य
— घटाना — आयुष्य कमी करणे.
— सिराना — आयुष्य संपणे
— की रेखा मिटाना — मरणाची इच्छा करणे "आयु की रेखा मिटावति मानो" [साखे-मारखे
आये दिन — अव्यय नेहमी. रोजरोज
आयेगये होना — मिळणे न मिळणे सारखेच होणे रमारमी होणे
आयोजन — पु योजना सामग्री
आयोधन — पु लढाई
आर — पु अशुद्ध लोखंड पितळ कोपरा किनारा आरा डसाचा रस कढईतून काढण्याचा झारा साच्यावरील मातीचे आवरण हट्ट वैर
— स्त्री. चूक (लोखंडी). कोंबड्याच्या पंजावरील काटा आरी नागी
आरजा — पु रोग आजार
आरज़ू — स्त्री इच्छा वासना विनंती
— बर आना — इच्छा पूर्ण होणे
— मिटाना — करणे.
आरज़ूमंद — फा वि इच्छा करणारा.
आरत — वि दु खी भीरु पीडित
उ "सुनतहि आरतवचन प्रभु"
आरती — स्त्री आरती
— उतारना — आरती ओवाळणे
— लेना — आरती घेणे
आराति — शत्रु विरोधी
"भुवि नहिं तव सिरपर आराति"
आरात् — अव्यय जवळ
आरनाल — पु गव्हाचे सत्त्व कांजी
आरपार — पु दोन्ही टोके
— क्रि वि आरपार
आरसा — पु नाडा दोरीची गाठ
आरा — पु करवत चांभाराची आरी चाकाचा आरा. खुंटाळ्याची पट्टी कडी (लाकडी वा लोखंडी) हूक

आरामिका — फा स्त्री आरास सजावट वरातीतील कागदी बाग
आराकश — फा पु करवत्या अरकस
आराई — अ स्त्री भूमि शेत
आराम — पु विश्रांति सुख बाग आरोग्य आराम
आराम करना } — निजणे
— मे होना }
आराम से — हळूहळू [जाणे
आराम मे से गुजरना — सुखात दिवस
आरामगाह — फा. पु शयनमंदिर
आराम-तलब — फा वि सुकुमार कष्ट न करणारा आळशी [पेटी
आरामदान — फा पु पानाचा डबा शृंगार-
आरास्ता — फा वि शृंगारलेले सुसज्जित
आरिया — स्त्री खिरा पावसाळी काकडी
आरी — स्त्री करवत पराणी आरी किनारा काठ
आरी — अ वि त्रस्त
— आना — कटाळून जाणे
आरेस — पु ईर्ष्या
"कबहुँ न करेहु सवति आरेसू"
आलगी — पु घोडीची मस्ती
— पर आना } — मस्तीत येणे
— होना }
आल — पु हरताळ (औषधी) तटा अश्रु आळी
— स्त्री राईचे पीक खाणारा किडा काद्याची पाती दुध्या भोपळा मुलीची सतति वंश कूळ ओलावा
आल-औलाद — स्त्री पोरेबाळे
आल-जजाळ — पु तटावखेडा
आलथी-पालथी — स्त्री पद्मासन
— मारना } — माडीवर पाय चढवून
— लगाना } बसणे
आलन — पु गाऱ्यात घालण्याचे गवत आळण भाजीत घातलेले बेसन किंवा पीठ
आलपीन — पुर्तु स्त्री सेफ्टीपिन
आलम — अ पु जग सृष्टि जनसमूह दशा एक नाच

आलमारी — स्त्री कपाट
आला — पु कोनाडा आवा (कुमाराचा).
— वि हिरवेगार ओला
आला — अ पु हत्यार सतारीचे कोमल स्वर
— वि सर्वश्रेष्ठ
आलात — पु मशाल जळती वोथाटी जहाजाचा नाडा
— काश्तकरी — शेतीची अवजारे
— खाना — जहाजात नाडे ठेवण्याची खोली [किंवा साखळदंड.
आलान — पु हत्ती बांधण्याचा खुंट दोर
आलाबु — स्त्री दुध्या भोपळा
आलाराशी — वि निष्काळजी अदाधुंद
— कारखाना — अदाधुंदी सावळागोंधळ
आलिम — अ वि पंडित ज्ञानदान
आली — स्त्री सखी मैत्रीण चार विस्व्याचे प्रमाण
— वि भिजलेली पिवळ्या रंगाचे
— अ वि श्रेष्ठ माननीय
आलीजाह — अ वि उच्च स्थानाचा छानदार
आलील — वि चचल अस्थिर
आलीशान — अ वि भव्य विशाल
आलू — पु बटाटा वाटोळे फळ
— स्त्री झारी लोटी
आलूचा — फा पु पिवळे आंबट गोड फळ (वाळल्यावर त्याला आलूबुखार म्हणतात)
आलू-बालू — पु एक फळ (हे फळ हिमालयात होते पण यूरोपमध्ये त्याचे अनेक उपयोग करतात)
आलूबुखार — पु आलुबुखार
आलोक — पु प्रकाश चांदणे चमक दर्शन
आलोचक — वि टीकाकार
आलोचना — स्त्री टीका गुणदोष-विवेचन.
आल्हा — पु ३१ मात्रांचा वीर छंद लांबलचक वर्णन
— का पँवार — लांबण वितंडवाद
— गाना — कोणतीही गोष्ट खूप वाढवून सांगणे

आवभगत – स्त्री आदरसत्कार

आवागमन – पु } वाहतूक
आवागवन – पु } येणे-जाणे
आवाजाही – स्त्री } ये-जा

आवाज – फा स्त्री ध्वनि बोली वाणी गळा (गाण्याचा)
- उठाना – तार स्वरात गाणे ओरड करणे
- लगाना – जोराने हाक मारणे
- कसना – गरजून बोलणे.
- देना – मोठ्याने हाक मारणे
- पर लगाना – शब्द ओळखून मारणे
- भर्राना – घोगरा स्वर निघणे
- भारी होना – गळा बसणे
- मारना – मोठ्याने हाक मारणे
- मारी जाना – स्वर कर्कश होणे
- लडना – स्वर जुळणे

आवाजा – फा पु टोमणा व्यंग
- कसना } – घालून-पाडून बोलणे
- मारना }

आवाप – पु पेरणी आवणी आळे
आवारगी – फा स्त्री लवाडी निरुद्योगीपणा
आवारजा – फा पु जमाखर्चाची वही लेखा-पुस्त
आवारा – फा पु निरुद्योगी उठवळ
आवारागर्द – वि भटक्या, निराश्रित लुच्चा
आवारागर्दी – फा स्त्री. वात्रटपणा. उगीच भटकणे
आवाहन – पु निमंत्रण बोलावणे
आविष्कार – पु नवीन शोध प्रकटीकरण
आवेजा – फा पु लटकणारी वस्तु लोलक
आवेदन-पत्र – पु अर्ज फॉर्म
आवेल-तेरू – पु सोवरेल
आशंका – स्त्री भय शंका
आशना – उभ प्रेमी (परिचित).
आशनाई – फा स्त्री ओळख प्रेम अनुचित संबंध

आशा – स्त्री अप्राप्त वस्तु मिळविण्याची इच्छा नि तीचा भरवसा आस. [illegible]
- टूटना – आशाभंग होणे
- तोडना – निराश करणे
- देना – आशा लावणे
- बंधना – आशा वाटणे.

आशिक – अ पु प्रेम करणारा अनुरागी पुरुष
- होना – फिदा होणे

आशियाँ } – फा पु घरटे, खोपटे
आशियाना } आश्रयस्थान

आशिष – स्त्री आशीर्वाद
आशीविष – पु भुजंग साप
आशु – क्रि वि जलद लौकर
आशुकवि – पु शीघ्रकवि [करणारा
आशुतोष – वि लौकर संतुष्ट होणारा
आशुफ्ता – वि घाबरलेला व्याकूळ
आसंग – पु प्रेम आसक्ति संबंध
आसंदी – स्त्री [illegible] ([illegible]) लहान पाट

आस – स्त्री "आशा" पहा. दिशा
- तकना – वाट पाहणे [illegible] अपेक्षा करणे
- पूजना – इच्छा पूर्ण होणे
- होना – आशा असणे गर्भ असणे पाठीराखा असणे

आसकत – स्त्री सुस्ती
आसक्ति – स्त्री सख्य जवळीक मुक्ति
" सूर तुम्ह यह आस [illegible]
" तुम ब्रह्मविना नहि आसक्ती "

आसन – पु स्थिति बसण्याची पद्धति बैठक आसन [illegible] हत्तीची मान
- उखडना – पदच्युत होणे घोड्यावर मांड न टिकणे
- उठाना – जागा बदलणे [बसणे
- कसना – अंगाचा मुटकुळा करून
- जमाना – प्रस्थ बसणे स्थिर बसणे.
- जमाना – स्थिर बसणे मांडा ठोकणे [उत्पन्न करणे.
- डिगाना – स्थानभ्रष्ट करणे लोभ

आसन तले आना — वश होणे
  — **पाटी** — स्त्री अथरूण-पाघरूण
  — **लेकर पडना** — फुरगटून निजणे
  — **बाँधना** — घोड्यावर माड दाबून बसणे
  — **मारना** — माडा ठोकणे
  — **लगाना** — राहणे

आसनी — स्त्री आसन पाट

आसमाँ / **आसमान** — फा पु आकाश स्वर्ग देवलोक

आसमान के तारे तोडना — अशक्य वाटणारे काम करणे

आसमान जमीनके कुलाबे मिलाना — थापा मारणे भगीरथ प्रयत्न करणे

आसमान झाँकना — (**ताकना**) ताठरणे झुजीसाठी कोवड्याची मान ताठ करणे

आसमान टूट पडना — आकाश कोसळणे
  — **दिखाना** — चीत पाडणे
  — **पर उडना** — गर्व करणे मनोरथ करणे वड्या वड्या गोष्टी करणे
  — **पर चढना** — गर्वाने फुगणे ऐटी करणे [चढविणे
  — **पर चढाना** — हरभऱ्याच्या झाडावर
  — **पर थूकना** — सूर्यावर थुकणे

आसमान मे थिगली लगाना — / **आसमान मे छेद करना** — विकट काम करणे

आसमान सिर पर उठाना — प्रचड चळवळ करणे घर डोक्यावर घेणे खळवळ उडविणे

आसमान से टपकना — न बोलावता येणे एकाएकी प्रगट होणे

आसमान से बाते करना — अत्यत उच असणे, गगनचुंबी असणे

आसमान-खोचा — फा पु उच वासा उच मनोरा उच टाग्या माणूस लावच लाव नळी असलेला हुक्का (हुक्का तळमजल्यावर नी नळी तिसऱ्या मजल्यावर ओढणाऱ्याच्या हाती)

आसमानी — फा वि आकाशी (रग). निळसर आकाशातील
  —स्त्री ताडी
  — मिश्र (इजिप्त) देशातील कापसाची जात पालखीचे पुढील भोई झाडाची फादी लागण्यासारखी दिसली म्हणजे हा शब्द ओरडतात

आसमानी होना — रतिप्रसगास सिद्ध होणे

आसरा — पु आश्रय, आधार, भरवसा.

आसा — "आशा" पाहा [काठी.
  — अ पु चोपदाराची सोन्याचादीची

आसाइश — फा पु सुख, चैन

आसाढ — पु आषाढ

आसान — फा वि सोपे

आसानी — फा स्त्री सुगमता सहजपण.

आसामी — पु आरोपी देणेदार धनवान् व्यक्ति
  उ दस लाख के आसामी

आसार — स्त्री मुसळधार पाऊस मेघमाला.
  — अ पु चिन्ह, लक्षण, रुदी

आसीस — पु उसे उशी आशीर्वाद.

आसुतोस — पु शकर लौकर प्रसन्न होणारा

आसूदगी — फा स्त्री सतोष

आसूदा — फा वि सतुष्ट सपन्न
  — **हाल** — खाऊन पिऊन सुखी

आसेब — फा पु भूतबाधा

आसेर — पु किल्ला

आस्तीन — फा पु बाही

आस्तीन का साँप — हितशत्रु अस्तनीतील निखारा

आस्तर — पु आसव हत्तीची झूल शय्या.

आह — स्त्री उसासा, कण्हणे
  — अव्यय अरेरे ! तळतळाट

आह खींचना (भरना) — उसासा टाकणे.

आह पडना — शाप बाधणे

आह लेना — तळतळाट घेणे.

आहट — स्त्री चाहूल पायाचा आवाज.
  — **पाना** / — **मिलना** — चाहूल लागणे

आहत – वि घायाळ गुण्य थरथरणारे.
– पु ढोल

आहाॅ – पु थरकाप ओरडा आव्हान
– अव्यय ऊहू !

आहा – अव्यय अहाहा !

आहाव – पु क्षुद्र जलाशय (डवके) युद्धासाठी निमत्रण

आहिताग्नि – पु अग्निहोत्री.

आहिस्ता – क्रि वि हळूहळू

आहुक – पु मृत्तिकावत् नगरच्या राजा भोजाचे वशज राजे अभिजित् याच्या जोड सततीपैकी एक याच्या पत्नीचे नाव "काश्या." हिच्यापासून 'देवक' व 'उग्रसेन' हे दोन पुत्र झाले। देवक श्रीकृष्णाचे आजोबा व उग्रसेन कसाचा पिता.

आहोपुरुषिका – स्त्री आत्मप्रशंसा

इ

इग, इगन – पु सकेत खूण, थरथर कापणे

इंगनी – स्त्री मॅंगनीज काचेचा हिरवेपणा नाहीसा करणारा धातु

इंगलिस्तान – पु इग्लड

इंगित – पु इशारा सकेत

इगुदी – स्त्री हिंगणबेट मालकागणी.

इंगुरौटी – स्त्री कुकवाची डबी

इजिल – पु स्त्री बायबल

इटकोहरा – पु विटकरीचा तुकडा रोडा.

इंडहर – पु कळण्याचा शिंगोळा

इंडुरी – स्त्री, इडुवा – पु – चुंवळ

इंतकाल – अ पु मरण वारसा जाणे

इतजाम – अ पु व्यवस्था

इंतजार – अ पु प्रतीक्षा विरह

इंतहा – अ पु सीमा अत

इंदारा – पु आड

इदिया – अ पु विचार मत

इंदुआ – पु चुंवळ

इदुर – पु उदीर "कीन्हेसि खोवा इन्दुर चीटी"

इद्रजाली – वि जादूगार

इंद्रवज्रा – स्त्री एक अक्षरगण वृत्त ज, त, ज हे तीन गण व शेवटी दोन गुरु अक्षरे

इंद्रिय – पु, इद्री – स्त्री – इद्रिय.

इंधन – पु जळाऊ लाकूड. पेटवण सर्पण

इधरौडा – पु जळण ठेवण्याची खोली.

इन्साफ – अ पु न्यायनिवाडा.

इक – वि एक

इकठ्ठा – वि एकत्र एकदम

इकतरा – पु एक दिवसाआड येणारा ताप.

इकतार – वि एकजीव सारखे

इकतारा – पु एकतारी हातविणीचे कापड (११ इच पन्हा).

इकताला – पु एकताल.

इकतीस – वि ३१

इकदाम – अ पु सकल्प इरादा

इकपेचा – पु दिल्ली-आग्र्याकडील एक पगडी

इकबारगी – क्रि वि एकदम. एका तडाक्यात

इकवल, इकबाल – पु प्रताप वैभव.

इकराम – अ पु. दान पारितोपिक माहात्म्य आदर

इकरार – अ पु प्रतिज्ञा वायदा करार

इकलाई – स्त्री झिरझिरीत ओढणी उपरणे एकटेपण

इकडाही – स्त्री एकसवि कढई

इकलौता – पु एकुलता एक.

इकल्ला – वि एकेरी एकटा

इकवाई – स्त्री एकाच बाजूला कोर असलेली ऐरण

इकसट — वि ६१
इकहरा — वि एकेरी [काक-वध्या
इकौंज — स्त्री एकच मूल असलेली स्त्री
इकौनी — वि विनजोड अनुपम
इकौसी — वि एकान्त विलकुल. अलग
इक्का — वि एकटा अद्वितीय
— पु एकच मोत्याची भिकवाळी एका घोड्याची गाडी एक्का
इक्का-दुक्का — वि एकटा-दुकटा
इक्कासी — वि ८१
इक्की — स्त्री एक्का (पत्त्यात)
इक्कीस — वि २१
इखराज — अ पु निकास खर्च उचल
इखलाकी कैदी - पु. सामान्य वदी
इखलास — पु मैत्री परीक्षा प्रेम भक्ति सवध
इख्तसार — पु सक्षेप खुलासा
इख्तियार — अ पु अधिकार. अधिकारक्षेत्र सामर्थ्य स्वामित्व
इख्तिलाफ — अ पु विरोध फरक मनोमालिन्य
इगमाज़ — पु उपेक्षा अवहेलना
इगवा — पु मुलविण्याची क्रिया
इजमाल — अ पु कुल सयुक्त अधिकार भागिदारी
इजरा — स्त्री कस कमी झाल्यामुळे काही काळ पडित ठेवलेली जमीन
इजलाल — पु प्रतिष्ठा शोभा
इजलास — अ पु वैठक कचेरी सभा-स्थान
इजहार — अ. पु प्रकटीकरण साक्ष.
इजाजत — स्त्री आज्ञा अनुज्ञा. मान्यता
— इज़ाफा — पु वढती वचत
इज़ाफा — अ पु वढती उन्नति बचत
— लगान — पु सारावाढ
इजारबंद — फा पु विजारीची नाडी
इजारदार / इजारेदार } — फा वि मक्तेदार
— अ. पु. मुदतबदी भाड्याने देणे मक्ता—अधिकार [अधिकार
इजारा — पु भाड्याने वस्तु देणे ठेका

इज्जत — अ स्त्री मान प्रतिष्ठा आदर. अब्रू
— उतारना — पाणी उतरविणे.
— करना / — देना } मान देणे
— पाना — मानसन्मान मिळविणे प्रतिष्ठा प्राप्त होणे
— विगाडना — अब्रू घेणे
— रखना — आव राखणे
इठलाना — क्रि अ ऐट दाखविणे चढून जाणे नखरे करणे वेड घेऊन पेड-गावाला जाणे
इठलाहट — स्त्री ऐट नखरा
इत-उत — क्रि वि इकडे तिकडे
इतना — वि इतके
इतने मे — इतक्यात
इतराना — क्रि अ गर्व करणे. इतरणे मदाध होणे
इतराहट — स्त्री ऐटी उन्माद
इतवार — पु रविवार
इति — स्त्री. समाप्ति
इतिकथा — स्त्री अर्थशून्य वाक्य
इत्ता — वि इतके
— क्रि वि इकडे येथे
इतकाद / इतमीनान }-फा पु विश्वास सतोष
इतराज — अ पु प्रत्यवाय. अप्रसन्नता.
इत्तफाक — अ पु एकी योगायोग.
— पडना — वेळ येणे
— से — योगायोगाने
इत्तला — अ स्त्री सूचना
— लिखना — अधिकाऱ्याला कळविणे.
इत्र — फा पु अत्तर
इत्रदान — पु अत्तरदाणी
इत्रीफल — पु त्रिफळा
इत्रफरोश — पु अत्तर विकणारा सुगधी.
इदबार — पु दुर्भाग्य
इदराक — पु समज वुद्धि
इद्दत — स्त्री विधवेचे ४० दिवस सुतक (मुसलमानी पद्धति)

इधर – क्रि वि इकडे येथें.
– की उधर करना – लावालावी करणे
– उधर – इकडे तिकडे इतस्तत जवळपास आजूबाजूला
– उधर करना – टाळाटाळ करणे अस्ताव्यस्त करणे पळविणे. लम्वे करणे
– – की वात – कडी गप्प. वडवड
– – की हाँकना – थापा मारणे
– मे रहना – टिवल्यावावल्या करणे
इधर की उधर लगाना – चहाडी करणे. एकमेकात वैरभाव निर्माण करणे
इधर की दुनिया उधर होना – असभव गोष्ट होणे
इधर का उधर होना – उलटापालट होणे
न इधर होना न उधर – तटस्थ राहणे (न्यूट्रल) [होणे.
इन्किलाव – पु क्राति, मोठे परिवर्तन
इन्तकाम – पु सूड
इन्तहा – पु शेवट
इफ्लास – पु गरिवी
इन – सर्व ह्या ('इस'चे अनेकवचन)
इनकार – पु नकार
इनसान – अ पु मनुष्य जीव
इन्सानियत – अ स्त्री माणुसकी वुद्धिमत्ता सज्जनता
इनाम – अ पु पारितोपिक पुरस्कार
– इकराम – प्रसन्न होऊन दिलेला पुरस्कार [(व्यग).
इनाम करना – कृपेने देणे क्षमा करणे
इनाम फरमाना – कृपा करणे.
इनायत – स्त्री कृपा दया अनुग्रह
इना-गिना – वि मोजके थोडें
इने-गिने – काही थोडे निवडक
इन्ही (इन+ही) – ह्याच
इफरात – स्त्री वाहुल्य
इफ्तखार – अ पु स्वाभिमान.
इवरानी – अ वि यहुदी. [भाषा
–स्त्री फिलीस्तीन (पॅलेस्टाइन) ची
इवलीस – अ पु सैतान, पाजी.

इवादत – अ स्त्री. पूजा आरावना
– खाना – आरावनेचे स्थान
इवारत – अ स्त्री. लेख लेखनशैली.
इवारती सवाल – राममुद्दलाचे उदाहरण.
इव्तिदा – अ स्त्री प्रारम जन्म
इमकान – अ पु शक्ति. मगदूर योग्यता.
इमदाद – अ स्त्री. सहाय
– घोटना – मुलाच्या किंवा मुलीच्या मामाने आव्याचा डहाळा दातानी तोडावयास लावणे नि दक्षिणा वाटणे.
इमदादी – वि सहायक
इमन – पु यमनराग
इमरती – स्त्री जिलवी
इमली – स्त्री चिंच.
इमाम – अ पु मुसलमानी पुरोहित. अलीच्या वशातील पदवी जपमाळ
इमाम-दस्ता – फा पु. लोखडी किंवा पितळी खलवत्ता [जागा.
इमाम-वाडा – अ पु तावूत ठेवण्याची
इमामा – फा पु फेटा पगडी
इम्तहान – अ पु परीक्षा
इयतियात – अ स्त्री सावधानता वचाव
इरसी – स्त्री चाकाची वुरा
इर्द-गिर्द – क्रि वि. समोवती जवळपास
इर्शाद – पु आज्ञा
इरादा – अ पु विचार सकल्प.
इलजाम – अ पु आरोप कलक. अपराव.
– लगाना – नावे ठेवणे आरोप करणे
इलविला – स्त्री कुवेराची आई.
इलहान – पु सगीत
इलहाम – अ पु ईश्वरी वचन [सबंध
इलाका – अ पु प्रात. राज्य. सस्थान
इलाज – अ पु औषध चिकित्सा युक्ति
इलाम – पु आज्ञा हुकूम सूचनापत्र उ "ठान्यो न सलाम मान्यो साह को इलाम."
इलायची – स्त्री वेलदोडा
– डोरा – वेलदोड्याचा गुच्छ.
– दाना – वेलदोड्याचा दाणा
– पडू – एक रानफळ.
इलाही – अ. पु ईश्वर. परमात्मा

इलाही गज — अ पु अकबराने चालू केलेला गज (४१ =अगुळें ३३।।। इच)
इलाहीरात — स्त्री जागरणाची रात्र
इल्ला — अव्यय परतु शिवाय
— पु पुळी मस
इल्लिल्लाह — हे परमेश्वरा! सहाय कर.
इल्ली — स्त्री जन्मत मुगी इत्यादि जीवाचे रूप
इल्ली बिल्ली भूलना — भान नाहीसे होणे. बेभान होणे
इल्जाम — अ पु 'इलज़ाम' पहा
इल्तिजा — अ स्त्री प्रार्थना
इल्म — अ पु ज्ञान, माहिती विद्या
इल्लत — अ पु रोग दुखणे आपत्ति अपराध
इशरत — अ स्त्री सुख चैन [प्रेरणा
इशारा — अ पु सकेत खूण सूक्ष्म आधार.
इश्क — अ पु प्रेम अनुराग आसक्ति
इश्कपेचाँ — अ पु सुतासारखी पाने नि तावडी फुले असणारी वेल
इश्तहार — अ पु जाहिरात
इशारत — स्त्री आराम सुख
इष्टापत्ति — स्त्री प्रतिपक्षाचे आपणास अनुकूल भाषण
इस — सर्व ह्या ('यह'चे सामान्यरूप)

इसपात — पु पोलाद.
इसहाल — पु अतिसार
इस्तगी — अ स्त्री शीड ताणण्याचा नाडा.
— **चापना** — शीड ताणणे
इस्तिरी — स्त्री इस्तरी.
इहलीला — स्त्री अवतारकार्य
इसपंज — इ पु स्पज
इस्पंद — फा पु मोहरी राई
इसरार — अ पु हट्ट आग्रह सारगी-सारखे एक वाद्य घासाघीस
इसलाम — अ पु मुसलमानी धर्मपथ.
इसलाह — अ पु सुधारणा सशोधन.
इस्तमरारी — अ वि नित्य अविच्छिन्न.
— **बदोबस्त** — कायमधारा पद्धति
इस्तिजा — अ पु लघवीनतर इद्रियाला लावलेला विटकरीचा तुकडा (मुसलमानी क्रिया)
इस्तिजा लडना / — **लडाना** } — अत्यत मैत्री करणे
इस्तिजे का ढेला — कवडी किमतीचा मनुष्य.
इस्तीफा — अ पु त्यागपत्र
इस्तेमाल — अ पु उपयोग
इस्म — अ पु नाव
— **नवीसी** — तलाठ्याची नेमणूक
इहसान — अ पु उपकार

ई

ईंगुर — पु हिगुळ
ईंच मनौती — स्त्री. जमीनदार आपल्या कुळाच्या सावकाराकडून वसूल करून कुळाच्या नावे सारावसुली करतो त्यास म्हणतात
ईंट — स्त्री वीट चौकट (पत्त्यात).
— **गढना** — वीट करणीने नीट करून बसविणे
— **चुनना** / — **जोडना** / — **पाथना** / — **पारना** } — विटा पाडणे

— **का छल्ला देना** — कच्च्या भितीला जोडून एकविटी भित रचणे
— **से ईंट बजना** — विध्वस होणे.
— **से ईंट बजाना** — उद्ध्वस्त करणे.
— **की मस्जिद अलग बनाना** — (डेढ़ या ढाई) — निराळाच पथ काढणे. सगळ्याच्या विरुद्ध वागणे
— **का (ढेला) मारना (गुड दिखाकर)** नादी लावून फसविणे
— **पत्थर** — दगड (व्यग) काही नाही.
ईंड — वि सारखे (प्रा प).
ईंडरी — स्त्री. चुंबळ.

ईंत – पु वार लावण्याच्या चाकाला लावावयाचा विटेचा तुकडा
ईंदर – पु खरवस
ईंधन – पु सर्पण. जळण
ईख – स्त्री ऊस
ईखना – क्रि स पाहाणे.
ईखराज – पु ऊस पेरण्याचा पहिला दिवस
ईजा – अ स्त्री. दु ख पीडा
– पहुँचाना – त्रास देणे.
ईजाद – अ स्त्री प्रारभ नवा शोध
ईटि – स्त्री मैत्री प्रयत्न
ईठी – स्त्री माला प्रिय
ईती – स्त्री शेतावरील सकटे (ही सहा प्रकारची आहेत)
ईद – अ स्त्री प्रतिपदेची रात्र मुसलमानी सण.
– के चाद होना – फार कमी गाठ होणे अतिप्रिय होणे
ईदगाह – अ पु मुसलमानाच्या साधिक प्रार्थनेचे स्थान
ईदी – अ स्त्री सणाची भेट सणाची प्रशसा असलेली कविता ही कविता ज्या वेलवुट्टीच्या कागदावर लिहिली जाते तो कागद या कवितेनिमित्त शिष्यानी मौलवीस दिलेली गुरु-दक्षिणा.
ईमन – अ पु. यमनराग
ईमान – अ पु विश्वास श्रद्धा, सद्वृत्ति.
– की कहना – सत्य सागणे.
– ठिकाने न होना – धर्म-भावना चळणे
– मे फर्क आना – मन चळणे.
– लाना – श्रद्धा ठेवणे
ईमानदार – फा वि विश्वासू प्रामाणिक.
ईवींसीवी – स्त्री सभोगानदामुळे निघणारा इस् इस् शब्द
ईर्ष्या – स्त्री द्वेष जळफळ
ईर्ष्या-षंढ – वि. अर्ध-नपुसक
ईर्ष्यालु – वि मत्सरी
ईल – पु एक जगली जनावर स्त्री वागमासा
ईसरगोल – पु इसबगोल (औषधि)
ईसराक – वि अतिशय (फा) खर्चिक.
ईसा – अ पु येशू
ईसामसीह – अ. पु येशू ख्रिस्त
ईहग – पु कवि
ईहा – स्त्री चेष्टा उद्योग

उ

उंगनी – स्त्री वगण लावण्याची क्रिया.
उंगली – स्त्री बोट
– उठना (किसीपर) निंदा होणे.
– उठाना – निंदा करणे, दोषी ठरविणे. वाकड्या नजरेने पाहणे
– करना – सतावणे नकोसे करणे.
– चटकाना – बोटे मोडणे शाप देणे
– चमकाना }
– नचाना } – हातवारे करणे
– देकर निकालना – घरातून बाहेर काढणे
– देना (साँप के मुँह मे) – अचाट कृत्य करणे. वाघाच्या तोंडात हात घालणे.
उंगली दिखाना – धमकी देणे घाबरविणे.
उंगली पकडते पहुँचा पकडना – भटाला दिली ओसरी तर भट हळूहळू हात-पाय पसरी.
उंगली रखना – (मुँह पर) चूप राहण्याचा सकेत
उंगली रखना – दोष काढणे
उंगली लगाना – शिवणे बोट लावणे. हातभार लावणे
उंगलियाँ घी मे होना (पाँचों) – लाभच लाभ होणे चैन होणे
उंगलियो पर नचाना – बोटावर खेळविणे.
उँचन – स्त्री. खाटेच्या पायतण्याची दोरी.

उँचना — क्रि स वाज ओढणे.
उँजेरा } — पु उजेड
उँजेला }
उँडेल्ना — क्रि स ओतणे उडविणे.
उँदर — पु उदिर
उँदरी — स्त्री. टक्कल
उँदरू — उदरुचे झाड
उह — अव्यय नाही तिरस्कारसूचक शब्द
उऋण — वि. कर्जमुक्त
उकचन — पु मुचकुदाचे फूल
उचकना — क्रि अ जागा बदलणे उचकटणे
उकटना — क्रि स पुन पुन उगाळणे
उकटा — वि आपण केलेला उपकार फार वेळा बोलून दाखविणारा मागचे उकरून काढणारा
उकटा-पुरान — मागील गोष्टी उकरून काढणे
उकटेरना — क्रि स (उष्टें) टाकणे.
उकठना — क्रि स सुकणे चिमटणे.
उकठा — वि शुष्क सुकटलेला वठलेला.
उकडू } — वि उकिडवे
उकरू }
उकताना — क्रि अ कटाळणे अधीर होणे.
उकवथ — पु इसव
उकलना — क्रि स उकलणे उचकटणे
उकलाई — स्त्री ओकारी
उकलाना — क्रि अ ओकारी होणे
उकसना — क्रि अ उमळून येणे बाहेर दिसू लागणे उसवणे
उकसाना — क्रि स उत्तेजित करणे चढविणे सरसावणे (दिवा)
"हाथिन के हौदा उकसाने"—भूषण कवि
उकाब — अ पु गरुड
— स्त्री अफवा
उकासी — वि उघडी झालेली
— स्त्री उत्सव मुट्टी
उकेला — पु घोगडीतील ताणा
उकोना — पु डोहाळे
उखटना — क्रि. अ. पाय लटपटणे. कुरतडणें.
उखडना — क्रि अ उपटणे निखळणे. हटणे बेसूर होणे उखडणे उसवणे.
(तबियत) उखडना — मन न लागणे. अरुचि निर्माण होणे [करणे.
उखडी-उखडी बातें करना — उडवा-उडवी
उखडी-पुखडी सुनाना — तोड टाकून बोलणे
उखडी उखडना — गमजा चालणे.
(दम) उखडना — प्राण जाणे. बेसूर होणे दम उखडणे (कुस्तीत).
(पाँव या पैर) उखडना — स्थिर न राहणे पळून जाणे. [दिवस.
उखराज — पु उसाच्या पेरणीचा पहिला (उत्तरेत शेतकरी उत्सव करितात).
उखली — स्त्री उखळ उखळी
उखाडना — क्रि स उपटणे उखडणे. विचकविणे हटविणे नष्ट करणे.
(कान) उखाडना — कान उपटणे.
(गडे मुर्दे) उखाडना — शिळ्या कढीला ऊत आणणे
(पैर) उखाड देना — पळवून लावणे.
उखाड-पछाड — स्त्री उलटापालट. घडपड लावालावी
उखाडू — वि चुगलखोर
उखालिया — पु न्याहरी
उखेडना } — " उखाडना " पहा
उखेरना }
उगटना — क्रि अ तेच तेच सागणे. उगाळणे (व्यग) टोमणा देणे.
उगना — क्रि उगणे उगवणे उपजणे.
उगलना — क्रि स ओकणे थुकून टाकणे.
(जहर) — गरळ ओकणे
उगल पडना — क्रि तलवार म्यानातून काढणे [वदविणे.
उगलाना — क्रि स. कबूल करविणे तोडून
उगाना — क्रि स उगवणे प्रगट करणे. उगारणे [सकेत).
उगाल — पु पिक. थुकी जुनेरे (ठगाचा
उगाल-दान — पु पिकदाणी थुकण्याचे भांडें.
उगाला — पु पीक खाणारा किडा
— स्त्री पाण्याने भरलेली भूमि. भातखाचर. पानमळा.

उगाहना – क्रि. स वसूल करणे गोळा करणे (वर्गणी)
उगाही – स्त्री वसुली
उघटना – क्रि अ ठेका धरणे मागील गोष्टी उकरून काढणे. एखाद्याचा वाप काढणे
उघटा – वि केलेला उपकार पुन पुन वोलून दाखविणारा
उघड़न – क्रि अ नग्न होणे आवरण दूर होणे वेड फुटणे [होणे
उघडना – क्रि अ निर्लज्ज होणे प्रगट
उघरना – क्रि अ उघडे पडणे.
उघाडना – क्रि स. उघडणे खोलणे
– स्त्री झडप पडदा
उघार – स्त्री झडप पडदा
उघारना }
उघेलना } – उघडे पाडणे प्रकट करणे
उचकन – पु टेकण
उचकना – } क्रि अ चौडचावर उभें राहणे
उझकना – } उडी मारणे उचलणे
उचका – क्रि वि अचानक सहसा.
उचकाना – क्रि स उचलणे उच करणे
उचक्का – पु उचल्या लुच्चा. मामटा
उचटना – क्रि अ निखळणे. सुटणे विरक्त होणे विचकणे
उचटाना – क्रि स उचकवणे सोडणे खिन्न करणे चिकविणे
उचडना – क्रि अ उडून जाणे
उचाट – पु खिन्नता [करणें
उचाटना – क्रि स विरस करणे खिन्न
उचाटू – वि उदासीन विरक्त
उचाना – पु. स्वप्नात वरळणे
उचायत – पु एका दुकानातून एकसारखे उधार घेत राहणे
उच्चारण – पु उच्चार
उच्छृंखल – वि निरकुश मनमानेल ते करणारा [उत्कठा
उच्छाह – पु उत्साह जैनाची रथयात्रा
उच्छू – स्त्री ठसका
उच्छंग – पु माडी आलिंगन हृदय.
– **लेना** – आलिंगन देणे.

उछलकूद – स्त्री चचलता. अधीरपणा. खेळणे धडपड. खटाटोप
उछलकूद करना – उत्साह दाखविणे. धडपड करणे
उछलना – क्रि अ वरखाली होणे उसळणे. उडी मारणे. नाचणे (आनदाने). स्पष्ट उमटणे तरगणे
उछलवाना – क्रि स उसळविणे उमटविणे, उडविणे (चेडू इ)
उछाल – स्त्री उगी (चेडूची) लाव उडी. ओकारी
– **भरना** – लाव उडी मारणे
उछालछक्का – वि व्यभिचारिणी छिनाल टवळी
उछालना – क्रि स उच फेकणे वाडवडिलाच्या नावाला डाग लावणे
उछाला – पु उत्साह जोर ओकारी.
उजक – तु पु मोगली मोठी पहार.
उजडना – क्रि अ उध्वस्त होणे ढासळणे
उजडा – वि नष्ट अनाथ उजाड झालेले.
उज्जड – वि जगली उद्धट महामूर्ख.
उजलत – अ स्त्री घाई गडवड
उजवक – तु स्त्री तार्तार जाति
– वि अडाणी मूर्ख
उजरत – अ पु निरुपाय, भाडे.
– **पर देना** – भाड्याने देणे
उजला – वि उजळ पाढरे स्वच्छ
उजली – स्त्री धोवीण (मुसलमान स्त्रिया रात्री धोवीण म्हणणे वाईट समजतात त्याच्या ऐवजी उजली म्हणतात)
उजागर – वि चमकणारे प्रकाशमान.
उजाडना – क्रि स विध्वस करणे उसवणे. उपटून टाकणे. घोडे मारणे
उजान – क्रि वि प्रवाहाच्या उलट
उजालना – क्रि स उजळविणे स्वच्छ करणे
उजाला – पु प्रकाश चादणे.
– **होना** – दिवस उगवणे
(**आँखो का**) **उजाला** – अत्यत प्रिय.
घर का उजाला – कुलदीपक मुलगा.

उजाले का तारा – पु शुक्र ग्रह
उजाली रात – स्त्री चादणी रात्र
उजास – पु चमक प्रकाश
उजियारा – पु प्रकाश. चादणे कुलदीपक – वि उज्ज्वल
उजियारी – स्त्री प्रकाश चादणे साध्वी
उजूबा – अ पु चमकदार टिंबे असलेला खडा
उज्जल – क्रि वि प्रवाहाचे उलट बाजूला
उज्र – अ पु. अडथळा वक्तव्य
उज्रदारी – फा स्त्री न्यायालयात फेर-तपासणीचा अर्ज कैफियत
उजेला – पु प्रकाश चादणे
उझलना – क्रि स ओतणे – क्रि अ भरून वाहणे
उझाँकना – क्रि स डोकावणे
उझिला – स्त्री लेप लावण्यासाठी भाजलेली मोहरी शेतातील मातीचे टेकाड
उझीन – पु झगरे रचण्याची क्रिया
उटंग – वि अपरा लाडा अलगत वरच्यावर
उटडपा } – पु गाडी टेकविण्याची
उड्ढा } लाकडी कैंची
उटन टाटक – वि ओवडधोवड खड-वडीत
उटारी – स्त्री चारा कापण्याचा ओडा
उटेव – पु खवला
उठँग जाना – टेकून बसणे, लवडणे
उठंगल – वि असभ्य वावळट ठोंब्या
उठँगाना – क्रि अ टेकण लावणे क्रि स टेकून ठेवणे लावणे (दार).
उठना – क्रि अ उठणे. वर येणे उन्नति होणे उच होणे (विचार) वर येणे उसळणे जागें होणे उगवणे निघणे (चर्चा) उमटणे फदफदणे खर्च होणे खपणे
उठ जाना – नष्ट होणे बद होणे भाड्याने जाणे लक्षात राहणे बाघणे
उठती कोपल – स्त्री तारुण्य.
उठती जवानी – तारुण्याचा प्रारम
उठती परती – केवळ लागवडीच्या शेताचा सारा
उठा-बैठी – उठवस. खटाटोप उठवशी.
उठाबैठी लगाना – बेचैन होणे.
उठल्लू – उठवळ भटक्या
उठवाना – क्रि म. उचलविणे उठवणे.
उठवैया – पु उठविणारा दूर हटविणारा.
उठागन – पु मोठे आगण. पटागण
उठान – स्त्री उत्थान वाढ. प्रारभ. उठाव खर्च
उठाना – क्रि स उठविणे वाढविणे उचलणे धारण करणे भाडण काढणे. प्रारभ करणे बाजूला सारणे वाघणे. उभारणे वद करणे भाड्याने देणे. सोसणे. शिरसामान्य करणे.
(आसमान सर पर) उठाना – अधिक-पणा करणे उपद्रव करणे
(सिर) उठाना – गर्व करणे.
(आवाज) उठाना – विरोध करणे
उठा धरना – पुढें जाणे
उठा रखना – कसर ठेवणे शिल्लक ठेवणे.
उठाव – पु मेहरपीच्या पायाच्या मध्या-पासून मेहरपीच्या टोकाचे लम्बान्तर.
उठौनी – स्त्री मजुरी बयाणा उधारी. दक्षिणा हुडा मेलेल्या माणसाच्या कुटुबाला जातीच्या लोकानी दिलेले दान (वैश्यातील रीत) अस्थि सावडण्याची क्रिया आवणी (भात-शेतीची) बाळतिणीची शुश्रूषा
उडंत – पु दसरग (कुस्तीत)
उड़ जाना – पळत येणे
– **चलना** – भरधाव जाणे शोभणे चमचमीत होणे वाईट मार्गाला लागणे अमर्याद वागणे
उडता बनना } – पसार होणे
– **होना** }
उड़ती खबर – गप्प किंवदन्ती
उड़द – (पु) उडीद
उड़न – स्त्री उडण्याची क्रिया भरारी.
उड़न-खटोला – पु उडणारा पलग विमान.
उड़न-गोला – पु. वायबार.

उड़न-छू — वि अदृश्य गडप
उड़न-झाँई — स्त्री हातावर तुरी थाप.
उड़न-फल — पु उडण्याची शक्ति देणारे फळ
उड़न-फाखता — वि मूर्ख भोळा
उडना — क्रि अ उडणे. पसरणे. फड-फडणे पसार होणे कापणे फाटणे नाहीसे होणे काढले जाणे चट्टामट्टा होणे. उपभोगणे विटणे (रंग) थापा मारणे उडी मारणे
उड़नी — स्त्री मुडदूस रोग
उड़री — स्त्री बारीक उडीद
उड़ाका — वि उडणारा
उड़ाकू — पु विमान-चालक
उड़ान — स्त्री भरारी उडी टप्पा मनगट.
उड़ान-घाई — स्त्री लबाडी (विशेषत जुगारात).
उड़ान-परदा — पु. बैलगाडीचा पडदा
उड़ान मारना — थापा मारणे
उड़ाना—क्रि स उडविणे पसरविणे नाहीसे करणे लावविणे काढून टाकणे गट्ट करणे उपभोगणे फुटणे लावणे (पत्ते). विषय बदलणे. टाळणे गुपचूप हस्तगत करणे
उड़ाल — पु वाहाव्याची साल किंवा तिच्यापासून केलेली दोरी
उडासना — क्रि स अथरुण गुडाळणे उद्ध्वस्त करणे. सतावणे.
उड़िया — सि उडिसा (ओरिसा) चा प्रांताचा
—स्त्री उडिया भाषा
उड़िल — पु लोकर न कापलेला मेढा
उड़िस — पु ढेकूण
उड़ीसा — पु (ओरिसा) उत्कलदेश.
उडुंबर — पु उंबर
उड़ूस — पु ढेकूण
उडेलना — क्रि स ओतणे शिपडणे.
उडैनी — स्त्री काजवा. "साम रैन जनु चलै उडैनी"
उढ — पु वागुलबोवा (शेतातील)
उढ़कन — पु ठोकर टेंकण. [टेंकणे
उढ़कना — क्रि अ अडणे ठेंच लागणे.
उढकाना — क्रि स टेकून ठेवणे. टेंका देऊन बसविणे
उढ़रना — क्रि. अ विवाहित स्त्रीचे (एखाद्याचा) हात धरुन पळून जाणे.
उढरी — स्त्री. रखेली नवरा टाकून दुसऱ्याजवळ राहिलेली स्त्री पळविलेली स्त्री
उढाना — क्रि स पांघरविणे
उढ़ारना — क्रि. स. अपहरण करणे
उढावनी — स्त्री } ओढणी
उढौनी — स्त्री } चादर
उतंग — वि उंच गभीर श्रेष्ठ उत्तुंग.
उतना — वि तितके
उतन्ना — पु वरची बाळी बुगडी
उतपात — पु संकट उपद्रव
उतमंग — पु (स. उत्तमांग) डोके
उतरंग — पु दाराच्या चौकटीच्या वरील लाकूड किंवा फरशी उतरंग.
उतरन — पु. जुनेरे
उतरना — क्रि अ उतरणे. ओहोटी लागणे. निखळणे. फिक्के पडणे. अधिक होणे (आवा). भपत येणे. फाटणे (दूध) निघणे (खरबूज इ). भरणे (मापात). बनणे (मोहरे) वसूल होणे. पार होणे
उतराई — स्त्री. नावेचे भाडे
उतराना — क्रि अ तरंगणे (पाण्यावर). वर येणे मार्गे लागणे. भटकणे फिरणे.
उतराव — पु. उतार.
उतरिन — वि. कर्जमुक्त
उतला — वि उतावळा.
उतान — वि. उताणा
उतार — पु पसरण्याची प्रवृत्ति. उतार. उतारा. ओहोटी. हलका सतरंजी-मागील वास (विणणाऱ्यापासून दूर).
उतार चढाव बताना — फसविणे
उतारना — क्रि स उतरविणे. चित्र काढणे उतरुन घेणे (लेख) सोलणे काढून घेणे (साय) काढून ठेवणे ओवाळणे. फेडणे (ऋण) वसूल करणे. गिळणे. बनविणे. प्याद्याचे मोहरे बनविणे.

उतारा — पु पडाव मुक्काम. अड्डा. नदीचा उतारा बळी (ओवाळून टाकलेला)
उतारू — वि तत्पर उद्युक्त
—पु. प्रवासी
(पर) — होना — प्रवृत्त होणे
उतावला — वि चचल उतावळा. घाबरट.
उत्कीर्ण — वि खोदलेले
उत्कोच — पु लाच
उत्कुण — पु ढेकूण ऊ
उत्तमर्ण — पु धनको
उत्तर-काशी — स्त्री हरिद्वारच्या उत्तरेकडील एक तीर्थ
उत्तरदाता }
उत्तरदाई } — पु जबाबदार व्यक्ति
उत्तरदायित्व — पु जबाबदारी फलभार
उत्तराधिकारी — पु वारस. पट्टशिष्य. गादीवर बसणारा.
उत्तान — वि उताणा.
उत्तीर्ण — वि पार मुक्त यशस्वी
उत्तुंग — वि फार उच
उत्तू — फा पु खडी काढण्याचा ठसा
—वि बेहोष [मारणे
— करना — खडी काढणे वळ उठेतो
उत्तूकश — }
उत्तूगर — } — फा पु खडीवाला.
उत्तेजन — पु } प्रेरणा. प्रोत्साहन
उत्तेजना — स्त्री } तीव्र वेग उसळी
उत्स — पु झरा
उथपना — क्रि स उच्चाटन करणे
उथलना — क्रि स डगमगणे, थरकाप होणे खालीवर होणे
उथल-पुथल — पु उलथापालथ
उथला — वि उथळ
उदग्ग— }
उदग्र — } वि उन्नत वर उग्र
उदक-क्रिया — स्त्री मृत व्यक्तीच्या नावाने जलतर्पण
उदक-परीक्षा — स्त्री हातात पाणी घ्यावयास लावून (गगेचे वगैरे) शपथ घ्यावयास लावणे.

उदपान — पु विहिरीजवळची पाण्याची कुडी उ "यावानर्थ उदपाने"
उदर-भंग — पु अतिसार
उदरिणी — स्त्री. गर्भिणी [न राहणारा.
उदवस — वि उजाड. सुना एका जागी
उदासी — स्त्री खिन्नता. उदासीनता
उदाहर — स्त्री भुरा पुसट पुसट रग.
उदंबर — पु उबर उबरठा नपुसक एक प्रकारचे कोड तांबे ८० रतीचे वजन
उदोत — पु प्रकाश वाढ बढती शोभा. "तिनको उदोत केहि भाँति होय".
उद्दंड — वि दाडगा उद्धट अकडबाज.
उद्देश्य — पु अभिप्रेत अर्थ ध्येय
उद्भट — वि उदार श्रेष्ठ
उद्यम — पु व्यापार उद्योग
उद्योग — पु धदा प्रयत्न उलाढाल.
उद्धरण — पु उतारा अवतरण उद्धार (उन्नति) [श्रीकृष्णाचा मित्र.
उद्धव — पु उत्सव यज्ञाचा अग्नि.
उद्वाह — विवाह [कागद.
उघडना — क्रि अ उसवणे निघून जाणे
उधर — क्रि वि तिकडे तेथे
उधराना — क्रि अ विखुरणे दाणादाण होणे शेफारणे. उधळणे
उधार — पु ऋण, उद्धार
—वि उधार
— **खाये बैठना** — अत्यत उत्सुक असणे. टपून बसणे नाश इच्छिणे
— **खाना और भुस में आग लगाना** — रोज कर्ज काढणे नाश होणे
उधेडना — क्रि स उसवणे. सोडविणे.
उधेडबुन — पु भ्रम विचार-चक्र. ऊहापोह.
उन्नावी — अ वि किरमिजी
उनमानना — क्रि स अनुमानणे जाणणे.
उनमुना — वि चुपचाप मौन
उनमेद — पु पहिल्या पावसाने जलाशयात आलेला फेस (विषारी असतो. याने मासे मरतात) [चालणे.
उनरना — क्रि अ उसळणे चवड्यावर
उनवना — क्रि अ लटकणे झुकणे. आकाश भरून येणे तडाखा बसणे

उनहानि – स्त्री समता बरोबरी.
उनहार – वि समान सदृश
उनिद्र – वि झोप नसलेला विकसित
उन्मना – वि व्याकुळ
उनींदा – वि जागरणाने मारावलेला डोळा
उनासी – वि ७९
उन्नीस – वि १९
उन्नीस बिस्वे – शंभर टक्के
– होना – } थोडें कमी थोडें अंतर.
– बीस होना – } वेडेंवाकडें (संकट)
उन्हीं – सर्व (उन+ही) त्याच.
उपंग – पु नसतरंग (वाद्य) उद्धवपिता
उपकार्या – स्त्री राजभवन अन्न ठेवण्याची जागा
उपक्रोश – पु निंदा निर्भर्त्सना
उपक्षेप – पु प्रारंभी नाटकाच्या संपूर्ण वृत्तान्ताचे संक्षिप्त कथन
उपख्यान – पु कथा "एक उपख्यान कहत निसुतनसें
सुनहु आज उपागे" [चिकित्सा
उपचर्या – स्त्री शुश्रूषा रोगशान्ति
उपजाऊ – वि सुपीक
उपजाना – क्रि स उत्पन्न करणे
उपजीवी – वि दुसऱ्याच्या आश्रयावर उपजीविका करणारा [पूर्वज्ञान
उपज्ञा – स्त्री उपदेशावाचून ईश्वरदत्त
उपटन – न उटी, उटणा
उपटना – क्रि अ. उमटणे उपटणे
उपटाना – क्रि स उच्चाटन करणे उपटणें
उपढौकन – पु पारितोषिक भेट
उपत्यका – स्त्री पर्वताखालची भूमि
उपदंश – पु गर्मी संसर्ग दान विषा [illegible] इंद्रियावर व्रण उत्पन्न होणारा रोग
उपदर्शक – पु [illegible]
उपनाम – पु पदवी दुसरे आडनाव टोपणनाव, उर्फ
उपनिविष्ट – वि. दुसऱ्या ठिकाणाहून येऊन वसलेला
उपनिवेश – पु वसाहत.

उपना – पु उपरणे पाघरायचा दुपट्टा (चादर)
उपपति – पु जार. यार
"जो परनारी को रसिक
उपपति ताहि बखान"
उपयम – पु विवाह संयम
उपरना – पु उपरणे. अंगवस्त्र.
उपरफट – वि वरवर उगीचच.
उपरान्त – क्रि वि नंतर
उपराचढी – स्त्री. चढाओढ स्पर्धा.
उपराला – पु पाठपुरावा चढाओढ.
उपरा-उपरी – पु चढाओढ
उपरौटा – वि वरचा.
उपलक्ष – पु. संबंध दृष्टि
उपलक्ष मे – प्रीत्यर्थ. उद्देशून.
उपला – पु गवरी.
उपली – स्त्री लहान गवरी शेणी
उपल्ला – पु वरचा पापुद्रा वरचा भाग.
उपल्ली – स्त्री वर हंतरण्याची चादर. जाजम
"सांस लेत उडिगो उपल्ला औ
मितल्ला सबै"
उपस – पु दुर्गंध
उपसाना – क्रि स शिळें करणे, सडविणे
उपसेय – पु निराहार व्रत. उपवास (जैन, बौद्ध)
उपस्थितवक्ता – पु. वचनपटु
उपस्थिति – स्त्री. अस्तित्व हजेरी
उपस्थितोत्तर – पु हजरजबाबी
उपादेय – वि उत्तम. घेण्यायोग्य
उपाधि – स्त्री पदवी उपद्व्याप
उपान – स्त्री पाया खुर्ची (खांबाची).
उपाहार – पु भेट नजराणा शकरो-पासकाचे सहा नियम हसित, गीत, नृत्य, हुडुक्कार, नमस्कार, जप.
उपालंभ – पु टोमणा
उपेक्षा – स्त्री त्याग. उदासीनता बेपर्वाई.
उफ – अव्यय – ओहो ! आह ! अरेरे !
उफुक – अ पु क्षितिज.
उफनना – क्रि अ. उमळणे. वर येणे.

उफनाना — क्रि स उकळविणे उसळविणे
— क्रि अ उफाळणे
उफाल — पु उकळी उमरा. कड
उबकना — क्रि अ ओकणे
उबका — पु दोराचा फास (घागरीचा)
उबकाई — स्त्री ओकारी
उबंगी — स्त्री स्वेटर. अगातले (उबदार)
उबटन — पु उटणे अभ्यग
उबटना — क्रि अ उटणे लावणे
उबरना — क्रि अ उद्धार होणे सुटका होणे वाचणे
उबरी — स्त्री शेतीची एक पद्धत
— वि सुटलेली उरलेली.
उबलना — क्रि .अ उसळणे, उकळणे
उबल पडना — मनातले ओकणे
उबसन — पु घासणी (नारळाच्या शेंडीची)
उबाना — पु फणीच्या वाहेरचे सूत
— वि अनवाणी
उबार — पु उद्धार सुटका रक्षण
उबारना — क्रि स उद्धार करणे मोडविणे वाचविणे [पिण्याचे)
उबारा — पु कुड (जनावराचे पाणी
उबाल — पु कढ उकळी. आवेग. क्षोभ
उबालना — क्रि स उकळणे
उबासना — क्रि अ कळकणे घाणावणे
उबासी — स्त्री जाभई
उबीठना — क्रि स अस्वस्थ वाटणे मनातून उतरणे
— क्रि अ कटाळणे
उबीधा — वि खोल गेलेले कापणारे
उभक — पु अस्वल
उभचुभ होना — गटागळ्या खाणे
उभडना —
उभरना — } क्रि अ उचलले जाणे फुगणे वर येणे चिघळणे दूर होणे वयात येणे
— पु उची ओज उठाव
उभाडदार — वि. उठावदार भडक
उभाडना — क्रि स वर काढणे चढविणे वहकावणे [लहर
उमंग — स्त्री. उत्साह मनीषा आनद

उमगना — क्रि अ. उसळणे. भरभरणे. आनदणे उडारणे
उमगा — वि उत्साहाच्या भरात आलेला. मर्यादा सोडलेला उडारलेला
उमड — स्त्री वाढ घेरा हल्ला
उमडना — क्रि अ उसळणे. दुथडी भरणे. क्षुब्ध होणे [होणे.
— **घुमडना** — भरून येणे मेघाच्छन्न
उमदगी — अ स्त्री उमदेपणा. उत्तमता.
उमदा — वि चागला झकास
उमदाना — क्रि अ प्रमत्त होणे
उमरती — स्त्री एक वाद्य
उमरी — स्त्री सज्जी खार ज्यापासून करतात ते झाड
उमरी — अ पु शिष्ट मनुष्य सरदार.
उमस — स्त्री उकाडा [क्षुब्ध होणे.
उमहना — क्रि अ उसळणे दुथडी भरणे.
उमाह — पु उत्साह
उमाहल — वि. उत्साहित
उमेठन — स्त्री पीळ मुरड
उमेठना — क्रि स पिळणे मुरगाळणे.
उम्दा — अ वि उत्तम. चागला
उम्मी — स्त्री ओबी
उम्मीद
उम्मेद } — फा स्त्री आशा. भरवसा उमेद.
- **से होना** — गर्भवती होणे
उम्र — अ स्त्री वय
— **कटना**
— **गुजारना** } आयुष्य कठणे दिवस काढणे
— **बिताना**
उया — वि वस्त्रहीन
उरई — स्त्री वाळा
उरगड्डी — स्त्री ताणा गाडण्यासाठी जमिनीत मारलेली खुटी
उरण — पु मेढा
उरद — पु उडीद (उर्द)
— **के आटे की तर ऐंठना** — अप्रसन्न होणे फुरगुटणे, गर्वाने फुगणे
उरद के आटे की तर पर सफेदी — नावालाच

उरदी – स्त्री वारीक उडीद. ताटाच्या मध्यभागी असलेले गोल चिन्ह. लोखडी ओगराळे
उरधारना – क्रि स विखुरणे उसवणे
उरला – वि मागचा विरळा अल्याडचा
उरस – पु. दाढीवाला वोकड (पश्चिम पजावात) छाती हृदय उर
 – वि. फिका नीटस [करणे.
उरसना – क्रि अ हलविणे वरखाली
उरारा – वि विशाल
उराव – पु इच्छा आकाक्षा उत्साह
उराहना – पु टोमणा तक्रार
उरेह – पु चित्रकला नक्षी
उरेहना – क्रि स रेखाटणे लिहिणे.
उर्दू – स्त्री अरवी-फारसी शब्दाचे आधिक्य असलेली आणि फारसी लिपीत लिहिली जाणारी हिंदी भाषा
 – **बाजार** – सैन्याचा वाजार मोठा वाजार
उर्फ – अ पु टोपणनाव
उर्वरा – स्त्री सुपीक भूमि
 – वि सुपीक
उर्स – अ पु पुण्यतिथि (इस्लामी साधूची) पुण्यतिथीचा उत्सव
उलंग – वि नागवा उल्लिग [पद्धति
उलछा – हाताने फेंकून वी पेरण्याची
उलझन – स्त्री गुतागुत भानगड विघ्न पेंच चिंता व्यग्रता
 – **मे डालना** – भानगडीत पाडणे पेंचात आणणे
 – **मे पडना** – अडचणीत पडणे वुचकळयात पडणे
उलझना – क्रि अ अडकणे, गुतणे, पेचात आवळले जाणे लपेटणे लीन होणे
 – **पुलझना** – पक्के अडकणे
उलझा-सुलझा – क्रि वि वेडेंवाकडें
उलझाना – क्रि स अडकविणे, गुतविणे आटे पाडणे वाक्यागणिक अडथळा करणे
उलझाव
उलझेडा } – पु वखेडा भानगड. अडचण.

उलट-कवल – पु घायपात
उलटना – क्रि अ उपडे पडणे पालटणे. मागे वळणे. तुटून पडणे. लोटणे (गर्दी). अस्ताव्यस्त होणे-उलटे होणे-काहीच्या काहीच होणे नष्ट होणे
उलट जाना – क्रि अ. वेशुद्ध पडणे मरणे. खाली पडणे गर्विष्ठ होणे. भरणे (अवयव). जनावरावर पुन्हा जनावर चढविणे
उलटना – क्रि स खालचे वर वरचे खाली करणे आपटणे पाडणे. उपडें करणे पालटणे फिरविणे वर टाकणे. विघडविणे घालमेल करणे चाळणे (पुस्तक)
उलट देना – तोंडास तोंड देणे उलटून टाकणे खोदून सारखे करणे वी जळून गेल्यावर पुन नागरणे वेहोष करणे. ओकणे ओतून टाकणे नष्ट करणे. जप करणे (व्यग)
उलट-पलट
उलट-पुलट
उलट फेर } – पु वदल अव्यवस्था. – वि अस्ताव्यस्त
उलटा – वि उपडा
 – पु विरडे आवोळी घावन.
 – **घडा बाधना** – युक्तीनें डाव उलटविणे
 – **फिरना**
 – **लौटना** } त्याच पावली परत फिरणे.
 – **तवा** – काळा कभिन्न
 – **लटकना** – प्राण देण्यास सिद्ध होणे.
 – **हाथ** – डावा हात
उलटा चोर कोतवाल को डांटे – चोराच्या उलटया वोवा
उलटा जमाना – अधाधुदी विपरीत काळ.
उलटा सीधा – गडवडगुडा – वेडेंवाकडें.
उलटी टांग गले पडना – निस्तरावे लागणे
उलटी माला फेरना – वाईट चिंतणे.
उलटे कांटे तोलना – दाडी मारणे
उलटे छुरे से मूंडना – मूर्ख वनवून टाकणे.

उलटे पाँव फिरना — आल्या पावली परतणे
उलटे मुंह गिरना — तोंडघशी पाडणे
— हाथ का दाँव — हातचा मळ.
— पलटी — स्त्री उलटापालट
— माँच — पु. जहाजाची पुच्छगति
उलटाव — पु फेरा पालट
उलटी — स्त्री ओकारी मलखाबाची एक उडी
— कॉगसी — स्त्री पजाबी मलखाबी उडी
— खोपडी का — विक्षिप्त मूर्ख
— गगा वहना — अनपेक्षित घडणे
— बहाना — रूढीविरुद्ध वागणे
— पट्टी पढ़ाना — भलतेच मनात भरविणे
— बगली
— रुमाली } — स्त्री जोडीचा एक हात.
— साँस चलना
— साँस लेना } शेवटला श्वास लागणे
— सरसो — स्त्री मत्रतत्राला लागणारी राई.
— सवाई — स्त्री जहाजाच्या टोकाला वाधलेला साखळदड
— सीधी सुनना — शिव्या खाणे.
— सुनाना — तासडपट्टी काढणे
उलटे — क्रि वि उलट उलट पक्षी
उलथा — पु एक नृत्यभेद. भाषान्तर
उलथा मारना — कोलाटी उडी मारणे वसल्या वसल्या कुशीत वळणे.
उलफत — अ स्त्री प्रेम प्रीति
उलवी — स्त्री एक मासा (याच्या पखाचा सरस बनवितात)
उशबा — अ पु एक रक्तशोधक वनस्पति
उलहना — क्रि स वाहेर फुटणे उलणे प्रफुल्लित होणे. उमलणे
— पु टोमणा तक्रार
उलांक — पु टपाल रुद नाव
उलांकी — पु डाकेचा हलकारा
उलाना — क्रि म हाती धरून चालविणे.
उलार — वि. उलाळ
उलाहना — पु. टोमणा. तक्रार
— क्रि स निंदा करणे टोमणा मारणे
उलीचना — क्रि स ओंजळ भरून फेंकणे उपसून टाकणे
उल्लू — पु घुबड मूर्ख अपशकुन्या
— का गोश्त खिलाना — गाढव बनविणे
— बोलना — उजाड होणे
— सीधा करना — स्वार्थ साधणे
उवनि — स्त्री उदय प्रकाश
उशीर — पु वाळा (पिण्याच्या पाण्यात सुवासामाठी घालतात).
उसकन — पु घासणी
उसनना — क्रि स उकळणे शिजविणे
उसरना — क्रि अ हरणे दूर होणे. ओसरणे
उसरौंडी — स्त्री एक पक्षी
उसारा — पु ओसरी
उसाँस
उसास } — स्त्री उसासा श्वास
उसाँस भरना
उसास लेना } — उसासा टाकणे
उसार — पु व्यवस्था
उसासा — पु उसे उशी
उसीला — फा पु वशिला
उसूल — अ पु तत्त्व सिद्धान्त नियम
उसेना — क्रि अ उकडणे
उसेय — पु जाड व उच बाबू (पाणी किंवा दूध ठेवण्यास याचा उपयोग होतो)
उस्तरा — पु वस्तरा
उस्ताद — फा पु गुरु शिक्षक.
— वि धूर्त लुच्चा निपुण
उस्तादाना — वि गुरूप्रमाणे.
उस्ताना — क्रि स जाळणे.
उस्तानी — फा स्त्री गुरुपत्नी शिक्षिका. लबाड स्त्री.

ऊ

ऊंगना – पु गुराचा एक रोग
ऊगा – पु आघाडा
ऊंगी – स्त्री घेरी फेंफरे
ऊंघन – स्त्री डुलकी
ऊंघना – क्रि अ डुलकी येणे झोपणे
ऊंघासा – वि झोपाळू
ऊँच – वि उच कुलीन
ऊँचनीच – पु उच्चनीच कुलीन-अकुलीन
ऊँचा – वि उच अपरा श्रेष्ठ थोर
– नीचा–खडवडीत लाभहानि
ऊंचा – नीचा सुझाना (समझाना) – भलतेच भरवणे [करणे
ऊँचा नीचा सोचना – लाभहानीचा विचार
ऊँचा नीचा सुनना (सुनाई देना) – कमी ऐकू येणे
ऊँचाई – स्त्री उची
ऊँचे बोल बोलना – घमेड करणे
ऊँछना – क्रि स केस विंचरणे
ऊँट – पु उट
ऊँटकटारा } ऊँटकरीरा } – पु एक काटेरी झुडुप ब्रह्मदण्डी
ऊँटवान – पु उट चालविणारा
ऊवावाई – वि निरर्थक व्यर्थ
ऊख – पु ऊस
ऊखल – पु उखळ उखळी
ऊगरा – वि उकडलेले
ऊजड – वि उजाड झालेले
ऊटपटांग – वि असवद्ध विचित्र. निरर्थक
ऊडा – पु उणीव दुष्काळ लोप
ऊडी – स्त्री विणकऱ्याची चाती वुडी. पाणकोवडा
ऊत – वि निपुत्रिक मूर्ख
– पु निपुत्रिकत्वामुळे मरणोत्तर भूतयोनीत जाणारा
– निपूता – एक शिवी निसनान.
ऊदविलाव – पु. ऊद (प्राणी)
ऊदविलाव की ढेरी – न तुटणारे भांडण.
ऊदल – पु एक वृक्ष (याच्या सालीपासून दोरखड करितात)
ऊदा – वि वैंगणी उदी रगाचा
– पु. उदी रगाचा घोडा.
ऊदीसेम – स्त्री चौधारी घेवडा
ऊधम – पु उपद्व्याप हुल्लड दगा
ऊधम उठाना (मचाना) – दगा करणे
ऊधमी – वि खोडकर दगेखोर
ऊधो – पु (कृष्णसखा) उद्धव
– का लेना न माधो का देना – अध्यात ना मध्यात
ऊन – पु लोकर खेद
– वि थोडे अपूर्ण तुच्छ.
ऊनी – वि कमी
– स्त्री लोकरीचे वस्त्र खेद उदासता.
ऊप – पु पेरणीस दिलेल्या बीजावद्दल सवाई धान्य घेण्याची रीत
ऊपर – वि वर काठी. आणि वर
– ऊपर – वरच्यावर गुपचुप
– जाना – फुकट जाणे
– की आमदनी अवातर मिळकत
– दोनो – डोळे
– छार पडना – मरणे
– तले – खालीवर क्रमाने
– के – पाठचे (भाऊ-बहीण)
– से – अवातर (लाच). वरवर.
– होना – पुढें जाणे
ऊपरी – वि वरील बाहेरील अनधिकृत.
ऊपरी तौरसे – वरवर वरकरणी.
ऊपरतलेके – ज्या दोन मुलात तिसरे मूल झालेले नसते
ऊब – स्त्री कटाळा उद्वेग उत्साह
ऊबट – पु विकट मार्ग
ऊबड – खावड – वि खडवडीत
ऊबना – क्रि अ त्रासणे कटाळणे
ऊभासाँसी – स्त्री दम (लागणे)
ऊमट – पु क्षत्रियात एक भेद
ऊमर – पु उवर वैश्यातील एक जात.

ऊमस — स्त्री उकाडा
ऊमी — स्त्री स्त्री ओवी
ऊर — पु धान्य पेरण्याची एक रीत. (रोपे उपटून दूर दूर लावणे)
ऊरी — स्त्री विणकऱ्याचे हत्यार
ऊर्जस्वल — वि अतिशय बलवान
ऊलग — स्त्री एकप्रकारचा चहा
ऊलजलूल — वि असवद्ध काहीतरी मूर्ख अडाणी
ऊषा — स्त्री झुजुमुजु उष काल.
ऊसन — पु खुरासणी
ऊसर — पु रेताड जमीन काहीही ज्यात पिकत नाही अशी भूमि
उ "ऊसर वरसै तिन नहि जामा"
ऊह
ऊहन } — पु अनुमान विघान
ऊहापोह — पु तर्कवितर्क.

ऋ

ऋजुता — स्त्री सरळपणा सोपेपणा सज्जनता
ऋण — पु कर्ज
— **उतारना** — कर्ज फिटणे
— **पटना** — कर्जफेड पुरी होणे
— **मार** — कर्ज घेऊन ते परत न देणारा
ऋत — पु सत्य मोक्ष उञ्छवृत्तीने जीविका चालविणे
ऋतुमती — वि रजस्वला मासिकधर्मयुक्त
ऋनिया — वि देणेकरी
ऋषीक — पु ऋषिपुत्र

ए

एँच पेंच — पु अडचण भाडण सकट
एँडा बेंडा — वि वेडेवाकडे भलतेच
एँडी — पु एक रेशमाचा किडा त्यापासून निघणारे रेशीम
एँडुआ — पु. चुवळ भाडयाचे वूड.
एकगो — वि एकटा
एकगी — स्त्री बोथाटी (सारखा
एक — वि एक (सख्या) एकटा कोणी
— **अक** —
— **आँक** — } ठरीव पक्के
— **आँख से देखना** — समभाव किवा समदृष्टि ठेवणे सारखेपणाने वागणे
— **न भाना** — तिरस्कार वाटणे
— **आध** — एखादा एकटा दुकटा
— **एक** — प्रत्येक क्रमाने
— — **करके** — एकामागून एक
— — **के दो दो करना** — काम वाढविणे उगीच वेळ काढणे
— **तरफ** — एकावाजूला एकीकडे
— **और एक ग्यारह करना** — सघटन करणे.
— **कलम** — एकदम केवळ
— **के दस सुनाना** — टाकून वोलणे
— **जान** — एकजीव
— **टाँग फिरना** — सारखे भटकणे
— **टक देखना** — रोखून पाहणे
— **ताक**
— **तार** } समान सारखे
— **दीवार रुपया** — हजार रुपये
— **दूसरा** — एकमेक
— **न चलना** — अगतिक होणे
— **पास** — जवळ जवळ
— **व एक** — एकाएकी अचानक
एक वात — दृढ प्रतिज्ञा
— **मामला** — एकी
— **मूठ**
— **मुश्तसे** } एका हप्त्याने एका मुठीने
— **सा** — एकसारखा

एक-गाछी – स्त्री एकाच लाकडाची केलेली नाव
एक-चोबा – फा पु एकखांबी तंबू
एकटंगा – वि एकटांग्या
एकठा – पु "एक-गाछी"
एकड – पु एकर
एकडाल – वि एकातऱ्हेचे एकसंधि
एकतरफा–फा वि एकेंपक्षी एकाबाजूचा
– डिगरी – फा स्त्री एकतरफी हुकुमनामा
एक-तरफी – पु सबंध लोखंडाचा सुरा
एक-तरा – पु एकांत्र ताप
एकतालीस – वि ४१
एकदरा – पु एकाच दाराची जागा
एकन्नी – स्त्री एक आण्याचे नाणे (नये ६ पैसे)
एकपटा – वि अखंड
एकपलिया – वि एक पाखी
एक-पेचा – फा वि एक पिळाचे
– पु एक पातळ फेटा
एक फर्दा / एक फसला –फा वि वर्षांतून एकच पीक निघणारे शेत
एकबद्धी – स्त्री दोनच आकडे असलेला नावेचा नांगर सगळेच्या सगळें
एकबारगी – क्रि वि एकदम अचानक
एकरस – वि सारखा एकाच तऱ्हेचा एकजीव [स्वीकार
एक-बाल – फा पु प्रताप भाग्य वैभव
एकरार – अ पु करार स्वीकृति प्रतिज्ञा.
– नामा – पु करारपत्र
एकलौता – वि एकुलताएक
एकवाँल – स्त्री एकच मुलाची आई
एकसत्तावाद – पु अद्वैतसिद्धान्त
एकहरा – वि एकेरी
– बदन – पु काटकुळे शरीर
एकातपत्र – वि सार्वभौम
एका – पु ऐक्य कट
एकाई – स्त्री एक घटक प्रमाण
एकाध – वि एखादा थोडासा
एकासाँ – फा वि समान तुल्य सपाट

एक्का – वि एकटा. एक घोड्याचा टांगा सेनेत मुख्याधिकाऱ्यास दिवसाचे प्रतिवृत्त देणारा सैनिक करेला (एक्का पत्यात) [पत्यात
एक्की – स्त्री एक बैलाचा छकडा एक्का.
एक्यानवे – वि ९१
एक्यावन – वि ५१
एक्यासी – वि ८१
एखनी – फा स्त्री मांसाचा रस्सा.
एड (एडी) – स्त्री टाच
एडी देना (लगाना) – लाथ मारणे घोड्यास टाच मारणे बहकावणे विघ्न आणणे [मेहनत करणे.
– चोटीका पसीना एक करना – ढोर
– चोटी पर से वारना – ओवाळून टाकणे तुच्छ मानणे
– घिसना– / – रगडना– पाय घासून घुणे दुःखात खितपत पडणे पायपिटी करणे
एडी से चोटीतक –पायापासून डोक्यापर्यंत
एतकाद – अ पु विश्वास भरवसा
एतदाल – अ पु बरोबरी नेमस्तपणा. एक राग
एतबार – अ पु विश्वास प्रतीति पत
– (किसीका) उठना – पत जाणे
– खाना – पत गमावणे
– जमना – विश्वास वसणे
एतमाद – अ पु घर स्थान
एतराज – अ पु अडथळा विरोध
एतवारी – स्त्री रविवारी द्यावयाचे दान विद्यार्थ्याने गुरुजीस किंवा मौलवीस दिलेला पैसा
एनी – पु अयणीचे झाड नी लाकूड
एमन – पु यमन राग
एराकी – फा वि इराकचा
–पु उत्तमजातीचा इराकी घोडा
एराफ / एराब –अ पु जहाजाचे बूड
एलक – पु चाळणी [दरबारी वकील
एलची – तु पु राजदूत प्रतिनिधि.
एलचीगरी – फा पु राजदूताचे कार्य

एला – स्त्री वेलची
एलान – पु घोषणा [“एवमस्तु”
एवं – क्रि वि तसेच आणि शेवटी
एवज – अ पु मोबदला प्रतिकार वदल वदली (मनुष्य)
एवजी – फा पु वदली काम करणारा
एशिया – यू पु (अशु-पूर्वदिशा तिकडील देश) आशिया खड
एशियाई – वि आशियामधील आशिया-सवधी
एहतमाम – अ पु व्यवस्था तपासणी
एहतियात – अ स्त्री. काळजी बचाव. सयम पथ्य
एहतिसाब – स्त्री परीक्षा हिशेबटिशेब.
एहसान – अ पु उपकार कृतज्ञता
 – **फरामोश** – वि कृतघ्न.
 – **मंद** – वि कृतज्ञ उपकृत
एहि – सर्व विभक्तिपूर्वी एहचे रूप “एहिते अधिक धर्म नहिं दूजा”
एहू (एह) सर्व हे सुद्धा

ऐ

ऐं – अव्यय अ ! (आश्चर्यसूचक)
ऐंचना – क्रि स ओढणे ताणणे हवाला घेणे पाखडणे
ऐंचाताना – वि निराळा
ऐंचातानी – स्त्री ओढाताण
ऐंठ – स्त्री गर्व ऐटी द्वेष
ऐंठन – स्त्री पीळ अकडूपणा [पीळ
 – **उलटी** – उजवीकडून डावीकडचा
 – **सीधी** – डावीकडून उजवीकडचा पीळ
ऐंठना – क्रि स पीळ देणे वळणे (दोरी) मुरगाळणे तगाद्याने वसूल करणे मारणे (पैसा) उकळणे (धन)
 – क्रि अ उकळणे अवघडणे पीळ बसणे मुरडा येणे वाकडे बोलणे वळणे (हातपाय)
ऐंठलेना – क्रि स उपटणे (वस्तु)
ऐंठे की वेल – स्त्री दगडी खाबावर चारी बाजूस कोरलेला वेल
ऐंठवाना – क्रि स पीळ घालून घेणे
ऐंठा – पु दोरी वळण्याचे यत्र
ऐंठू – वि अकडबाज टर्रेबाज
ऐंड – पु गर्व ठमकारा ऐट
ऐंड हो जाना – फुकट जाणे मोडतोड होणे
ऐंडदार – वि गर्विष्ठ ऐटी
ऐंडा – वि तिरपा
 – पु वजन
ऐंडाना – क्रि अ आळेपिळे देणे
ऐंढा – पु एक प्रकारचा कोयता [नळी
ऐंची – स्त्री चडू किंवा मादक पिण्याची
ऐजाज – पु प्रतिष्ठा सन्मान
ऐतरेय – पु ऋग्वेदाचे एक ब्राह्मण आरण्यक [श्रुति
ऐतिह्य – पु परपराप्रसिद्ध प्रमाण लोक-
ऐंद्रजालिक – वि मायावी
ऐन – वि उपयुक्त अगदी सटीक पुरा. “साहितनय सिवराजकी सहज टेव यह ऐन” भूषण
ऐनक – स्त्री चष्मा
ऐना – पु आरसा
ऐनि – पु सूर्याचा मुलगा
ऐनीता – फा पु माकडास आरसा दाखविण्याच्या वेळचा दरवेशाचा शब्द
ऐपन – पु हळद नी तांदूळ ओले वाटून बनविलेले मगल द्रव्य मूर्तीच्या कपाळी तसेच घागरीवर याचा लेप करतात
ऐब – अ पु दोष खोड अवगुण कलक
ऐब लगाना – दोष देणे कलक लावणे
ऐबी – अ वि अपशकुनी व्यग असलेला काणा दुष्ट खोडकर
ऐयार – अ पु धूर्त कपटी
ऐयारी – अ स्त्री लटपट कपट
ऐयश – अ वि लपट ऐदी सुखलोलुप
ऐयाशी – अ स्त्री विषयासक्ति विलास

ऐराल़ – पु टरबुजासारखी काकडी (हिमालयात कुमाऊँकडे होते)
ऐरा गैरा – अ वि तिऱ्हाइत अनोळखी तुच्छ सटरफटर
ऐराव – अ पु वृद्धिवळात इरेस घालणे
ऐरेगैरे नथ्यू खैरे –} कुठला, कुणाचा,
– पचकल्याणी –} कोण
ऐश – अ पु चैन सुखविलास
ऐशू – पु गुराचा तोंड येण्याचा रोग यात गुरे रवथ करणे सोडतात

ऐशो-आराम – पु सुख चैन
ऐसा – वि असे असा
– तैसा } —सामान्य हलका अमातसा.
– वैसा }
ऐसी-तैसी – स्त्री तुच्छतादर्शक शिवी.
– करना – समाचार घेणे (व्यंग).
– मेंजाना – चुलीत जाणे (शिवी).
ऐसे – क्रि वि या तऱ्हेने
ऐसे तो – तसे म्हटले तर
ऐहिक – वि लौकिक सासारिक

ओ

ओगना– क्रि स वगण घालणे (चाकाला)
ओगा – पु आघाडा
ओठ – पु ओठ [नागरणी
– उखाडना – पडित भूमीची पहिली
– काटना } —दात ओठ खाणे
– चबाना }
– चाटना – जिभल्या चाटणे
– चूसना – अधरचुम्बन घेणे
ओठ पपडाना } – ओठ फुटणे
– फटना }
– फडकना – सतापाने ओठ थरथरणे
— मलना – मुसकट फोडणे
ओआ – पु हत्ती पकडण्याचा खड्डा
ओकना – क्रि अ ओकारी काढणे ओकणे म्हशीसारखे रेकणे
ओकाई – स्त्री ओकारी
ओखली – स्त्री उखळी रगडा (मद्रासी)
ओखली मे सिर देना –तळहाती शीर घेणे वलिदानास सिद्ध होणे [विहीर
ओगल – पु पडित भूमि एक प्रकारची
ओघ – पु समूह ढीग प्रवाह
ओछा – वि हलका क्षुद्र किरकोळ उथळ फुसका अपरा
ओछाई – स्त्री } हलकटपणा क्षुद्रता
ओछापन – पु }
ओछी कोख – स्त्री. पोरे जगत नाहीत अशी कूस

ओझ – पु पोटाचा कोथळा पोट आतडे.
ओझर – पु जठर पोट
ओझल – वि आड अदृश्य
ओझा – पु मात्रिक सरयूपारी मैथिली नि गुजराथी ब्राह्मणातील एक जात, पचाक्षरी [मत्रिक स्त्री
ओझाइन – स्त्री ओझाची स्त्री
ओझाई – स्त्री मात्रिकाचा धदा मत्रतत्र
ओट – स्त्री आडोसा व्यवधान आश्रय.
ओट हो जाना (आँखोसे) – अदृश्य होणे
ओटन – पु सरकी काढण्याचे यत्र
ओटना – क्रि स सरकी काढणे पुनरुक्ति करणे अडविणे अंगावर घेणे
ओटनी – स्त्री सरकी काढण्याचे यत्र. लाटणे
ओटा – पु आडोशाची भित सरकी काढणारा माणूस जात्याजवळ दळणारणीची वैठक मणी पाडण्याचे सोनाराचे यत्र
ओटी – "ओटन" पट्टा [घेणे
ओठँगना – क्रि अ टेकून वसणे विश्राति
ओडना – क्रि स अडविणे निवारणे पसरणे फैलावणे प्रसार करणे उ० "ओडिय हाथ असनिके घाये" धारण करणे
"सावधान ह्वै सोक निवारौ
ओढहु दाहिन हाथ"—सूर

ओडव — पु पाचही स्वराचा एक राग
ओडा — पु पानाची टोपली चुन्याचे माप. उणीव [घेणे
ओढना — क्रि स. अग झाडणे अगावर
 — पु — पाघरूण.
 — उतारना — अपमान करणे
 — ओढाना — वेश्येशी लग्न करणे
 — गलेमे डालना — आरोपीस न्याया-धीशापुढे नेणे
ओढनी — स्त्री ओढनी चुनडी.
 — बदलना — मैत्रिण बनविणे
ओढरा — पु ज्याचे लग्न झाले नाही असा पुरुष किंवा ज्याची बायको मेली असून ज्याने दुसऱ्याची बायको रखेली ठेवली आहे असा
ओढाना — क्रि स. झाकणे (वस्त्राने)
ओत — स्त्री सुख लाभ बचत ताणा
 — वि विणलेले
ओतकसर — पु लाभहानि
ओतप्रोत — वि गुफलेले एकजीव झालेले
 — पु ताणावाणा मुलीचे साटेलोटे.
ओथरा — वि उथळ
ओदा — वि ओले [गुतणे
ओधना — क्रि अ अडकविणे बाधले जाणे
ओधान — वि. लढण्यात दग होणे
ओघे — पु अधिकारी ठाकुरजीचा स्वय-पाकी (वल्लभसाप्रदायात)
ओनचन — स्त्री खाटेचे पायतण ताण-ण्याची दोरी
ओना — पु निकास वाहण्याचा मार्ग
ओना लगना — तलाव वाहून जाणे
ओनामासी — स्त्री प्रारभ [झिलई
ओप — स्त्री चमक काति सौंदर्य
ओपची — पु कवचधारी योद्धा
ओपचीखाना — पु पोलिसचौकी
ओपनी — स्त्री. धार लावण्याचा दगड उजाळण्याचे साधन
ओपरापन — पु नाविन्यामुळे आलेला चमत्कारिकपणा अपुरेपणा
ओफ — अव्यय. ओह उस्. (पीडा किंवा आश्चर्यदर्शक उद्गार)

ओवरी — स्त्री. अरुद निव्वळ कोठडी.
ओर — स्त्री कड बाजू दिशा पक्ष
 — पु टोक किनारा. प्रारभ
 — आना — अतकाळ जवळ येणे
ओर निबाहना }
 — निभाना } —कर्तव्य पूर्ण करणे
 — पास — क्रि वि आसपास
ओरमा — स्त्री. जोड कामाची शिकवण.
ओराना — क्रि अ समाप्त करणे
ओरिया — स्त्री ताणा ताणण्यासाठी गाडलेले लाकूड [अव्यय.
ओरी — स्त्री स्त्रियासाठी सबोधनार्थी
ओर्रा — पु एक उच बाबू (यापासून छत्रीच्या दाड्या करतात.)
ओरेहा — पु निर्माण सृष्टिरचना.
ओलंदेज — पु हॉलडदेशीय मनुष्य
ओलदेजी — वि हॉलड देशासबधी
ओलंभा — पु टोमणा गाऱ्हाणे
ओल — पु सुरण
 — स्त्री आडोसा आश्रय जामीन तारण ओलीस ठेवलेली वस्तु वा व्यक्ति वहाणा
 — वि ओले
 "लखि लाल गये करि के कछु ओल्यो"
ओलचा — पु ओकती (पाणी उपसण्याचे लाकडी भाडे)
ओलची — स्त्री आलूबालू (फळ) प्याला.
ओलती — स्त्री पागोळी (छपराची)
ओलना — क्रि स आडोसा करणे अडविणे सहन करणे टोचणे
ओला — पु गार (बर्फाची) खडी-साखरेचा वाटोळा खडा एक प्रकारची बाभूळ (कागडा जिल्ह्यात) आडोसा गुजगोष्ट
ओलिक — पु पडदा आडोसा
ओलियाना — क्रि स माडीवर घेणे
ओली — स्त्री माडी पदर झोळी पीक-पहाणीची एक पद्धत
 — ओढना — पदर पसरून मागणे
 — लेना — दत्तक घेणे.
ओस — स्त्री दव.

— पड जाना — } कोमेजणे उत्साहभग
— पडना — } होणे. लज्जित होणे
ओस का मोती — अळवावरचे पाणी
औसर — } स्त्री माजावर आलेली
ओसरिया — } पारडी
ओसना — क्रि स वावरणे (धान्य)
(अपनी) — सारखी वडवड करणे
(किसीको) — खूप फटकारणे
ओसरी (ओसरा) — पु पाळी क्रम
ओसार — पु विस्तार फैलाव
ओसारा — पु दालन सज्जा
ओसीसा (उसीसा) — पु उशी तक्क्या
ओहदेदार — फा पु अधिकारी पदाधिकारी
ओहदा — अ पु पद हुद्दा
ओहरी — स्त्री. थकवा
ओहा — पु गाईची ओटी कास पान्हा
ओहार — पु पालखीवरचा पडदा
ओही — सर्व त्याला तोच
"चातक रटत मृपा अति ओही"

औ

औंगा — वि मुका
औंगी — स्त्री मौन मुकेपणा
औंगना — क्रि स चाकास वगण देणे
औंजना — क्रि अ व्याकुळ होणे
औंटन — पु चारा कापण्याचा लाकडी ओडा ठिय्या
औंठ — स्त्री जाड काठ [आणणे
— उठाना — पडितभूमि लागवडीस
औंठा — पु पायातील एक दागिना
औंडा — वि गभीर गूढ
औंधा — वि उपडा खाली (दृष्टि) गाडू
औंधी खोपडीका — मूर्ख निर्बुद्ध [पाणी
औंधे घडेपर पानी — पालथ्या घागरीवर
औंधे मुंह — खाली डोके वर पाय
— — गिरना चागलीच थप्पड खाणे तोडघशी पडणे
औंधाना — क्रि स उघडें करणे टागणे
औ — अव्यय आणि (प्रा प)
औकन — स्त्री ढीग (विशेषत दाणे काढून घेतलेल्या ज्वारीच्या कणसाचा)
औकात — अ पु वेळ
— स्त्री वेळ शक्ति परिस्थिति
औखा — पु गाईचे कातडे
औगत — स्त्री दुर्दशा
औगी — स्त्री दोरी वळून वनविलेला कोरडा बैल हाकण्याची छडी पराणी नक्षीदार जोडयाचे वरचे कातडे हिंस्र पशु पकडण्याचा वरचा खड्डा
औघड़ — वि अविचारी लहरी.
औघर — वि अवघड उलटसुलट विलक्षण.
औचक — क्रि वि एकाएकी
औचट — वि साकडें सकट अडचण
— क्रि वि अचानक
औचिती — स्त्री औचित्य उपयुक्तता.
औछ — स्त्री दारूहळदीचा गड्डा
औजड — वि अडाणी
औजार — अ पु अवजार साधन
औझड } — क्रि वि. एकसारखे निरतर
औझर }
— मारना } फडाफड तडाके देणे
— लगाना }
औटन — स्त्री ताव (देणे) तवाखू चिरण्याची सुरी [भटकणे.
औटना — क्रि स आटविणे उकळणे
— क्रि अ आटणे आळणे
औटनी, — स्त्री पळी झारा [पणा
औटपाय — पु भामटेगिरीची कामे दुष्ट-
औटाना — क्रि स आटविणे उकळविणे
औटी — स्त्री गाय व्याल्यावर देण्यात येणारे पौष्टिक अन्न पाणी घालून उकळलेला उसाचा रस
औढर — वि लहरी ओढाळ
औतारी — वि विचित्र
औदरिक — वि खादाड
औदात — वि पाढरा [मिळालेले
औदान — पु फुकटचे "या भावात"

औघ मोहरा – पु डोके उचलून चालणारा हत्ती
औनिछता – पु औरगजेव [अधिक
औनापौना – वि पाऊण अपूर्ण कमी
औने पौने करना – येईल त्या किंमतीस विकून टाकणे
औपनिवेशिक – वि वसाहतीचे
औपयिक – वि. न्याय्य उपयुक्त
औवट – वि दुर्गम, वाईट मार्ग
और – अव्यय आणि
वि दुसरा आणखी निराळे विशेष
– क्या और – काहीच्या बाहीच (झाले)
– क्या – हो तर ! नाही तर काय ! !
– तो और – ते तर राहोच वाकीचे राहिले
– लो – } घ्या !
– सुनो – } वघा !
– से और – काहीच्या काहीच
– ही (कुछ) होना – विपरीत होणे.
औरत – अ स्त्री बायको बाई स्त्री
औरेब – पु वाकडी चाल तिरपा काट-पेच डावपेच
औल – पु जगली ज्वर
औलाद – अ स्त्री सतति वश
औला–मौला – वि मोळामाळा लहरी.
औलिया – अ पु सिद्धपुरुष (मुसलमानी).
औवल – अ वि पहिला मुख्य सर्वोत्तम.
– पु प्रारम
औसत – अ पु सरासरी
औसना – क्रि अ खाण्याची वस्तु शिळी होऊन सडणे काहिली होणे व्याकुळ होणे
औसर – पु सधि [प्रसगावधान.
औसान – पु अत परिणाम शुद्ध धैर्य.
– उडना – }
– खता होना – } मति भ्रष्ट होणे धैर्य गळणे
– भूलना – }
उ० "छूट औसान मान सकल धनजयके"
औसाना – क्रि स आढीत घालून पिकविणे.
औहत – स्त्री अपघात अपमृत्यु
औहाती – वि सौभाग्यवती

क

कंक – पु पाढरी घार जामदार आवा (फार मोठा) यम क्षत्रिय वगळा
कंकड – पु चुनखडी खडा भाजलेली तवाखू कणी
– पत्थर – केरकचरा खडे काटे
ककडी – स्त्री कण
ककडीला } – वि रेताड खडे-काटे
ककरीला } असलेला
कंकरीट – स्त्री कॉंक्रीट
ककतरी – स्त्री रोडा
ककाल – पु हाडाचा सापळा.
– काली – शकर
ककाली – पु नीच जाति
– वि दुर्वल सैतान
– स्त्री कर्कश स्त्री
ककेर – पु खाण्याचे पान (कडवट)
ककोल – पु ककोळ
कंकौआ – पु पतगाची फिरकी
कँखवारी – स्त्री खाकमाजरी
कँखौरी – स्त्री खाक
कगन – पु वागडी कडें
– बोहना – पजा मिळवणे
(हाथ) – को आरसी क्या ? हातच्या काकणाला आरसा कशाला ?
कँगना – पु ककण बाधताना म्हणा-वयाचे गाणे
कँगना – स्त्री एकप्रकारचे गवत
– खेलना – हाराडेरा (लग्नविधि)
कँगना – स्त्री लहान वागडी छपराखाली भिंतीवर बनविलेली नक्षी कॉर्निस
– हुक्क्याच्या नळीच्या तोडाला बावलेले फडके दाते असलेले गोल चाक.

कँगनी – स्त्री राळा काग (धान्य)
कँगनी-दुमा – वि गाठी असलेल्या शेंपटीचा शेपटात गाठ असलेला (हत्ती) (अपशकुनी)
कँगला – वि निर्धन दरिद्री
कँगसी – स्त्री पजा पकड
कँगाल – पु भिकारी दुष्काळपीडित
– गुडा – / **– वाँका –** } मवाली दरिद्री असून गर्विष्ठ गरीब, शोकी व वदमाष
कँगूरा – पु शिखर बुरूज कगोरा
कँघा – पु कगवा भरणीचे ताणे कसण्याची विणकराची फणी
कघी – स्त्री फणी वेह्ळा (जगली झाड)
– चोटी वेणीफणी शृगार
कघेरा – पु फण्या वनविणारा कारागीर
कचन – पु सोने सपत्ति घोतरा रक्तकाचन
कंचन – वि निरोगी सुदर
– वरसना – सर्वसमृद्धि असणे.
कंचन पुरुष – पु सोन्याचा टाक. (वीराचे स्मरणार्थ) [एक जात
कंचनिया – स्त्री काचनाच्या झाडाची
कंचनी – स्त्री प्राय वेश्यावृत्तीच्या स्त्रियाची एक जात
कचुकी – स्त्री अगी (अगातील चोळी)
– पु राणीवशातील दासीचा मुख्य द्वारपाळ माप
कंचेरा – पु काचकाम करणारा
कंछप – स्त्री टहाळा डहाळी
कंजई – वि धुरकट रगाचे घारा
– पु खाकी रगाचा डोळा असलेला घोडा
कंजड – पु बुदेलखडाची अनार्यजाति
कंजर – / **कंजरी –** } स्त्री कोल्हाटीण
कंजा – पु करज (झाड), करजाची वी
– वि गडद खाकी रगाचे
कंजियाना – क्रि अ निखारे निवणे कोमेजणे
कंजूस – वि कृपण कजूष
कजूसी – स्त्री. कजूपपणा
कँटवाँस – पु मरीव काटेरी वेळू.
कंटर – इ पु काचेची सुरई (अत्तराची)
कटा – पु बागडचा रगविण्याची दीड वितीची काठी
कंटाइन – स्त्री डाकीण कर्कशा.
कंटाप – पु कोणत्याही वस्तूचा जड भाग
– दार – पुढील भाग जड असलेला
कटाल – पु घायपात वेळू
कँटिया – स्त्री खिळा मासे पकडण्याचा गळ (विहिरीतून वस्तु काढण्याचा) आकडा डोक्यात घालण्याचा एक दागिना
कँटीला – वि काटेरी
कँटूनमेंट – इ स्त्री सैनिक छावणी
कँटेला – पु बारीक लाव केळ्याचे झाड
कंटोप – पु माकडटोपी
कठ – पु गळा
– फूटना– स्पष्ट वर्णोच्चाराचा प्रारभ तारुण्याचे आगमन व तदनुसार स्वरपरिवर्तन होणे
– करना (मे रखना) पाठ करणे
– मे होना – थोडे कमी स्मरण होणे
कँठला – पु ताईत
कंठस्थ – वि तोडपाठ
कंठा – पु कठा (पोपटाचा) हसळी. कठा गळा (वस्त्राचा)
कंठाग्र – वि तोडपाठ
कंठी – स्त्री माळ कठी हसळी
– उठाना – शपथ घेणे
– देना – शिष्य करणे माळ घालणे
– लेना – माळ घेणे त्यागी बनणे
कंठीरव – पु सिह
कंदरा – पु डिंगरी [रक्तवाहिनी
कडरा – स्त्री नाडी (शरीरातील) मोठी
कंडा – पु गोवरी शेणी सरकडा
– होना – दुबळें होणे मरणे
कंडारी – पु कर्णधार
कंडाल – पु शिग (वाजविण्याचे) पाजणी करताना ताणा पसरण्याची कँची घगाळ
कंडी – स्त्री शेणी वाळलेला गुवाचा पोह

कडील – स्त्री कदील
कंडीलिया – स्त्री लहान दीपगृह
कंडू – स्त्री खाजव खरूज
कंडूयमान – वि खाजविणारा
उ० "कडूयमानेन कट कदाचित्"
कंडूक – पु भिलावा विब्बा [कडीर
कंडया – पु कणसावर पडणारा रोग
कंडूती – स्त्री खाज सुटणे
कँडेरा – पु पिंजारी (पूर्वी धनुष्य बनविण्याचे काम करीत असत)
कंडौरा – पु रानशेण्या सापडण्याची जागा गोवऱ्या साठविण्याची जागा
कथा – स्त्री गोवडी घोंगडी शरीर
कदन – पु नाश विध्वंस
कंदर – (पु) } गुहा
कंदरा – स्त्री }
कंदरी – स्त्री कुसू [विवाद
कंदल – पु कोंब कपाळ सोने वाद-
कदला – पु चांदीची कांब सोन्याचांदीची बारीक तार
– **गलाना** – चांदी-सोने एकत्र गाळणे
– **कचहरी** – स्त्री सोन्याचांदीच्या तारा बनविण्याचा कारखाना
– **कश** – सोन्याचांदीची तार काढणारा तारकस [येणारे झाड
कंदली – स्त्री नदीकिनारी पांढरी फुले
कदुआ – पु पिकाचा एक रोग
कंदुक – पु चेंडू गोल उशी
कदूरी – स्त्री तोंडले
– फा पु बीबी फातमा किंवा पिराच्या नावाने अन्नसतर्पण
कंदेव – पु चाफ्याची एक जात (याच्या डोलकाठ्या बनवितात)
कदैला – वि मळका घाणेरडा
कंदोरा – पु } करगोटा
कंधनी – स्त्री }
कंधा – पु खांदा
– **डालना** – खांद्यावरून बैलाने जू फेकून देणे गळून जाणे मान टाकणे
– **टेढा करना** – अगचोरपणा करणे
– **लगना** – खांदा सोलला जाणे
कंधेसे कंधा छिलना – अफाट गर्दी होणे.
कंधावर – स्त्री बैलाच्या खांद्यावर येणारा जुवाचा भाग उपरणे गळ्यात अडकविण्याची ताशाची दोरी
– **डालना** – जानव्याप्रमाणे उपरणे बांधणे (विशेषत लग्नात) [भाग
कंधेला – पु खांद्यावर पडणारा साडीचा
– **डालना** – डोक्यावर पदर न घेता डाव्या खांद्याखालून टाकणे
कँधेली – स्त्री घोडा गाडीला जोडताना गळ्यात घालण्याचा साज जिना.
कँधैयाँ – पु कृष्ण खांद्यावर घेणे खाली ठेवलेली गादी
कँपकँपी – स्त्री थरकाप अंग कापणे
कंपन – पु थरथर लहरी (बिनतारी यंत्रात)
कँपना – क्रि अ कापणे हलणे
कँपकँपी – स्त्री थरथर कापणे [सावन
कंपा – पु पक्षी पकडण्याचे पारध्याचे
– **मारना** – पक्ष्याला पकडणे फसवणे.
कंबल – पु घोंगडी एक पावसाळी किडा
कँवरी – स्त्री ५० पानाची गड्डी कवळी
कँवलककडी – स्त्री कमलकाकडी
कँवलगट्टा – पु कमळाचे बी
कँवासा – पु पणतू [काशाचा चौकोन
कँसुला – मणी बनविण्याचा सोनाराचा
कँसुआ – पु ऊस फस्त करणारा किडा
कई – वि कित्येक कितीतरी
कईएक – अनेक [जात
ककडी – स्त्री काकडी खरबुजाची एक
ककडीके चोरको कटारीसे मारना – काकडीच्या चोराला फाशीची शिक्षा
ककनी – स्त्री एक मिठाई दात असलेले चाक
ककनू – पु. एक पक्षी हा गाऊ लागताच त्यातूनच आग उत्पन्न होऊन मरतो.
ककराली – स्त्री खाकमांजरी
ककसी – स्त्री एक नदीतील मासा (याचे मास रूक्ष असते)
ककहरा – स्त्री वर्णमाला.
ककही – स्त्री लालसर कापूस

ककेडा – पु खेकडा पडवळ. [वीट.
ककैया – वि फणीच्या आकाराची लहान
ककोरना – क्रि स कुरतडणे खणणे
कखौरी – स्त्री काखेतला फोड
कक्कड – पु भाजलेल्या तमाखूचा चूर एक क्षत्रिय जात [स्थान (अड्डा)
– खाना – हुक्का पिणाऱ्या टोळीचे
– बाज – फार तबाखू खाणारा
– वाला – पैसे घेऊन हुक्का पाजणारा
कक्का – पु काश्मीरातील एक प्रदेश पचककारी शीख काका नगारा
कक्ष – पु काख लगोट जगल वाळलेले गवत घर खोली पाठ उपरण्याचा किंवा ओढणीचा पाठीवरील भाग श्रेणी पारडे वेल कवरपट्टा
कक्षा – स्त्री परिघ गृहमार्ग तुलना इयत्ता श्रेणी उंबरा देवडी बगल भिंत लगोट नाटा रत्ती (वजन)
कखरी – स्त्री काख कूस
– लरिका गावगोहार – काखेत कळसा नी गावाला वळसा
कगदही – स्त्री कागदपत्राचे दप्तर
कगर – पु किनारा पाळ (शेतीची) ओठ कगोरा
कगारा – पु उच्च किनारा टेकडी
कच – पु केस खपली झुड आगरख्याचे टोक ढग कुस्तीचा पेच टोचण्याचा शब्द
कचकचाना – क्रि अ कचकच शब्द करणे कचकन् टोचणे कडकडून चावणे
कचकड – पु कासवाचे डोके कासवाचे किंवा देवमाशाचे हाड कचकडा
कचका – पु कासवाची पाठ ठेच
कचकेला – पु केळ्याची एक जात
कचकैय्या – पु ठोकर [पात्र)
कचकोल – पु खप्पर (फकिराचे भिक्षा-
कचदिला – वि दुर्बल भित्रा
कचनार – पु आपटयाचे झाड [पचर)
कचपच – पु गिचमिड अडगळ (कचर
कचपची – स्त्री कृत्तिका नक्षत्र
कचपेंदिया – वि चचल मनाचा.
कचबची – स्त्री टिकली (स्त्रिया कपाळावर नि गालावर शोभेसाठी चिकटवितात ती)
कचरई अमीवा – पु हिरवट बदामी रंग
कचर कचर – पु कर कर असा खाण्याचा शब्द
कचरकूट – पु लाथाबुक्क्याचा मार
– मचाना – बडवून काढणे
कचरघान– पु उदगळ घोटाळा मारपीट
कचरा – पु कचरा कच्चे खरबूज काकडी निबडुगाचा फळ गरकी बेसन शेवाळ
कचरी – स्त्री एक प्रकारची आबटगोड काकडी या काकडीचे वाळविलेल्या तुकड्याची भाजी डाळ (डाळीतील) भरकी
कचलू – पु देवदारूची एक जात
कचलोंदा – पु पिठाचा उडा
कचला – पु ओली माती
कचलोन – पु बागडखार
कचलोहू – पु लस
कचवाँसी – स्त्री शेत मोजण्याचे माप. (१/८००० बिघा)
कचवावव – पु कचाकचीची मारामारी
कचहरी – स्त्री लोकाचा अड्डा राजसभा कचेरी न्यायालय कार्यालय
– चढना – कोर्टाची पायरी चढणे
कचाई – स्त्री कच्चेपण अनुभव नसणे.
कचाटूर – पु. रानकोंबडा
कचार – पु नदीकिनारीची दलदल
कचालू – पु एक कद अनेक फळांच्या फोडीवर तिखट मीठ लावून केलेले मिश्रण (चाट)
– करना / – बनाना } – बदडणे [खाणे
कचियाना – क्रि अ धीर सोडणे कच
कचुल्ला – पु नरसाळे
कचूमर – पु कोशिंबीर
– करना – } चुरा करणे
– निकालना – } निकाल लावणे हड्डी नरम करणे.

कचूर – पु आवेहळद तसराळी वाटी
कचूर होना – हिरवेगार होणे
कचोना – क्रि स टोचणे घुसडणे
कचौरी – स्त्री कटोरी वाटी
कचौडी –
कचौरी – } स्त्री उडदाच्या पिठाचे सारण घातलेली पुरी
कच्चर – वि घाणेरडे
कच्चा – वि कच्चे अर्धवट अपूर्ण धावता (दोरा) पु जबड्याचा साचा रूपरेषा वडा दाढ एका दिवसाचे एक रुपयाचे व्याज (३०० कच्च्याचे १० पक्के)
कच्चा असामी – पु थोडक्या मुदतीचा खडकरी नाठाळ कूळ
– **करना** – घाबरविणे धावता दोरा घालणे खडण करणे लाजविणे
कच्चा कागद – पु न घोटलेला कागद न नोंदलेला कागद [जरीचे काम
कच्चा काम – पु नकली रेशीम किंवा
कच्चा कोढ – पु खरूज उकाडा
– **खा जाना** – मारून टाकणे
– **गोटा** – पु. नकली जर
– **घडा** – पु कच्चे मडके
– **चिट्ठा** – पु सविस्तर वृत्तान्त
– **खोलना** – रहस्य उघडकीस आणणे
– **जाना** – उमळणे
– **जिन** – पु मूर्ख हट्टी मनुष्य हात धुऊन मागे लागलेला नादिष्ट
– **जी** – पु हळवे मन
– **जोड** – कथलाचा डाग (भांड्याला)
– **तागा** –
– **धागा** – } कच्चे सूत नाजूक वस्तु
– **नील** – पु कच्ची नीळ
– **बच्चा** – अपुऱ्या दिवसाचे (मूल)
– **पडना** – बोल फोल होणे खोटे पडणे चुळबुळ करणे
– **पक्का** – मातीत विटाचे बांधकाम
– **पैसा** – अनधिकृत ताब्याचा पैसा. खोटा पैसा
– **बाना** –
– **माल** –
– **रेजा** – } कच्चे रेशीम. कलप न केलेले रेशमी कापड
– **शोरा** – कच्चा सोडा
– **हाल** – पु सविस्तर वृत्तान्त
कच्ची कली – स्त्री न उमललेली कळी पुरुष समागम न झालेली स्त्री
कच्ची कली टूटना – लहान वयात मरण. अगदी लहानपणी पुरुष समागम
कच्ची गोटी – स्त्री घरात गेलेली पण न उठलेली सोंगटी
– **खेलना** – अडाणीपणा करणे
– **चाँदी** – स्त्री शुद्ध चांदी
– **जाकड** – स्त्री जागड वही
कच्चीपक्की – तोंड टाकून बोलणे
– **पेशी** – न्यायाधीशापुढे उभे करणे.
– **बात** – अश्लील वाक्य
– **बैठना** – दातखीळ बसणे
– **रसोई** – स्त्री फक्त पाण्यात शिजविलेले अन्न तुपात न तळलेले किंवा दुधात न शिजविलेले अन्न (स्वजातीच्याच हातची कच्ची रसोई चालते)
– **रोकड** – स्त्री रोजखर्डा
– **शक्कर** – स्त्री काकवीपासून केलेली साखर खडीसाखर
– **सिलाई** – स्त्री धावता दोरा
कच्चू – स्त्री वाळूकंद
कच्चे घडे पानी भरना – अत्यंत कठीण काम पार पाडणे [उन्मत्त होणे
– – **की चढना** – निशा अंगावर येणे
कच्चे पक्के दिन – पु चार पांच महिन्याचा गर्भ दोन ऋतूचा संधिकाल
कच्छना – पु गुडघ्यावर येणारे कांचा मारलेले धोतर
– **काछना** – कांचा मारणे
कच्छा – पु दोन मुकाणूची नाव
कछनी – स्त्री गुडघ्यावर नेसू वस्त्र चढवून मारलेला कांचा पंचा गुडघ्यापर्यंतचा घागरा (रासलीला)
कछरा – पु पसरट तोंडाचे मडके

कछरी — स्त्री. लहान खरबूज
कछवारा — पु माळीचे शेत
कछवाहा — पु एक रजपूत जाति
कछवी केवल — स्त्री एक प्रकारची काळी मानी ही मानी वुऊन पाढरी होते
कछान — पु गुडघ्याच्यावर वस्त्र नेसणे
कछार — पु नदीच्या गाळाने बनविलेली भूमि आसाम प्रांताचा एक भाग
कछुआ } — पु कासव अतर्मुख वृत्ति
कछुवा
कछोटा — पु कासोटा काचा
कज — फा पु दोष वमर
कजक — फा पु अकुश
कजकोल — फा पु भिकाऱ्याचे खप्पर
कजनी — स्त्री ताव्यापितळेची भांडी खरडून साफ करण्याचे हत्यार
कजरारा — वि काळजीने युक्त असा काजळासारखा काळा
कजरी — स्त्री जिरेसाळ (वासमती) पावसाळी सण या सणात गायले जाणारे गाणे काळी गाय शाई
कजला — पु एक काळा पक्षी [(आग)
कजलाना — क्रि अ काळवडणे शात होणे
कजली — स्त्री काळेपण पारा नि गधकाची भुकी उसाची एक जात काळ्याभोर डोळ्याची गाय पापण्या काळ्या असलेला पाढरा मेढा अफूच्या बोडाचा एक रोग श्रावण १५ स (वुंदेलखड) नि भाद्रपद व॥ ३ स (काशी) पाळला जाणारा एक सण या दिवसापासून कजली गाणे वद होते गाण्याची एक तऱ्हा
कजली तीज — स्त्री. भाद्रपद व॥ ३.
कजली वन — पु. केळीवन आसामातील फार हत्ती असलेले अरण्य
कजलौटा — पु } काजळाची डबी
कजलौटी — स्त्री. } गोंदण्याची शाई ठेवण्याची डबी
कजा — अ स्त्री. मृत्यु
कजाकी — फा स्त्री लुटारूपणा कपट.

कजावा — फा पु. उटाच्या पाठीवरील काठी (वसण्याची जागा)
कजिया — अ पु तटा दगा
कजी — फा स्त्री दोष कसर
कज्जाक — तु पु लुटारू धूर्त एकजाति.
कज्जाकी — अ स्त्री लुटारूपणा कपट
कट — पु गडस्थळ बोरू बोरूची चटई मरकाडा वाळा प्रेत तिरडी स्मशान. फाशाचे दान फळी प्रसग पक्का काळा रग चीर आकार
— वि फार उग्र उत्कट
कटकटाना — क्रि अ दात खाणे.
कट कवाला — पु मोसमीवारा
कटकोल — पु पिकदाणी
कटखना — वि चावरा
— पु काटकसर युक्ति आखाडा
कटघरा — पु पिंजरा.
कटड़ा — पु म्हशीचा बच्चा (रेडकू)
कटजीरा — पु शहाजिरे
कटनी — स्त्री खप विक्री
कटना — क्रि अ कापणे कुटले जाणे. व्यतीत होणे
कट जाना — क्रि अ नष्ट होणे मपणे पसार होणे लाजणे. जळफळणे. आसक्त होणे. खर्च होणे. खपणे काढून टाकणे जाणे निघणे (सडक कालवा) बनणे— (वाफा) काटले जाणे (पत्ते) थाग लागणे चोरी होणे
कटती कहना — क्रि अ मर्मभेदक बोलणे. (जली कटी कहना).
कटनी — स्त्री कापणी कापण्याचे हत्यार वेडेवाकडे पळणे
— काटना — नागमोडी पळणे
— मारना — नागरणीपूर्वी कुदळीने गवत खोदणे
कटर — स्त्री एकप्रकारचे गवत
कटरा — पु बाजाराचा चौक रेडा
कटरिया — पु एक प्रकारचे भात (आसामात फार होते).
कटरी — स्त्री भाताच्या पिकावर पडणारा एक रोग नदी काठची सखल भूमि.

कटरेती — स्त्री. लाकूड घासण्याची कानस
कटल्लू — पु कसाई लाडा (मुसलमान)
कटवाँ — वि कापलेले
कटवाँ व्याज — पु कट मुदतीचे व्याज
कटवाँसी — पु भरीव नि जवळजवळ गाठी असलेला वेळू
कटवा — पु एक मासा.
कटसरैया — पु कोन्हाटी
कटहरा — पु पिंजरा
— स्त्री एक गोड मासा
कटहल — फणस
कटहा — वि चावरा
कटाई — स्त्री कापणी रिंगणी
कटाना — क्रि स कापविणे डसविणे वळसा घालून गाडी पुढे काढणे
कटार — पु स्त्री कट्यार रानमाजर
कटारा — पु मोठी कट्यार चिंचेचे बोटुक ब्रह्मदंडी [चा विळा
कटारी — स्त्री कट्यार नारळ सोलण्या-
कटाव — पु काट काटकसर घाट कोरलेली वेलवुट्टी
कटावन — पु कात्रण कटाईचे काम
कटावन पडना } — दृष्ट लागणे
कटावन लगना }
कटास — पु रानमाजर
कटासी — स्त्री प्रेत पुरण्याची जागा
कटाह — पु मोठी कढई कासवाचे डोके विहीर झोपडी म्हशीचा बच्चा
कटि — स्त्री कंबर
कटितट — पु नितंब.
कटिबद्ध — वि सिद्ध तत्पर
कटिया — स्त्री पैलू पाडण्याचे काम तुकडे केलेला चारा
कटिवस्त्र — पु धोतर
कटील — स्त्री कापसाची एकजात
कटीला — वि तीक्ष्ण मोहक काटेरी टापटिपीचा
— पु. मोहोरकी
कटुआ — पु काळ्या रंगाचा भाताच्या पिकाचा किडा पाट (लहान कालवा) लाडा
कटूभर — स्त्री जंगली उंबर
कटेली — स्त्री कापसाची जात (बंगाल्यात)
कटेहर — पु फाळ बसविण्याचे नांगराचे दाडके
कटैला — पु एक मौल्यवान् खडा
कटोरदान — पु अन्नाचा पितळी डबा
कटोरा — पु पेला
कटोरा चलाना — मंत्रबलाने चोर पकड्याचा होरा पाहणे
कटोरासी आँख — टप्पोरे डोळे
कटोरी — स्त्री वाटी लहान पेला
कटोल — पु चांडाळ एक फळ. तलवारीच्या मुठीवरचा गोलभाग स्तनाच्या मापाचा चोळीचा जोड
कटौती — स्त्री धर्मदायापोटी कापून घेतलेली रक्कम
कट्टहा — पु महाब्राह्मण महापात्र
कट्टा — वि लठ्ठ बलवान
पु ऊ
कट्टे लगना — दुसऱ्यामुळे स्वताची वस्तु गमावणे दुसऱ्याच्या हाती लागणे.
कठ्ठा — पु पाच हात चार आंगळे शेत मोजण्याचे माप बिस्वा धातु गाळण्याची भट्टी. पासरी एक झाड
कठकलेजी — वि पाषाणहृदयी
कठकेला — पु एक प्रकारचे केळे
कठकोला — पु सुतारपक्षी
कठपुतली — स्त्री कळसूत्री बाहुली
कठफुला — कुत्र्याची छत्री
कठफोडचा } — पु सुतारपक्षी
कठफोडा }
कठबंधन — पु हत्तीचा खोडा
कठबाप — पु सावत्र बाप
कठबेल — पु कवठाचे झाड [साधु
कठमलिया — पु माळकरी वैष्णव ढोंगी-
कठमस्त }— वि व्यभिचारी उनाड.
कठमस्ता }
कठमुल्ला — वि अडेलतट्टू [भाडे.
कठर — पु पिंजरा लाकडी पेटी लाकडी
कठला — पु ताईत
कठहँसी — स्त्री अकारण हास्य

कठहुज्जती – स्त्री भाडकुदळपणा
कठारी – स्त्री कमडलू
कठिनाई – स्त्री कठिणपणा अडचण
कठिया – वि जाड आणि कडक टरफल असलेले [नदी काठी)
–स्त्री एकप्रकारची भाग (झेलम-
कठिया गेहूं – पु काठे गहू
कठियाना – क्रि अ लाकडासारखे ताठ होणे वाळून कडक होणे
कठुला – पु ताईत माळ (पुतळ्याची)
कठूमर – पु जगली उवर
कठेल – पु पिंजाऱ्याची धनुकली भाडे गोल करण्याचे तावटाचे लाकडी हत्यार
कठोलिया } – स्त्री लाकडाचे छोटे भाडे लहान वाडगा
कठौती } – उ या घरते कवहूँन गई पिय टूटी ।
"तवा अरु फूटी कठौती ।।
कठौता – पु काटवट वाडगा (लाकडी)
कड – पु गाधीलमाशी कवर
कडक – स्त्री कडकडाट घोड्याचा वायुवेग उजव्या पायावर डाव्या वाजूला पट्ट्याचा वार ठुसठुस उन्हाळी
कडकना – क्रि अ गडगडणे चमकणे खडकावणे टरकावणे
कडकच – पु समुद्राच्या पाण्याचे मीठ
कडक बिजली – स्त्री चद्राकार वाळी चादवाळी तोफेदार वदूक अगावर फिरविण्याचे विजेचे यत्र
कडखा – पु वीरगीत
कडखैत – पु पोवाडे म्हणणारा भाट
कडवडा – वि चित्रविचित्र रगाचा
कडवी – वि कडू
– स्त्री कडवा
कडहन – पु जाड तादूळ
कडा – पु कडे कडी एकप्रकारचे कवूतर
–वि कडक घट्ट रूक्ष ताठ धष्टपुष्ट राकट कठीण कठोर जोराचा
कडा लगाना – चुनेगच्ची करणे
कडी-छत – } केवळ वीट चुन्याचे छत
–पाटन – } (कोणत्याही आधारावाचून)
कडाई – स्त्री कठोरता कडकपणा.
कडाका – पु कडक वस्तु मोडण्याचा शब्द. उपवास लघन
कडाकेका – वि जोराचा प्रचड
कडाबीन – तु स्त्री पुष्कळ गोळ्याची रुद तोंडाची वदूक कवरेला वाधण्याची वदूक
कडाहा – पु मोठी कढई
कडाही – स्त्री कढई
–करना – प्रसाद वनविणे
–पूजन – तळणीपूर्वी कढईस हळद कुकू वाहणे
–में हाथ डालना – दिव्य करणे
कडियल – पु धष्टपुष्ट
कडियल जवान – पु धट्टाकट्टा तरुण
कडिया – स्त्री तुराटी
कडी – स्त्री कडी पदाची ओळ कडवे लहान वधारा. जनावराचे छातीचे हाड. सकट
– वि (स्त्री) कठीण कठोर
कडी घरती – स्त्री भुताची जागा.
कडी दृष्टी – स्त्री पुरी नजर ठेवणे वक्रदृष्टि असणे
कडी बोलना – धरण फाटणे
कडी सुनाना – खरडपट्टी काढणे
कडीदार – वि कड्या असलेला
– पु साखळीचा कशिदा
कडुआ – वि कडू रागीट कडवा कठिण.
– **कसैला** – वि अरुचिकर कडू
– **जी** – पु निश्चयी मन [विकणे
– **करना** – पैसे घालविणे तोट्यात
– **तेल** – पु झणझणीत मोहरीचे तेल
कडुआ करेला नीम चढा – आधीच मर्कट तगातहि मद्य प्याला
कडुआहट – स्त्री कडवटपणा
कडुई रोटी – स्त्री मुतकाच्या पहिल्या तीन दिवसात नातेवाईक पाठवितात ते अन्न [सहन करणे
कडुई घुंट – पु कठिण गोष्ट निरुपायाने
कडुए कसैले दिन – पु वाईट दिवस

कडेरा – पु धार लावणारा. लाठी, दडे वनविणारा.
कडोडा – पु फार मोठा अधिकारी
कढना – क्रि अ निघणे आटणे वाहेर होणे वरचढ होणे
कढ़ जाना – क्रि अ हात धरून जाणे
कढनी – स्त्री घुसळण्याची दोरी. [मजुरी.
कढाई – स्त्री कढई कशीदा काढण्याची
कढाना
कढवाना } –क्रि स काढविणे ओढवून घेणे.
कढाव – पु कशिद्याचे काम वेलबुट्टीचा उभार
कढी – स्त्री कढी [होणारा जोर
कढी कासा उवाल – तात्काळ शात
कढी मे कोयला – काळेंबेरे गालबोट
कढी मे उबाल आना (बासी) – म्हातार-पणी तरुणाचे चाळे सुचणे
कढोरना – पु सोन्याचादीच्या भाड्यावर नक्षी काढण्याची छिन्नी
कणामूल – पु पिंपळमूळ [छोटे तुकडे
कणिका – स्त्री तुकडा थेंब तादुळाचे
क़त – पु निर्मली रिठा
–अव्यय – का ? कशासाठी (प्रा. प)
–अ पु लेखणीचे तोडलेले टोक
"कत सिख देइ हमैं कोउ माई"
कतई – अ अव्यय – अगदी
कतना – क्रि अ कातले जाणे
कतनी – स्त्री चाती सूत कातण्याचे साहित्य साहित्य ठेवण्याची टोपली
कतरछाँट – स्त्री काटकसर काटछाट
कतरन – स्त्री कात्रण काट
कतरना – क्रि स कातरणे
–पु मोठी कातर म्हणणे खोडून काढणारी व्यक्ति
कतरनाल – स्त्री दोन कप्प्याचे चाक
कतरनी – स्त्री कातर कपडे छापण्याचे कामी उपयुक्त कागद किंवा मेण-कापडाचा तुकडा [करणे
कतरनीसी जबान चलना – सारखी बडबड
कतरव्योंत – स्त्री काटछाट काटकसर उलटापालट कसर हिशेबात बसविणे

कतरवाँ – वि घोळदार. तिरपा.
कतरवाँ चाल – स्त्री वाकडी वागणूक
कतरा – पु कापलेला तुकडा एकप्रकारची नाव.
कतरा – अ पु थेब [टाकणे.
कतराना – क्रि अ चुकवून जाणे कापून
कतरी – स्त्री घाण्यावर बसण्याची जागा पितळी गोठ गवड्याचे लाकडी हत्यार. मिठाईची वडी कातर
कतल – अ पु वध हत्या
कतलबाज – पु वधिक माग
कतला – पु एक मासा
कतलाम
कत्लेआम } –अ पु सर्वसहार कत्तल.
कतवाना – क्रि स कातविणे
कतवार – पु केरकचरा कातणारा.
कता – अ स्त्री घाट आकार
क़ता करना – कापड बेतणे
कताई – स्त्री कातण्याची क्रिया. मजुरी.
कता कलम – खडन करणे मधेच बोलणे
कतार – अ स्त्री ओळ राग झुड पतग.
कतारा – पु ताबडा ऊस, चिंचेचे बोटूक
कतिपय – वि कित्येक काही
कतीरा – पु स्वच्छ पाढरा गोद (औषधी)
कतौनी – स्त्री एखाद्या कामासाठी तासन् तास बसून राहणे
कत्तर – पु अगवळ
कत्तल – पु तुकडा कपची
कत्ता – पु बाबू कापण्याचे हत्यार वेळू लहान वाकडी तलवार फासा (खेळण्याचा)
कत्ती – स्त्री चाकू सुरी कटचार पागोट्याची बत्ती
कत्थई – वि तपकिरी
कत्था – पु काथ
कथरी – पु गोवडी
कथीर – पु कथील
कथोपकथन – पु सभाषण वादविवाद
क़द – अ पु ठेवण चण
कद – अ स्त्री. द्वेष

कदम (कदंब) पु कदववृक्ष. एक प्रकारचे गवत ढीग. झुड "फूल न हें सखि टेसू कदवन"
कदम — अ पु पाऊल पाय
— चूमना — अत्यत आदर करणे
— छूना — पाया पडणे शपथ घेणे
— बढाना — पाय उचलणे वेगाने चालणे
— निकालना — चाल शिकविणे
— ब कदम — सपूर्ण अनुकरण
— बोसी — स्त्री पदचुबन
— भरना — पाय उचलणे
— पर कदम रखना — शभर टक्के अनुकरण करणे
कदमचा — फा पु पावठणी (सडसाची)
कदमा — स्त्री एक मिठाई (कदब पुष्पाच्या आकाराची) पाढरा काथ
कदर — अ स्त्री मान प्रतिष्ठा प्रमाण
क़दर — पु करवत अकुश वट्टा
कदरदान — फा वि गुणग्राहक चीज करणारा रसिक
कदराई — स्त्री भितरेपणा
कदराना — क्रि अ भेदरणे कचरणे
कदरी — स्त्री साळुकी
कदाकार — वि ओबडधोबड कुरूप
कदी — अ वि हट्टी
कदीम — अ वि प्राचीन जुना
— पु जहाजावर ओझे उचलण्याची लोखडी सळई
कदूरत — अ पु विषाद द्वेष
कद्दावर — फा वि उचापुरा वष्टपुष्ट
कद्दू — पु दुध्या भोपळा लिंग (अशिष्ट)
कद्दूकश — फा पु किसणी
कद्दूदाना — फा पु जत
कद्देआदम — मनुष्याच्या उचीचा
कद्रु — पु वुराचे रगाचा
— स्त्री नागाची आई
"कद्रू विनतहि दीन्ह दुख"
— कधी — } क्रि वि केव्हातरी
— कधार— }
कनअंगली — स्त्री. करगळी

कनककली — स्त्री. बुगडी, लवग (कानात घालण्याची)
कनकचपा — पु सोनचाफा.
कनकजीरा — पु चिमणसाळ
कनकटा — वि लुच्चा कानतुटका.
— पु नाकतोडा
कनकटी — स्त्री कानाचा एक रोग
कनकना — वि झिणझिणारा चिडखोर. ठिसूळ
कनकनाना — क्रि अ खाजणे. कानटवकारणे थरारणे
कनकफल — पु जमालगोटा
कनकनाहट — स्त्री चुणचुण. खाज
कनकानी — पु तट्टू
कनकी — स्त्री कणी (तादुळाची)
कनकूत — पु पीक-पहाणी
कनकौआ — पु वावडी [घालणे
कनकौआ लडाना — (पतगाची) गोत
कनखजूरा — पु गोम
कनखियाना — क्रि स तिरप्या नजरेने पाहणे डोळा मारणे
कनखी — स्त्री अपाग दृष्टि डोळ्याच्या कोपऱ्यातून पाहण्याची मुद्रा डोळ्याने केलेली खूण
— मारना }
— चलाना }— डोळा मारणे
— लगाना }
— देना — अडविणे
कनखियो लगाना — आडून पाहणे
कनखुरा — पु एक गवत
कनखोदनी — स्त्री कान कोरणे
कनगुदिया — स्त्री करगळी
कनछेदन — पु मुडन करून मुलाचे कान टोचण्याचा मस्कार
कनटोप — पु कानटोपी.
कनपटी — स्त्री कानशील
कनपेडा — पु कानाचा एक रोग
कनफटा — पु कानफाटचा
कनका — पु गुरुमत्र देणारा
कनफुसका — वि चुगलखोर. कानी लागणारा

कनफुसी – स्त्री कुजबुज
कनफोडा – पु अजगधा तिळवण कानफोडी (वनस्पति).
कनमैलिया – पु कानातला मळ काढणारा
कनयून – पु काश्मीरी तादूळ
कनरसिया – पु सगीतप्रिय रसिक
कनवॉसा – पु पणतू
कनवास – पु कॅनव्हास [कापूस.
कनवी – स्त्री एक प्रकारचा गुजराथी
कनसलाई – स्त्री लहान गोम, कुस्तीतला एक पेच [पत्र्याचा डवा
कनसाव – पु ताम्रपत्र खोदणारा
कनसुई – स्त्री चाहूल. कानोसा
कनहा – पु पीक पहाणी करणारा अविकारी
कनहार (कनिहार) – पु. नावाडी "चाहत पार न कोउ कनहारा"
कनाई – स्त्री फादी टहाळा दावे आल्हामधील एक प्रसग
कनार – पु घोड्याचे पडसे
कनाल – पु $\frac{1}{4}$ विघा (पजावात)
कनाई – स्त्री कानस
कनिआरी – स्त्री पागारा सोनचाफा
कनिगर (कनगर) – पु पाणीदार शद्बाची किंमत ठेवणारा
कनियाना – क्रि अ डोळा चुकवून जाणे पतगाचे एका बाजूला झुकणे
कनियार – पु. सोनचाफा पागारा
कनियाहट–पु सकोच
कनी – स्त्री कण कणी हिरकणी अणी
– खाना }
– चाटना } – हिरकणी खाणे मरणे
कनूका – पु फार बारीक कण
कनेठी – स्त्री कान उपटण्याची शिक्षा
कनेर – पु कण्हेर
कनेरिया – वि काळसर लाल (रग)
कनौठा – पु कोपरा काठ भाऊवद
कनौडा – वि काणा अपग कलकित तुच्छ कान कोडा. [त्याचे टोक
कनौती – स्त्री जनावराचा कान किंवा
– उठाना }
– बदलना } – कान टवकारणे.
कन्ना – पु वनस्पति किडण्याची रोग घाण्याच्या कातरीचे लाकूड. पतगाचे मळसूत्र, कणी कोपरा, वहाणेचा आगठा ठोकर
कन्ना ढीला पाना }
कन्ना ढीला होना } —थकणे गळून जाणे.
कन्नी – स्त्री पतगाचे टोक. पतगाचे शेपूट काठ. किनार.
– पु करणी (गवड्याची) कोब खिटी
काटना – अगचोरपणा करणे.
– खाना – पतगाचे गोत मारणे
– दबना (किसीकी) – ताव्यात जाणे. लाजणे
कन्हरीया – पु नावाडी
कन्हाई – पु श्रीकृष्ण
कन्हावर – पु खाद्यावर घेण्याची चादर. जू ठेवण्यामुळे बैलाच्या मानेवर झालेली खूण
कन्हैया – पु श्रीकृष्ण अत्यत आवडता मनुष्य अतिसुदर बालक सुदर पुरुष एक वृक्ष
कपटा – पु धान्य खाणारा एक किडा
कपडकोट – पु तबू डेरा
कपडछान }
कपडछन } – वि वस्त्रगाळ
कपडधूली – स्त्री एक रेशमी वस्त्र
कपडमिट्टी – स्त्री भाड्यावर कापड बाधून वर मातीचा लेप करणे
कपडविण – पु शिपी. रफू करणारा
कपडा – पु वस्त्र कापड. कपडा
कपडालत्ता – पु नेसापाघारायचे कपडे
कपडे आना – }
कपडोसे होना – } विटाळशी बसणे
कपडो मे न समाना – आनदाला पारावार नसणे
कपडे उतार लेना – सपूर्ण लुटणे
कपडे छानना – कटकट घालविणे
कपडे रगना – सन्यास घेणे.

कपडौटी } – स्त्री "कपडमिट्टी" पाहा
कपरौटी }

कपसा – स्त्री कुमार मडक्यावर रग चढविण्यास कामी आणतो ती माती (चिक्कण) चिखल

कपसेठा – पु } कपाशीच्या तुराट्या
कपसेठी – स्त्री }

कपास – स्त्री. कपाशी कापूस
– ओटना – यत्राने सरकी काढणे
– खाना (दही के धोखे) – भलतीच समजूत होणे भ्रम होणे

कपासी – वि बदामी रगाचे.
– पु बदामी रग
– स्त्री – मोटिया वदामाचे झाड

कपित्थ – पु कवठ

कपी – स्त्री कप्पी गरडी

कपूत – पु, कुपुत्र

कपूती – स्त्री नालायकी

कपूर – पु कापूर

कपूरकचरी –स्त्री कापूरकचरी गधमूली

कपूरकाट – पु सुवासिक तादूळाची जात

कपूरखाना – विष खाणे

कपूरा – पु बकऱ्याचा अडकोष

कपूरी – वि. फिकट पिवळ्या रगाचे कापराचे बनलेले
– पु – फिकट पिवळा रग खाण्याच्या पानाचा एक प्रकार (लाव नि कडवट)
– स्त्री एक पहाडी वनस्पति

कपोलगेंडुआ – पु गालउशी [ण्याचे वस्त्र

कप्फा – फा पु अफूचा फेस अफू वाळवि-

कफ – इ पु सदऱ्याच्या वाहीच्या टोकाची दुमडलेली पट्टी
– अ पु नाल

कफ़न – अ पु प्रेत गुडाळण्याचे वस्त्र

कफन को कौडी न होना – अत्यत दरिद्री असणे

कफन फाड कर उठना – प्रेत जिवत होणे अकस्मात् प्रकट होणे

कफन फाड कर चिल्लाना } – अचानक आरडा ओरड करणे.
कफन फाडकर बोलना }

कफन सिरसे बाधना – शिर तळ हाती घेणे

कफन खसोट – वि कवडी चुबक लुटार

कफन खसोटी – स्त्री प्रेतावरील अर्धे वस्त्र फाडून घेण्याचा डोबाचा हक्क वऱ्या वाईट मार्गाने पैसा मिळवि-ण्याची वृत्ति कजुषपणा

कफनचोर – पु अट्टल चोर [गुडाळणे.

कफनाना – क्रि स प्रेताला वस्त्रात

कफनी – स्त्री प्रेताच्या गळ्यातील वस्त्र

कफस – अ पु पिजरा वदीगृह वारा नि उजेड नसणारी कोठडी

कफीना – अ पु जहाजाच डेकवर लावलेल्या फळ्या

कफील – अ पु जामीन

कफैला – वि कफ झालेला

कफोणी – पु कोपर

कव – क्रि. वि केव्हा-कताला
– का – }
– के – } केव्हापासून
– से – }

कवक – फा पु चकोर

कबकब – क्रि वि कधीकधी मटीसामाशी

कबड्डी – स्त्री. हुतुतूचा खेळ

कबड्डी खेलते फिरना – हुदडणे उगाच भटकणे

कबरा – वि पाढऱ्यावर दुसऱ्या रगाचे ठिपके असलेला दोनरगी शरीर असलेला इतर रगावर पाढरे ठिपके असलेला

कबरिस्तान – पु मुसलमान किंवा ख्रिश्च-नाची स्मशानभूमी

कबा – अ पु ढिला पायघोळ आगरखा.

कबाड – पु अडगळ गळाठा उपद्व्याप. रद्दी वस्तूचा व्यापार

कबाडा – पु नसती बडबड भानगड

कबाडिया – } पु जुन्या हलक्या वस्तूचा
कबाडी – } व्यापारी.

कबाब – अ पु सळईवर भाजलेला मांसाचा वडा

कबाब करना — छळणे.
कबाब होना — सतापाने चडफडणे.
कबाब चीनी — स्त्री ककोळ
कबार — पु व्यापार
कबाला — अ. पु दानपत्र खरेदीखत
कबाला लिखाना — स्वामी बनणे
कबालानवीस — फा पु खतपत्रे लिहिणारा लिपिक—(कारकून)
कबीठ — पु कवठ कवठाचे झाड
कबाहट — अ स्त्री भानगड अडचण वाईटपणा
कबीर — पु प्रसिद्ध वैष्णव सत होळीतील शिवराळ पद
अ वि श्रेष्ठ मोठा
कबीरवड — पु नर्मदातटी भडोच जवळ एक जुनाट वटवृक्ष (घेर १४ हजार हात)
कबीला — अ स्त्री पत्नी स्त्री कुटुब
कबुलवाना } क्रि स मान्य करवून घेणे
कबुलाना } स्वीकारविणे
क़बूद — फा वि निळे
— पु नीलकठी (वशलोचनाची जात)
क़बूदी — वि निळे आकाशी
कबूलना — क्रि स स्वीकारणे मान्य करणे
कबूलियत — अ स्त्री कबुलायत मान्यता पत्र [खिचडी.
कबूली — फा वि हरभऱ्याच्या डाळीची
कब्ज — अ पु पकड अडथळा मलावरोध जमिनदारापासून सैनिकी वेतनासाठी वसुली करण्याचा नियम (मोगलराज्यात)
कब्जा — अ पु मूठ हतवा बिजागरी अधिकार तावा बाहु दड कुस्तीचा एक पेच [मलावरोध
कब्जियत — अ स्त्री शौचास साफ न होणें
कब्र — अ स्त्री प्रेत पुरण्याचा खड्डा कबर
कब्रका मुँह झाँकना — मरता मरता वाचणे
कब्र मे पैर (पाँव) लटकाना — मसणात गोवऱ्या जाणे
कब्र खोदना — सळो का पळो करून सोडणे मारण्याची योजना करणे.

कब्रगाह } फा पु पुष्कळ कबरी असलेली
कब्रिस्तान } जागा स्मशान
कभी — क्रि वि कधी कधीही
कभी का — केव्हाचा कधीचा
कभी कभार (कभी) — कधी मधी
कभी न कभी — केव्हातरी कधीतरी
कमंगर — पु धनुष्य बनविणारा कारागीर. अस्थिवैद्य चित्रकार
— वि निपुण कारागीर
कमंचा — पु गिरमिट फिरविण्याची धनुकली फिडल वा दिलरुवा वाजविण्याची धनुकली [फारसा नाही
कम — फा वि थोडें अल्प वाईट कमी.
कम से कम — निदान [बाडगा.
कमअसल — फा वि अशुद्ध बीजाचा
कमकस — वि आगचोर आळशी
कमखाब — फा पु किनखाब
कमखोरा — पु गुराचे तोड येण्याचा रोग
कमचा — पु } बाबूची पातळ कामटी
कमची — स्त्री } लाकडी पातळ पट्टी
कमज़ोर — फा वि दुबळा
कमज़ोरी — फा स्त्री दुर्बलता कमीपणा
कमटा — पु एकलहान काटेरी झुडुप.
कमटी — स्त्री टहाळा कावटी छमटी
कमठ — पु कासव तुवा वेळू एक वाद्य
कमठा — पु धनुष्य
कमठी — स्त्री पट्टी कावटी
कमती — स्त्री घट उणीव
कमनीय — वि सुदर इच्छिण्यास योग्य
कमनैत — पु धनुर्धारी
कमबख्त — फा वि फुटक्या नशिवाचा. दुर्भागी लेकाचा
कमबख्ती — स्त्री दुर्भाग्य
कमबख्ती सवार होना (आना चढना) — वाईट काळ येणे
कमर — स्त्री कबर [उधळणे.
— **करना** — घोड्याचे मागचे पाय
— **कसना** — कबर बाधणे [होणे
— **खोलना** — विश्राति घेणे निरुत्साही
— **टूटना** }
— **बैठ जाना** } कबर खचणे.

—सीधी करना — अग मोकळे करणे
क़मर — फा पु चद्र
कमरकस — पु पळसाचा डिंक चिनी डिंक
कमरकोट — पु तटावरील लहान भित
कमरकोश — पु सज्जाची पुढे आलेली लग
कमरख — पु करमरफळ करमळ
कमरखी — वि फाका असलेले पचकोणी
कमरटूटा — वि कुवडा नामर्द सुस्त
कमरदोआल — स्त्री घोड्याचे जीन कसण्याचा पट्टा
कमरबंद — पु कवर वावण्याचे लाव कापड. कटिवधन
कमरवल्ला — पु छपरातील आडवे लाकूड
कमरा — पु खोली घोगडी कावीळ रूपित्र (कॅमेरा)
कमरिया — पु वुट्टापण मजवूत हत्ती स्त्री कवर (प्रा प)
कमर — पु कमल मूत्राशय [वाझ होणे —उलट जाना—गर्भाशय उलटा होणे —खिलना — चेहरा खुलणे
कमलगट्टा — पु कमल काकडी
कमलवाई — स्त्री. कावीळ [कावीळ
कमला — स्त्री लक्ष्मी सपत्ति मोठे मतरे —पु सुरवट अळी
कमली — स्त्री लहान घोगडी —पु ब्रह्मदेव
कमलाई — पु एक झाड
कमवाना — क्रि स मिळावयास लावणे सडाम इ स्वच्छ करावयास लावणे मुडविणे कमावणे [समजून
कमसमझी — स्त्री अडाणीपणा कमी
कमसिन — फा वि लहान वयाची
कमसिनी — स्त्री वालपण
कमान — फा स्त्री धनुष्य इद्रधनुष्य महिराप तोफ वदूक कमाड गालिचा विणण्याचे हत्यार उची मोजण्याचे एक यत्र सैनिक नोकरी
—पर जाना } लढाईवर जाणे
—होना }
—बोलना — युद्धावर जाण्याची आज्ञा देणे

कमानचा — पु धनुकली महिराप नारगी. फिडल वाजविण्याची धनुकली.
कमाना — क्रि स कमाविणे. वनविणे (दाढी) स्वच्छ करविणे (मटाम) नचय करणे कमी करणे
कमाना धमाना — उद्योगाने पैसा मिळविणे.
कमानी — स्त्री कमान स्प्रिंग. फ्रेम. (चष्म्याची)
वाट सरलेल्या रोग्याच्या कमरेला वावण्याची कातडी पेटी धनुकली
कमायज — फा स्त्री नारगी इ वाजविण्याची धनुकली
कमाया साँप — पु दात उपटलेला साप.
कमाल — अ पु परिपूर्णता पराकाष्ठा. निपुणता अद्‌भुतकार्य कवीराचा मुलगा. —वि पराकाष्ठेचे सपूर्ण अत्यत
कमाला — अ पु डाव दाखविण्याची कुस्ती कमाली कुस्ती
कमालियत — अ स्त्री परिपूर्णता निपुणता.
कमीज — अ स्त्री सदरा शर्ट
कमीना — फा वि हलकट नीच
कमीनापन — फा पु नीचपणा
कमी — स्त्री उणीव अल्पता हानि
कमीनी वाछ — स्त्री शेती न करणाऱ्यावर वसविलेला जमीनदाराचा कर
कमीला — पु कपिलावृक्ष याच्या फळाचा लाल रग रेशमास देतात
कमुआ — पु वल्हयाचा दाडा
कमुकदर — पु धनुष्य तोडणारा राम
कमेरा — पु दास नोकर
कमेला — पु कसाईखाना
कमेला करना — मारणे
कमेहरा — पु मातीचा साचा
कमोबेशी — फा वि उणेपुरे अधिक-उणे
कमोरा पु — } दही विरजण्याचे मातीचे
कमोरी स्त्री — } भाडे घडा
कम्मल — पु घोगडी
कम्मा — ताडपत्रावरील लेख
कम्मी — पु मजूर
कयपूती — स्त्री निलगिरीचे झाड
कयाम — अ पु ठिकाण मुक्काम निश्चय.

कयामत — अ पु प्रलयदिन सकट खळवळ उपद्रव
क़यामत का — पराकाष्ठेचा प्रभावी
कयामत का पर काला — महान् उपद्व्यापी.
कयामत बरपा करना — फार उपद्रव माजविणे
कयास — अ पु अनुमान अटकळ
— दौडाना
— लगाना } अदाज बावणे
— लडाना
करुँगा — पु } एक अश्विनी जाड तादूळ
करुँगी — स्त्री }
करंजुवा — पु धान्याचा रोग [चमेली
करंड — पु मधाचे पोळे टोकरी हजारा
करंडी — स्त्री कच्चा रेशमाचे वस्त्र
करंतीना — पु क्वारटाइन सासर्गिक रोगाच्या गावाहून आलेल्यास ठेवण्याची जागा
करंब — पु मिश्रण
करँही — स्त्री जोडे शिवण्याची ऐरण.
कर — पु हात कर
करप्रत्यय — ऊन करणारा
— क्रि कर
करई — स्त्री झारी एक लहान पक्षी
करक — पु. कमडलू काचन पळस बकुल करवटी ठणका घट्टा
करकच — पु मीठ
करकट — पु केरकचरा
करकटिया — पु एक पक्षी
करकना — क्रि अ तडकणे ठुसठुसणे
करकनाथ — पु एक पक्षी (याची हाडके सुद्धा काळी असतात)
करकरा — पु सारस पक्ष्याची एकजात
— वि रवाळ खडवडीत
करकस — वि कठोर. काटयाचे
करका — पु गार (बर्फाची).
करका चतुर्थी — स्त्री कार्तिक व।। ४
करखा — पु एक छद (३७ मात्राचा) उत्साह "दिन दूनी करखा सो"
करगस — पु. तीर
— फा पु गिधाड [(मार्गशीर्षी)
करगही — स्त्री एकप्रकारचे जाड तादूळ
करगी — स्त्री पूर साखर कारखान्यात साखर सारखी करण्याचे यत्र
करघा — पु हातमाग
करचग — पु मोठी खजरी डफ
करचोटिया — स्त्री एक चिमणी.
करछा — पु पळा झारा डाव एक पक्षी.
करछाल — स्त्री उडी. उसळी
करछिया — स्त्री पाण्याजवळ राहणारा एक पहाडी पक्षी [उलथने
करछुली — स्त्री लहान झारा पळी
करटक — पु हत्तीची कानशील एक फुलझाड [ध्वनि
करडकरड — पु कुडुमकुडुम खाण्याचा
करतब — पु कर्तव्य काम. करणी
करतब दिखाना — कौशल्य दाखविणे
करतली — स्त्री तळहात टाळी गाडी हाकणाऱ्याची बसण्याची जागा.
करता — पु गोळीचा टप्पा एकवृत्त— (प्रत्येक चरणात एक न गण आणि एक लघुगुरु).
करतार — पु सृष्टिकर्ता ईश्वर
करताल — पु टाळी करताळ झाज. चिपळ्या
करती — स्त्री मेलेल्या वासराच्या कातड्यात भुस्सा भरून बनविलेले वासरू
करतू — स्त्री मोटेच्या नाड्याला आडवी बाधलेली काठी ही हातात असते
करतूत — स्त्री काम करणी कर्म कला.
करदल — पु } एक लहान झाड (गुळगुळीत पिवळी साल)
करदला — पु }
(डहाळ्याना नवीन पाने येण्याचे आधी पिवळी फुले येतात)
करदा — पु धान्यातील खडे, माती भाड्यात लाख विक्रीच्या वस्तूत मिसळलेला फुकट जाणारा भाग
करदा काटना — विक्रीच्या वस्तूतील घटीचे दाम कमी करणे किंवा माल अधिक देणेची रीति मोड देऊन नवे भाडे घेण्यात दिलेला बट्टा

करधमन-स्त्री } करगोटा कमरेतील साखळी
करधना-स्त्री } एकप्रकारचे लालसर तांदूळ
— टूटना — हताश होणे दारिद्र्य येणे
— म बूता होना — कमरेत बळ असणे पौरुष असणे
करदिया — पु बुडणाऱ्या वदकाची एकजात
करधर — पु हत्ती मेघ चन्द्र सूर्य
करन — पु आवटगोड लागणारी एक वनस्पति (चटणीत वापरतात)
करनफूल — पु कर्णफूल
करनवेध — पु कानटोचण्याचा संस्कार
करना — पु केवड्यासारखे निविन काटेरी पाने असलेले झाड ईड वू करणी
करना — क्रि स करणे कापणे
करनाई — स्त्री कर्णा-शिंग (वाजविण्याचे)
करनाल — पु मोठा ढोल तोफ कर्णा
करनी — स्त्री करणी काम कर्म गव-ड्याची करणी
करनैल — पु कर्नल
करपरी — स्त्री साडगा
करपा — स्त्री उभे पीक
करपात्री — वि हात हेच ज्याचे जेवणाचे भांडे आहे असा
करपान — पु पुरळ
करपीडन — पु विवाह
करपुट — पु ओंजळ
करबच — पु गोणी (बैलावर)
करबला — अ स्त्री हुसेन मारले गेले ते अरबस्तानातील उजाड मैदान ताबूत पुरण्याची जागा निर्जल भूमि
करबी — स्त्री कडबा
करबुर — पु धोना पाप सोने राक्षस
करबूस — पु घोड्याच्या जिनात बंदूक अडकविण्याची जागा
करभीर — पु सिंह
करम — पु काम कर्म दैव वृक्ष
— का धनी — भाग्यवान (व्यंग)
— टेढा होना }
— तिरछाहोना } दैव फुटणे
— फूटना }
— भोग — पु कर्मभोग
— रेख — पु ललाटरेषा
करम — अ पु. कृपा गोंद गुग्गुळ.
— फा पु कोबी
करमकल्ला — अ पु कोबी पाणकोबी.
करमचंद — पु कर्म भाग्य
करमठा — वि कंजूष
करमसेक — पु सार्वजनिक हुक्का कडक पोळी (कमी तुपात भाजलेली).
करमाली — पु सूर्य
करमी — वि कर्मठ
करमाँहा — } वि काळतोंड्या
करमुखा — }
करमूला — पु एक इमारती लाकूड.
करमेस — पु हातमागाची वर बांधलेली काठी
करमोद — पु कमोद
करर — पु एक विषारी किडा घोड्याच्या रंगावरुन एक जात एक जंगली झाड (याच्या बियाचे तेल मेणकापडास उपयोगी असते)
करری स्त्री रानतुळस [वेल.
करलुरा — पु पांढरी नि गुलाबी फुलाची
करलगुवा — पु स्त्रीवश
करला — पु कोमल पान जबडा व गळा याच्यातील भाग
करवट — स्त्री कुशी करवत नवस फेड-ण्याचे करवती चाक
— लेना — कुशीवर वळणे. करवती चाकाखाली मान देणे
— खाना — } झुकणे जहाज किनाऱ्यास
— होना — } लागणे
— न लेना — दुर्लक्ष करणे
(किस) करवट उंट बैठना — काय सांगावे काय होईल ते ।।
करवटें बदलना }
करवटों मे काटना } — तळमळत पडणे.
करवंठ — स्त्री एक वेली (पिवळी फुले असतात) तुपकडी.
करवल — स्त्री दोन आणे भार जस्त मिसळलेली चांदी रुपे.

करवा – पु झारी जहाजाचा लोखडी घोडा एक गोड मासा
करवागौर / **करवाचौथ** } स्त्री कार्तिक व॥ ४ या दिवशी स्त्रिया चद्राचे पूजन करून करवा दान देतात
करवाना – क्रि स करविणे
करवाल – स्त्री लहान तलवार करोली
करवोटी – पु एक पक्षी
करशू – पु रेशमी किडे पाळण्याचे हिमालयातील झाड
करश्मा – पु करामत चमत्कार
करसमी – स्त्री एक वेल (हिच्या फळाची वैगणी शाई होते)
करसायल – पु काळवीट
करसी – स्त्री गोवरीचा तुकडा गोवरीचा चूर गोवरी [असलेले कणीस
करहँज – पु पोसलेले पण दाणे कमी
करहनी – पु तादुळाची एक जात
करहा – पु पाढरा शिरीष
कराँकुल – पु पाणकोवडा क्रौंचपक्षी
कराँत – पु. करवत
कराइत – पु काळा साप
कराई – स्त्री डाळीचे फोलकट काळेपणा
कराड – पु सावकार पजाबातील एक वैश्य जाति
करात – अ पु चार जवाचे वजन
– वि हल्का
कराना – क्रि स करविणे [पात्र
कराबा – अ पु अर्क काढण्याचे काचेचे
करामत – अ पु चमत्कार
करामाती – अ वि सिद्ध (पुरुष). चमत्कार दाखविणारा
करार – पु नदीचा उच किनारा
करार – अ पु स्थैर्य समाधान सुख प्रतिज्ञा करार
करार देना – ठरविणे
करार पाना – करार होणे
कराराना – क्रि अ कावकाव करणे
करारा – पु नदीचा उच काठ टेकडी कावळा एक मिठाई
वि कुरकुरीत टणक खरा उग्र कडक पक्का खोल
करारादम – ताजातवाना.
करारी – वि खडखडीत कडक
कराला – स्त्री अनतमूळ अग्नीच्या ७ जिभापैकी एक भयकर
कराव / **करावा** } – पु एक विवाह
कराह – पु "आई उई" शब्द कण्हणे.
कराहना – क्रि अ कण्हणे.
करिखू – पु सावर
करियारी – स्त्री लगाम वाग
करीना – पु टाकी (दगड घडण्याची) मसाला किराणा
करीब – क्रि वि जवळ सुमारे
करीब करीब – जवळ जवळ
करीम – अ वि कृपाळू दयाळू
करीम लेना – अस्वलाची नखे काढणे
करीमभार – पु एक रानगवत
करीर – पु एक वेळूचा कोंब नेवतीचे झाड कारवी घडा
करील – पु कारवी नेवती (गुलाबी रगाची फुले असतात)
करीष – पु रानशेणी ४४ "द्रोण" बी पेरले जाणारी भूमि
करुआ – पु काळे नाग केशर
– वि कडवट अप्रिय
करुखी – क्रि वि तिरपी दृष्टि
करुवार – पु एक प्रकारचे वल्हे. लोखडी ताण
करेंसी – इ पु चलधन (करन्सी)
करेपाक – स्त्री गोड लिंबू
करेबी – इ स्त्री कडकडीत बारीक रेशमी कापड
करेमू – पु लवाळे (याचा रस अफूचा उतार आहे)
करेरुआ – पु एक काटेरी वेल (करवदी रगाची फुले नि पडवळासारखी कडू फळे येतात)
करेला – पु मुद्गल करेला (व्यायामाचा)

करेलनी – स्त्री गवत रचण्याची लाकडी आकडी
करेला – पु कारले डोरले एकप्रकारचे दारु काम.
करेवा – पु पुर्नविवाह मोहोतुर
करैत – पु काळानाग.
करैल – स्त्री झिलईची मात
– पु वेळूचा कोंब डोमकावळा
करोट – पु कवटी (डोक्याची). कूस.
करोटन – पु मजरी येणारी नि तीन ते महा बिया फळात असणारी वनस्पतीची जात रंगीबेरंगी पाने येणारी वनस्पति
करोटी – स्त्री कवटी कूस
करोड – वि एक कोट
करोड की एक – मुद्याची गोष्ट बोलण्यातील सार लाख गोष्ट
करोडखुख – वि गप्पीदास लव्या वाता झोडणारा
करोडपति – पु कोटयवीश (कोटयाधीश)
करोडी – पु तहसीलदार
करोत – पु करवत
– स्त्री – ठेवलेली बाई
करौता – पु करवत मोठी बाटली. काचेचे मोठे भाडें
करौती – स्त्री करवत बाटली काचेची भट्टी
करौना – पु नकशीकाम करण्याची छिन्नी
करौली – स्त्री सरळ सुरा
कर्चो – स्त्री एक पक्षी
कर्ज (कर्जा) – अ पु कर्ज ऋण.
– **उठाना** – कर्ज काढणे
– **उतारना** – कर्ज फेडणे
– **खाना** – दोन चवल लागणे लिप्ताळे असणे.
कर्तनी } – स्त्री कातर
कर्तरी } – स्त्री कातर
कर्बुर } – पु सोने पाणी पाप
– वि रंगीबेरंगी
कर्दन – पु पोटात गुडगुडणे
कर्धनी – स्त्री चांदीचा कमरपट्टा किंवा करगोटा
कर्मचारी – पु कार्यकर्ता. अधिकारी. काम करणारा.
करीं – स्त्री. एक वृक्ष (याचा पाला चारा म्हणून उपयोगी पडतो)
कर्रा – वि कठीण.
कलँगा – पु तावटाची छिन्नी रंगाऱ्याचा १८ फुलाचा छाप. शिरोभूपण
कलदर – पु साधु (मुसलमान). दरवेशी
कलदरा – इ पु अर्धसुती रेशमी कापड. (कॅलेंडर) तवूतील कपडे ठेवण्याचा आकडा फिरतीवर चालविण्याच्या अभियोगाची सूचि
कलदरी – स्त्री गाँटेदार झालर.
कल – पु मधुर ध्वनि वीर्य शालवृक्ष सतोप
– स्त्री आरोग्य सुख चैन मुक्ति बाजू यत्र अवयव
– वि सुदर मोहक काला शब्दाचे संक्षिप्तरूप
कल अठना – किल्ली फिरविणे.
– **का पुतला** दुसऱ्याच्या बुद्धीने चालणारा
– **बेकल होना** – जोड निखळणे
कल – क्रि वि काल उद्या पुढे
कलई – स्त्री कतहई झिलई रंगकाम वरची शोभा
– **काकुश्ता** – वंग भस्म
– **खुलना** – बेंड फुटणे
– **न लगाना** – लटपट न चालणे
– **खोलना** – वास्तविक स्वरूप उघडे करून दाखविणे.
कलईगर – फा पु कल्हईवाला
कलईदार – फा वि कल्हई केलेले
कलगट – पु कुऱ्हाड
कलगा – तु पु एक फुलझाड (कोंबड्याच्या तुऱ्यासारखी लाल फुले येतात)
कलगी – स्त्री शहामृगाचे पीस मुकुटावर लावतात ते कलगी कोंबडा नी मोर याची शेंडी उंच इमारतीचा कळस. लावणीचा एक प्रकार

कलचिडी – स्त्री पोट काळे, रग मळकट, चोच तावडी असलेला गोड आवाजाचा पक्षी
कलछा – पु पळा
कलछी – स्त्री पळी
कलछाल (कलछली) – स्त्री पळी
कलछुला – पु भडभुजाचा लोखडी पळा
कलजिन – वि द्वेपी हिंसक पापी
कलझँवाँ – वि काळासावळा.
कलटोरा – पु काळी चोच असलेले पाढरे कबूतर [लेले.
कलदार – वि पेच असलेले कळ वसवि- – पु सरकारी रुपया
कलदुमा – वि काळ्या शेपटीचे (कबूतर)
कलन – पु गर्भधारण गणन आचरण. सबध ग्रास ग्रहण
करपत्तर – पु कल्पतरू
कलपना – क्रि अ विव्हळणे विलाप करणे कल्पना करणे.
– स्त्री – कल्पना
कलपनी – स्त्री कातरी
कलपाना – क्रि स मन दुखविणे रडविणे
कलपून – पु एक बारमासी झाड (लाल रगाचे लाकूड असते)
कलफ – पु खळ (वस्त्राची) तोडावरील काळा डाग
कलफा – स्त्री देशी दालचिनी नवाकुर
कलव – पु पळसाच्या फुलापासून वनविलेला रग
कलबल – पु डावपेच युक्ति आरडाओरड कलकलाट
कलबूत – फा पु साचा लास (जोडा शिवण्याचा लाकडी साचा)
कलम – पु कलम (करणे) कल्ला एक वासरी कणी कुचली झुवर फुलबाजी सोनाराचे वारीक कामाचे व अगठीवर अक्षरे खोदण्याचे एक हत्यार
क़लम – अ स्त्री लेखणी
– तोडना – अत्यत सुदर लेख लिहिणे कल्पनाची भरारी लिहिणे
कलमतराश – फा. पु चाकू.
क़लम दान – फा पु दौतटाक ठेवण्याची पेटी
क़लमबंद – वि चागले (तडाखे)
कलमलाना – क्रि अ करकरणे
कलमा – अ पु वाक्य वोल इस्लाम धर्माचे ब्रीदवाक्य
– पढ़ना – मुसलमान होणे
किसीके नाम का कलमा पढना – एखाद्या व्यक्तीवर आत्यतिक श्रद्धा प्रकट करणे
क़लमा पढाना – बाटवून मुसलमान करणे
कलमास – वि रगीबेरगी
कलमी – फा वि लिहिलेले
क़लमीशोरा – पु शुद्ध सोरा
कलमुहाँ – वि कालतोंडया कलकित
कलरिल – स्त्री जळवा लावणारी स्त्री
कलल – पु पहिल्या दिवसाचा गर्भ
कलवरिया – स्त्री कलालाचे दुकान
कलवार – पु कलाल दारू विकणारा.
कलसा – पु घागर हडा घडा कळस
कलसली – स्त्री काळे डोके असलेला पक्षी – वि भाडखोर (स्त्री)
कलसी – स्त्री कळशी वारीक कगोरे मदिराचे लहान शिखर किंवा कळस.
कलहारा – वि भाडखोर
कलहारी – वि भाडकुदळ कर्कशा
कलाँ – फा वि मोठे विस्तृत
कला – स्त्री कौशल्य कला ६४ आहेत. त्यातील काही कला येणेप्रमाणे — १ गान २ वाद्य ३ नृत्य ४ चित्र. ५ ऐंद्रजाल ६ हस्तलाघव ७ पाक ८ समस्यापूर्ति ९ वास्तु १० धातुवाद ११ शुकसारिका प्रलापन १२ निमित्तज्ञान १३ छद १४ वस्त्रगोपन १५ बालक्रीडनक १६ शिल्पकला
कलाई – स्त्री मनगट पेढी कापणीच्या प्रारभीची पूजा गुडा (सुताचा)
कलाकंद – फा पु एक मिठाई
कलाद – पु सोनार
कलापटी – स्त्री जहाजातील फळयाच्या फटीत ताग भरण्याचे काम

कलापी – पु मोर वटवृक्ष.
कलावत्तू – पु कलावतु सोन्याचादीची तार
कलावाई – स्त्री कोलाटी उडी ढेकली
कलावाई खाना – हुदडणे कोलाटया मारणे
कलावीन – पु एक वृक्ष
कलाम – अ पु वाक्य वोल मापण प्रतिज्ञा प्रत्यवाय वाधा
कलाम करना – व्याख्यान देणे
कलाम होना – शका येणे
कलामोचा – पु एक प्रकारचा तादूळ
कलाय – पु मटार
कलावा – पु चरख्यावरील सुताचा गुडा लग्नात गुडाळण्यासाठी वनविलेल्या लाल पिवळचा सुताची गुडी हत्तीच्या गळ्यातील पिळदार दोर (त्याचा रिकिवी सारखा उपयोग करतात) हत्तीची मान
कलासी – स्त्री दोन फळ्यामधील फट
कलिंगा – पु एक वृक्ष (याची साल रेचक असते)
कलि – पु वेहेडा न उठलेली मोगटी फाशा वरील एक काणा असलेली वाजू भाडण पाप कलियुग वीर भाता क्लेश सग्राम
कलि – वि काला
कलिकम – पु युद्ध झगडा
कलित – वि प्रसिद्ध सागितलेले प्राप्त सुसज्जित सुदर मघुर [फुटणे
कलियाना – क्रि अ कळ्या फुटणे पख
कलियारी – स्त्री कळलावी वेल खडया- नाग
कलिल – वि एकजीव झालेले ओतप्रोत [गहन
—पु ढीग समूह
कलिहारी – "कलियारी" पहा
कलींदा – पु कलिगड टरवूज
कली – स्त्री कळी वोड पुरुषसवघ न झालेली कन्या नवीन फुटलेला पख कळी (कपड्याची) गुडगुडीचा पाणी असलेला भाग. चुन्याची कळी

(कच्ची) कली – वयात न आलेली मुलगी
(दिलकी) कली खिलना – मन प्रसन्न होणे
कलीसिया – यू पु ख्रिस्ती किंवा यहुदी धर्ममडळ
कलुखी – वि दोषी किंवा कलकित
कलुवा वीर – पु म्हसोवा.
कलूटा – वि काळा
कलूना – पजावी जाड तादूळ
कलेजई – पु एक रग
कलेजा – पु काळीज
— **उछलना** – घावरून जाणे. वरचट होणे आनदित होणे
— **उडना** – घावरगुडी उडणे
— **उलटना** औकताना जीव घावरा होणे
कलेजा कटना – विपामुळे नरकट होणे रक्त पडणे काळजाला घरे पडणे जीव जाणे (व्यग) ईर्ष्या वाटणे
— **काँपना** – थरकाप होणे
— **काढना** – सर्वस्व हरण करणे मनाला अत्यत त्रास देणे.
— **काढ लेना** – मन दुखविणे मोहविणे अत्यत प्रिय वस्तु काढून घेणे
— **खाना** – जीव खाणे
— **खिलाना** – वाटेल तो त्याग करणे
— **खुरचना** – भुकेने व्याकुळ होणे विरहाने तळमळणे
— **गोदना** – काळजाला घरे पडणे
— **छलनी होना**, — **छिदना**, — **विंधना** } काळजाला घरे पडणे
— **जलना** – अति दुःख होणे
— **टूटना** – हिरमोड होणे
— **टूक टूक होना** – हृदय शतवा विदीर्ण होणे
— **ठडा करना** – सतुष्ट करणे
— **होना** – सतोष होणे शाति मिळणे
— **तर होना** – सर्व तऱ्हेच्या सुखामुळें मजेत असणे
— **थामना**– मन घट्ट करणे.

— थाम कर बैठ जाना
— थाम कर रह जाना } दुःख गिळून जाणे. समाधान मानणे
— थाम थाम कर रोना राहून राहून रडणे.
— दहलना — थरकाप होणे
— धक धक करना
— धुकड धुकड होना } -भयव्याकुळ होणे
— धकसे होना — भयचकित होणे थक्क होणे
— धडकाना— छाती धडधडणे
— धडकना — घाबरवून सोडणे
— निकलना — मेटाकुटीस येणे सत्त्व जाणे
— निकलना — जीव खाणे
— निकालकर रखना — सर्वस्व अर्पण करणे
— पक जाना — मेटाकुटीस येणे जीव नकोसा होणे
— पकडना
— पकड लेना } —मन घट्ट करणे
— पकाना — डोके उठविणे
— (पत्थरका) स्थिरचित्त कठोर मन
— पत्थर का करना — मन आवरून घेणे. दगडासारखे मन घट्ट करणे
— पसीजना — मन द्रवणे
— पानी होना — हृदयाला घाम फुटणे
— फटना — अत्यत दुःख होणे
— बढ़ना
— बढ़ जाना } धीर चेपणे उत्साह वाटणे साहस होणे
— बल्लियो उछलना—
— बासो उछलना— } अत्यानद होणे छाती धडधडणे

कलेजा बैठ, जाना — भीति वाटणे गळून जाणे
— मलना — मन दुखविणे
— मसोसकर रह जाना — मन घट्ट करून बसणे
— मुँह को आना—
— मुँहतक आना — } जीव घाबरणे विव्हल होणे
— सुलगना — अत्यत दुःख होणे सताप अनावर होणे

— कलेजे का टुकडा—
— की कोर } मुलगा. पोटचा गोळा
— कलेजे पर चोट लगना-
— परछुरी चल जाना } धक्का बसणे. अत्यत क्लेश होणे

कलेजे पर साँप लोटना — मागील आठवणीने हळहळणे मन कष्टी होणे
कलेजे पर हाथ धरना—
कलेजे पर हाथ रखना— } आपल्या मनाला विचारणे
कलेजे मे आग लगना — अत्यत दुःख होणे द्वेषाने अगाचा भडका होणे तहानेने व्याकुळ होणे
कलेजे मे हात डालना — नेहमी जवळ बाळगणे फार प्रेमाने जवळ ठेवणे
कलेजे मे पैठना — पोटात शिरणे
कलेजे मे लगना — ठसका लागणे पोट फुगणे
कलेजे से लगाकर रखना — लाडका करून ठेवणे काळजीपूर्वक सभाळणे
कलेजे से लगाना — आलिगन देणे.
कलेजी — स्त्री काळजाचे मास
कलेटा — पु एक जातीची मेढी
कलेवर — पु शरीर आवरण आकार साचा [देणे
कलेवर चढाना — मूर्तीवर शेदराचा लेप
कलेवर बदलना — रूप वदलणे (जगन्नाथ-पुरीस अधिक आपाढात हा उत्सव होतो)
काया बदलणे पुनर्जन्म होणे
कलेवा (कलेऊ) — न्याहरी शिदोरी. माडव परतण्याची मेजवानी खिचडी शिळे अन्न जलपान प्रातराश
(दिनोका) कलेवा करना — अधिक वय होणे
(काल का) कलेवा होना — मृत्यु होणे
कलैया — स्त्री कोलाटी उडी
कलोई बोडा — पु वगाली अजगर.
कलोर — स्त्री कालवड
कलोल (किलोल) — पु क्रीडा. आनद.
कलौंजी — पु. शहाजिरे भरलेली फळभाजी (भरली वागी, भेंड्या, कारली, इ).

कलौंथी — स्त्री कुळीथ.
कल्लर — पु खारी माती माळरान
— मे बखेर देना — पैसा उवळणे
कल्ला — पु अंकुर देशी दालचिनी कोंब (केळीचा) पान मळयास पाणी देण्यासाठी खोदलेला खड्डा झगडा वादविवाद
कल्ला — फा पु जबडा जबडा नि गळा यामधील भाग
— चलना — तोंड चाळविणे खाणे
— चले बलाटले — खायला मिळाले की झाले ! [करणे
— दबाना — गळा दाबणे तोंड बंद
— फुलाना — गाल फुगविणे रागावणे
कल्ला मारना — गप्पा मारणे
कल्ला दराज़ — फा वि फटकळ जिभेला हाड नसलेला
कल्ला तोड — वि तोलाचा प्रबळ.
कल्लाना — क्रि अ असह्य होणे झिणझिणणे कळवळणे
कल्लोल — पु लाट तरंग उत्साह क्रीडा.
कल्हक — स्त्री कबुतरा एवढा विटकरी रंगाचा कंठ काळा असलेला पक्षी.
कवयी — स्त्री एका जलाशयातून दुसऱ्या जलाशयात उलटा पालटा होत जाणारा मासा सर्व (दे) कौनसी
कवरी — स्त्री वेणी रानतुळस
कवलित — वि खाल्लेले
कवायद — अ स्त्री नियम व्यवस्था व्याकरण. संचलन (कवाईत)
कवेला — अ पु दिग्दर्शक यंत्राच्या काट्याचा आधार असलेली खिळी
कश — फा पु आकर्षक झुरका
कश लगाना — दम मारणे (चिलमीचा) झुरका घेणे
क़शम कश — फा स्त्री ओढाताण धक्काबुक्की दुग्धा
कशिश — फा. पु आकर्षक
कश्ती — फा स्त्री नाव पानसुपारी. इ वाटाण्याचे लावोळें तबक वृद्धिवळाचे मोहोरे.
कश्मीरा — पु एक लोकरीचे वस्त्र
कषाय — वि तुरट
कष्ट — पु पीडा श्रम दुःख संकट
—उठाना } — दुःख भोगणे सोसणे
—झेलना }
कस — पु परीक्षा
कस मे रखना (करना) — ताब्यात ठेवणे. थांबविणे
उ "कस न राम तुम कहहुँ अस"
कसक — स्त्री बोच ठुसठुस शल्य उट्टे. अभिलाषा सहानुभूति
कसक काढना — सूड उगविणे
कसक निकालना — उट्टे काढणे
कसकना — क्रि अ ठुसठुसणे बोचणे
कसकुट — पु कासे
कसगर — फा पु मुसलमानी कुंभार
कसदन — क्रि वि जाणून बुजून
कसन — स्त्री आवळण्याची क्रिया बांधण्याची दोरी तंग (घोड्याचा) पकड. क्लेश
कसनई — स्त्री एक पक्षी (काळे पंख, छाती नि पाठ गुलाबी व चोंच लाल असते)
कसना — क्रि अ आवळले जाणे तंग होणे काचणे सिद्ध असणे (गाडी घोडा) तुडुंब भरणे
— पु बांधण्याचा पट्टा. अभ्रा. एक विषारी किडा
कसना — क्रि स जखडणे आवळून बांधणे ताणणे आवळणे दाबून भरणे त्रास देणे कस लावणे पारखणे आटविणे. तळणे
कस कर — सणसणून (मारणे) पुरेपूर
कसनी — स्त्री दोरी अभ्रा वेष्टण. कंचुकी कसोटी पारख भांड्याचा गळा ठोकण्याची तांबटाची हातोडी पुट
कसपत — पु काळाकुट्ट कुटटूचे झाड
कसबल — पु सामर्थ्य. साहस.
कसबा — अ. पु. मोठें खेडे गाव
कसबाती — अ. वि कसब्यातील. गावठी.

कसविन } — अ स्त्री वेश्या
कसबी } व्यभिचारी स्त्री
कसम — अ. स्त्री शपथ
— उठाना — शपथ घेणे. वेलभंडारा उचलणे
— उतारना — शपथ सोडविणे शपथेला काम करणे
— खाना — शपथ घेणे. न करण्याची प्रतिज्ञा करणे
— खानेको — नावाला
कसमसाना — क्रि अ चुळबुळणे काकू करणे कसेसेच होणे
कसमसाहट } — स्त्री चुळवुळ हालचाल.
कसमसी } व्याकुलता
क़सर — पु खुरासणीचे झाड
कसर — अ स्त्री उणीव वैर. अढी तोटा. घस दोष विकार
— काढना } — उट्टे काढणे
— निकालना }
— पडना — मनात अढी राहणे. तोटा होणे
— खाना } — घस सोसणे
— सहना }
कसरत — अ स्त्री व्यायाम पुष्कळपणा
— राय — स्त्री. वहुमत
कसर-हट्टा — पु तावटआळी
कसली — स्त्री कुदळी लहान फावडे.
कसवाना — क्रि स जखडून घेणे आवळण्याचे काम करवून घेणे
कसवार — पु जाड ऊस.
कसहँड — पु फुटके काशाचे भाडे
कसहँडी — स्त्री कासडी
कसाई — क पु वविक कसाई निर्दय
कसाई के खुँटे बँधना — दुष्टाशी सवध येणे
कसाना — क्रि अ कडवट होणे कळकणे
कसार — पु गुळपापडी. [वाळू
कसाला — पु त्रास फार कष्ट. सोनारी
— उठाना }
— खीचना } — कष्ट सहन करणे
— झेलना }
कसाव — पु कडवटपणा
कसावट — स्त्री ताण करकोचा.
कसावडा — पु कसाई.
कसिया — स्त्री एक पक्षी (उच घरटे बाघतो नि पिवळी अडी घालतो).
कसी — स्त्री ४९ इच लाबीची भूमि मोजण्याची दोरी नागराचा फाळ. एक तृणधान्य
क़सीदा — अ पु १७ ओळीपेक्षा कमी नसलेली — उर्दू किंवा फारसी कविता
कसीस — पु हिराकस
— स्त्री निर्दयता [घोडा
कसून — पु खाकी रगाच्या डोळ्याचा
कसूर — अ पु चूक. दोष
— मंद } — फा वि अपराव दोष
— वार }
कसेरा — पु ताबट काशाची भाडी बनविणारा
कसेरू — पु नागरमोथा
कसैला — वि कडवट तुरट
कसोरा — पु वाडगा मातीचा पेला
क़सौंजा — पु. }
कसौंजी — स्त्री } — कसविदा (मूळव्यावीवर उपयुक्त)
कसौंदा — पु. }
कसौटी — स्त्री कसोटीचा दगड कसोटी परीक्षा
कस्तरी — स्त्री मातीचे रुद तोडाचे भाडे.
कस्तूर } — पु कस्तूरी मृग जहाजातील
कस्तूरा } फळयाचा जोड पोट पाढरट, पाय नि चोच पिवळी असणारा वोलका पक्षी अदमानच्या खडकावरून खरडलेली एक वनस्पति मोती देणारा शिंपला भुरा रग
कस्तूरी — स्त्री. कस्तुरी
कस्तूरी हो जाना — दुर्मिळ होणे अवाच्या सवा भाव होणे
कस्सर — स्त्री जहाजाचा नागर वर उचलण्याचे काम
कस्सा — पु वाभळीची साल त्या सालीपासून केलेली दारू.

कस्सी — स्त्री माळ्याचे लहान फावडे दोन पावलाचे भूमि मोजण्याचे एक माप [हमू.
कहकहा — अ पु मोठ्याने हसणे जोराने
कहकहा दीवार — फा पु प्रसिद्ध चीनी भिंत
कहकहा लगाना — जोराने हसणे
कहगिल — फा स्त्री भिंती बनविण्याचा मातीचा गारा
कहत — अ पु अवर्षण दुर्भिक्ष
कहन — स्त्री कथन वचन म्हण कविता.
कहना — क्रि स सांगणे वर्णन करणे प्रगट करणे म्हणणे
कहना बदना — निश्चय करणे ठरविणे
कहना सुनाना — समजूत पटविणे विनविणे
— कहनेको — } — नावाचाच आठवणीपुरते
सुननेको — }
— कहने पर जाना } — मुलथापाना बळी
कहने-सुनने मे आना } पडणे
कहनावत — स्त्री बोल म्हण
कहर — अ पु संकट
— वि अथांग भयकर
कहर का — असह्य पराकाष्ठेचे भयकर
कहर करना — अत्याचार करणे कहर उडविणे अमानुष काम करणे
कहर टूटना — दैवी आपत्ति येणे
कहर इलाही — स्त्री दैवी आपत्ति
कहरना — कण्हणे
कहरवा — पु केरवा ताल
कहरी — वि संकट आणणारा
कहरुवा — फा पु राळ राळेचे झाड
कहलवाना — क्रि स सांगून पाठविणे म्हणायला लावणे
कहलाना — क्रि स निरोप पाठविणे, बोलावणे. म्हटले जाणे
कहवा — पु एका झाडाचे बी (जे चहा-प्रमाणे उकळून पितात)
कहाँ — क्रि वि कोठें बालकाचा रडण्याचा शब्द टयाँहाँ टयाँहाँ
कहाँ का — कुठला. कोठचे
कहाँ का कहाँ — कुठल्या कुठें
कहाँ की बात — कशाचे नाव
कहाँ तक — कोठपर्यंत. कुठवर
कहाँ यह कहाँ वह — दोघात फार फरक. (रघुवंशातील वचन-प्रमाणे उ "क्व सूर्यप्रभवो वंशः क्व चाल्प-विषया मतिः" [उपदेश.
कहा — पु कथन सांगितलेले मत आज्ञा
कहानी — स्त्री गोष्ट आख्यायिका. कहाणी. गप्प
कहानी जोडना — गोष्ट रचणे.
कहार — पु भोई (पाणी भरणे नि मेणा उचलण्याचे काम करणारा) शूद्र. कोळी
कहावत — स्त्री म्हण लोकोक्ति.
कहा-सुना — पु बोलले-चालले.
कहा सुनी — स्त्री वाद भांडण बोला-चाली
कहीं — क्रि वि कोठेही का कुठे कदाचित् जर कितीतरी
— और — दुसरीकडे कुठे तरी
— कहीं — कुठे कुठे
— का — कुठला
— — कहीं — कुठल्या कुठे
— — न रहना — } कुठेच न जमणे
— — न होना — } अल्याड ना पल्याड.
कहुवा — अ पु सुंठेचे चाटण
कांइया — वि. धूर्त
कां कां — पु काव काव
कांस — स्त्री बगल
कांसना — क्रि अ कुथणे
कांखसोती — स्त्री जानव्याप्रमाणे उपरणे घेण्याची तऱ्हा
कांगडा — पु एक पक्षी (खाकी रंगाचा याचे पोट पांढरे, कानशिले लाल नि तुरा काळा)
कांगडी — स्त्री काश्मिरी लोक गळ्यात अडकवितात ती शेगडी
कांच — स्त्री कासोटा काच्या गुदाचक्र काच. जगली काळी मिरची
— खोलना — संभोग करणे. भेदरणे.

— **निकलना** — आग बाहेर येणे. कष्ट पडताच टाके ढिले होणे

— **निकालना** — पिट्टा पाडणे.

काचनी — स्त्री हळद गोरोचन

काँचरी }
काँचली } — स्त्री सापाची कात

काँजी — स्त्री ताकाची निवळी ताक कोणत्याही प्रकारचा आबवलेला रस तुरुगातील कोठडी (यातील कैद्याला काँजीवरच ठेवतात)

काँजीहाउस — स्त्री कोडवाडा

काँटा — पु मोर, कोवडा, इत्यादिकाच्या पायाला आलेला काटा मैना इत्यादि पक्ष्याच्या नळचातील रोग जिभेवर येणारे पुरळ खिळा मासे पकडण्याचा गळ विहिरीत टाकण्याचा गळ टाचेचा काटा पटवाऱ्याचा आकडा तराजू चमकी ताळा पाहण्याची फुली यमुनेच्या काठचे माळरान एक प्रकारचे दारूकाम

— **जडना** — खिळा ठोकणे

— **डालना** — गळ टाकणे (माशासाठी).

— **निकलना** — कष्ट दूर होणे

— **निकालना** — विघ्न दूर करणे

— **विछाना** — काटे पसरणे (मार्गांत)

काँटा वोना — वाईट चिंतणे अडचणी आणणे

काँटा मारना — पक्ष्याची लढाई होणे

काँटासा खटकना — डोळयात सलणे

काँटासा होना — हाड निघणे

काँटा होना — हाडें दिसू लागणे पाकाची लकडी होणे

काँटे की तौल — धारवाडी काँटा

काँटे मे तुलना — महाग होणे

काँटे पर की ओस — क्षणभगुर वस्तु

काँटो मे घसीटना — हरभऱ्याच्या झाडावर चढविणे

काँटो पर लोटना — दु खाने तडफडणे चरफडणे सतावणे नकोसे करणे.

काँटी — स्त्री. लहान खिळा. चूक लहान तराजू आकडा. साप धरण्याचा चिमटा वेडी. सरकीवर राहिलेले ततू. दोऱ्याला खडा वाधून गोता टाकण्याचा खेळ.

काँटी खाना — शिक्षा भोगणे.

काँटी लडाना — गोत घालणे

काँठा — पु गळा. पोपटास फुटलेला कठ. तट नदी किनाऱ्याजवळील प्रदेश खोरे वाणा लपेटण्याची लाकडी पट्टी.

कांड — पु काडे सरकाडें थड (वृक्षाचे) डहाळी. गुच्छ धनुष्याचा मध्यभाग विभाग समूह पायाची नळी वाण. वल्हे एक चौरस माप काडे (आटचा पाटचात). तोडदेखली प्रशसा पाणी. एकात सधि प्रसग हुमरी तुमरी. भानगड प्रकरण

काँडली — स्त्री साय मलई

काँडा — पु झाडाच्या लाकडात किडे पडण्याचा रोग भुगा एकाक्ष

काँडी — स्त्री उसळ उखळी हत्तीच्या पायाच्या तळव्याचा रोग लाकडी तरफ जहाजाच्या नागराचा दाडा वासा काव तुराठी माश्याचा समूह.

कांता — स्त्री प्रिया सुदर स्त्री पत्नी

काँदना — क्रि अ ओरडणे

काँध — पु }
काँधी — स्त्री } खादा घाण्याच्या मुडीवरील वारीक भाग

— **मारना** — उपयोगी न पडणे फसविणे

— **लेना** — भार उचलणे

काँप — स्त्री कामटी चुई हस्तिदत डूल कर्णफूल रगाचा चुना

काँय काँय — पु काव काव.

काँवर — स्त्री कावड

काँवारथी — पु. कावड घेऊन तीर्थयात्रा करणारा.

काँस — पु एक गवत कास

— **मे तैरना** — दुःख्यात पडणे

— **मे फँसना** — सकटात सापडणे.

काँसा — पु कासे खप्पर (भीक मागणेचे).

काँसी — स्त्री साळीचा एक रोग कासे. सर्वांत धाकटी वायको. कनिष्ठा

काँसी लगाना – रोग पडणे
काँसुला – पु सोनाराचा चौफुला.
काई – स्त्री शेवाळे गज मळ
काई छुडाना – सर्व सकटाचा परिहार करणे
काई लगना – घाण होणे
काईसा फट जाना – दाणादाण होणे
काक – पु कावळा
काकडा – पु कमळकद मावर
काकडासींग } – स्त्री काकडसिग
काकरासींगी }
काकण – पु तावडे कोड
काकणी – स्त्री गज
काकदत – पु असभव गोष्ट
काकवली – स्त्री वैश्वदेवानतर किंवा श्राद्धाचे वेळी कावळ्याना दिलेले भाताचे किंवा इतर भोजन
काकभुशुडि (काकभुसुड) – पु लोमश ऋषीच्या शापाने कावळा झालेले एक ब्राह्मण ऋषि हे रामभक्त होते व ते रामायण सागण्यात कुशल होते
काकरेजी – पु मुन्या रगाचे कापड
काकवन्ध्या – स्त्री एकच मूल झालेली स्त्री
काकातुवा – पु काकाकुवा पक्षी
काकु – पु व्यग (बोलणे) टोमणा
काकुल – फा कल्ला
काकुल झाडना – वेणी फणी करणे
कागज – अ. पु कागद लेख दस्तैवज वर्तमानपत्र
कागज की नाव – क्षणभगुर वस्तु
कागज पर चढाना – टिपण करणे
कागजात – अ पु कागदपत्र
कागजी – अ वि कागदी.
पु कागदाचा व्यापारी
कागर – पु मुडपले जाऊ शकणारे चिमण्याचे मऊ पख
कागावासी – स्त्री पहाटे बनविलेली भाग काळसर माती
कगरोली – स्त्री आरडाओरड

कागिया – स्त्री तिबेटी मेढी
पु. बाजरीचे पीक खाणारा किडा.
कागौर – पु काकवळी
काचमल – पु काळे मीठ
काछ – पु गुडघ्याच्या वाटीखालील भाग
काछना – क्रि अ काचा मारणे वेष घेणे
क्रि स हाताच्या तळव्याच्या कडेने किंवा चमच्याने काढून घेणे (गव अफू इ)
काछनी – स्त्री } काचा अपुरा परकर
काछा – पु }
काज – पु काम प्रयत्न कार्य काजे व्यवसाय
(के) काज – साठी [कबूतर
काज – फा पु हसवजा बदक पाढरे
काजर – पु काजळ
काजरी – स्त्री. डोळ्याभोवती काळी किनार असलेली गाय
काजल – पु काजळ
– का तिल – तीट
– की ओवरी } – डाग लागण्याचे
– की कोटरी } स्थान
– घुलाना }
– देना } – काजळ घालणे
– सारना }
– पारना – काजळ वरणे
काजी – अ पु इस्लामधर्माप्रमाणे न्याय देणारा
काजू भोजू – वि तकलादी (वस्तु).
काट – स्त्री कापण्याची क्रिया. काट. घाव आग वेरी
काट करना – फसविणे
काट छाँट – कापाकापी काटकूट लटपट रचनापद्धति
काटकी – स्त्री छमटी छडी.
काटना – क्रि स कापणे वारीक वाटणे. घायाळ करणे वेतणे नष्ट करणे घालविणे (काळ) चालून जाणे (मार्ग) मारणे (पैसा-माल) काट मारणे. बनविणे (सडक-

वाफा-कालवा). मिळविणे (पाणी नळ) छद देणे भोगणे (कैद). चावणे. भाजणे (चुन्याने तोंड) आग होणे. आडवे जाणे (माजर) खडन करणे झोपणे घाण उचलणे

काटने डौंडना – वसकन् अगावर येणे

काटू – पु कापून टाकणारा खायला उठणे

काटो तो खून नहीं – सुन्न होणे भयाने नाडया थड पडणे

काठ – पु लाकूड जळण खोडा मोठी फळी

– का उल्लू – महामूर्ख.

– कबाड – मोडतोड झालेले लाकडी सामान [ताठरणे

– होना – थिजणे स्तभित होणे

– की हाँडी – दिखाऊ वस्तू

– कोडा चलना – शिक्षेचा अधिकार असणे चलती असणे

– कटौवल बाँसुरी – लाकडाच्या धोग्यास शिवण्याचा खेळ

काठडा – पु पडगा

काठवेल – स्त्री कडू कवडळ, कडू वृन्दावन

काठी – स्त्री जीन (घोड्याचे, उटाचे). अगकाठी, म्यान (लाकडी)

– वि – काठेवाडी (घोडा)

काठी धरना – जीन चढविणे.

काठू – पु कुट्टू जातीचे झाड

काड – इ पु काड मासा

काढना – क्रि स काढणे कशिदा काढणे तळणे

कात – पु मेढ्याची लोकर कापण्याची कातर कोंबड्याच्या पायाचा काटा.

कातना – क्रि स सूत कातणे

काता (वुढियाका) – गरीक सुतासारखी एक मिठाई

कातिल – अ वि प्राणघाती

– पु वधिक. माग

कादर – वि भेदरट अधीर

कान – पु कान [होणे

– उठाना – कानोसा घेणे. सावध

– उड जाना – कान किटणे

– उडा देना – गोंगाटाने नकोसे करणे

– उमेठना – कान उपटणे. कानपिचक्या देणे कान धरणे

– ऊँचे करना – कानोसा घेणे

– ऐंठना – कान पिरगाळणे

– करना – लक्ष देणे

– कतरणा –, **– काटना** – मात करणे. वरचढ होणे.

– का कच्चा – हलक्या कानाचा.

– खडे करना – कान टवकारणे सावध होणे – करणे.

– खाना, **– खा जाना** – किट किट करणे.

– खुलना, **– खुल जाना** – डोळे उघडणे

– गरम करना – कान उपटणे

– दबाना – विरोध न करणे दवणे

– देना – लक्ष देणे मनावर घेणे

– धरना – मनावर घेणे कान पकडणे प्रतिज्ञा करणे

– न दिया जाना – कान किटणे

– न हिलना – मुकाट्याने मान्य करणे

– पकडी लौंडी – अर्ध्या वचनात राहणारी दासी

– पर जुंँ रेंगना – परवा न करणे काहीही परिणाम न होणे

– पूछ दबा कर चला जाना – मुकाट्याने निघून जाणे

– फटना, **– का परदा फटना** – कानठळ्या बसणे

– पुंछ फटकारना – सावध होणे खडबडून जागृत होणे

– फूँकवाना – गुरुमंत्र घेणे

– फुंकना – दीक्षा देणे, कान फुकणे

– वुचियाना – कान मागे टाकून चावण्यास सिद्ध होणे

– भरना – कान फुंकणे, कान भरणे.

– भर जाना – कान किटणे.

— मलना — कान उपटणे
— में कौडी डालना — दास बनणे
— मे तेल डाल बैठना — मुळीच लक्ष न देणे
कान मे डाल देना — कानावर घालणे
— मे लेना — ऐकून घेणे
— लगना (किसीका) — कान सडणे
कानाफूसी करना — कुजबुजणे
कानोकान खबर न होना — पत्ता नसणे.
कानकी — पु कानगीचे झाड
कानडा — वि काणा
— पु आँरग मिरिंगच्या खेळातील एक स्थान
काना — वि एकाक्ष काणा तुटके मडके
— पु अक्षराचा काना
कानाकानी — स्त्री कुजबूज
कानाटीटी — स्त्री एक गवत
कानाफूसी — स्त्री कुजबूज.
कानावाती — स्त्री कुजबूज कानाभाना कुर्रर
कानि — स्त्री लोकलाज (प्रा प)
कानिद — पु पैलू पाडताना दाबून धरण्याची कावटी
कानी — वि काणी (स्त्री)
कानी अँगली — स्त्री करगळी
कानी कौडी — फुटकी कवडी.
कानीन — पु. कुमारी कन्येपासून झालेला मुलगा
उ कर्ण व्यास
कानीहौस — पु नुकसान करणाऱ्या जनावराना पकडून ठेवण्याची जागा
कानून — अ पु कायदा विधि एक वाद्य
कानून छाँटना — कायदेशीर बोलणे हुज्जत घालणे [कारकून
कानूनगो — फा पु भागकारकून रेकॉर्ड
कानूनदाँ } **कानूनिया** } — फा पु कायद्याचा तज्ज्ञ वितडवादी
कानूनी — अ वि कायदा जाणणारा कायदेशीर वितडवादी
कापी — स्त्री चरखी फिरकी
— इ स्त्री. नक्कल-वही

काफरी मिर्च — स्त्री चपटी, गोल नि पिवळी मिरची
काफिया — अ पु यमक
— तग करना — नाकी नव आणणे.
— — रहना } **— — होना** } — सळो की पळो होणे.
— मिलाना — यमक जोडणे साथीदार बनविणे [नुप्रास साधणे
काफिया-बन्दी — स्त्री तुकबन्दी. अन्त्या-
काफिर — अ वि इस्लाम न मानणारा. नास्तिक निर्दय दुष्ट
काफिला — अ पु ताडा
काफी — अ वि पुरेसे पुष्कळ यथेष्ट यथोचित
काफूर — फा पु कापूर
— होना — नाहीसे होणे [रग
काफूरी रंग — पु थोडासा हिरवट पाढरा
काबर — वि रगीबेरगी [मैना
— पु थोडी रेती असलेली भूमि जगली
काबा — अ पु मक्का येथील यात्रास्थान. पैगबराचे निवास-स्थान (पूर्वी शिवमदिर होते)
काबिज — वि रेच थाबविणारे मलाव-रोधक अधिकारी हक्क प्रस्थापित करणारा.
काबिल — अ वि योग्य विद्वान्
काबिलियत — अ स्त्री योग्यता पाडित्य.
काबुल — का स्त्री. कबुतराचे खुराडे.
काबू — तुर्की पु अधिकार बळ
काबू चढना — अधिकारावर येणे पणास लावणे
काबिस — पु लाल मडकी बनविण्याचा रग लाल माती
काम — पु इच्छा क्रिया समोगेच्छा. कलेचे काम नक्षी
— उतरना — कलेचे काम पूर्ण करणे.
— करना — परिणाम होणे उपयोगी पडणे समोग करणे
— के सिर होना — कामावर लागणे.
— चढाना — काम चढविणे (यत्र इ. वर)

— चमकना — भरभराटीस येणे
— डालना — सवघ आणणे
— तमामकरना — ठार मारणे
— तमाम होना — निकाल लागणे मरणे
— निकालना — स्वार्थ साधणे, उपयुक्त होणे
— बनाना — काम होणे यश मिळणे
— बढाना — काम बद करणे
— भुगतना — शेवटास नेणे
— रखना — फार कठिण काम असणे
— लगना — चालू असणे
— होना — पिट्टा पाडणे
कामचारी — वि स्वच्छद
कामज्वर — पु अखण्ड ब्रह्मचर्य .पाळणाऱ्या स्त्री-पुरुपाना होणारा ज्वर (ताप).
कामडिया — पु चाभार साधु (हे राजपुतान्यात रामदेवपथाचे असतात)
काममंदिर — पु स्त्रीयोनि
कामयाब — फा वि यशस्वी कृतार्थ
कामयाबी — फा स्त्री यश सफलता
कामरिया (कामरी) — स्त्री घोगडी कावळ
कामलोल — वि चचल
क़ायदा — अ पु नियम चाल. विधि व्यवस्था ओळ
क़ायम — अ वि स्थिर स्थापित. ठरीव
क़ायम उठाना — बुद्धिवळात वरोबरी होणे
कायम मुकाम — स्थानापन्न
कायल — अ वि मान्य करणारास
क़ायल करना — मानावयास लावणे. निरुत्तर करणे
क़ायल होना — वैशिष्टच मान्य करणे.
कामल
कामला } — पु कावीळ वमतकाळ
कामरूप — पु आसाम प्रात
कामिल — अ वि पूर्ण समग्र योग्य विद्वान्
काम्य — वि, इच्छित. कर्म
कायर — वि भितरा. भेदरट.
कायली — स्त्री ग्लानि लाज रवी
कायाकल्प — पु औषधाने म्हाताऱ्याला तरुण बनविण्याची क्रिया
कारनी — वि प्रेरक कार्य करणारा. फूट पाडणारा
कार्रवाई — स्त्री कार्यतत्परता काम. व्यवस्था कारवाई. उद्योग (व्यग)
कारकरदा — अ वि अनुभवी केलासवरलेला
कारगर — फा वि प्रभावी यशस्वी
कारगुज़ार — फा वि व्यवस्थित करणारा.
कारगुज़ारी — फा स्त्री चतुरता, कर्तव्यपालन
कारचोब — फा पु कशिदा काढण्याची लाकडी चौकट कशिदा काढणारा भरतकाम
कारचोबी — फा स्त्री भरतकाम — वि कशिद्याचे
कारटा — पु कावळा [प्रमाण.
कारण (कारम) — पु निमित्त. मूळ साधन
कारणमाला — स्त्री एक अलकार (सा) पहिल्याचे कार्य दुसऱ्याचे कारण वनते. परपरा
कारणवादी — पु फिर्यादी
कारनिस — स्त्री भितीचे कगोरे.
कारनी — पु भेदक बुद्धि पालटणारा
कार-परदाजी — फा वि लिपिक व्यवस्थापक
कार-परदाजी — फा स्त्री दुसऱ्याचे काम अगावर घेऊन करणे कार्य-पटुता
कारबार — फा पु कारभार व्यापारव्यवसाय [गुप्त प्रयत्न
काररवाई — (कार्रवाई) स्त्री कार्यतत्परता
कारवाँ — फा पु प्रवासी ताडा
उ. "उतरा तेरे किनारे जब कारवाँ हमारा"
कारवाँसराय — मुक्कामाची जागा
कारवी — स्त्री मोराचा तुरा शकराची जटा
कारसाज — फा वि कुशल कार्यकर्ता
कारसाजी — फा. स्त्री युक्ति गुप्त कारवाई कपट

कारस्तानी – फा. स्त्री उपद्व्याप. कारस्थान.
कारा – स्त्री. तुरुंग बंधन पीडा
कारिंदा – फा पु मुनीम. गुमास्ता
कारिता – पु नेहमीपेक्षा अधिक व्याजाचा दर (ऋणकोने स्वेच्छेने मान्य केलेला)
कारीगर – फा पु कारागीर शिल्पकार
कारुनी – स्त्री घोड्याची एक जात
कारूँ – अ पु हजरत मुसाचा चुलत भाऊ. हा श्रीमंत पण कंजूष होता
– वि कंजूष
कारूँ का खजाना – कुबेराची संपत्ति
कारूरा – पु मूत्र
कारोबार – पु कारभार
कार्तस्वर – पु सोने
कार्पण्य – पु दैन्य कंजूषपणा
कार्पास – पु कापूस
कार्यालय – पु कचेरी कारखाना
कालकील – पु कोलाहल गोंधळ
कालकंठ – पु शंकर [बदल
कालचाल – स्त्री काळात होणारे फेर-
कालज्वर – पु सन्निपातज्वर वात, पित्त व कफ या तिन्ही दोषांचा ज्यात प्रकोप किंवा क्षय होतो असा ताप
काल-निर्यास – पु गुग्गुळ.
काल-निशा – स्त्री दिवाळीची रात्र प्रलयाची रात्र [समय
काल-पाकर – काही दिवसापूर्वी, यथा
काल-प्रभात – पु शरत्काल
कालबंजर – पु पुष्कळ दिवसांत ज्या जमिनीत पेरणी झाली नाही अशी जमीन
कालबूत – फा पु महिराप बसविण्याचा कच्चा भराव जोडे शिवण्याचा लाकडी साचा दोरी विणण्याचे भोके असलेले लाकूड
कालभा – पु संदेह संशय
कालस – पु घोर अंधार
कालसिर – पु जहाजाच्या डोलकाठीचे टोक

काला – वि काळा. वाईट. प्रचंड. भयंकर
– पु – काळा साप (शाप देताना म्हणतात)
(कागज) काला करना – व्यर्थ लिहिणे, किंवा छापणे.
काली हाँडी सिरपर रखना – कलंक लावणे
काले कौवे खाना – नको असताना फार दिवस जगणे.
काले कोसों – फार दूर
कालाकंद – पु एक तांदूळ (शेकडो वर्षे उत्तम रहातो म्हणतात).
काला-कलूटा – वि काळाकुट्ट (केवळ माणसालाच लावायाचे)
काला गाँडा – पु जाड व काळा ऊस.
काला चोर – पु. दुष्ट मनुष्य, पक्का चोर.
काला जीरा – पु गोडे जिरे
काला ढोकरा – पु धावडा
काला पहाड – पु अत्यंत भयानक वस्तु. मुरशिदाबादच्या नबाब दाऊदचा सेनापति हा ब्राह्मण होता, नबाब-कन्येच्या प्रेमासाठी तिला हिंदू करून घेऊन लग्न करणार होता पण हिंदुसमाजाच्या मूर्खपणामुळे त्याला अनुज्ञा मिळेना तेव्हा, त्याने सर्व बंगालच मुसलमान करण्यासाठी क्रूरपणा केला. एकदा जगन्नाथाची मूर्तीही त्याने समुद्रात फेकून दिली होती
काला-पान – पु पत्त्यातं इस्पिक रंग.
काला-पानी – पु काळ्यापाण्याची शिक्षा.
काला-बाल – पु गप्प
काला-बाल जानना (समझना) – कस्पटा-समान मानणे
कालाभुजंग – पु कळकट काळा काळे-पणाचे उपमान
कालिख – स्त्री काजळ
कालिख लगना (मुह मे) – कलंक लागणे.
कालिख लगाना – तोंडाला काळे फासणे.
कालिज – इ पु महाविद्यालय कॉलेज.
कालिब – अ पु टोपी दुरुस्त करण्याचा लाकडी ठोकळा शरीर
(एक जान और दो) कालिब – कट्टे मित्र.

काली-घटा — स्त्री. भरून आलेले आकाश
— उठना
— उमडना
— घिरना
— छाना
} — आकाश मेघानी व्याप्त होणे
काली-मिर्च — स्त्री मिरे
काली-शीतला — स्त्री. घोडदेवी
काली हर्र — स्त्री वेहडा
कालीन — अ पु गालिचा
कालू — स्त्री शिंपेतील लहान मासा
कालौंछ — स्त्री काळेपणा काजळी गळमट
कावा — फा पु घोड्यास वाटोळे फिरविण्याची क्रिया
कावा काटना — वाटोळे फिरणे डोळा चुकवून जाणे
कावा देना (कावापर लगना) — घोड्याला व्यायाम देणे
काव्या — स्त्री पूतना वृद्धि
काश — अव्यय तर बरे झाले असते ! !
काश्त — फा स्त्री शेतीजमिनीचा खड
काश्त लगना — शेत शेतकऱ्याचे होण्याचा ठरलेला काळ येणे
काश्तकार — फा पु शेतकरी शेत्या
काश्तकारी — फा स्त्री शेतीवाडी शेत करण्याचा हक्क
काश्मीरा — पु जाड लोकरी कापड एक प्रकारचे द्राक्ष.
कास — पु दमा शेवगाळे कासे तुकडा
कासनी — फा स्त्री निळे कबूतर धुरकट रगाचे बी नि निळी फुले येणारे झुडुप निळसर रग
कासर — पु रेडा
— स्त्री पोटावर तावडे केस असलेली काळी मेढी
कासा — फा पु वाटगा आहार
कासिद — अ. पु हलकारा पत्रवाहक दूत
काहल — पु नगारा वोका हुकार
काहिल — अ वि सुस्त थिल्लर
काहिली — अ स्त्री आळस मदपणा
काही — फा वि काळसर हिरवा
काहे — वि का ? कशासाठी (काहेको, काहेसे)
किंका — पु तुकडा
किंगरई — पु लाजाळूच्या जातीचे एक काटेरी झुडुप याच्या झाडाचा कोळसा बदुकीच्या दारूत उपयोगी पडतो
किंगरी — स्त्री किनरी जोगी लोकाची लहान सारगी
उ "किंगरी बीन सतारा हो"
किंगोरा — पु. दारुहळदीच्या जातीचे एक काटेरी झुडुप
किंतु — अव्यय पण परतु. उलट वर आणखी
किंवदन्ती — स्त्री अफवा गप्प
कि — अव्यय की
किकियाना — क्रि अ. केकाटणे
किचकिच — स्त्री किटकिट वितडवाद, कटकट
किचकिचाना — क्रि अ रागाने दात खाणे, दात ओठ खाणे दातावर दात दावणे
किचकिचाहट
किचकिची—
} स्त्री दात खाण्याची क्रिया
— **बाधना** — दात खाणे
किचडाना — क्रि अ डोळे चिपाडानी भरणे
किटकिटाना — क्रि अ क्रोधाने दात खाणे. खडा लागणे (भोजनात)
किटकिना — पु पोटमक्तेदारीचे करारपत्र. सोनाराचा टप्पा (चादी सोन्याच्या पत्र्यावर वेलवुट्टी काढण्यासाठी) लवाडी
किट्ट — पु कीट मळ
कितना — वि किती
कितना एक — कितीसे
कितव — पु जुगारी धूर्त
कित्ता — अ पु कपडा वेतण्याची क्रिया कापकूप तऱ्हा. सख्या प्रदेश
किताब — अ स्त्री पुस्तक खातेवही पजीपुस्त (नोदवही).
किताबी चेहरा — आवट चेहरा पुस्तकासारखा लावट चेहरा

किदारा (केदारा) – स्त्री उन्हाळयाच्या दिवसात अर्ध्या रात्री गायली जाणारी रागिणी
किधर – क्रि वि कुठें ? कोणीकडे ?
– का चांद निकला – पश्चिमेला सूर्य उगवणे
किन – सर्व "किस" चे बहुवचन
– क्रि-वि कितीही
– पु वण. [झड
किनवानी – स्त्री झिमझिम पावसाची
किनवैया – वि ग्राहक क्रि स खरेदी करणे
किनका – पु कणी
किनहा – वि किडके
किनाती – स्त्री तलावाच्या काठी असणारा एक पक्षी, चोंच हिरवी नि डोके पाढरे असते
किनारदार – वि काठाचे किनार असलेले
किनार-पेच – पु सतरजी विणताना कडेच्या जाड दोऱ्या
किनारा – पु काठ हद्द किनार कड
किनारा करना } – दूर होणे, त्याग
किनारा खींचना } करणे
किनारे करना – बाजूस सारणे.
किनारे जाना – जवळ फटकणे
किनारे लगाना – कार्य पूर्ण होणे
किम्पच – वि कृपण
किफायत – अ स्त्री काटकसर बचत
किबला – अ पु मुसलमान प्रार्थनेसाठी पश्चिमेकडे तोंड करतात ती दिशा पूज्य व्यक्ति बाप
किम्मासी – यां काय आहे ?
किमाम – पु मद्याचे सरबत
कियाह – पु लाल घोडा
किरंटा – पु ख्रिस्ती. अँग्लो इंडियन तुच्छतादर्शक शब्द)
किरका – पु खाड खडा
किर्किट – पु चेंडूफळीचा खेळ क्रिकेट
किरकिटी – स्त्री कुसळ कण
किरकिन – पु खडबडीत कातडे
किरकिरा – वि कचकचीत खडे असलेले
किरकिरा हो जाना – विरस होणे. रंग भंग होणे [लागणे.
किरकिराना – क्रि अ दुखणे कचकच
किरकिराहट – स्त्री बोच कचकच खर. रेती.
किरकिरी – स्त्री कण. कुसळ अपमान
किरकिल – पु सरडा [वायु
– स्त्री ज्यामुळे शकयेते तो शरीरस्थ
किरकिला – पु. करकोचा पक्षी
किरच – स्त्री भोसकून मारण्याची तलवार टोकदार तुकडा
किरचिया – पु एक पक्षी (बगळयाहून लहान पंजाचे कातडे पिवळे असते)
किरची – पु एक मऊ रेशीम रंगमाची लडी
किरन – पु किरण जरीची झालर
किरन फूटना – सूर्य किंवा चंद्राचा उदय होणे
किरम – पु किडा कृमि
किरमाल – पु तलवार
किरमिच – पु कॅनव्हासचे कापड
किरांची – स्त्री भुस वगैरे भरण्याची बैलगाडी मालगाडीचा डबा
किरात – अ स्त्री ४ जवाचे हिऱ्याचे वजन ५/४८ तोळा. दमडी
किराया – अ पु भाडे.
किराया उतरना – भाडे वसूल करणे.
किराये करना – भाड्याने घेणे
किराये पर देना – भाड्याने देणे
किरायेदार – फा पु भाडेकरी.
किरावल – तु पु. छप्पर मैना (सॅपर्स-मायनर्स) बंदूकधारी शिकारी
किरासन – अ पु घासलेट
किरिच – स्त्री खडा [गोळा
किरिचका गोला – आरमारी तोफेचा
किरिम-दान – पु किरमिजी किडा
किरिया – स्त्री शपथ कर्तव्य
– करम – मृताची उत्तरक्रिया
– धराना – शपथ घेण्यास लावणे
किरीरा – स्त्री खेळ कौतुक
"हस हि हस औक रहि किरीरा"

किर्तनिया – पु कीर्तनकार
किर्रा – स्त्री वेलबुट्टी काढण्याची छिन्नी.
किलकना – क्रि अ हर्षध्वनि करणे किलबिलाट
किलकारी – स्त्री हर्षध्वनि
– **मारना** – हर्षध्वनि करणे
किलकिल – स्त्री कटकट
किलकिला – स्त्री हर्षध्वनि.
– पु करकोचा घोघावणारा समुद्र
किलिक – स्त्री मापाच्या खुणा करण्याचे हत्यार
किलकैया – पु जनावराच्या खुरात किडे पडण्याचा रोग
किलटा – पु कुडीच्या आकाराची वेताची टोपली
किलना – क्रि अ खिळणे बद होणे
किलनी – स्त्री गोचिड
किलसी – पु. जहाजाचा मागचा भाग.
किलमोरा – पु दारुहळदीचा एक प्रकार
किलवॉक – पु काबुली घोडा
किलवाना – क्रि स खिळे मारविणे मत्र घालणे. जादूटोणा करणे
किला – अ पु. किल्ला
किलाटूटना – मोठी अडचण दूर होणे
किलाबदी – स्त्री किल्ल्याचे बाधकाम व्यूहरचना बुद्धिबळात राजाला सुरक्षित जागी ठेवणे
किलाट – पु नासवलेले दूध
किलावा – पु सोनाराचे एक हत्यार हत्तीच्या गळ्यातील दोर
किलावा – पु एक ब्रह्मी वासा (याची डोलकाठी करतात)
किल्ला – पु फार मोठा खिळा, खुटा जात्याच्या आतील खुटा.
किल्ला गाडकर बैठना – अडून बसणे
किल्ली – स्त्री खुटी मेख चिटकणी स्क्रूचे डोके. कळ
किल्ली ऐंठना – युक्ति करणे स्क्रू पिळणे. किल्ली फिरविणे
किवाँच – पु कडू पडवळ

किवाड
किवार } – पु दार. कवाड.
– **देना**
– **भिडाना** } –दार लावणे.
किशनतालू – पु काळे गडस्थळ असलेला हत्ती
किशहा – पु लहान सफताळू (याच्या कोईने चादी स्वच्छ करतात)
किशमिश – फा पु मनुका
किश्त – फा स्त्री शह (बुद्धिबळात).
किश्तवार – फा पु शेताची नोद-वही
किश्ती – फा स्त्री नाव लहान तबक. बुद्धिबळातील हत्ती
किश्तीनुमा – फा वि नावेच्या आकाराचे
किसबत – अ स्त्री धोपटी (न्हाव्याची).
किसान – पु शेतकरी
किसानी – स्त्री शेती
– वि शेतीसबधी
किसी – वि कोणी एका
किसी न किसी – कुणीतरी कोणच्या तरी
किस्त – अ स्त्री प्रभाग (हप्ता).
किस्तबदी – हप्तेबदी.
किस्म – अ पु प्रकार तऱ्हा चाल.
किस्मत – अ स्त्री दैव भाग्य काही जिल्हयाचा भाग (कमिशनरच्या ताब्यात)
– **का धनी** – भाग्यवान्
– – **हेठा** – दुर्भागी
– – **फेर** – दैव फिरणे
– – **लिखा** – कपाळी लिहिलेले
– **खुलना**
– **चमकना** } –दैव फळफळणे
– **जगना**
– **जागना** } – दैव अनुकूल असणे
– **को (पर) रोना** – दुर्दैवावर दोष देऊन शोक करणे
– **ठोक कर कुछ करना** – आपल्या दैवावर विश्वास ठेवून कार्य करणे
– **लडना** – दैवाची परीक्षा होणे दैव फळफळणे
किस्मतवर – फा वि भाग्यवान्

किस्सा — अ पु गोष्ट वृत्तांत. भांडण
किस्साकोताह — थोडक्यात सारांश
किस्सा खश करना — वर्दळीवर येणे.
किस्सा खतम करना / — चुकाना / — तमाम रकना } —भानगड मिटविणे.
किस्सा नाधना— रडगाणे गाणे
किस्सा बढाना — पाल्हाळ करणे
किस्सा मोल लेना — निष्कारण भांडण करणे.
की — प्रत्यय ची
— क्रि स केली
— अव्यय काय
कीक — पु चीत्कार आरडाओरड किचाळी
कीकना — क्रि अ केकाटणे
कीकर — पु वाभूळ
कीकरी — स्त्री बारीक पानाची बाभूळ झालरीची गिलाई
कीका — पु घोडा
कीच — पु चिखल
कीचक — पु वांबू
कीचड — पु चिखल डोळ्याचे चिपड
कीचड मे फँसना — संकटात सापडणे
कीचर — पु डोळ्यातली पांढऱ्या रंगाची घाण
कीडा — पु किडा. जंतु
कीडी — स्त्री लहान किडा मुंगी
कीडे काटना — अस्वस्थ होणे चुणचुणणे
कीना — फा पु द्वेप वैर
कीनास — पु यम एक वानर शेतकरी
कीनिया — वि कपटी द्वेपी
कीमत — अ स्त्री मूल्य किंमत
कीमत चुकाना — पुरे पैसे देणे
कीमत लगाना — मूल्य ठरविणे
कीमती — अ वि बहुमोल महाग
कीमा — अ पु मांसाचे अगदी बारीक तुकडे
कीमा करना — राई राई एवढे तुकडे करणे
कीमिया — फा स्त्री रासायनिक क्रिया किमया
कीमुख्त — अ पु गाढव किंवा घोडा यांचे हिरव्या रंगाचे खडबडीत कातडे. (ह्याचे जोडे पावसाळ्यात वापरतात)
कीरी — स्त्री. धान्य खाणारा बारीक किडा अळी मुंगी फासे पारध्याची स्त्री
कील — स्त्री खिळा चूक मेख खुंटी आडवे आलेले पोर नाकातील लवंग मस जात्याच्या आतील खुंटा कुंभाराच्या चाकाची खंठी ज्वाला आनामी. देवकापूस
कीलना — क्रि स खिळे ठोकणे मंत्र उतरणे एका जागी खिळविणे वश करणे
कीला — पु खिळा कांटा शंकु
कीलाल — पु पाणी अमृत
कीलाक्षर — पु बर्बर देशाची प्राचीन लिपी
कीलिया — पु मोट हाकणारा
कीली — स्त्री आंस
कीसा — फा पु थैली खिसा
कुँअर — पु बालक बाळ पुत्र
कुँअर पुरिया — पु कुंवापुरी हळद
कुँअर विरास — एक तांदूळ
कुँआ — पु आड विहीर
कुँआरा — वि अविवाहित
कुँइयाँ — स्त्री आड
कुँई — स्त्री चंद्रकमळ
कुंकड — स्त्री एकत्रित
कुंकुम फूल — पु वाळ्या कुडच्या
कुंकुमा — पु गुलाल गोटा
कुंगडा — वि बलवान सडमुसड
कुँजडा — पु काची (भाजीचा व्यापारी हा बहुधा मुसलमान असतो)
कुँजडे कसाई — नीच जात नीच मुसलमान
कुँजडे कसाई का गल्ला — बिनहिशेबी. व्यवहार अनागोंदी हिशेब
कुँजडे कसाई की दूकान — मासळी बाजार (व्यंग)
कुंजर पिप्पली — स्त्री राजपिंपळी
कुंजी — स्त्री किल्ली. टीका पुस्तक

कुंड — पु. नागरताना पडलेली रेषा रुंद तोंडाचे खोल भांडें कुंडा धान्याचे प्राचीन माप कुंड (पाण्याचे). कुंड (अग्निपात्र) गुंड (भांडें). नवरा जिवंत असूनही दुसऱ्यापासून झालेला मुलगा पेढी शिरस्त्राण.
कुंडरा —'पु भूमीवर काढलेले मंडळ चुंबळ मडके
कुंडा — पु. पसरट तोंडाचे मडके पुढील डोलकाठीचा चौथा भाग
कुंडिन — पु अमरावती. एक मुनि
कुँडिया — स्त्री सोरा बनविण्याचा चौकोनी खड्डा [म्हैस
कुंडी — स्त्री वाडगा कडी. वाकडशिंगी
कुंडीसोंटा — भांग घोटण्याचे सामान
कुंडी खटखटाना — दार ठोठावणे
कुंडी देना (मारना) — कडी लावणे
कुकुडू — पु एक पक्षी (डोके पांढरे, शेपूट पिवळे)
कुंद — पु कुंदाचे झाड व फूल कण्हेर कमल एक डिंक
कुंद — फा वि मंद कुंठित
कुंदजेहन — फा वि मंदबुद्धि
कुंदन — पु शुद्ध सोने
— वि शुद्ध उत्तम (शरीर).
"कुंदन को रंग फीको लगै"—
"कुंदनसा चोखा, खालिस, स्वच्छ, नीरोग" [कारागीर
कुंदनसाज — पु जडावाचे काम करणारा
कुंदना — पु बाजरीचा रोग
कुंदर — पु वाळा
कुंदरू — पु तोंडले
कुंदला — पु एक प्रकारचा तंबू
कुंदा — पु ओंडा गड्डा बंदुकीचा कुंदा. खोडा. मूठ कपडे धुण्याची लाकडी मोगरी. पंख पतंगाची कमान बसविण्याची टोके विजारीची कळी. खवा
कुंदा कसना (भूनना) — खवा बनविणे.
कुंदा होना — जाड होणे

कुंदी — स्त्री. कपड्याची घडी व्यवस्थित होण्यासाठी लाकडी मोगरीने कुटण्याची क्रिया.
कुंदी करना — कणिक तिंबणे
कुंदुर — पु कवड्या ऊद
कुदे बांध कर उतरना — पंख मिटून खाली उतरणे
कुंदेरना — क्रि स खरवडणे. सोलणे.
कुंदेरा — पु धार लावणारा
कुंभीनस — पु क्रूर साप. रावण.
कुंभीपाक — पु एक नरक
कुँवर — पु मुलगा. राजपुत्र
कुँवरी — स्त्री राजकुमारी. मुलगी
कुँवारा — पु अविवाहित
कुँआ चलाना (जोतना)—मोट चालविणे.
कुँआ झाँकना — शोध करीत हिंडणे.
कुँए की मिट्टी कुँए मे लगाना — जेथील मिळकत तेथेच खर्च करणे
कुँए मे गिरना — संकटात सापडणे
कुँए मे डाल देना — चुलीत घालणे. सत्यानाश करणे
कुँए मे बास डालना — सगळीकडे शोधणे
कुँए मे भांग पडना — सगळ्याचीच बुद्धि फिरणे [बोलणे.
कुँए मे से बोलना — तोंडातल्या तोंडात
कुँआर — पु आश्विन महिना.
कुँआरा — वि आश्विनात जन्मलेला
कुँइयाँ — स्त्री लहान आड गल
कुकटी — स्त्री लालसर कापूस
कुकडी — स्त्री सुताची लडी
कुकनू — पु एक कल्पित पक्षी (या जातीत फक्त नर होतात त्याच्या गाण्याने आग लागते) [आरवणे
कुकरू कूँ — स्त्री कुकूऽकू कोंबड्याचे
कुकरौंधा — पु एक रोपटें (याच्या मंजिऱ्यातील बी संग्रहणीवर उपयोगी आहे).
कुकुर — पु आलू, एक जंगली वेल (हिचा कंद गरीब लोक खातात).
कुकुरखाँसी — स्त्री ढास. डांग्या खोकला.
कुकुरमाछी — स्त्री. गोमाशी.

कुकुरमुत्ता — पु कुत्र्याची छत्री
कुखेत — पु वाईट जागा
कुघाट — पु कुरूप वेडौल
कुघात — पु छल-कपट घातकी डावपेच.
"वड कुघात की पातकिनी"
कुचकुचाना — क्रि म चाचरणे
कुचक्र — पु कट गुप्त बेत
कुचक्र चलाना — कट करणे
कुचक्री — पु पाताळयत्री
कुचलना — क्रि स चिरडणे चुरगाळणे
(सिर) कुचलना — अपमान करणे पराजय करणे
कुचला — पु कुचला [भवील दात
कुचली — स्त्री दाढा व पुढचे दात या-
कुचाल — स्त्री वाईट वर्तणूक हेकटपणा दुष्टपणा [कुचाली"
कुचाली — दुष्ट "विवन मनावहि देव
कुचाह — स्त्री अशुभ गोष्ट अशुभ इच्छा.
कुचिया दाँत — पु प्राण्याच्या दाढा
कुची — स्त्री किल्ली
कुचेल — पु मळकट वस्त्र
—वि. घाणेरडा मळकट
कुचैला — वि मळका घाणेरडा
कुचेष्टा — स्त्री मलता उद्योग उपद्व्याप
कुछ — सर्व वि काही
कुछएक — कुछकुछ — थोडेसे
कुछ ऐसा — असा काही विलक्षण.
— कर देना — जादूटोणा करणे
— कह बैठना } लागेलसे बोलणे
— कहना } शिवी देणे
— का कुछ — उलटे भलतेच
— (कितना) काहीही वाटेल तितके
कुछ न कुछ — काही तरी थोडेसे.
— (बहुत) — पुष्कळ कितीतरी
— लगाना (अपनेको) — स्वत ला विशेष मानणे. श्रेष्ठ समजणे
— सुनना — बोलणी खाणे
— से कुछ — उलटेंच्या पालटें
— हो जाना — योग्यता प्राप्त करणें थोर बनणे
किसी को कुछ हो जाना — काही रोग किंवा भूतप्रेताची बाधा होणे
कुछ न ठहरना — निष्फल सिद्ध होणे.
कुज्जा — पु मातीचे नाटें खुजा
कुटका — पु खाड त्रिकोणी वेलबुट्टी शिंगाडा
कुटकी — स्त्री कुडा (वनस्पति) कुड्याचे पाळ. एक उडणारा किडा.
कुटनहारी — स्त्री काडपीण कुटण्याचा धंदा करणारी [णारी स्त्री
कुटनी — स्त्री कुटीण लावालावी कर-
कुटर-कुटर — पु कुडुम कुडुम खाण्याचा ध्वनि [मजुरी
कुटाई — स्त्री कुटण्याचे काम. कुटण्याची
कुटास — स्त्री हाणामार
कुटिया — स्त्री लहान झोपडी लहान घर.
कुटिला — स्त्री दुष्ट स्त्री सरस्वती नदी. एक प्राचीन लिपी [स्पति).
कुटी — स्त्री झोपडी मोरशामी (वन-
कुटीचर — पु यति चुगलखोर
कुटुंब — पु घराणे. कुटुंब
कुटेक — स्त्री फाजील हट्ट
कुटेव — स्त्री वाईट सवय [णावळ
कुटौनी — स्त्री काडण्याचे काम. काड-
कुटौनी-पिसौनी — दळण-काडण
कुट्टनी — स्त्री दूती चुगलखोर स्त्री
कुट्टा — पु पख कापलेले कबूतर
कुट्टी — स्त्री. गवताचे बारीक तुकडे करण्याची क्रिया चाऱ्याचे बारीक तुकडे लुकण गट्टी फू पख कापलेले कबूतर [धान्याचा राजण
कुठला — पु. परळ चुन्याची भट्टी.
कुठाँव — स्त्री मलती जागा (कुठौर)
कुठाँव मारना — मर्मी घाव घालणे
कुठाली — स्त्री सोने-चांदी गाळण्याची मूस
कुठी — स्त्री एक काटेरी गाईच्या जातीचे झाड यापासून रंग बनवितात.
कुडकुड — पु हुर्र शब्द

कुडकुडाना – क्रि अ कुढणे.
–क्रि स शेतात पक्ष्याना हाकलणे
कुडकुडी – स्त्री पोटात गुरगुर
कुडकुडी होना – बातमी काढण्यास वडपडणे पोटात कावळे कोकलणे
कुडपना – क्रि स कोळपणे [फडणे.
कुडबुडाना – क्रि अ कुढणे मनात चड-
कुडमल – पु कळी
कुडल – स्त्री हातपाय वाकडे होणे (रक्त थड पडल्यामुळे)
कुडव – पु चार आगळे रुद व चार आगळें खोल धान्य मोजण्याचे माप (१२ मुठीचे कुडव वैद्यकात ३२ तोळ्याचे कुडव असते)
कुडा – पु इंद्रजवाचा वृक्ष
कुडुक – पु एक चर्मवाद्य
–स्त्री अडे न देणारी कोंबडी
कुडुक बोलना – फुकट जाणे
कुडेर – स्त्री गुळाचे पाणी निघून आण्यासाठी वनविलेली नाली
कुमेडिया – पु एक जातीचा लहान हत्ती
कुम्मैत – तु पु भुऱ्या रगाचा घोडा
कुम्हडा – पु तावडा भोपळा पेठा काशीफळ भोपळ्याचा वेल
कुम्हडे की बतिया – भोपळीचे अगदी लहान फळ काडीपहिलवान
कुम्हडौरी – स्त्री वडा घारगा
कुम्हलाना – क्रि अ कोमेजणे
कुम्हार – पु कुभार
कुरड – पु माणिक एक रोपटे
कुयोगी – पु विषयानुरक्त
उ "पुरुष कुयोगी ज्यो उरगारी।"
कुरता – पु कुडते. मुडीछाट सदरा
कुरवा – पु एक लहान मेढा (केस टोकाला पाढरे असतात मास स्वादिष्ट असते)
कुरकुट – पु कणी भरडा
कुरकुटा – पु कूट तुकडा (भाकरीचा)
कुरकुरी – वि कुरकुरीत
कुरकुरी – पु घोड्याचे पोट फुगण्याचा रोग कानाची पाळ
कुरगरा – पु लहान थापी
कुरडा – पु अरबी नि तुर्की घोड्या-पासून झालेली संकर जाति
कुरती – स्त्री स्त्रियाची बडी
कुरबक – पु कोरांटी
कुरबनही – स्त्री गोलची (सुताराची).
कुरबान – अ वि बळी दिलेले उतरून टाकलेले
कुरबान होना – प्राण देणे (कुर्बानी).
कुरबानी – अ स्त्री बलिदान त्याग.
कुररा – पु क्रौच पक्षी टिटवी
कुररी – पु चार गुरु नि ४९ लघु अक्षरे असलेले आर्यावृत्त
– स्त्री क्रौंची टिटवी
कुढन – स्त्री कुढणे चरफडणे [गाठ
कुढा – पु प्रमेहामुळे मूत्रनलिकेत झालेली
कुणाशी – पु प्रेत खाणारा एक प्राणी.
कुतका – पु मोटा भाग घोटण्याचा दडा.
– दिखलाना – आगठा दाखविणे
कुतप – पु मध्याह्न श्राद्धातील आवश्यक वस्तु गेंड्याच्या कातड्याचे भाड
कुतपी – वि वाईट तपस्या करणारा
कुतरना – क्रि स कुरतडणे पळविणे
कुतिया – स्त्री कुत्री
कुतुब – अ पु ध्रुव तारा
कुतुबखाना – फा पु पुस्तकालय
कुतुबनुमा – अ पु होकायंत्र
कुतुबफरोश – फा पु पुस्तक-विक्रेता.
कुतुरक्षा – पु एक पक्षी (चोच, पाठ नि पाय लाल असतात)
कुतुली – स्त्री हिरव्या चिंचेचे बोटुक.
कुत्ता – पु कुत्रा गवताचे कुत्रे यंत्राचे कुत्रे. चिटकणी वदुकीचा घोडा तुच्छ मनुष्य
– का दिमाग होना – } फार बडबड
– – भेजा खाना – } करणे
– की दुम – खोड न सोडणारा
– की मौत मरना – हाल हाल होऊन मरणे.

कुत्ता की हुड़क उठना — वसकन् अगावर येणे. भलत्याच वेळी भलत्याच गोष्टी करण्याची लहर येणे
कुत्ते-खसी — स्त्री व्यर्थ नि तुच्छ कार्य
—ने काटा है (क्या) — वेड लागले आहे की काय? [फिरले?
— — नहीं काटा है — डोके तर नाही
कुत्ती — स्त्री कुत्री
कुत्सा — स्त्री निंदा
कुथरू — पु डोळ्याचा एक रोग.
कुथुआ — पु खुपऱ्याचा रोग
कुदकना — क्रि अ उड्या मारणे
कुदरत — अ स्त्री शक्ति अधिकार प्रकृति माया सृष्टि महिमा कारागिरी. [उडी
कुदान — पु उडी कल्पनेची धाव. लाव
कुदाना — क्रि स उडविणे (घोडा).
कुदान — स्त्री कुदळी
कुदाल बजना — घर नष्ट होणे
कुदाली — स्त्री लहान कुदळी
कुधा — पु मूर्ख दुर्बुद्धि
कुधेय — पु वाईट उद्दिष्ट
कुनकुना — वि कोवट
कुनख — पु नखुरडे
कुनना — क्रि स भाडे चरकावर लावणे
कुनबा — पु कुटुंब परिवार
कुनबा जोडना — गोतावळा जमविणे
कुनलई — स्त्री एक काटेरी झाड (लहान पिवळया फुलाचे)
कुनवा-(कुनिया) पु माडयास चरख्यावर चढविणारा कारागीर
कुनाई — स्त्री खरवड चरकी लावण्याची मजुरी
कुनैन — इ पु क्विनीन
कुपथ — पु वाईट मार्ग वाईट मत
कुपंथी — पु कुमार्गी "मन कुपथ धरहि न काहू"
कुपढ — वि अशिक्षित
कुपाठ — पु वाईट सल्ला वाईट पाठ "कीन्हेसि कठिन पढाइ कुपाठू"
कुपार — पु समुद्र.
कुपुरुप — पु. नीच माणूस "भाग्य भरोसे जो रहे कुपुरुप मापहि टेरी।"
कुप्पक — पु घोड्याचा रोग (ताप येऊन नाकातून पाणी वाहते)
कुप्पल — पु मेवढ.
कुप्पा — पु बुधला
कुप्पा लुढना (लुढकना) — नामवंत व्यक्ति मरणे फार खर्च होणे
कुप्पा होना — फुगणे सुजणे. गाल फुगवणे.
कुप्पी — स्त्री बुधली कुपी (आमटयाची).
कुफुर (कुफर) — अ पु इस्लाम धर्मविरुद्ध मत
कुफल — अ पु कुलूप
कुबरी — वि कुबडी
—स्त्री कंसाची दासी कुबडी (रामदासी) एक भाषा
कुबानि — स्त्री. वाईट सवय
कुबानी — स्त्री निंदा
कुबुद — पु एक बगळा
कुबेला — स्त्री वाईट काळ.
कुब्ज — वि कुबडा [नदी.
कुभा — स्त्री पृथ्वीची सावली काबुल
कुभाव — पु वाईट भाव द्वेष "भाव-कुभाव अनख आलस हूँ।"
कुमंठी (कमटी) — स्त्री बांबूची वाकणारी काठी
कुमक — स्त्री सहाय
कुमक पर होना — बाजू घेणे
कुमकी — तु वि सहायक
कुमकी — स्त्री हत्ती पकडण्यासाठी शिकविलेली हत्तीण
कुमकुम — पु केशर गुलालगोटा
कुमाच — अ पु एक रेशमी वस्त्र गंजिफाच्या एका रंगाचे नाव कुठें पातळ नि कुठें जाड असणारी भाकरी
कुरला — पु तांबडी कोराटी पाढरी रुई. कोल्हा कर्कश स्वर असलेला प्राणी
कुरवा — पु कोराटी एक शेराचे लाकडी माप.
कुरसय — पु साखरेचा बुरा

कुरसा – पु लाल लाकूड असलेला वृक्ष
कुरसी (कुर्सी) – अ स्त्री. खुर्ची पिढी. चौकी चौकोनी
– ताईत (पेटी) नावेच्या किनाऱ्याच्या फळ्या जहाजाच्या डोलकाठीवर लावलेल्या आडव्या पट्ट्या (वर चढण्यास) [नामा)
कुरसीनामा – फा पु वशवृक्ष (कुर्सी
कुरसी देना – आदर करणे [होणे
कुरसी पाना – अधिकार–सन्मान प्राप्त
कुरा – पु कोन्हाटी
कुरान – अ पु इस्लामचा धर्मग्रथ
कुराहर – पु गोघळ
"काग कुराहर करि सुख पावा"
कुरिंद – पु दरिद्री माणूस
कुरिया – स्त्री गवत-पेढा याची झोपडी
कुरियाल – स्त्री पक्ष्याचे खाजविणे नि अग झाडणे
कुरियाल मे आना – पक्ष्याचे लाडात येणे
कुरियलमे गुलेल लगना – रगात भग होणे
कुरिहार – पु कोल्हाळ
कुरी – पु तुरीच्या शेगा
स्त्री वश घराणे घाणा तुकडा
कुरी कुरी होना – शतश तुकडे होणे
"अस्सी कुरी नाग सव"
कुरुवा – पु १० छटाकी धान्य मोजण्याचे माप
कुरुई – स्त्री कुरकुली [(सुरीने)
कुरेदना – क्रि स कुरतडणे उकरणे
कुरेद पड जाना – उत्सुकता वाढणे
कुरेदनी – स्त्री लाकडी किंवा लोखडी गज (हा गज भट्टीचे कोळसे डिवचण्यासाठी असतो) [गाय
कुरेभा – स्त्री वर्षांत दोन विते देणारी
कुरेलना – क्रि स खोदणे उकरणे
कुरैत – पु वाटेकरी
कुरैया – स्त्री कुडे (वृक्ष)
कुरौना – क्रि स ढीगचे ढीग लावणे
कुर्क – तु वि. जप्त
कुर्क अमीन – तु पु लिलाव कारकून
कुर्कनामा – तु पु जप्तीवॉरट
कुर्की – तु स्त्री जप्ती
कुर्की ले जाना – जप्ती आणणे.
कुर्कुट – पु तुकडा
कुर्मुक – पु सुपारी
कुर्मी – पु कुणवी
कुर्याला – पु आराम सुख
कुर्याल में गुलेल लगाना – निराश होणे. सुखात दु ख होणे
कुर्स – अ पु टिकली. सुमारे दीड आण्याचे अरबी चादीचे नाणे १०० किंवा ५० तोळ्याचे चीन देशीय नाणे (नावेच्या आकाराचे) एक गवत
कुर्सी – स्त्री टिकली, कुरकुरीत हाडुक.
कुलग – पु धूसर रगी पक्षी (या पक्ष्याचे डोके तावडे असते) कोबडा. लाबटाग्या
कुल – पु कुळ वश घराणे
कुल – अ. वि एकूण एकदर सर्व.
कुलकुलाना – क्रि अ कुलकुल शब्द करणे [लागणे
(आँतें) कुलकुलाना – वखवखून भूक
कुलकुली – स्त्री खरूज चुळबुळ
कुलचा – फा पु फुगलेली पोळी तव्चे कळस गुपचुप जमविलेले धन
कुलच्छनी– स्त्री कुलक्षणी
कुलजा – स्त्री कुलीन स्त्री
कुलटा – वि अनेक पुरुषावर प्रेम करणारी स्त्री
कुलथ-पु. (कुलथी-स्त्री) – कुळीथ
कुलना – क्रि अ ठुसठुसणे दुखणे
कुलनार – पु सगजिरे
कुलफा – फा पु घोळाची भाजी
कुलफी – स्त्री पेच दूध गोठविण्याचे नळकाडे गोठविलेली मलई. हुक्क्याच्या नळीचे पितळी किंवा ताव्याचे तोड
कुलबुलाना – क्रि अ वळवळणे चुळबुळ करणे
कुलबुलाहट – स्त्री वळवळ चळवळ
कुलबोरन – वि कुळबुडव्या

कुलवाँसा — वि मागची फणी बाव-ण्याचा वावू
कुलह (कुलहा)—फा स्त्री टोपी शिकारी. पक्ष्याच्या डोळ्यावरील ढापण
कुलही — स्त्री कानटोपी
कुलाँच — स्त्री झेप लाव उडी वाव (सुमारे ६ फूट अतर)
कुलावा — अ पु विजागरी क्षितिज. मासे धरण्याचा गळ भोरी
कुलाह — पु भुऱ्या रगाचा व गुडघ्या-पासून पुढे काळ्या रगाचे पाय असलेला घोडा
—फा स्त्री उच टोपी
कुलिन — पु शिल्पकार कारागीर कुलीन गुजेचे झाड खेकडा
कुली — तु पु मजूर भारवाहक
कुलीकवारी — हातावर पोट भरणारा
कुल्फी — "कुलफी" पाहा [स्त्री
कुल्मा — स्त्री वाट लहान वही कुलवती
कुल्ला } पु चूळ अकुर फुटल्यावर
कुल्ली } उसाच्या शेतास दिलेले थोडें पाणी कल्ला वट
कुल्हड — स्त्री मातीचा पेला
कुल्हाडा — पु } कुऱ्हाड
कुल्हाडी — स्त्री }
कुल्हिया — स्त्री वोळके
—मे गुड फोडना — गुपचुप कार्य करणे
कुँवाई—पु फटकळ.
कुवार — पु आश्विन महिना
कुँवारी फसल —स्त्री रब्बीचे पीक
कुविंद — पु विणकर "गुविंद सुकुविंद-वनि आये है"
कुविंदु — पु नीच पुत्र
कुशल — वि चतुर दक्ष श्रेष्ठ पुण्यशील —पु खुशाली मगल कुशल
कुशादगी — फा स्त्री विस्तार फैलाव
कुशादा — फा वि उघडा विस्तृत
कुश्तमकुश्ता — फा पु धिंगामस्ती झोंबाझोंबी
कुश्ता — फा पु रासायनिक भस्म
कुश्ती — फा स्त्री कुस्ती
कुश्ती खाना— पराजय होणे.
—में वढा रहना — कुस्ती मारणे
—वदना— कुस्ती ठरणे
—माँगना — आव्हान देणे
कुसगुन — पु अपशकुन [कालात
कुसमड़ — पु दु खाची सामग्री, वाईट
कुसर — पु मुसळीचा कादा
कुसवारी — पु जगली रेशमी किडा रेशमाचा गट्टा
कुसाइत — स्त्री अशुभ मुहूर्त
कुसियार — पु पाढरा जाड ऊस (याचा गूळ करीत नाहीत)
कुसी — स्त्री नागराचा फाळ
कुसीद — पु चक्रवाढव्याज
कुसुब — पु एक मोठा वृक्ष (या झाडाची लाख उत्तम असते)
कुसुंबा — पु कुसुबी रग अफू नि भाग मिळून बनविलेला मादक पदार्थ
कुसुंबा — स्त्री आषाढ शुद्ध षष्ठी
कुसुंबी— कुसुबी रगाचा
कुसूर — पु चूक अपराध
कुस्सा — पु कुदळी [पक्ष्याची वोली
कुहक — पु धोका माया कोकिळ
कुहकना — क्रि अ कुहूकुहू करणे (हा शब्द मोर नि कोकिळ याच्याच ध्वनीला लावतात) [नळी
कुहनी — स्त्री कोपर हुक्क्याची वाकडी
कुहरा — पु धुके
कुहराम — रडारड हलकल्लोळ
कुहासा — पु धुके. [(पहाडी तट्टू)
कुही — स्त्री एक लहान शिकारी पक्षी
कुहुक — पु पक्ष्याचा मधुर ध्वनि
कुहुकना — क्रि अ कुहूकुहू करणे
कुहू — स्त्री अमावास्या मोर किंवा कोकिळेची हूक
कूँखना — क्रि अ कण्हणे
कूँग — पु भाड्याचा चरक
कुँगा — पु कातडे कमाविण्याचा बाभ-ळीच्या सालीचा काढा
कुँच — पु ताणा साफ करण्याची फणी लोहाराची मोठी साडशी घोडनस

कूँचे काटना — घोड्याची नस कापणे
कुँचा — पु कुचा फुटलेल्या जहाजाचे तुकडे
कुँची — स्त्री कुचली
— फा स्त्री काकवीचा घडा
कुँची देना — रग देणे एका टोकापासून दुसऱ्या टोकापर्यंत नागरणे
कुँज — पु क्रौंच पक्षी
कुँजडी — स्त्री भाजीवाली केवटीण
कूँड — स्त्री शिरस्त्राण नागरण्याने पडलेली खोल रेषा पोहरा
कूंडी — स्त्री दगडी चुवळ कुडी घाण्याचा खड्डा
कूई — स्त्री गावठी कमळ
कूक — स्त्री मोर किंवा कोकिळेचा स्वर हळूहळू रडणे किल्ली देण्याची क्रिया
कूकना — क्रि अ किल्ली देणे कूक शब्द करणे [वस्तु काकवलि
कूकर कौर — पु उष्टे-खरकटें तुच्छ
कूकर-चंदी — स्त्री एक वनस्पति (कुत्रे चावल्यावर उतारा)
कूकर निंदिया — स्त्री सावध झोप
कूकर बसेरा — पु किंचित् विश्राति थोडा वेळ टेंकणे
कूकरलेंड — पु कुत्र्याचे मैथुन
कूका — पु १८६७ मध्ये रामसिंहाने काढलेला एक शीख पथ
कूच — पु प्रस्थान प्रयाण
कूच बोलना — प्रस्थान करणे
कूच कर जाना — मरणे
कूचा — फा पु गल्ली बोळ
कूटना — क्रि स कुटणे ठोकणे खच्ची करणे टाकी लावणे [असणे
कूटकूट भरना — ठासून भरणे रोमरोमात
कूटपाश — पु पक्षी पकडण्याचे जाळें
कूटलेख — पु खोटा दस्तऐवज
कूटी — वि कूट किंवा व्यग भाषण करणाग
कूटू — पु कुट्टू
कूढ — वि मूर्ख
कूडा — पु कचरा कुडा (वृक्ष)
कूडाकरकट — पु केरकचरा
कूडाखाना — पु उकिरडा
कूत — स्त्री वस्तु संख्या [पारखणें
कूतना — क्रि स अनुमान करणे
कूदना — क्रि अ उडी मारणे मध्येच घुसणे घमेंड मारणे उल्लंघिणे तोंड टाकून बोलणे
कूद फाँद — स्त्री उडी [अल्पज्ञानी
कूपमंडुक — पु विहिरीत राहणारा बेडूक
कूपार — पु समुद्र
कूबड — पु कुबड
कूबड उठना — कुबड निघणे
कूबा — पु कुबड लग बसविण्याचे धनुष्याकार लाकूड शिगाचा वाटोळा तुकडा.
कूम — पु एक वृक्ष [कापूस
कूमटा — पु एक सिंधी झाड विजापुरी
कूर — वि निर्दय क्रूर भयकर
पु समोशाचे पुरण
कूरा — पु ढीग भाग
कूरी — स्त्री एक गवत लहान ढीग
कूल — पु किनारा तीर सेनेची पिछाडी कालवा तलाव
कूला — पु पाट (पाण्याचा)
कूली — स्त्री लहान मासा
कूल्हा — पु कुल्ला
कूल्हा मटकाना }
कूल्हे फेंकना } कुल्ले उडवीत चालणे
कुसूल — पु मोळ
कूही — पु ससाण्यासारखा पक्षी
कृपया — क्रि वि कृपा करून
कृष्णचद्र — पु श्रीकृष्ण
केंचुआ पु }
केचुवा — पु } जत गाडूळ
केचुली — स्त्री सापाची कात
केत — पु जाड वेत
केदुवाल — पु वल्हे
केकडा — पु }
केकरा — पु } खेकडा
केकय — पु कक्का (काश्मीरचा भाग).
केकडेकी चाल — वेडेवाकडे चालणे
केडवारी — स्त्री बागाईत फळबाग

केडा – पु कोंब. तरुण [वस्तु
केना – पु देवघेव केना (भाजी) क्षुद्र
केम – पु कदंबवृक्ष "केमकुसुमकी वास".
केयूर – पु दंडातला दागिना
केरल – पु दक्षिण भारताचा एक प्रांत
केराना – पु मसाला, मेवा इ [उत्तम)
केल – पु एक वृक्ष (लाकूड व कोळसा
केला – पु केळ केळें
केलि – पु रति
केवका – पु बाळंतिणीस देण्याचा मसाला
केवट –पु एक संकर जात नावाडी
केवटी – स्त्री अळी [मिश्रण
केवटी दाल – दोन वा अधिक डाळीचे
केवल – पु एकटे शुद्ध उत्तम
क्रि वि मात्र केवळ [अनुमान
केवलव्यतिरेकी – पु कारणावरून कार्याचे
केवाँच – स्त्री मोठा घेवडा
केवा – पु कमळ बहाणा.
केस – पु केस खटला
केसरिया – वि पिवळा
केहा – पु मोर
कैंक – पु नंगा मद
कैंकी –पु वुंद
कैंकसी – स्त्री रावणाची आई
कैंचा –वि तिरळा
–पु एक शिंग सरळ नि दुसरे वाकडे होऊन डोळ्यावर आलेले असा बैल
कैंची – स्त्री कात्री कैंची
– करना – छाटणे
– काटना – दृष्टि चुकवून निसटणे वचन भंग करणे
– बांधना – दोन्ही मांड्यात दाबणे
– लगाना – काटणे छाटणे कैंची मारणे
कैंचल पु रानतीतर
कैंठो – अव्यय किती ? [हातचलाखी.
कैंडा – पु माप घेण्याचे साधन पद्धति
कैंडा करना – अनुमान करणे अंदाजे माप घेणें
कैंडा लेना–टिपण करणे
कैंडाका – पु चलाख
कैंता – पु आडवी दगडी पट्टी
कै – स्त्री वाती
–वि किती
–क्रि वि जणू अथवा (प्रा. प).
कैत – स्त्री कडे
कैतक – पु केवड्याचे फूल
कैतव – पु कपट धोका [जाणे
कैतियाना – क्रि अ बाजूला होणे तिरपे
कैतून – स्त्री कपड्याला लावण्याची एक बारीक लेस
कैथ – पु कंवठ कवठाचे झाड.
कैथवा – पु कायस्थ
कैथी – स्त्री एक जुनी लिपी (उत्तर भारतात व्यापारी ही लिपी वापरतात शिरोरेखा नसते)
कैद – स्त्री बंधन कारावास
कैद काटना – तुरुंगात काळ घालविणे
क़ैदतनहाई – स्त्री कैद्याला संकुचित कोठडीत एकटे ठेवणे (सेपरेट सेल)
कैफियत – स्त्री विवरण
कैफियत तलब करना – नियमाप्रमाणे विवरण विचारणे
कैबर – स्त्री बाणाचा फाळ
कैभा – पु कदंबाच्या जातीचे झाड (याचे पिवळे इमारती लाकूड होते)
कैदमहज़ – स्त्री साधी कैद
कैयट – पु ११ व्या शतकातील काश्मीर निवासी वैयाकरणी
कैया – पु पत्र्यांना डाग देण्याचा खडिया मध्यभारतात सुमारे अदपावाचे तुपा-तेलाचे माप
कैरा – पु भुरा रंग एक प्रकारचा बैल.
– वि घाऱ्या डोळ्याचा
कैरी – स्त्री कैरी पांढऱ्यात लाल झाक मारणाऱ्या रंगाची गाय
कैल – स्त्री फोक (झाडाचा).
कैवर्त – पु नावाडी [कशाचे
कैसा – वि कसा कसे कशा प्रकारचा
कोंच – पु एक जलपक्षी पक्ष्याला पकडण्याची शिकाऱ्याची काठी वाळू काढण्याचा भडभुंजाचा झारा

कोचना – क्रि स टोचणे चोचविणे
कोछ – पु पदराचे टोक ओचा
कोंछ भरना – ओटी भरणे
कोछियाना – क्रि स निऱ्या खोचणे ओच्यात भरणे
कोडई – पु एक काटेरी झाड
कोंढा – पु कडे कोयडा
– वि डाग दिलेला रुपया
कोढी – स्त्री कळी मुग्धकलिका
कोपल – स्त्री अकुर कोब
कोस – पु शेंग
को – षष्ठीचा प्रत्यय (प्रा प)
– सर्व कोण
कोआ – पु रेशमाच्या किडयाचे घर टसरचा किडा मोहाचे पक्व फळ गरा पिंजलेल्या लोकरीचा पेळू बुबुळ
कोइरी – पु केवटी काछी
कोइली – स्त्री काळा डाग असलेला करी (हत्ती) कोय कोकिल
कोई – सर्व कोणी कोणीतरी कोणीही
– वि कोणचेही काही
कोई न कोई – कोणीतरी
कोई दमका मेहमान – थोडया काळाचा सोबती (मरणारा)
कोई बात है (यह भी) – असे कसे म्हणता ? असे कुठें झाले आहे ?
कोउ (कोऊ) – सर्व कोणीतरी
"कोउ इक पाव भक्ति जिमि मोरी"
कोक – पु चक्रवाक पक्षी बेडूक विष्णु काश्मीरचे एक कामशास्त्राचे पडित "कोका"चे कामशास्त्र
कोकई – वि उदी रगाचे
कोककारिका – स्त्री कामशास्त्राचे नियम
कोकन – पु एक झाड (या झाडाच्या लाकडाच्या चहाच्या पेटया बनवितात याचे लाकूड चिरत नाही नी वाकत नाही)
कोकनी – पु एक तीतर एक सतरे भस्मी रग.
– वि लहान गावठी.
कोकम – पु अमसुलाचे झाड
कोकवा – पु एक वेळू (आसाममध्ये याच्या टोपल्या करतात)
कोका – पु कोकेनचे झाड दाईची सतति दूधभाऊ
– स्त्री नीलकमल
कोकाबेरी – } स्त्री मकाणा
कोकाबेली – }
कोकाह – पु पाढरा घोडा
कोकेनची – वि कोकेनचा व्यसनी
कोको – स्त्री काऊ (बालकाना फसविण्यासाठी) [तूप
कोकोजेम – पु एक प्रकारचे वनस्पतीचे
कोख – पु कूस कुसवा गर्भाशय
– **उजडना** – पोर मरणे गर्भपात होणे
– **की आँच** – पोराबाळाचे दु ख
– **खुलना** – वाझपणा जाणे [लागणे
– **लगना या सटना** – पोट पाठीशी
– **बंद होना** – वध्या होणे
– **ठंडी रहना** – } पति आणि मुलाचे
– **भरी पूरी रहना** – } सौख्य मिळणे
– **माँग भरी रहना** – सौभाग्य व सतति मिळणे अष्टपुत्रा सौभाग्यवती होणे
– **मारी जाना** – वध्या होणे [ती
कोखजली – वि जिची पोरे जगत नाहीत
कोखबंद – वि वध्या
कोगी – पु कोल्ह्याच्या जातीचा प्राणी (ज्या अरण्यात याची टोळी असेल तेथून सिंह पळूनच जातो असे म्हणतात)
कोचकी – पु लालसर भुरा रग
कोचना – क्रि स खुपसणे टोचणे
कोचा करेला – ठोक्याचे भाडे (व्यग)
कोचनी – स्त्री म्यानाचे कातडे शिवण्याचा दाभण पराणी
कोचरा – पु झाडावर चढणारी पिवळी फुले येणारी लता [जाणे टोमणा
कोचा – पु तलवार, कटयार इ चाटून
कोजागर – पु आश्विन शुद्ध पौर्णिमा
कोटर – पु झाडाची ढोली
कोटवी – स्त्री नग्न किंवा विवस्त्र स्त्री.

कोटि – स्त्री गभर लक्ष धनुष्याची दोन टोंके
कोटि करना – कोटचवधि उपाय करणे "कोटि कोटि मुनि जतन कराहीं"
कोठा – पु घर वखार वरचा मजला गच्ची कोठा
– बिगड़ना – अपचन होणे
कोठार – पु भाडागार
कोठी – स्त्री बगला मोठे कार्यालय वखार गर्भागय
कोठेपर वैठना – वेश्याव्यवसाय करणे
कोठेवाली – स्त्री वेश्या
कोड़मगज़ – वि ठोंब्या
कोडा – पु चाबूक कोरडा
कोढ – पु कोड [अत्यत घाण होणे
कोढ चूना – कोडाने अगातून पाणी गळणे
कोढ में खाज – दु खावर दु ख [घोडा
कोतल – फा पु शोभेचा घोडा कोतवाली
कोतवाली – स्त्री पोलिसचौकी
कोताह – वि लहान. अपुरा
कोताही – स्त्री कमतरता
कोथला – पु मोठी पिशवी
कोदव, कोदा, कोदो } पु हरीक कोद्रू (एक कडधान्य)
कोदो देकर पढना – अर्धवट शिक्षण
(छातीपर) कोदो दलना – कोणाला वाईट वाटेल असे काम करणे
कोन – पु कोपरा कोण कोण ? (प्रा प)
कोना – पु कोपरा बाजू
कोना झाँकना – सगळीकडे शोधणे भयाने व लाजेने तोड चुकविणे
कोना कचोना – पु कोनाकोपरा
कोनिया – स्त्री भिंतीत कोपऱ्यात बसविलेली फळी
कोनो-अंतरे (मनके) – अत करणाच्या गूढभागी–कानाकोपऱ्यात
कोन मे रहना, – पडा रहना, – – होना } थोडच्या जागेंत अलग एकातात राहणे [दलाली
कोन मे होना – चौथा भाग असणे,

कोपल } – "कोंपल" पहा
कोवर } – फांदीवर पिकलेला आंबा
कोपभवन – पु रुसून बसण्याची जागा "कोपभवन गवनी कैकेयी"
कोफ़ता – फा पु कबाब (एक प्रकारचा).
कोमलताई – स्त्री कोमलपणा मवाळपणा.
कोय – "कोई" पहा
कोयर – पु हिरवा चारा पालेभाजी
कोयला – पु कोळसा
कोया – 'कोआ' पहा
कोरंगी – स्त्री लहान वेलदोडा
कोर – स्त्री काठ कोपरा पदर दोष धार ओळ कोटि दृष्टि
कोर दबना – वजन पडल्याने दबना
कोर – स्त्री माडी
कोर भरी रहना – पुत्रवती होणे
कोरक – स्त्री कळी
कोर-कसर – स्त्री उणीव
कोरचा – पु लपवून ठेवलेले धन
कोरमा – तु पु सुके मास
कोरवा – पु माडी
कोरा – वि नवे स्वच्छ कोरे मूर्ख
कोरा जवाब – स्पष्ट नकार
कोरिया – पु आत्मा जीव
कोरी – पु हिंदू विणकर
– स्त्री कुमारिका
कोरी बात – खोटी गोष्ट
कोल – पु डुक्कर माडी बोर एक तोळ्याचे वजन. मिरे एक जगली जाति कौल वचन
कोलिया – स्त्री अरुद गल्ली मोठे शेत
कोल्हू – पु घाणा (तेलाचा)
कोल्हूका बैल – – अतिशय कठिण काम करणारा. स्वातत्र्यवीर सावरकराना अदमानात इग्रजानी "कोल्हूका बैल" बनविले होते
कोल्हूमें डालकर पेरना – अत्यत छळ करणे.
कोल्हू चलाना – एकाच कामात अखड राहणे
कोवा – "कोआ" पहा.

कोश — } पु खजिना सग्रह
कोष — } शब्दकोष शब्दसग्रह
कोशिश — स्त्री प्रयत्न श्रम
कोस — पु दोन मैल
कोसना — क्रि स निंदा करणे टाकून बोलणे [मोठा दिवा
कोसा — पु एक रेशीम मातीचा एक
कोसाकाटी — शिव्याशाप देणे शापाचे स्वरूपात शिवी देणे
(काले) कोसो - फार लाब
कोसो दूर रहना — अलग राहणे
(पानी पी पीकर) कोसना — हजारो शिव्याशाप देणे
कोह — फा पु पर्वत कोप
कोहकाफ — पु इराणी प्रसिद्ध पर्वत
कोहनी — 'कुहनी' पहा
कोहाँर — पु कुभार
कोहान — फा पु उटाचे कुबड
कोहाना — क्रि अ रागावणे
कोहिस्तान — पु डोगराळ प्रदेश
कोही — पु सतापी
कोहु-हू — पु क्रोध कोण (प्रा प)
कौं कौं — प्रत्यय 'को' पहा
कौंकिर — स्त्री हिरकणी काचेची कणी
कौंछ — स्त्री खाजकुहिरी
कौंध — स्त्री चकचकाट (विजेचा)
कौंला — पु सत्रें
कौआ — पु कावळा धूर्त मनुष्य घाटी (गळयाची) [घर
कौडा — पु या नावाच्या खेळात चौकोनी
कौडियाला — पु कवडचा साप
कौडिल्ला — पु मासे खाणारा एक पक्षी एक साप
कौड़ियाही—स्त्री काही कवडयाची मजुरी
कौडी — स्त्री समुद्रातला एक किडा कवडी पैसा धन
कौडी काम का नहीं — रद्दी मनुष्य
कौडी कौडी चुकाना — सर्व कर्ज फेड करणे
कौडी कौडी जोडना — पैसा पैसा करून धन साचविणे
कौडी ऊंट विकना — फार स्वस्त विकणे
कौपीन — पु ब्रह्मचारी किंवा सन्याशाची नेसावयाची लगोटी
कौम — अ स्त्री जात स्वदेश
कौमी झण्डा — पु राष्ट्रीय निशाण
कौर — पु घास ग्रास
(मुंहका) कौर छीनना — पाहता पाहता एखाद्याची वस्तू गडप करणे गिळणे.
(मुंहका) कौर होना — सोपे होणे
(कालका) कौर होना — मृत्यु येणे
कौरना — क्रि अ परतणे (विस्तवावर).
कौरा — पु गोग्रास
कौरा-कुरकुटा — पु उष्टे-खरकटे
कौरी — स्त्री वाहुपाग माडी कवडी.
कौरे लगना — दरवाजामागे टपून वसणे.
कौरैया — पु कुडा (झाड)
कौल — अ पु बोल वाक्य प्रतिज्ञा
कौल — पु कुलवान् मनुष्य घास कमळ. वाममार्गी
कौलिक — वि पिढीजाद शाक्त
कौलीन — वि श्रेष्ठ उत्तम
कौलीया — स्त्री कवळी (हाताची)
— को कौलिया भरना — आवळणे
कौलेली — पु गधक
कौआ — पु कामी विषयी जीव कावळा.
कौवागुहार— पु अत्यत वडबड आरडाओरड [एक वेली.
कौवाटोटी — स्त्री थोर श्वेत कावळी.
कौवाली — अ. स्त्री सूफी भक्ति गीत. कवाली (गजल)
कौसकुजा — पु इद्रधनुष्य
क्या — क्रि वि काय
क्या खूब — } वाहवा !
क्या बात है — }
और क्या — ह असेच आहे पुढें आणखी.
क्या पडी है ? — काय अडले आहे !
क्या चीज है (बात है) — तुच्छ आहे
क्या कहना है — धन्य ! धन्य !
क्या क्या नहीं — सर्व आहे
क्या से क्या होना — इष्ट गोष्टीचे अनिष्ट होणे पुष्कळ चागले
क्यारी — स्त्री वाफा

क्यो – क्रि वि का ?
क्यो कि – ज्या अर्थी
क्यो कर – काय म्हणून ? कसे ?
क्यो नहीं – बरोबर असेच
क्रव्य – पु कच्चे मास [आग
क्रव्याद – पु कच्चे मास खाणारा चितेची
क्रान्त – वि आक्रमित ग्रस्त. पूर्वकालीन
क्रोड – पु बाहुपाश आवाका
क्रोड-पत्र – पु पुरवणी (वर्तमानपत्राची)
क्रोडीपुत्र – पु दत्तक मुलगा
क्वाँर – पु आश्विन महिना
क्वाँरपन – पु कौमार्य
क्वाँरा – वि अविवाहित
क्वैला – पु "कोयला" पहा
"जरे काम क्वैला मनो"
क्षमता – स्त्री कार्यशक्ति

क्षणिनी – स्त्री रात्र
क्षपा – स्त्री रात्र
क्षार – पु खार क्षार मोरा सज्जीखार
क्षिप्र – वि लौकर
क्षीर – पु दूध
क्षीरकठ – आईचे दूध पिणारे मूल
क्षीरपाक – खूप आटविलेले दूध किंवा दुधात केलेले पक्वान्न
क्षीरोद – पु समुद्र
क्षीरसार – लोणी
क्षुल्लक – पु नीच क्षुद्र [एक.
क्षोभण – पु मदनाच्या पाच बाणापैकी
क्षौद्र – पु मध
क्षौर – पु हजामत मुडन (धार्मिक सस्काराचे वेळी करतात).
क्ष्मा – स्त्री पृथ्वी

ख

खंख – वि उजाड
खग – पु गेंडा तलवार
खगर – पु लोखडाचा मळ
खँगारना }
खँगालना } – क्रि स खळबळून टाकणे
खँगहा – वि दताळचा
खँगी – स्त्री उणीव हानि
खँगैल – वि मोठे दात असलेला.
खँचना – क्रि स व्रण पडणे
खँचिया – स्त्री टोपली
खंजडी – स्त्री खजिरी (वाद्य).
खंजन – पु मोठ्या डोळ्याचा कार्तिक ते फाल्गुनापर्यंत दिसणारा एक पक्षी पागळा
"खजन मजु तिरेछे नैननि" [वाद्य)
खंजरी – फा स्त्री एक कापड खजिरी
खजरीट – पु खजन पक्षी.
खंडकाव्य – पु यात काव्याची सर्व लक्षणे नसतात लहान कथात्मक प्रबध काव्य उ मेघदूत
खंडरना – क्रि स. खडित करणे.

खडरा – पु बेसनाची चौकोनी वडी
खडहूरी – स्त्री साटोरी
खंडवानी – स्त्री पाक (साखरेचा) लग्नात वरपक्षाला कन्येकडून पाठविलेले सरबत
खंडसाल – स्त्री साखरेचा कारखाना
खंडहर – पु पडलेल्या घराचा अवशेष खिडार
खंडिया – स्त्री खाड. तुकडा
खंडौरा – पु खडीसाखरेचा खडा
खंतरा – पु फट कोपरा
खंता – पु फावडे कुदळ.
खंदा – पु खोदणारा
खंधवाना }
खधियाना } – क्रि स रिकामें करविणे
खंधा – पु तबू डेरा राजा सरदार
खंभा – पु खाब आधार
खंभार – पु शंका. भय खळबळ
खँसना – क्रि अ. निसटणे पडणे.
खई – स्त्री क्षय युद्ध

खखा – पु मोठ्याने हसणे अनुभवी पुरुप खोड मोठा हत्ती
खखार – पु वेडका (कफाचा)
खखारना – क्रि अ खाकरणे
खखेरना – क्रि स पळविणे घायाळ करणे
खखेटा – पु छिद्र शका
खखोडना } – क्रि अ हुडकणे खोदणे
खखोरना
खखोल – पु चोर
"चोर के घरमे खखोल"
खगना – क्रि अ. बोचणे लिप्त होणे. अटकणे वण पडणे
खगहा – पु गेंडा समाणा.
खचरा – वि पाजी रद्दी राडेचा [देणे.
खचाना – क्रि स वेगाने लिहिणे जोर
खचाखच – क्रि वि. गच्च
खचिटना – क्रि अ फरफटणे
खचीना – स्त्री रेघ ओळ
खच्चर – पु खेचर गाढव व घोडा याची मिश्र सतति
खजरा – वि मिमळीचे घमेडखोर
खजानची – फा पु कोशाध्यक्ष खजिनदार
खजाना – भाडार निधि तिजोरी
खजुरा – पु अगवळ (वेणीचा)
खजुरी } – स्त्री खाज खरूज एक मिठाई.
खजुली
खजूरा } – पु एक विषारी किडा गोम.
खनखजूरा
खटकना – क्रि अ सलणे खुट्ट होणे. राहून राहून दु ख होणे डाचणे
खटका – पु शका ठेच (उघडण्या-मिटण्याची)
खटकीरा – पु ढेकूण
खटना – क्रि स द्रव्य मिळविणे
खटपट – स्त्री तक्रार तटा उपद्व्याप
खटपटी – स्त्री खडावा
खटपद – पु भुगा [फळी)
खटपारी – स्त्री लढाई भाडण वाजेची
खटबुना } – वि वाज विणणारा.
खटबुनवा
खटमल – पु ढेकूण.
खटामिठ्ठा – वि आवटगोड.
खटर-खटर – क्रि वि खडखड
खटराग – पु भानगड बखेडा. थेरे.
खटला – पु वाज निरुपयोगी सामान.
खटाई – स्त्री आवटपणा बेबनाव
खटाई मे डालना – सकटात पाडणे भिजत घोगडे ठेवणे
खटाई मे पडना – अनिश्चित होणे
खटाना – क्रि अ आवणे निर्वाह होणे
खटास – स्त्री आवटपणा.
खटिया – स्त्री } वाजले
खटोला – पु
खटी – स्त्री चिच लिंबू [याप्रमाणे)
खट्टा – वि आवट (चिच किंवा लिंबू
(जी) खट्टा होना – अप्रसन्न होणे
खट्टी कहना – अप्रिय गोष्ट सागणे
खट्टू – पु मजूर मिळवता मनुष्य
खडंजा – पु विटाचे बाधकाम
खडखडिया – स्त्री पालखी
खडबहिड – वि खडकाळ
खडा – वि उभा सरळ
खडसान – पु धार लावण्याचा दगड.
– चना – सवघ हरभरा
– जवाव – स्पष्ट नकार
– मसाला – पु आखा मसाला
– होना – सहायता देणे
खडिया } स्त्री – खडूची माती खडू
खडी
खडी ढलना – स्त्री उभट दरड
खडीबोली – स्त्री प्रचलित हिन्दी भापा पश्चिमी हिन्दी
खडन्ना – पु कचे बुचडा
खड्डु – पु खड्डा
खडे खडे – त्वरित लौकर
खत – पु व्रण घाव [जवळचे केस.
खत – अ पु पत्र दाढीचे नि काना-
खुतखोट – स्त्री खपली (व्रणावरील).
खतना – अ पु सुता
खतम – वि. समाप्त. पूर्ण.
खतम करना – मारून टाकणे.

खतरनाक – वि. धोक्याचे. भयप्रद
खतरा – अ पु भय धोका
खतरी – पु खत्री (एक जाती).
खता – अ स्त्री चूक अपराध
खतावार – वि. अपरावी
खतियाना – क्रि. स. खतावणी लिहिणे
खतियौनी } स्त्री – खतावणी
खतौनी
खत्ता – पु खड्डा पेव.
खत्म – "खतम" पहा.
खदंगी – पु वाण
खदबदाना – क्रि अ खदखद उकळणे
खदाना – स्त्री खाण
खदेडना – क्रि स पीडा देणे. पाठलाग करुन पळविणे
खद्दड – } पु खादी
खद्दर – }
खन – पु क्षण तुकडा
खंता – पु खोदण्याचे हत्यार
खपची – स्त्री कामटी
खपटा } खापर कौल [अवकाश
खपडा }
खपत – स्त्री मालाची विक्री समावेश
खपती – स्त्री खप समावेश
खपरा – पु भुगा (वान्यातील)
खपरैल – पु कौलारू छप्पर
खपरिया – स्त्री मोरचूद
खपाच – "खपची" पहा
खपुआ – पु भेदरट
खप्पर भरना – कवटीत रक्त किंवा दारू भरून देवीस वाहणे
खफगी – फा स्त्री अप्रसन्नता.
खफा – फा वि अप्रसन्न नाराज
खफीफ – अ वि हलका लज्जित
खफीफा – पु लहान दावे चालविणारा न्यायाधीश
खबर – } अ स्त्री बातमी सूचना
खबरिया – }
– उडाना – अफवा पसरविणे
– करना – सूचना देणे
– गिरी – स्त्री देखरेख काळजी.
– दार – सावध
– लेना – सहाय्य करणे दंड देणे
खबरदार – सतर्क हुशार
खबसा – पु चिखल
खबीस – पु दुष्ट भयंकर
खब्त – पु वेड छंद
खभरना – क्रि म उलटापालट करणे
खभरछळ – स्त्री गडबड अस्ताव्यस्त
खभार – } पु चिंता दुःख
– भारु }
खम – फा पु वाकडेपणा
– खाना – वाकणे हरविणे
– ठोकना – युद्धास दंड ठोकणे
खमकना – क्रि अ ठुमकणे
खमखम – क्रि वि खणखण
खमदम – फा पु साहस
खमसा – स्त्री एक प्रकारची गजल
खमीर – अ पु पिळ्या भिजविलेल्या कणकेवरील बुरी कित्येक फळाचा बुरा (तवाखूत घालतात) स्वभाव
खमीलन – पु ग्लानि थकावट
खम्बा – } पु खांब.
खम्भा – }
खम्मची }
खमांच } – पु मालकसाची ठुमरी रागिणी. खमाज [illegible]
खमाच }
खयानत – अ स्त्री अफरातफर
खयाल } – अ पु विचार कल्पना आठवण
ख्याल }
खरबूजा – पु खरबूज
खरक – पु वाडे गोठा तीक्ष्ण
खरकना – क्रि अ बोचणे
खरका – पु गवताची काडी दात कोरणे
खरखर – } वि भरभर
खरखरा – }
खरखशा – फा पु भय झगडा
खरगोश – फा पु ससा
खरछरा – वि गडबडीचे
खमसा – अ पु एक गजल.
खरतुआ – पु एक निरुपयोगी गवत
खरदुक – पु एक जुना पोषाख.

खरपा – पु खडावा सपाता (स्त्रियाची)
खरजा – तु पु पृष्ठभाग (रस्त्याचा).
खरभर – पु गडबड हालचाल
खरमस्ती – फा स्त्री दुष्टपणा
खरमास – पु पौष ते चैत्र (यात ,लग्ने होत नाहीत)
खरमिटाव – पु न्याहारी
खरल – पु खल (औषधी कामात)
खरवा – पु चिखली (पायाची)
खरसान – स्त्री शस्त्र परजण्याची सहाण किंवा यंत्र
खरहरा – पु तुराट्या खरारा
खरहा – पु ससा
खरही – स्त्री ढीग
खराट – स्त्री सालपट
ख़राब – स्त्री रधा
ख़राबपर चढना – वहकावणे सुधारणे.
खरादी – पु सुतार
खराश – फा स्त्री सालपट टक्का
खरिक
खरिका } "खरक" पहा
खरिया – स्त्री झोळी पडशी जाळे
खरिहान –
खलिहान – } पु खळे
ख़रीफ – अ स्त्री आषाढ ते मार्गशीर्ष महिन्यातील पीक.
ख़रोंहा – वि खारट
खरौटना – क्रि स दाट लिंपणे
खर्रा – पु मसुदा खर्डा खोकला खरका
खर्राटा – पु घोरणे
खर्राटा मारना – घोरत पडणे
खलक़ – अ पु जग
खलकत – अ स्त्री जे जे उत्पन्न झाले ते सृष्टि
खलडी – स्त्री कातडी
खलना – क्रि अ टोचणे (बोलणे ः) पूड करणे
खलवली
खलभली } – स्त्री खळबळ
खलल – अ पु अडथळा अडचण. धामधूम.
खलाना – क्रि स रिकामे करणे पिचकणे
खलार – पु सखल भूमि
खलास – अ वि सुटलेले च्युत समाप्त
खलियाना – क्रि स रिते करणे सोलणे (कातडे)
खलिश – फा स्त्री उसण पीडा
खली – स्त्री पेड
खलीक – वि सुशील
ख़लीफा – अ पु अध्यक्ष वृद्ध हजाम. शिंपी धूर्त मुसलमानाचा पूर्वीचा धर्मगुरु
खलेल – पु तेलाचे कीट
खल्लड – पु कातडे पखाल कातड्याची पिशवी खल
खल्वाट – वि टक्कल पडलेला
ख़वास – पु लेकवळा राजाचे विशिष्ट सेवक एक जाति
ख़वासी – स्त्री सेवा खवासाची बसण्याची जागा
ख़वीस – अ पु, वेताळ
ख़वैया – पु उत्तम आहार असलेला
खस – फा स्त्री वाळा
खसकना – क्रि अ सरकणे मुकाट्याने पाय काढणे
खसखसा – वि अत्यंत लहान
खसखसी – वि आकाशी (निळसर).
खसटा – पु खाज
ख़सना – ,'कसकना" पहा
ख़सम – अ पु नवरा स्वामी
ख़सरा – अ पु खाते वही (तलाठ्याची) काजिण्या गोवर खाज
खसलत – स्त्री स्वभाव
खसाना – क्रि स फेकणे ढकलणे "मुकुट खसेलत असगुन ताही"
खसिया – वि नपुसक
खसीस – अ वि कजूष
खसोटना – क्रि स उखाडणे ओढून काढणे.
खस्ता – वि खुसखुशीत
खस्सी – अ पु बकरा हिजडा
खाँ – "खान" पहा
खाँखर – वि झिरझिरीत विरळ. पोकळ.

खांग – पु काटा रानडुकराचा दात गेंड्याचे शिंग उणीव
खांगवा – क्रि अ घटणे. छेदणे
खांगडा } – वि शस्त्रधारी उद्धट
खांगड }
खांगी – स्त्री तोटा कमतरता
खांच – स्त्री जोड वीण
खांचना – क्रि स चिन्ह करणे लवकर लिहिणे रेषा ओढणे चिरखाडणे
खांचा – पु } हारा करडा
खांची – स्त्री }
खांड – स्त्री कच्ची साखर
खाडर – पु तुकडा
खावना – क्रि स खाणे
खांसना – क्रि अ खोकणे
खांसी – स्त्री खोकला.
खाऊ – वि खादाड
खाक – फा स्त्री माती
खाक उठना – उध्वस्त होणे
खाक उडाना (छानना) – वणवण फिरणे
खाक करना – काहीच न करणे
खाकसार – पु सेवक
खाकसारी – फा स्त्री नम्रता दीनता.
खाकसाही – स्त्री काळे भस्म
खाका – फा पु रूपरेषा मसुदा कोठा
– उड़ाना – उपहास करणे
– उतारना – नक्कल करणे
खाखड़ – पु चिपाड
खाखर – पु शरीर
खागी – पु राख लावणारा साधु
खागना – क्रि अ टोचणे आत घुसणे
खाजा – पु एक मिठाई
खाजोखाना – थप्पड खाणे
खातमा – फा पु अंत
खाता – पु बखार खाते वही खाते लेखा
खातिर – अ स्त्री आदर
– अ. अव्यय – साठी
– जमा अ. स्त्री समाधान विश्वास
– दार – स्त्री आदरसत्कार
खातिरी – स्त्री सन्मान समाधान.
खाद – पु खत

खादर – पु कुरण
खादिम – अ पु दास नोकर
खादी – वि भक्षक
खादुक – वि हिंसक
खाद्योडा – पु जीवनद्रव्य (व्हिटॅमिन).
खान – पु खाणे खाण सरदार आदर-सूचक शब्द (पठाणाचा) खॉं
खानखर – पु बोगदा भुयार गुहा
खानखाना – तु पु मुगल सरदाराची पदवी
खानगी – फा वि खाजगी
– फा स्त्री वेश्या
खानदान – फा पु वंश कुळ [मुसलमान.
खानसामा – फा पु स्वयंपाकी (बहुधा
खाना – फा पु घर संग्रहस्थान विभाग. कोष्टक सारणी तक्ता.
– क्रि स खाणे जेवणे
– चलना – जेवण जाणे
– जात – फा पु दास पाळलेला.
– तलाशी – स्त्री धुडाळणे [करणे
– हराम करना – फार कष्ट देणे तंग
– पूरी – स्त्री कोष्टक भरणे.
– बदोश – वि निराश्रित
खाप – स्त्री म्यान
खाबड – वि खडबडीत
खाम – पु खाब पाकीट जोड अनुभवहीन.
खामखाह } क्रि वि विनाकारण. उगीचच
खामख्वाह }
खामना – क्रि स मातीने लिपून टाकणे.
खामी – स्त्री उणीव
खामोश – फा वि चुप
खामोशीनीम रजा – मौन (संमतिदर्शक).
खाय चना रहे बना – चणे (हरभरे) खाई तो लठ्ठ होई
खार – पु लोणा राख धूळ टाकणखार इवके "खाल" पहा
खार उतरना – राग काढणे चोळून चोळून मळ काढणे मळवट भरणे
खार – फा पु काटा फास द्वेष
खार खाना – डूक धरणे. जळफळणे

खारजा – अ पु सोडल्याचा दाखला
 –पु जाळें
खारा – वि खारट
खारिज – अ वि काढून टाकलेला
खारिश – फा स्त्री खाज खरखर
खाल – स्त्री कातडी भाता प्रेत रिकामी जागा
खाल उधेडना } -फोडून काढणे (चावकाने)
खाल खींचना }
(**बालकी**) **खाल निकालना** – बारीक-सारीक गोष्टी काढून चिकित्सा करणे
खालसा – पु शीखाचा पथ खालसाचा प्रदेश
खाला – अ स्त्री मावशी [कार्य
 – **का घर** – बापाचे घर (व्यग) सोपे
खालिक – पु ईश्वर
 "खालिकने एक एकसे वेहत्तर किया है शक्स"
खालिस – अ वि पवित्र निखालस
खाली – अ वि रिकामे व्यर्थ मात्र
 – **जाना** } – व्यर्थ होणे
 – **पडना** }
 – **हाथ** – हात हालवीत निर्धन
खाले – क्रि वि खालती
खावाँ – पु कुपण
खाविंद – फा पु पति धनी
खासकर – क्रि वि विशेपत
खासदान – पु पानदान
खासा – अ पु राजभोग राजाच्या स्वारीचा घोडा किंवा हत्ती एक वारीक कापड
 – वि पाढरपेशा चागला भरपूर
खासियत – अ वि वैशिष्ट्य स्वभावगुण
खिंचाव – पु ताण
खिंडाना – क्रि स विखुरणे
खिंखिध – पु किष्किंधा
खिचडवार – पु सक्रान्त
खिचडी – स्त्री खिचडी मिश्रण
 – **अलग पकाना** (**ढाई चावलकी**) – एकाडया शिलेदार होणे. सर्वाशी फटकून काम करणे
 – **पकाना** – गुप्त मसलत करणे
खिजाँ – स्त्री हेमतऋतु
खिजाब – अ पु कलप
खिटपिट – स्त्री कटकट. [होणे
खिडकना – क्रि अ पाय काढणे पसार
खिडकाना – क्रि स विकून टाकणे. हटविणे काढून टाकणे
खिताब – अ पु पदवी किताव
खित्ता – अ पु प्रात
खिदमत – फा स्त्री सेवा
खियाना – क्रि अ झिजणे
खिरक – पु गोठा
खिरमन – पु खळे
खिराज – अ पु कर खड
खिरिरना – क्रि स पाखडणे
खिरेंटी – स्त्री थोरला चिकणा
खिल – पु खताचे लाकूड
खिलअत } – स्त्री पारितोषिक
खिलात }
खिलकत – अ स्त्री सृष्टि जनसमुदाय
खिलखिलाना – क्रि अ खो खो हसणे
खिलना – क्रि अ फुलणे प्रसन्न होणे खुलणे
खिलवत – अ स्त्री एकात स्थान
खिलवाड – स्त्री खेळ (पोरखेळ)
खिलाडी – पु खेळाडू खेळ करणारा
खिलाफ – अ वि विरुद्ध
खिलीसा – पु खिसा
खिलैया – पु खेळाडू
खिलौना – पु खेळणे
खिल्ली – स्त्री विनोद उपहास
खिसकना – "खसकना" पहा
खिसना – क्रि अ शरण जाणे
खिसारा – फा पु हानि [होणे
खिसियाना – क्रि अ खिजणे लज्जित
खिसी – स्त्री धिटाई
खिसौहाँ – वि लाजलेला रागावलेला.
खींप – पु लाजाळूचे झाड
खीरा – पु लहान कोवळी काकडी
खीरी – स्त्री आचळ (गायीचे) खिरगी
खील – स्त्री लाही लवग खीळ.

खीली – स्त्री पानाचा विडा
खीवन – स्त्री मद मस्ती
खीस – स्त्री अप्रसन्नता लज्जा हानि पुढे आलेले दात
खुंडा – वि तुटका मोडका (चाकू)
खुंवी / खुंभी } – स्त्री कानातील वुगडी लवग
खुआर – वि नष्ट
खुखडी / खुखरी } – स्त्री कातलेल्या सुताची किंवा लोकरीची लडी नेपाळी सुरी
खुजलाना – क्रि स खाजविणे
खुजाना – क्रि स खाजविणे
खुजली – स्त्री खाज खरूज
खुटचाल – स्त्री दुष्टता
खुटपन / खुटाई } – पु खोटेपणा
खुटवढई – पु सुतार पक्षी
खुटिला – पु एक दागिना
खुटी – स्त्री खपली
खुड्डी – शौचकूप
खुड्डी करना – गट्टी फू करणे [भाषण
खुतवा – अ पु स्तुति आज्ञापत्र अभि-
खुतरी – वि लगडी
– (कानी) लगडी पागळी
खुत्थी / खुथी } – स्त्री घस (पीक काढल्यावर राहते) कसा
खुद-ब-खुद – आपण होऊन [स्वार्थी
खुदगरज – फा स्त्री अप्पलपोटचा
खुदगरजी – स्त्री स्वार्थपरायणता
खुदमुख्तार – फा वि स्वच्छद
खुदरा – पु किरकोळ वस्तु फुटकळ
खुदा – फा पु स्वयभू ईश्वर
खुदावंद – पु धनी ईश्वर
खुदी – स्त्री अहकार [डाळ इ चा)
खुद्दी – स्त्री कण्या भरडा (तादूळ किंवा
खुनस – स्त्री डूग खुनशीपणा
खुनसी – वि क्रोधिष्ट
खुफिया – फा वि गुप्त
खुफिया पुलीस – फा स्त्री गुप्त हेर
खुवकला – स्त्री रानतिखी
खुवना – क्रि स टोचणे घुसणे खुपणे
खुभी – स्त्री हत्तीच्या दातावरील पितळी टोपण कानातील लवग.
खुमाना – पु श्रीशिवाजीची पदवी
– वि चिरजीव
खुमार – पु चढलेल्या नशेचा शेवटचा प्रभाव
खुमारी – फा स्त्री धुदी रात्रीच्या जागरणानतरचा जडपणा
खुमी – स्त्री दातात भरलेली चादी कुत्र्याची छत्री (उद्भिज)
खुरंड – स्त्री खपली (घावावरील)
खुरखुरा – स्त्री खरखरीत खडबडीत
खुरक्षरा – वि घरघर
खुरचन – स्त्री एक मिठाई (दुधाची) लोखडाचा गळाठा
खुरचना – 'कुरेदना' पहा
खुरजी – फा स्त्री पडशी सवधरी किंवा विश्वभर (होल्डॉल)
खुरदुरा – वि खडवडीत [तोडाचा रोग
खुरपका – पु जनावराच्या पायाचा व
खुरमा – अ पु एक मिठाई (शकरपाळ्यासारखी) [एक भाग
खुराक – फा स्त्री भोजन औषधाचा
खुराफात – अ स्त्री कुरापत वखेडा
खुर्द – फा वि सूक्ष्म लहान
खुर्दवीन – फा स्त्री सूक्ष्मदर्शक यत्र.
खुर्दा – फा पु किरकोळ वस्तु मोड
खुर्राट / खुर्रांट } – वि धूर्त म्हातारा मुरलेले खोड
खुलना – क्रि अ उघडणे मुक्त होणे सुरू होणे उकलणे. [बोलणे
खुलकर बाते करना – मोकळ्या मनाने
खुले आम / – खआम / – खजान } – क्रि वि उघड उघड
खुलासा – अ पु साराश स्पष्टीकरण.
– वि स्पष्टपणे
खुल्लम खुल्ला – क्रि वि उघड उघड
खुवारी – स्त्री अपमान नाश
खुश – फा वि स्त्री प्रसन्न चागले
– किस्मत – भाग्यवत

खुश खबरी — स्त्री शुभवार्ता
—दिल — पु हसतमुख
—बू — स्त्री सुगध
—बूदार — वि सुगधित सुगधी
—मिजाज — वि आनदी स्वभावाचा
—हाल — वि सुखी [खुशामत
खुशामद — फा स्त्री खोटी स्तुति
खुशामदी टट्टू — पुढें पुढें करणारा लुवरा लाघवी
खुशी — फा स्त्री आनद
खुश्क — वि वाळलेले रुक्ष (स्वभाव) शुष्क.
खुश्की — स्त्री कोरडेपणा, नीरसपणा, स्थल
खुल्क — पु चागुलपणा
खुसखुसाना — क्रि अ हळूहळू गोष्टी करणे
खुसिया — अ पु अडकोश कुचकुच
खुसुर-खुसुर — पु कानगोष्ट
खूही — स्त्री इरले (घोगडीचे)
खूंखार — फा वि क्रूर रक्तपिपासू
खूंट — स्त्री कानाचा मळ
—पु टोक कोपरा खुट
खूंड — पु खाई खाण अक
खूंदना — क्रि अ तुडविणे टाप आपटणे
खूंरेजी — स्त्री रक्तपात
खूंशा — पु फळातील रेषा (वाया जाणारा भाग)
खून — फा पु रक्त वध
—उबलना — डोळे सतापाने लाल होणे
—के घूंट पीना — अपमान गिळून जाणे
—खच्चर
—खरावा } — पु भयकर मारामारी [त्रास देणे
—पीना — मारून टाकणे अत्यत
—लगना — रक्ताची चट लागणे
—लगाकर शहीदोमें मिलना — स्वार्थासाठी पुढारी बनणे झब्बू बनणे
—सिरपर चढना
—सवार होना } सूडाचा उद्योग करणे.
खूब — फा वि उत्तम
—अव्यय — वाहवा धन्य आहे
खूबसूरत — फा वि सुस्वरूप सुदर.
खूबानी — फा स्त्री जरदाळू
खबी — फा. स्त्री विपुलता. कौशल्य.
खूभना — क्रि अ अजीर्ण होणे जुने होणे.
खूसट — वि कुचकट नीरस. मूर्ख अपशकुनी
—पु घुबड
खेकसा
खेखसा } — पु करटुले
खेजड़ी — स्त्री शमी
खेट — पु ग्रह नक्षत्र कातडे घोडा
खेटक — पु खेडे गवत बलरामाची गदा, ढाल
खेड़ — पु कर्म खेळ. तळ (सैनिक).
खेड़ा — फा पु गाव (लहान)
खेड़ी — स्त्री गर्भावरण लोखड
खेत — स्त्री शेत रणक्षेत्र
—आना
—रहना } — धारातीर्थी मरणे
—रखना — युद्ध जिकणे
—लेना — युद्ध करणे
खेतिहर — पु शेतकरी
खेती — स्त्री शेती
—लेट जाना —वादळ, अतिवृष्टि यायोगे पीक भूमिशायी होणे
खेदना - क्रि स पळणे (मृगयेत)
खेदा — पु मृगाला धरून आणण्याचे निश्चित स्थळ
खेना — क्रि स वल्हविणे काळ घालविणे.
खेमा — पु तबू, डेरा
खेलना — क्रि स खेळणे
खेल — पु खेळ
—बिगडना — रगभग होणे
—समझना — तुच्छ समजणे
खेलवाड — 'खिलवाड' पहा
खेलारू — पु खेळणारा
खेवक
खेवट } — पु नावाडी.
खेवना — 'खेना' पहा
खेवा — पु तरीचे भाडे, फेरी
खेवाना — क्रि स. नाव चालविणे
खेस — पु. उपरणे चादर
खेसारी — स्त्री लाक (मटरची जात).

खेह
खेहर } -स्त्री धूळ राख
-खाना -दुर्दशा होणे
खैर -अव्यय असो आशीर्वाद प्रत्यवाय नाही
-स्त्री कल्याण
-पु खैराचे झाड काथ एक पक्षी
-ख्वाह -फा वि शुभचिंतक
"जानकी देहु तो जान की खैर"
खैर -आफियत -स्त्री क्षेम कुशल
खैरभैर -पु खळबळ गोंगाट
खैरा -वि कत्थई (रंग)
-पु एक पक्षी
खैरात -स्त्री दान हित, रक्षण
खैरियत - फा स्त्री क्षेम. कुशल कल्याण.
खैला -पु गोऱ्हा, मोठी रवी
खोखी -स्त्री खोकला [घोडा
खोंगाह -पु पाढऱ्या पिवळ्या रंगाचा
खोचा -पु. पक्षी पकडण्याचा लांब वासा
खोचिया -पु. भिकारी
खोची -स्त्री भीक कर (वस्तूरूपाने)
खोजा - पु अंत पुरातील नपुसक नोकर कंचुकी सरदार श्रेष्ठी
खोटना -क्रि स कुरतडणे
खोडर -पु ढोली पोकळी
खोडा -पु कुपण
खोडहा
खोडी } -वि दातपडका
खोता
खोधा } -पु घरटें (पक्ष्याचे)
खोप -पु वावता दोरा. धावदोरा
खोसना -क्रि स खोचणे अडकविणे
खोआ -पु खवा [घोगडीची
खोई -स्त्री चपाड (उसाचे) खोळ
खोऊ -वि वाया खर्च करणारा
खोखला -वि पोकळ
-पु मोठे भोक ढोली
खोखा -पु भरपाई केलेली हुंडी. मूठ
खोज -स्त्री शोध. संशोधन चाकोरी
खोजक -पु संशोधक
खोजी -वि. भेदक.
खोजना -क्रि स शोधणे. धुडणे
खोट -स्त्री दोष. दुष्टता उणेपणा.
खोट होना -मिसळ असणे.
खोटा -वि वाईट
खोटी-खरी सुनाना -फटकारणे धमकाविणे. "विनताये खोटीखरी"
खोडा -वि अनावृत्त
खोडे दाँत -पडके दात
खोथरा -वि देवीचे वण असलेला.
खोदना -क्रि स उकरणे. खोदणे
खोदर -वि खडबडीत
खोना -क्रि स. हरविणे घालविणे
खोनचा -पु फेरीवाल्याचे ताट किंवा टोपली (मिठाई व चिवडा विकण्याचे)
खोपडा
खोपडा } -पु कवडी, खोबरें
खोपडी -स्त्री कवटी खोबरे
-खा जाना
-चाट जाना } -डोके पिकविणे.
-खाली होना -डोके भणाणणे
-गंजी होना -सपाटून मार बसणे
खोभरा -पु खुंटी
खोभसन -पु जळफळाट
खोम -पु समूह
खोय -स्त्री सवय.
खोया -वि खवा
-वि हरवलेला विमनस्क
खोर
खोरी } -स्त्री बोळकडी. दावण (गुराची). स्नान खोड
खोरना -क्रि अ आंघोळ करणे
खोरा -पु तसराळे फुलपात्र
-वि दुर्गुणी [चादर
खोल -पु अभ्रा खोळ आवरण जाड
खोलना -क्रि स उघडणे वनविणे विशद करणे
खोली -स्त्री झोपडी
खोशा -पु गुच्छ झुड
खोसरा -वि. नपुंसक
खोह -स्त्री गुहा
खौं -स्त्री खड्डा पेव
खौफ -अ पु भय.

खौफ जदा
-नाक } - वि भयकर

खौर - स्त्री चदनाचा टिळा एक दागिना (डोक्याचा)

खौरना - क्रि स गध लावणे उगाळणे

खौरहा - वि केस झडलेला टकल्या

खौरा - पु खवडा

खौरी - "खौर" पहा

खौलना - क्रि स उकळणे खवळणे

ख्याल - 'खयाल' पहा

-से उतरना - विसरणे (करणे)

ख्याल रखना - ध्यानात ठेवणे देखरेख.

(किसीके) ख्याल पडना - कोणाला दु खी करण्याचा चग बाधणे

ख्याली - वि कल्पित, लीलावान्

-पुलाव पकाना - मनात माडे खाणे.

ख्वार - वि नष्ट खराव

ख्वाजा - फा पु धनी सरदार महत.

ख्वाब - फा पु स्वप्न

ख्वाह - फा अव्यय अथवा वाटेल तर.

ख्वाहिश - फा स्त्री इच्छा आकाक्षा.

ख्वाहिशमंद - फा वि अभिलाषी

ग

गग - पु एक हिंदी कवि (१७ व्या शतकात) एक मात्रावृत्त

-स्त्री गगानदी

गंगवरार - पु नदीचे पात्र वदलल्यामुळे उघडी पडलेली भूमि

गंगशिकस्त - पु नदीने वाहून नेलेली जमीन [शपथ घेणे

गगा उठाना - गगेचे पाणी हातात घेऊन

गगाजमनी - वि मिळत्याजुळत्या दोन रगाचें मिश्रण सोने, चादी वा तावे पितळ याचे वनलेले

गंगाजल - पु एक तलम स्वच्छ कापड

गंगाल - पु गगालय घगाळे

गंगालाभ - पु मृत्यु

गंगासागर - पु गगा जेथे समुद्राला मिळते ते तीर्थस्थान तोटी असलेली मोठी झारी

गंगेरन - स्त्री गागोटी (औषधि)

गंज - पु टक्कल खवडा

-फा स्त्री निधि समूह बाजार

गंजन - पु अनादर पीडा नाश

गँजना - क्रि स ढीग घालणे [करणे

गंजना - क्रि स गाजणे तोडणे चूर्ण

गंजा - वि टकल्या. [रताळी

गंजी - स्त्री. बडी गजिफॉक. ढीग

गंठकटा - पु खिसेकातरू

गँठजोडा
गँठबधन } - पु एक विवाहपद्धति लग्न.

गंडा - पु गाठ मतरलेला दोरा हसळी. कठ (पोपटाचा)

गँडार - पु एक साप अजगर

गँडार - पु विळा

गंडू - वि गाडू शिवी

गडूष - पु चूळ

गँडेरी - स्त्री गडेरी (उसाची).

गंदगी - फा स्त्री घाण

गँदला - वि गढूळ मलीन

गदा - फा वि अशुद्ध घाणेरडा

गंदुम - फा पु गहू

"गदुम है गेहू खालिक वारी"

गंदुमी - वि गव्हाच्या रगाचा.

गंधबिलाव - पु जव्हारी माजर

गंधबिरोजा - पु चिडा देवदाराचा डिंक. 'चद्रस'

गंधवह - पु वारा

"रात्रिं दिव गधवह प्रवाति"

गंधसार - पु चदन

गँधाना - क्रि. स घाणावणे

गंधार - पु कधार सात स्वरातला तिसरा स्वर. "षड्जगधारमध्यम."

गधी — पु अत्तर विक्रेता मुगवी
गंधैला — वि घाणेरा
गंभीरवेदी — पु माजलेला हत्ती
गँव — स्त्री संधि उपाय
"जिमि गँव तकइ लेउँ केहि भाती"
गँवसे — युक्तीने. सहेतुक गुपचुप
गँवई — स्त्री लहान खेडेगाव
गँवरमसला — पु खेडवळ म्हण
गँवाना — क्रि स गमावणे घालविणे
गँवार — वि खेडवळ अडाणी
गँस — पु गाठ वैर टोमणा
गँसना — क्रि स करकचून आवळणे
गुफणे घट्ट विणणे ठासून भरणे
गँसीला — वि बोचक तीक्ष्ण
गई-बहोर — वि जमवून देणारा
पुन्हा स्थापन करणारा
"गई-वहोर गरीवनिवाजू" रामा
गगनभेड — स्त्री गिवाड
गगरा — पु घागर
गगन — पु आकाश नभ
— **के फूल** — अशक्य काम
गच — पु चुन्याची जमीन फरशी
गचना — क्रि स जोराने मारणे
गज — फा पु वार (मोजण्याचा)
— **इलाही** — पु ४१ अंगुळाचा वार
(अकबराचे काळातील)
गजक — पु दारूबरोबर चवीसाठी तोंडात
टाकण्याचा पदार्थ विळगुळाची वडी.
गजगाह — पु हत्तीची झूल
गजगौन — पु हत्तीची चाल [घोडा
गजदन्त — पु हत्तीचा दात दात पडलेला
गजनाल — स्त्री हावित्झार तोफ
गजब — फा पु अत्याचार अन्याय.
क्रोध अपूर्व गोष्ट पराकाष्ठा
— **होना** —
— **गजबखुदाका** — } दैवी आपत्ति
गजरदम — क्रि वि भल्या पहाटे
गजा — पु खजुराचे फळ एक मिठाई
गजाना — स्त्री सडविणे घाण मारणे
ढीग करणे.
गजी — स्त्री खादी

गज्झा — पु बुडबुडा निधि पाणी व दूध
याच्या लहान लहान बुडबुड्याचा समूह
गझिन — वि दाट घट्ट विणीचा
गटई — स्त्री मान गळा [ओळख.
गटपट — स्त्री मेतकूट घसरट अधिक
गट्टा — पु मनगट (अस्थिसंधि)
गठन — स्त्री बनावट बांधा
गठकतरा — वि खिसेकापू
गठर
गठ्ठर } — पु गाठ (कापडाची) मोठा गठ्ठा.
गठरी — स्त्री गाठोडे बोचके
— **मारना** — चोरी करणे फसविणे
गठा वदन — वि पिळदार बांध्याचा
गठाव — पु शिलाई गठविण्याचे काम.
गठिया — स्त्री पोते संधिवात
गठीला — वि गाठी गाठी असलेला रेखीव
(शरीर) पक्का कठिण (प्रश्न)
गठौत
गठौती } — स्त्री मित्रता गट्टी
गडग — पु घमेंड गर्व आत्मश्लाघा.
गड — पु खड्डा अडोसा कोट
(किल्ल्याचा)
गडक — स्त्री एक मासा
गडगडा — पु एक गाडी एक हुक्का
गडगडी — स्त्री चौघडा.
गडगूदर — पु चिंधी
गड्दार — पु मस्त हत्तीबरोबर भाला
घेऊन चालणारा नोकर
गडना — क्रि अ घुसणे रुतणे खुपणे.
गाडले जाणे (किंवा नावडता वाटणे)
(आँख में) **गडना** — अति आवडता
गड जाना — लाजणे [पाखाळ्या काढणे.
गडे मुर्दे उखाडना — पु उखाळ्या-
गडप्पा — पु तोंड झाकलेला खड्डा
गडबड
— **झाला** } — पु अव्यवस्था
गडबडाध्याय — पु साराच गोंधळ.
गडबडी — स्त्री बडबड खळबळ
गडरिया — पु धनगर
गडा — पु रास ढीग
गडाई — स्त्री झारी (पिण्याची)

गडारी – स्त्री वर्तुळ, गराडी (पाणी काढण्याची) चुणी (वस्त्राची)
गडारीदार – वि चीण पडलेले वस्त्र
गडुर – पु कुवडा गरुड
गडू – पु ढीग
गडूवडू – मडू } – पु घालमेल विसगति
गडेरी (गँडेरी) – पु उसाचे छोटे छोटे तुकडे
गडोलना – पु पागुळगाडा
गड्डास – वि पाजी तुच्छ
गड्डालिका – स्त्री अधानुकरण
गड्डी – स्त्री लगोऱ्या
गढ – पु किल्ला लगोऱ्या (खेळ)
गढन्त – वि काल्पनिक
गढन्त पु, गढन स्त्री } – वनावट रचना
गढवई, गढवै } – पु किल्लेदार
गढ़वाल – पु किल्लेदार
गढ्हा, गढा } – पु खड्डा
गढी – स्त्री छोटा किल्ला कोट असलेले गाव
गढैया – वि रचनाकार 'ट' ला 'ट' जुळविणारा कवि तुक्कड कवि
गणक – पु ज्योतिषी
गणपूर्ति – स्त्री नियुक्त सख्या (सभेची) कोरम
गणराज्य – पु प्रजासत्तात्मक राज्याचा एक प्रकार
गणवेष – पु युनिफॉर्म
गणिका – स्त्री वेश्या
गण्य – वि प्रतिष्ठित
गतका – वि चागला उपयुक्त
गत्ता – पु रगकामाची चौकट नि कापड पुठ्ठा (कागदाचा)
गत्तालखाता – पु बट्टा खाते बुडीत खाते
गथ, गत्थ } – पु धननिधि भाडवल टोळी पुजी.

गथना – क्रि स गुफणे थापा मारणे
गथुआर – वि जावळ न केलेला (मुलगा). अजाण कुरळे (केस)
गदकारा – वि नरम गुलगुलीत
गदना – क्रि स म्हणणे बोलणे
गदबदा – वि गुबगुबीत
ग़दर – अ पु बड
गदर – पु गदगद शब्द करून पडणे
गदराना – क्रि अ मुसमुसणे पाडास लागणे डोळचाला चिपडें येणे
गदहपचीसी – स्त्री अनुभवशून्य तारुण्य गद्धेपचविशी १६ ते २५ वर्षापर्यंतची अवस्था
गदाई – फा वि तुच्छ गरीब स्त्री भिक्षावृत्ति
गदेरी, गदेली } – स्त्री तळवा (हाताचा)
गदेला, गद्द } – पु बालक तक्क्या
गद्दर – वि डब्ब (पोट) न पचलेले
गद्दीनशीन – वि वारस गादीवर बसलेला.
गधा – पु मूर्ख वचक लोभी गाढव.
गनगन – स्त्री शहारा (अगावर) घण घण शब्द
गनगौर – स्त्री चैत्र शु॥ ३ (गौरी गणपतीची पूजा त्या वेळी करतात)
गनियारी – स्त्री गणेरी (शमीसारखी पाने असतात)
ग़नी – अ पु धनी—"गनी गरीबनेवाज"
ग़नीम – अ पु डाकू वैरी
ग़नीमत – अ स्त्री समाधानाची गोष्ट (इतके झाले तरी पुरे या अर्थी). लुटीचा माल
गन्ना – पु ऊस
गप – स्त्री गप्प थाप
– **कर जाना** – गिळकृत करणे
– **हाँकना** – थाप ठोकणे
गपई – स्त्री नेम मारण्याचा एक खेळ.
गपकना – क्रि स एकदम गिळणे हात मारणे अपहरण करणे
गपडचौथ – स्त्री थापेबाजी गोंधळ.

गपशप – स्त्री इकडच्या तिकडच्या गोष्टी.
गपकर जाना – गिळकृत करणे
गप्पूनाथ – पु जड मूर्ख
"वार वार डहकावै सो गप्पूनाथ कहावै"
गपोडा – पु बडबड
गपोडिया – पु बडबडचा
गफ – फा वि दाट विणीचे (वस्त्र) ठासून भरलेला
गफ्फा – फा पु मोठा घास लाभ
गफलत – स्त्री निष्काळजीपणा
गबन – अ पु अफरातफर
गबरू – वि तरुण भोळा पट्टचा
पु नवरदेव
गबरून – फा पु चौकटीचे कापड दोरवा कापूस भरलेले कापड
गब्बर – वि गर्विष्ठ आळशी मूल्यवान् हट्टी श्रीमत
गम – स्त्री गति (विपयात)
गम – अ पु दु ख चिंता
ग्रम करना – – धीर देणे
ग्रम खाना – क्षमा करणे सोडून देणे
गमक – स्त्री दरवळ (सुवासाची) स्वर वदलणे (सगीतात)
गमकना – क्रि अ घमघमाट सुटणे तवला घुमणे
गमकीला – वि सुगंधित सहनशील
ग्रमखोवर – फा वि सहिष्णु
गमछा – पु पचा रुमाल
गमछी – स्त्री वारावदी
गमत – पु रस्ता व्यवसाय
गमला – पु कुडी (फुलझाडे लावण्याची) कमोड (इ)
गमी – स्त्री सुतक दु खावस्था मृत्यु
गम्मत – स्त्री मौज विनोद
गम्भारी – स्त्री शिवणी (वनस्पति)
गयद – पु मोठा हत्ती
गया गुजरा } – निःकृष्ट नीचावस्थेस पोहोचलेला
– बीता }
[गयावळ
गयावाल – पु गया तीर्थावरील पडचा

गर – अव्यय अगरचे काव्यातील रूप. जर.
— फा प्र ते ते काम करणारा जसे —उ सौदागर.
– पु मान
गरक – वि बुडालेला मग्न उ —
"गरके गुविंद कै वी गोरीकी गौराई मैं"
गरकाव – वि पाण्यात बुडालेला कोणत्याही पदार्थात बुडालेला
ग़रकी – फा स्त्री डुबकी अतिवृष्टि पूर पाण्याखाली बुडालेली भूमि
गरगज – पु किल्ल्याच्या भिंतीवरून बांधलेला बुरुज (तोफासाठी.) मोर्चाची टेकडी फाशीची शिक्षा ढोग।
क्रि वि विशाल '
गरगरा – पु गरडी (चाक)
गरगराना – क्रि अ गरजणे
गरज़ – फा स्त्री हेतु आवश्यकता साराश
गरजमंद बावला – गरजवताला अक्कल नसते
गरट्ट – पु समूह
गरद (गर्द) पु धूळ
– करना – नष्ट करणे
"कमर को दरद गरद करडारै है"
गरदन – फा स्त्री मान गळा
गरदन देना – प्राण देणे
– झुकाना – नम्र होणे
– हिलाना – स्वीकार करणे
– उठाना – विरोध करणे
– मारना – डोके उडवणे
– मे बाँह डालना – कडकडून भेटणे
– मे हाथ डालना } – अर्धचंद्र देणे
– में हाथ देना } (गचाडी मारणे) -
गरद नियाँ – स्त्री गच्ची मारून घालविण्याची क्रिया '
गरदा – पु धूळ राख
गरदान – फा वि गर्रेबाज (कबूतर) कातडी (पट्टा)
गरना – "गलना" पहा
गरनाल – पु विशाल तोडाची तोफ

गरब गहेला
गरवित } – वि गर्विष्ठ
गरबहियाँ – स्त्री. आलिंगन
गरबाँही – स्त्री भेटणे. आलिंगन
गरबीला – वि घमेडखोर
गरभाना – क्रि अ गर्भवती होणे ओव्या लोंगर येणे.
गरम खबर – खळबळ उडविणारी बातमी किंवा चर्चा
गरम मसाला – उत्तेजक वस्तु किंवा गोष्ट
गरम मिजाज का – संतापी
गरमा – पु बव (पाणी तापविण्याचा)
गरमी – स्त्री उकाडा उष्णता
गरमी चढना – क्रोध येणे
गरमी निकालना – गर्वहरण होणे
गरराना – क्रि अ घोर ध्वनि करणे
गराँव – पु दावे
गरारा – वि बलवान्
गरारा – अ पु एक औषधी टोपी
गरारा – पु सैल पायजमा
गरिमा – स्त्री महिमा आत्मगौरव
गरियाना – क्रि अ शिवी देणे
गरियार – वि मठ्ठ आळशी
गरी – स्त्री खोबरे
गरीब – वि गरीब दरिद्री
– **निवाज** – वि दीन प्रतिपालक
गरीब परवर – वि गरिबाचे पालन करणारा
– **गर**
गरुआ } – वि जड गौरवयुक्त.
गरुआई
गरुवाई } – स्त्री जडपणा
गरूर – अ पु गर्व घमेड
गरेबान – फा पु गळा (कपड्याचा)
गरेरना – क्रि. स गरगरणे
गरोह – 'गिरोह' पहा
गर्जन तर्जन – पु धाकदपटशा चडफडाट
गर्द – 'गरद' पहा
गर्दखोर – फा वि मळखाऊ
गर्दन – स्त्री मान
गर्दनतोड – पु मेनेंजाइटिस रोग
गर्दिश – फा. स्त्री चक्कर. संकट
(वक्त या दिनोंकी) गर्दिश – भाग्यचक्राचा उलटा फेरा [illegible]
गर्दिशे अय्याम – दिवसात[illegible]र
गर्भनिवारण – पु संतति[illegible]णे [illegible]
गर्भांक – पु नाटकाच्[illegible]सा[illegible]कातील एक भाग दृश्य
गर्भिग – वि पूर्ण (की[illegible]गर्भित) अंजली.
गर्रा – पु लाखी रंग त्या रंगाचा घोडा वा कबूतर
गर्वीला – वि अहंकारी
गर्हा – स्त्री स्त्रीलिंगी
गलका – पु हाताच्या बेचक्यात होणारा फोड एक प्रकारचा चाबूक
ग[illegible]गंजना – क्रि अ आरडाओरड करणे [illegible]लाहल करणे
गलगल[illegible]स्त्री मैनेसारखा एक पक्षी एक लिंबू
गलगला – वि ओलेचिंब
गलगुथना – वि घष्टपुष्ट
गलछूट – स्त्री 'गलफडा' पहा
गलजंदडा – पु गळ्यातील बँडेज
गलत – अ वि चुकीचे अशुद्ध चूक.
गलतफहमी – स्त्री भ्रम अपसमज
गलतकिया – पु गिरदी
गलतनी – स्त्री गळपट्टा नेकटाय
ग़लती – स्त्री चूक
गलतस – वि निस्संतान पुरुष किंवा त्याचे धन
गलथन – पु बकरीच्या गळ्याचे स्तन.
गलन – पु. अत्यंत थंडी तुषारपात
गलना – क्रि अ शिजून जाणे विरघळणे. जर्जरित होणे काकडून जाणे व्यर्थ होणे
गलदा – पु कटुभाषी फटकळ
गलफटाकी – स्त्री बढाई घमेंडी,
गलफडा – पु पाण्यातही श्वास घेण्याचे इंद्रिय (जलजंतूचे)
गलफांसी – स्त्री गळ्याला फास कष्टकारक स्थिति

गलसुंदरी – स्त्री शिवपूजेंत गाल वाजविणे (बव ध्वनि)
गलसुआ – पु गालगुड
गलसुई – स्त्री वाटोळी उशी
गलहंड – पु गळघाचा रोग
गला – पु गळा कंठ
– भारी होना – स्वरात बिघाड होणें गळा पडणे [मरणें
– बाधकर डूबना – शरमेने बुडून
– घुटना – श्वास गुदमरणे
गला घोटना – नरडी दावणे मारणे
– छुटना – ब्याद जाणे
– पडना – आवाज फुटणे (बिघडणे)
– फाडना – घसा खरडून ओरडणे
– रेतना – भयकर नाश करणे गळा कापणे
(दूसरेके) गले बाधना या मढना – इच्छेविरुद्ध दुसऱ्याच्या गळयात मारणे
गलाव – पु पातळपणा पाघळणे
गलियाना – क्रि स शिवी देणे अति आग्रहाने जेवू घालणे
गलियारा – पु बोळवडी भूपट्टा
गली – स्त्री बोळ गल्ली
गली गली मारे फिरना – पोटासाठी इकडे तिकडे फिरणे
(एकेक) गली छानना – एकूण एक गल्लीत भटकणे
गलीज – अ वि घाणेरडे अशुद्ध दळदार
गलीत – पु मळ केरकचरा
गले का हार – गळयातील ताईत
– के नीचे उतारना } गळी उतरणे.
– मे उतारना (दात) } मनात ठमणे
– पडी ढोल वजाये सिद्ध – पदरी पडले पवित्र झाले
– मढना – माथी लादणे
– लगना – कडकडून भेटणे
गलेफ – पु पासोडी
गलेवाज – वि सुदर गाणारा
गलौ – पु चद्र (प्रा प) [वढाई
गल्प – स्त्री लघुकथा. कल्पित गोष्ट
गल्ला – पु कल्होळ टोळी मान (चतुष्पादाची)
अ पु पीक धान्य माल विक्रीचा पैसा गल्ला
गवँ – स्त्री सधि उद्वेग
गवँ से – डाव घाव पाहून
गवँतकना – सधीची वाट पाहणे
गवन – पु जाणे चालणे सासरचा प्रथम दिवस
गवनचार – पु मुलगी प्रथम पतीकडे जाण्याचा विधि (ऋतुशातिप्रमाणे)
गवय – पु गवा
गवँहि – अव्यय मुकाट्याने सधि साधून (प्रा प)
गवारा – फा वि अनुकूल आवडते स्वीकार्य
गवास } पु – गोभक्षक कसाई
गवासा }
गवाह – फा पु साक्षीदार
गवाही – फा स्त्री साक्ष
गवेजा – पु गप्प बोलचाल
गवेल } पु – खेडवळ (गवँहाँ)
गवेला }
गवेषणा – स्त्री शोध
गवेसना – क्रि स शोधणे धुडाळणे
गवैया – स्त्री वैर शत्रुता भाडण पु गवई
गश – फा पु मूर्च्छा
गशखाना – बेशुद्ध पडणे
गश्त – फा पु दौरा भ्रमण गस्त
गश्ती – फा वि फिरणारा
गश्ती चिठी – परिपत्र फिरके सर्क्युलर.
गसना – क्रि स जखडणे
गसीला – वि. आवळलेले गाठलेले गुफलेले
गस्सा – पु घास
गह – स्त्री धरण्याची क्रिया मूठ (हत्याराची)
गह बैठना – मूठ पक्की धरणे
गहक – क्रि वि लोभपूर्ण उत्साहपूर्ण.
गहगहा – वि उत्साही प्रफुल्लित

गहगहाना – क्रि अ आनदाने नाचणे टवटवणे
गहगहे – क्रि वि अत्यत आनंदाने धूमधाम करून. [(पाणी)
गहडोरना – क्रि स डहुळणे घाण करणे
गहना – पु दागिना
क्रि स धरणे
गहनि – स्त्री हट्ट प्रण (प्रा प)
गहबर – वि दुर्गम व्याकुल
गहबरना – क्रि अ गहिंवरणे उद्विग्न होणे
गहर – स्त्री उशीर
गहरना – क्रि अ वेळ लावणे झगडणे कुढणे
गहरवार – पु एक क्षत्रिय जाति
गहरा – वि खोल गभीर गूढ विलक्षण
– **असामी** – जड प्रस्थ
– **मारना** – हजारो रुपये अपहरण करणे अवदान मिळणे
– **हाथ** – भरपूर वार (हत्याराचा)
– **पेट** – मर्व गोष्टी पचविणारे पोट पोटातले कळायचे नाही
गहराई – स्त्री गाभीर्य खोली
गहराना – क्रि अ दाट होणे तीव्र होणे
(**बादल का**) **गहराना** – ढगात भरपूर पाणी भरणे
गहरी – घुटना – दाट भाग पिणे
गहरी छनना – दाट मैत्री असणे
गहरी बात – गभीर गोष्ट
गहरे लोग – मोठे वस्ताद
गहरे मे होना – योग्यता असणे
गहलौत – पु एक राजपूत वश
गहवा – पु चिमटा साडस
गहवारा – पु पाळणा हिंदोला
गहासना – क्रि गिळणे
गहिला } वि – घमेडखोर
गहीला }
गहीर – वि गभीर
गहेजुआ – पु चिचुद्री
गहेलरा – वि. वेडा मूर्ख.
गहेला – वि. हट्टी

गहैया – वि स्वीकारणारा.
गाँठ । स्त्री गाठ गाठोडे
.**रवीबांधना** (लगाना) – सकल्प करणे गरह आठवण ठेवणे
– **मे होना** – जवळ असणे
– **काटना** } – खिसा कातरणे
– **मारना** }
– **खोलना** (हृदयकी) – मनातली अढी काढणे
– **पडना** – (मनमे) – वेबनाव होणे.
– **का पूरा** (**आँखका अंधा**) – मूर्ख श्रीमत
गाँठगोभी – स्त्री कोबीचा कादा
गाँडर – स्त्री गाठे हरळी
गाँथना – क्रि स गुम्फणे गाठविणे
गाँधी – स्त्री हिंग एक हिरवा किडा एक गवत [जाति
–पु किराणा मालाचा व्यापारी एक
–वि घाणेरडा
"बुद्धिमत्तियाँ भी हजरते गाधी के साथ है"
गाँस – स्त्री अटक वैर रहस्य गाठ पाते. शासन अधिकार देखरेख सकट
गाँसना – क्रि स करकचून बाधणे गुम्फणे
गाँसकर रखना (**बातको**) – मनात खूणगाठ बांधणे
गाँसी – स्त्री पाते
गा – गेला 'जाना' चा भूतकाळ (प्रा प).
गाइन – 'इडा' आदि नाड्या सत
गाच – स्त्री वेलबुट्ट्याचे कोपड
गाछ – पु रोप झाड
गाज – स्त्री गर्जना वीज वज्रपात
– **गिरना** (**किसीपर**) – आकाश कोसळणे
गाजर – पु गाजर [मानणे
गाजरमूली समझना – कवडी किंमतीचा
गाजा – अ पु तोडावर चोळण्याचे रोगण (स्नो) [युद्ध करणारा धर्मवीर
गाजी – अ पु वीर मुसलमानाच्या शत्रूशी
गाटर – पु तुळई गर्डर
गाड – स्त्री खड्डा थारोळे. [गाडर ताँती"
गाडर – स्त्री मेढी "बाज सुराग कि

गाडी – स्त्री गाडी.
– क्रि वि गाडलेली
गाडूला – पु पागुळगाडा
गाढ – वि अधिक पक्का दाट
गाढ पडना – सकट येणे नुकसान होणे
"गाढ परैही जानिये हित अनहित है कोय"
गाढा – वि दाट घट्ट (वीण) कठिण
गाढा समय } – पु आपत्काल
गाढे दिन }
गाढी कमाई– }
गाढे की कमाई } कष्टाने केलेली मिळकत
"गाढे की कमाई चप्पर घटेमे गँवाई"
गाढे – क्रि वि दृढपणे जोराने
गाढे की साथी – खरा मित्र
गाती – स्त्री उपरणे रुमाल किंवा उपरणे पांघरण्याची एक पद्धत
गाथ – पु यश प्रशसा [तुपाची
गाद – स्त्री चोथा (तेलाचा) बेरी
गादड – } वि भेदरट भित्रा.
गादर – } पु खोकड कोल्हे
गादा – पु अपक्व दाणा (शेतातील)
गादी – स्त्री एक पक्वान्न तळवा (हाताचा) गादी
गादुर – पु वटवाघुळ
"गादुर मुख न सूरकर देखा"
गाना – क्रि स स्वरांच्या नियमानुसार शब्दाचा उच्चार करणे
(अपनी ही) गाना – आपलेच गाणे गाणे
गाभ } – पु झाडाचा गाभा
गाभा } कापूस (गादीतून काढलेला).
उर्मी पीक नवांकुर गर्भ (पशूचा)
गाय – स्त्री माया वाणी आत्मा गाय
गायगोठ – स्त्री गोठा [मागूस
गायताल – पु निरुपयोगी वस्तु (पशु वा
गायब – अ वि गुप्त लुप्त [उखाणा
गार – स्त्री शिवी लग्नातील विहिणीचा
ग़ार – अ पु गुहा खोल खड्डा
ग़ारत – फा वि नष्ट
गारद – स्त्री. गार्ड पहारा चौकी

गारना – क्रि. स गाळणे पिळून काढणे.
तन या शरीर गारना – शरीर झिजविणे.
गारी – पु घमेड मान शिवी
"मीठी लगे ससुरारिकी गारी"
गारु – पु. गुरु
गाल – पु गाल. कपोल
– करना – }
– बजाना – } बडबडीची सवय
– मारना – } अगणे टाकून बोलणे
– मे जाना (कालके) – मरणे
– फुगाना – रागावून न बोलणे
गालगूल – पु गप्पा
गालमेंसूरी – स्त्री एक मिठाई
गाला – पु धुणी. (सुनाची) पेळू अत्यंत हलका (कापसाप्रमाणे) बडबडया स्वभाव
(रुईका) गाला – फार उज्ज्वल हलका
ग़ालिब – अ वि विजयी वरचढ एक प्रसिद्ध उर्दू कवि
गाली – स्त्री शिवी
– गाना – लग्नातली गाणी म्हणणे
– गलौज }
– गुफ्ता पु } स्त्री शिव्यागाळी
गालना – क्रि अ बोलणे.
गालू – वि बडबड्या
– पु गाल
गावकुशी – स्त्री गोहत्या
गावघप्पी – वि घुम्या तोंडपुजा स्वार्थी.
गावतकिया – पु लोड
गावदी – वि मूर्ख अडाणी बडबड्या
गास – 'गाँस' पहा
गासिया – पु घोड्यावरचे बसकर गाशा.
गाह – पु मगर नक्र
गाहक – पु गिऱ्हाइक
(जी जान या प्राणका) गाहक – प्राण घेणारा. जीव घेण्याची वाट पाहणारा
गाहना – क्रि स बुडी मारणे ठाव काढणे घुसळणे कणसातून धान्य काढण्यासाठी आपटणे शोधणे
गाहा – स्त्री गाथा चरित्रवर्णन.
गाही – स्त्री फाडा (पाच पाचाचा)

गिजना – क्रि अ चोळामोळा होणे
गिजाई – स्त्री एक पावसाळी जतु [जाळे
गिडुरी – स्त्री खुजावर विणलेले दोरीचे
गिदौडा } – पु जाड पोळीप्रमाणे थापलेली
गदौरा } साखर
गिड – पु मान गळा
गिचपिच –
गिचिर–पिचिर } वि गिचमिड
गिजगिजा – वि बुळबुळीत
गिजा – अ स्त्री भोजन खाद्यपदार्थ
गिटकौरी – स्त्री खापरी
गिटपिट करना – यस् पयस् करणे
गिटुक – स्त्री चिलमीतील खडा
गिट्टा –पु } रोडा खापरी
गिट्टी – स्त्री }
गिडगिडाना – क्रि अ कळवळून सागणे
विनविणे
बिडगिडी – स्त्री डमरू
गिद्ध – पु गिधाड
गिनती – स्त्री मोजणी
– के – फार थोडे इनमिन
– गिनानेके लिये – नुसते नावाला
– मे आना } – समाजात प्रतिष्ठा
– में होना } असणे
– में न होना (किसी) – खिजगणतीत
नसणे
गिमटी – स्त्री एक बुट्टेदार मजबूत कापड
गिर – पु पर्वत सन्याशाच्या दहा प्रकारा-
तील एक प्रकार
गिरई – स्त्री एक मासा
गिरगट }
गिरगिट } – पु सरडा (गिरदाना)
गिरगिरी – स्त्री भिरभिरे
गिरजाघर – पु ख्रिस्ती उपासनामदिर
गिरदा – पु धूळ तक्क्या मिठाई ठेवण्याचे
हलवायाचे ताट (लाकडी) ढाल
गिरना – अ वि वरून खाली पडणे
पतित होणे मिळणे (नदीचे समुद्रात इ)
गिर पडना – क्रि अ निसटून पडणे आपटणे
गिरफ्त – फा स्त्री. पकड विळखा
गिरफ्तार – फा वि ग्रस्त वदी.

गिरमिट – पु करार गिरमिट (सुताराचे).
गिरवी – फा वि गहाण (गिरो).
गिरवीदार – गहाणदार धनको प्राविमान्
गिरह – फा स्त्री गाठ खिसा सवादोन
इच काडे अभिनय
– कट – खिसेकापू
– बाज – फा पु गिर्रेबाज कबूतर
गिरह लगाना – एखाद्या कवीच्या कवि-
तेच्या आधारे त्या कवीचा भावविकास
करून पूर्ण करणे
"नातेकी गिरताहि नैननि निवेर दै"
गिराँ – वि महाग जड अप्रिय
गिरानी – फा स्त्री महागाई दुर्भिक्ष्य.
गिरिमल्लिका – स्त्री कुडा रानमोगरी
गिर्री – पु र्दकाची जात (पाढरा रग
अधिक)
गिरेवाँ – वि भटकणारा
गिरोह – पु टोळी फड [तपासणारा
गिर्दावर – फा पु फिरतीवर जाऊन
गिल – फा स्त्री माती गारा
गिलगिल – पु एक जलचर
वि पिळपिळीन
गिल्टी – स्त्री साध्यावर होणारी गाठ
गिलबिलाना – क्रि अ किलविल करणे
गिलम – स्त्री मऊ लोकरीचा उची
गालीचा मऊ बिछाना [कापड
गिलहरा – पु पानाचा बाटोळा डबा एक
गिलहरी – स्त्री खार (गिल्ली)
गिला – फा पु निंदा गाऱ्हाणे टोमणा.
गिलाफ – अ पु खोळ अभ्रा
गिलास – पु काचेचा पेला
गिलोय – फा स्त्री गुळवेल
गिलोला – पु गुडा (गोफणीचा)
गिलौरी – स्त्री विडा
गिलौरीदान – पु पानाचा बाटोळा
जाळीदार डबा
गिल्टी – 'गिलटी' पहा
गिल्ली – स्त्री खार विटी
गिस – पु विषयी जीव वचक गुरु
गींजना – क्रि स चोळामोळा करणे.
गीदड – पु कोल्हे भित्रा.

गीदडभबकी — वरपागी धैर्य पण मनातून भीति असणे उसने अवसान
गीदी — फा. वि भित्रा
गीध — पु गिवाड [वनणे
गीधना — क्रि अ लाभ पाहून लोभी
गीला — वि ओला [करणे
गुंगआना — क्रि अ घुमसणे गुजारव
गुंचा — फा. पु कळी विहार
गुंजाइश — फा. स्त्री अवकाश समावेश सोय सवड
गुंजान — फा वि दाट
गुंठा — पु बुट्टा घोडा किंवा मनुष्य
गुंडई — स्त्री गुडगिरी
गुंडली — स्त्री फेटा चुंबळ
गुंडा — वि गुंड, नीच छाकटा बदमाप
गुंडापन — पु बदमाषी
गुंदला — पु नागरमोथा [संग्रहन करणे
गुंधना — क्रि अ कणिक मळणे केश-
गुंबज — पु } घुमट
गुंबजी — स्त्री }
[लोक सूज
गुंबा — पु जखम झाल्यावर तेथे येणारी
गुआच — पु चिक्कण सुपारी [तुगडी
गुइयाँ — उभय सखी मित्र सखा भिडू
गुगुलिया — पु जादूगार [दाडूची
गुच्ची — स्त्री गल (गोटचा वा विटी-
— पारा कवड्याचा एक खेळ
गुच्छी — स्त्री रिठा करजीचे झाड एक भाजी
गुजर — फा पु निभाव प्रवेश. कालक्षेप
गुजरना — क्रि अ काळ जाणे
(किसीपर) गुजरना — एखाद्यावर सकट येणे प्रसग गुदरणे
गुजर जाना — मरणे निभणे
गुजर वसर — फा पु निर्वाह कालक्षेप
गुजरिया — स्त्री मेढी
गुजरी — स्त्री मनगटी कानतुटकी मेढी
गुजरेटी — स्त्री गवळण [काळचे
गुजश्ता — फा वि होऊन गेलेले भूत-
गुजारिश — फा स्त्री प्रार्थना विनति
गुजिया } —स्त्री कर्णफूल.
गुझी }

गुझरोट } — पु घडी. ओटीपोट
गुझरौट }
गुझिया — स्त्री. एक पक्वान्न
गुटकना — क्रि अ गटकावणे गटर-गू आवाज करणे
गुट — पु समूह टोळी पक्ष
गुठलाना — क्रि अ पाड लागणे दात आवणे बोथट होणे
गुठली — स्त्री कोय
गुडंबा — पु गुळवा
गुड — पु गूळ [होणे
— गोबर होना — कामाचा विचका
— लेट जाना — गुळाची चिकी होणे
(बहुत) गुड मे चींटें लगते हैं अत्याधिक प्रेमात थोडी विमनस्कता उत्पन्न होते
(कुल्हिया मे) गुड फूटना — गुप्तपणे एखादें कार्य होणे
गुड खाय गुलगुलेसे छूट — खोटे ढोग रचणे
वह गुड नहीं जिसे चींटें खाएँ — चलाख मनुष्य
गुडधनियाँ — } स्त्री मुटका करून बसणे
गुडधानी — } गुडघ्यात डोके घालणे
गुडहय } — पु जासवदी
गुडहल }
गुडाना — क्रि स खोदविणे
गुड्डिया — स्त्री बाहुली
गुडियोंका खेल — अत्यंत सोपे काम
गुडी — स्त्री पतग (कागदाचा).
गुडीची — स्त्री गुळवेल
गुड्डा — पु बाहुला मोठा पतग.
— बाधना — निंदा करणे
गुड्डी — स्त्री. पु पतग घोटचाचे हाडूक लहान हुक्का
गुढना — क्रि अ चुगली करणे लपणे
गुढ़ा — स्त्री. लपण्याची जागा
गुण मानना — उपकार करणे
गुणी — वि कारागीर तज्ज्ञ पचऋषि
गुत — वि उदासीन मौनी बेपर्वा (प्रा प)
गुत्यमगुत्या — पु गुतागुत मारामारी

गुत्थी – स्त्री गुतागुत पेच गुडी
गुदकार – वि. मासल गीर असलेले
गुदगुदा – वि थलथलीत मऊ
गुदगुदाना – क्रि अ गुदगुल्या करणे
गुदगुदी – स्त्री गुदगुली आनंद उकळी
गुदडी–स्त्री, **गुदर**–पु } गोधडी
– **के लाल**, – **मे लाल** } झाकले माणिक
गुदडीबाजार – पु फाटके कपडे व तुटक्या वस्तूच्या दुकानाचा बाजार
गुदरना – क्रि स जाणणे, जाणविणे गुदरणे (प्रसग) निघून जाणे
गुदरैन – स्त्री परीक्षा ताळा
गुदाना – क्रि स गोंदविणे.
गुदाम – पु वखार भाडार
गुदारा – पु नावेने पार जाणे
गुद्दी – पु फळातील बिया किंवा गीर हाताच्या तळव्याचे मास. डोक्याचा मागील भाग
गुनगुना – वि कोंवट
गुनहु – क्रि विचार करा माना
गुना – पु पट
गुनियल – वि गुणवान् [णारी नायिका
गुप्ता – स्त्री रखेली प्रेम प्रकटन कर-
गुप्तार – पु गुप्त अयोध्येंत शरयू नदीवरील एक घाट
गुफना – पु गोफण
गुबरैला – पु शेणकिडा
गुबार – अ पु धूळ धुमसणारा क्रोध
गुब्बारा – वलून विमान फुगा
गुम – फा वि गुप्त हरविलेले
गुमकना – क्रि अ आतल्या आत घुमणे
गुमटा – पु टेंगूळ
गुमटी – स्त्री लहान घुमट चौकी (रेल्वेची पहाऱ्याची)
गुमनाम – वि अप्रसिद्ध नाव नसलेला
गुमर – पु गर्व वैर कानगोष्टी
गुमराह – वि. कुकर्मी मार्ग चुकलेला माथेफिरू [आवणे
गुमसना – क्रि अ कुरसणे , उन्हाने
गुमान – फा पु अनुमान ज्ञान गर्व
गुमाना – क्रि स घालविणे हरविणे.
गुमानी – वि घमेंडखोर
गुमाश्ता – फा पु अडत्या अभिकर्ता.
गुम्मट – वि. घुमट
गुम्मा – वि घुम्या
–पु मोठी वीट
गुर – पु भेद युक्ति मूलमंत्र
गुरगा – पु शिष्य सेवेकरी जासूद
गुरगाबी – फा पु पुढे रुंद असलेला बूट वा जोडा
गुरच – पु गुळवेल [पीळ
गुरची – स्त्री वट (केसाची) सुरकुती.
गुरज – स्त्री घळी घळ [तोफ
गुरदा – फा पु वृक्क साहस एक लहान
गुरम्मर – पु गोड आंबा
गुरसी – स्त्री शेगडी कुंड
गुराब – पु तोफेची गाडी
गुरिया – स्त्री मणि (माळेचा) चौकोनी किंवा वाटोळा तुकडा.
गुरी – पु गोड उत्तम वस्तु
गुरीरा – पु उत्तम गोड
गुरुआनी, **गुरुआइन**, **गुरुवाइन** }– स्त्री गुरुपत्नी शिक्षिका
गुरुच –, –**कटेरी** – } स्त्री गुळवेल
गुरुघंटाल – पु कमालीचा धूर्त [झारा
गुरेट – पु उकळता रस ढवळण्याचा
गुरेरना – क्रि स डोळे वटारून पाहणे
गुर्गरी – स्त्री कफज्वर
गुर्ज – फा पु गदा सोटा बुरुज
गुर्जबरदार – गदाधारी शिपाई
गुर्राना – क्रि अ गुरगुरणे, घोगरे बोलणे
गुर्री – स्त्री सतू, दोऱ्याची गाठ
गुल – फा पु फूल, गुलाब, मुद्रा खळी (गालाची) गूल (वातीचा) गोगाट
– **करना** – (चिराग)–दिवा विझविणे
– **खिलना** – भाडण उभे राहणे बाहेर येणे, अकल्पित गोष्ट घडणे.

–होना–(चिराग) प्रिय व्यक्तीचा मृत्यु होणे घराला कुलूप लागणे
गुलअब्बास }
गुलबास }– पु गुलबाक्षी
गुलकारी–फा स्त्री वेलबुट्टीचे काम
गुलखरा–पु निळी फुले येणारे झाड
गुलगपाडा–पु गोगाट
गुलगुल }–वि कोमल नरम गुळगुळीत
गुलगुला } एक पक्वान्न [(आवा)
गुलगुलाना–क्रि स घोळणे मऊ करणे
गुलगोथना–पु वृद्ध पण गलेलठ्ठ माणूस
गुलचना }
गुलचाना }–क्रि म गालगुच्चा घेणे
गुलचला–वि नेमबाज
गुलचा–पु गालगुच्चा
गुलछर्रा–पु अत्यन्त चैन [करणे
गुलछर्रे उडाना–मौज करणे उधळपट्टी
गुलजार–फा पु बाग
–फा वि रमणीय फुललेले
गुलझटी–स्त्री सुरकुती गाठ
गुलटंग–त्रि मस्त (पिऊन)
गुलदस्ता–फा पु पुष्पगुच्छ
गुलदाउदी–स्त्री सुंदर गुच्छेदार फुलाचे एक छोटे झुडुप
गुलदान–फा पु एक पुष्पपात्र
गुलदार–फा पु एक पाढरे कबूतर एक कशिदा [तसा लाल रंग
गुलनार–पु डाळिंबाचे फूल
गुलबदन–पु एक रेघाचे रेशमी कापड
गुलमेख–फा स्त्री वाटोळ्या डोक्याचा खिळा
गुलशन–पु उपवन बाग
गुलशब्बो–स्त्री लसुणासारखे एक रात्री फुलणारे रोपटें
गुलाबपास–पु गुलाबदाणी [पाजणे
गुलियाना–क्रि म नळीने औषध
गुलिस्ताँ–फा पु बाग
गुली–स्त्री बाजरीचे मूस
गुलूबंद–फा पु चिचपेट्या गळपट्टा
गुलेल–स्त्री रवरी गोफण
गुलेला–पु गुलेलने मारण्याचा खडा

गुल्फ–पु पायाचा घोटा
–त्राण–पु. दाभोटा (घोड्याच्या घोट्याचे कातडी आवरण)
गुल्लक–स्त्री पैशाची लहान पेटी.
गुल्लर–स्त्री उवराचे झाड नि फळ.
गुल्ला–पु. गोगाट गुडा गोल्या (विटी-दांडूचा). सोट (झाडाचा) [विटी.
गुल्ली–स्त्री अठळी पोळ्यातील छेद
गुवा–स्त्री सुपारी
गुवाक–पु सुपारीचे झाड
गुवैया–स्त्री मैत्रीण
गुसाईं }
गुसैयाँ }–पु गोस्वामी साधु
गुस्ताख–फा वि उद्धट
गुस्ताखी–अ स्त्री उद्धटपणा
गुस्ल–अ पु स्नान
गुस्लखाना–पु न्हाणीघर
गुस्सा–पु क्रोध राग
–उतारना–राग काढणे
–पी जाना–सयम करणे
गुस्सैल–वि रागीट
गुहना–क्रि स ओवणे गुफणे
गुहर–पु मोत्यें [करणे
गुहराना–क्रि स हाक मारणे धावा
गुहाई–स्त्री. वीण (गुफणे).
गुहाजनी–स्त्री राजणवाडी (गुहेरी)
गुहार }
गुहारि }–पु धावा हाक साहाय्य
गुहार लगना–सहायता करणे [काज"
"कौन जन कातर-गुहार लागिये के
गुहिया–पु पैसा वैभव सिसोदिया वशाचा पहिला राजा
गुंगा–त्रि मुका
गूंगे का गुड–अनिर्वचनीय गोष्ट
गूंज–स्त्री प्रतिध्वनि गु गु (भुग्याचे) भोवऱ्याचा खिळा विगवाळीचा फासा गुज
गूंडा–पु. नावेचे आडवे लाकूड
गूंदना–क्रि स मळणे (कणिक) गोळे वनविणे एकत्रित करणे
गूंदनी–स्त्री गोदणीचे झाड.

गूजर – स्त्री गोम घोण.
गूजरी – स्त्री गुजर जातीची स्त्री घागरी गवळीण
गूझा – पु एक मिठाई फळातील रेपा.
गूथना – क्रि स गुफणे. ओवणे
गूदड – 'गुदडी' पाहा
गूदा – पु भेजा सारभाग मगज
गूदिया – वि लोभी
गून – पु नाव ओढण्याची दोरी
गूप – वि गुप्त
गूमडा – पु फोड, बेड व्रण
गूमडी – स्त्री गाठ
गूमा – पु गुमा तुवा (औपवि)
गूलर – पु उंबर
गूलर का फूल – उंबराचे फूल क्वचित् भेटणारा मनुष्य
गूह – पु मळ घाण गू
गूहडिया – पु उकिरडा शेणखळा
गेंठी – स्त्री डुकरकंद
गेंड
गेंडा } – पु वाड्क वाढे गेडा
गेंडना – क्रि स प्रदक्षिणा करणे घेरणे सभोवार वाघ घालणे कुड घालणे
गेंडली – स्त्री वेटोळे फेटा गुडाळी
गेंडा – पु गेडा
गेंडी – स्त्री टिपऱ्याचा एक खेळ
गेंडुआ
गेंडुवा } – पु गोल उशी
गेंडुरी – स्त्री. चुवळ
गेंद – उभय चेंडू
गेंदा – पु झेंडू
गेंदौरा – पु मोठा वत्तासा
गेया – पु तुकडा
गेरना – क्रि स पाडणे ओतणे
गेरुआ – वि भगवा [पिकाचा
गेरुई – स्त्री गव्हाचा रोग (चैत्री
गेहनी – स्त्री गृहिणी नरवनीण [माप
गेहुंअन – पु मळकट रंगाचा विपारी
गेहुंआ – वि बदामी रंगाचा. गोरा
गेहूं – पु गहू

गैंती
चंती } – स्त्री कुदळी
गैन – पु मार्ग आकाश
गैना – पु रस्ता बुट्टा बैल
गैनी – वि जाणारी
गैबी – वि अज्ञात
गैबी – अ वि अदृश्य अज्ञात
गैयर – पु हत्ती [एक उपसर्ग.
गैर – अ वि परका विरुद्ध अर्थवाची "गैर से है प्रेम हमसे बैर है।"
गैरत – अ स्त्री लज्जा
गैरमनकूला – अ वि स्थिर अचल जड.
गैरमानूस – अ वि अप्रचलित
गैरमामूली – अ वि असामान्य
गैरमिसिल – अ क्रि वि अनुचित स्थानी.
ग़ैरमुनासिव – अ वि अयोग्य
गैरमुमकिन – अ वि असंभव
गैरवाजिब – अ वि अयोग्य अनुपयुक्त.
गैरा – पु. गवताची पेंढी
गैल – स्त्री मार्ग गल्ली
गैलबताना – विश्वासघात करणे
गैलहारा – वि आळीतील
गैहरी – स्त्री आडकाठी, अडसर
गोइठा – पु गोवरी
गोइंड – पु गावाच्या शिवेकडील भूमि.
गोठ – स्त्री कनवट, गाठ मुरड
गोठना – क्रि स तुकडे बनविणे बोथटणे
गोठिल – वि वोथट [प्रदेश.
गोड – पु बंगाल व भुवनेश्वर यामधील "गोडवनातील प्रियवदा" कादंबरी (श्री श्री व्य केतकर).
गोडरा – पु मोटेचा दोर ज्यावर फिरतो ती कप्पी
गोडा – पु गोठा
गोद – पु डिंक [बनवितात)
गोंदरी – स्त्री शरतृण (याच्या चटया
गोंदी – स्त्री हिंगणबेट
गो – फा क्रि वि जरी
गोआल – पु गवळी
गोइंदा – फा. पु हेर जासूद

गोइया – उभय. सहचर सहचरी.
गोई – वि. लपविलेली
गोऊ – वि चोरटा
गोखा – पु झरोका. कोनाडा
गोचना – क्रि म वरणे
–पु गहूं हरभरा
गोचा – क्रि स वोका देणे
गोची – वलात्काराने धोका देणे.
गोज – पु अपानवायु
गोछ – पु गोंडेदार मिशा
गोजई – पु सत्तू
गोजर – पु गोम घोण [मोटा
गोजी – स्त्री गुरे हाकण्याची लाठी.
गोझनवट – स्त्री स्त्रियाचा पदर पदर घेण्याची विशिष्ट तऱ्हा
गोझा – पु एक प्रकारचे काटेरी गवत. खलिता खिसा
गोट – स्त्री काठ शिवण्याची पट्टी किंवा फीत. सोंगटी
गोटा – पु वारीक फीत. पाईपिंग सुपारीचे खाड खरबुजाच्या फाका वदामाचे वी [युक्ति
गोटी – स्त्री नरद. गोटचा लाभाची
– जमना } –युक्ति सफल होणे
– वैठना }
– लाल होना – चगळ होणे
गोठ – स्त्री गोशाला गोठा
गोठिल – वि वोथट
गोड – पु पाय
गोडइत – पु चौकीदार रामोशी
गोडना – क्रि स खोदून जमीन भुम-भुशीत करणे चाळणी नेणे
गोडा – पु पलगाचा पाया
गोडाई – स्त्री नागरणी पेरणी
गोडारी – स्त्री पलगाचा पायथा
गोडी – स्त्री. प्राप्ति लाभ
गोडिया – स्त्री लहान पाऊल
गोता – अ पु वुडी
गोताखोर – पु पाणवुड्या.
गोद – स्त्री माडी. वगल वाहुपाश कड
–का – तान्हे
गोद पसारकर – अत्यत नम्रपणे
– भरी रहना – पुत्र पौत्र असणे
– भरना – ओटी भरणे
– लेना – दत्तक घेणे माडीवर घेणे.
गोदनहारी – स्त्री गोंदणारी स्त्री नटाची स्त्री
गोदा – पु वड पिंपळ इ चे फळ.
गोदाम – 'गुदाम' पाहा
गोदी – 'गोद' पाहा
गोधा – स्त्री कातडयाची ढाल
गोन – स्त्री गोणी ढोलकाठीची दोरी.
गोना – क्रि स लपविणे
गोनिया – स्त्री गुण्या गोणीवाला
गोपड – पु गावच्या शिवेस लागून असलेले शेत
गोपीता – पु खजन पक्ष्याची एक जात.
गोफा – पु. नुकतेच फुटलेले पान वा कळी
गोफिया – पु गोफण
गोवर – पु शेण [गणपति.
गोवर गणेश – वि वोजड मूर्ख. गुळाचा
गोवरी – पु शेणातील धान्यकण निवडून वुऊन खाणारा (हे लोक गोरखपूर-कडे आहेत)
गोवरीला } –पु शेणकिडा
गोवरीरा }
गोभ } – स्त्री लाट
गोभा } झाडाचा एक रोग
गोभी – स्त्री वनगोवी एक गवत कोवी.
गोम – पु स्थान
– स्त्री. घोड्यावरील भोवरा
गोमका – पु कोहळा
गोमय – पु गाईचे शेण
गोमर – पु कमाई
गोमुख वाहर या व्याघ्र – पु वरून दिसा-यला गरीव पण अत्यत दुष्ट मनुष्य
गोमूढ – पु वैलासारखा मूर्ख
गोमेद – पु तावडसर पिवळ्या रगाचे एक रत्न
गोय – फा पु चेंडू
– क्रि वि. लपवून

गोया – फा क्रि वि जणू
– पु सीमा
गोर – फा. स्त्री कबर खड्डा. गोरा.
गोरख इमली – स्त्री चिंचेचे फार जुने झाड कल्पवृक्ष
गोरखधंदा – पु मायाजाल, इंद्रजाल भ्रम.
गोरखर – फा पु गाढवासारखा एक जंगली पशु
गोरसी – स्त्री शेगडी
गोरा – वि गोरा
गोरांचिल्ला – गोरापान
गोराई – स्त्री गोरेपणा
गोरी – पु आत्मा
गोरू – पु गुरू ढोर
गोलंबर – पु घुमट
गोलमटोल – वि वाटोळा
गोलगोल – स्थूल मानाने गोळावेरीज
गोलगोल बाते करना – गुळमुळीत बोलणे
गोलगप्पा – पु (लहान) पातळ कडक पुरी
गोलचला – पु तोफ डागणारा गोलदाज
गोलमाल – पु अव्यवस्था
गोलमिर्च – स्त्री मिरे
गोलाई – स्त्री वाटोळेपणा
गोलाध्याय – पु ज्योतिषविद्या
गोलोकवासी होना – स्वर्गवासी होणे
गोवना – क्रि स झाकणे लपविणे
गोश – फा पु कान
गोशगुजार – बोलणारा. ऐकविणारा
गोशमाली – फा स्त्री कान उपटणे. वजावणे
गोशवारा – फा पु खजन वृक्षाचा डिंक डूल शिंपेतील एकच मोठे मोती. पागोटयाचा पदर तुरा कलगी मक्षिप्त खातेवार हिशेब (तलाठयाचा)
गोशा – फा पु कोपरा एकान्त स्थान धनुष्याची टोके "पीतम चढे कमान" "मोकहँ गोशा सौपिके"
गोश्त – फा पु मास
गोष्ठी – स्त्री मंडळ सभा गप्पा एकाकी नाटक

गोह – स्त्री गोम घोण
गोहन – पु साथी सहचर
गोहरा – पु गोवरी
गोहराना – क्रि अ हाक मारणे. आव्हान करणे
गोहार }
गोहारी } – स्त्री "गुहार" पाहा
गोही – स्त्री गुप्त गोष्ट कोय
गोहुवन – पु तांबडा साप
गोहूँ – पु गहू
गौं – स्त्री सुसंधि
– कायर – स्वार्थी
– निकालना – स्वार्थ साधणे
– पडना – गरज लागणे
गौख – स्त्री झरोके खिडकी ओटी
गौखा – पु गायीचे कातडे
गौगा – अ पु गोगाट बातमी
गौचरी – स्त्री चराईचा कर
गौंछाई – स्त्री अंकुर कैरी मोहोर
गौंडा – पु गडी उडीसाचा मनुष्य
गौन – पु गमन
गौनहाई – वि प्रथमच सासरी आलेली सून
गौनहार – स्त्री पाठराखीण
गौनहारिन }
गौनहारी } – स्त्री कलावतीण. गाणारी स्त्री
गौना – पु ऋतुशान्ति वधूचा वरगृह-प्रवेश स्वरूपाची सिद्धि
गौर – पु ध्यान. लक्ष विचार
गौरा – स्त्री गोऱ्या रंगाची स्त्री पार्वती
गौरिया }
गौरैया } – स्त्री काळा जलपक्षी मातीचा लहान हुक्का
गौरिला – स्त्री पृथ्वी
गौरी – स्त्री पार्वती आठ वर्षांची मुलगी "अष्टवर्षा भवेत् गौरी"
गौहर – फा पु मोती
ग्रांडील – अ पु उंचाडया. फार उंच.
ग्राम्य – वि खेडेगावातील
ग्रीखम – स्त्री ग्रीष्म

ग्वार } –स्त्री गोवारी (भाजी).
ग्वारी }
ग्वारपाठा – पु गोवारी (लाव शेंगाची)
ग्वार फली – स्त्री गोवारीची शेंग.
ग्वाल } – पु गवळी एक वृत्त
ग्वाला }
ग्वैंठना – क्रि म मुरगळणे लुवाडणे फिरविणे
घँघरा – पु } मोठा घागरा लहगा
घँगरी – स्त्री }
घघरिया – स्त्री }
घंघोरना } क्रि स ढवळून मिसळणे
घघोलना } डहुळणे
घट – पु स्मशानात पिंपळाला वाधलेला घडा तास ठोका
घटा – पु मोठी घटा. साठ मिनिटाचा काल (तास)
घटाघर – पु घड्याळाचा मनोरा
घंटी – स्त्री गिरणी (दळणाची) वुडकुली, लहान घटा, घुगुर, घाटा (गळचाचा) पडजीभ
घई - स्त्री भोवरा (पाण्याचा) भाकरी भाजण्याची जागा
घघरावेल – पु देवडागरी
घचाघच – क्रि वि काठोकाठ
घट – पु पिंडी शरीर घडा
–वि कमी. हलका
घटघटवासी – पु ईश्वर सर्वव्यापी
घटन्त – स्त्री ऱ्हास उणीव उतार
घटनई – } स्त्री मडक्याची नाव
घटनाई – }
घटना – स्त्री प्रसग घडामोड
घटवई – } पु घाटावर कर घेणारा
घटवाई – }
घट-वढ – स्त्री न्यूनाधिकता
घट-वार – } पु घाटावर कर वसूल
–वारिया – } करणारा नावाडी कोळी
–वालिया – } दान घेणारा भिक्षुक.
घटा – स्त्री मेघसमुदाय
घटाकाश – मडक्याच्या आंतील पोकळ जागा
घटाटोप – वि काळाकुट्ट (अधार)
घटाव – पु उतार न्यूनता
घटिया – वि. कमी योग्यतेचे, हलके
घटिहा – वि स्वार्थसाधू धूर्त लपट
घटूका – पु घटोत्कच
घडनई – } स्त्री मडकी वाधलेला
घडनैल – } तराफा
घडा – पु घागर घडा घट
घडों पानी पड जाना – अत्यत लज्जित होणे
घडिया – स्त्री मूस (सोने गाळण्याची)
घडियाल – पु ताम मगर
घडी – स्त्री घडचाळ
घडी – दिया –पु मृत मनुष्याचे जागी लावून ठेवलेला घट नि दिवा.
घडीसाज – पु घडचाळजी
घडौंची – स्त्री पाण्याने भरलेली भाडी ठेवण्याची तिवई
घतियाना – क्रि म पेचात पकडणे चोरणे
घत्ता – पु स्वत.भोवती केलेले रगण (चेडूच्या खेळात)
घनघनाह – स्त्री घणघणाट
घनचक्कर – पु चक्रम मूर्ख माथेफिरु
घनवेल – वि नकशीदार
घनसार – पु कापूर
घना – वि दाट, सघन.
घनाह – पु नागरमोथा
घनिष्ठ – वि अतिप्रिय जवळचा
घने – वि पुष्कळसे
घनेर – वि पुष्कळ, कितीतरी
घपची – स्त्री पकड (दोन्ही हाताची). मिठी
घपला – पु सरमिसळ गोधळ घाद-रटपणा
घवरू – वि सदर
घमंड – पु घमेंड जोर गडगडणे
घमकना – } क्रि अ घमघम शब्द होणे
(घमघमाना) } गुद्दा मारणे गरजणे
घमका – पु तडाका. टलखी
घमर – पु निनाद गभीर घोष
घमरैला – स्त्री गोगाट

घमस — "घमका" पाहा
घमसान } —पु तुम्बळ युद्ध रणधुमाळी
घमासान }
घमाका — पु धडाका
घमाघम — स्त्री घामधूम, घमघम ध्वनि
घमाना — क्रि. अ उनपाळच्या घेणे उन्हात तापणे
घमोई } — स्त्री करडई, काटे धोत्रा,
घमोय } बावृचा रोग
घर — पु शरीर घर
— का उजाला — कुलदीपक
— का न घाटका — निकामी कोठेच थारा नसलेला त्रिशकु
—के बडे — आपापल्या स्थानी बलवान्
— का घर — घरातील सर्व माणसे
— घाट — चालचलणूक सत्सग
— घालना — कुलाला कलक लावणे कुमार्गास लावणे.
— बैठे — अनायास
— बैठना (किसीके)—— एखाद्याची होऊन राहणे पत्नीप्रमाणे राहणे
— फूँक तमाशा करना — ख्याली खुशालीत पैसा उडविणे अवाच्या सवा खर्च करणे.
— फोडना — दुसऱ्याच्या घरात भाडण लावून देणे [धनधान्य असणे
— बसना (आबाद होना)—— घरात
— ही के घर रहना — रमारमी होणे
घरगिरस्ती } —स्त्री ससार सासारिक
घरगृहस्थी } काम
घरघुसना — वि घरकोबडा घरोब्याचा
घरजाया — पु दास गुलाम
घरजुगुत — स्त्री घरची व्यवस्था
घरनाल — स्त्री एक तोफ
घरनी — स्त्री गृहिणी वायको
घरनीपन — पु ससार मोरी
(गौतमकी घरनी ज्यौं तरनी तरेगी मोरी)
घरफोरी — स्त्री दुसऱ्याच्या घरात भाडण लावणारी स्त्री
घरबसा — पु उपपति, प्रेमी. जार
घरबार — पु ससार कुटुब

घरहाई — स्त्री कुलटा
घराऊ — वि घरगुती. कौटुंबिक
घराती — पु वधूपक्षाकडील व्यक्ति
घराना — पु वश कुल घराणे
घरामी — पु कौले चाळणारा
घरिया — स्त्री मूस
घरू }
घरेलू } — वि "घराऊ" पाहा
घरैया }
घरौंदा } — पु घरकुल. खेळातील घर.
घरौंधा }
घर्राटा — पु घोरणे
घलना — क्रि अ निसटून पडणे. डाव लागणे मारामारी होणे
घलाघल } - स्त्री ठोकाठोकी काठोकाठ
घलाघली } भरणे
"आँखियान मे नीद घलाघल है।"
घलुवा — पु वस्तु वजन केल्यावर जे अधिक टाकले जाते ते वाढावा धार (दूधावर)
घवरी — स्त्री घोस (फळाचा)
घसखुदा — वि गवत कापणारा मूर्ख.
घसियारा — पु गवत विकणारा
घसीटना — क्रि स फरपटणें खरडणे. लिहिणे
घसीला — वि गवताळ
घस्मर — वि खादाड
घस्र — पु प्रहर दिवस
गहनाना — क्रि अ घणघणणे
घहरना }
घहराना } — क्रि अ गडगडणे
घहरानी }
घहरारा } —पु स्त्री गभीर घोष.
घाँ }
घा } — स्त्री बाजू दिशा
घाँघरा — पु "घाघरा" पाहा
घाँटी— स्त्री गळ्याची घाटी
—पु चैत्र महिन्याचे एक गाणे
घाइ — पु घाव
घाई — स्त्री मध्यभाग बाजू भोवरा. वेचके घाव प्रहार

घाईन – स्त्री हिमतुपार, दव
घाऊ, घाव – पु घाव
घाऊघप – वि गिळकृत करणारा गुपचुप
घाए – अव्यय बाजू कडे (प्रा प)
घाव – वि धूर्त हुषार
–पु गोंडा येथील एक प्रसिद्ध पंडित
घाघरा – पु स्त्रियांचा लहंगा
घाघस – पु एक प्रकारची कोंबडी
घाट – पु सत्संग घाट
घाट का पानी पीना – अनेक देशांत जाऊन अनुभव घेणे
तलवारके घाट उतारना – तरवारीने [कापणे
घाटा – पु हानि जाऊ देणे
घाटारोह – पु घाट अडविणे घाटावरून
"बाँसमहित वीरहुतरनी की जँ घाटारोह।"
घाटी – स्त्री घाट दरी दाट जंगल
घातपर चढना, –मे आना – तडाक्यात येणे
– मे – टपून
– लगना – सवि सापडणे
– लगाना – युक्ति काढणे
घाना – पु घाणा प्रहार
– क्रि स मारणे
घाम – पु ऊन
घामड – वि बादरट
घायक – वि नाश करणारा
घाल – वि 'घलूवा' पाहा
– न गिना – तुच्छ मानणे
घालक – पु मारणारा
घालना – क्रि स नाश करणे फेकणे आत घालणे
घालमेल – स्त्री भिन्न प्रकारच्या वस्तूंची भेसळ
घाव – पु व्रण घाव
– पर निमक छिडकना – दुःखावर डागण्या देणे
घारिया – पु मलमपट्टीवाला, शस्त्रवैद्य
घास – स्त्री गवत चारा
– काटना – हलके काम करणे
– फूस, – भूसा – पु गवत विवत
घासी, घासू – "घसियारा" पाहा.
घिअ, घिउ – पु तूप
घिग्घी – स्त्री उचकी
– बंधना – बोबडी वळणे
घिघियाना – क्रि अ गयावया करणे
घिचपिच – स्त्री सकोच (जागेचा)
–वि गिचमिड अस्पष्ट
घिन – स्त्री शिसारी
घिनाना – क्रि अ तिरस्कारणे
घिनावना, घिनौना – वि उग्र घाणेरडा शिसारी येईल असा
घिनौरा – स्त्री एक पावसाळी किडा
घिय – पु तूप
घिया – स्त्री घोसाळे, दुध्याभोपळा
घिरत – पु घृत तूप
"घेवर अति घिरत चभोरे।"
घिरनी – स्त्री गराडी चाक चरखी
घिर्राना – क्रि स फरपटणे नाकदुऱ्या काढणे
घिलौना – 'घलुवा' पाहा
घिसना – क्रि स घासणे
घिसपिस – स्त्री घिसघिस अनिश्चय
घिसलना – क्रि अ रखडणे
घिसियाना – क्रि स. घासणे
घिस्सा – पु धसरा धक्का
घिस्सापट्टी – स्त्री कपट
घींच – स्त्री मान गर्दन
घी – पु तूप
– के दिये जलाना – आनंदोत्सव करणे
– मे होना – (पांचो उँगलियाँ) चैन होणे लगा सावणे
"कभी घीसे घना कभी मुट्ठी चना।"
घीकुवाँर, – गुवार – स्त्री कोरफड
घीयाकस – पु किसणी
घुंगची, घुंघची – स्त्री गुंज. रत्ती

घुगनी – स्त्री घुगऱ्या
घुघराला – वि कुरळे (केस)
घुघरू – पु तृष्णा
घुडी – स्त्री गुडी (कपडयाची) वाटोळी गाठ
घुआ – पु दाराचे कुसू
घुइयाँ – स्त्री अळूचा कादा
घुग्घू – पु घुवड
घुघआना – क्रि अ गुरगुरणे घुघु करणे
घुटकना – क्रि स घोट घोट पिणे
घुटकी – स्त्री अन्ननलिका
घुटना – पु गुडघा
– क्रि अ घोटले जाणे श्वास कोंडला जाणे
(दम) घुटना – श्वास घेता न येणे
घुट घुटकर मरना – तडफडून मरणे
घुटा हुआ – पक्का बेरकी
घुटन्ना – पु अर्धी विजार
घुट्टी – स्त्री गुटी (बालकाची)
– मे पडना – वाळकडू असणे
घुटुकन } –क्रि वि रागत
घुटुरुवन }
घुडकावना – क्रि स खडकावणे दम देणे
घुडकी – स्त्री दटावणी
घुडचढी – स्त्री वराने घोडयावर वसून लग्नाला जाण्याची चाल एक तोफ
घुडदौड – स्त्री घोडयाची शर्यत. रेस
घुडनाल – स्त्री एक तोफ
घुडवहन – पु घोडे जोडलेला रथ
घुडसाल – स्त्री तबेला
घुन } – पु वाळवी. वरड
घुना }
घुन जाना – क्षीण होत जाणे
– पीसी जाना (गेहूं के साथ) सुक्यावरोवर ओले जळणे निरपराधी चिरडला जाणे
– लगना – हृदयाला टोचणी लागणे.
घुन्नाना – क्रि अ. चूप वसणे
घुनघुना – पु खुळखुळा
घुनना – क्रि अ कोतरले जाणे
घुनिया – वि कपटी
घुन्ना – वि घुम्या
घुन्नाना – क्रि अ मौन होणे
घुप – वि गुडुप (अंधार)
घुमक्कड – वि भटक्या
घुमघुमा – पु पुन्हा पुन्हा तेच
घुमटा – पु भोवळ चक्कर
घुमडना – क्रि अ गरजणे मेघाच्छादित होणे
घुमडी } – स्त्री मूर्च्छा, तिरीमिरी
घुमरी }
घुमाना – क्रि स फिरविणे
घुमावदार – वि घेरेदार
घुमाव फिरावकी बात – आतल्या गाठीचे वोलणे
घुरकना – 'घुडकना' पाहा
घुरघुरा – पु चिलटे डास गातकिडा. घुरे (रोग)
घुरना – "घुलना" पाहा
घुराना – क्रि अ भरणे
घुलना – क्रि अ झुलणे ढवळले जाणे. विरघळणे जर्जर होणे
घुलघुलकर बाते करना – अघळ पघळ गप्पा मारणे गुलगुल गोष्टी करणे
घुलघुलकर कॉंटा होना – झुरुन क्षीण होणे
घुला हुआ – वृद्ध
घुवा – पु शेवरी किंवा रुईचा कापूस
घुसटी – स्त्री वटवाघुळ
घुसरा } – वि धूसर, अधुक, भरलेले
घुसरैला }
घुस्की – स्त्री व्यभिचारिणी
घुंघट – पु वुरखा वूळ आडोसा
घूंट – पु घोट
घूंसा – पु गुद्दा वुक्का
घूंगसा – पु उंच वुरुज
घूघ – स्त्री शिरस्त्राण (पितळी किंवा लोखंडी)
घूमना – क्रि स फिरणे
घूम पडना – एकदम रागावणे उन्मत्त होणे

घूर, घूरा — पु उकिरडा
घूरेपर मोती डालना — रत्न उकिरड्यावर फेकणे गाढवापुढे गीता वाचणे
घूरना — क्रि अ रोखून पाहणे टक लावून पाहणे
घूस — स्त्री लाच घूस
घूसखोर — वि लाचखाऊ
घृणा — स्त्री तिरस्कार
घेघा — पु अन्ननलिका गडमाला
घेरघार — पु विस्तार फैलाव. चारी बाजूनी घेरलेला
घेरा — पु वर्तुळ आवार वेढा
घैया — पु वारोष्ण दूध
 — स्त्री बाजू
घैर, घैरू, घैरो — पु अपकीर्ति चुगली
घोघा — पु शंख, किडा व त्याचे कवच घोंग्या शिंपला
घोघावसत — वि ठोंब्या
घोपना — क्रि स घुसविणे टोचणे वेडेवाकडे शिवणे
घोसला — पु घरटे
घोखना — क्रि स घोकणे
घोटू — वि नम्र गोड
घोडा — पु घोडा
 — उठाना — घोड्याला वेगाने पळविणे.
 — निकालना — घोडा शिकविणे
 — वेचकर सोना — निर्धार निजणे
 — डालना — वेगाने घोड्याला धावविणे
 — कसना — घोड्यावर बसण्यासाठी बैठक (खोगीर) बांधणे.
घोडानस — स्त्री घोटयाच्या मागे असलेली धमनी
घोडिया — स्त्री लहान घोडी खुंटी कैंची (लाकडाची किंवा लोखंडाची)
घोरिला — पु मातीचा घोडा.
घोल — पु मिश्रण
घोलना — क्रि स मिसळणे विरविणे.
घोषणा — स्त्री उच्च आवाजात ब्रीदवाक्याचा उच्चार. दवंडी
घोसी — पु गवळी
घौद — पु घोस (फळाचा).
घौदा — वि घायाळ
घ्राण — नाक

च

चंक — वि सर्व पुरा
चंग — फा पु डफामारखे एक वाद्य रंग (गंजिफाच्या खेळात).
 — स्त्री. पतंग वावडी
 — उमहना, — चढना — कडाक्याने विवाद करणे
 — पर चढाना — एखाद्याला चढविणे (स्तुतीने)
चंगना — क्रि स त्रास देणे अडवणूक करणे ओढणे
चंगा — वि चांगला. निरोगी
चंगाभला — वि निरोगी धष्टपुष्ट
 "वैद वैदकीही करे चंगा कर भगवान्"
चंगु, चंगुल — पु मूठ (हाताची) पंजा तावडी
चंगुल मे फँसना — तावडीत सापडणे
चँगेर, चँगेरी, चँगेली — स्त्री परडी. पखाल टोपलीचा. पाळणा चर्मपात्र.
चँचोरना — क्रि स कुरतडणे. चोखणे.
चंट — वि धूर्त हुशार
चडाई — स्त्री धाई. अत्याचार
चंडावल — पु शूर शिपाई सैन्याची पिछाडी
चंडू — पु अफूचा कुच्चा एक अमली पदार्थ

चंडूखाना – पु चडू पिण्याचे ठिकाण
चंडूखाने की गप – निशेतील बडबड
चंडूल – पु मळकट रगाचा एक पक्षी
चंडोल – पु डोली एक पालखी
चंद – पु चद्र, पृथ्वीराजाचे एक मत्री पृथ्वीराज रासोचा कर्ता
 – वि थोडा
चंदक – पु चद्र चादणे एक मासा चद्रकोर (दागिना) टीक (नथेची)
चंदनहार – पु चद्रहार
चंदना } **चदनी** } – पु चादणे चद्र
चँदनौता – पु एक लहेगा
चँदवाना – क्रि स वेडयाचे सोग घेणे वहकाविणे
चँदला – वि टक्कल असलेला
चंदा – पु वर्गणी चद्र नियतकालिक
चंदावल – पु सैन्याची पिछाडी
चंदिया – स्त्री चादणे एक मिठाई कवटी
चंदियाटोर – पु गोटयाचा एक खेळ
चंदीया } **चंदोवा** } – पु चादवा मडप
चद्रुला – वि छोटासा
चद्रवाण – पु अर्धचद्राकार फळ असलेला वाण
चंद्रवधूटी – स्त्री मखमली किडा
चंद्रशाला – स्त्री घराच्या सर्वात वरची कोठी चादणी
चद्रा – स्त्री तद्री (मरणाचे वेळी)
चद्रा लगना – मरणाचे वेळी सतत टक लावून पाहणे
चपई – वि पिवळया रगाचे. चाफ्याच्या रगाचे
चपत – वि गुप्त पसार
चपना–क्रि अ चेपणे दबणे (उपकाराने)
चपा – पु चाफा रेशमी किडा एक गोड केळे
चपू – पु गद्यपद्यमय काव्य
चबरढार – पु चवरी फिरविणारा नोकर
चंबल – पु कड नायटा
 – स्त्री चबळा नदी
चवर – पु चवरी झालर कलगी (घोडयाची)
चउहट्ट (चौहट्ट) पु चौक
"चउहट्ट हाट वाजारवीथी चार पुर बहुविधि बना।"
चकई – स्त्री चक्रवाकी चक्री (एक खेळ)
चकचकाना – क्रि अ भिजणे रमरसणे अर्क काढणे
चकचाल – पु फेरा भ्रमण
चकचूर – पु वि चक्काचूर.
चकचौंधना – क्रि अ दिपणे
चकडवा – पु भाडण
चकती – स्त्री ठिगळ पट्टी
चकत्ता – पु चट्टा वण चकताई वशाचा पुरुष (वावर आदि)
चकना } **चकपकाना** } – क्रि अ चकित होणे
चकनाचूर – वि चूर्ण होणे वारीक वारीक तुकडे होणे फार थकलेला.
चकफेरी – स्त्री प्रदक्षिणा
चकबदी – स्त्री जमिनीचे वाटप
चकबड – पु टाकळा तरोटा
चकमा – पु झुकाडी हानि
चकर – पु चक्रवाक पक्षी
कचर घिन्नी – स्त्री भिगरी
चकरवा – पु वखेडा भानगड
चकराना – क्रि स गोघळणे. डोके फिरणे
चकला – पु पोळपाट प्रात वेश्याची पेठ
चकलेदार – पु जमाबदी अधिकारी
चकल्लस – स्त्री वृत्ति लहर
चकवा – पु चक्रवाक उपासक विरही-
चक्हा } **चका** } –पु चाक
चकाचक – वि भरपूर
चकाचौंध – स्त्री तिरीमिरी डोळयाचे दिपणे

चकावू — पु चक्रव्यूह
चकिया — पु पिस्टन
चकुला — पु पिल्लू ('छकुला' शी समानार्थी ?)
चकूरा — वि वटवटीत डोळयाचा
चकोटना — क्रि म चिमटा घेणे
चकोतरा — पु ईडलिंबू
चकौड — पु 'चकवड' पाहा
चक्कर — पु फेरा चक्र वर्तुळ
चक्कर काटना — चकरा मारणे वाटोळे फिरणे

चक्कर मे आना / — पडना } — फदात फसणे.

चक्का — स्त्री चाकासारखी वाटोळी वस्तु
चक्की — स्त्री जाते गुडघ्याची वाटी वीज वज्र
चक्की पीसना — अत्यत कष्ट करणे दळणे
चक्कू — स्त्री चाकू
चक्र — पु चाक
— चलाना — धोका देणे गोंधळ निर्माण करणे
चक्रवात — पु मोठे वादळ (चाकाप्रमाणे फिरणारे)
चक्रा — स्त्री समूह टोळी
चख — पु डोळा (व व चखन). फा पु झगडा "दिये लोभ चसमा चखन"
चखचख — पु बोभाटा तक्रार
चखना — क्रि स चाखणे
चखाचखी — स्त्री दमदाटी वैर
चखैया — पु. स्वाद घेणारा
चखोडा — पु. तीट
चगड — वि चतुर चलाख
चगताई — तु पु मोगल वगाचा पुरुष
चगलाना — क्रि म चघळणे चावणे
चघडपन — वि चघळपणा
चचा — पु काका
चचिया — वि चुलत (सासू सासऱ्या-साठीच वापरतात).

चचींडा — पु / चचुलाई — स्त्री } — टरकाकडी वाळूक
चचेरा — वि चुलत.

चचोरना / चचोडना } — क्रि स चघळणे

चट — क्रि वि तत्काळ झटकन्
चट करना — गिळकृत करणे
चटकना — क्रि अ विकसित होणे (कळी तडतडणे तडकणे)
चटकनी — स्त्री खिट्टी
चटकमटक — स्त्री नट्टापट्टा शृगार
चटकारा — वि चपल. चकचकित
चटकाली — स्त्री पक्ष्याची राग
चटकीला — वि चमकदार मजेदार
चटखना — क्रि स विकसित होणे तडकणे
चटखारा — पु चिमटा (व्यंग) टोमणा.
चटखारेदार — वि चटकदार
चटचटाना — क्रि अ तडतडणे
चटचटिया — वि गडवड्या
चटनी — स्त्री चाटण्याची वस्तु. तोंडाला चव येण्यासाठी ओले (कोरडे झणझणीत व्यजन)
चटनी — चटाना — मारणे पिटणे.
चटाना — क्रि वि तत्काळ झटकन् वेगाने
चटपटा — वि खमग चुरचुरीत
चटपटाना — क्रि अ तडफडणे
चटपटिया — वि चतुर लटपटया

चटशाला / चटशाल } — स्त्री शाळा विद्यालय

चटाचट — पु एकसारखे झटपट
चटावन — पु उष्टावण
चटियल — पु खडकाळ
चटिया — पु विद्यार्थी शिलाखड.
चटी — स्त्री शाळा ध्यान विचार ध्वनि
चटु — पु खुशामत पोट यतीचे एक आसन मनोहर
चट्टाम — स्त्री शिलाखड चपटा खडक. मोठा दगड.

चट्टावट्टा – पु लाकडी खेळणे गारुड्याची गोळी किंवा गोटी
चट्टे-बट्टे– (एकही थैलीके) एका माळेचे मणी
– लडाना – कोंबडी झुजविणे
चट्टी –स्त्री मुक्कामाची जागा (विशेषत हिमालय यात्रेंत) स्लिपर
चट्टु – वि चटोर
– पु दगडी मोठा खल
चड्ढी – स्त्री कुरघोडीचा खेळ
– गाँठना – कुरघोडी करणे सत्ता स्थापणे
– चढ बनाना – संधि सापडणे
चढना – क्रि अ चढणे
चढाऊपरी } –स्त्री चढाओढ
चढाचढी }
चढाना - क्रि स चढविणे
चढावा – पु सुनमुखाचे दागिने देवाला वाहिलेली वस्तु
– देना – उत्तेजन देणे
चढैत – (**चढैता**) चढाई करणारा स्वार
चढोत्री – पोथीपुढील मिळकत विदागी
चढौवा – पु चढाव (जोडा)
चतुरास – वि चारही बाजू चतुसीमा
चतुरासी – वि चौऱ्यायशी
चतुर्वर्ग – पु धर्म, अर्थ, काम व मोक्ष
चतुर्वेदी – पु ऋग्वेद, यजुर्वेद, सामवेद, अथर्ववेद या चार वेदाचे ज्ञान असलेला ब्राह्मणाची एक जात [चव्हाटा
चतुष्पथ – पु जेथून चार वाटा फुटतात.
चदरा – फा पु } –चादर पत्रा
चद्दर – फा पु }
चदरिया – स्त्री उंचावरून पडणारी नदीची धार
चनखना – क्रि अ रागावणे फुरगुटणे
चना – पु हरभरा [देणे
(**नाकों**) **चने चबाना** – एखाद्याला कष्ट
चपकन – स्त्री अंगरखा दारास किंवा पेटीस लावलेली लोखंडी वा पितळी पट्टी
चपकाना – क्रि स चिकटविणे डकविणे.
चपकुलिश – तु स्त्री सकट भानगड
चपड़ा – पु लाखेची काडी एक तांबडा किडा
चपड़ा – अव्यय पु लाख (शेलॅक)
चपत – स्त्री थप्पड चापट
चपतियाना – क्रि अ तोंडांत मारणे
चपना - क्रि अ चेपले जाणे लज्जित होणे
चपनी – स्त्री तसराळे वाटी
चपळेगट्ट – वि अभागी अपेशी
चपरना – क्रि अ चोपडणे भेटणे
चपरा – अव्यय चपलतेने झटपट
चपरास – स्त्री पट्टा (नोकराचा)
चपरासी – पु शिपाई नाईक
चपली – स्त्री चप्पल वहाण
चपावल – स्त्री झटापट
चपेटना – क्रि स धमकाविणे पळविणे
चप्पन – पु तसराळे
चप्पा – पु चार आगळे अत्यल्प जागा
चप्पी – स्त्री अंग हळू दावण्याची क्रिया. चपी
चप्पू – पु चाकू वाल्हे नावेच वावू.
चफाल – स्त्री दलदलीने वेष्टित बेट
चबाना – क्रि स चावणे (अन्न)
चबाचबाकर बाते कराना – अडखळत बोलणे एक एक शब्द बोलणे
चबाव – पु लोकनिंदा
चबूतरा – पु चबुतरा ओटा
चबेको चबाना – तेच तेच बोलणे
चबेना } –पु भेळ भत्ता फराळाचे सामान
चबेन }
चब्य – स्त्री } –गजपिंपळी
चब्या – पु }
चभाना – क्रि स जेवणे खावविणे
चभोरना – क्रि स बुडविणे चिंबचिंब करणे
चमकदमक – स्त्री नट्टापट्टा.
चमकन – स्त्री गोचिड
कमकना – क्रि अ चमकणे चमचमणे.
चमकाना – क्रि स उज्ज्वल करणे दचकविणे खिजविणे

चमकीवल – स्त्री चमक लचक
चमक्की – स्त्री चंचल स्त्री
चमगादड / चमगीदड / चमगीदुर – पु वटवाघूळ
चमजूई – स्त्री गोचिड लचाड
चमडा – पु / चमडी – स्त्री } कातडे त्वचा
– सिझाना – कातडे कमावणे
– उधेडना या खींचना – वेदम मारणे
चमन – फा पु उपवन बाग फुललेला
 ताटवा
चमरख – स्त्री कातड्याचे गट्टू (यात
 म्हाटाची मुई बनविलेली असते)
चमरागांव – पु चमार नगीर
चमरोटी – स्त्री चाभारवाडा
चमरौधा – पु चर्मी जोडा
चमला – पु भिक्षापात्र
चमार – पु चांभार
चमू – स्त्री सेना ७२९ हत्ती ७२९ रथ
 २१८७ घोडेस्वार ३६४५ पायदळ
चमेटा – पु धोकटी (न्हाव्याची)
चमोरी – स्त्री छडी चाबूक छमटी
चम्मच – फा पु मोठा चमचा डाव
चरई / चरही – स्त्री जनावराचा बांधलेला
 पाणवठा कुंडी
चरकटा – पु गवतकाप्या
चरकी – पु श्वेतकोडाचा रोगी
चरख / चरखा – पु रहाट टकळी (तोडाची)
 गरीर कालचक्र
चरखी – स्त्री चरका (बोलण्याचा)
चरगजी – स्त्री पना करून [चिरणे
चरचराना – क्रि अ चळ येणे चरचर
चरचेला – वि बडबड्या वितंडवादी
चरचैत – वि कीर्तिमान् चर्चा करणारा
चरजना – क्रि अ वहकविणे अनुमानणे
चरनी – स्त्री. कुरण
चरपट – पु थप्पड एक वृत्त भामटा
चरपरा – वि तिखट झणझणीत
चरपराहट – स्त्री जळजळ आग (घावा-
 मुळे) चुरचुरीतपणा

चरफराना – क्रि अ तडफडणे
चरब – फा वि गुळगुळीत
चरबन – 'चबैना' पाहा
चरबा – पु नक्कल प्रतिकृति. साचा
चरबाक – वि धूर्त निर्भय
चरबी छाना – मदान्ध होणे
चरबी चढना – गलेलठ्ठ होणे.
चरमर – पु कुरकुर आवाज (जोडा
 जमीनी वगैरे वाजतांना)
चरवाई – स्त्री चारणावळ
चरवाहा – पु गवळी (चारणारा).
चरस / चरसा – पु मोट २१०० हात भूमि.
 चरस (पिण्याचा) ननगार.
चरागाह – फा पु कुरण
चरावर – स्त्री बडबड
चरिंदा – फा पु पशु
चरितार्थ – वि बरोबर लागू सार्थक
चरित्र – पु स्वभाव कार्य लील
चरी – स्त्री कुरण. कडबा
चरु – पु शिजलेला अन्नाची आहुति
चरखला – पु सूत कातण्याचा चरखा.
चरेरा – वि चरचरीत कर्कश
चरैया – पु चरणारा किंवा चारणारा.
चर्खी / चर्खरी – स्त्री रहाट पाळणा. चक्र.
चर्पट – पु थप्पड मोकळा नुकसान
चर्वित चर्वण – पु तीच गोष्ट पुन पुन
 सांगणे
चर्राना – क्रि अ चळ येणे प्रबळ
चर्री – स्त्री चरका (बोलण्याचा)
चलत – पु "कोडा" खेळात तीन फूट
 उभी रेघ
चल – चलाव – पु प्रस्थान प्रयाण मरण
चलचलातू – वि चालचलाऊ चंचल
चलचूक – स्त्री कपट
चलता – वि चालू
 – करना – पळवून लावणे मार्गाला
 लावणे
– काम करना – कसेतरी काम करणे
– पुर्जा – वि लटपटचा
– बनना – चालू लागणे

चलते चलते – जाता जाता
चलते फिरते नजर आना – अव्याहत क्रम चालणे
चलदल – पु पिंपळ
चलनकलन – पु दिनमान गणित
चलनसार – वि प्रचलित उपयुक्त
चलना – क्रि अ चालणे
(जीभ) चलना – फार वडवड करणे
– **अपने चलते** – यावच्छक्य यथाशक्ति
(सिक्का) चलना – राज्य होणे
चलनी – स्त्री चाळणी
चलपूंजी – स्त्री जगम माल चालू भाडवल
चलविचरा – वि मविसाधु अडेलतट्टू
चलाऊ – वि मजवूत टिकाऊ
चलाचल – स्त्री स्थावरजगम
चलाचली – स्त्री घावाधाव पुष्कळाचे जाणे
चलान – पु वॉरट बीजक
– **करना** – आरोपीस न्यायाधीशापुढे उभे करणे
चलावा – पु चालरीत आचरण मूळ (आलेले) रोगशात्यर्थ वळी
चलौना – पु चरख्याचा हातवा
चवन्नी – स्त्री पावली
चवा – स्त्री चोहोकडून वाहणारा वारा
चवाई – वि निंदक चुगलखोर
चवाव – पु बोभाटा निंदा.
चश्म – फा स्त्री डोळा
चश्मदीद – वि जे प्रत्यक्ष डोळ्याने पाहिले आहे ते
चष – पु डोळा
चषक – पु मद्यपात्र
चषचोल – पु पापणी
चसक – स्त्री मणक शिणका
चसका – पु छद चट
चसना – क्रि अ चिकटणे
चस्पा – फा वि चिकटलेला
चस्सी – स्त्री अपस्मार रोग
चह – पु धक्का (नावेचा) स्त्री खड्डा एक जलपक्षी
चहकना – क्रि अ चिवचिवणे फार आनदाने बोलणे
चहका – पु व्यथा जळजळ
चहकंट – वि वलवान्
चहचहा – पु थट्टा विनोद
– वि आनददायक रसपूर्ण
चहचहाना – क्रि अ चिवचिवणे
चहनना – क्रि स ताव मारणे
चहबच्चा – पु पाण्याचा हौद लहान तळघर
चहर – स्त्री गडवड शोभा –वि चुळवुळ्या
चहल – पु चिखल
चहल–कदमी – स्त्री हळू पावले टाकणे.
चहलपहल – स्त्री धामधूम आनदोत्सव
चहला – पु दलदल
चहारदीवारी – स्त्री वाधलेले कुपण
चहुँ-चहूँ – वि चारी वाजूना
"चितवति चकित चहूँदिशि सीता।"
चहुँटना – क्रि अ विलगणे चिटकणे.
चहेटना – क्रि स पिळणे फार खाणे. थप्पड मारणे
चहेता – वि आवडता
चहेती – वि. आवडती
चहोरना / **चहोड़ना** – क्रि अ रोप उपटून दुसरीकडे लावणे
चॉक – पु. धान्यराशि किंवा झाडावर छाप मारण्याचे यत्र
चाँटा – पु थप्पड मुगी मुगळा
चाड – वि प्रचड उद्धट चैनी स्त्री लग खाव सकट तीव्र इच्छा. दाव.
– **सरना** – इच्छा पूर्ण होणे
चाँड़ना – क्रि स खोदणे उखाडणे
चांडिला – वि खोडकर उद्धट
चाँडी – स्त्री नळकाडे
चाँद – पु चद्र एक दागिना गोळीवारातील वृषनेत्र (वुल्स आय) स्त्री टाळू
– **का टुकडा** – अतयत सुदर मनुष्य
– **पर थूकना** – सूर्यावर थुकणे
– **(किधर) निकला है** – अत्यत अनपेक्षित भेट होणे

चाँदतारा – पु वुट्टयाची मलमल एक पतग
चाँदनी – स्त्री चादणे चाव्वा
चाँदवाला – पु कानातील वाळी
चाँदमारी – स्त्री नेमवाजी
चाँदी – स्त्री चादी (घातु)
– का जूता – लाच
– काटना } – फावड्याने पैसा ओढणे
– होना }
चाँपना – क्रि स चेपणे
चाँय चाँय – स्त्री टुरटुर
चा – स्त्री चहा
चाई } – पु आवड
चाऊ }
चाउर – पु तादूळ
चाक – फा पु फट गिरस चाक
– तु वि पक्का पुष्ट
– चौवंद – चलाख मजबूत
चाकचक – वि सुरक्षित दृढ
चाकसू – पु एक कुळीथ
चाख – पु नीलकठ पक्षी चास
चाचर } – स्त्री होळीचे एक गाणे
चाचरि } फाल्गुनातील एक उत्सव
चर्चरी राग – टिपऱ्याचा खळ
चाचा – पु काका
चाट – स्त्री चटक अनेक फळाच्या तुकड्याचे चटकदार मिश्रण.
चाटना – क्रि स चाटणे.
चाटना-चूमना – प्रेम करणे
(दिमाग-खोपडी) चाटना – व्यर्थ वडवड करणे. [प्रेम
चाटुकारी – स्त्री खोटी स्तुति खुशामत
चाड – स्त्री आश्रय पोचा (भाड्याला)
चाढा – पु प्रेमपात्र
चातर – पु कट दुष्टाची टोळी
चातुर – वि पुढे पुढे करणारा
चादर } फा स्त्री चादर पासोडी दत्रा
चादरा } धवधवा माया शरीर पुष्पराशि (वाहिलेली)
– निर्मल होना – निष्कलक असणे. पतिव्रता असणे

चानक – क्रि वि अचानक
चापलूस – फा वि तोडपुजा
चाफंद – पु मासे धरण्याचे जाळें
चाव – स्त्री गर्जपिपळी दाढ मुलाचा वाढदिवस माजरा करण्याची एक पद्धति भिजविलेले हरभरे, तादूळ इ.
चावी – स्त्री किल्ली
चाम – पु कातडे
– के दाम चलाना – अन्याय करणे
चामर – पु चवरी
– पाटना – दात ओठ खाणे
चामीकर – पु सोने
चाय – स्त्री चाहा
– पु. आवड
चार – वि चार
– पु दूत. ववन
– आँख होना – दृष्टीस दृष्टि भिडणे भेट होणे
– चाँद लगना – सौंदर्य वृद्धिगत होणे. मान वाढणे
– की कही – पचाचे मत
चारखाना – पु चौकटी असलेले कापड
चारजामा – फा पु जीन
चारदीवारी – फा स्त्री कोट कुपणाची भित
चारपाया – पु चतुष्पाद पशु
चारपायी – स्त्री वाज. खाट
– चरना } अथरुणास खिळणे
– पकडना } – खाटेवर लोळणे
– लेना }
चार मगज – पु खिरा काकडी भोपळा नि खरबूज याच्या विया (वैद्यक).
चारयारी – स्त्री चार मित्रमडळी. सुन्नी मुसलमानाचे मडळ
चारा – पु उपाय
चारोफटना – चारही डोळे फुटणे. (चर्मचक्षु व मनश्चक्षु किंवा वहिश्चक्षु व अतश्चक्षु)
– खाने चित्त – चारी मुड्या चीत
चाल – स्त्री हालचाल व्यवहार. प्रयाणाचा मुहूर्त डाव

चलना – कपट करणे डाव टाकणे
चालचलन पु
चालढाल स्त्री } –आचरण वागणूक
चालबाज – वि ठग धूर्त
चाला – पु प्रस्थान सासरी जाण्याचा पहिला दिवस
चालाक – फा वि धूर्त चतुर
चालान – पु चलन (आरोपीस उभे करण्यास)
चाली – वि कपटी खोडकर
चालीसा – पु चाळीस वस्तूचा समूह चाळीस दिवसाचा समूह
चाव – पु लालसा आवड प्रेम उत्साह
चावल – पु तांदूळ रत्तीचा आठवा भाग
चाशनी – फा स्त्री चाचणी पाक मजा चाळा
चास – पु शेती
चासा – पु शेतकरी
चाह
चाहत } – स्त्री इच्छा आदर प्रेम समाचार
चाहना – क्रि स आवडणे प्रयत्न करणे इच्छा करणे शोधणे
चाहा – पु बगळयासारखा एक पक्षी
चाहिये – अव्यय पाहिजे हवे
चाहिता – स्त्री प्रिया आवडती स्त्री.
चिआँ – पु चिंचोका
चिउटा – पु मुगळा
चिउटी – स्त्री मुंगी बुद्धि चैतन्य आत्मा
– **की चाल** – मदगति
– **के पर निकलना** – विनाश काळ [येणे
चिगना – पु पिल्लू (कोंबडीचे)
चिंचिनी – स्त्री चिंचेचे झाड व फळ
चिंघाड
चिंग्घार } – स्त्री हत्तीचे ओरडणे
चिंजा – पु पुत्र चिरंजीव
चिंता – स्त्री काळजी खटका स्मरण ध्यान
"चिंतासापिनि काहिन खाया।"
चिंदी – स्त्री तुकडा चिंधी
चिंदी की बिंदी निकालना – कुतर्क काढणे अत्यंत क्षुद्र चूक काढणे.

चिउडा – पु पोहे चिवडा
चिक – स्त्री पडदा (कामटीचा) कळ. चमक
पु कसाई
चिकट – वि बुळबुळीत मळकट
चिकटा – पु मळके वस्त्र
चिकन – फा पु नक्शीदार सुती वस्त्र
चिकना – वि गुळगुळीत स्वच्छ खुशामती.
– **घडा** – वि निर्लज्ज
चिकनी चुपडी बाते करना – गोड गोड बोलणे कृत्रिम मधुर भाषण
चिकनाना – क्रि अ वरबटणे (तूप तेल इत्यादींनी) स्वच्छ करणे
चरबी वाढणे
चिकनिया – वि नटणारा नटवा
चिकारना
चिकरना } – क्रि स किंचाळणे
चिकारा – पु सारंगी एक हरिण
चिकीर्षा – स्त्री करण्याची इच्छा
चिकुटी – स्त्री चिमटा
चिकुर – पु. केस सरपटणारा प्राणी.
चिकोरना – क्रि स चोचविणे
चिकोरा – वि चचल चपल
चिक्क – वि चपटया नाकाचा. फेंदरा
– स्त्री बकरी
चिक्कट – पु बेरी (तेला-तुपाची)
चिक्करना – क्रि अ चीत्कार करणे
चिक्की – स्त्री नासकी सुपारी
चिखुरी – स्त्री खार
चिंचडा – पु आघाडा
चिंचडी – स्त्री गोचीड चाचड
चिचान – पु ससाणा
चिचिंडा – पु टरकाकडी
चिचियाना – क्रि अ ओरडणे कोकलणे.
चिचुकना – क्रि अ रोडावणे
चिजारा – पु कारागीर गवंडी
चिट् – स्त्री चिट्ठी चिंधी वेष्टण
चिटकना – क्रि अ चिडविणे तडकविणे.
चिटकाना – क्रि स तडकणे तडतडणे.
चिटकनी – स्त्री खिट्टी.
चिटकी – स्त्री चिमटा

चिटखाना – क्रि अ शोप पडणे
चिटनवीस – फा पु लिपिक (कारकून)
चिट्टा – वि पाढरा
चिठा – पु हिशेबाचा तक्ता ताळवद
चिठी -पत्री – स्त्री पत्र पत्रव्यवहार
– रसाँ –पु पोष्टातील पॅकर पोस्टमन
चिडचिडा – वि चिडखोर चिडचिडया
चिडया – पु चिवडा [(पत्यात)
चिडिया – स्त्री पक्षी चिमणी किलवर
– उड जाना – सावज निसटणे
– का दूध – अप्राप्य वस्तु
चिडिया का घर / खाना – पु प्राणिसग्रहालय
चिदी – पक्षी चिमणी
– मार / – हार – पु पारधी
चिढना – क्रि अ चीड येणे
चितकबरा – वि पाढऱ्यावर काळे काळे ठिपके असलेला
चितचाही – वि अभीष्ट मनासारखे
चितचोर – पु प्रिय आवडता
चितना – क्रि स टवकारणे रगणे
चितला – वि रगीबेरगी
चितवन / चितौन – स्त्री दृष्टि.
चितहट – स्त्री अनिच्छा
चिताना – क्रि स सावध करणे पेटविणे आत्मबोध करणे
चितावनी – स्त्री पूर्वसूचना चेतवणी
चिति – स्त्री चिता अग्निकुड
चितेरा – पु चित्रकार रगकार
चितै – क्रि वि पाहून
चित्त चढना – अत्यत आवडणे
– पर चढना – ध्यास लागणे
– बँटना – मन द्विधा होणे
– से उतरना – विसरणे वीट येणे
– चुराना – मनाला मोहून टाकणे
– मे धँसना / – जमना – मनात ठसणे
– पैठना / बैठना – परिणाम होणे

चित्ती – स्त्री ठिपका कवडा (जुगाराचा)
चित्र उतारना – छायाचित्र काढणे चित्र काढणे
चित्रक – पु चित्ता वाघ
चित्रमद – पु प्रियकराचे चित्र पाहून विरहभाव व्यक्त करणारी स्त्री
चित्रवत – पु ईश्वर आत्मा
चित्रसारी – स्त्री रगशाळा विलास-भवन
चित्रेश – पु चद्र
चिथडा – पु चिधी लक्तर
चिनक – स्त्री चुणचुण (पीडा)
चिनगारी / चिनगी – स्त्री ठिणगी
चिनचिनाना – क्रि अ ओरडणे
चिनार – पु काश्मीरकडील एक झाड
चिनिया – वि चिनी तुकतुकीत
– केला – पु पाढरे वेलची केळे
– बादाम – पु भुईमूग
चिनी – वि चिनी मातीचे
चिन्हाना – क्रि म दाखविणे परिचय करणे
चिन्हानी – स्त्री खूण
चिपकना – क्रि अ चिकटणे
चिपचिपा – वि सुळसुळीत
चिपटा – वि चपटा
चिप्पड – पु भुस्सा (लाकडाचा).
चिबुक – पु हनुवटी
चिमटी – स्त्री लहान चिमटा
चिमटाना – क्रि स चिकटविणे गळयात घालणे
चिमडा – वि चिवट
चिमड़ाह – वि चिपडानी भरलेले डोळे
चिरकना – क्रि अ पिळकणे
चिरचिरा – पु आघाडा
चिरमिडी – स्त्री गुज
चिराग – फा पु दिवा आग
चिरारी – स्त्री चारोळी
चिरिहार – पु पक्षी मारणारा.
चिरेता – पु कायफळ
चिरौंजी – स्त्री चारोळी.

चिरौटा – पु चिमणा एक पक्षी
चिरौरी – स्त्री विनती खुशामत
चिलक – स्त्री ठुसठुम कांति तेज
चिलगोजा – फा पु एक सुकामेवा
चिलचिल – स्त्री अभ्रक
चिलचिलाती – वि टळटळीत (ऊन)
चिलडा – पु तूप लावून भाजलेली पोळी
चिलता – पु कवच
चैलविला – वि चुळवुळ करणारा.
चिलमची – फा पु चिलिम पिणारा – स्त्री चिनी भाडे (एनेमल्ड बेसिन)
चिलमन – फा स्त्री चिकाचा पडदा
चिलिक – स्त्री चमक ठुसठुम मुरगळणे
चिल्लड, **चिल्लर** – पु ऊ
चिल्लोपो – स्त्री गोगाट
चिल्ला – फा पु ४० दिवसाचा काळ. मोठा आगेरु (झाड) उडीद किंवा मुगाचा वडा
चिल्ली – स्त्री डास चिलट रातकिडा वीज
चिल्लेका जाडा – कडाक्याची थडी
चिहाना – क्रि अ विराग उत्पन्न होणे
चिल्हवाडा – पु सुरपारब्या (खेळ)
चिहुँकना – क्रि अ दचकणे
चिहुँटना – क्रि. स चिमटा घेणे
चींचपड – स्त्री विरोधी बोलणे
चींटी – स्त्री मुगी
चीकट – वि बुळबुळीत तेलकट
चीकन – वि चिक्कण गुळगुळीत
चीख – स्त्री किंकाळी
चीकना – क्रि स ओरडणे बोवलणे चव पाहणे
चीखुर – स्त्री उंदीर खार
चीठ – स्त्री मळ चिखल
चीड – स्त्री देवदार
चीढ – पु चीड
चीत – पु चित्रा नक्षत्र चित्त
चीतना – क्रि स सावध करणे आठवणे विचार करणे
चीता – पु आत्मज्ञान विवेक "मनका चीता कठिन है प्रभुचीता ततकाल"
चीथडा, **चितरा** – 'चिथडा' पाहा
चीनना – क्रि स दाखविणे चिन्ह करणे
चीना – पु चिनी कापूर
चीनी बादाम – पु भुईमुगाचे दाणे किंवा शेंगा
चीनी – स्त्री पिठीसाखर खजुराची साखर
चीप – स्त्री ढेकूळ एक प्राणी
चीमड, **चिमर** – वि वातट चिवट
चीयाँ – पु चिंचोका
चीरना – क्रि स चिडणे फळी फोडणे
चील – स्त्री घार गिधाड वासना
चीलघर – पु अनाथ प्रेत ठेवण्याची जागा.
चीलही – स्त्री दृष्ट काढण्याची क्रिया
चीला – पु घावन
चुंगल – पु पंजा
– **मे आना** –, – **में फँसना** – तावडीत सापडणे
चुगी – स्त्री चिमूट जकात
चुंगीघर – पु जकात नाके
चुंदी – स्त्री शेंडी
चुंधा – वि बारीक डोळ्याचा आधळा.
चुऊना – 'चुना' पाहा
चुआई – स्त्री गळती
चुकदर – फा पु बीट (फळ)
चुकता – वि बाकी न ठेवता नि शेष
चुकना – क्रि स चुकणे सपणे
चुकाना – क्रि स फेड करणे चुकविणे
चुक्कड – पु मातीचा पेला
चुक्की – स्त्री धूर्तता लबाडी
चुक्ती – स्त्री निरूपण नियम समाधान
चुगद – फा पु घुबड मूर्ख
चुगना – क्रि स टिपणे (पक्ष्याचे)
चुगाना – क्रि स प्राण्याना, पक्ष्याना खावयास घालणे
चुचुक – पु स्तनाग्र

चोआ } — पु एक सुगंधित द्रव्य
चोवा }
चोकर — पु कोंडा
चोख — स्त्री झपाटा
चोखा — पु भरीत
  वि शुद्ध उत्तम प्रामाणिक
चोगा — तु पु पायघोळ आंगरखा
  — पु टिपून खाण्याची वस्तु
चोज — पु सुभाषित उपहास [सौदा
चोट — स्त्री घाव आघात वार धक्का
  "बाजार हम गये थे एक चोट मोल लाये।"
  — आना } — जखम होणे
  — खाना }
चोटा — पु मळी
चोट्टा — पु चोर (स्त्री चोट्टी)
चोटी — स्त्री शेंडी वेणी शिखर
चोटीका — सर्वोत्तम
चोटी दबना — शेंडी दुसऱ्याचे हाती जाणे
चोटीपोटी — स्त्री भूलथाप
चोड — पु उत्तरीय वस्त्र चोळी
चोप — पु हौस चीक (कैरीचा)
चोपी — वि उत्साही
  — स्त्री पिकलेल्या आंब्याचा रस
चोब — फा स्त्री तंबूचा खांब तांशा वाजविण्याची छडी सोन्याचांदीने मढविलेली काठी [(औषधि)
चोबचीनी — फा स्त्री चोपचीनी
चोबी — स्त्री आडवी तुळई
चोभा — पु खिळा मेख
चोर — पु चोर इंद्रिये मिथ्योपदेशक (मनमे) चोर पैठना — मनात किंतु येणे
चोरकट — पु उचल्या
चोरदंत — पु ३२ दातांवाचून मोठ्या कष्टाने येणारा एक अधिक दात
चोर मिहीनची — स्त्री आघळी कोंगि-वीर
चोलना — पु शरीर
चोला — पु आवरण कफनी आंगरखा शरीर चौगल (चवथा—खेळात)
  — छोडना — देह टाकणे
  — बदलना पुनर्जन्म होणे देहान्तर प्राप्ति
चोली — स्त्री चोळी
  — दामनका साथ — अंगागी भाव अति घनिष्ठ संबंध
चोष्य — वि चोखण्यास योग्य
चोहर — पु भुस्सा [भडकणे
चौंकना — क्रि अ दचकणे. बिचकणे
चौंधा — क्रि वि चहूंकडे
चौंधियाना — क्रि अ डोळे दिपणे
चौंप — पु सुरसुरी [मारणे
चौंराना — क्रि स चौरी वारणे झाडू
चौआना — क्रि अ चकित होणे
चौक — पु आंगण चौक बाजार मंगल कार्यांत काढलेल्या रांगोळ्या (पीठ, गहू इ च्या) पट (सोंगट्यांचा)
चौकडी — स्त्री फलांग मांडी (घात-लेली) चार घोड्यांची बग्गी
  — भूल जाना — चुटपुटणे
  — भरना — वेगाने उड्या मारीत पळणे
चौकरना } — क्रि अ मंगलप्रसंगी
चौक पूरना } धान्याचा चौक घालणे
चौकस — पु सावधान
चौकसी — स्त्री दुपारी सावधानता
चौका — पु चौरंग (दगडी) पोळपाट पाटा पुढचे चार दात स्वयपाक स्थान भोजनाची जागा पोतेरे. चौकडी चव्वा (पत्त्यात) एक शिरो-भूषण
  — देना } — पोतेरे घालणे
  — लगाना } बोळा फिरविणे
चौकी — स्त्री चौरंग चौकोनी आसन अड्डा प्रवेशद्वार (मंडपाचे) पोळपाट चौकी (पोलिस) एक अलंकार
चौकोर — वि चौकोनी
चौखट — स्त्री दाराची चौकट उंबरा
चौखटा — पु चौकड
चौखना — वि चार मजली
चौखूंट — पु चारही दिशा चहूंकडे
चौगडा — पु ससा [दांडूचेंडू.
चौगान — फा पु क्रीडांगण टिपरू

चौगुना – वि चौपट
चौगिर्द – क्रि वि चारी बाजूस
चौघडा } – पु पानाचा डबा गोविंद विडा
चौघरा } चार पुडाचे भांडे
चौघाटा – पु खोरे
चौचंद – पु अपमान निंदा
चौड – पु सत्यानाश चौल (संस्कार)
चौडा – वि रुंद
–पु पेव
चौडा-चकल – वि लांबरुंद. विस्तृत
चौडाई – स्त्री रुंदी. पन्हा
चौतनी – स्त्री कुंचडे
चौताल – पु एक होळीचे गाणे मृदंगाचा ताल
चौतुका – वि ज्यातील चारही चरणाचे अनुप्रास जुळतात असा छंद
चौथपन – पु वार्धक्य म्हातारपण आयुष्यातली चौथी अवस्था.
उ "मनहुँ चौथपन अस उपदेसा"
चौथरियाना – क्रि अ शिष्टपणा करणे
चौथी – स्त्री मांडव परतणे चतुर्थांश हिस्सा
चौधर – वि बलवान्
चौधरी – पु जातीचा मुख्य पोलिस पाटील
चौपट – वि छिन्नविच्छिन्न अरक्षित.
चौपड – स्त्री सोंगट्याचा खेळ
चौपताना – क्रि म घडी घालणे
चौपतिया – पु चोपडे
चौपाई – स्त्री १६ मात्राचा एक छंद चरणाचे शेवटी 'जगण' 'तगण' यावयास नको 'यगण' वगैरे चालेल खाट.
चौपाया – पु चतुष्पाद पशु
चौपाल – पु बैठकीची जागा चावडी एक पालखी (विमान) ओसरी
चौपैया – स्त्री वाज
चौबन्दी – स्त्री बंडी (बाराबंदी)
चौबाइन – स्त्री चोबे जातीची ब्राह्मणी
चौबारा – पु वरून झाकलेली गच्ची
चौबे – पु ब्राह्मणातील एक जात
चौबोला – पु बडबड कटकट
चौमासा – पु चातुर्मास पावसाळा
चौमुहानी – स्त्री चौक
चौरंग – पु तलवारीचा एक हाथ
– वि तलवारीच्या वाराने कापला गेलेला [मसलत
चौरा – पु चबुतरा वेदी समाधिस्थान
चौराई } – स्त्री चवळ्याची भाजी
चौलाई }
चौरासी – वि ८४ [माळा
– स्त्री बैलाच्या गळ्यातील घुंघुर-
चौराहा – पु चौक चव्हाटा
चौव्वा – पु चार बोटाचे प्रमाण चव्वा (पत्त्यात) [सराचा हार
चौसर – पु सोंगट्याचा खेळ चार
चौहटा – पु बाजार
चौहरा – वि चौघडी (वस्तु) चव्हेरी
चौहान – पु क्षत्रिय जाति चव्हाण
चौहें – क्रि वि चारी बाजूस (प्रा प)
च्युत – वि भ्रष्ट

छ

छगुनिया } – स्त्री करंगळी
छगुली } [पक्वान्न
छँछौरी – स्त्री ताकात बनविलेले एक
छँटना – क्रि अ वेगळें करणे स्वच्छ होणे दुबळे होणे
छँटा हुआ – वि वेरकी धूर्त [(धान्य)
छडना – क्रि स सोडणे टाकणे सडणे
छः – वि सहा.
छ – पु आच्छादन झाकण तुकडा घर
छक – स्त्री अभिलाषा
छकडा – पु भिरके लहान गाडी
– **अड जाना** – घोडे पेंड खाणे [चकणे
छकना – क्रि अ तृप्त होणे झिंगणे
छक्का – पु कडोसरी
छक्के छूटना – गर्भगळित होणे
छगला – पु बकरा

छगना — पु. [illegible]
छगनी — स्त्री. [illegible]
छछूंदर — [illegible]
छजना — क्रि. अ. [illegible]
छज्जा — पु. [illegible]
छटांकी — वि. [illegible] (नाग).
छटकना — क्रि. अ. निसटणे [illegible]
छटपटाना — क्रि. अ. तडफडणे. व्याकुळ होणे
छठी का दूध याद आना — [illegible]
[illegible]
छड — स्त्री. छडी [illegible] ([illegible]) [illegible].
छडा — वि. एकटा. [illegible]
पु. पायाचा [illegible]
छडिया — पु. [illegible]
छडी — स्त्री. [illegible] छडी.
छत — स्त्री. गच्ची. [illegible]
— पु. घाव
— क्रि. वि. असताना
छतरफेन — पु. [illegible]
छतरी — स्त्री. [illegible] छत्री
छतिया — स्त्री. छाती कुच (स्त्रियांचा उरोभाग).
छतीना — वि. चतुर
— पु. न्हावी
छतुरिया — स्त्री. [illegible] [कोंब.
छत्ता — पु. छत्री [illegible]
छत्री — वि. क्षत्रिय
छद — पु. [illegible] छद (पाकळी).
छनक — पु. छनछन शब्द झणत्कार चुर्र आवाज.
— स्त्री. भीति. [जाणे
छनछनाना — क्रि. अ. [illegible] पाणी उडून
छनना — स्त्री. रास.
भाडणे क्रि. अ. चाळणे चाळणी होणे
ओतून होणे चढणे (भांग वरखाली
छपका — पु
छपटी — स्त्री चपका. गाळण्याचे वस्त्र.
[illegible] साबणचुरा.

छपना — क्रि. अ. छापले जाणे. ठसून राहणे (ठसे इत्यादि). लपणे
छपरखाट — स्त्री. छतदार पलंग.
छप्पर — पु. [illegible] गवत इत्यादिकांचे आच्छादन
— पर रखना — चर्चा करणे [illegible]
— फाडकर देना — अनायासे प्राप्ति होणे अकस्मात मिळणे (दैवकृत)
छपा (क्षपा) — स्त्री रात्र
छपाका — पु [illegible] झपाटा (पाण्यात)
छपवाना / छपाना — क्रि. स. छापविणे.
छबीला — वि सुंदर
छमरछ — पु लबाड दुराचारी
छमना — क्रि. अ. क्षमा करणे
छय — पु क्षय नाश
छयना — क्रि. अ. हिमकणे विखुरणे
छरछंदी — वि स्वच्छंदी उच्छृंखल
छरछराना — क्रि. अ. चुरचुरणे (पोटा)
छरछवि — स्त्री. संताप.
छरना — क्रि. अ. गळणे टपकणे छळणे मोहित करणे
छरहरा — वि सुबक चपळ सडपातळ
छरा — पु लडी. गुंडी नाडी छेडा
— क्रि. वि नडीक
छरिंदा — वि असहाय. एकाकी.
छरीला — पु दगडफूल
छल — पु. कपट बहाणा धूर्तता
छलकना / छलछलाना — क्रि अ हिसळणे
छलछंद — पु कपटविपट
छलनी — स्त्री चाळणी
— हो जाना — फार भोके पडणे
(कलेजा) छलनी होना — दुःख सहन करीत करीत हृदय जर्जर होणे
छलावा — पु. आग्यावेताळ जादू इंद्रजाल.
छलिया — वि कपटी इंद्रजाल
छलछलैया — पु लपडाव
छल्ला — पु. नल्ला. आंगठी कडे
छल्ली — स्त्री. थापी रास.
छवना — 'छौना' पाहा.

छहरना }
छहराना } — क्रि अ पसरणे शोभा देणे फिंदारणे
छाँगना — क्रि स छाटणे (फाद्या)
छाँटना — क्रि स निवडणे पाखडणे कापणे तासणे
छाँडना — क्रि स सोडणे
छाँदना — क्रि स जखडणे पायबद घालणे
छाँव — स्त्री छाया
छाँवडा — पु पिल्लू छावा
छाँह — स्त्री सावली पडछाया भूतबाधा.
— न छूने देना — जवळ फिरकू न देणे
— न छुपाना — प्राप्त न करणे
— पडना — प्रभाव पडणे छाया पडणे
— बचाना — दूरदूर राहणे
छाँहगीर — पु राजछत्र आरसा
छाक — स्त्री तृप्ति उपहार निशा
छाग — पु बकरा
छागल — पु बकऱ्याच्या कातडीची वस्तु
— स्त्री साखळचा (दागिना)
छाछ — स्त्री ताक
छाज — पु सूप छप्पर
छाजन — पु आच्छादन कपडा छप्पर
छाजना — क्रि अ साजणे शोभा देणे
छाता — पु छत्री कुत्र्याची छत्री
छाता पसीजना — करुणा उत्पन्न होणे
छाती — स्त्री छाती स्तन साहस.
— जुडाना }
— ठडी करना } — अभिलाषा पूर्ण करणे
— पर ओला भुनना — जवळ जाऊन उपद्रव करणे डोक्याशी कटकट करणे डोके उठविणे
— पर पत्थर रखना — मन घट्ट करणे
— मूँग दलना — नाकावर टिचून बोलणे कठोर बोलणे [होणे
— साँप लोटना — अत्यत मानसिक व्यथा
— लगना — आलिंगन देणे
— कडी करना — मोठे दुःख सहन करण्यासाठी मन कठोर बनविणे
— पर होला भूनना — दुःख देणे
— जलना — अजीर्णामुळे पोटात आग उसळणे.
— पसीजना — मनात दया येणे.
— छोडकर — साहस करून
छानना — क्रि स वस्त्रगाळ करणे शोधणे अमल करणे (निशा)
छानबीन — स्त्री विवेचन पृथक्करण खोल शोध अन्वेषण [पसरणे
छाना — क्रि स झाकून टाकणे फैलावणे
छानि }
छानी } — स्त्री पर्णकुटी.
"कलिमे नाम प्रगटियो"
"ताकी छानि छवावै"
छापा — पु मुद्रणयत्र मुद्रा हल्ला वृत्तपत्र
छापाखाना — पु मुद्रणालय छापखाना.
छाम — वि काटकुळा कृश
छायल — पु एक पातळ (स्त्रियाचे) वस्त्र.
छायादान — पु तूप किंवा तेलाने भरलेल्या कागाच्या भाड्यात आपले प्रतिबिंब पाहणे
छार — पु क्षार राख धूळ.
— खार करना — धुळीस मिळविणे.
छाल — स्त्री साल वल्कले
छालटी — स्त्री वल्कल झाडाच्या सालीचे वस्त्र
छालना — क्रि अ चाळणे
छाला — पु मृगचर्म कातडे पापुद्रा फोड चट्टा
छालिया }
छाली } — स्त्री. सुपारी
छावा — पु बच्चा मुलगा
छिऊल — पु पळस [गवत.
छिकनी — स्त्री तपकीर एक प्रकारचे
छिकुनी — स्त्री छडी चिपटी
छिछला — वि उथळ
छिछोरा — वि क्षुद्र नीच
छिटकना — क्रि अ विखुरणे चोहोकडे पसरणे (तेज)
छिटकनी — स्त्री खिट्टी बोलट (दाराचा)
छिटका — पु पडदा आडोसा पालखीचा पुढचा भाग
छिट-फुट — वि. फुटकळ.

छिडकना – क्रि स शिपडणे [जपणे
छिडना – क्रि अ प्रारभ होणे भाटणे
छिडाना – क्रि स हिसकविणे
छितनियाँ
छितनी } – स्त्री करडी परडी
छितरना – क्रि अ स तुकडे तुकडे होऊन पडणे विरळ होणे
छितराना – क्रि स विसकटून टाकणे फिदारणे
छिति – स्त्री पृथ्वी
छितिज – स्त्री क्षितिज [पडणे
छिदना – क्रि अ घायाळ होणे, भोक
छिनकना – क्रि स शिकरणे शिंकरणे
छिनछवी – स्त्री वीज
छिनना – क्रि अ हरण केले जाणे
छिनार
छिनाल } – स्त्री व्यभिचारिणी
छिपकली – स्त्री पाल
छिपटी – स्त्री ढलपी
छिपना – क्रि अ लपणे
छिपी – पु वस्त्र छापणारा रगारी शिंपी
छिपिया – पु भक्त
छिया – स्त्री घाण शी पोरगी
– वि घाणेरडा
– छरद करना – तिरस्कारणे
– विया करना – नष्ट-भ्रष्ट करणे
छिलका – पु साल मालपट
छिलना – क्रि अ सोलले जाणे सालडे निवणे
छिहानी – पु स्मशान
छींक – स्त्री शिंक
छींका – पु शिंके जाळीची खिडकी मुसकी (जनावराची) झुलता पूल
छींट
छींटा } – स्त्री पु शितोडा चीट टोमणा
छींट (छींटा) फसना – घालून पाडून बोलणे
छीछालेदर – स्त्री दुर्गति खराबी.
छीज – स्त्री हानि
छीजन – पु घसारा
छीजना – क्रि अ झिजणे
छीतीछान – वि छिन्नभिन्न विखुरलेले
छीनना – क्रि स तुकडा पाडणे कुटणे हिसकणे टाकी लावणे
छीनाझपटी
छीनाछीनी } – स्त्री हिसकाहिसकी
छीपी – पु रगारी (कपडयावर छाप काम करणारा)
छीवर – स्त्री ठिपका
छीमी – स्त्री शेंग
छीर – दूव क्षीर पदराचे टोक
छीलन – स्त्री मालपट काचरी
छीलना – क्रि अ सोलणे
छीलर – पु डबके
छुआछूत
छुई–छुऔवल } – स्त्री शिवाशिव विटाळ
छुईमुई – स्त्री लाजाळू (झाड)
छुगुनू – पु घुघरू
छुच्छी – स्त्री वारीक पोकळ नळी (आयलेट) नाकपुडी
– वि पोकळ
छुटकारा – पु सुटका
छुटपन – पु लहानपण
छुटभई – वि भुरटा टारगट पित्त्या
छुटभइये व्यवसायी – भुरटे व्यापारी
छुट्टा – वि सुटे वेगळा स्वच्छद
छुट्टी – स्त्री सुट्टी मुक्तता
छुट्टी होना – कटकट सपणे
छुडाना – क्रि स मोडविणे काढून टाकणे
छुतहरा – वि अपवित्र नीच (मनुष्य).
छुफीहर – स्त्री धोकटी (न्हाव्याची).
छुरा – पु सुरा वस्तरा
छुरी – स्त्री सुरी चाकू
छुलछुलाना – क्रि अ ठिबकणे
छुवाव – पु सवय उपमा
छुहना – क्रि अ चाटून जाणे रगून जाणे शिवणे
छुहारी – स्त्री सारवण्याची पाढरी माती
छुहारा
छोहारा } – पु खारीक

छुहावट – स्त्री. स्पर्श स्नेह प्रेम
छूँछा – वि रिकामे निस्सार रुक्ष
छूमतर होना / – बोलना – नाहीसे होणे पळून जाणे सूवाल्या करणे
छूट – स्त्री सूट सुटका शिवीगाळ
छूत – स्त्री सवध ससर्ग विटाळ
छूत का रोग – ससर्गजन्य रोग
छूना – क्रि अ स शिवणे
छेकना – क्रि स आच्छादणे वेढणे पुसून टाकणे खोडणे
छेक – पु भोक बीळ विभाग
छेडछाड – स्त्री खाजवाखाजव विनयभग
छेडना – क्रि स प्रारभ करणे चिरणे (फोड इ) निनादित करणे
छेना – पु चक्का
छेनी – स्त्री छिन्नी टाकी
छेमड – पु पोरका मुलगा
छेरना – क्रि अ अपचन होणे हगवण लागणे
छेरी – स्त्री बकरी शेळी अज्ञानी
छेलना – स्त्री ताडी
क्रि स कापणे, फेकणे, चरा पाडणे
छेहरा – स्त्री छाया
छै – वि सहा
–स्त्री क्षय नाश
–क्रि. अ आहे
छैल / छैलछबेला – पु छाकटा तरुण शौकीन
छैलचिकनियाँ – सटक्यात राहणारा मनुष्य

छैला – पु छाकटा तरुण शौकीन
छोकना – क्रि स फोडणीस टाकणे
छोडा – पु मोठी रवी मुलगा पोरगा
छोई – स्त्री कोडा
छोटकी – वि धाकटी
छोटा – वि लहानसे इवलेसे
छोटी हाजिरी – स्त्री युरोपियन लोकाची न्याहारी-प्रातराश .
छोडकर / छोडकर (से) – अव्यय खेरीज विना शिवाय सोडून
छोडना – क्रि स सोडणे
छोप – पु प्रहार बचाव जाड लेप
छोपना – क्रि स ग्रासणे झाकणे. नाव ठेवणे थापणे
छोभ – पु क्षोभ राग
छोर – पु टोक विस्तार सीमा किनारा
छोर दबाना – प्रवेश करणे घुसणे
छोराछोरी – स्त्री हिसका-हिसकी मुलगा-मुलगी
छोलदारी – स्त्री तबू डेरा
छोह / छोहू – पु ममता प्रेम दया
छोहरिया / छोहरी – स्त्री पोरटी
छोहना – क्रि अ चचल किवा क्षुब्ध होणे प्रेम किवा दया करणे
छोही – स्त्री चोथा
छौंक – स्त्री फोडणी
छौंकना – क्रि अ वापसणे. उडचा मारणे. फोडणीस टाकणे
छौना – पु पाडस छावा

ज

जँग – फा स्त्री युद्ध
जंग – फा पु गज ताव
जगला – पु गजाची जाळी पिंजरा– वाघाचा किंवा साक्षीदाराचा
जंगार – फा पु निळा रग
जगाल – पु गंगाळ

जंगी – फा वि लढाऊ भव्य
जघा – स्त्री माडी
जँचना – क्रि अ पटणे योग्य वाटणे
जजाल – पु घोटाळा भाडण
जजाली – वि भाडखोर
जजीर – फा स्त्री साखळी कडी.

जतरमंतर — पु जादूटोणा मत्रतत्र.
जंतरी — स्त्री तार ओढण्याचे यत्र
जत्री — पु वाद्य वाजत्री पचाग सूची
जंद — फा पु एक प्राचीन पारसी धर्मग्रथ व त्याची भाषा
जदरा — पु यंत्र जाते कुलूप
जंपना — क्रि स मागणे म्हणणे
जंबीर } — पु ईडलिवू
जबीरी निवू }
जंबूर } — फा पु उटावरची तोफ
जंबूरक } — फा स्त्री
जंबूरा — पु तोफ चढविण्याची बैठक सोनाराचे एक हत्यार
जँभाना — क्रि अ जाभई देणे
जई — स्त्री ओवी मोहोर कळी
जईफ — अ वि म्हातारा
जक — पु यक्ष कजूप
— स्त्री हट्ट
जक — स्त्री पराजय लज्जा
जकडना — क्रि म जखडणे
जकडबंद करना — पूर्ण ताब्यात घेणे
जकना — क्रि अ बुचकळ्यात पडणे वडवडणे
जकात — स्त्री दान कर महसूल
जक्की — स्त्री कोकिळेची एक जात
जखिरा — अ पु खजिना ढीग पन्हेरीचे दुकान
जगजगाह — स्त्री चकचकाट
जगजगी — स्त्री विख्यात
जगत — स्त्री विहिरीची पाळ थारोळे
जगना — क्रि अ जागे होणे उठणे पेटणे
जगमगाना — क्रि अ चकचकणे
जगह — स्त्री जागा अवसर नोकरी अधिकारस्थान
जगाती — पु जकातदार
जगाना — क्रि स उठविणे सावध करणे (मत्र)
जघन्य — वि नीच अतिम त्याज्य
जच्चा — स्त्री बाळंतीण
जच्चाखाना — पु सूतिकागृह
जजमान — पु यजमान
जजिया — पु दड. मुसलमानी राज्यात अन्यधर्मीयावर लादलेला कर
जजीरा — पु टापू द्वीप
जटल — स्त्री गप्प खोटी गोष्ट
जटिल — वि अतिशय कठिण गुतागुतीचे
जड — वि. मूर्ख
— स्त्री मूळ.
जडमूलसे — मुळासकट
जड काटना (उखाडना) — सत्ता सकारण नष्ट करणे
— जमाना — वस्तान, वसविणे
— पकडना — पक्के होणे
जडता — स्त्री मूर्खपणा
जडना } — क्रि [illegible] जडविणे कोंदणात
जडाना } स्त्री वस[illegible]
जडवाना }
जडपेडसे उखाडना — समूळ नष्ट करणे
जडाव — पु अ[illegible]चेतन. म[illegible]ता
जडावर — पु थ[illegible]डीचे ग[illegible]म कपडे
जडी — स्त्री मुळी.
जडीबूटी — स्त्री जगली औषधि
जतन — पु यत्न
जद्द बद्द — वि न म[illegible]गण्यासारखी गोष्ट.
जनखा — पु हिजडा
जनम } — पु जन्म आ[illegible] स्वच
जन्म }
— पत्री — स्त्री कुडली
जनमघूंटीसे पडना — वा[illegible]पणापासूनच एखादी सवय लागणे
जनवासा — पु जानोसा
जनश्रुति — स्त्री अफवा
जनाजा — पु प्रेत
जनाती — पु वधूपक्षीय लोक
जनि — क्रि वि नाही
जनु — क्रि वि जणू काय
जनेऊ — पु जानवे
जनैया — पु जाणणारा
जपनी — स्त्री माळ (जपाची) गोमुखी.
जफा — फा स्त्री अत्याचार जुलूम
जफील — पु शिट्टीचा आवाज

जब — क्रि वि जेव्हा कधी ज्या ज्या वेळी क्रि ज्या अर्थी
जब-तब — मधून मधून
ज़बान — फा स्त्री बोली जीभ
— खींचना — कठोर शासन देणे
— खुलना — अमर्याद बोलणे
— खोलना — तोड उघडणे
— पकडना } चाचरत बोलणे
— पर ताला लगाना } — अतिशय हळू
(दबी) जबानसे कहना } बोलणे
(लबी ज़बान) रखना — खाण्यासाठी हपापणे
जबानदराज — फा वि तोड टाकून बोलणारा
जबानी — वि तोडी तोडपाठ
जभॉना — क्रि अ आळसणे जाभई देणे
जमकात }—पु पाण्यातील भोवरा
जमकातर }—स्त्री यमाचे शस्त्र
जमघट
जमघटा }—पु जमाव गर्दी
जमघट्ट
जमज — पु जुळे
जमजम — अव्यय राहून राहून नेहमी
जमद्वितीया — स्त्री भाऊबीज
जमधर — पु दुधारी तलवार जमदाड
जमनिका — स्त्री पडदा
जमवट — स्त्री विहिरीचा कणा
जमाई — पु जावई
जमात— स्त्री मानवाचा समूह वर्ग
जमाना क्रि स }— जमविणे विरजणे
जमना क्रि अ }— विरजणे जमणे
जमानत — अ स्त्री जामीनकी
ज़माना — फा पु काळ मुदत जग
जमानासाज — फा वि सविसाधु
जमालगोटा — पु एक औषधी बी जमाल-गोटा
ज़मीं — अ स्त्री भूमि
जमीकद — पु सुरण
ज़मींदार — फा पु भूस्वामी जमीनदार.
ज़मीन — फा स्त्री. भूमि जमीन
— आस्मान के कुलाबे मिलाना — भगीरथ उद्योग करणे आटापिटा करणे.
— खिसकना (पैरोतलेसे) — आश्चर्य किंवा भय वाटणे
— देखना — पडणे आपटणे
— से उठना (अभी) — अल्पवयस्क. थोडे वय असणे
जमुँहाना — क्रि अ जाभई देणे
जमूरक
जमूरा }—फा पु लहान तोफ
जमोगना — क्रि स तपासून घेणे (हिशेब). चार्ज देणे
जय — पु महाभारताचे मूळ नाव
जयजीव — वि आशीर्वाद एक प्रकारचा जयजयकार
जयन्त — पु बहुरूपी इद्राचा मुलगा
जयमगल — पु राजाच्या स्वारीचा हत्ती
ज़र — फा पु सपत्ति सोने
जरखेज — फा वि सुपीक
जरठ — वि कर्कश वृद्ध जुने
ज़रतुश्त — पु झरतुष्ट्र पारशी (पार्शी) धर्माचा प्रणेता
ज़रद — फा वि पिवळा
ज़रदा — फा पु सुरती जरदा पिवळा घोडा तादुळाचे घिरडे
जरदालू — फा पु जरदाळू
ज़रदी — फा स्त्री अडयातील बलक पिवळेपणा
ज़रदोज — फा पु जरीचे भरतकाम करणारा
जरन — स्त्री जळजळ
जरबीला — फा वि भडक रगाचे व सुदर
ज़रिया — अ पु मार्ग सबध कारण उपाय द्वार
ज़रीबा — फा स्त्री सर्व्हेअरची साखळी
ज़रीबाना — पु दण्ड (धनदण्ड)
ज़रूर — अ क्रि वि अवश्य नि सदेह
ज़रूरत — अ स्त्री आवश्यकता प्रयोजन
ज़रूरी — फा वि आवश्यक
ज़र्द — फा वि पिवळें

जर्रा — अ पु कण अणु
जर्राह — अ पु शस्त्रवैद्य
जल — पु पाणी आत्मा. वाणी.
जलघडी — स्त्री घटिकापात्र
जलचादर — स्त्री नदीचे पात्र
जलजला — फा पु भूकंप
जलडमरुमध्य — पु सामुद्रधुनी
जलद — पु मेघ
जलन — स्त्री ईर्ष्या जळजळ दुःख
जलना — क्रि अ जळणे चरफडणे द्वेष करणे
जलकर खाक होना / जलकर लाल होना — रागाने लाल होणे
जलाक — स्त्री उन्हाच्या झळया
जलाभुना होना — रागाने लाल होणे
जले को जलाना / —पर नमक छिडकना / —पर माहुर देना — दुःखावर डागण्या देणे
जलकटी सुनाना / जली भूनी सुनाना — संतापाने टाकून बोलणे
जलपना — क्रि अ बडबडणे बढाई मारणे
जलपाई — पु ऑलिव्ह
जलपान — पु न्याहारी
जलप्रपात — पु धबधबा
जलभँवरा — पु पाण्यावर वेगाने धावणारा एक काळा किडा [वेगन
जलसा — अ पु उत्सव समारंभ अधि-
जलाक — स्त्री झळया (लू)
"कहै पदमाकर त्यो जेठकी जलाकैं तहाँ"
जलाजल — पु झिरमिळया
जलाना — क्रि स जाळणे पेटविणे सतावणे ईर्ष्या उत्पन्न करणे
जलापा — पु जळफळाट
जलाहल — वि जलमय
—पु समुद्र
"घूरिहै हरगहल कै बूडि है जलाहलमे"
जलिका — पु जळू
जलिया — पु नाविक कोळी
जलील — अ वि तुच्छ. नीच
जलुक — स्त्री जळू (जलौका)
जलूस — अ पु मिरवणूक चलसमारोह
जलेतन — वि अति संतापी
जलेबा — पु जाड जिलबी (मिठाई).
जलेबी — स्त्री जिलबी दारूचे चक्र
जल्द — अ क्रि वि लौकर वेगाने
जल्दबाज — फा. वि उतावळा अधरट
जल्दी — अ स्त्री लवकर घाई
जल्लाद — अ पु घातक क्रूर मनुष्य मांग. अत्याचारी
जवनिका — स्त्री पडदा
जवा — स्त्री / जव — पु } यव लगणाची काडी.
जवान — फा वि तरुण पठ्ठ्या
जवानी — फा स्त्री यौवन ओत्रा
"जवानीमहित कषाय"
— उतरना — / — ढलना — } वृद्धत्व येणे
— चढना — वयात येणे
जवाब — पु उत्तर
—देना — गलित होणे
जवाब देह — फा वि उत्तरदायी जबाबदार
जवाबी — फा वि जोड (कार्ड) प्रश्न उत्तराची (तार)
जवाँमर्द — फा वि शूर
जवारा — पु यवाचे अंकुर
जवाल — पु अवनति उतार संकट
जवाला — पु सातू (चणे, गहू नि जव याचे मिश्रण)
जवासा / जवास } — पु तावडा वमासा (पावसाळ्यात सुकणारे एक झाड)
जवाहरात अ पु / जवाहिर „ / जवाहर वहु } — रत्न
जवैया — वि जाणारा गमनशील
जशन — फा पु उत्सव आनंद हर्ष
जस — पु यश
— क्रि वि जसे (प्रा प)
जसुदा — / जसुधा — / जसुमति — } स्त्री यशोदा
जस्ता — पु खाकी रंगाचा एक धातु

जहँ – क्रि वि जेथे (प्रा प).
जहँडना – क्रि अ खोट येणे
जहँतिया – पु जकात किंवा सारा वसूल करणारा
जहदा – पु दलदल चिखल
जहन – अ पु मेंदू
जहन नशीन करना – स्मरणात ठेवणे
जहना – क्रि स टाकणे नाश करणे
जहन्नुम – अ पु नरक
– **मे जाय** – चुलीत गेले ते
जहमत – स्त्री सकट वखेडा भानगड
जहमत पालना – भानगडी वृत्ति असणे
जहर – अ पु विष
– वि घातक
– **उगलना** – मर्मभेदक बोलणे
– **करना** – असह्य करून टाकणे
जहरका घूंट पीना – अपमान गिळणे
– **मोहरा** – पु सर्पविषाचा किडा
– **वुझाया हुआ** – कमालीचा उपद्रवी दुष्ट
– **मे वुझाया** – विषारी
– **मोहरा** – सापाचे विष उतरविणारा एक काळा दगड हिरव्या रगाची एक विषनाशक वस्तु
– **बाद** – पु काळपुळी
जहरीला – वि विषारी
जहाँ – क्रि वि जेथे
– फा पु भूमि पृथ्वी (जहान)
जहाँपनाह – फा पु पृथ्वीनाथ
जहाजी कौआ – पु एकच एक आधार एकनिष्ठ
जहानक – पु लोक
जहालत – अ स्त्री अज्ञान
जहिया – क्रि वि जेव्हा ज्या वेळी
जहीन – अ वि वुद्धिमान
जहेज – पु हुडा
जागडा – पु भाट
जागर – पु शरीर घसकट
जागल – वि असभ्य अडाणी
जाघ – स्त्री माडी
जाघिया – पु अर्धा पायजामा.

जॉच – स्त्री परीक्षा तपासणी शोध
– पडताल.
– स्त्री निरीक्षण सशोधन
जाँत –, **जाँता** – पु जाते
जॉब – पु जाभूळ
जाँबर – पु गमन प्रस्थान
जा – सर्व "जिस"चे प्राचीन रूप
– फा वि उचित
– स्त्री धाकटी जाऊ आई जागा.
जाई – स्त्री पुत्री
जाउर, **जाउरी** – स्त्री खीर
जाकड – पु जागड माल
जाखिनी – स्त्री यक्षिणी
जाग – पु यज्ञ कावळा
– स्त्री जागा जागृति
जागना – क्रि अ उठणे जागणे
जाग्रतसंज्ञ – वि तडफदार
जाचक – पु भिक्षुक
जाजरा – वि जर्जर खिळखिळा
जाजरूर – फा पु पायखाना
जाट – पु एक रजपूत जाति मूर्ख मनुष्य.
जाठर – पु जठराग्नि
जाडा – पु हिवाळा थडी
जातरूप – पु सोने धोतरा
"जाकी सदरता लखे जातरूपको रूप"
जातवेद – पु अग्नि
जाति – स्त्री जात
जाती – अ वि वैयक्तिक
जात्रा – स्त्री तीर्थयात्रा
जादा – वि अधिक
जादा – वि अव्यय उत्पन्न
जसे —शहाजादा—राजपुत्र
जादू – पु जादू मोहिनी
जान – स्त्री ज्ञान माहिती अनुमान
– फा स्त्री प्राण प्राणवायु
– **आना** – शोभा यणे सजीवता येणे
जान का गाहक – प्राणनाशक
– **के लाले पडना** – जिवावर वेतणे

जान को जान न समझना – जिवाची पर्वा न करणे
– छुडाना – पीडा टाळणे
– जोखो – प्राणाचे भय असून
– देना – जीव टाकणे अतिश्रम करणे
– निकलना – जीव जाणे
– पर खेलना – तळहाती शिर घेणे
– पहचान – स्त्री ओळखपाळख
– से जाना – जिवानिशी जाणे
जानकार – वि ज्ञाता चतुर
जानकारी – स्त्री माहिती जाणीव
जानकीजानि – पु प्रभु रामचद्र (प्रा प) (जानकी जाया यस्य स —जानकी ज्याची पत्नी आहे असा)
जाननहार – वि जाणणारा
जानना – क्रि स जाणणे समजणे
जानमन – वि अतिप्रिय
जानराय – पु जाणत्या लोकात श्रेष्ठ फार बुद्धिमान
जानहु – अव्यय जणू (प्रा प)
जाना – क्रि अ जाणे नष्ट होणे वाहणे
– क्रि. स जन्म देणे
– (गया घर) – दुर्दशा झालेले घर
जानि – क्रि वि समजून
जानी – फा वि प्राणाशी सबध असलेले
– दुश्मन – हाडवैरी
जानी दोस्त – जिवश्चकठश्च मित्र
जानी – समजली लक्षात आली
"हम जानी तुम्हारी मनुजाई"
जानुपाणी – वि रागणारा
"जानुपानि धावत मनिआगन"
जाने दो – क्षमा करा सोडा जाऊ द्या चर्चा नको
जानो – अव्यय जणू काय
जापा – पु प्रसूतिगृह
जाप – पु मूर्च्छा फेफरे
जाफन – अ स्त्री मेजवानी
जाफरान – अ पु केशर
जा-ब-जा – वि ठायी ठायी
जाब्ता – अ पु निर्बंध नियम विधि
जाब्तादीवानी – सिव्हिल प्रोसीजर कोड
जाब्ता फौजदारी – दण्डविधिग्रथ. इंडियन पीनल कोड
जाम – पु याम प्रहर जामूळ (जामुन)
– फा पु पेला
जामन – पु विरजण मुखण
जामनी – स्त्री रात्र यामिनी [वस्त्र.
जामा – फा पु पोषाख चुणीदार कपडा
जामेसे बाहर होना – सतापणे
जामेवार – फा पु बुट्ट्याचा शालू
जाय – क्रि वि व्यर्थ
– वि उचित
जायका – पु रुचि
जायचा – फा पु जन्मपत्रिका.
जायज – अ वि योग्य
जायद – फा वि अधिक
जायदाद – फा स्त्री मिळकत सपत्ति
जाय-नमाज – स्त्री नमाज पढण्यासाठी आथरण्याची छोटी सतरजी किंवा अथरूण
जाया – वि खराब
जारी – अ. वि प्रवाहित चालू
– स्त्री व्यभिचार.
जारोब – फा स्त्री झाडू. ब्रश
जाल – पु जाळे. कपट डाव
जालगोणिक – स्त्री ताकाचा डेरा
जालदार – वि जाळीदार
जालसाज – वि. कपटी
जालसाजी – स्त्री दगाबाजी
जाला – पु जाळे (कोळ्याचे) मोठे पातेले सारा
जालिम – अ वि अत्याचारी
जालिया – वि कपटी तोतया
जाली – वि नकली खोटा बनावट
जालंध्र – पु झरोक्याची जाळी
जावक – पु आळत्याचा रग
जावित्री – स्त्री जायपत्री
जासु – वि ज्याचे जिचे (प्रा प).
जासूस – अ पु हेर दूत
जाहा – दे पु देखा
जाहि – वि ज्याला. जिला (प्रा प).

ज़ाहिल — अ वि मूर्ख अज्ञानी
ज़ाहिरा — फा क्रि वि प्रकट रुपात प्रत्यक्षात
जाही — स्त्री जाई
— सर्व जिला ज्याला
जिंद — अ पु भूत वेताळ.
जिंदगी } जिंदगानी } — फा स्त्री आयुष्य. जीवन
जिंदा — फा वि जिवत
जिंदादिल — फा वि साहसी विनोदी
जिअत — क्रि वि जिवत असताना
जिआऊ } जिआव } — क्रि म जगू दे (प्रा प)
जिक्र — अ पु चर्चा उल्लेख
जिगजिगिया — वि तोडपुज्या
जिगजिगी — स्त्री विनति खुशामत झिगझिग
जिगर — फा पु काळीज मन साहस
जिगरा — पु साहस. हिम्मत
जिच } जिच्च } — स्त्री निरुपाय पेचप्रसग. कोडे
जिठाई — स्त्री मोठेपण
जित — क्रि वि जिकडे. जेथे (प्रा प)
— वि — जिंकलेला
जितना — वि जितके
जितवार — वि विजयी
जितवैय्या — वि जिंकणारा
जिता — पु शेतकऱ्याची पेरणीत परस्पर महायता
जिताष्टमी — स्त्री अहेव—नवमी
जिते — वि जितके (प्रा प)
जितै — क्रि वि जिकडे (प्रा प).
जितो } जित्ती } — स्त्री हट्ट दुराग्रह
जिधर — क्रि वि जिकडे
जिन — पु सूर्य बुद्ध जैनाचे तीर्थकर
ज़िना — अ पु व्यभिचार
जिन्ह — सर्व ज्याने ज्यानी
जिवह — वि घायाळ
जिमि — क्रि वि जसे (प्रा प)
जिमीकंद — 'जमीकद' पाहा
जिम्मा — अ पु फलभार दायित्व
जिम्मेदारी — जबाबदारी उत्तरदायित्व फलभार
जिय } जिया } — पु जीव मन
जियरा } जियान } — अ पु तोटा हानि
ज़ियाफ़त — अ स्त्री आतिथ्य
जियारत — अ स्त्री तीर्थदर्शन
— लगना — रीघ लागणे
जियारी — स्त्री जीवन उपजीविका
जिरगा — फा पु टोळी जातीचा जमाव.
ज़िरह — स्त्री हुज्जत उलटतपासणी
जिराफ़ — पु उच मानेचा एक प्राणी.
जिला — अ स्त्री झिलई चमक उजाळा
— देना — रोगण इत्यादि देऊन चकाकी आणणे
ज़िला — अ पु प्रात प्रदेश जिल्हा
जिलाना — क्रि स जगविणे पालनपोषण करणे जिवत करणे
जिलासाज़ — फा पु शस्त्राना धार लावणारा
ज़िल्द — अ स्त्री कातडे बाधणी (कापडी व कागदी बाधणी) पुस्तकाचा शिवलेला भाग
जिल्दबन्द } जिल्दसाज़ } — फा पु बुक बाइडर.
जिस्म — फा पु देह
जिह — पु धनुष्याची दोरी
जिहन } जेहन } — अ पु बुद्धि समज
— खुलना — बुद्धिविकास होणे.
— मे आना — वयात येणे
— लडना } — लगाना } — पुष्कळ विचार करणे.
जिहाद — अ पु परधर्मीयाशी युद्ध धार्मिक युद्ध
जी — पु मन. अत करण साहस विचार.
— अव्यय — आदरसूचक शब्द

जी अच्छा होना – निकोप प्रकृति असणे
– आना – प्रेम उत्पन्न होणे
–का बुखार निकालना – आक्रोश करून दुःख गात करणे मनातली मळमळ काढून टाकणे
– खट्टा होना – मन विटणे
– खोलकर – निःसकोच बेधडक
– चुराना – टाळाटाळी करणे
– छोटा करना – उदास होणे कजूप बनणे
– जानसे – मनापासून
– टँगा रहना – चिंतेत राहणे
– डूबना – व्याकूळ होणे
– थामे बैठना – धीर धरणे
– धँसा जाना – हातपाय गळणे.
– पर आ बनना – प्राणावर बेतणे
– पर खेलना – तळहाती शिर घेणे
– बहलाना – करमणूक करणे
– बिगडना – कळमळणे, मळमळणे
– भरना – सतुष्ट होणे समाधान होणे –करणे
– मचलाना – उलटी (ओकारी) करण्याची इच्छा होणे
– से उतर जाना – मनातून उतरणे.
– से जाना – जिवानिशी जाणे
जीजा – पु वडील वहिणीचा नवरा
जीजी – स्त्री वडील वहीण
जीन – वि वृद्ध जुना जर्जरित
जीन – फा पु घोड्याचे जीन पालाण खोगीर
जीना – क्रि अ जगणे जिवत राहणे
जीती मक्खी निकलना – समजून उमजून अन्याय करणे पाप करणे
जीते जी मर जाना – अत्यत हाल-अपेष्टा भोगणे
जीभ – स्त्री जीभ टाक (तोंडणे).
– रोकना – कुपथ्य न करणे किंवा कुत्सित भाषण न करणे
– के नीचे जीभ होना – वचनभग करणे
– गिरना – आगाळभूत होणे
जीभ चलना – खाव खाव होणे
– पकडना – बोलू न देणे
दो जीभ होना – जिभेच्या आकाराची वस्तु उ टाकाचे नीफ
जीभी – स्त्री पडजीभ जीभ-घासणी टाकाचे टोक
जीमूत – स पु मेघ
जीय – पु जीव हृदय मन
जीर – पु गोडे जिरे. केशर तलवार. कवच जीर्ण
जीरी – पु कडुजिरे
जील – वि शात स्थिर
जीला – वि सूक्ष्म पातळ
जीवट – पु साहस दृढता चिकाटी
जीवनबूटी – स्त्री सजीवनी
जीवनी – स्त्री जीवनचरित्र
जीह, **जीहा** – स्त्री जीभ
जुंबिश – फा स्त्री गति चेतना
जुंबिशखाना – इकडे तिकडे हलणे
जु – वि क्रि वि जर पादपूर्णार्थी अव्यय (प्रा प)
जुअटा – वि वयात आलेली
जुआँ – पु जवा जुगा जू. जोखड
जुआरभाटा – 'ज्वारभाटा' पाहा
जुआरी – स्त्री ज्वारी
जुई – स्त्री ऊ
जुकाम – फा पु पडसे
(मेढकीको) जुकाम होना – साधारण माणसाने केलेले फार मोठें कार्य.
जुगजुगाना – क्रि अ थोडी थोडी उन्नति होणे
जुगत – स्त्री ढग उपाय
जुगनी, **जुगनू** – वि काजवा
जुगल, **जुगुल** – वि दोन्ही जुळलेले
जुगवना – क्रि स सभाळून राहणे "अमियमूरिसम जुगवति रहऊ"
जुगाड – पु व्यवस्था जुपणी

जुगालना – क्रि अ रवथ करणे
जुगौना – क्रि स जोडणे (घन)
जुज्ञ – फा पु सोळा किंवा आठ पानी एक फॉर्म (पुस्तकाचा)
जुज़बी – वि. पुष्कळातून एक कोणीकोणी
जुझऊ – वि युद्धोपयोगी
जुझारा – वि. शूरवीर. लढवय्या
जुझावट – स्त्री लढाई
जुट – स्त्री गुट्ट
जुटली – वि जटाधारी
जुटाना – क्रि स मिसळणे जुळविणे गुफणे
जुटी – स्त्री गट्टी
जुटैया – पु गट्ट करणारा
जुठारना – क्रि स उष्टे करणे
जुठारी
जुडारी } – पु जुळारी कपॉझिटर
जुठैला – वि उष्टे खाणारा
जुडइना – क्रि अ जुळणे
जुडवाँ –
जुडहा – } – वि जुळें
जुडाना – क्रि अ शात होणें, सुखी होणे
जुत – वि युक्त
जुतियाना – क्रि स खेटारणे
जुदा – फा वि निराळा भिन्न
जुन्हरी – स्त्री ज्वारी जोंधळा
जुन्हाई – स्त्री चादणे
जुमला – फा वि सर्व
फा पु पूर्णवाक्य
जुमा – अ पु शुक्रवार सुक्कर
जुरअत – फा स्त्री हिम्मत धाडस
जुरझुरी – स्त्री कणकण (तापाची)
जुरमाना – फा पु दड (जुर्माना)
जुरुआ – स्त्री पत्नी
जुर्म – अ पु अपराध
जुर्रत – फा स्त्री धैर्य साहस
जुर्राब – फा स्त्री मोजा
जुल – पु छळ
जुलाहा – पु मुसलमान कोष्टी आत्मा गुरु

जुल्फ
जुल्फी } – फा स्त्री कल्ला. बट
जुल्म – अ. पु अत्याचार. अन्याय
जुल्म टूटना – आपत्ति येणे
जुल्म ढोना – अत्याचार करणे
जुलूस – अ पु उत्सवातील धामधूम चलसमारोह मिरवणूक
जुलोक – पु देवलोक
जुस्तजू – स्त्री शोध.
जुहाना – क्रि स जोडणे एकत्र करणे.
जुहार – स्त्री जोहार (नमन)
जुहारना – क्रि स मदत मागणे सहकारिणे
जुहावना – 'जुहाना' पाहा
जुही – स्त्री जुई
जूँ – स्त्री ऊ
(कानोपर) जूँ रेंगना – ध्यानात येणे परिणाम होणे
जूँ तक न रेंगना – दुर्लक्ष करणें राजाला दिवाळी माहीत नसणे.
जू – अव्यय युक्त 'जी' पाहा
जूआ – पु जू (गाडीचे)
जूजू – पु बागुलबुवा
जूझना – क्रि अ झुजणे कामाखाली मेटाकुटीस येणे
जूट – पु अबाडा (स्त्रियाचा) अबाडी
जूठन – स्त्री उष्टे
जूडा – पु बुचडा
जूडी – स्त्री शीतज्वर (मलेरिया)
जूता – पु जोडा वहाणा
– **उछलना** – जोडाजोडी होणे
– **उठाना** – दास्य करणे
(जूते) से खबर लेना – जोड्याने मारणे
जूताखोर – वि निर्लज्ज
जूतियाँ चटकाना – जोडे फाडणे
जूतो दाल बँटना – मारामारी होणे.
जूथ – पु टोळी झुड
जूथ का – स्त्री पाढरी जुई
जून – पु. वेळ, गवत
स्त्री योनी

जूप – पु जुगार
जूमना – क्रि अ भिडणे झुलणे
जूरना – क्रि स जोडणे. मिळविणे
जूरा – "जूडा" पाहा
जूरी – स्त्री पेंढी एक पक्वान्न.
जूस – पु पेज डाळीचे पाणी. समसख्या
जूसी – स्त्री राव काकवी
जूहर – पु जवाहर
जूही – 'जुही' पाहा.
जे – सर्व 'जो' पाहा
जेइ / जेई / जेऊ – सर्व जे कोणी. जे (प्रा प)
जेठ / जेठा – पु वडील दीर ज्येष्ठ दादा [दिलेला रग
जेठारंग – पु रगविताना अगदी शेवटी
जेठानी – स्त्री वडील जाऊ
जेठौत / जेठौता – वडील दिराचा मुलगा
जेता / जेतिक / जेतो – वि. जितके जेवढे (प्रा प).
जेब – फा पु खिसा
जेबकट – पु खिसे-कातरू
जेबखर्च – पु व्यक्तिगत खर्च
जेबघडी – स्त्री खिशातील घड्याळ
जेर – स्त्री गर्भाशय
फा वि हैराण. तग.
जेवर – फा पु दागिना भूषण
जेवरी – स्त्री दोरी
जेह – स्त्री धनुष्याची दोरी
जेहन – स्त्री वुद्धि
जेहर / जेहरी – स्त्री तोरड्या
जेहल – पु तुरुग.
जेहि / जेही – सर्व ज्याला, जिला (प्रा प)
जैं – स्त्री जय
जैंतपत्र – स्त्री अजिक्य पत्र
जैंतवार – वि विजयी.
जैंनु – पु भोजन
जैंवो – क्रि अ जावे
जैंयद – वि फार मोठे
जैंलदार – पु जिल्हाधिकारी
जैंवात्रिक – पु चद्र. कापूर
जैंसा – क्रि वि जमा जसे.
जैंसाकि – प्रमाणे
जैंसे – क्रि वि जसे उदाहरणार्थ
जैंसे तैंसे – कसेतरी [शाठ्यम्.
जैंसे को वैसा – जशास तसे. शठ प्रति
जैंहै / जैंहौं – क्रि अ जाऊ
जोई – जो कोणी (प्रा प).
जोक – स्त्री. जळू
"पियेरुधिरपय ना पियै"
"लगी पयोधरजोक"
जोघया – स्त्री चादणे
जो – सर्व. जो
अव्यय – जरी.
जोअना / जोहना – क्रि अ पाहणे पारखणे.
जोइ / जोई – स्त्री पत्नी
क्रि वि पाहून सर्व जो
जोइसी – पु. ज्योतिषी (जोशी).
जोई – जो कोणी (प्रा प)
जोख – स्त्री वजन
जोगघर – पु शत्रुनाशक मत्र.
जोग – वि योग्य उपयुक्त
जोगड़ा – पु ढोगी योगी
जोगिंद – पु मोठा योगी शकर
जोजन – पु योजन चार कोस
जोटिंग – पु महादेव.
जोड / जोडती – पु स्त्री वेरीज. जोड मैत्री.
जोडती मिलना – तोडीस तोड भेटणे.
जोडतोड – स्त्री डावपेच
जोडन – स्त्री मिळवण विरजण
जोडवाँ – वि जुळे
जोडा – दोन सारख्या वस्तु जोड
वधूवराचा पोषाख नरमादी दोन धोतरे

जोडाई – स्त्री भिंत रचणे गवड्याची मजुरी
जोडू – स्त्री पत्नी स्त्री
जोड – स्त्री बैल किंवा घोड्याच्या गळ्यातील जुपणी जुपण्याचा काळ प्रकाश
जोतना – क्रि स जुपणे जोडणे नागरणे
जोताई – स्त्री. जमीन नागरण्याची मजुरी
जोधा – पु योद्धा
जोपै – अव्यय जरी कदाचित्
जोफ – अ पु दुबळेपणा
जोबन / जोबना / जोबनवा – पु तारुण्य कुच सौंदर्य
जोम – अ पु घमेंड उत्साह
जोय – स्त्री पत्नी
 सर्व 'जो जिस' (प्रा प)
 क्रि स पाहा
जोयना – क्रि स जाळणे
जोर – पु जोर बळ आग्रह
जोरजुल्म – पु अन्याय
जोर शोर – फा पु अतिबळ. आरडा-ओरड
जोराजोरी – स्त्री जबरदस्ती
जोरावर – फा वि शक्तिमान
जोरू – स्त्री पत्नी
जोरोपर – जोरावर, भरवशावर
जोल – पु समूह झुंड
जोला – पु कपट फसवणूक
जोलाहल – स्त्री ज्वाला
जोलाहा – पु 'जुलहा' पाहा
जोवना / जोहना – क्रि स पाहणे पारखणे (प्रा प)
जोश – फा पु उकळी उत्साह फुफ्फुस आवेश
 – खाना – उसळणे उतू जाणे
 – देना – उकळणे
 – मे आना – आवेशात येणे
(खनका) जोश – जातीय प्रेम
जोशन – फा पु बाहुभूषण
जोशादा – फा पु काढा.
जोशीला – वि. जोरदार. तेजस्वी
जोषित – स्त्री पत्नी. स्त्री
जोषी – पु ज्योतिषी.
जोहड़ – पु डबके
जोहना – क्रि. स पाहणे
जोहार – स्त्री रामराम. नमस्कार.
जोहारना – क्रि अ रामराम करणे
जौं – अव्यय जसा जसे.
जौंकना – क्रि स धमकावणे.
जौंरभौंरा – पु आवळेजावळे
जौ – पु जव
 – अव्यय – जर
जौकुट – पु तिळकूट
जौख – दे पु समूह
जौजा – स्त्री स्त्री. बायको
जौतुक – पु हुडा
जौन – सर्व 'जो' पाहा
 – पु मुसलमान यवन
जौपै – अव्यय जर "जौपे सियराम-बन जाही"
जौहड़ – पु डबके
जौहर – अ पु कला गुण. तेज तल-वारीची धार
ज्ञापक – वि निश्चित ज्ञान करून देणारे
ज्यादती – फा स्त्री विपुलता अन्याय अत्याचार फाजिलपणा
ज्याफत – अ स्त्री मेजवानी
ज्यो / ज्यौं – क्रि वि जो. ज्या प्रकारे
ज्यो ज्यौं – जो जो
 – त्यो करके – कसेतरी करून.
 – ही – इतक्यात नाही तोच
ज्योति – स्त्री ज्योत प्रकाश शब्द. कुंडलिनी
ज्योतिरिंगण – पु काजवा
ज्योत्स्ना – स्त्री चांदणे. चांदणी रात्र.
ज्योनार / ज्यौंनार – वि भोजनभाऊ
ज्वर – पु ताप
ज्वरति – वि तापामुळे मेटाकुटीस येणे

झाईं मारना — झाक मारणे
"जा तनकी झाँई परे"
झाँकना — क्रि अ डोकावणे
झाँकर — पु काटेरी कुपण.
झाँका — पु खिडकी
झाँकी — स्त्री दर्शन दृश्य झरोका
झाँखना — क्रि. अ पस्तावणे
झाँखर — पु काटेरी सुकलेली फांदी.
झाँगला — पु ढिला आंगरखा
झाँझ — स्त्री झाज क्रोध. दुष्टता
झाँझडी } — स्त्री तोरड्या चाळ
झाँझन } (पायातील)
झाँझरी — स्त्री खिडकीची जाळी झाज.
तोरड्या फुटके भांडे (किडा)
झाँझा — पु झारा (शेवेचा). कसर.
झाँझिया — वि रागीट
झाँप — स्त्री पडदा डुलकी
झाँपना — क्रि स लपविणे झाकणे
झाँपी — स्त्री जारिणी वीण एक पक्षी
झाँवर — वि मळकट कोमेजलेला
गचाळ आळशी
झाँवली — स्त्री डोळ्याने केलेली खूण
कटाक्ष डोळा मारणे डोळ्याचा
कोपरा
झाँवा — पु विटकरीची वज्री (पाय
घासण्याची)
झाँस — स्त्री मिरच्याचा खकाणा.
झाँसना — क्रि स फसविणे
झाँसा — पु विश्वासघात झुकांडी
झाँसू — वि धूर्त ठग
झाऊ — पु एक झाड झाऊ
झाग — पु तरग (पाण्यावरील) फेस
झाडफानुस — पु झुंबर (हंडी).
झाडझखाड — पु काटेरी झुडुपें अडगळ
झाड फूंक — स्त्री मंत्र म्हणून मारलेली
फुंक
झाडबुहार — स्त्री स्वच्छता करणे
केरकचरा काढून टाकणे
झाडा — पु तपास मळ शौच
झाडे-झपटे जाना — परसाकडे जाणे
झाडू — पु कुचा केरसुणी धूमकेतु
— फिरना — नागर फिरणे.
— मारना — अपमान करणे. तिरस्कार
करणे
— लगाना — केरसुणी फिरवणे
झापड — पु थप्पड
झाबर — पु दलदल.
झाबा — पु हारा करंडा.
झाम — पु गुच्छ कपट धोका दमदाटी
झायँ झायँ — स्त्री. झणझणणे. बडबड
भांडणे
झार — वि सर्व निःशेष. अगदी
स्त्री दाह ईर्ष्या
झारना — क्रि अ केस विंचरणे झाडणे
निवडणे
झाल — पु. झाज
वि चुरचुरीतपणा तिखटपणा
स्त्री लहर
झिंगवा — स्त्री एक लहान मासा.
पोकळ आंगरखा.
झिंझिया — स्त्री नवरात्रातील भोके
असलेले दिवा ठेवण्याचे मडके
झिझकना — क्रि अ काकू करणे मागे
पुढे करणे [बोलणे.
झिडकना — क्रि स दटावणे टाकून
झिडकी — स्त्री टाकून बोलणे धमकी.
झिडझिडाना — क्रि अ रागाने तणतणणे
झिनवा — पु चिमणसाळ.
झिर — स्त्री कपार झरा
झिरझिरा — वि तलम (वस्त्र)
झिरझिरीत
झिलँगा — पु झोळ पडलेली खाट
झिलना — क्रि अ घुसणे मग्न होणे.
तृप्त होणे
झिलम — स्त्री पोलादी टोप
झिलमिल — स्त्री अधुक प्रकाश एक
कापड पोलादी कवच
झिलमिला — वि तलम झिरझिरीत
मिणमिणणारा चमकणारे
झिलमिली — स्त्री पडदा डूल.
झिल्लड — वि 'झिलमिला' पाहा

झिल्ली – पु एक किडा पतग
 स्त्री. सालीचा पापुद्रा ठिगळ चकती
झींक } – पु शिंके वैरण (जात्याची).
झींका } पश्चात्ताप
झींकना – क्रि अ पस्तावणे. कुढणे
झींखना – क्रि अ चिडणे
झींगुर – पु झिल्ली बागुरडा
झींसी – स्त्री जलतुषार
झीठा – वि खोटे
झीना – वि सूक्ष्म तलम दुर्बल
झील – स्त्री सरोवर मोठा तलाव
झीलर – छोटे सरोवर
झीवर } – पु धीवर नावाडी
झीमर }
झीसा – पु ठिपका थेब
झुंगना } – पु काजवा
झुंगूना }
झुंझलाना – क्रि अ खिजणे चिडणे
झुंड – पु समूह टोळी झुड
झुंडी – स्त्री घस (शेतात राहिलेले)
झुकना – क्रि अ वाकणे प्रवृत्त होणे नम्र होणे रागावणे कलडणे
झुक झुक पडना – झोकाड्या खाणे
झुकमुक – पु सध्याकाळ झुजुमुजु
झुकरना – क्रि. अ. रागावणे. झुलणे
झुकारना – क्रि अ झोके घेणे
झुकाव – पु वळण ओढ कल उतार
झुटपुटा – पु सधिकाल तिन्हीसाज
झुटुंग – पु फिदारलेल्या केसाचा
झुनक } – पु छुमछुम शब्द
झुनाझुन }
झुनझुना – पु खुळखुळा
झुनझुनिया – स्त्री तोरड्या वेडी
झुनझुनी – स्त्री मुग्या (हाताला पायाला आलेल्या)
झुमका – पु वाळ्या काप
झुरझुरी – स्त्री. कणकण
झुरमुट – पु झुजुमुजु
 – स्त्री ताटवा झुडुपाची जाळी लोकाच्या झुडी

झुरियाना – क्रि स निंदणे पिकातील तण काढणे
झुर्री – स्त्री सुरकुती
झुलनी – स्त्री लहान नथ
झुलमुला – वि फार झिरझिरीत
झुलवा } – पु झोका झोपाळा. ब्लाऊज
झुलुवा } (स्त्रियाचे कुडते)
झुलसना – क्रि अ पोळणे.
झुलाना – क्रि स झोक्यावर बसून झोके देणे
 – "जसोदा हरि पालने झुलावै" सूर
झुलौआ } – पु स्त्रियाचा सदरा
झुलौवा }
झुल्ला – पु कुडता अगरखा
झूक – पु वाऱ्याचा झोत. झटका
झूंकना – क्रि स आगीत टाकणे वाकणे
झूंखना – क्रि अ पस्तावणे चिडणे
झूंसी – स्त्री फवारा
झूझना – क्रि अ झुजणे लढणे
झूठ – पु खोटे
 – सच कहना } – खोटी निंदा करणे
 – सच लगाना }
झूठमूठ – क्रि वि लटपटीचे
झूठा – वि असत्य नकली खोटे बोलणारा उष्टे
झूमक – पु कानातील बाळ्या
झूमका – पु साडीच्या टिकल्या होळीतील स्त्रियाचे एक गाणे
झूमझूम – पु मेघाची दाटी गर्वाने डुलत चालणे [नही.
 "आये घनश्याम झूमिझूमि घन श्याम
झूमड्झामड – पु निरर्थक गोष्टी पाखड ढोंग
झूमना – क्रि अ झुलणे झोके खाणे गर्व करणे
झूमर – पु एक शिरोभूषण एक होळीतील गाणे एक लाकडी खेळणे नाच. एक ताल
झूर } – वि शुष्क रिकामे.
झूरा } पु अवर्षण दुष्काळ

झूरे — क्रि वि. व्यर्थ खोटे. उगीचच.
वि — शुष्क दाहक

झूलन, झुलाना, झुला — पु श्रावणातील कृष्णपूजेचा प्रकार झोका झोपाळा पाळणा
लता पूल झोका
—डालना — धनुष्याची दोरी सोडणे

झेंपना — क्रि अ लाजणे मकोच करणे.

झेर, झेरी — स्त्री झगडा

झेल — स्त्री पोहताना पाणी तोडण्याची क्रिया धमकी लाट

झेलना — क्रि स सहन करणे हटविणे घुमणे ढकलणे पचविणे ग्रहण करणे

झोक — स्त्री कल वेग उत्साह शोभा

झोकना — क्रि स अग्नीत फेंकणे किंवा टाकणे उधळपट्टी करणे आत्म-श्लाघा करणे नावे ठेवणे गप्पा मारणे

भाड (झोकना) — व्यर्थ काम करणे.

झोका — पु झटका धक्का झोत. रहाट शोभा थाट

झोझ — पु घरटे खरुज खाज गिधाड इत्यादि पक्ष्याच्या गळ्यातील पोळी

झोझर — पु पोट

झोझल — स्त्री सताप

झोंटा — पु केसाचा झुपका मूठभर वस्तु जटा. झोका

झोटिंग — वि ज्याच्या डोक्याचे केस मोठे असून उभे आहेत असा वेताळ.

झोपडा — पु पर्णशाला.
(अंधा) झोपडा — पोट.

झोपा — पु गुच्छ करडा

झोरना — क्रि स झोडपणे

झोरा — पु कुज वृक्ष

झोल — पु भाजीचा रस्सा. झोळ. गिलिट. गर्भ पडदा राख. कपड्याचा लटकणारा भाग
वि. — झोक. पडलेले. निरुपयोगी

झोलझाल — पु. पोकळपणा. कपट. भेद.

झोलदार — वि रसदार मुलामा केलेले पोकळ झोळ असलेले.

झोला — पु झोळ. मोठी झोळी किंवा पोते. खोळ. वातरोग एक झाडाचा रोग.

झोली वुझाना — काथ्याकूट करणे.

झोंद — पु पोट घरटें

झौरना — क्रि अ. पोळणे. जळणे जळ-[फळणे

झौर — पु झगडा विवाद

झौरी — स्त्री. शेतांतील गवत

झौरे — क्रि वि जवळ बरोबर.

झौवा — पु पेटारा. मोठा करंडा.

झौहाना — क्रि अ गुरगुरणे चिडविणे

ट

टंक — पु मुद्रा खिळा (छापण्याचा). कुऱ्हाड परशु तलवार घमेंड क्रोध.

टंकी — स्त्री लोखंडी किंवा पितळी पातेले टाकी. हौद

टंकोर — पु धनुष्याच्या दोरीचा ताणून आवाज करणे "जव प्रभु कीन्ह धनुष्य टकोरा'

टगारी — स्त्री कुऱ्हाड परशु

टंच — वि कृपण निष्ठुर

टंटघट — पु पूजेचे ढोंग किंवा पसारा.

टकटका — क्रि अ. वणवण फिरणे. धडक मारणे टक्कर होणे.

टकटकी — स्त्री डोळ्याचे पाते लवू न देता पाहणे
'ना — टक लावून पाहणे

टक लगाना — मदतीकडे डोळे लावणे

टकसाल — स्त्री. टाकसाळ आत्मस्वरूप

टकहानी — स्त्री. नीच. कुलटा स्त्री.

टका—पु दोन पैसे (केव्हा केव्हा अधेली व दोन रुपये यानाहि लावतात)- तीन तोळे वजन.
—वाले—श्रीमत
—सा जवाब देना—टचकन् बोलणे
—सा मूंह लेकर रह जाना— अत्यत लज्जित होणे खिजणे
' यस्य गृहे टका नास्ति हाटके टक टकायते "
टके गज की चाल— सावकाश किंवा गोड चाल थोडया खर्चांत चागला प्रपच करणे
टकुआ—पु सूत काढण्याची टोकदार सळई
टकोरना—क्रि स खरचटणे नगारा, डका आदि वाजविणे. पुरचुडीने शेकणे
टकोरा—पु लहान कैरी. टिपरू
टकौना—पु दोन पैसे अधेली
"एक टकौना एकहु लैगा परे परे तू लेखा" [काटा
टकौरी—स्त्री वजन करण्याचा छोटा
टक्कर—का—बरोबरीचा [टक्कर देणे
—खाना—कोणत्याहि मोठ्या वस्तूशी
—मारना—उगीचच डोके घालणे
टक्कर लगाना—विनाकारण कोणाच्या घरी जाणे
टक्कर लडाना—हानि-तोटा दुसऱ्याच्या डोक्यावर डोके मारून लढविणे
टखना—पु पायाचा घोटा
टगरना—क्रि अ लवडणे वाहणे पडणे उघडणे पाझरणे
टगरा—वि तिरपा वाकडा
टगराना—क्रि स घुसविणे लवडणे
टघरना—क्रि अ पाघळणे विरणे
टचटच—क्रि वि धडधड (अग्निज्वाला)
टटका—वि अलीकडील नवा ताजा
टटडी—स्त्री वर्तुळ पाळआले तिरडी कवटी (डोक्याची).
टटपूंजिया—वि थोडा पैसा जवळ असलेला माणूस
टटिया—स्त्री तट्टया

टटुआ
टटुवा }—पु टट्टू.
टटोलना—क्रि स. धुडाळणे चाचपडणे.
टटर—पु कामटयाचे दार
टट्टी—स्त्री तट्टी पडदी पडदा सडास.
—की आडमे शिकार खेलना— आडून गोळ्या मारणे
तट्टू—पु तट्टू लहान घोडा
टनमना—वि टणक्या निरोगी प्रसन्न
टनाना—क्रि स ताणणे पसरणे. आवळून बांधणे
टपकना—क्रि स वरून पडणे
टपका—पु लहान कैरी
टपना—क्रि अ खोटया भरवशावर स्वस्थ बसणे हातपाय जोडून बसणे.
टपरा—क्रि वि पूर्ण अधिक
—पु छप्पर झोपडी
टब्बर—पु कुटुंब गोत्र
टमकना—क्रि अ ठिबकणे ठुसठुसणे.
टमटम—स्त्री दुचाकी घोडागाडी (ही गाडी लहान व उघडी असते)
टमाटर—पु टमाटा
टरटर करना
— लगाना }उद्धटपणे बोलत राहणे
टरना—क्रि अ टळणे नाहीसे होणे.
टर्रा—वि कटुभाषी ऐटी मिजासखोर.
टलना—क्रि अ सरकणे निघून जाणे. टळणे निरुपयोगी ठरणे
टलप—स्त्री ढलपा तुकडा टरफल काचरी
टलमलाना—क्रि अ डगमगणे लोभ सुटणे
टल्ला—पु ठिगळ (जोडयाचे). भोक.
टल्ले-नवीसी—स्त्री टाळाटाळी. थापाथापी
टवाई—स्त्री भटकणे खोगीरभरती.
टस—स्त्री जड वस्तूचा सरकताना होणारा शब्द
टस से मस न होना—अढळ राहणे
टसक—स्त्री दुखाची चमक शिणक.

टसकना — क्रि अ सरकणे हलणे ढवणे
टसर — पु तागाचे रेशीम (हे कडक नि जाड असते)
टसुआ — पु अश्रु
टहनी — स्त्री टाहाळ झाडाची कोमल फादी
टहल — स्त्री सेवा
टहलटकोर — सेवाशुश्रूषा उद्योगधंदा
टहलना — क्रि अ येरझारा घालणे फिरावयास जाणे
टहलनी — स्त्री दासी दिव्यावरील कोळी झाडण्याची पितळेची काडी
टहलुआ, टहलू — पु सेवक निरोप्या, स्त्री "टहलनी"
टही — स्त्री टयहाँ शब्द स्वार्थसाधुता.
टहूका — पु कोडें चुटका
टहोका — पु गुद्दा थपड
— खाना — ठोकर खाणे
— देना — ढकलून देणे
टाक — स्त्री चार मासे वजन टाक-(लेखणीचा)
टांग — स्त्री तगडी पाय
— अडाना — विनाकारण ढवळाढवळ करणे विघ्न आणणे
— तलेसे निकलना — पराजय मान्य करणे
— पसारकर सोना — डाराडूर निजणे
टाँगा — पु मोठी कुऱ्हाड तागा
टाँगन — पु पहाडी घोडा
टाँघन — पु मणिपुरी तागा
टाँच — स्त्री क्षोभ पायबंद परकार्यनाशक बोलणे
टाँची — स्त्री कमरेचा कसा
टाँट — पु, कवटी टाळके वि कठकडीत कठोर
टाँठा — वि वरा आजारातून उठलेला
टाँड — स्त्री मचाण वेळा (दागिना).
टाँय टाँय — स्त्री कर्कश शब्द पोपटाचा शब्द
— फिस — ओफस

टाट — पु गोणपाट विजोड वस्तु.
— उलटना — दिवाळे निघणे
— मे पाटकी बखिया — घोंगडीला शालजोडीचे ठिगळ.
— बाहर होना — बहिष्कृत होणे.
टाटिक, टाटी — स्त्री तट्टया
टापना — क्रि अ आदळआपट करणे. घोड्याची टाप वाजणे उडी मारणे
टापते रह जाना — चुरमुरे खात बसणे.
टापा — पु माळरान. टोपण, करंडा.
टापू — पु बेट प्रदेश
टाबर — 'टब्बर' पाहा
टामन — पु तोडगा मंत्रतंत्र
टारी — स्त्री अंतर
—वि टाळणारा
टाल — स्त्री ढीग. गंज. लाकडाची वखार
— पु बहुरूपी. तमासगीर
टालटूल, टालमटूल, टालमटोल — स्त्री बहाणा टाळाटाळ
टाली — स्त्री पशूच्या गळयातील घंटा.
टिकट — स्त्री तिकिट
— कटवाना — तिकिट काढणे.
टिकटी — स्त्री फाशी देण्याचे तिकाटणे.
टिकठी — स्त्री तिवई तिरडी
टिकडा — पु चादकी वाटी तीन बैलाची गाडी
टिकना — क्रि अ थांबणे राहणे टिकणे. न चळणे
टिकली — स्त्री टिळा. चादणी. लहान वडी.
टिकाव, टिकान — पु ठिकाण (मुक्कामाचे)
टिकाना — क्रि स उतरविणे, हाती टिकविणे
टिकिया — स्त्री वडी
टिकुरी, टिकुली — स्त्री टकळी
टिकुस — पु टेकडी उचवटा
टिकैत — पु युवराज. पुढारी. अधिष्ठाता.

टिकोरा – पु. कैरी
टिक्कड – पु भाकरी. चादकी
टिक्का – पु टिळा. गध
टिक्की – स्त्री वडी वाटी. टिकली. ठिपका (पत्त्यात).
टिचन – वि बरोबर. सिद्ध
टिटकारना – क्रि स जनावरे हाकताना चक् चक् शब्द करणे
टिटिहरी – उभ टिटवी
टिड्डा } – पु टोळ
टिड्डी }
टिपारा – पु पेटारा. मुकुटासारखी टोपी
टिप्पनी – स्त्री सक्षिप्त टीका
टिप्पस – स्त्री युक्ति
टिभाना – क्रि स लालूच देणे
टिमटिमाना – क्रि अ मिणमिणणे
टिमटिम – पु मदवृष्टि, हळूहळू जळणे
टिर } – स्त्री हट्ट अक्कड
टिर्र }
टिरफिस – स्त्री उद्धटपणा टुरटूर
टिर्राना – क्रि अ वाटेस लावणे टरकाविणे
टिलिया – स्त्री कोबडीचे पिलू
टिहुनी – स्त्री पायाचा घोटा
टिहुकना – क्रि अ रागावणे चमकणे दचकणे
टीकना – क्रि स गध लावणे. रेखाकित करणे
टीकरा – पु टेकाड
टीका – पु वाङनिश्चय राज्यारोहण टिळा लस
– **लगवाना** – टोचून घेणे
टीड्डी – स्त्री टोळ
टीपना – क्रि स दावणे चोपणे पसार करणे भयकर शब्द करणे
टीमटाम – स्त्री शृगार सजावट.
टीला – पु उचवटा टेकडी मातीचा ढीग.
टीस – स्त्री चमक शिणक. ढुसढुस.
टुंटा } – वि लुळा. वठलेला.
टुडा }
टुक – वि. थोडेसे. जरा
टुकडा – पु तुकडा
टुकडतोड – पु दुसऱ्याच्या जिवावर तुकडे खाऊन जीवन कठणारा पुरुष
टुकडे को मुहताज होना – अत्यत दीन होणे
टुकाडाकासा जबाब देना – तोडून बोलणे. स्पष्ट नकार देणे.
टुच्चा – वि क्षुद्र
टूट – स्त्री तुकडा भाग चुकून लिहिण्याचें राहून गेलेले वाक्य
टूटना – क्रि अ तुटणे
टुटरूँ टूँ – रुटूखुटू निर्बळ
टुनगा – पु डिकशी
टुरी – पु हरडा कण
टुसकना – क्रि. अ स्फुदणे विव्हळणे चरफडणे
टूँक } – पु कडा भाग
टूकर }
टूट टूटकर बरसना – मुसळधार पाऊस येणे
टूटना – क्रि स तुटणे
टूटी फूटी बात – मोडके तोडके बोलणे.
टूम – स्त्री अलकार
टूमटाम – शृगार वस्त्राभूषण थाटमाट.
टूसा – पु दर्भमूळ अकुर. शेग
टें } – स्त्री पोपटाची बोली
टें टें }
– **करना** – व्यर्थ बडबड करणे
– **हो जाना** – तत्काळ मरणे.
टेंट } – स्त्री खुपरी कापसाचे बोंड.
टेंटर } – पु कडोरी लहान कोबडी.
टेंटी – स्त्री 'करील' पाहा
वि भाडखोर
टेंटुआ – पु नरडे
टेक – स्त्री ब्रीद. निश्चय. हट्ट टेकण. पालुपद आधार
टेकनिबाहना – लाज राखणे वाणी राखणे.
– **गहना** } – हट्ट धरणे
– **पकडना** }
टेकुआ – पु चरख्याची सुई

टेकुरी – स्त्री चाभाराची आरी दोरी विणण्याची सळई चरख्याची सुई. एक गळयात घालण्याचा दागिना
टेटका – पु कुडल
टेढ – पु वाकडा
उदा "टेढ जानि मका सव काहू" तुलसीरामायण
टेढबगा } – वि वेडावाकडा
टेढविडंगा }
टेढा – वि वाकडा पेचदार उद्धट मूर्ख.
–मेढा – वेडावाकडा
टेढी खीर – कठीण कार्य
– चाल – कुमार्ग वाकडे वागणे.
– सीधी सुनाना – टाकून वोलणे.
टेढे टेढे जाना – अकडणे वाकडयात शिरणे
टेना – क्रि स धार लावणे ताव देणे. मिशाना पीळ घालणे
टेनी – स्त्री वुद्रुक -पुरुप किंवा स्त्री छमटी
टेम – स्त्री दिव्याची ज्योति
टेर – स्त्री हाक
"गजकी टेर सुनी रघुनदन"
टेरना – स्त्री मोठयानें हाक मारणे पुकारणे वोलाविणे
टेरी – स्त्री डहाळी
टेव – स्त्री सवय वाणा
टेवा – पु जन्मपत्रिका टिपण
टेवैया – पु तीक्ष्ण वार देणारा.
टेसू – पु पळस, होळीचा उत्सव होळीतील गाणे
टेहरा – पु लहान गाव
टेया – स्त्री वुवुळ

टोंकना – क्रि स चौकशी करणे. मनाई करणे अडविणे. टोचणे. टोमणा मारणे
टोटा – पु. पाण्याची तोटी. नळ.
टोटी – स्त्री पेल्याचा कान
टोकरी – स्त्री टोकरी पाटी
टोकारा – पु सावधानीची सूचना
टोकाटोकी – स्त्री खाजवाखाजव.
टोटका – पु मत्रतत्र जादू
– करना – अपशकुन करणे दैव घालणे.
– करने आना – टाकण्यास येणे टाकणे. आल्यासारखें करुन जाणे
टोटकेहाई – स्त्री जादूगारीण. चेटकीण.
टोटा – पु. भाग. काडतूस तुकडा. हानि.
टोडी – स्त्री वेवी
टोनवा – पु ससाणा
टोनहा – वि जादूटोणा करणारा
टोना – पु. मूठ मारणे. मत्रतत्र. लग्नातील एक गाणे. एक शिकारी पक्षी
टोपा – पु कानटोपी करडा
टोपीदार – वि. ठासून भरण्याची वदूक.
टोम – पु टाका
टोरी – स्त्री सालपटासहित तुरी.
टोल – स्त्री समूह टोळी. टोला. प्रहार. पाठशाळा.
टोला – पु पेठ पुरा विटेचा टोला
टोवना – क्रि स धुडणे. चाचपडणे स्पर्शणे करणी करणे
टोह – स्त्री शोध. पाळत
टोहिया – पु हेर शोधक
टौरना – क्रि स ठाव पाहणे. सशोधन करणे.

ठ

ठंठ – (विशेपण) वठलेला वृक्ष खोड
ठंठार – वि रिकामें
ठंड – } – स्त्री थडी.
ठंढ – }

ठढक – स्त्री शाति सरदी. तृप्ति.
ठढा – वि गार शीतल. शात. निरुत्साही. आळशी.

ठंडा होना – विझणे. मरणे गर्वपरिहार होणे. विसर्जन करणे (डोले)
– करना – शात करणे, धीर देणे.
ठंढी साँस – उसासा
ठढे ठंढे – सुखपूर्वक
ठढे दिलसे – शातपणे
ठकठक – स्त्री वखेडा. भानगड
ठकुर सुहाती – स्त्री तोडदेखले बोलणे
ठकुराइत – स्त्री प्रभुत्व. राज्य. धाक क्षत्रियत्व
ठकुराइन, **ठकुराई**, **ठकुरानी** – स्त्री स्वामिनी राणी. न्हावीण
ठकोरी – स्त्री कुवडी. टेकावयाची काठी. योगिनी
ठगना – क्रि स ठकविणे. कपट करणे क्रि अ फसणे दग होणे बुचकळ्यात पडणे
ठगमुरी – स्त्री ठग लोक वाटसरूला खायला घालून गुगवितात ती मुळी
– खाना – उन्मत्त होणे
ठगाना – क्रि स फसणे. फसविणे
ठगा – क्रि वि चकित
ठगिनी – स्त्री माया
ठगी – स्त्री फसवणूक विश्वासघात
ठगोरी – स्त्री जादूटोणा. मोहिनी
ठघरा – पु झगडा वखेडा
ठटकाला – वि ठसकेबाज
ठट्ट – पु थवा. रचना सजावट
ठंठ – पु समूह थाट
ठंठा – पु चेष्टा थट्टा
ठठडी – स्त्री
– अडाना – उपहास करणे
– मारना – खो खो करून हासणे
ठठी, **ठठरी** – स्त्री तिरडी
ठठकना – क्रि अ थवकणे
ठठाना – क्रि स मारणे ठोकणे • क्रि अ खो खो करून हासणे
ठठेरा – पु तावट
ठठेरे ठठेरे बदलाई – अरे तर कारे
– की बिल्ली – निर्भय मनुष्य
ठठोल – पु, **ठठोली** – स्त्री चेष्टा विनोद.
ठनगन – पु बहाणा. ठमकारा हट्ट नखरा.
– गोपाल, **ठणठण गोपाल** – निःसत्त्व पुरुष कगाल पुरुष
ठनना – क्रि अ निश्चय होणे ठरणे. प्रारभित होणे मारामारी होणे.
ठन्ना – क्रि अ निश्चय होणे पारखणे.
ठप करना – वद करणे
ठपना – क्रि अ छापणे चिन्हित करणे. थापणे
ठप्पा – पु छाप शिक्का.
ठमकना – क्रि अ बकणे. गर्वाने थावत थावत चालणे
ठरन – स्त्री कडक थडी
ठरना – क्रि अ थिजणे कुडकुडणे
ठरी – पु जाडसूत. विटकर
ठर्रा – पु शिंदी. ताडी
ठवनि – स्त्री स्थिति. आसन मुद्रा
ठस – वि कडक भरीव घट्ट दाटीने. जड आळशी. कृपण
ठसक – स्त्री ऐट नखरा. घमेड
ठसकना – क्रि स आपटणे तोडणे.
ठसकदार – वि अभिमानी
उ "तूने ठसकदार या चकत्ता की ठसक मेरी"
ठसाठस – क्रि वि ठेचाठेंच दाट
ठस्सा – पु ऐटी ठसका.
ठहना – क्रि अ घोड्याचे खिकाळणे. घटा वाजणे सावरणे
ठहर – पु स्थान चावडी
ठहरना – क्रि अ थावणे स्थिरावणे. राहणे ठरणे सिद्ध होणे
ठहरा – पडला जसे –(वह ठहरा) साम्यवादी । राहिला
ठहराहू – वि टिकाऊ मजबूत दृढ
ठहराव – पु स्थिरता निश्चय ठराव.
ठहरौनी – स्त्री हुंड्याचा करार
ठहरा – पु सात मजली हशा

ठहाका — पु अट्टाहास. जोराने हसणे.
ठहियाँ
ठाँ } — स्त्री स्थान
ठाई
ठाअँ } — अव्यय जवळ निकट
स्त्री बदुकीचा शब्द
ठाँठ — वि शुष्क नीरस भाकड
ठाकुर — पु देव स्वामी जमीनदार
क्षत्रिय न्हावी
ठाकुरद्वारा — विष्णुमदिर देवालय
ठाट
ठाठ } — पु हाडाचा सापळा तट्टचा
थाट अवडवर युक्ति उपाय
समूह
— बदलना — वेश बदलणे
ठाट-बाट — पु थाटमाट सजावट.
ठाढा — वि उभा सपूर्ण उत्पन्न
— देना — उतरणे ठिय्या देणे.
ठादर — पु भाडण. झगडा
ठानना — क्रि स प्रारभ करणे ठरविणे
निश्चय करणे
ठाम — पु स्थान. मुद्रा चाल
ठाला — वि निरुद्योगी.
ठाली — स्त्री बेकार
ठाहर
ठाहरू } — पु स्थान जागा
ठिगना
ठिंगीना
ठिगुना } — वि ठेगणा.
ठिकठैन — पु व्यवस्था ठीकठाक
ठिकरा
ठिकडा } — पु खापर तुच्छ वस्तु
ठिकना — क्रि अ. थवकणे वुचकळयात
पडणे
ठिकाना — पु जागा घर निश्चय सीमा
विश्वास
(कौन) ठिकाना — काय विश्वास !
काय निश्चय !
(कुछ) ठिकाना है — काही मर्यादा आहे ?
ठिकाने की वात — शहाणपणाची गोष्ट
— आना — योग्य मार्गावर येणे
— पहुँचना
— लगाना } — योग्य स्थानी पोहोचणे
मारून टाकणे.

ठिकना — क्रि अ थवकणे वुचकळयात
पडणे
ठिठुरना
ठिरना } — क्रि अ थडीने कुडकुडणे.
ठिलाठिल — क्रि अ एकावर एक पडणे.
(गर्दी) धक्कावुक्की होणे
ठिलिया — स्त्री घागर
ठिहारी — स्त्री निश्चय करार
ठीक — वि योग्य शुद्ध वरोवर
निश्चित-यथार्थ
ठीकरा — 'ठिकरा' पाहा
ठीका — पु मक्ता
ठीकुरी — स्त्री पडदा दगड
ठीकेदार — पु मक्तेदार
ठीलना — क्रि म पुढे ढकलणे लादणे
ठीहा — पु ठिय्या फराडी (जमिनीत
पुरलेला लाकडी ओडा). उच्च आसन.
सीमा अड्डा वीड
ठुंठ — पु वठलेले झाड थोटा मनुष्य
ठुकराना — क्रि स ठोकर मारणे
लाथ मारणे
ठुड्डी — स्त्री हनुवटी
ठुनकना — क्रि अ स्फुदणे
ठुमकी — स्त्री अडथळा लालपुरी
— वि वुट्टी ठेगणी ठुसकी [काम.
ठूंग — स्त्री. चोच चोचीने मारण्याचे
ठूंठ
ठूंठा } — 'ठूंठ' पाहा
ठूसना — क्रि स ठासणे आकठ जेवणे.
ठेगुर — पु लोढणे
ठेंगा — पु आगठा सोटा
ठेंठी
ठेंपी } — स्त्री कानातील मळ वूच
ठेक — स्त्री आधार घोड्याची चाल
ठेका — पु आधार ठोकर मक्ता
तवला ठेका
ठेठ — वि अगदी सर्वच्या सर्व केवळ.
— हिंदी — कोणत्याहि परकीय
भापेचे शब्द नसून सस्कृतचेहि
तत्सम शब्द जीत नसतात ती हिंदी
भाषा सोपी ग्रामीण भाषा.

ठेलना – क्रि स ढकलणे. एकावर एक लादणे
ठेला – पु धक्का टक्कर खटारा
ठेस – स्त्री घाव ठेच
ठेसरा – पु घमेंडखोर
ठैन – } स्त्री स्थान
ठैयाँ – }
ठोगा – पु टोच (पक्षी)
ठोठ – स्त्री चोच ओठ
ठोठी – स्त्री टरफल अफूचे बोंड
ठो – अव्यय सख्यावाचक (जसे - एक ठो दो ठो) (सख्येच्या मागें 'ठो' लावतात)
ठोकराना – क्रि अ ठोकर खाणे
ठोकरी – स्त्री पारठी गाय
ठोठो – वि मूर्ख. गावढळ
ठोठरा – वि तोंडाचे बोळके झालेला
ठोडी – स्त्री हनुवटी
ठोप – पु थेंब बिंदु
ठोल – स्त्री पाकाची पुरी
ठोला – पु पाळीव पक्ष्याना दाणापाणी घालण्याचे परळ
ठोली – स्त्री चेष्टा विनोद थट्टा
ठोस – वि भरीव मजबूत
– पु द्वेष मत्सर
ठोसा – पु अगठा
ठौहर – पु महागाई
ठौनि } – स्त्री उभे राहण्याची ठेवण. ध्यान मुद्रा
ठौनी }
ठौर – पु जागा सधि
– न जाना – जवळ न येणे
– रखना – भारून टाकणे
– रहना – जेथल्या तेथेंच राहणे. मरून जाणें
ठौर-कुठौर – वाईट जागा वेळी अवेळी.

ड

डक – पु नागी. घोरशब्द डख
डकना – क्रि अ भयकर शब्द काढणे.
डका – पु नगारा
डकेकी चोटपर कहना – उघडपणे किंवा आव्हानपूर्वक सागणे
डगर – पु गुरेंढोरे
डगरा – पु खरबूज
डगरी – स्त्री शेकाटा डाकीण
डठल – पु } डहाळी धान्याचे ताट
डँठी – स्त्री }
डँटैय्या – पु धमकी देणारा "कौन सुजे बहवार डँटैय्या"
डड – पु जोर (व्यायाम) दड सोटा बाहू भुजा
— पेलना – जोर काढणे
डडा – पु सोटा सावणाचा दडा
डडिया – स्त्री वाड (लुगडें) गव्हाची ओवी पु कर वसूल करणारा
डंडी – स्त्री छडी. भूल दाडी देंठ. एक प्रकारचे वाहन सन्यासी
डबर – पु देखावा पाखड विस्तार तवू "अबर डबर साझके ज्यो बालूकी भीत"
डकरना – क्रि अ ढेकर देणे
डकार – पु ढेकर सिंहगर्जना
– लेना } – पैसे खाणे अपहरण करणे
– जाना }
डकैती – स्त्री लूट करणे किंवा छापा घालण्याचे काम
डकौतिया – पु दान घेणारे ज्योतिषाचे वशज
डग – पु पाऊल
— देना – पुढे पाऊल टाकणे
— भरना } –टागा टाकीत जाणे.
— मारना }
डगडौर – वि चचल चपल

डगर — स्त्री
डगरा — पु } —वाट गल्ली
डागरिया — स्त्री
डगा — पु नगाऱ्याचे टिपरू
डटना — क्रि अ घट्ट वसणे सिद्ध होणे ठाकणे ठाण माडणे खिळणे
डट्टा — पु दट्टया मेख हुक्क्याची नळी
डढमूडा — वि दाढी मुडलेला
डढार
डढारा } —वि दाढीवाला दाढी असलेला
डढुआ — वि जळका
— पु घासलेट
डढ़ियल — वि लाव दाढी असलेला
डपटना — क्रि स दटावणे झिडकारणे ताड् ताड् करीत चालणे
डपोरशंख
डफोलशख } — पु क्रियेवीण वाचाळ मनुष्य गलेलठ्ठ वुद्धिहीन.
डप्पू — वि ढव्व्या
डफलना — क्रि स शेखी मिरविणे गप्पा-थापा मारणे
डफला — पु
डफली — स्त्री } —टिमकी.
— **बजी रात पहचाना** — कारणावरून कार्याचे ज्ञान होणे शितावरून भाताची परीक्षा
अपनी अपनी डफली अपना अपना राग — व्यक्ति तितक्या प्रकृति
डफलीका राग — अवाच्या सवा वोलणे
डबका — पु विहिरीचे ताजे पाणी
डबगर — पु चाभार मोची
डबडबाना — क्रि अ डोळे भरून येणे
डबरा — पु डवके कुड
डबरिया — वि डावरा
— स्त्री डवके
डबलरोटी — स्त्री पावरोटी
डबस — पु चिंता व्यवस्था
डबिया — स्त्री लहान डवी
डबोना — क्रि स वुडविणे नाश करणे.
डब्बी — स्त्री छोटा डवा.
डब्बू — पु मोठा झारा

डभकना — क्रि अ डुवणे चिमटा घेणे. डोळ्यात पाणी भरून येणे
डमकौरी — स्त्री उडदाचा वडा
डमरुआ — पु सधिवात
डर — पु भय त्रास शका.
डरपना — क्रि अ भिणे
डरपोक — वि भेदरट भ्याड.
डरालू — वि भित्रा पुचाट
डरावना — क्रि स भिवविणे.
— वि भयानक. घोर
डरवैया — पु भिणारा किंवा भीति दाखविणारा
डरावा — पु खटखट वुजगावणे
डरिया — स्त्री डहाळी
डरी — स्त्री सुपारी सुपारीचे खाड
डल — पु खाड तुकडा भाग
— स्त्री काश्मीरातील एक प्रसिद्ध सरोवर
डलवा — पु पेटारा करडा
डलवाना — क्रि स टाकविणे घालविणे (आत)
डला — पु
डली — स्त्री } —"डल" पाहा.
डलिया — स्त्री. करडी टोपली
डसोना — पु विछाना आथरूण
डहक — पु खवदाड गुफा
डहकना — क्रि स फसविणे कपट करणे.
— क्रि अ विलाप करणे ओरडणे पसरणे
डहडहा — वि ताजे कोवळे.
डहना — क्रि अ द्वेष करणे मत्सर करणे.
डहर — पु मार्ग
डहरना — क्रि अ चालणे रस्ता धरणे.
डहरि
डहरिया } — स्त्री मार्ग
डहार — पु दु ख देणारा पेचात आणणारा.
डांक — स्त्री आगठीच्या खड्याखालील पत्रा वाती विचवाचा डख
"व्है बीछीके **डांक**"
— पु. **ढोलके.**

डांकना — क्रि. स. कुदून जाणे उल्लघणे ओकारी काढणे
डांग — स्त्री घनदाट अरण्य भाषावार प्रातरचनेत डाग प्रदेश होता
—पु लाब उडी डका
डांगर — पु गुरेढोरे
डांटना — क्रि स दटावणे धमकावणे
डांटडपट — स्त्री दमदाटी धाक
डांठी — स्त्री ताटे देंठ
डांड } — पु वल्हे सोटा रेघ पाळ
डांडा } दड उचवटा
डांडा-मेंडा — पु झगडा घसरट
डांडी — स्त्री पाळ सीमारेषा
डांढरी — स्त्री 'मटारच्या' भाजलेल्या शेगा
डांबू — पु वोरू
डांवरा — पु मुलगा पुत्र (स्त्री डांवरी)
डांवरू — पु वाघाचे पिलू वाघरू
डांवाडोल — वि डळमळीत चचल.
डाइन — स्त्री डाकीण
डाक — पु टप्पा टपाल लिलावाचा पुकार.
— **बैठाना** } — वाहने बदलण्याचा टप्पा
— **लगाना** } ठरविणे
डाकाचौकी — स्त्री वाहनाचे घोडे बदलण्याचे ठाणे
डाकखाना } — पु टपालघर पोस्ट ऑफिस
डाकघर } प्रेष्यालय
डाकगाडी — स्त्री मेलगाडी
डाकना — क्रि स उल्लघिणे
डाकबगला — सरकारी अधिकारी किंवा परदेशी लोकाचे उतरण्याचे ठिकाण
डाकाजनी — स्त्री वाटमारी दरवडा
डाकिया — पु पोस्टमन
डाकी — वि खादाड ढोरमेहनती
डाकू — पु दरवडेखोर
डाख — पु पळस
डागा — पु नगाऱ्याचे टिपरू
डाट — स्त्री ठिगळ दट्ट्या बूच धमकी शिक्षा
डाटना — क्रि स धमकावणे डासणे ठासणे. लहडणे (दागिन्यांनी).
डाढना — क्रि स तापविणे.
डाढा — स्त्री आग वणवा जळजळ
डाढी — स्त्री दाढी हनुवटी
डाब — पु शहाळे तरवारी पट्टा दर्भ
डाबर — पु डवके लहान तळे पुष्करणी
डाबा — पु रेल्वेचा एक डवा
डाभ — पु दर्भ शहाळे कोय.
डामर — पु डाबर थाटमाट खळबळ
डामाडोल — चचल अस्थिर
डामल — स्त्री हद्दपारी काळे पाणी
डायँ डायँ — क्रि वि वणवण
डायन — स्त्री डाकीण
डार } — स्त्री डहाळी तलवारीचे पाते
डाल } कदील लटकविण्याचा खिळा
डालना — क्रि स टाकणे सोडणे ओतणे. फेंकणे घुसडणे धारण करणे
डालय — पु डाळिंब
डाला छट — स्त्री कार्तिक शु॥ ६
डाली — स्त्री टोपली नजराणा. फादी
डासना — क्रि स आथरणे चावणे
डासनी — स्त्री खाट पलग
डाह — स्त्री द्वेष ईर्ष्या
डाही — वि द्रोही द्वेषी मदाग्निरोगी
डिंगर — पु लोढणे ठक दुष्ट मनुष्य गलेलठ्ठ प्राणी
डिंगल — स्त्री भाटाची काव्यभाषा वि नीच दूषित
डिगना — क्रि अ डगडगणे चळणे
डिगरी — स्त्री हुकुमनामा पदवी
डिगलाना — क्रि अ डगमगणे डोलणे कापणे
डिग्गी — स्त्री तळे साहस
डिठौना — पु तीट
डिढाना — क्रि स दृढ करणे
"कहेसि डिढाय बात दशकधर" रामा०
डिबिया } — स्त्री डबी
डिब्बी }
डिब्बा — पु डबा
डिम — पु गडबड झगडा भयाचे ओरडणे.
डिभगना — क्रि. स मोहविणे
डिमडिमी — स्त्री. डमरू. डुगडुग शब्द.

डींग — स्त्री शेखी आत्मप्रशसा.
— मारना
— हाँकना } — शेखी मिरविणे.
डीठ — स्त्री दृष्टि नजर
डीठना — क्रि अ दिसणे पाहणे
डीमडाम — स्त्री थाट ठमकारा
डील — पु ठेवण देह
— डौल — शरीरयष्टि देहाचा आकार.
डीह — पु गाव वस्ती
डीहा — पु उचवटा टेकडी ढिगारा.
डूक — पु गुद्दा तडाखा
डुकर
डुकरा } — पु म्हातारा जीर्ण
डुगडुगी
डुग्गी } — स्त्री दवडी वाद्य डोक्याचा मागील भाग.
डुपट्टा — पु उपरणे शाल चादर
डुपकी — स्त्री वुडी उडदाचा वडा
डुबाना — क्रि स वुडविणे अत करणे
(लुटिया) डुबाना — मोठेपणा किंवा इज्जत नष्ट करणे
चुल्लूभर पानी मे डूब मरना — फार लज्जित होणे
डुबारू — पु वुडणारे वदक
डुबोना — क्रि स वुडविणे
डुरियाना — क्रि स दोरीला वाघून फिरविणे चालविणे
डूंगर — पु टेकडी डोगर एक जात
डूंगा — पु चमचा होडी दोरीचा विडा
डूंडा — वि शिगमोडके भुडा
डूबना — क्रि अ वुडणे
— उतारना—गटागळचा खाणे चिंतामग्न होणे
डेग — पु पाऊल दोन पावलातील अतर पातेले
डेगना — पु लोढणे
डेढ — वि दीड
— ईंटकी मसजिद वनाना — एकाड शिलेदार वनणे
— चावलकी खिचडी पकाना — स्वत चे अत्यत महत्त्व वाटणे.
• "मुरारेस्तृतीय पथा"

डेढा — वि. दीडपट. दीडकी (पाढा)
डेना — पु तवू गाण्या-नाचणाऱ्याचा ताफा
डेरा — पु तवू सामग्री
— कूच होना — प्रस्थान ठेवणे
— डालना — उतरणे सामान पसरून वसणे.
डेल
डेला } — पु घुवड एक पक्षी विटेचा टोला. ढेकूळ. डोळयाचे वुवुळ खुराडें
डवढा — वि दीडपट.
डना — पु पंख हात
डोगा — पु
डोगी — स्त्री } — होडी
डोडसा — पु पुळी
डोडा — पु काडतूस तोटा (फटाका) रुईचे फळ मोठा वेलदोडा वोड
डोंडी — स्त्री दवडी
डोई — स्त्री लाकडी दाडा अमलेली फळी डाव
डोकरा — पु म्हातारडा थेरडा
डोका — पु
डोकी — स्त्री
डोकिया — स्त्री } — तेल उटणी ठेवण्याचे लाकडी पाळें
डोवना — क्रि स वुडणे भिजविणे
डोम —
डोमडा— } — पु भगी एक जाति डोव
डोमनी — स्त्री भगीण डोवाची स्त्री
डोर — स्त्री धागा दोरा डोळयातील लाल शिरा तलवारीची धार डाव (चमचा) रेघ
डोरा डालना — प्रेमरज्जूने वाघणे
डोरियाना — 'डुरियाना' पहा
डोरी — स्त्री दोरी दोरा पळी
— ढीली छोडना — मोकळीक देणे दुर्लक्ष करणे.
डोरे — क्रि वि वरोवर
डोल — पु वादली झोका पालखी
डोलची — स्त्री लहान वादली पोहरा.
डोला — पु पालखी करवसुलीचा मेणा
— देना — मुलगी देणे
— लाना — मुलीला सासरी पोहोचविणे.

डोही — स्त्री डाव पळी.
डोंकना — क्रि अ हवरणे
डोंडी — स्त्री दौडी
डोआ — पु लाकडी चमचा दर्वी.
डौल — पु घाट साचा ठसा रचना ढव युक्ति उपाय
— **बांधना** } — युक्ति काढणे
— **लगाना** } प्रयत्न करणे
— **पर लाना** — छाटाछाट करून सुबक वनविणे
ड्योढा — वि दीडपट
ड्योढ़ी — दिंडी फाटक चौकी.

ढ

ढॅकना — क्रि म झाकणे लपविणे
ढंग — पु रीत पद्धति शैली उपाय युक्ति वनावट चाल पाखड (रगढग-दशा स्थिति)
— **डालना** — सवय लावणे
— **पर चढना** — काम मार्गी लागणे.
— **वैठना** } — युक्ति लागू पडणे
लगना }
ढंगलाना — क्रि स. नखरा करणे वहाणा करणे.
ढंगी — वि धूर्त मतलबी स्वार्थी.
ढंढार — पु. आगीचा डोब
ढंढोरची — पु दौंडी देणारा
ढंढोरना — क्रि स घुडणे शोधणे.
ढंढोरा — पु दौडीचा ढोल. घोषणा
ढंढोरिया — पु. दौडी देणारा
ढॅपना } — क्रि अ लपणे
ढकना } पु. ढापण.
ढई — स्त्री धरणे देणे (सत्याग्रही) "आज मैं लगौं हौं ढई नदजूके द्वारपर"
ढकना — पु झाकण
— क्रि अ झाकणे
ढकनी (ढकनिया) — स्त्री लहान झाकण "सुभग ढकनिया ढाँपि वाधि पट" "जतन राखि छीके समदायो"
ढकेलना — क्रि स ढकलणे सरकविणे
ढकोसना — क्रि स. पाणी ढोमणे.
ढकोसला — पु ढोग अवडवर
ढक्कन — पु झाकण.
ढचर } — पु युक्ति वखेडा ढोग साचा
ढचरा }
ढट्ठी — स्त्री दाढी वाधण्याचा कपडा.
ढडकौआ — पु एक जगली भयानक कावळा
ढड्ढा — वि वेड्यावाकड्या आकाराचा
— पु खोटा थाटमाट
ढनमनाना — क्रि अ लवडणे घसरणे.
ढपू — सि ढव्या फार मोठा.
ढब — स्त्री पद्धति प्रकार ठेवण
— **पर चढना** — स्वार्थसाधु होणे.
— **पर लगाना या लाना** — स्वार्थ साधण्यासाठी कोणत्याही कामात योजना करणे
ढयना — क्रि अ गडगडणे भिंत किंवा घर उद्ध्वस्त होणें
ढरका — पु जनावराना पाजावयाच्या द्रव औषधासाठी वावूची नळी
ढरकाना — क्रि स पाणी सोडणे फेंकणे वाहविणे
ढरकी — स्त्री कापड विणण्याचे एक हत्यार.
ढरना — क्रि अ ढळणे अश्रु गळणे पाणी द्रवणे देवी- इ निघणे वाहेर पडणे. ढाळणे
ढरहरी — स्त्री बेसन पिठाची तेलात तळलेली वडी (बोडाप्रमाणे तळतात)
ढर्रा — पु. मार्ग चाकोरी युक्ति
ढलकना — } क्रि अ लवडणे पसरणे ढळणे
ढलना — } वळणे अस्त होणे
ढलवाँ — **लोहा** — पु कास्ट आयर्न
(साँचे में) ढला — फारच सुदर.
ढलान — स्त्री उतार उतरण
ढव-छव — स्त्री. राहणी.

ढवरी — स्त्री. व्यास लय.
ढहना — 'ढयना' पाहा
ढहरी — स्त्री दिंडी दरवाजा मातीचे भांडें पणती.
ढहवाना } — क्रि म पाडविणे उद्ध्वस्त
ढहाना } करविणे
ढांख — पु पळस.
ढांग — स्त्री शिखर कळस
ढांचा — पु साचा. रूपरेषा प्रथमावस्था. ठेवण सापळा
"नरतन निरा हाडकर ढांचा"
ढांसना — क्रि अ खोकणे ढास लागणे. दोष देणे
ढांसा — पु दोष कलक. ढास.
ढाई — वि. अडीच
स्त्री हुडी (खेळात)
— चावलकी खिचडी पकाना —एकाडे शिलेदारी करणे
रत्तीका मिजाज बनाना — आपल्याच गुर्मीत असणे.
ढाक — पु पळस.
— के तीन पात — पळसाला पाने तीन.
ढाड — स्त्री गर्जना. किंकाळी हेल.
ढाढ मारकर रोना — हेल काढून रडणे.
ढाढस — पु धीर धाडस.
ढाढी — स्त्री घोड्याच्या तोंडावर बांधण्याची जाळी
पु नाचणारी एक जात
ढान — पु आवार
ढाना — 'ढहवाना' पाहा.
ढाबा — पु पडवी उपाहारगृह
ढाबर — वि घाणेरडें
"भूमि परत भा ढाबर पानी"
ढार — स्त्री प्रकार कुडल.
ढारना — क्रि न पडणे ओतणे टोमणा मारणे सांच्यात ओतणे.
ढारस — पु धाडस. धीर
ढाल — स्त्री उतरण ढाल.
ढालना — 'ढारना' पाहा
ढालिया — पु सोनार ताबट
ढालू — वि उतार
ढास — पु डाकू वाटमाऱ्या खोकला
ढिंढोरना — क्रि स धुंडणे. दवंडी देणे
ढिंढोरा — पु दवंडी. घोषणा
ढिग — क्रि वि जवळ.
ढिंगर — पु धष्टपुष्ट. गुंड ठोल्या.
ढिठाई — स्त्री उद्धटपणा
ढिबरी — स्त्री. स्क्रू पेच चिमणी (दिवा).
ढीट — स्त्री रेघ
ढीठ — वि निर्भय. धीट.
ढीम } — पु चिरा लोढा (मातीचा).
ढीमा }
ढील — स्त्री आळस शैथिल्य. उणीव
— देना — सवलत देणे फूस देणे
न्यून. कमतरता
"सील ढील जब देखिय"—रहीम.
ढीला — वि आळशी. ढिला बावळट.
ढीली आंख — स्त्री विषयांध दृष्टि
(तबियत) ढीली होना — प्रकृति बरी नसणे
ढीह — पु. टेकडी.
ढुंढी — स्त्री बाहु मुसकी.
ढुंढियाँ चढाना — मुसक्या बांधणे.
ढुकना — क्रि अ घुसणे तुटून पडणे झुकणे आड उभे राहणे लालचावणे.
ढुटौना — पु पोरगा.
ढुरना } क्रि अ ओघळणे डगमगणे.
ढुलना } —घसरणे खुलणे पडून वाहणे.
ढुलमुल— वि पडखाऊ डळमळीत
ढुर्री — स्त्री पायवाट पदपथ फूटपाथ.
ढुलकना — क्रि अ लवंडणे.
ढुलवाई — स्त्री मजुरी
ढूंढना — क्रि स धुंडाळणे शोधणे
ढूंढिया — पु जैन सन्यासी जैनपंथ.
ढूसर — पु. वाण्याची एक जात. भार्गव.
ढूह } — पु कडा उंचवटा.
ढूहा }
ढेंक — स्त्री पाण्याजवळ राहणारा एक पक्षी
ढेंकली } स्त्री तांदूळ कुटण्याची लाट.
ढेंकुली } —पाणी काढण्याचे चाक
ढेंकी }

ढेढ — पु घेड मूर्ख कावळा कापशीचे बोंड.
ढेंढा — पु गर्भ मोठे पोट
ढेंढी — स्त्री कानाचे भूषण
ढेर — पु ढीग पुष्कळ
- **करना** — मारून टाकणे
- **होना** — मरणे
- **हो रहना या जाना** — पडून मरणे दमून चूर होणे

ढेरसा — वि कितीतरी
ढेरा — पु सुतळी विणण्याची फिरकी अकोलवृक्ष
ढेला — पु ढिखळ टोला घोडा.
- **चौथ** — स्त्री गणेश ४ पौष शु॥४ या दिवशी लोक दुसऱ्याच्या घरावर दगड फेकतात

ढेया — स्त्री अडीचकी अडीच शेराचा वाटा
ढोका — पु सुळका घोडा
ढोंढी — स्त्री बेंबी
ढोटा / **ढोटौना** } — पु मुलगा
ढोना — क्रि स बोजा इ वाहणे
ढोल — पु कानाचा पडदा ढोल
- **के भीतर पोल** — मोठे घर पोकळ वासा
- **पीटना** / **बजाना** } — सर्वांना सागत फिरणे

ढोलन — पु रसिक प्रियकर
ढोलना — पु रूळ (रस्त्यावर फिरविण्याचा) एक दागिना.
ढोली — स्त्री २०० पानाची करडी.
ढोव — पु भेट नजर
ढोवा — पु लूटमार
ढोहना — क्रि स घुडणे
ढौंकन — पु लाच
ढौंचा — पु साडेचार साडेचारपट.
ढौरी — स्त्री ढग धुन
ढंग — ढौरी लगाना कोणत्यातरी कामात अडकविणे
ढौंसना / **ढौसना** } —हर्षाने आवाज करणे

त

तंग — फा पु बद.
- वि सकुचित आवळ पक्का कष्टी.
- **होना** / **आना** } — कटाळणे
- **करना** — सतावणे.

तंगदस्त — वि कजूष.
तंगहाल — वि कगाल अडचणीतला
तगी — फा स्त्री ओढाताण (पैशाची इ) चणचण डोगरातील अरुद मार्ग (सीमोत्तर प्रातात)
तजेब — फा स्त्री तलम आणि भारी मलमल.
तंडव — पु नाच ताडवनृत्य
तंतमंत — पु जतर-मतर जादू तत्रमत्र
तंतरी — स्त्री सारगी, सतार आदि ततुवाद्यें.
तंतूवाय — पु विणकर
तंत्री — स्त्री वीणा नस
तंदुरुस्त — वि निरोग स्वस्थ
तंडूल / **तंदूल** / **तंदूर** } पु तादूळ — "छाइ जात नैननमे तडूल सुदामाके" पु पोळ्या भाजण्याची भट्टी
तन्देही — स्त्री उपाय युक्ति. प्रयत्न
तम्बा — पु पोकळ पायजमा
तम्बिया — पु. तावें किंवा पितळ याचे तसराळे
तम्बूरची — पु वीणा वाजविणारा तबोरा वाजविणारा
तअज्जूब — अ पु आश्चर्य
तअल्लुक — अ. पु सबध.

तअस्सुब – पु अ जाति किंवा धर्मासबधी पक्षपात
तईं – प्रत्यय साठी समान ठायी.
तई – स्त्री आबोळयाचा तवा
– सर्वनाम – तितके
तउ / तऊ } – अव्यय तथापि तरीहि
तक – अव्यय पर्यंत सुद्धा
तकदीर – अ स्त्री दैव प्रारब्ध
तक़दमा – अ पु अदाज
तकन / तकनि } – स्त्री दृष्टि.
तकना – "ताकना" पाहा
तकमा – पु पदक काजें
तकमील – स्त्री पूर्णता समाप्ति
तकरीर – अ. स्त्री सभाषण व्याख्यान
तकला – पु दोरी वळण्याचे लाकूड
तक़लीफ – अ स्त्री कष्ट त्रास
तकल्लुफ – अ पु शिष्टाचार औपचारिकपणा
तकवाहा – पु चौकीदार पहारेकरी
तकसीम – अ स्त्री वाटणी
तकाजा – अ स्त्री तगादा
तकावी – अ स्त्री तगाई
तकिया कलाम – अ पु बोलण्यात सवयीमुळें येणारा व्यर्थ शब्द
तकुआ / तकुवा } – पु चरख्याची सळई
तक्र – पु मठ्ठा ताक
"तक्र शक्रस्य दुर्लभम्"
"तक्रंन रोचतेऽस्माक दुग्ध च मधुरायते"
तखफीफ – फा स्त्री सक्षेप
तखमीना – अ पु अटकळ अनुमान
तख्त-ए-ताऊस – फा पु मयूरसिंहासन
तख्तनशीन – फा वि सिंहासनावर बसलेला
तख्तपोश – पु सिंहासनावरील गादी
तख्ता – फा पु फळा वागेचे फाटक ताव
– उलटना – चालत्या गाड्यास खील घालणे.
– हो जाना – ताठरणे.
तख्ती – फा. स्त्री. नावाची पाटी. स्लेटपाटी
तखान – पु सुतार.
तगडा – धष्टपुष्ट बलवान्
तगडी – स्त्री. किंकिणी घागरी कडदोरा.
तगमा – पु पदक
तगाना – क्रि स धावदोरा भरणे.
तगर – पु सुगधी लाकूड असलेले झाड. चदन
तगार / तगारी } – स्त्री घमेले चुना मळण्याची जागा
तगीरी – स्त्री परिवर्तन वदल
तचना – क्रि अ तापणे कष्ट साहणे वाईट कामी व्यय करणे.
तज़ – पु जायफळाच्या झाडाची बारीक साल दालचिनी
तज़किरा – अ पु चर्चा
तजरबा – अ पु अनुभव
तजरबाकार – अ पु परीक्षक अनुभवी.
तजवीज़ – अ स्त्री व्यवस्था निर्णय. युक्ति कचेरीतील प्रकरण
तटका – वि ताजें कोरे
तटी – स्त्री इच्छा नदी जगल.
तडकना – क्रि अ तडकणे.
तडक-भडक – स्त्री थाटमाट वैभव चकचकाट
तडका – पु पहाट फोडणी.
तडतडी – स्त्री तातडी तडातडी
तडप – स्त्री तळमळ एक टागता दिवा
तडपना – क्रि. अ तडफडणे तळमळणे. चरफडणे
तडपीला – वि स्फूर्तिदायक चलाख
तडफडाना – क्रि अ व्याकुळ होणें
तडबंदी – स्त्री स्वजनाशी विभक्तता
तडा – पु वेट दुआब
तडाका – पु जोराची तहान
तड़ाका – क्रि वि झटपट चटपट
तडाग – पु सरोवर
तड़ाड़ा – पु पाण्याची जोराची धार. जोराची तहान
तडाया – पु रसिकता मार्मिकता.

तडावा – पु छळ धोका वरवर झकपक
तडिया – स्त्री समुद्रतीरावरील हवा
हातातील एक दागिना
तडिल्लता – स्त्री वीज
तडी – स्त्री थप्पड भांडण कपट
तत } – वि तप्त उष्ण
तप्त }
ततसार – स्त्री शेगडी भट्टी
ततारना – क्रि स पाण्यात उकळून धुणे
तति – (तती) स्त्री. ओळ रांग
"अलिकदवक-अबुरुहातति"
ततैया – स्त्री गांधिलमाशी तांबोळी.
तत्ता – वि उष्ण तापलेला
तत्थी थभो करना – दादा बाबा करणे
तत्रभवान् – पु माननीय पुरुष.
तत्त्वावधान – पु देखरेख परीक्षण
तथा – अव्यय आणि तसेच
तथागत – पु गौतमबुद्ध
तथ्य – पु तत्त्व सार. मर्म
तदबीर (ततबीर) – अ स्त्री युक्ति
उपाय
तन – पु शरीर
वि थोडें
तनकीह – अ स्त्री निर्णय देण्यासाठी
आवश्यक गोष्टींची चिकित्सा
तनखाह } – फा स्त्री वेतन
तनख्वाह }
– तनजेब 'तजेब' पाहा
तनतनाना – क्रि अ तणतणणे
तनना – क्रि अ ताठ उभे राहणे
तनपात – पु देहाचा नाश
तनसुख – पु नक्षीदार कापड.
तनहा – फा वि एकटा एकान्ती
तनहाई – फा स्त्री एकान्त
तना – क्रि वि कडे अकडलेला
फा पु धड (झाडाचे)
तनाजा – पु वैर झगडा
तनाव – स्त्री ताण (तंबूचा) तणावा
तनिक – वि थोडे अल्प थोडेसे
तनिया – स्त्री लंगोटी लंगोट अंगरख्याचा
बंद नाडी लंगोटी.
तनुज – पु मुलगा.
तनुमध्या – स्त्री सिंहकटी
तनुराग – पु शरीरावर लावण्याचे चंदन.
तनैना – वि वाकडा तिरपा
रागावलेला
तनै – पु पुत्र तनय
"तनै अजातिहि जीवन दयऊ"
तन्ति } – पु विणकर ततुवाद्य
तन्ती }
तन्नी – स्त्री तराजूची पारडी लटकाव-
ण्याच्या दोऱ्या बैठक (मिठाईची ताटे
ठेवण्याची)
तन्मय – वि तद्रूप मग्न
तन्मात्र – पु तितकेच
तन्वी – वि कोमल शरीराची स्त्री
तनोरुह – पु केस
"गोरी गोरेमे तनोरुह सुहात ऐसे"
तपकना – क्रि अ टपकणे व्याकुळ होणे
तळमळणे
तपती – स्त्री यमुना नदी
तपसी – पु तपस्वी
तपस्य – फा पु चपलता वेग उत्साह.
तपाक – पु फाल्गुन महिना.
तपास – पु शोध.
तपिया – पु तपस्वी.
"तपिया तपिया बहुत हैं सीलवत
कोउ एक"
तपिश – फा स्त्री उष्णता त्रास
तपेदिक – पु क्षयरोग.
तप्तकृच्छ्र – पु पापनाशक एक व्रत.
तप्पा – पु लहान गाव वाडी
तफरीह – अ स्त्री प्रसन्नता थट्टा विनोद
हवा खाणे
तफसील – अ स्त्री विस्तृत वर्णन
तपशील
तफावत – पु अंतर
तब – अव्यय तेव्हा म्हणून
तबकिया – फा पु चांदी-सोन्याचे वर्ख
बनविणारा किंवा विकणारा
तबदील – अ वि बदललेला
तबर – फा पु. परशु कुऱ्हाड.

तबलची } —फा पु तबलजी
तबलिया }
तबलीग — फा स्त्री संघटन
तबाशीर — पु वंशलोचन
तबाह — फा वि छिन्नभिन्न
तबीअत — अ स्त्री मन चित्त प्रकृती
— आना (किसीपर) — मन जाणे
— फडक उठना — प्रसन्न होणे खुलणे
— लगाना — मन लागणे
तबीयतदार — वि उपद्व्यापी
तबीब — अ. पु वैद्य
तमचा — फा पु पिस्तुल
तमक — पु. उद्वेग उत्साह चपलता
तमका — पु भयकर उष्णता फार संतापणे
"सुनतहि तमकी उठी कैकेयी"
तमगा — तु पु पदक
तमचोर }
तमचुर } —पु कोंबडा
तमचूर }
तमतमाना — क्रि अ लाल होणे (रागाने वा उन्हाने)
तमन्ना — स्त्री तीव्र इच्छा
तमस्सुक — पु टीप दस्तैवज
तमहीद — अ स्त्री भूमिका
तमा — पु राहू—स्त्री रात्र लोभ
तमाचा — पु कानशील थप्पड
तमाम — अ वि. सर्व संपूर्ण
काम तमाम करना — मारून टाकणे.
तमाम होना — मरणे
तमारी — स्त्री चक्कर
तमाशबीन — पु तमासगीर तमाशा पाहणारा
तमाशा — अ पु गंमत मौज
—— बनाना — चावटपणा चालविणे
तमिस्रा — स्त्री रात्र
तमी — स्त्री रात्र
तमीज — अ स्त्री ज्ञानशक्ति विचार मर्यादा नम्रता
तमोर } — पु. पान (नागवेलीचे).
तमोल } विडा
तमोरी } — पु तांबोळी
तमोली }
तय — अ क्रि वि निश्चित घडी केलेले.
—करना — ठरविणे घडी घालणे आक्रमिणे
तरंग — स्त्री लाट लहर (मनाची) स्वराचा चढउतार
तरंगी — वि एककल्ली लहरी
तर — फा ओलेचिंब तळाचे
तरक — स्त्री फळी तुळई
तरकस — फा पु भाता (बाणाचा)
तरकारी — स्त्री भाजी
तरकीब — अ स्त्री युक्ति उपाय रचना.
तरकुल — पु ताडवृक्ष
तरकुली — स्त्री कर्णफूल
तरक्की — अ स्त्री उन्नति विकास वढती.
तरखा — पु नदीची धार (जोराची)
तरगुलिया — स्त्री तसराळे
तरजना — क्रि अ. रागावणे थयथयाट करणे गरजणे
तरजुमा — पु अनुवाद भाषांतर
तरणी (तरनी) — स्त्री नाव.
तरतरा — पु एक थाळ
तरतीब — अ स्त्री क्रम. नियम
तरद्दुद — पु चिंता काळजी
तरदीद — स्त्री खंडन प्रत्युत्तर
तरनतारन — पु मोक्षदाता ईश्वर.
तरपना — क्रि अ 'तडपना' पाहा
तरपर — क्रि वि खालीवर एकामागून एक
तरफ — अ स्त्री बाजू दिशा कड.
तरब — स्त्री वळण संशोधन
तर-ब-तर — फा वि ओलेचिंब चबचबीत.
तरबूज — पु टरबूज कलिंगड
तरभर — स्त्री खळबळ धाड धाड शब्द.
तरमीम — अ स्त्री उपसूचना सुधारणा.
तरराना — क्रि. स मुरकणे अडकणे.
"मूछनसहित पखा तरराने"
तरला — स्त्री मधमाशी.
तरलाई — स्त्री. चंचलता. चपलता.
तरव — पु झाड. तरु.

तरस — पु कीव तहान
— **खाना** — कीव करणे
तरसना — क्रि अ तहान लागणे. व्याकुळ होणे
तरह — अ स्त्री तऱ्हा प्रकार रीत उपाय
तरह देना — गम खाणे टाळणे
"इस तेरहसो तरह दिये बनि आवै साँई"
तरहटी — स्त्री पायथा उतार भूमि
तलहरी —
तरहुड
तरहर
तरहारी } — क्रि वि खाली तळाशी
तरहदार — फा वि सुंदर नटलेला सज्जन
तरहेल — वि हरलेला परतंत्र.
तराई — स्त्री दलदल पायथ्याचे जंगल नदीकाठचे जंगल
तराटक — पु त्राटक योगमुद्रा
"त्रिकुटीसंग भ्रूभंग तराटक"
"नैन नैन लागि लागो"
तरान — पु वसुली
तराना — फा पु उद्धार गाण्याचा एक प्रकार तराणा
तरापा — पु हाहाकार त्राहिभगवान्
तराबोर — वि ओलाचिंब मुरलेला संपूर्ण भिजलेला
तरायला — वि चंचल चपल
तरारा — पु प्रवाह उसळी कोरड
तरावट — स्त्री ओलेपणा शीतलता. एक दुधाचा पदार्थ (दूध घुसळून काढलेल्या मलईचे एक फेसाळ नि गोड मिश्रण)
तराशना —
तरासना — } क्रि स तासणे सोलणे
तराहो — क्रि वि तळी खाली
तरियाना — क्रि स तळी बसणे बुडी लागणे
तरीका — अ पु पद्धति रीत
तरेंदा — पु तरंगणारा ओंडा नाव
तरेटी — स्त्री पायथा उतार
तरेरना — क्रि स डोळे वटारणे रागाने पाहाणे
तरैया — स्त्री तारका.
— पु तारणारा
तरोई — स्त्री दोडके शिराळे
तरौंटा — पु जात्याची खालची तळी.
तरौंना — पु कर्णफूल
तरौंस — पु किनारा तट
तर्कना — पु तर्क
तर्कश — 'तरकस' पाहा
तर्ज़ — अ पु रीत विधि चाल (गाण्याची)
तर्जन — पु धाकदपटशा धमकावणी
तर्जनगर्जन — पु आदळआपट गडगडाट कडकडाट
तर्जुमा — अ पु भाषांतर नक्कल
तर्राना — अ क्रि बडबडणे चिडून बोलणे
तर्वरिया — पु खड्गधारी
तर्स — स्त्री 'तरस' पाहा
तर्सों — अव्यय तेरवा
तलक — अव्यय पर्यंत
तलख — क्रि वि कडू
तलछट — स्त्री बरी गाळ
तलफ — वि खराब नष्ट
तलफना — 'तडपना'.
तलब — स्त्री इच्छा (प्राप्तीची) आमंत्रण वेतन
— **करना** — मागणी करणे
तलबी — अ स्त्री मागणी उपस्थिति आमंत्रण
तलबेली
तलाबेली } — स्त्री उत्कंठा तळमळ व्याकुळता
तलमलाना — क्रि अ डोळे दिपणे
तलवा — पु पायाचा तळवा
—**खुजलाना** — प्रवासाचा प्रसंग येणे.
—**चाटना**
—**सहलाना** } — हांजी हांजी करणे
—**धोकर पीना** — निरलस सेवा करणे
तलवार — स्त्री खड्ग
—**का पानी** — तीक्ष्ण धार
—**सौंतना** — मारण्यासाठी तलवार उगारणे
—**का खेत** — रणमैदान

तलवारो की छाँहमें – रणागणात लढाईच्या मैदानात.
तलहटी – 'तरहटी' पाहा
तला – पु तळ बूड मजला
तलाक. – अ पु काडीमोड
तलाश – अ स्त्री शोध तपास
तलाशी – फा स्त्री झडती चौकशी
तलिन – स्त्री पलग खाट.
– पु दुर्बल
तली – 'तला' पाहा
तले – क्रि वि खाली
– ऊपर (के) – एकावर एक. जुळे
तलेटी – स्त्री 'तरहटी' पाहा
तलैया – स्त्री तळे
तलौंछ – हबेरी गाळ
तल्ला – पु मजल अस्तर जवळचे मिशीचा आकडा
तवज्जह – अ स्त्री लक्ष
तवना – क्रि अ ऊन होणे तापणे सतापणे
तवा – फा पु तवा
तवेकी बूद – तत्काळ नाश होणारा
उल्टा तवा – काळा कुळकुळीत.
तवाज़ा – स्त्री भोजनाचे निमत्रण मेजवानी
तवायफ – अ पु कलावतीण
तवारिख – अ स्त्री इतिहास
तशख़ीस – स्त्री निश्चय ठीक निदान
तशरीफ – अ स्त्री महत्त्व मोठेपणा श्रेष्ठता
– रखना – बसणे विराजणे
– लाना – येणे
– ले जाना – निघून जाणे
तश्तरी – फा स्त्री बशी तबक
तषरी – स्त्री अर्वा
तष्टा – पु सुतार विश्वकर्मा.
तस – वि तसे
तसकीन – स्त्री धीर देणे धैर्य विश्वास
तसदीह – स्त्री डोकेदुखी दुःख
तसला – पु तसराळे
तसली – तोवडा पु चबूगवाळे
— बजाना – डागोरा पिटणे.
तसलीम – अ स्त्री. स्वीकार वदन. नमस्कार
तसल्ली – अ स्त्री आश्वासन सात्वन.
तसी – पु तीन वेळा नागरलेले शेत
तस्वीर – अ स्त्री चित्र तसवीर.
तस्मा – पु साहेबी टोपीची पट्टी वद.
तस्म – पु चिमटा
तहँ – क्रि वि तेथे. त्या स्थानी
तह – फा स्त्री वि तळ पातळी घडी पापुद्रा 'तय' पाहा
– करना – 'तय करना' पाहा
– कर रखना – गुडाळून-ठेवणे बाजूस सारणे
– की बात, पोटातील गोष्ट सुदर उक्ति
– तक पहुँचना – मर्म जाणणे मूळ गाठणे
तह तोडना – भाडण पुरे करणे.
तह देना – पुट देणे
तहकीक़ात – अ स्त्री चौकशी शोध. (पोलिस इत्यादि खात्याचा)
तहखाना – फा पु तळघर
तहज़ीब – अ स्त्री सस्कृति माणुसकी.
तहपेंच – पु पगडीच्या खालचे वस्त्र
तहरी – स्त्री मटारभात खिचडी पेठ्याची वडी
तहरीर – अ स्त्री लेख शैली वहिवाट.
तहलका – अ पु खळवळ.
तहवील – स्त्री ठेव
तहस-नहस – वि उध्वस्त
तहसील – अ स्त्री जिल्ह्याचे ठाणे वसुली.
तहसीलदार – अ पु प्रातसाहेब कलेक्टर.
तहाँ. – क्रि वि तेथे
तहाना – क्रि स लपेटणे
तहियाँ – } क्रि वि त्या वेळी तेथेच
तहे – }
तहेवाँ – }
ताँई – क्रि वि प्रमाणे पर्यंत साठी कारणे
ताँता – पु राग
— बाधना – एकामागून एक चालविणे

तोता लगना – राग लागणे
तांती – स्त्री पङ्क्ति ओळ सतति
पु विणकर
तांय – अव्यय. कडून
तांबी – स्त्री ताब्याचा बनलेला पदार्थ.
तांबूल – पु विडा
"मृषा वदंति लोकोऽय ताबूल मुखभूषणम्"
तांसना – क्रि स धमकाविणे त्रास देणे
ता – सर्व त्या
ता – फा अव्यय पर्यंत
समुदायवाचक नामाचा प्रत्यय
"ताँई" पाहा
ताई – स्त्री. काकू एक उथळ कढई एक जात (हातिमताई)
ताईद – अ स्त्री अनुमोदन समर्थन पक्षपात नक्कल
ताऊ – पु वडील काका
ताऊन – पु प्लेग साथ
ताऊस – अ. पु मोर एक वाद्य
ताक – स्त्री टक सर्वांची प्रतीक्षा.
– में रहना, **– लगाना** } संधि शोधीत राहणे
— रखना – निरीक्षण करणे. लक्ष ठेवणे
ताक – अ पु कोनाडा विषम (सख्या) अद्वितीय
ताकझांक – स्त्री आडून पाहणे मधून मधून डोकावणे
ताकतवर –फा वि बलवान्
ताकना – क्रि स टक लावणे लक्ष ठेवणे ताडणे
ताकि – फा अ एवढ्यासाठी की ज्यामध्ये
तागपाट – पु विवाहाच्या वेळचे एक भूपण
तागा – पु दोरा धागा
ताज – अ पु मोराची किंवा कोंबड्याची शेंडी राजमुकुट
ताजबिबी – स्त्री मुमताजमहल
ताजगी – फा स्त्री प्रफुल्लता नवीनता चैतन्य.

ताजन –, **ताजना** – } पु चाबूक
ताजपोशी – स्त्री राजसिंहासनावर बसण्याचा किंवा राजमुकुट धारण करण्याचा उत्सव
ताजा – वि स्वस्थ मोटा ताजा हृष्टपुष्ट
ताजिर – पु व्यापारी
ताज़ीम – अ स्त्री आदरार्थ वदना
— **झटक-पट** – खडी ताज़ीम
ताटंक (ताडक) – पु कुडले कर्णफूल
ताता – वि कोमट उष्ण
तातार्थेई (ताधा) – स्त्री नृत्यात पायाचा अनुकरण शब्द
तातील – अ स्त्री लाव सुट्टी
तादाद – अ स्त्री सख्या गणती
तान उडाना – गाणे ताना मारणे
— **तोडना** (किसीपर) – तोंडसुख घेणे
— **कर सोना** – आरामांत झोपणे
तानना – क्रि स ताणणे जोराने खेचणे
तानपूरा – पु तबोरा
ताना – पु ताणा, गालिचा इ विणण्याचा धोटा आवडती गोष्ट टोमणा.
— क्रि स तापविणे गाळणे (सोने) लिंपणे
तानाबाना – पु ताणावाणा
तानारीरी – स्त्री साधारण गायन
तापक्रम – पु तापमान
तापतिल्ली – स्त्री पानथरी
तापा – पु खुराडे
तापिच्छ – पु सावळा तमालवृक्ष
ताफता – फा पु रेशमी वस्त्र
ताब – स्त्री ताप उष्णता चमक धैर्य
ताबडतोब – क्रि वि एकसारखे
ताबा – फा पु तवा अधिकार
ताबूत – वि प्रेतपेटिका तिरडी
ताम – पु दोष व्याकुलता कष्ट क्रोध वि भयकर
तामचीनी – स्त्री एक धातू

तामरस – पु कमल सोने.
"पसरत तुहिन तामरस जैसे"
तामलोट (तामलोटा) – पु झिलईदार पत्र्याचे किंवा ताव्याचे भांडे
तामील } – अ स्त्री आज्ञापालन.
तामीली }
ताम्रकूट पु तमाखूचे रोपटें
तायदाद स्त्री गणती संख्या.
तायनी – स्त्री ताप
तायफा – अ स्त्री कलावन्तिणीचे साथीदार ताफा
ताया – पु वडील चुलता
वि तापविलेला
तार – पु. चादीचे सूत. तार. युक्ति ताल ताड ताळ कर्णफूल
– **टूटना** – काम विघडणे. प्रवेग वद होणे
– **ढीले पडना** – गळून जाणे
– **तार करना** – विस्कळित करून टाकणे
– **जमना** } —वेत जमणे.
– **वैठना** }
– **बन्धना** – कार्य सतत चालत राहणे
तारकश – पु तार ओढणारा सोनार
तारका – स्त्री. अगदाची आई तारा
तारण-तरण } –वि मोक्षदाता. तारणारा
तारन–तरन }
तारणा – स्त्री तारण
तारतोड – पु नक्षीकाम
तार-पतार – वि छिन्नभिन्न दाणादाण
तारपीन – पु टरपेन्टाइन
तारा – स्त्री डोळ्यातील वाहुली.
स्त्री अगदाची आई
तारापथ – पु आकाश
तारवर्की – स्त्री विजेची तार
ताराज – पु लूटमार नाश
तारी – स्त्री टाळी ध्याज
तारीक – फा वि काळा
तारीख – फा पु तिथि इतिहास.
– **डालना** – तिथि नेमणे
तारीफ – अ स्त्री लक्षण गुण. स्तुति.
– **करना** – परिचय करून देणे
– **के पुल बाधना** – अत्यंत प्रशंसा करणे
(आपकी) तारीफ – हे कोण आहेत ?
तारू – पु टाळू
तारे गिनना – दु खात रात्र काढणे.
– **तोड लाना** – अशक्यप्राय कार्यही शक्य करणे
तारोछाँह – अवार उजाडी पच पंच उप काली.
ताल – पु तलाव एक वृक्ष तलवारीची मूठ गाण्याचा ताल करताल मांडी थोपटण्याचा आवाज
– **ठोकना** – दड थोपटून उभे राहणे. आव्हान देणे
—– **वेताल** – वेळी-अवेळी
तालक – } पु सवव लहान कुलुप
तालुक – }
– **लगाना** – वोलणे थावविणे.
– **तोडना** – चोरी करणे.
ताला – पु कुलूप तलाव.
तालावेली – स्त्री व्याकुलता तळमळ
तालिका – स्त्री. अनुक्रमणिका. टिप्पणी. सूची किल्ली.
तालिव – अ पु इच्छुक. शोधणारा अर्थी.
तालिबे इल्म – अ पु विद्यार्थी
तालिम – स्त्री अथरूण शय्या
ताली – स्त्री किल्ली ताडी टाळी डवके.
–**पीटना** – } टाळ्या वाजविणे
– **वजाना** – } चेष्टा करणे.
तालीम – अ स्त्री शिक्षण
तालू – पु टाळू
– **मे दांत जमना** – वाईट दिवस येणे.
– **से जीभ न लगाना** – वाचाळपणा करणे.
तालेवर – वि श्रीमत भाग्यवान्
ताल्लुक – अ पु सवव नाते
ताव – पु उष्णता घाई इच्छा कागदाचा ताव
– **आना** – गरम होणे

ताव खाना – सन्त्रस्त होणे आगीवर पडणे
– **चढाना** – दुसऱ्याला वहकाविणे.
– **दिखाना** – गर्वाने तोंड टाकणे
– **देना** – आगीवर ठेवणे चढविणे उत्तेजित करणे
– **में आना** – उसळणे शेखी मिरविणे

तावना – क्रि स तापविणे सतावणे दुःख देणे

तावभाव – पु संधि अवसर
– वि थोडेसे

तावरी – स्त्री. तिरीमिरी दाह ऊन ज्वर. घेरी

तावान – पु नुकसानीचा बदला सार दंड

तावीज } – अ पु ताइत यंत्र
ताश } – अ पु पत्ते शिवण्याचा दोरा

तास – कागदाची पट्टी

तासीर – अ स्त्री गुणधर्म. प्रभाव
"फरजी शाह न ह्वैसके गति टेढी तासीर"

तासु (तासू) – त्याचें
"तासु वचन सुनिकैं सब डरि"

ताह – फा अव्यय तरीही

ताहि }
ताही } –सर्वनाम—त्याला

ताही – अव्यय पर्यंत सुद्धा साठी जवळ

तिआ – स्त्री नारी पत्नी

तिकडम – स्त्री लटपट

तिकडी – स्त्री त्रिकुट तीन पदरी वस्तुत्रयी

तिक्का – पु } – मासखण्ड
तिक्की – स्त्री } तिर्री (पत्त्यातील)

तिक्ष – पु तीक्ष्ण

तिखही – स्त्री तिपाई तिवई

तिखराना – क्रि अ त्रिवार म्हणणे

तिखाई – स्त्री तिखटपणा कटुता

तिखूटा }
तिखूंटा } – वि तिकोनी

तिगनीका नाच नचाना – बोटावर खेळविणे

तिच्छ – }
तिच्छन – } वि प्रखर तीक्ष्ण

तिजरी (तिजारी) – पु दर तिसऱ्या दिवशी थंडी वाजून येणारा ताप

तिजारत – अ स्त्री व्यापार

तिजिल – पु चंद्र राक्षस

तिडी – क्रि वि अदृश्य.

तित – क्रि वि तेथे तिकडे

तितर-बितर – वि अस्ताव्यस्त दाणादाण विखुरलेला

तितली – स्त्री पाकोळी एक प्रकारचे गवत फुलपाखरू

तितलौकी – स्त्री कडू भोपळा

तितीर्षा – स्त्री तरून जाण्याची इच्छा.

तीतीर्षु – पु तरून जाऊ इच्छिणारा
"तीतीर्षुर्दुस्तर मोहादुडुपेनास्मि सागरम्" कालिदास

तितिंबा (तितिम्मा) – पुस्तकाचे परिशिष्ट ढोंग भेट

तितै – }
तितो – } क्रि वि तेथे तितके

तित्तो – क्रि वि तितके

तिधर – क्रि वि तिकडे तेथे

तिन – सर्व त्यानी त्याना (प्रा प)
पु तृण

तिनका – पु गवताची काडी
— **दांतोमें पकडना** – दाती तृण धरणे
— **तोडना** – काडीमोड करणे दृष्ट काढणे
— **का सहारा (डूबते को)** – बुडत्याला काडीचा आधार

तिनकेका पहाड करना – राईचा पर्वत करणे

तिनगारी – स्त्री एक पक्वान्न

तिनुका – सर्वनाम त्याचा

तिन्नी – स्त्री निरी

तिन्ह – सर्वनाम 'तिन' पाहा

तिपाड – वि तीन पेडाचा तिपेडी तीन पदरी

तिमंजिला – वि तीन मजली

तिमुहानी – स्त्री तिठा.

तिय — } स्त्री पत्नी स्त्री
तिया — }
तिरंगा — वि तीन रंगी
— पु राष्ट्रीय ध्वज (भारताचा)
तिरखा — स्त्री तृष्णा
तिरखूंटा — वि त्रिकोणी
तिरछा — वि तिरका वाकडा
तिरछी — चितवन — कटाक्ष अपागदृष्टि
तिरछी बात — कडू बोलणे वाकडें लावणे
तिरछौहां — वि वाकदार
तिरना — क्रि अ तरणे तरगणे पोहणे.
तिरनी — स्त्री नेफा निरी
तिरपाल — पु मरकाडयाची पेढी ताडपत्री
कपचाच्छादित सैनिकी गाडी
तिरमिरा — पु तिरमिरी घेरी चक्कर
तिरसाना — क्रि अ सारखे डोळयासमोर दिसणे
तिरहुत — पु मिथिला प्रदेश
"जिन तिरहुत तेहि काल तिहारा"
तिराहा — पु तिठा
तिरिया — स्त्री स्त्री
तिरिया — चरित्तर — पु स्त्री चरित्र
तिरिविरी — अव्यय दाणादाण
तिरेन्दा — पु समुद्रातील खडक दाखविण्यासाठी तरगत ठेवलेले पीप
गळावरील लहान काठी
तिरोभाव — पु अतर्धान नाश
तिरोभूत — } वि नष्ट अदृश्य
तिरोहित — }
तिरौंछा — वि तिरपा वाकडा
तिल — पु तीळ वुवुळ
— का ताड करना — राईचा पर्वत करणे
— की ओट पहाड — मारगर्भित गोष्ट
— घरनेकी जगह न होना — थोडीही जागा नसणे
तिलकना — क्रि अ तडकणे
तिलचट्टा — पु झुरळ चिवडा
तिलटा — } वि तिपेडी
तिलरा — }

तिलभुग्गा — पु साखरेच्या चामणीत घातलेले कुटलेले तीळ.
तिलमिलाना — क्रि अ दिपणे तिरीमिरी येणे
तिलवा — पु तिळाचा लाडू
तिलस्मी — वि जादूचा
तिलहन — पु गळिताची धान्ये
तिला — पु झिरमिळचा पागोटयाचा पदर. नपुसकतानाशक तेल
तिलाक — 'तलाक' पहा
तिलिया— पु. सोमल.
तिलेरी — स्त्री तिळाची वडी. मैना.
तिलौंछा — वि चकचकीत तेजस्वी स्नेहपूर्ण तेलाच्या रंगाचा
तिल्लाना — पु तराणा
तिल्ली — स्त्री प्लीहा पानथरी
तिशना } — पु तृष्णा टोमणा
तिसना }
तिस — सर्वनाम 'उस' पहा
— पर — आणखी वर
तिसरैत — पु तटस्थ मध्यस्थ त्रयस्थ
तिहरा — वि तिहेरी
तिहरे — सर्व तुमचे
तिहवारी — स्त्री पोस्त इनाम
तिहाई — पु एक तृतीयाश
तिहाजू — पु तिजवर
तिहारा }
तिहारे } — सर्वनाम तुमचा
तिहारी }
तिहारो }
तिहावा } — पु भीड राग झगडा
तिहाव } — एक तृतीयाश.
तिहि — सर्वनाम त्याला
तिहुँ } — वि तीनही तिघेही
तिहूँ }
तिहय्या — पु तृतीयाश
तीकट — पु पुठ्ठा ढुगण
तिख (तीखा) — वि तिखट उग्र प्रचड
तीखुर — पु वकील
तीछा — वि तिखट चमचमीत झणझणीत

तीज – स्त्री तृतीया हरतालिका महालक्ष्मी व्रत
तीजा – स्त्री हरतालिकाव्रत
– वि त्रयस्थ
तीत } – वि तीक्ष्ण तिखट
तीता }
तीन पाँच करना – हुज्जत घालणे वाढवून बोलणे
तीन में न तेरह में – अध्यात ना मध्यात
तीन तेरह होना – पृथक् होणे
तीन तेरह करना – दाणादाण करणे
तीमारदार – फा वि परिचारक शुश्रूषक
तीय } – स्त्री नारी स्त्री
तीया }
तीर चलाना – उपाय योजणे
लगा तो तीर नहीं तो तुक्का – काम साधले तर साधले नाहीतर वाया
तोरी – पु आढे (कपड्याचे)
तोली – स्त्री चमकी
तीसी – स्त्री अळशी
तुम्बा – पु भोपळा
तुम्बी – स्त्री पुगी
तुन्द – पु दोंद पोट
फा वि प्रचड तमोगुणी
तुन्दिया } – स्त्री बेंबी
तुन्दी }
तुंदैल – वि ढेरपोट्या
तुअ – सर्व तुमचा (प्रा. प)
तुअना – क्रि अ ठिबकणे गळणे गर्भपात होणे
तुअर – स्त्री तूर
तुइं – सर्व तू तुम्ही तूच (प्रा प)
तुक – पु यमक पालुपद
तुक जोडना } 'ट' ला 'ट' 'री' ला 'री' – जोडणे
तुकबन्दी } गुणहीन काव्य
तुकमा – फा पु काजें
तुकान्त – स्त्री अरेतुरे अत्यानुप्रास
तुक्कड – वि यमक्या
तुक्का – पु वाटोळ्या टोकाचा बाण
"है कोई तुक्केबाज खैचकै तुक्का मारे"
तुख – पु भुस्मा सालपट फोले
तुखार – पु तुषार
तुचा – स्त्री कातडे
"मरी नागिनी तुचासम"
तुजुक – पु शिष्टाचार वैभव शोभा
तुतुरा } – वि तोतरा बोबडा
तुतला }
तुतुही – स्त्री पूजेची लहान तोटीदार घटा.
तुनुक – वि थोडे नाजुक
मिजाज – चिडखोर चोखदळ
तुपकिया – स्त्री लहान बदूक
तुफंग – स्त्री हवाई बदूक
तुफान (तूफान) – जोराचा वादळी पाऊस
तुमक – स्त्री लहान तोफ किंवा बदूक.
तुमकी – स्त्री फुलका
वि चिडखोर
तुमना – क्रि अ बुचकळ्यात पडणे
तुमरा – सर्वनाम तुमचा
तुम्ह – सर्वनाम तुम्ही तुम्हाला (प्रा प).
तुरन्त – क्रि वि तत्काळ
तुरई } – दोडके
तुरय्या }
तुरकटा – पु लाडा (मुसलमान).
तुरशी } – स्त्री आंबटपणा
तुरसी }
तुरसीला – वि तीक्ष्ण आंबट बोचक.
तुरही – स्त्री तुतारी
तुराना – क्रि अ घाबरणे गडबडणे
तुरि – स्त्री घोटा
तुरीया – स्त्री तुर्यावस्था
तुरुप – पु हुकूम (पत्यातला)
तुर्रा – अ पु कलगी तुरा चाबूक.
शेडी फा वि अजब अपूर्व
— यह कि – आणखीवर
तुर्श – फा वि आंबट
तुल } – वि तुल्य (प्रा प)
तूल }
तुलना – क्रि अ. तोलले जाणे बरोबरी करणे

तुली – स्त्री कुचला ब्रश
तुले (तुलना) – क्रि स वजन केला जाणारा
तुव – सर्व तुमचे (प्रा प)
तुसी – स्त्री भुसा फोले.
तुरकानी – तुर्की स्त्री
"हू तो तुरकानी हिंदुवानी हो रहूगी मैं"
तुहार, तोहार – सर्वनाम तुमचे तुम्ही
तुहीं, तोहीं – सर्वनाम तुला (प्रा प)
तुहिन – पु हिम तुषार
तू – सर्वनाम तू
तू – तडाक– फटकन् बोलणे
– तू मैं मैं करना – टाकून बोलणे एकेरीवर येणे तेरीमेरीवर येणे
तू तै करना – झगडणे भाडणे
तूख – पु गवताची काडी भुसा.
तूती – फा स्त्री पोपटाचे पिल्लू पिपाणी
तूती बोलना – बोलवाला असणे चागला प्रभाव पडणे
तूतना – क्रि स पिंजणे
तूताना – क्रि अ ठिवकणे
तूतिन्दा – पु नीळ (रग).
तूदा – फा पु ढीग उचवटा बांध-वरळी गर्जी
तूफान (तोफान) – पु वावटळीचा जोराचा पाऊस
तूफान लाना (उठाना) – चळवळ करणे मोठें सकट उभे करणे.
तूफानी – फा वि उपद्रवी खोडकर
तूम – पु पिंजलेल्या कापसाचा गोळा
तूमडी – स्त्री पुगी
तूम–तडाक – स्त्री नखरा ऐट
तूमार – अ पु ढीग निरर्थक गोष्टीचा-मग्रह अडगळ प्रकरण
तूमार बांधना – पसारा घालणे
तूमिया – पु पिंजरा
तूर – पु नगारा तुतारी एक पर्वत स्त्री मोठी ढाल

तूरण (तूरन) – क्रि वि लौकर शीघ्र
"इनही के तप तेज तेज वढि है मनतूरण"
तूल – पु कापूस आकाश. तुते. रुईचे झाड लाल वस्त्र लाल रग.
तूल पकडना – रेंगणे (प्रकरण गोष्ट).
तूलिका, तूली – स्त्री कुचली
तृण – पु गवत वेळू दर्भ
– टूटना, –तोडना –दृष्टीआड काढून वाचविणे
तें – प्रत्यय 'से' द्वारा (प्रा. प.)
तेंदुआ, तेंदुवा – पु लाडगा
ते – अव्यय सारखें
—सर्वनाम ते
तेऊ – सर्व तेहि सर्वच्या सर्व (प्रा प)
तेग – अ स्त्री तलवार
तेगा – पु लहान तलवार
तेज – फा वि तीक्ष्ण बुद्धिमान वेगवान. महाग
– तरीक – वि. कडकडीत (टीका)
तेजपात, तेजपत्ता – पु तमालपत्र
तेतना – वि तितका (प्रा त)
तेता – वि तितका (प्रा प)
तेतिक – वि तितके (प्रा प)
तेरही – स्त्री तेरावा (दिवस)
तेरुस – पु तिगस्त साल
तेल चढना – तेलफळ पाठविणे
तेलहन – 'तिलहन' पहा
तेला – पु त्रिरात्रव्रत तिगल (तिसरा क्रमाक खेळात)
तेलिया – वि तेलाच्या रगाचा, तेला-प्रमाणे चिकण चमकदार.
तेली का बैल – नेहमी कामाला जुंपलेला मनुष्य
तेवन – पु बगीचा (घराभोवतीचा)
तेवर –पु, तेवरी –स्त्री – भुवई रागीट दृष्टी
तेवरी चढना – कपाळास आठ्या पडणे. रागावणे

तेवरी बदलना } — अप्रसन्न होणे
तेवरी बिगडना } उद्धट बनणे
तेवो — अव्यय. तसे
तेवोंघा — वि रातांधळा.
तेह } — पु क्रोध भिरभिरी सचार
तेहा }
तेहरा — 'तिहरा' पहा
तेहि } — सर्व त्याला (प्रा प)
तेही }
तैं — क्रि वि द्वारा 'से'
सर्वनाम — तू
तैं — क्रि वि तितके (प्रा प)
अ पु निर्णय निश्चय.
तैनात — वि नियुक्त
तैयार — वि ठीक. दुरुस्त
(हाथ) तैयार होना — कामाचा खूप अभ्यास असणे
तैयो — क्रि वि तथापि
सर्वनाम-तितकेच
तैरना — क्रि अ पोहणे
तैराक — वि पोहणारा
तैलंगा — पु इंग्रजाच्या सैन्यातील हिंदी शिपाई (ऐतिहासिक) तेलगी
तैश — अ पु चीड
तैष — पु पौष महिना
तो — क्रि वि या प्रकारे
तोद — स्त्री दोद
तोदी — स्त्री बेंबी
तो — सर्वनाम तुझें
अव्यय तेव्हा
तोकहँ — सर्वनाम तुला तुम्हाला (प्रा प)
तोटका — पु तोडगा गजरा
तोड़ — पु तोडण्याची क्रिया नदीचा जोराचा प्रवाह दूध किंवा दह्याचे पाणी पर्यंत. अस्पष्ट
(जोड़) तोड़ — डावपेच
तोड डालना — नाश करणे.
(मुँह) तोड़ — कडक रोखठोक उत्तर.
तोडा — पु एक अलकार तोडा रुपयाची पिशवी. मशाल हानि. दोरीचा तुकडा चकमकीचा लोखडाचा तुकडा
— उलटना } — सपाटून द्रव्य ओतणे
— गिनना }
तोडिया — पु वोटा
तोत — पु ढीग समूह
तोतना — क्रि स विणणे (सतरजी, नाडच्या इ) गुंफणे
तोतला — पु 'तुतला' पहा
तोता — फा पु पोपट बदुकीचा घोडा.
तोते उडजाना (हाथोंके) — चुटपुटणे. घाबरणे
— की तरह आँखें फेरना — फार उद्धटपणे वागणे
— पालना — जाणून बुजून अवगुण ग्रहण करणे
तोताचश्म — फा पु उद्धट दुशील, बेमुर्वत
तोती — स्त्री मैना उपपत्नी
तोदन — पु चाबूक
तोप — पु स्त्री तोफ
— कीलना — तोफ निरुपयोगी करणे.
—की सलामी उतारना — तोफ उडवून सन्मान करणे
तोपची — पु गोलदाज
तोपडा — पु माशी एक पक्षी
तोपना — क्रि स झाकणे लादणे
तोपा — पु धावदोरा
तोबडा — पु तोबरा
तोबडा चढाना — बोलणे बद करणे
—सा मुँह बनाना — (रागानें) तोबरा फुगणे
तोबा — स्त्री वाईट कर्म टाकण्याची शपथ
— करना — पश्चाताप झाला आहे हे दाखविण्यासाठी तोडात मारून घेणे.
— तितला करना } — काकुळतीस येणे.
— मचाना }
— बोलाना — 'चिर' म्हणविणे
— तोम — पु. काही वस्तूचा समूह. ढीम.

तोर } – सर्व तुझे (प्रा प)
तोरा }
तोरई – 'तुरई' पहा
तोरण – पु महाद्वार तोरण
तोशक – तु स्त्री गादी
तोशदान – फा पु काडतुसाची थैल फराळाचा डवा
तोशा – फा पु शिदोरी पाथेय
तोशाखाना – तु पु वस्त्रागार
तोष (तोस) – पु तृप्ति संतोष
तोसागार – पु राजाचे वस्त्रभवन.
तोहफा – अ पु भेट नजराणा
तोहमत – अ स्त्री कुभांड
तोहरा } – सर्वनाम तुमचा (प्रा. प).
तोहार }
तोहीं – सर्व तुला तुझी (प्रा स).
तौंस – स्त्री कोरड शोष
तौंसना – क्रि अ पोळणे
तौ – क्रि वि तर
तौक़ – अ पु हसळी पट्टा
तौन – सर्व तो ती ते तो कोणी.
तौनी – स्त्री लहान तवा
तौर – अ पु पद्धति चाल
– अव्यय प्रकारे तऱ्हेने
तौरतरीका – पु चालरीत स्थिति
तौरात – पु यहूदी धर्मग्रथ
तौरी – स्त्री. चक्कर मूर्च्छा
तौल – स्त्री वजन तागडी
तौलना – क्रि स तोलणे परीक्षा करणे गाडीला वगण घालणे
तौलिया – स्त्री मोठा टॉवेल उपवस्त्र.
तौली – स्त्री वुडकुली
तौसना – क्रि अ उन्हाने व्याकुळ होणे
तौहि } – अव्यय. तथापि तरीही
तौही }

तौहीन – अ पु अपमान अनादर
त्यागपत्र – पु त्यागपत्र (राजीनामा)
त्यूँ } क्रि वि तसे त्याप्रकारे तत्काळ.
त्यों }
त्योधा – पु रातांधळा
त्योनार – स्त्री चतुरता नैपुण्य
त्योर }
त्योरी } – 'तेवर' पहा.
त्यौरी }
त्यौनार – पु रीति प्रकार
त्योहार } – पु सण उत्सवाचा दिवस.
त्यौहार }
त्रसरेणु – पु अतिसूक्ष्म कण
त्राहि त्राहि – रक्षण. रक्षण कर वाचवा. "चाचाजी मुझे बचाओ" (खाडिलकर).
त्रिक – पु तीनचा समूह कवर.
त्रिकांड – पु अमरकोश
त्रिकुट – पु शिंगाडा.
त्रिकुटा – स्त्री मूठ मिर्ची
त्रिकूट – पु लंकापर्वत.
त्रिखा – स्त्री तृषा
त्रिजामा – स्त्री रात्र.
त्रिदिव – पु स्वर्ग

त्रिदोष – पु वात, पित्त, कफ, विकार. सन्निपात
त्रिपुस – पु खिरा.
त्रिपौलिया – पु सिंहद्वार महाद्वार.
त्रिभुज – पु त्रिकोण
त्रिय } – स्त्री नारी
त्रिया }
त्रिस्थली – स्त्री प्रयाग गया काशी
त्रुटि – स्त्री उणीव
त्रैमातुर – पु लक्ष्मण.
त्रोटी – स्त्री चोच

थ

थंव } – पु खांब
थंभ }
थकना – क्रि अ थकणे
थकान – स्त्री थकवा
थकामांदा – वि 'दमला भागलेला'
थकावट दमण्याची स्थिति

थकाहट } –शैथिल्य ढिलेपणा.
थकी }
थकित – वि थक्क झालेला. मोहित शिथिल
थक्का – पु गट्ठा
थकौनी – स्त्री. दम लागणे

थकौहाँ – वि दमला भागलेला
थनी – स्त्री अजागलस्तन
थन्ना – पु भोग्या
थनैत – पु वहिवाटदार
थपकना – क्रि स थोपटणे
थपकी, थपथपी – स्त्री थोपटण्याची क्रिया
थमकारी – वि अडविणारा
थमडा – वि ढेरपोटया
थमना – क्रि अ थाबणे अडणे धीर धरणे
थर – स्त्री थर
पु स्थळ वाळवट वाघाची गुहा
थरकना – क्रि अ थरथरणे मुरडत चालणे
थरहरी – स्त्री कप
थरहाई, थराई – स्त्री उपकार कृपा
थर्राना – क्रि अ कापणे बोलणे
थल – पु स्थल
थलकमल – पु गुलाब
थलबेडा – पु धक्का (नावेचा) घाट
थवई, थवै – पु एजिनिअर गवडी. कारागीर
थहाना – क्रि स ठाव पहाणे
थागी – पु चोरीचा माल विकत घेऊन ठेवणारा गुप्त हेर चोराचा मुख्य
थाक – पु गावाची शीव समूह
थाता – पु रक्षक
थाति, थाती – स्त्री ठेव ठेवा अनामत
थान – पु डाग नग थान (कापडाचे)
थाना – पु चावडी पोलिस चौकी
थानी – पु स्थानाचा मालक अधिपति
थानेदार – पु आरक्षी (पोलीस) अधिकारी
थापरा – पु लहान नाव डोगी थप्पड
थापा – पु पजा ढीग ठसा
थार – स्त्री. चापट थापटणे छाप प्रतिष्ठा. सुगध. प्रमाण

थार, थारा, थाल – पु ताट. थाळी.
थाला – पु आळे ताट
थालीका बैंगन – अस्थिर मनाचा. वटवाघुळ (व्यग).
"गगा गये गगादास जमना गये जमनादास"
थाह – स्त्री ठाव
थाहा – स्त्री उथळ नदी
थिगरी, थीगली – स्त्री ठिगळ
थीता, थीती – स्त्री पु शाति धैर्य
थिरकना – क्रि अ हावभाव करून नाचणे बागडणे
थुक्का फजीहत – स्त्री छीथू !
थुडी – स्त्री धुत् ! हड ! हुडत्
थुथाना – क्रि अ डोळे वटारणे
थुरहया – वि काटकसरी चिक्कू
– करना – हिडिसफिडिस करणे.
थूक – स्त्री थुकी
थूकना – क्रि अ थुकणे
थूककर चाटना – वचन (शब्द) बदलणे.
थूक देना – धिक्कार करणे
थूयनी, थूथरी – स्त्री फणा टाळक थोबाड: – तोड (साप घोडा इ चे)
थून पु., थूनी स्त्री. – खाब टेका
थूरना – क्रि अ मारणे चिरडणे दाबूनदाबून भरणे
थूवा – पु सीमासूचक बुरूज मातीचा गोळा
थूहर, थूहड – पु. काटचा निवडुग. शेर (झाड)
थैथर – वि थकलेला
थेगली – स्त्री ठिगळ चकती
थैला – पु मोठी थैली,
थोक – पु ढीग झुड ठोक गावचा एक भाग

थोड. पु. } —कमी अल्प थोडे
थोर वि } केळयाचा गीर
थोथरा
थोयला
थोया
थोथी } —वि पोकळ कुंठित. निरुपयोगी
थोप — पु पालखीचा दाडा. छाप ठसा
थोवडा
थोवरा } — पु थोवाड. (विदागी)
थौना — पु ऋतुगातीनतरची विदाई
थ्यावल — पु धैर्य स्थिरता

द

दंग — फा वि चकित
दंगल — फा पु कुस्तीचा आखाडा गर्दी जाड गादी
दंगा — पु दगा झगडा
दंडनायक — पु सेनापति राजा यम
दँतियाँ
दँतुरियाँ.
दँतुलियाँ. } — स्त्री दातऱ्या
दँदानेदार — फा वि नागमोडी दाते असलेला
दंवरी — स्त्री मळणी. (धान्याची)
दई — पु. भाग्य
क्रि स 'दी' दिली
मवोवन — अरे देवा !
दई दई }—अव्यय अरे देवा रे !
दइया — } अगवाई ग ! इश्श मेल !
दक — पु पाणी
दकियानूस — वि निर्बुद्ध हिडगा.
दकीका — अ पु. उपाय युक्ति.
दखमा — पु पारश्याचे प्रेतस्थान
दखल — अ पु. प्रवेश अधिकार ढवळाढवळ तावा
दखिल — अ वि अधिकारी कबजा घेणारा
दखीना — पु दक्षिणेकडचा वारा
"प्रीतम विन सुन री सखी"
"दखिना मोहिन सुहाय"—मन्ना
दखीलकार — पु बारा वर्षांच्या भाडेपट्टयाने जमीन धारण करणारा. शेतकरी
दगड — पु मोठा नगारा (रणवाद्य)
दगदगाना — क्रि अ चमकणे धगधगणे. तुकतुकणे
दगदगा } — पु चिंता संदेह भीति
दगदगी } — स्त्री.
दगना — क्रि अ बदूक इ फुटणे उडणे
दगर
दगरा
दगल
दगला } पु रस्ता उशीर टगला ओव्हरकोट — "रामजीके मोहि केसरिया" "दगला सियके पचरग कीर"
दगल-फसल — धोका दगा कपट. लौच्य
दगहा — वि डागळलेले डाग पडलेले. प्रेतास आग देणारा
दगा — स्त्री धोका कपट
दग्धा — स्त्री जळालेली अशुभ तिथि
दडवा — पु मावें घर
दढमुडा (दढ़मुडा) — दाढी नमलेला. ज्याची दाढी मुढपली गेली असा
दढियल — वि दाढीवाला
दतिया — स्त्री कोवळे दात
दतुवन
दतुन
दतौन } — स्त्री दातवणाची काडी
दत्तचित्त — वि. एकाग्र
ददरा — पु खरका पुळी.
ददिऔरा — पु पणजोळ
ददियाल
ददिहाल } — पु आजोबाचे घर.
ददिया-ससुर — पु पणजे सासरा.
— सास — स्त्री. पणजे सासू
दद्रु — पु. चर्मरोग एक प्रकारचे कोड
दधसार — पु लोणी
दधिकांदी — पु. दहीहडी
दनदनाना — क्रि अ दणादण शब्द करणे. खुश करणे
दनादन — क्रि वि दनदन शब्द करीत अखडपणे खुपीने
दन्न — पु बदूक—तोफ सुटण्याचा आवाज.
दपदपाना — क्रि अ चमचम करणे शोभणे.

दपु (दप्प) — पु अहंकार शेखी
दफन — अ पु प्रेत पुरण्याची क्रिया
दफनाना — क्रि स प्रेत पुरणे गाडणे
दफा — स्त्री वेळ इयत्ता धारा कलम (कायद्याचे) वि — तिरस्कृत.
— लगाना — आरोप ठेवणे
दफादार — पु डफेदार जमादार.
दफ्तर — पु कचेरी कार्यालय
दफ्तरी — फा पु बुकबाइंडर चौकीदार. रेकॉर्ड कारकून
दफ्ती — स्त्री पुठ्ठा (कार्डबोर्ड)
दबंग — वि भिवा
दबका — पु सोन्याचे सूत
दबकैला — वि परतंत्र भिवा
दबगर — पु ढाळणारा
दबना — क्रि अ निरुपाय होणे. कमी पडणे शांत होणे दबणे माघार घेणे
दबाऊ — वि धुराळ दाबणारा
दबाना — क्रि स छळणे दाबणे
दबा मारना — छळणे
— लेना }
— बैठना } — पैसे दाबणे
— होना — ओढाताण होणे (खर्चाची).
दबाव — पु धाक भीड मार
दबी ज़बानसे कहना — अस्पष्ट बोलणे हळू आवाजात बोलणे लाजत बोलणे
दबे होना — भिवा होणे
दबे पाँव }
— पैर } — पाय न वाजविता माजराच्या प्रमाणे चालणे
(हाथ) दबा होना — पैशाची तंगी असणे
दबे हाथ खर्च करना — कमी खर्च करणे
दबैल }
दबैला } — वि भिवा
दबोचना — क्रि स एकदम धरून दाबणे
दबोसना — क्रि स घोट घोट मद्य पिणे
दब्बू — वि भेगा पडखाऊ
दम — पु संयम क्षण जीव
फा पु श्वास दमा. धोका
— अटकना }
— उखडना } — श्वास बंद होणे
— के दम में — बोलता बोलता.
— खींचना — गप्प बसणे
— घुटना — गुदमरणे
— छोडना }
— तोडना } — राम म्हणणें.
— दम पर }
— पर दम } — राहून राहून
— देना — फुरसत देणे दम भरणे
— निकालना — मरणे
— फूलना — दम लागणे धापा टाकणे
— भरना — मित्राबद्दल पूर्ण भरवसा दाखविणे अत्यंत स्तुति करणे हातपाय थकणे.
— मारना }
— साधना } दम खाणे विश्रांति घेणे. — बोलणे पिरपिर करणे झुरका मारणे गप्प राहणे
— मार कर रह जाना — श्वास कोंडून घेणे
— मे दम होना — जिवात जीव असणे
— सूखना — गर्भगळित होणे
किसीका दम गनीमत होना — ज्याच्या जगण्यामुळे काही ना काही चांगले काम होणे
दमकना — क्रि अ चमकणे चकाकणे.
दमक — स्त्री कांति चमक
दमकल }
दमकला } — पु पंप मोठी पिचकारी
दमख़म — फा पु जोर तरवारीची धार. व तिचा वाकडेपणा
दमचूल्हा — पु लोखंडी शेगडी.
दमडा — पु धन
दमडी — स्त्री पै
दमनी — स्त्री लाज संकोच
दमाद — पु जावई
दमानक — स्त्री बंदूक-तोफेची फैर
दमाना — क्रि स. नमविणे
दमामा — फा पु नगारा डंका
दमी — स्त्री दमन करणारा दमेवाला रोगी हुक्क्याची दाडी
दयार — अ पु प्रांत प्रदेश
दयावना — वि दीन बिचारा.

दर — पु भीति शख समूह
फा पु दार स्थान
स्त्री दर (भाव) दल मजला
अव्यय—आत
— **उछाना** — विश्वास उडणे
— **दर फिरना** — वणवण भटकणे
दरकना — क्रि स चिरकणे
दरका — पु फट खण (कपाटाचा) एक रोग
दरकाना — क्रि म चिरणे फाटणे
"जल जरि गयो पख सूख्यो भूमि दरकी"
दरकार — फा वि आवश्यकता
दरकिनार — फा क्रि वि अलग बाजूला
दरकूच — क्रि वि एकसारखा चालणारा एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी
"रावनकी मीचु दर कूच चली आई है"
दरखास्त — फा स्त्री विनति अर्ज
दरख्त — फा पु झाड
दरगह }
दरगाह } — फा स्त्री दरबार. दरगा (पिराचा) उबरा
दरगुजर — फा वि भिन्न क्षम्य
दरगुजरना — क्रि स क्षमा करणे सोडून देणे
दरज — स्त्री छेद वीळ फट
— **करना** — नोंदविणे
दरजन }
दर्जन } — पु द्वादशक डझन
दरजा }
दर्जा } — पु इयत्ता हुद्दा खड
दरजी }
दर्जी } — पु शिंपी
दरद }
दर्द } — पु व्यथा पीडा दया हिंगुळ काश्मीर नि हिंदुकुश पर्वतामधील प्रदेश
दरदरना — क्रि अ धडवडून पडणे
दरदरा — वि रवाळ
दरदेश — फा क्रि वि सन्मुख समोर
दरनापा — पु जळफळाट
दरपना — क्रि अ रागावणे. घमेड करणे.

दरब — पु द्रव्य "कीन्हेसि दरब गरबजेहि होई"
"दरब गरब करिये नही"
दरबहरा — पु तादळाची दारू
दरबा — पु खुराडे पुष्कळ खण असलेली पेटी
दरबान — फा पु पहारेकरी द्वारपाळ
दरबार — पु राजसभा कचेरी
दरबार खुलना — सभेत किंवा कचेरीत सर्वांस येण्यास मोकळीक होणे
दरबिदलित — पु थोडा लिहिलेला
दरबी — स्त्री पळी सापाची फणा
दरम — पु दर्भ वानर
दरमा — पु चटई (बांबूची)
दरमान — फा पु औषध
दरमाहा — फा पु मासिक वेतन
दरमियानी — फा वि मध्यस्थ
दरमुलाई — स्त्री भाव ठरविणे घासाघीस.
दरवेश — फा पु. साधु फकीर प्रवासी
दरश }
दरशन } — पु दर्शन भेट
दर्शाना }
दरशाना } क्रि स दाखविणे स्पष्ट करणे. — दर्शविणे
दराँती — स्त्री. विळा.
दराज — वि फार मोठा दीर्घ अधिक.
— स्त्री फट टेबलाचा खण
दरार — स्त्री फट.
"सज्जन कुभ कुम्हारके एकै धक्का दरार"
दरारना — क्रि अ विदीर्ण होणे. विचार पडणे
दरारा — पु सुजेचा चट्टा धक्का फट
दरिंदा — फा पु मासभक्षक प्राणी
दरिद }
दरिद्दर }
दलिद्दर } — पु दारिद्र्य
दरिद्र — वि दीन द्ररिद्री कगाल
दरिया — फा पु नदी समुद्र
दरियादिल — वि अतिशय उदार
दरियाई — फा पु समुद्रसबधी
— फा. स्त्री. साटीन.

दरियाई नारियल — असोला नारळ (या नारळाचा कमडलू करितात)
दरियाफ्त — फा वि. माहीत सापडलेले कळलेले
दरियाबरार — फा पु नदीचे पात्र बदलल्यामुळे उघडी पडलेली भूमि वाहून गेलेली भूमि
दरियाबुर्द — फा पु नदीच्या वेगाने वाहून गेलेली भूमि
दरियाव — "दरिया" पहा
दरि / **दरी** — स्त्री गुहा घळ सतरजी
दरीखाना — फा पु पुष्कळ दाराचे घर
दरीचा / **दरीची** —फा. पु झरोका दाराची फट
दरीवा — पु पानबाजार
दरेग — पु कसर उणीव. दुःख.
दरेरना — क्रि स भरडणे
दरेरा — पु धक्का पाण्याची ओढ
दरेस — वि. सिद्ध योग्य
—स्त्री नक्षीदार मलमल
—पु वेश
दरोग — अ पु असत्य
दरोग हलफी — पु खरे बोलण्याची शपथ घेऊनही खोटे बोलणे
दरैया — वि दळणारा नाश करणारा
दर्ज — 'दरज' पहा
दर्द — पु 'दरद' पहा
दर्दमंद — फा वि. पीडित
दर्दशरीफ — पु मित्र.
दर्दसरी — स्त्री उरस्फोड
दर्दी — वि पीडित दयाळू.
दर्व — 'दरब' पहा
दर्रा — फा पु खिंड
दर्राना — क्रि अ बेधडक जाणे धडकविणे
दर्व — पु हिंसक राक्षस
दर्वी — स्त्री चमचा पळी
दर्शक — पु प्रेक्षक
दर्शन — पु 'दरसन' पहा वेदान्तशास्त्र.
दल — पु कोवळे पान पाकळी पक्ष समूह सैन्य दळ
दलक — स्त्री गोधडी कापरे चमक
दलकना — क्रि अ 'दरकना' पहा
दलकपाट — पु फुलाच्या हिरव्या पानासह असलेल्या पाकळचा (यात कळी असते)
दलगजन — वि शूरवीर
दलदल — वि दलदलीचा
दलदलना — क्रि अ कापणे थरथरणें.
दलबन्दी — स्त्री पक्षसघटना गटबाजी.
दलबद — पु सैन्य
दलबादल — पु ढग मेघसमुदाय मोठी सेना मोठा मडप मोठा चादवा
दलवाल — पु सेनापति
दलहन — पु द्विदल धान्ये कडधान्य.
दलहरा — पु डाळवाला
दलहाई — स्त्री दळाई (दळण्याची)
दलान — पु "दालान" पहा
दलिया — पु भरडलेल्या गव्हाचा शिरा.
दलील — अ स्त्री विधान तर्क मार्गदर्शन.
दलेती — स्त्री डाळ दळण्याचे लहान जाते
दलेल — स्त्री शिक्षेऐवजी कवाईत करणे
दलेल बोलना — दड देणे
दलैया — पु नाश करणारा दळणारा
दवगरा — पु वर्षा ऋतूच्या प्रारभी पावसाची झड
दवा — पु औषध उपचार चिकित्सा.
दवाई — स्त्री वणवा आग.
दवा-दारू — पु औषधपाणी.
दवागी — स्त्री दावाग्नि
दवामी-बदोबस्त — सार्वकालिक प्रबध स्थायी व्यवस्था
दश — वि १०
—स्त्री दशी
दशगुणोत्तर — पु दशाश (गणित)
दशनाभी — पु गिरी पुरी इ. सन्याशाचे भेद
दशमलव — पु दशाशचिन्ह
दशहरा — पु दसरा विजयादशमी
दसखत — पु स्वाक्षरी
दसन — पु दात
दसना — क्रि अ. पसरणे आथरणे.

दसमाथ — पु रावण.
दसी — स्त्री दशी चिन्ह
दसौंखा — पु पखा हलणे
दस्तन्दाज़ी — फा. स्त्री ढवळाढवळ. हस्तक्षेप
दस्त — फा पु हात रेच.
दस्तक — फा स्त्री ठकठक करवसुलीचे आज्ञापत्र
दस्तकार — फा पु कारागीर
दस्तकारी — फा स्त्री शिल्प कला-कौशल्य
दस्तख़त — 'दसखत' पहा.
दस्तरखान — फा पु भोजनासाठी पसरलेले वस्त्र
दस्ता — पु वत्ता मूठ गुच्छ समूह
दस्ताना — पु हातमोजा.
दस्तावर — फा वि रेचक
दस्तावेज़ — फा स्त्री प्रलेख (दस्तऐवज)
दस्ती — हातचे.
—स्त्री. कुस्तीचा एक डाव.
दस्तूर — फा पु पद्धति नियम. पारशी-पुरोहित
दस्यु — पु दरवडेखोर.
दह — पु डोह हौद
—स्त्री ज्वाला
दहकना — क्रि अ तापणे धडधडून जाळणे
दहड — क्रि वि धडाधड
दहना — क्रि अ जळणे कुटणे खाली बसणे
दहपट — वि तळपट.
दहर, **दहार** — 'दह' पहा
दहरना, **दहलना** — क्रि अ थरथरणे
दहला — पु दश्शा (पत्यात)
दहाई — स्त्री दसपट
दहाड — स्त्री गर्जना
"ऊपर वरसै देव पीछे सिंह दहाडई."
दहाडना — क्रि. अ. गरजणे डुरकणे - मोठ्यामोठ्याने रडणे.
डहाड़ मारकर रोना — हेल काढून रडणे
दहाना — फा. पु. लगाम
— क्रि. स जाळणे
दहिजार — पु दाढी जळालेला (शिवी).
दहिना, **दाहिना** — वि उजवा
दहिने — क्रि वि उजवीकडे
— **वाएँ** — इकडे तिकडे
— **होना** — प्रसन्न होणे
दही — क्रि उभय दही जळाली
—— **दही करना** — 'दही घ्याहो दही" करीत विकीत फिरणे
दहूँ — अव्यय. किंवा कदाचित्.
दहेंदी — स्त्री दह्याचे मडके
दहेज — पु हुडा आदण
दहेजू — पु हुडा घेणारा
दहेला (**दह्यो**) — वि सतापलेला. दुःखी
दाँ — पु वेळ वेळा
फा पु ज्ञाता उदा. फारसीदाँ.
दाँग — फा स्त्री सहा रत्तीचे वजन दिशा.
—पु डका टेकडी
दाँत — पु. दात
—— **काटी रोटी** — दाट मैत्री
—— **खट्टे करना** — पराभूत करणे अपमान करणे.
— **चवाना**, — **पीसना** — दात ओठ खाणे.
(**किसीके**) **तालूमें दाँत जमना** — वाईट दिवस येणे साडेसाती ओढवणे.
दाँत वैठना — दातखीळ वसणे
दाँतो उंगली काटना — आश्चर्यचकित होणे खेद प्रकट करणे
—**तले उंगुली दवाना** — थक्क होणे तोडात बोट घालणे
—— **मे तिनका दवाना** — दाती तृण धरणे.
—— **तले जवान दो** — तोड आवरा. समजून वोला
दाँता किटकिट — **किलकिल** — स्त्री. वोलाचाली शिव्यागाळी. कचकच

दाँती – स्त्री. कोयता. कुमारीण (माशी). दरी दतपक्ति
दाँय – स्त्री मळणी. वेळा.
दाँया – पु उजवा
दाँव – पु सधि डाव
– चलना – जिंकणे विजयी होणे
– चलाना – हानि करणे
– पकडना – डाव करणे (कुस्तीत).
– बचाना – युक्ति हाणून पाडणे
– बैठना – सधि निघून जाणे.
दाँवनी – स्त्री बीज एक शिरोभूषण.
दाईं – वि उजवी. "दाँया" पहा
दाई – स्त्री दाई. धात्री. आजी
— से तेट छिपाना – जाणत्यापासून कोणतीही गोष्ट लपविणे.
दाऊँ – पु सधि वेळ डाव
दाऊ – पु वडीलबधु दादा. वलराम
दाऊदखानी – फा. पु उत्कृष्ट तादूळ पाढरे। गहू
दाख – स्त्री मनुका बेदाणा
दाग – पु डाग दाह
— देना – प्रेतसस्कार करणे.
दाग – फा. पु डाग चिन्ह कलक.
दागवेल – स्त्री सडक किंवा पाया खोदण्याचे कुदळीने केलेले चिन्ह
दाघ – पु उष्णता गरमी ताप. "दीरघ दाघ निदाघ"
दाजना – क्रि. अ जळणे द्वेष करणे
दाझना – क्रि अ तापणे. पोळणे
दाडस – पु धामण.
दाडिम – पु डाळिंब बीजपूरक. "धोखे दाडिमके सुया गयो नारियल खान"
दाढ – स्त्री डरकाळी गर्जना दाढ
– मारकर रोना – ओरडून ओरडून रडणे
दाढना – क्रि स भस्म करणे जाळणे दु:खी करणे
दाढीजार – पु दाढी गळालेला
दाता
दातार } – वि. दानशूर देणारा.

दातौन – स्त्री. दतधावन दतमजन. दातवण
दात्यूह – पु चातकपक्षी. मेघ
दाद – स्त्री गजकर्ण.
— फा स्त्री न्याय प्रशसा
दादा – पु आजोबा (वापाचा वाप). मोठा भाऊ.
दादि – स्त्री. न्याय. फिर्याद "सुनहु हमारी दादि गुसाईं"—क.
दादी – स्त्री पितामही
— पु फिर्यादी
दादु – स्त्री "दाद" पहा
दादुर – पु बेडूक.
दादू – पु पिंजारी जातीचा पथप्रवर्तक. साधू दादा
दाध – स्त्री दाह. कष्ट "दीरघ दाघ निदाघ".
दानदहेज – पु भेटीनजराणा अहेर-विहेर.
दानलीला – स्त्री श्रीकृष्णाची एक लीला. (अडवून कर घेण्याची)
दाना – फा पु दाणा धान्य
वि बुद्धिमान् चतुर
"खाकमे मिलता है दाना सब्ज होनेके लिये"
दानेदाने को तरसना
—मुहताज } – अन्नाला महाग होणे
दानी – वि उदार दाता
दानो
दानौ } – पु दानव राक्षस
दाप – पु गर्व घमेंड शक्ति क्रोध. उत्साह
दाभ – पु दर्भ
दाम – पु दोरी माळ लड रास जाळे फास मोल पख
– के दामपर – मूळ किमतीत
– खडा करना – किमत भरून निघणे रक्कम उभी करणे
चामके दाम चलाना – स्वच्छन्दाने वागणे.
दाम भर दना – पन पै चुकविणे

दामन - फा पु पदर. टोक. पायथ्याची जमीन
"फैलाइये न हाथ ना दामन पसारिये"
—जौक

दामनगीर - फा वि दावेदार.
"कहँ दिल्लीको दामनगीर शिवाजी"
—भूषण

दामाद - पु जावई
दामासा - पु. दिवाळे निघालेला व्यापारी. खक
दामिनी - स्त्री वीज बिंदी टिकली
दायसुलहब्स - अ पु काळ्या पाण्याची शिक्षा
दायर - फा वि फिरणारा चालू
— करना - खटला भरणे
दायरा - पु वर्तुळ टोळी घेरा.
दायाँ - वि उजवा
दायाँबायाँ न जानना - छक्के पंजे न समजणे
दाया - स्त्री दाई दया
दायाद - पु भागीदार. वारस
दायित्व - पु जबाबदारी फलभार
दायें - क्रि वि उजवीकडे
—लेना } - अनुकल होणे
—होना } प्रसन्न होणे
दारकर्म - पु विवाह
दारचीनी - स्त्री जायफळाच्या झाडाची साल दालचिनी
दार-मदार - फा पु विश्वास आधार
दारिउँ - पु डाळिंब.
दारी - स्त्री दासी कुलटा रांडिच्या (शिवी) वेळ
दारु-जोतिष - स्त्री कळसूत्री बाहुली
दारू - फा स्त्री औषध मदिरा
बदुकीची दारू "और दारू सबकी करी पै सुभाव की नाही"—कबीर
दारो } - पु डाळिंब
दारो }
दारोगा - फा. पु कोतवाल फौजदार
दाल - स्त्री डाळ
— गलना - डाळ शिजणे. हेतु पूर्ण होणे.
— दलिया - मीठ-भाकरी
— में कुछ काला होना - काळेबेरे असणे
— बँटना (जूतिया) - मोठी मारामारी होणे
कणिक तिंबणे (व्यंग)
दालमे मख्खी पड जाना - विरस होणे अस्वस्थ होणे
दालमोट } - स्त्री तुपात तळलेली मसाले-
—मोठ } - दार डाळ
दालान - फा पु ओसरी सज्जा दालन
दावँरी - स्त्री दावे दोरी
दावत - स्त्री मेजवानी आमंत्रण
दावन - पु दमन अनुपान
दावा - पु वणवा.
अ पु स्वत्व हक्क फिर्याद आरोप ठासून सांगणे
दावात - अ स्त्री दऊत
दावी - स्त्री प्रार्थना
दाश - पु नावाडी
दासन - पु अंथरूण
दासा - पु भिंतीला लागून बांधलेला. अंगणातील लहान चवुतरा.
दास्तान - स्त्री वृत्तान्त कहाणी.
दाहिन } - वि उजवा
दाहिना }
दाहिनी देना } - प्रदक्षिणा घालणे
—लेना }
दिअली } - स्त्री पणती
दिआली }
दिआ - पु दिवा
दिउली - स्त्री खपली दिवली डाळे चंदी
दिक् - अ वि त्रस्त दुःखी
पु क्षयरोग
दिक्कत - अ स्त्री अडचण. कष्ट रोग.
दिखलवाई - स्त्री दाखविण्याची मजुरी.
दिखलाना - क्रि स दाखविणे अनुभवणे
दिखावटी } - वि वरवर दिखाऊ
दिखौवा }
दिठवन - स्त्री कार्तिक शु॥११ प्रबोधिनी.
दिठौना - पु तीट.

दिढाना — क्रि स दृढ करणे पक्के करणे.
दिदार / **दीदार** — पु दर्शन भेट आवडता
दिन — पु दिवस
दिन को तारे दिखाई देना — अत्यत छळणे
— काटना — दिवस कठणे.
— चढना — दिवस वर येणे गर्भवती होणे
— ढलना — सध्याकाळ होणे
— दाहाडे — क्रि वि दिवसाढवळ्या
— दूना रात चौगुना होना — चद्रकले-प्रमाणे वाढत जाणे फार लवकर भरभराट होणे
दिन जाते देर नहीं लगती — वेळ झपाट्याने जातो
दिन भरना — सकटाचा काळ कठणे
दिनमार — वि डेन्मार्कवासी
दिनार — फा पु मोहोर (नाणे)
— वि जुना वृद्ध
दिनियर / **दिनेर** / **दिनैला** — पु सूर्य — वि जुने
दिनाघ — पु उल्लू
दिनौंधी — स्त्री दिवसाधळे
दिमाग — अ पु मेदू मस्तिष्क
दिमाग आस्मानपर होना / **— चढना** — अत्यत अहकार होणे
— खाली करना — डोकेफोड करणे
— चाटना — डोके उठविणे
— ठंडा करना (होना) — सताप, आवरला जाणे गर्व उतरणे.
दिवाना — वि वेडा ध्येयवेडा
दिया — पु दिवा
दियारा — पु कुरण प्रात प्रदेश
दियासलाई — स्त्री आगकाडी
दिरम — पु एक नाणे रुपया
दिरमानी — पु वैद्य
दिरिश — पु तमाशा दृश्य
दिल — फा पु हृदय मन
— उचटना — चित्त उदास होणे मन न लागणे
— कडा करना — मन घट्ट करणे.
— का कँवल खुलना — कळी खुलणे.
— का बादशाह — अत्यत उदार
— के फफोले फोडना — खुनशीपणाने बडबडणे
— गिरना — उदास होणे
— जमना — मन लागणे
— देना — प्रेम करणे
— निकालकर रखना — हृदय उघडून दाखविणे अत्यत हित करणे
— फिर जाना — वैर होणे
— बुझाना — उत्साहरहित होणे.
— मसोसना — चुरमुरे खात राहणे.
— मे जमना / **— बैठना** / **— मे पैठना** — अत्यत प्रिय होणे. — निश्चय होणे पटणे.
— मे फर्क आना — मन कलुषित होणे.
— लगाना — प्रेम करणे मन लावणे.
दिलही दिलमे — गुपचुप
दिलचला — वि साहसी स्वच्छदी
दिलचस्प — फा वि सुदर आकर्षक
दिलचस्पी — स्त्री आकर्षण हिताहित रस मनोरजन
दिलजला — वि भग्नहृदय
दिलजोई — फा स्त्री समाधान सतोष.
दिलरुबा — पु आवडता प्रिय — "मुशफिक लिखू शफीक लिखू दिलरूबा लिखू"
दिलावर — फा वि शूर वीर साहसी.
दिलासा — पु धीर आश्वासन
दिली — वि हार्दिक दाट (मैत्री).
दिलेर — फा वि शूर वीर साहसी
दिल्लगी — स्त्री थट्टा उपहास
(किसी बातकी) दिल्लगी उडाना — उपहास करणे खोटे ठरविणे
दिल्ला — पु दारावर लावण्याचा आरसा
दिवाभिसारिका — स्त्री दिवसा आपल्या प्रियकराकडे जाणारी नायिका
दिवार / **दिवाल** — स्त्री भिंत.पार्श्वभूमि आधार
दिवालिया — वि दिवाळखोर

दिसी – स्त्री दिशा

दिहरा
देहर } – पु. मदिर. देवडी.

दिहात
दिहाती } – पु खेडे.

दीखना – वि खेडवळ ग्रामीण

दीखी – क्रि अ दिसणे. डोळ्यापुढें येणे वाटणे

दीर्घी – स्त्री तलाव तळें

दीच्छा – स्त्री दीक्षा शिकवण.

दीठ
दीठी } – स्त्री दृष्टि दृष्ट.

—— उतारना
—— जलाना
—— झाडना } दृष्ट काढणे. – लोण उतरणे

दीदा – पु नेत्र

—— नवना – नम्र होणे डोळा लवणे

—— लगना – मन वसणे.

दीदे का पानी ढलजाना – निर्लज्ज वनणे

दीदे फाडकर देखना – डोळे फाड फाड्न पाहणे

दीदार – फा पु. दर्शन भेट.

दीदी – स्त्री. वडील वहीण.

दीन – वि. कगाल विचारा नम्र

—— अ पु. धर्म. पथ

दीने इलाही – अकवर प्रणीत असफल धर्ममत

दीनदार – वि धार्मिक

दीक्षा – स्त्री गुरुमत्र शिक्षण

दीक्षान्त – पु शिक्षणाची समाप्ति. उ. 'दीक्षान्त भाषण'

दीनदुनिया – अ स्त्री स्वार्थ-परमार्थ

दीनार – पु मोहोर. एक दागिना.

दीपत – स्त्री प्रकाश. क्रान्ति

दीमक – फा स्त्री. वाळवी वारूळ

दीया – पु दिवा.

—— वढाना – दिवा विझविणे.

—— लेकर ढूढना – चिकित्सेने शोध करणे.

(किसी के घर का) दीया ठंडा होना – एखाद्याचा मृत्यु झाल्यानतर कुटुंवात अधार होणे

दीर्घपृष्ठ – पु साप.

दीवट – स्त्री दिवलाणे. ठाणवई.

दीवान – अ पु. राजसभा कार्यालय प्रधान. गजलाचा सग्रह

दीवान आम – अ पु सामन्याची सभा

दीवान खास – अ पु मुख्य सभा.

दीवाना – फा. वि वेडा ध्येयवेडा.

दीवानी – फा स्त्री. प्रधानपद. दिवाणी न्यायमदिर.

दीवार
दीवाल } – फा. स्त्री 'दिवार' पहा.

दीवारगीर – फा. पु भितीतील दिवा ठेवण्याची जागा. भितीला टागण्याचा दिवा

दीह – वि दीर्घ. मोठा.

दुन्द – पु देगल हुल्लड.

दुन्दुह – पु. विरोळा.

दुम्बा – पु मोठें पलाड् असलेला मेंढा.

दु – वि दोन.

दुख – पु दु ख.

—— उठाना – दु ख भोगणे.

—— बँटाना – सहानुभूति दाखविणे.

—— भरना – दिवस कठणे

दुअत – पु दुष्ट दुर्जन वैरी.

दुआ – अ स्त्री. दुवा प्रार्थना याचना.

—— माँगना – आशीर्वाद मागणे.

—— लगना – आशीर्वाद फळास येणे

दुआवा – फा पु दोन नद्यामधील प्रदेश

दुआल – फा स्त्री कातडें कातडी पट्टा.

दुइ
दुई } – वि दोन.

दुइज – स्त्री द्वितीया. पु द्वितीयेचा चद्र

दुकडा – पु जोडी. छदाम दोकडा.

दुकाल – पु दुष्काळ.

दुकेला – पु दुकटा.

दुक्कड – वि चौघडा.

दुखडा – वि दोन मजली दुघई

दुखडा – पु. कष्ट, रडगाणे.

दुखडा रोना – रडगाणे गाणे

दुखारी, दुखिया, दुखियारा — वि. दु खी

दुखीला, दुखौंहाँ — वि. दु खद

दुगडुगी — स्त्री. धुगधुगी. गळयातील एक दागिना

दुगड़ा — पु दोन नळयाची बदूक.

दुगना, दुगुन, दुगुना, दुचन्द — वि दुप्पट लयीची दुप्पट.

दुगासरा — पु किल्ल्याजवळचे गाव.

दुघडिया — मुहूर्त. पु. दोन घटकाचा मुहूर्त

दुचिताई — स्त्री. चिंता भय.

दुज — पु द्विज.

दुजानू — क्रि वि गुडघे टेकून बसण्याची क्रिया

दुजानू वात — एक घाव दोन तुकडे.

दुटूक — वि. दोन तुकडे.

दुटूक वात — स्पष्ट किंवा खरी गोष्ट

दुतकार — पु धिक्कार तिरस्कार.

दुतकारना, दुदलाना — क्रि स हिडिस फिडिस करणे —झिडकारणे धिक्कारणे

दुतारा — पु. दोन ताराचा वाजा.

दुति — स्त्री चमक दीप्ति शोभा प्रकाश.

दुदामी — स्त्री माळव्यातील एक सुती कापड.

दुदिला — वि व्यग्र द्विधा चित्त झालेला

दुधमुँहा — वि तान्हे (वाळ)

दुधाँडो — स्त्री दुधाची चरवी.

दुधार — वि दुवाळ दोन धाराचा

दुधिया विष — पु गोड विष (याची झाडे काश्मीरमध्ये आहेत)

दुनियाँ — स्त्री जग प्रपच. जनता

—— की हवा लगना — पाणी लागणे (लौकिक गोष्टीचे).

—— के परदेपर — जगात

—— भरका — सर्वांत अधिक

दुनियादार — फा वि ससारात गढलेला. कपटी व्यवहारी. गृहस्थ.

दुनियादारी — स्त्री. लौकिक व्यवहार.

दुनियावी — फा वि. लौकिक व्यावहारिक.

दुनि, दुनी — स्त्री जग

दुनौना — क्रि अ दामटी वळणे दुमडणे.

दुपटा, दुपट्टा — पु. दुघडी वस्त्र उपरणे.

—— तानकर सोना — ढाराढूर निजणे.

दुपहरिया — स्त्री दोन प्रहरची वेळ. दुपारी (एक फूल झाड)

दुफसली — वि. दोन पिके येणारी भूमि

—— में पडना — दुग्ध्यात पडणे

दुबकना — क्रि अ दबून बसणे लपणे.

दुबधा, दुविधा — स्त्री सदेह गोधळ दुग्धा.

दुबारा — क्रि वि दुसऱ्यादा दुहेरी

दुभाखी — पु दुभाष्या

दुम — फा स्त्री शेपटी अवतार (व्यंग्य). जसे —'धर्म की दुम'

—— दबाकर भागना — शेपूट घालून पळणे

—— हिलाना — गोंडा घोलणे

दुमची — फा स्त्री लेडी (घोड्याची). चामड्याचा पट्टा

दुमानी — वि व्द्यर्थी दुटप्पी

दुरन्त — वि कठिण घोर प्रचड अशुभ.

दुरथल — पु घाणेरडी जागा

दुरद, दुरदाल — पु हत्ती

दुरदाम — वि कष्टसाध्य

दुरदुराना — क्रि स हाकलणे हडहड करणे.

दुरना — क्रि अ लपणे

दुरबार — वि अटळ

दुरभिसन्धि — स्त्री दुष्ट विचार (वेत). वाईट कामातील एकी

दुरमुस — पु सडक कुटण्याचे यत्र धूमस (लोखडी ठोकणी)

दुर्रा — पु चाबूक कोरडा

दुराज — पु द्विदल राज्यपद्धति.

दुरालाप — पु शिवी

दुराव — पु भेदभाव

दुलकी — वि. दुडकी ठुमकती (चाल).

दुलत्ती — स्त्री दुगाणी
दुलदुल — अ पु मिश्रच्या शहाने महमद-साहेबाना भेट दिलेले खेचर
दुलराना — क्रि स गोजारणे लाड करणे
दुलहन
दुलेहिन
दुलेही } — स्त्री नववधू
दुलहा — पु नवरदेव
दुलाई — स्त्री थोडा कापूस भरलेली हलकी दुलई
दुलाना — क्रि स डुलणे मागे पुढे होणे
दुलार — पु लाड प्रेम
दुलारा — वि लाडका
दुलीचा — पु हत्तीच्या हौद्यावरील मखमाली चादर
दुलोही — स्त्री एक तलवार
दुव — वि दोन
दुवन — वि दुष्ट राक्षस
दुविधा — स्त्री सशय दुग्धा
दुशवार — फा विं. कठिण
दुशाला — पु बुट्टयाचा शाल
"सुवाला है दुशाला है विशाला चित्र-शाला है"
दुसरिहा — वि सायीदार समान तुल्य दुसरा
दुसाद — पु डोब भगी दु साध्य
दुसाल — पु आरपार भोक
दुहना — क्रि स धार काढणे पिळणे
दुहलेना — सार काढून घेणे
दुहनी — स्त्री दुधाची चरवी
दुहराना — क्रि स दुघडी करणे द्विरुक्ति करणे
दुहाई — स्त्री घोषणा धावा शपथ दूध काढण्याची क्रिया जय असो (राम दुहाई)
—— देना — धावा करणे
—— फिरना — नव्या राजाची घोषणा होणे. यशोदुदुभि झडणे
दुहाग — पु दुर्भाग्य वैधव्य
दुहागिनी — स्त्री विधवा
दुहागिल — वि. अभागी
दुहाजू — वि विजवर.
दुहार — पु दूध काढणारा
दुहावनी — स्त्री 'दुहाई' पहा.
दुहिन — पु ब्रह्मदेव
दुहूँ — वि दोघेही
"विनती करौ दुहूँ करजोरी"
दुहेल — वि कठिण क्लेशयुक्त.
दूंद — पु उपद्रव झगडा द्वद्व.
दूखना — क्रि स देणे कलकित करणे
दूतर — वि दुस्तर कठिण
दूध — पु दूध
—— का दूध और पानीका पानी करना — वरोवर न्याय करणे
—— की मक्खीकी तरह निकालना — खडयासारखे बाजूस काढणे
—— के दाँत न टूटना — ओठावरचा जार वाळलेला नसणे
—— को लजाना (माता के) — करू नये ते कार्य करणे
—— नहाओ —पूतो-फलो — पुत्रपौत्र — धनधान्यसमृद्धिरस्तु
—— फटना — दूध त्रोथापाणी होणे
दूधधार — पु साबरकाडे
दूधभाती — स्त्री विवाहाच्या चौथ्या दिवशी वरकन्येचे दूधभाताचे भोजन
दूधिया — वि दुधात बनविलेले दुध्या-रगाचे
— स्त्री एक दगड एक गवत दुध्या भोपळा
दून — स्त्री दुजाभाव खिड खोट्ट तराईची जगले
दून की लेना
दून की हाँकना } — शेखी मिरविणे
दूना — वि. दुप्पट
दूब — स्त्री दूर्वा
दूबिया — वि हिरवा दूर्वांचा रग असलेला
दूभर — वि कठीण
दूरदेश — फा वि दूरदृष्टि
दूर - क्रि वि दूर विलग (स्त्रीलिंगी उपयोग)
—— की बात — सूक्ष्म विषय.

—— कौडी उठाना }
—— लाना } — कठिण काम करून दाखविणे नवा शोध लावणे
दूरमुद्रक — पु टेलीप्रिंटर
दूरी — स्त्री अतर दूरपणा
दूलह }
दूल्हा } — 'दुलहा' पहा
दूहा — पु दोहा
देआडा — पु वारूळ
देखना — क्रि स पाहणे हेरणे
—— सुनना — शोध करणे ज्ञान प्राप्त करणे
देखते रह जाना — थक्क होणे
देखा जायगा — पाहता येईल पाहू
देखभाल — स्त्री देखरेख
देखादेखी — पाहून अनुकरणाने
देखावटी — वि कृत्रिम
देखासुनी — पु साक्षात् दर्शन विचार-पूर्वक निश्चय केला अशी
देग — फा पु पातेले
देगचा पु }
देगची स्त्री. } — पातेली
देन — स्त्री देणगी दान
देनहार — वि देणारा
देना — क्रि. स देणे
दे देना — देऊन टाकणे
दे मारना — क्रि स फटकारणे ठेवून देणे (थप्पड) लगावणे
देर }
देरी } — फा स्त्री उशीर
देव — पु देव (बहुमानार्थी सबोधन.)
— फा पु राक्षस
देवठान — पु प्रबोधिनी एकादशी (कार्तिक शु ११ या दिवशी उसात देव ठेवितात)
देवभाषा — स्त्री संस्कृत भाषा
देवर — पु धाकटा दीर
देवरा — पु क्षुद्र दैवत
देवरात — पु. परीक्षित राजा
देवरानी — स्त्री धाकटी जाऊ
देवल — पु पुजारी पडा

देवा — वि ऋणकरी. देणेदार.
देवानां प्रिय — पु मूर्ख बकरा
देवार }
देवाल } — 'दिवार' पहा
देशज — वि सस्कृत वा अपभ्रष्ट नसलेले नि प्रातीय (शब्द)
देशनिकाला — पु हद्दपारी निर्वासन
देशावर — पु विदेश विदेशातून आलेला माल
देह — स्त्री शरीर
—— छोडना — मरणे
—— धरना — जन्म घेणे
देहरा — पु देऊळ मनुज शरीर
देहरी }
देहली } — स्त्री उबरठा
देहात — फा पु खेडेगाव
देहान्त — पु मृत्यु
देहात्मवादी — पु नास्तिक.
देही — पु जीव आत्मा
"देही कर्मानुगोऽवश"
दैंजा — पु हुडा
दैंन — वि देनेवाला
दैंया — पु 'दइया' पहा
दैंयाकरके — फार कष्टाने.
दैव — वि देवासबधी
पु भाग्य
—— बरसना — पाऊस पडणे.
—— फटना — गडगडाट होऊन पाऊस पडणे
दैवज्ञ — पु ज्योतिषी
दैहौं — क्रि स देईन (प्रा प.)
"दैहौं उत्तर जो रिपु चढि आवा"
दोचना — क्रि स दडपणे
दो — वि दोन
—— दिन का — थोड्या कालाचा
—— चार होना — भेंट होणे
—— जीसे होना — गर्भार होणे
दोई }
दोउ }
दोऊ } — वि दोन्ही दोघे (प्रा प)
दोकना — क्रि अ गर्जणे.

दोकला – पु दोन खटक्याचे कुलूप
दोखना – क्रि स दोष लावणे
दोगला – वि भिन्न जाती स्त्री-पुरुषाची सतति लेकावळा
दोगा– पु रजई दावे पाण्यात विरलेला चुना
दोच – स्त्री गोंधळ दु ख
दोचना – क्रि स भीड घालणे दडपणे.
दोचित्ता – वि उद्विग्न सदेहयुक्त
दोजख – फारशी पु नरक
दोजिया – वि गर्भवती
दोझा – पुर्नविवाहित वर पाटाचा नवरा
दोतला – वि दुमजली दोन तळी
दोन – पु खिंड दुआब सगमस्थान
दोना – पु द्रोण
दोनी – स्त्री } – लहान द्रोण
दोनिया – पु }
दोपल्ली – वि घडीची टोपी
दो फ़सली – वि ज्या देगात रब्बी व खरीप दोन्ही पिके होतात.
दोवर – पु दुवळा
दो मुँहा – पु दुतोंडचा.
दोय – वि. दोन दोन्ही (प्रा प)
दोरसा – वि दोन रसांचा. व्द्यर्थी एक प्रकारची तमाखू
दोरसे दिन – गर्भारपणाचे दिवस.
दोला – पु डोली झोपाळा नीळ. वि दुगल (खेळात)
दोषा – स्त्री रात्र
दोस – पु अपराध दोप खोड. मित्र.
दोसाद – पु एक पूर्वास्पृश्य जाति
दोसाला – 'दुगाला' पहा
दोस्ताना – फा पु मैत्री वि मित्रत्वाचा
दोह – पु शत्रुता
दोहत्थड़ – पु दोन्ही हातांनी मार खाणारा.
दोहद – पु डोहाळे
दोहना – क्रि स दोपी ठरविणे तुच्छ लेखणे द्रोह करणे. दूध काढणे
दोहनी } – स्त्री. दुधाची चरवी
दोहिनी }
दोहरा – वि पु दुहेरी
दोहराना – 'दुहराना' पहा.
दोहला – वि दोन विते झालेली गाय
दोहाई – 'दुहाई' पहा
दोहाजू – पु विजवर
दौं – अव्यय. अथवा स्त्री वणवा
दौंकना – क्रि अ चमकणे जोराने बोलणे. फटकारणें.
दौंगडा } – पु वळवाचा पाऊस.
दौंगरा }
दौंचना – 'दोचना' पहा
दौंरी – स्त्री मळणी
दौड – स्त्री धाव मर्यादा आरक्षीदल (पोलीस पार्टी)
दौडधूप – स्त्री खटाटोप धावाधाव
दौडजज – वि फिरता न्यायाधीश.
दौडाक – वि धावणारा
दौडान } स्त्री. वेगाने चालणे झोत
दौरान } ओघ मवळी सुटी.
दौडाहा – पु हलकारा दूत
दौना – पु दवणा द्रोण
दौर – अ पु फेरा कालचक्र उन्नतिकाल. घुडगूस
दौरदौरा – अ पु प्राबल्य बोलबाला.
दौरा – पु फेरा झटका पेटारा. लहर
दौरे सिपुर्द करना – सेशन कमिट करणे.
दौरी – स्त्री करंडी डाली
दौलतखाना – फा पु घर निवासस्थान.
दौलत मंद – वि धनवान्
दौवारिक – पु द्वारपाल
दौहित्र – पु मुलीचा मुलगा.
द्योस – पु दिवस
द्वादसबानी – वि निर्दोष तेजस्वी सपूर्ण.
द्विरूढापति – पु विधवेचा नवरा.
द्विरेफ – पु भुगा

ध

धंधक – पु जजाळ अवडवर कपट.
धधकधोरी – वि नेहमी कामात गुतलेला
धंधला } – पु खोटे ढोंग. वहाणा.
धांधला }

घंघलाना – क्रि. अ लटपट करणे.
घघार – स्त्री ज्वाला
घँघोर – पु जाळ. होळी
घंघारी – स्त्री. मायाजाल भ्रम.
घँसना – क्रि अ घुसणे रुतणे. खचणे
घँसान – स्त्री } उतार दलदल.
घँसाव – पु. } – मुसडी
घक – स्त्री धडधड. लिखा
—— क्रि वि एकदम एकाएकी
—— हो जाना (जी) – भयाने धडकी भरणे
घकधकी – स्त्री धडधड धुगधुगी
घकधकाना – क्रि अ कच खाणे मनात जळणे
घकपेल / **घकापेल** } – स्त्री रेटारेटी गर्दी
घकारा – पु खटका. भय आशका
घकियाना / **घकेलना** } – क्रि. स ढकलणे
घक्कंधक्का – पु धक्काबुक्की रेटारेटी
घगड़ा – पु. उपपति यार
घगवरी – स्त्री आवडती कुलटा
घज – स्त्री शृगार सुदर रचना ढव
घजभंग – पु एक प्रकारचा नपुसकपणा
घजा – स्त्री ध्वजा.
घजिल्ला – वि सुदर [पट्टी
घज्जी – स्त्री चिंधी पत्रा (लोखडी)
घज्जियाँ उडाना – फजिती (रेवडी) उडविणे
घज्जियाँ करना – क्रि स चिंध्या करणे
घडग – वि नागवा
घडसे – क्रि वि वेधडक धाडकन
घडक / **घडकन** / **घरक** } – स्त्री धडधड (छातीचा). भीति.
घडघडना – क्रि स. धाडधाड आवाज करणे [धाड करीत
घडघडाता हुआ – वि नि सकोच. धाड-
घडल्ला – पु धडाका
घडल्लेसे – धाडकन् वेधडक
घड़ा – पु वाट
घड़ा करना (बांधना) – तराजूची दोन्ही पारडी (वस्तू वजन करण्याचे आधी) बरोबर करून घेणे दोप किंवा कलक लावणे [शब्द.
घडाम – पु एकदम वरून खाली पडण्याचा
घडामसे – धाडकन्
घत् – अव्यय हड (तिरस्कार सूचक शब्द)
घता बताना – बोळवण करणे आगठा दाखविणे
घतींगर – वि 'दोगला' पहा धटिंगण.
घतूर / **घतुरा** } – पु धोतरा. कर्णा
—— खाये फिरना – उन्मत्तपणे फिरणे
घतूरिया – वि कपटी बहुरूपी
घघकना – क्रि अ धडधडणे ज्वाळा निघणे धसका बसणे
घघका – पु धसका
घनधाम – पु घरदार व सपत्ति.
घनधारी – पु कुबेर
घनंतर – पु धन्वतरी. फार मोठा
घनि – स्त्री वधू युवति स्त्री
वि धन्य
घनिया – स्त्री वधू युवति स्त्री
पु धने कोथिबीर
घनुई / **घनुही** } – स्त्री धनुकली लहान धनुष्य
घनुक / **घनुख** } – पु इद्रधनुष्य धनुष्य
घनुकवाई – स्त्री धनुर्वात
घन्ना – वि स्तुतिपात्र पुण्यवान्
पु. बैल किंवा गाईची एक जात
पु एक प्रसिद्ध रामभक्त
– देना / **– देकर बैठना** } – ठिय्या देऊन बसणे फतकल घालून बसणे
घन्नासठे – पु पैसेवाला
घन्नी – स्त्री रिफाड (लाकडाचे) खोडा. जनावराची एक जाति
घन्यवाद – पु आभार.
घपना – क्रि अ. वेगाने चालणे ठोकणे.

धप्पा – पु थप्पड हानि धक्का,
धब्बा – पु डाग कलंक.
धम – 'धडाम' पहा
धमक – स्त्री. आघाताचा शब्द चाहूल आघाताने होणारा थरारा धक्का
धमकना – क्रि अ आदळणे ताव मारणे व्यथित होणे [पिटणे
धमधमाना – क्रि अ धमधम शब्द करणे
धमधड } – वि धष्टपुष्ट. मूर्ख.
धमधूसर } [तोफ
धमाका – पु धडाका धक्का हत्तीवरील
धमाचौकडी } – स्त्री उपद्रव. मारामारी.
धमार } धिंगामस्ती
धमाल }
धम्मिल्ल – पु बुचडा. वेणी.
"गृहीत्वा धमिल्ल मम सखि ! निपीतोऽधररस"
धयना – क्रि अ धावणे
– पु दुष्टता
धरता – वि धरणारा पकडणारा.
धरती – स्त्री भूमि जमीन
धरन – स्त्री तुळई प्रतिज्ञा गर्भाशयाची आधार-नलिका हट्ट. पृथ्वी
धरना – क्रि स ठेवणे घेणे पकडणे.
पु धरणे आग्रह
धरना देना – धरणे धरून बसणे
धरा रह जाना – जागच्या जागी राहणे उपयोगात न येणे
धरहर – स्त्री धैर्य रक्षण सहाय्य.
धरहरना – क्रि अ धडाधड आवाज होणे
धरहरा – पु मनोरा (धराहर).
धराऊ – वि. ठेवणीतले गाठोड्यातील उत्तम जुने
धरादन – स्त्री अधीनता
धरोहर – स्त्री ठेव. अमानत
धर्म – पु पुण्यकर्म स्वभाव सदाचार गुणधर्म पथ
— कमाना – पुण्य जोडणे
— छोडना – अप्रामाणिकपणा करणे
— कर्मका पक्का – कर्तव्य-कर्म किंवा सत्कर्म करण्यात दृढ
— लगती कहना – सत्य किंवा योग्य गोष्ट सागणे [होते ती.
— धक्का – पु धर्म करण्याने जी हानि
धर्मसंकट – पु. समान कर्तव्यापैकी कोणते करावे यात संशय पडणे.
धर्मघडी – स्त्री. मोठे घड्याळ (भिंतीवर लावण्याचे किंवा सार्वजनिक).
धर्षण – पु अपमान हल्ला. भीड. (धर्ष)
धवनी – स्त्री भाता धमनी.
वि पाढरे
धवलना – क्रि स उजळणे.
धवना – क्रि स. पळविणे [डास. द्वेष.
धसक – स्त्री. ठसका (खोकल्याचा)
धसकना – क्रि स. खचणे भिणे.
धसना } क्रि अ. उध्वस्त होणे.
धसमसाना } घुसणे रुपणे
धसना – स्त्री उतार बुंदेलखंडातील एक छोटी नदी.
धहरना – क्रि स. गडगडणे. पडणे
धांगड – पु वडारी. [गोधळ
धांदली – स्त्री उपद्रव अन्याय.
धाँयधाँय – स्त्री. दाणादाण. धडाका
धाँस – स्त्री उग्र वास. खकाणा (उ मिरचीचा)
धाक – स्त्री रुबाब. धाक
— बनना – धाक बसणे.
— जमाना }
— बधना } छाप बसविणे
— बांधना }
धाकर – पु मिश्र संतति
धाखा – पु. पळस.
धागा – पु दोरा सूत
धाड – स्त्री गर्जना टोळी धाड
धाधि – स्त्री ज्वाला
धान – पु साळ भात (नपु)
धाना – क्रि अ धावणे पळणे.
धानी - स्त्री स्थान फिका हिरवा रंग लाही
धाप – पु एक मैल कोसाचे माप
स्त्री संतोष.

धापना – क्रि अ तृप्त होणे मन भरणे
धाभाई – पु दूधभाऊ.
धामिन – पु धामण
धाय – स्त्री दाई
धार – पु. अखंड प्रवाह प्रदेश हत्याराची धार सेना दिशा कर्ज
— उलटना – बोथट होणे [(दुधाची)
— चढाना – धारणे सततधार.
— मारना – मुतणे
— बांधना – धार बोथट करणे
धाराधर – पु मेघ [घेणे
धारना – क्रि स धारण करणे उधार
धारावाही – वि अस्खलित
धारासार – वि सरीवर सरी
धारीदार – वि रेघाचे.
धारोष्ण – गाईच्या स्तनातून निघालेले थोडें गरम असे दूध
धावन – पु दूत धावणे
"धावनतहाँ पठावहु देहि लाख दस रोका"
धावनी – स्त्री दूती सेविका परिचारिका
धावा – पु हल्ला
— बोलना / **— मारना** – चढाई करणे भरभर चालणे तुटून पडणे
धिंग – पु गुंड
धिंगरा – पु गुंड मवाली
धिंगा – वि निर्लज्ज बदमाश अन्यायी
धिआ – स्त्री मुलगी
धिराना – क्रि स भिवविणे धमकावणे क्रि अ ढिले पडणे आवाज पडणे
धींगा-धींगी – स्त्री अन्याय अत्याचार उपद्रव
धींगामुश्ती – स्त्री. धिंगामस्ती
धीजना – क्रि स. स्वीकारणे प्रसन्न होणे अंगीकारणे
धीम / **धीमा** – वि मंदगामी मंद हळू
धीमर – पु नावाडी कोळी धीवर
धीय / **धीया** – स्त्री. मुलगी वृद्धि
धीर – वि. धैर्यवान् शांत
धीरिय – स्त्री. मुलगी. कन्या.
धीरी – पु बाहुली (डोळ्यातील)
धीवर – पु नावाडी कोळी
धुंआँ – पु धूर
धुंआरा – पु धुराडे
धुंगार – स्त्री फोडणी [अस्पष्टता
धुंद – स्त्री. सारा (डोळ्याचा) धुंदी.
धुंधकार – पु अंधार
धुंधरित / **धुंधला** – वि अस्पष्ट अंधुक
धुंधुआना – क्रि अ धुमसणे
धुआँ – पु धूर [काढणे
— निकालना – मनातला संताप
— होना (मुँह) – तोंड काळवंडणे
धुंएका धौरहरा – क्षणभंगुर वस्तु
धुएं के बादल उडाना – मोठी थाप ठोकणे.
धुआँकश – पु आगबोट तावदान
धुआँकश – वि काळे वेगाने
धुआँधार – वि घोर प्रचंड जोराचे धुरकट
– पु एक प्रसिद्ध धबधबा
धुआँना – क्रि अ धुरकटणे
धुइँ – स्त्री धुनी [पैशाचे पाकीट
धुकडी – स्त्री तोडा (रुपये ठेवण्याचा).
धुक्कड-पुक्कड – पु तिरपिट गाळण
धुकधुकी – स्त्री धुगधुगी कप एक दागिना.
धुकना – क्रि अ लवणे लचकणे पडणे.
धुकनी – स्त्री भाता
धुकैया मारना – गुडघ्यात मान घालणे
धुज / **धुजा** / **धुजी** – स्त्री ध्वजा पताका झेंडा.
धुडंगा – वि नागडाउघडा [शब्द
धुतकार – स्त्री तिरस्कार करण्याचा हड्
धुधुकारी – स्त्री घोरशब्द गर्जना
धुन – स्त्री छंद प्रवृत्ति एकाग्रता ध्वनि. लहर भजन
– का पक्का / **– का पूरा** – दृढनिश्चयी.
— बाँधना / **— लगाना** – नामगजर करणे
— सवार होना – छंद लागणे. वेड लागणे.

घुनकना – क्रि स पिंजणे
घुनकी – स्त्री पिंजण-यंत्र
घुनना – क्रि स कापूस पिंजणे मारणे. तेच तेच बोलणे घुमणे
घुना – पु पिंजारी
घुनि – स्त्री गाण्याची पद्धति
घुनियाँ – पु कापूस पिंजणारा
घुनी – स्त्री पद्धति (गाण्याची) नदी. "बहुगुन तो मैं है घुनी अति पवित्र तव नीर"
घुपेली – स्त्री घामोळे
घुबला – पु लहगा
घुमला – वि मळकट धुरकट. रगाचा
घुर – पु भार गाडीचा आस उच्चस्थान. —अव्यय सरळ [सारा.
घुरकट – पु ज्येष्ठ महिन्यात भरलेला
घुरचट – क्रि. वि एकसारखे
घुरवा – पु मेघ
घुरा – पु गाडीचा कणा.
घुराघुर – क्रि वि सरळ (चालू लागणे)
घुरियाना – क्रि स कोणत्याही बाबती-तील उणीव युक्तीने छपविणे
घुरेंटी / **घुरेंडी** — स्त्री धुळवड. फाल्गुन वद्य प्रतिपदा
घुरी – पु परमाणु कण
— उडाना – धुव्वा उडविणे छिन्न-विच्छिन्न करणे
घुलना – क्रि अ धुतले जाणे.
घुलाना / **घुलवाना** —क्रि स धुवविणे
घुलाई – स्त्री धुण्याची क्रिया किंवा मजुरी
घुसवदी – स्त्री तटवदी
घुस्सा – पु गरम पाघरूण (लोकरीचे)
घूत – वि कापणारा धूर्त कपटी
घूनी – स्त्री धुमी धूरी धुनी [होणे
— जगाना – शेगडी पेटविणे विरक्त
— रमाना – धुनी पेटवून बसणे.
घूप – पु धूप हवनद्रव्य सूर्यप्रकाश
— खाना – ऊनपाळचा घेणे. [करणे
— मे बाल सफेद करना – आयुष्य व्यर्थ

घूप-छाँह – स्त्री ऊनसावली. पडपड सावली (एक खेळ). अजिरी रगाचे वस्त्र भाग्यचक्र [प्रसिद्धी
घूम – पु धूर करपट ढेकर धूमकेतु स्त्री गोगाट गडवड.
— डालना / **— मचाना** } खूप गडवड करणे [करणे. उच्छाद माडणे. प्रलय
घूमधाम – स्त्री. धामधूम. थाटमाट.
घूमपोत – पु अग्निबोट स्टीमर
घूमबत्ती – स्त्री सिगरेट विडी चिरूट.
घूमफोफी – स्त्री. विदेशी चिलीम.
घूमर – वि मळकट
घूमिल – वि 'घुमला' पहा
घूर / **घूरि** —स्त्री धूळ.
घूरा – पु धूळ चुरा भुकणी.
— करना – सुठ इ. चोळणे (रोग्याला).
घूल – स्त्री धूळ चूर्ण [फजिति होणे.
(किसी की) घूल उडना – रेवडी उडणे.
घूल की रस्सी बटना – वाळूचे तेल काढणे. "जे लोकासि तर्केना । तेच करूनि दावी जना" [नम्र होणे.
— चाटना – गोडा घोळणे अत्यत
— डालना (किसी बातपर) –एखादी गोष्ट पसरू न देणे दाबादाबी करणे.
— डालना (सिरपर) – पस्तावणे. मान हलविणे
छानना / **फाकना** } वणवण फिरणे रानोमाळ भटकणे
घूलघूसर – मातीने माखलेला.
घूल समझना – तुच्छ मानणे
घूला – पु. भाग तुकडा
घूघुघू – वि ढुमढुम.
घूस – पु ढिला
घूसना – क्रि स शिव्या देणे.
घूसरा – वि मळकट.
घूहा – पु. फसवणूक. भोज्या (खेळात)
घेलचा / **घेला** } –पु अर्धा पैसा अधेला.

धेताल – पु चंचल. उद्धट.
धैना – स्त्री. उपद्व्याप स्वभाव.
धोकना – क्रि स भाता फुकणे. कापणे.
धोधा – पु लोदा गोळा मनुष्य.
— (मिट्टीका) – शेणमातीचा
– आळशी मूर्ख
धोई – स्त्री बिनडोळाची डाळ राजगिरा
धोकड – वि गढ लठ्ठ्या वलवान्
धोका } – पु. कपट फसवणूक. भ्रम
धोखा }
—खाना– फसणे
—देना – गुगारा देणे.
–करना } – बुजगावणे उभे करणे
–लगाना }
धोखे की टट्टी – मृगजळ सारहीन
धोखे मे (किसी के) – एका ऐवजी दुसरा समजून [ऐवजी
— पडना– कल्पनेच्या विरुद्ध घडणे.
— उठाना – भ्रमात पडून कष्ट सोसणे.
धोखार – एक वेसनाचे पक्वान्न.
धोटा – पु मुलगा.
धोती – स्त्री धोतर.
धोती ढीली करना } भयभीत होणे
— होना }
धोना – क्रि स धुणे शुद्ध करणे
— (किसी के वस्तु से) – वस्तु गमावणे.
धोजाना – इज्जत विघडविणे
हाथ धोकर पीछे पडना – हाथ धुऊन पाठीस लागणे
धोबन } – स्त्री धोबिण परटीण
धोबिन }
धोबी – पु परीट धोवी
—का कुत्ता – टल्ले खाणारा त्रिशंकु

— का गीत – गोष्टीचे चऱ्हाट. एरडाचे गुऱ्हाळ.
धोर – क्रि वि. किनारी जवळपास.
धोरी – पु पुढारी मुख्य धुरीण
धोवती – स्त्री धोतर
धोवन – पु धुवण. वाहून जाणारे पाणी.
धौं – अव्यय कोण जाणे. नाहीतर.
धौंका – स्त्री भट्टीची उष्णता.
धौंकना – 'धोकना' पहा
धौंकनी – स्त्री भाता
धौंकिया – पु तावट कल्हईवाला.
धौंकी – स्त्री लहान भाता.
धौंज – स्त्री ऊन उद्विग्नता
धौंजना – क्रि स धावपळ करणे.
धौंताल – पु तरळ धट्टाकट्टा
धौंस } – स्त्री दमदाटी.
धौंसपट्टी }
धौराहर – पु. मनोरा उंच माडी
धौरे – क्रि वि जवळ
धौल – स्त्री रपाटा हानि.
— जडना – गुद्दा लगावणे
— धूर्त – पक्का बेरकी
धौल लगना – फटका बसणे
धौलधक्का (धप्पा) – पु मारपीट
धौल – वि. पांढरा
ध्यानपर चढना – ध्यानात येणे.
ध्यान जमना – मन स्थिर होणे.
ध्यान उचरना –मन अस्वस्थ होणे
ध्यान से उतरना –विसरून जाणे
ध्वनिलेखन चक्र – पु ग्रामोफोनची तबकडी.
ध्वन्य – पु व्यंगार्थ
ध्वन्यार्थ – पु ध्वनि किंवा व्यंजना याच्या योगाने प्रकट होणारा अर्थ
ध्वान्त – पु अंधकार

न

नँगई – स्त्री नागवेपणा.
नंग-धडंग – } वि. नागडा-उघडा.
नंग-मुनंग }
नंगाबूचा – महादरिद्री
(अलिफ) नंगा – पाजी
नंगाझोली – स्त्री. वस्त्राची झडती.

नंगियाना – क्रि स नागविणे
नंगे नाचना –निर्लज्जतेचे काम करणे
नंगे सिर – वि बोडका
नँहवा – पु पसरट तोंडाचे मातीचे मडके.
नँदावा – } पु नणदेचा नवरा.
नंदेऊ }

नंदिघोष – पु. बंदिजनाची घोषणा.
नंदिनी – स्त्री मुलगी
नंबरदार –पु पाटील.
नंबरी – वि क्रमांक घातलेला. प्रमाणित पाजी. कमालीचा हलकट (व्यंग्य).
नई – वि. नवी. नीतिज्ञ
स्त्री नदी
नओढ – स्त्री नवविवाहित स्त्री
नक-कटा – वि नाक कापलेला निर्लज्ज. अपमानित [अत्यंत दुर्दशा
नकघिसनी – स्त्री नाक घासण्याने कार्य
नक-चढा – पु चिडखोर चिडचिडा.
नक-चुटनी–स्त्री नाकातील केस काढण्याचा चिमटा
नक-छिनी } स्त्री माठभिकी (एक गवत,
नकछिकनी } –त्याने फुल हुंगल्यास शिंका येतात [वग)
नकटा – बदकाची जात (नाकावर जाड
नकडा – पु नाकाचा एक रोग
नकद – अ पु पैसा
अ वि रोक (रोकड) रोख तैयार
(नौ) नकद तेरह उधार – देणं नास्ति घेणं नास्ति
नकनकाना – क्रि. अ. नाकातून बोलणे
नकना – क्रि स उल्लघिणे त्रासविणे
नकन्याना – क्रि अ नाकी नऊ येणे
"अब तौ हम नकन्याय गयेन"–प्रता०
नकफूल – पु चमकी
नकफ – अ स्त्री बोगदा. भगदाड
नकबानी – स्त्री उद्विग्नता
नकबेसर – स्त्री नथ
नकल – स्त्री प्रतिलिपि नक्कल
नकल नवीस – पु लिपिक (कारकून)
नकलची – पु नकलाकार बहुरूपी
नकशा – पु नकाशा मानचित्र
नकसीर – स्त्री घोळणा
नकसीर भी न फटना – पोटातले पाणी न हालणे कष्टच न पडणे
–– फूटना – घोळणा फुटणे
नकाब – अ पु पडदा घुंगट
––पोश – तोंड झाकलेला. बुरख्यातला.

नकाशना } क्रि. स नक्षीकाम करणे
नकासना }
नकाशी } स्त्री. नक्षी.
नकासी }
नकियाना – क्रि अ नाकी नव येणे
नकीब – पु. भाट चारण
नकुआ – पु. नाक
नकुल – पु [illegible] मुंगुस
नकेल – स्त्री. वेसण (उंटाच्या नाकातील).
नकेल न मानना – अधिकार न ओळखणे.
(किसीकी) नकेल हाथ होना – नकेल हाती असणे
नक्का – पु सुईचे नाक
नक्कारखाना – फा. पु नगारखाना
–– में तूतीकी आवाज – नगारखान्यात [illegible]
नक्कारची – फा पु नगारा वाजविणारा
नक्कारा – पु नगारा.
नक्काशी – स्त्री नक्षी
नक्की – वि गेंगाणा [illegible].
नक्कीमूठ – एक प्रकारचा जुगार.
नक्कू – वि फताड्या नाकाचा [illegible]. [illegible]
नक्ल – 'नकल" पहा.
नक्शा – अ पु. चित्र नकाशा आकृति
नक्शानवीस – पु मानचित्र काढणारा ड्राफ्टसमन
नखत – पु. नक्षत्र.
नखतेस – पु चंद्र
"लसत [illegible] मिथुन्वदन मालवली नखतेस"
नखरातिल्ला – पु चोचला नखरा.
नखरौट – पु नखाची खूण
नखास – पु जनावरांचा बाजार
नखियाना } क्रि स ओरबाडणे
नखोटना } [(नख्या)
नग – फा पु खडा (अंगठीचा) नग
नगचाना – क्रि अ. जवळ येणे
नगचाहट – स्त्री जवळपणा
नगडदादा – वि मुकुटमणी.
नगण्य – वि तुच्छ.

नगदंती — स्त्री. विभीषणाची बायको.
नगदौना — पु एक औषधि
नगधरन — पु श्रीकृष्ण
नगनी — स्त्री मुलगी नग्न स्त्री
नगर — पु शहर नगर
नगरहा — पु नगरात राहणारा
नगराई — स्त्री शिष्टपणा चतुरता
नगीच — क्रि वि जवळ
नगीना — फा पु 'नग' पहा
"सिय सोनेकी अँगूठी राम नीलम नगीना है"
नचनी — वि नाचणारी नाचरी.
नचौंहाँ — वि नाचणारा नाचरा
नछत्र — पु नक्षत्र भाग्य
—— की बात — भाग्याची गोष्ट
—— बली होना — ग्रह उच्चीचे असणे
(बुरा) नछत्र — पु मंदभाग्य
नज़दीक — फा. क्रि वि जवळ.
नज़र — अ स्त्री काव्य
—— अंदाज करना — डोळ्याआड करणे
—— आना — दृष्टीपुढे येणे
—— उतरना — दृढ काढणे
—— गुज़ारना — भेट म्हणून देणे अधिक मान्य करणे
—— पर चढाना — आवडणे
—— बाँधना — नजरबंदी करणे
नज़रि }
नज़रिया } स्त्री दृष्टि
नज़ला — अ. पु पडसे
नज़ाकत — फा स्त्री कोमलता
"सब नजाकत एक तरफ।"
"लफजी नज़ाकत देखिये ।।"
नजात — स्त्री मोक्ष सुटका [घेणे
नजात पाना (किसीसे) — सुटका करून
नज़ारा — अ पु दृश्य प्रेमकटाक्ष
"मारा दिलदारने जादूका नजारा मारा"
नजूमी — ज्योतिषी.
नट — पु मुजा (भूत) नट
नटखट — वि खोडकर उपद्व्यापी
नटखटी — स्त्री. उपद्व्याप खोडी.
नटना — क्रि अ नटणे. नाकारणे. मागे सरणे नाश पावणे क्रि स नाश करणे
नटनागर — पु श्रीकृष्ण शिव.
नटवर — वि फार चतुर
नटसार }
नटसाल } स्त्री नाटकगृह बोच काटयाचे टोक (शरीरात राहिलेले)
नठना (नठाना) — क्रि अ नष्ट होणे
नठिया — वि नष्ट वाईट (स्त्रियाची शिवी)
नढ़ना — क्रि स गुफणे [असलेली स्त्री.
नतांगी — स्त्री मुसमुसलेले तारुण्य
नणदोई — पु नणदेचा नवरा
नंतर }
नतरु } क्रि वि नाहीतर
नतिनी — स्त्री मुलीची मुलगी नात.
नतीजा — पु फल परिणाम
नत्थी — अ स्त्री टाचणे (कागद वा कापड एकत्र). फाइल (पुरणी).
नथ — पु नथ
नथना }
नथुना } पु नाकपुडी
—— क्रि अ एक सूत्रात बांधले जाणे.
नथुना फुफकारना }
—— फुलाना } नाक फेंदारणे.
नथनी }
नथिया }
नथुनी } स्त्री वेसण नथ
नथी — स्त्री बांधण्याचा धागा
नदारद — फा वि लुप्त अदृश्य
नदीनाव संयोग — दैवयोगाने झालेली भेट.
नदोला — पु जनावराच्या खाण्यासाठी केलेले मातीचे भांडे घमेले
ननका — पु लहान मुलगा
ननदोई — पु नणदेचा मुलगा
ननिआउर }
ननियाउर }
ननिहाल } पु आजोळ
नन्हा — वि लहानसा
—— कातना — कीस काढ्णे
नन्हाई — स्त्री. लहानपण अप्रतिष्ठा.

नपाई — स्त्री मोजणी
नपुआ — पु चुटका कोटी
नफर — फा. पु सेवक व्यक्ति
नफरी — स्त्री मजुराची एक दिवसाच्या कामाची मजुरी. मजुरीचा दिवस.
नफासत — फा. स्त्री उमदेपणा.
नफरत — अ स्त्री तिरस्कार शिसारी.
नफीस — अ वि उत्तम स्वच्छ
नबी — अ पु ईश्वराचा प्रेषित. पैगंबर.
नबेडना — क्रि स. निरवानिरव करणे. निवारणे
नब्ज — अ स्त्री नाडी (शरीरातील)
— छूटना — नाडी थंड पडणे
— टटोलना — रहस्य जाणणे. नाडी पाहणे
नभस्वान — पु वारा
नभोधूम — पु मेघ
नम — फा वि ओले
नमक — फा. पु मीठ सौंदर्य
—अदा करना } अन्नाला जागणे
—चुकाना }
(गले या कटेपर) नमक छिडकना — दु:खावर डागण्या देणे.
नमक फूट फूटकर निकलना — पापाचे प्रायश्चित्त मिळणे
— ख्वार } अन्नाला जागणारा
— हलाल } सेवक
— सार — फा पु मिठागर.
— हराम — पु. कृतघ्न [सुंदर
नमकीन — फा वि तिखटमिठाचे खारट.
नमदा — पु लोकरीची घावळी
नमदा कसना — धाक बसविणे.
नमनि — स्त्री. अधिक वाकणे
नमिस — फा स्त्री रात्रभर गार करून ठेवलेल्या दुधाचा फेंस
— तरावट — दुधाच्या फेसाचा साखर वेलदोडे घालून केलेला पदार्थ.
नमी — फा स्त्री ओलेपणा.
नयना — क्रि अ नमणे. वाकणे
नयनी — स्त्री. } नवनीत लोणी
नयनू — पु } एक झिरझिरीत वस्त्र.

नया — वि नवे ताजे. [मुहूर्त करणे.
— फरना — नवीन धान्य खाण्याचा
— पुराना होना — पूर्ण परिचित होणे
— समार रचना — अगम्य शस्य करून दाखविणे. नवी सृष्टि रचणे.
नयाम — फा पु तलवारीचे म्यान
नयेके नौ दाम पुरानेके छ: — नवी नवी नवलाची जुनी गवडीमोलाची.
नरपत — पु राजा
नरकट } पु देवनळ कळक बोरू
नरकुळ } [उपमा)
नर्गिस — फा स्त्री निशिगंध (डोळ्यांची
नरद — स्त्री सोंगटी. गंजि
नरदवा }
नरदा } पु पन्हाळ मोरी गटार.
नरदहाना }
नरदारा — पु हिजडा. शिंदा नपुंसक.
नरनाह }
नरनाहु } पु राजा नरनाथ
नरनाहर — पु. नरसिंह. [करणारा.
नरपिशाच — पु पिशाच्चाबरोबर काम.
नरमा — पु देवकापूस शेवरीचा कापूस
नरसल — पु 'नरकट' पहा
नराज — पु अप्रसन्न. नाखुष.
नरिया — स्त्री गोल पोल मोरी
नरी — फा स्त्री गेळीचे मऊ कातडे धोटा नळी. स्त्री एक गवत
नर्दन — स्त्री भयंकर. शब्द
नर्म — पु थट्टा विनोद नरम
नर्मसचिव — पु. विदूषक
नलकी — स्त्री नळी
नलकूबर — पु कुबेराचा मुलगा
नल — पु नाली मोरी
नवधाभक्ति — (स्त्री)
१ श्रवण २ कीर्तन ३ स्मरण ४ पादसेवन ५ अर्चन ६ वंदन ७ दास्य ८ सख्य ९ आत्मनिवेदन. अशी परमेश्वराची नऊ प्रकारची भक्ति
नवना — क्रि अ नमणे.
नवनि — स्त्री अतिनम्रता दीनता.
नवयुवक — पु. तरुण.

नवरस – पु साहित्यातील नऊ रस १ शृंगार २ वीर ३ करुण ४ अद्भुत ५ हास्य ६ भयानक ७ बीभत्स ८ रौद्र ९ शांत. [रंगाचा
नवरंगी – वि. हसरा आनंदी नवीन
नवसत – वि सोळा शृंगार
नवसर – पु नवयुवक
नवाई – स्त्री नवीनपणा आश्चर्य
नवाज़ – फा वि दयाळू
नवाजना – क्रि स दया करणे
नवा ढिया – वि नवा अनुभवशून्य
नवाना – क्रि स नमविणे वाकविणे
नवाबी – स्त्री नबाबाचे कार्य कारकीर्द अन्याय
नवासा – फा पु मुलीचा मुलगा
नवीस – फा पु लिपिक लिहिणारा व्यवस्थापक
नव्वारा – पु आरमार (नावाचे)
नवेद – पु निमंत्रण बोलावणें
नवेला – पु तरुण (नवेली)
नवोढा – स्त्री नवविवाहित
नशा – पु मादक वस्तु निशा. गर्व
—— उतारना – धुंदी उतरणे
—— किरकिरा हो जाना – निशेचा विरस होणे
—— छाना (आँखोमे) – धुंदी चढणे.
—— जमना – उत्तम निशा येणे
—— पानी – निशा करण्याच्या वस्तु (सामग्री)
—— हिरन होना – निशा उतरणे
नशास्ता – पु स्टार्च पिष्टमय पदार्थ.
नशीन – फा वि बसणारा
नशीला – वि मादक मदपूर्ण. [डोळे.
नशीली आँखें – धुंद डोळे प्रेममदयुक्त
नश्तर – फा उभय शस्त्रवैद्याचा चाकू
—— लगाना – शस्त्रक्रिया करणे. इंजेक्शन करणे लस टोचणे
नस – स्त्री नाडी
—— फड़क उठना – अत्यंत आनंद होणे.
सूखी नसोका रक्त – अत्यंत प्रिय
नसनसमें – साऱ्या शरीरात.
नसोमे रक्त दौडना – नवजीवन किंवा उत्साह निर्माण होणे
नसक – वि. निर्भय निडर
नसना – क्रि अ नष्ट होणे नासणे
नसतालीक – पु सुंदर लिपि किंवा लेख
नसल – अ स्त्री वंश संतान
नसदार – स्त्री तपकीर
नसावना – क्रि स बिघडविणे नष्ट करणे.
नसीनी } **नसेनी** } – स्त्री शिडी.
नसीब – अ पु दैव दुर्भाग्य [होणे
—— जागना – दैव फळफळणे भाग्योदय
—— होना – मिळणे
नसीबवर – अ वि भाग्यवान्
नसीहत – अ स्त्री उपदेश शिकवण
नसूढिया – वि अमंगळ
नसूर – पु जुनी व्रण (नसेवरील).
नसेडी – वि भगड
नस्ता – स्त्री नाकपुडी
नहँ – पु नख
नहँछुर – पु लग्नात वराची नखे काढण्याची एक पद्धति
नसूरा (नासूर) – पु जुनी जखम. नसेवरील जखम
नहन – पु मोटेचा सोल दोरखंड
नहन्नी – स्त्री नराणी नेलक्लिप (कटर)
नहर – फा. स्त्री कालवा.
नहरनी – स्त्री नखे काढण्याचे हत्यार नेलक्लिप
"नहरनहूँ टूटो रहै"—कु वि.
नहरुवा – पु नारू
नहला – नव्वा (पत्त्यात)
नहलाना – क्रि स आघोळ घालणे भिजवून टाकणे.
नहाना – क्रि स स्नान करणे
(दूधो) नहाना पूतो फलना – धनधान्य समृद्धि असणे
नहार – वि अनशेपोटी
नहीं – अव्यय नाही
—— तो नाहीवुवा ! हो तर !
नहीं सही – नाही तर नाही. पर्वा नाही.

नहूसत — अ स्त्री अपशकुन. अमंगल उदासीनता
"नहूसत चपोरासन गाज्मा [illegible]"
नांई — अव्यय प्रमाणे समान
नांउ } पु नाव
नांऊ }
ना — अव्यय नाही
"सांकरी गली में प्यारी [illegible] ना करी"
नांगा — वि नागवा
—पु नंगा साधु
नांद — स्त्री पीप घंगाळ. गव्हाण
नांदना — क्रि अ कल्लाजणे प्रसन्न होणे गडकणे (ज्योत).
नांदिया — पु नंदी बैल
नांव — स्त्री शिबळ
नांघना — क्रि स उल्लंघणे ओलांडणे जपणे
नाई — अव्यय प्रति प्रमाणे
नाई } पु न्हावी
नाऊ }
नाक — पु मगर स्वर्ग आकाश
—स्त्री नाक मान
— जाना — अब्रू जाणे
— भौं चटाना } चिडणे नाक मुरडणे
— मिकोडना } नाक फेंदारणे
— मे दम करना — नाकी नव आणणे.
— रहना — अब्रू राहणे
— लम्बी होना — सन्मान होणे
नाक रख लेना — अब्रू वचावणे
— रगडना — कळवळून विनति करणे पाया पडणे
— सिनकना — नाक स्वच्छ करणे नाकातली रवडी (शेंबूड) फेकून देणे
नाको दम आना — गाजून जाणे
नाकदर — वि अब्रू नसलेला
नाकबुद्धि — वि मदबुद्धीचा
नाकोचने चबवाना — नाक घासायला लावणे अतिशय त्रास देणे
नाका — पु नाके. सुईचे नाक.
— छेंकना — नाके अडविणे

नाखिन — स्त्री [illegible] स्त्री
नाखिश — [illegible] [illegible]
नागना — क्रि स. [illegible]
नागन — पु [illegible]
नागूना — फा. पु [illegible]
नागनी — [illegible]
नागीनाकाना (पालना) — [illegible]
[illegible]
नागदौन — पु [illegible]
([illegible]) [illegible]
नागनग — पु [illegible]
नागफनी — पु [illegible]
नागरता — स्त्री [illegible]
नागवार — फा वि [illegible]
नागा — वि [illegible]
स्त्री [illegible]
[illegible]
नागा — [illegible]
"[illegible] नागा करिये [illegible]"
नागिन — स्त्री. नागीण [illegible]
नागोद — पु [illegible]
नाघना — क्रि अ [illegible]
([illegible] वगैरे)
नाच — पु नाच
— काछना — नाचण्यास [illegible] होणे
— दिखाना — नाचरेपणा करणे.
— नचाना — नटावून सोडणे
नंगा नाच करना — निर्लज्ज कार्य करणे
(आंखके सामने) नाचना — मनासमोर प्रत्यक्ष चितारले जाणे
नाचार — वि लाचार असमर्थ विवश
नाचीज — फा वि तुच्छ
नाज — पु नाज्य
नाज — फा पु चोचला नटवेपणा
— उठाना — चोचले चालू देणे
— करना — नाकाने कांदे सोलणे.
नाजनी — फा स्त्री सुंदर स्त्री
नाजायज — अ वि अयोग्य] करणारा
नाजीम — अ पु सुभेदार वदोबस्त
नाटना — क्रि अ प्रतिज्ञाभंग करणे शब्द मोडणे.

नाटा – वि वुट्टा
नाठना – क्रि स नाश करणे पळून जाणे
नाठा – पु असहाय्य निर्वंश झालेला
नाड़ – स्त्री गर्दन मान
नाडी – स्त्री. धमनी
"नाडी धत्ते मरुत्कोपे जलौकासर्पयोर्गतिम्"
नाडी चलना – नाडी चालू असणे
नाडी छूट जाना – नाडी वद होणे
नातर / **नातरू** } अव्यय नाहीतर नातरी
नाता – पु नाते सवध
नाती – पु नातू.
नाते – क्रि वि नात्याने दृष्टीने. म्हणून
नाथद्वारा – पु जयपूर राज्यात वल्लभ सांप्रदायाचे एक स्थान [पीळ जोडणे
नाथना – क्रि स वेसण घालणे टाचणे
नादान – फा वि अज्ञानी. मूर्ख दरिद्री
नादिम – वि शरमिंदा लज्जित
नादिया – पु नदी नदीवैल
नादिर – वि अद्भूत.
नादिरशाही – स्त्री मोठा अन्याय
नादिहंद – फा. वि नाठाळ कूळ
नाधा – पु पाणी जाण्याचा मार्ग शिवळीचा पट्टा.
— वि लहान. सूक्ष्म
नान – फा स्त्री पोळी अन्न
नानकार – फा. पु कर नसलेली जमीन.
नानकीन – पु एक सुती कापड
नानखताई – फा स्त्री नानखटाई.
नानवाई – फा पु रोटीवाला
नानसरा – पु आजेसासरा.
नाना – पु आईचा वाप पुदीना
— वि अनेक नाना
नानिहाल – पु आजोळ
नानी – स्त्री आजी
—मरजाना सकट पडणे
—याद आना हातपाय गाळणे
नाप – स्त्री माप
नापजोख (नापतौल) – स्त्री परिमाण तोलून मापून ठरविलेले
नापना – क्रि स मोजणे तोलणे माप करणे.
(रास्ता) नापना – चालू लागणे.
(सिर) नापना – डोके उडविणे
नापाक – फा वि अपवित्र
नापी – स्त्री मोजणी
नाफा – फा वि कस्तूरीची डवी कस्तूरीची पिशवी
नाबदान – पु मोरी गटार
नाबालिग – वि वयात न आलेला
नाबूद – फा वि उध्वस्त [क्षत्रिय
नाभि – स्त्री बेंबी चाकाच्या मधले वर्तुळ.
नाम – पु नाव
— उछालना – निंदा करणे
— उठजाना – नामशेष होणे.
—का / **—केलिये** } नावाला थोडेसे
— चढना – नाव नोंदले जाणे
— धरना – नावे ठेवणे
— पर (किसीके) – साठी म्हणून.
(किसीके) नामपर मरना / ,, ,, ,, **मिटना** } प्रेमापायी जीव टाकणे.
नामपर मरना – मानासाठी हपापणे
नामबाकी रहना – नाव तेवढे राहणे
नाम बिकना – सर्वतोमुखी होणे
नाम लगाना – आरोप करणे. [प्रभावाने.
(किसीका) नाम लेकर – नावाच्या
नाम पाना – प्रसिद्ध होणे
नामज़द – फा वि. निवडलेले प्रसिद्ध.
नामधराई – स्त्री निंदा दोषारोप
नामबोला – पु भक्त देवाचे नाव घेणारा
नामलेवा – वि नाव घेणारा वारस. उत्तराधिकारी.
नामवरी – स्त्री कीर्ति
नामाकूल – अ वि अयोग्य अनुचित
नामा – पु हिशेव देयक (बिल)
नामी – वि प्रसिद्ध कीर्तिमान्
नामुनासिब – वि अयोग्य अनुचित
नामुमकिन – फा वि. असभव
नामुसी – स्त्री अप्रतिष्ठा
नामोनिशाँ – पु कीर्ति चिन्ह
— जगना – नाव होणे

नायव — अ. पु. सहायक. मुनीम.
नायाडी — पु. रायआवळा
नायाव — फा वि. दुर्लभ. श्रेष्ठ.
नार — स्त्री. मान विणकऱ्याची हात-
मागाची दोरी नाडा नाडी. समुदाय.
स्त्री.
नार नवानाया नीचा करना — मान
वाकविणे नजर खाली करणे
नारकी — वि. पापी.
नारना — क्रि स ठाव पाहणे [नाडा
नारा — पु घोषणा नाडी (विजारीची).
नारिकेल } पु. नारळ.
नारियल }
नारु — पु जू झोळ नारु नहरू रोग.
नाल — स्त्री. देठ नळी. नाळ नाल.
—— टल जाना — विटाळ जाणे.
नालकी — स्त्री. पालखी. मेणा.
नाला — पु जलप्रवाहमार्ग लहान नदी
नालिक — स्त्री बंदूक
नालिबंदूक — पु बेडूक (बेडकी).
नालिश — फा स्त्री फिर्याद
नालीक — पु कमल
नाव — स्त्री. नाव. तरी.
नावक — फा. पु व्याव नाविक. बाण.
नावरि — स्त्री. नाव (प्रा. प).
नाशपाती } तु स्त्री
नासपाती } सफरफळ (सफरचंदासारखें)
नाशाद — फा वि अप्रसन्न
नाश्ता — फा पु. न्याहरी फराळ
नास — स्त्री तपकीर.
—— पु. नाश.
नासदान — पु तपकिरीची डबी.
नास मारना — खिळखिळे करणे.
नासायोनि — पु नपुसक.
नासीर — पु अग्रेसर.
नासूर — "नसूर" पहा
नाह — पु नाथ (प्रा. प.).
नाह—नूह — स्त्री नाही नाही अस्वीकार
नाहर — पु. वाघ सिंह पळसाचे फूल
नाहरु — पु. नारू सिंह ससाणा [दोर
वादी (कापडयाची). मोट ओढण्याचा
(१) "मारसि गाय नाहरु लागी"
(२) "वाज नाहरु कहत है काश्मीर
शुभदेश"
(३) "नाह गरजि नाहरु गरज बोल
सुनायो टेरी"
नाहिन } क्रि वि. नाही
नाहीं }
निंदरिया — स्त्री झोप
निंदासा — वि. झोपेस आलेला पेंगलेला.
निंबकौरी — स्त्री. लिंबोणी.
निंबू — पु लिंबू
निअर — अव्यय. जवळ
—— वि तुल्य
निअराना — क्रि स जवळ येणे
निआमत — अ स्त्री अमूल्य वस्तु
"तन्दुरुस्ती हजार नियामत है".
निकम्मा — वि. निरुपयोगी.
निकलना } क्रि अ निघणे, उगवणे.
निकसना } सूर्य बाहेर पडणे
निकल चलना — मर्यादा सोडणे, वितरणे,
पळत जाणे [निंदणी.
निकाई — स्त्री. सौंदर्य, घटण, समूह,
निकाज — वि. व्यर्थ, फुकटचा
निकाना — क्रि स निंदणे (शेतांत).
निकाम — वि खराब, व्यर्थ, कुचकामी.
"निपट निकाम विनराम विसराम कहाँ"
निकाय — पु समूह, राशि
"लव निमेपमहँ भुवन निकाया"
निकाला — पु हद्दपारी, मार्ग,मैदान, उपाय.
निकास — पु } लाभ, क्रम, निर्गत,
निकासी — स्त्री. } प्रस्थान.
निकासता — पु टेका, खांब.
निकासू — वि वहिष्कृत; दार
निकाह — अ पु मुसलमानांची विवाह
पद्धति, विवाहमंत्र
—— पढना — लग्न करणे [करून टाकणे.
निकियाना — क्रि अ. चिंध्या चिंध्या
निकुंभ — पु कुंभकर्णाचा मुलगा, राव-
णाचा मंत्री
निकुंभिला — स्त्री. मेघनादाचे यज्ञस्थान.
निकुटी — स्त्री. लहान वेलदोडा

निकृति – स्त्री अधर्म. पाप.
निकेत – पु. मदिर घर
निकोना } – क्रि. स सोलणे
निकोलना } [ओरवाडणे
निकोटना – क्रि स चिमटा घेणे
निकोसना – क्रि स वेडावणे वेगाडणे
निखंग – पु भाता
निखट्टर – वि निर्दय
निखट्टू – वि आळशी भटक्या निलाजरा
निखरना – क्रि अ खुलणे उठून दिसणे निर्मळ होणे
निखरी – स्त्री. पक्की रसोई पुरी इ –वि स्वच्छ धुतलेली
निखर्चा – पु शुद्ध लाभ निव्वळ नफा
निखातूलिस – वि अत्यत शुद्ध
निखार – पु चमक [करणे
निखारना – क्रि स. शुद्ध करणे चकचकीत
निखालिस – वि बिलकुल स्वच्छ
निखुटना } – क्रि स सपणे
निखूटना }
निखोडना – क्रि स सोलणे.
निखोरना – क्रि स ओरवाडणे.
निगड – स्त्री हत्तीची साखळी बेडी
निगडित – वि कैदी बेडी घातलेला
निगद – पु भाषण कथन
निगंदन – क्रि स गोदे घालणे (रजई, गादी इत्यादीमध्यें). टाके घालणे.
निगरानी – फा. स्त्री देखरेख लक्ष्य निरीक्षण
निगलना – क्रि स गिळणे गिळकृत करणे
निगहबानी – फा स्त्री रक्षण
निगाली – स्त्री हुक्क्याची नळी
निगाह – फा स्त्री दृष्टि कृपा कटाक्ष
निगुरा – वि मूर्ख गुरु न केलेला हलका
निगोडा – वि अनाथ दुष्ट नीच चाडाळ (शिवी)
निघटना – क्रि. अ कमी होणे सपणे
निघरघट देना – निर्लज्जपणे खोटी साक्ष देणे
निघरा – पु ज्याला घरदार नाही असा
निचला – वि खालचा निश्चल शात.
निचाई – स्त्री नीचपणा
निचान – स्त्री. उतार
निचूडना – क्रि अ ठिबकणे. गळणे पिळणे
निचोड – पु सार – सत्त्व निष्कर्ष साराश
निचोडना } क्रि स पिळणे. सर्वस्व हरण
निचोवना } करणे
निचोल – पु स्त्रियाचे पाघरावयाचे वस्त्र.
निचोहाँ – वि खाली वाकलेला
निचोहें – क्रि वि खालच्या बाजूला
निछक्का – वि एकान्त. निर्जनस्थान निराळा
निछत्र – वि छत्रहीन (राजा)
निछनिया – वि भेसळ नसलेला शुद्ध.
निछावर – स्त्री ओवाळलेले ओवाळणी. उतारा
(किसीपर) निछावर होना – जीवित वाहणे एखाद्यासाठी प्राण देणे
निछोह } – वि निर्दय निष्प्रेम
निछोही }
निजाम – अ पु व्यवस्था बदोबस्त. भागानगरच्या राजाची पदवी
निजार – वि कमजोर. निर्बल
निजी – वि स्वत चे वैयक्तिक
निजू – वि, स्वत चा
निझरना – क्रि अ झडून जाणे रिकामे होणे निर्दोषत्व सिद्ध करणे
निठल्ला } – वि निरुपयोगी
निठल्लू } आयतोबा
निठुर – वि निर्दय. क्रूर.
"जननी निठुर बिसरी जनि जाई"
निठौर – पु वाईट ठिकाण
निडर – वि निर्भय साहसी
निढाल – वि अशक्त निरुत्साही शात.
नित } – अव्यय नित्य नेहमी
नित्य }
—निबाहना–नित्यकर्म करणे.
नितंत – पु नितात पुष्कळ
नितंबिनी – सुदर नितब असलेली स्त्री.
नित्यप्रति – क्रि वि. दर दिवशी

नित्यशः – अव्यय. नेहमी. दररोज. "शुक पिक करते हैं, नित्यश. शब्द प्यारे"
निथव – पु खाव
निथरना – क्रि अ निवळणे
निथरा – वि स्वच्छ निर्मळ
निथार – पु माका गाळ
निथारना – क्रि स निथळून टाकणे
निदरि – क्रि वि पू का निंदा करून "निदरि पवन हम चहत उडाना" रामा
निदरना – क्रि स अनादर करणे टाकणे मात करणे.
निदग्धिका – स्त्री पाढरी लहान चटई
निदाघ – पु ग्रीष्म ऋतु
निदान – क्रि वि शेवटी
निनरा, निनारा – वि निराळा दूर न्यारा
निन्यानब्वे – वि. ९९.
निन्यानवेका फेरा – चक्रापत्ति
——— योग – घवाडयोग
निपग – वि अपग लुळा पागळा
निपट – अव्यय केवळ अगदी.
निपटना – क्रि अ मोकळे होणे. निवृत्त होणे निर्णय होणे
निपटारा, निपटेरा – पु निर्णय समाप्ति निरवानिरव
निपोडना – क्रि अ दात दाखविणे
निपोरना – तोंड वेगाडणे. दात काढणे वाकुल्या दाखविणे
निफरना – क्रि अ फुलणे. स्वच्छ होणे
निफाक – अ पु विरोध. वैर फूट विघाड
निफोट – वि स्पष्ट
निबंधन – पु बधन. नियम अवस्था
निबकौरी – स्त्री लिंबोणी
निबटना – क्रि अ "निपटना" पहा
निबरना – क्रि अ मुक्त होणे रिकामे होणे सुटका होणे
निबह – पु झुड जमाव
निबहना – क्रि अ रिकामपण मिळणे. निभवणे
निबहुर – यमलोक (जेथून कोणी परत येत नाही असे स्थान).
निबहुरा – वि. जो जाऊन परत येत नाही (शिवी).
निबाहना – क्रि अ निर्वाह करणे निभावणे पालन करणे. सटकणे.
निबुकना – क्रि अ बधमुक्त होणे
निबेडना, निबेरना – क्रि स मोडदिणे. निवडणे दूर हटविणे
निबेरू – वि निर्णय करणारा
निबौरा, निबौली – स्त्री लिंबोणी
निमक – पु "नमक" पहा
निमकौरी, निमकौडी – पु लिंबोणी
निमता – वि उन्मत्त नसलेला मातृहीन
निमात्ता – वि सावधान
निमन – वि सुदर सुदृढ कडक भरीव.
निमान – पु खड्डा उतार सखल प्रदेश.
निमि – पु निमेष. पापण्या बद होणे "मनहूँ सकुचि निमि तज्यो दिगचल"
निमूद – वि. बद. झाकलेले
निमूना – पु नमुना
निमेख – पु एक पळ निमिष
निमोना – पु उसळ
नियर – अव्यय जवळ.
नियराना – क्रि अ जवळ येऊन ठेपणे
नियारा – वि दूर अलग
नियारिया – वि चलाख चतुर
नियुत – पु दहा लाख
नियुक्ति – स्त्री नेमणूक.
नियोग – पु नेमलेले काम दुसरा नवरा करणे
निरघ – वि महामूर्ख
निरक्षर – भट्टाचार्य – पु अरण्यपडित ठोब्या.
निरचू – वि निश्चिन्त रिकामटेकडा
निरजोस – पु निर्णय साराश
निरमायल – पु निर्माल्य
निरय – पु. नरक

निरवाई } पु निरवानिरव
निरवार } — निवारण रक्षण
निरा — वि शुद्ध. अगदी सर्वच्या सर्व एक पेय
निराई—स्त्री निंदणी
निराखर — वि मूर्ख मौन
निराला — पु एकान्त स्थान वि अपूर्व उत्तम निराळा
निरामिष — वि मास न खाणारा
निरीह — वि शात. विरक्त मुके
निरेट — वि दृढ मरीव
निरोग — वि निरोगी
निरौनी — स्त्री मजुरी
निर्ख — फा पु दर भाव
निर्बुद्ध — वि मूर्ख
निर्भर — वि अवलबित आश्रित
निर्मली — स्त्री रिठे (यानी कपडे स्वच्छ होतात) रिठयाचे झाड
निर्माण — पु रचना निर्मिति
निर्मोही — वि ममतारहित निर्दय
निर्यास — पु रस डिक काढा निकास
निर्वाचन — पु निवडणूक निश्चय
निर्वापण — पु त्याग. दान प्राणनाश
निर्वासन — पु हद्दपारी
निल्हा — वि नीळवाला.
निवाई — वि. नवीन. विलक्षण.
निवाज — वि दयाळू
निवाड़ा — पु. लहान नाव
निवाला — फा पु घास कवल
निशा-खातिर — स्त्री समाधान निश्चिति
निशान्ध — वि उल्लू
निशान — फा पु चिन्ह खूण डका ध्वजा
—— उठाना — पुढारी बनणे
—— देना — ओळख देणे
—— लगाना — खुणा करणे
निशाना — फा पु लक्ष्य नेम मारण्याची वस्तू
—— बाँधना — नेम धरणे
—— मारना } नेम मारणे.
—— लगाना }

निशानी — फा स्त्री आठवण स्मारक-चिन्ह स्मृति
निशास्त — फा पु गव्हाचे सत्त्व
निष्कलुष — वि. निष्कलक
निष्क्रमण — पु घरावाहेर जाणे प्रयाण
निस } स्त्री रात्र विस्तार उद्धार
निसि }
निसक — वि नि शक्त
निसरना — क्रि अ निवणे बाहेर येणे
निसाफ — पु न्याय
निसीठा — वि निरस नि सार पोकळ.
निसीथ — पु मध्यरात्रि
निसु — स्त्री रात्र
निसेनी } स्त्री शिडी
निसैनी }
निसौस — वि दुष्ट क्रूर
निसौसना — क्रि अ घापा टाकणे
निस्फ — अ वि अर्धा.
निस्वत — फा पु सवघ क्रम
निस्सदेह — वि निस्सशय
निहंग } वि नागडा सडा निर्लज्ज.
निहंगा }
निहाँ — लपलेला गुप्त
निहाई — स्त्री ऐरण
निहानी — स्त्री रजोदर्शन
निहायत — अ वि अत्यत अगदीं.
निहार — पु धुके हिम
निहाल — फा वि सतुष्ट सफल मनोरथ
निहाली — फा स्त्री तृप्ति गादी
निहित — वि ठेवलेले. भरलेले
निहुरना — क्रि अ वाकणे लचकणे. क्रि स पाहणे न्याहाळणे
निहुरा — वि ओणवा
निहोरना — क्रि स प्रार्थणे विनविणे
निहोरा — पु कृतज्ञता विनवणी आश्रय
निहोरे — क्रि. वि मुळे कारणे साठी
नींद }
नींदडी } स्त्री. झोप. स्वप्न.
नींदरी }

—— उचटना — झोप उचटणे
—— लखना — झोप मोडणे
—— भर सोना —झोपणे.
—— हराम होना } झोप न येणे
—— हिराना
नींबू — पु लिंबू
—— नोन चाटना — हात हालवीत जाणे.
नींव — स्त्री पाया पायडा.
नीक } वि स्वच्छ सुदर.
नीका } शुद्ध चागला
नीकि } वि उत्तम प्रकारे
नीके
नीगने — वि असभ्य
नीच — वि तुच्छ क्षुद्र
नीचट — वि पक्के अगदी
नीचा — वि खोल खालील वाईट
—— खाना — लज्जित होणे
—— दिखाना — अपमान करणे.
(ऊंचे) नीचे पैर पडना — वरे वाईट करणे
नीजू — स्त्री पोहरा
नीझरना — क्रि अ सपणे
नीठ — क्रि वि अरुचि कसे तरी.
नीड — पु घरटें (पक्ष्याचे).
नीति — स्त्री दडक युक्ति श्रेष्ठ. व्यवहार धोरण. नीति
नीबू — पु लिंबू
—— निचोड — वि. कजूष
नीबू निचोडकर साथी बनना — सधि साधणे
नीम — पु कडुलिब वि. अर्धे
नीमन — वि निरोगी सुदर
नीमर — वि कमजोर
नीमरजा — वि अर्धसमति. "खामोशी नीमरजा"
नीमास्तीन — स्त्री अर्ध्या बाह्याचा सदरा.
नीयत — अ स्त्री उद्देश मनाचे वळण नियत
—— बदलना — बुद्धि पालटणे कपटाकडे मन वळणे.
—— बांधना — बेत करणे
—— भरना — इच्छा पूर्ण होणे
—— लगी रहना — लोभ न सुटणे
नीर — पु पाणी देवावर घातलेले पाणी
नीर ढलना — मरायच्या वेळी डोळयांतून पाणी पाझरणे
(आँख का) नीर ढल जाना — बेशरम होणे
नीरथ — वि निरर्थक
नीरोग — वि निरोगी
नील — पु निळा रग. निळीचे झाड
—— का टीका लगना — कलक लागणे
—— की सलाई फिरवा देना — डोळे फोडणे आधळें करणे
नीलम — पु इद्रनील मणी. एक प्रकारचा कागदाचा आवा
नीलसर — पु. बदकाची जात
नीलाथोथा — पु मोरचूद
नीलाम — पु लिलाव
नीलीघोडी — स्त्री. डफ वाजवून भीक मागणाऱ्याची कागदाची घोडी
नीलोफर — पु नीलकमल
नीव — स्त्री पाया.
—— जमाना } पाया घालणे.
—— डालना } कारण चिकटविणे.
—— देना } आरभ करणे
नीवार — पु. शाली. भात.
नीसारना — क्रि स. काढणे.
नीहारिका — स्त्री. धुके
नुकता } अ पु टिंब (अक्षराखाली).
नुक्ता } चुटका दोष.
—— चीनीं करना — काड्या घालणे नावे ठेवणे
नुकती — स्त्री बुंदीची कळी
नुका — पु काजळ.
नुकना — क्रि अ लपणे
नुकरा — वि पाढऱ्या रगाचा
नुकीला — वि टोकदार.
नुक्कड — पु कोपरा बारीक टोक.
नुक्ता — 'नुकता' पहा

नुक्स — अ. पु दोप खोड. उणीव.
नुचना — क्रि अ उपटणे
नुनखरा — वि तिखटमिठाचे खारट
नुनिया — पु मीठ लोणारी
नुमाइशी — फा वि दिखाऊ
नुस्खा — अ पु अनुमानपत्र
नून — पु मीठ
— वि न्यून कमी
— **तेल** — ससाराचे सामान तेलमीठ
नूर — अ पु प्रकाश ज्योति शोभा
— **की तडका** — प्रात काल
— **बरसना** — अधिक तेजस्वी होणे
शोभा श्री काति.
नूह — पु एक पैगबर. याच्या कालात फार मोठे वादळ होते
नेउतहारि / **नेउतहारी** — पु. निमत्रित लोक
नेउला — पु मुगूस
नेक — फा वि चागला भला सज्जन. थोडा. योग्य. प्रामाणिक
नेकचलन — फा वि सदाचारी
नेक-नीयत — वि सरळ मनाचा
नेकनाम — वि यगस्वी
नेकी — फा स्त्री सज्जनता
— **और पूछ पूछ** — भावते आणि वैद्ये सागितले आवडणाऱ्या वस्तूचाच आग्रह होणे
— **कर और दरियामे (कुएँमे) डाल** — निष्काम कर्म कर
नेग — पु अहेर आदण हक्काचे देणे.
नेजा — फा पु भाला वरची निशाण
नेटा — पु शेंबूड
नेडें — क्रि वि जवळ
नेत — पु वेत सकल्प व्यवस्था घुसळण्याची दोरी एक दागिना
स्त्री एक चादर
— **बैठना** — वेत जमणे
नेति — क्रि वि ज्याला अत नाही असे
"नेति नेति कहि गावहि वेदा"

नेनुआ / **नेनुवा** — पु. दोडके.
नेफ़ा — पु पायजम्यातील नाडी घालण्याची जागा
नेरे — 'नेडें' पहा.
नेव — पु सहाय्यक
— स्त्री पाया
— वि आश्रित
नेवज — पु नैवेद्य
नेवता — पु आमत्रण
नेवर — पु वाळे नूपुर मुगूस
वि वाईट
नेवला — पु मुगूस
नेसुक — वि थोडे अल्प थोडेसे
नेह — पु प्रेम तेल तूप स्नेह
नै — स्त्री न्याय नदी
फा पु हुक्क्याची नळी बासरी
नैक (नैकु) — वि थोडासा
नैचा — फा पु हुक्क्याची दाडी
नैछ — पु वराचे विवाहार्थ प्रयाण
नैन / **नैना** — पु डोळा लोणी
नैनसुख — पु पाढरे सुती कापड
नैनू — पु बुट्टीदार मलमलीचे कापड
नैय्या — स्त्री नाव
नैसा — वि अप्रिय कुरूप वाईट
नैसुक - 'नेसुक' पहा
नैहर — पु माहेर आजोळ
नोआ — पु भाला (गाईच्या पायाला फुलीच्या आकाराचा दोर)
नोक — फा स्त्री टोक
नोक-झोक — स्त्री थाटमाट सजावट ऐट
नोकना — क्रि अ लालचावणे आकर्षित होणे
नोकदार — फा वि सुदर मनात भरणारा
नोच — स्त्री हिसकण्याची क्रिया लूट ओरखडा चिमटा
नोचखसोट — स्त्री हिसकाहिसकी
नोचना — क्रि स ओरखडणे उपटणे बलात्काराने घेणे चिमटा घेणे.
नोन — पु मीठ. 'नून' पहा.

नोनचा – पु आवोशी
नोना – पु लोणा सीताफळ
 वि चुरचुरीत चवदार सुदर शुद्ध.
नौ - वि नऊ
—— दो ग्यारह होना – पसार होणे.
नौ दिन चले अढाई कोस – मुगीच्या पावलाने प्रगति होणे
नौज – अव्यय देवारे ! असे न व्हावे ! देव न करो !
नौजवान -- वि तरुण
नौजा – पु चिलगोजा एक प्रकारचा सुका मेवा
नौता – वि नवा नवीन
 पु आमत्रण.
नौबत – फा स्त्री पाळी प्रसग सनई. मगलवाद्य
नौरग – पु औरगजेब
नौल – वि नवीन नवल
नौलखा – वि नऊ लाखाचा बहुमूल्य (हार)
नौवा – पु न्हावी
नौशा – पु वर. नवरा मुलगा.
नौसत – पु सोळा शृगार
नौसादर – पु नवसागर
नौसिखिया – वि शिकाऊ अननुभवी.
नौहड – पु. कोरे मडके
न्याय – पु न्याय प्रीति
न्यायसगत – वि. न्यायाला धरून
न्यायाध्यक्ष – पु मुख्य न्यायाधीश
न्यारे – क्रि वि भिन्न दूर
न्योछावर – स्त्री कुर्वडी ओवाळणी बलिदान
न्योजी – स्त्री चिलगोजा लीचीफळ
न्योतहारी – पु निमत्रित गृहस्थ
न्योता (न्यौता) – पु आमत्रण
न्हवाना – क्रि म आघोळ घालणे.
न्हान – पु स्नान.

प

पंक – पु चिखल
पंकिल – वि चिखलाने युक्त.
पंख – पु पख
(चींटीके) पख जमना – मरण काळ येऊन ठेपणे
(पैरमें) पख लगना – अत्यत वेगाने चालणे.
पंखडी
पंखुडी } – स्त्री पाकळी.
पंखुरी
पंखापोश – पु पख्यावर शिवलेले वस्त्र पख्याची खोळ
पंखिया – स्त्री लहान घर खकाणा
पखी – पु पक्षी
 स्त्री लहान पखा
पँखेरू – पु पाखरू
पंगुल
पगुला } – वि पागळा, लगडा
पचँ – पु पच.
–की भीख – जनतेचा आशीर्वाद.
– की दुहाई – न्याय मागण्यासाठी धावा.
पचकवल – पु जेवणाच्या आधी कुत्रा कावळा, रोगी व पापी याच्यासाठी पाच घास वेगळे काढावे लागतात
पंच कल्याण – काळया किंवा तावडच रगाचा घोडा (या घोडयाचे चारी पाय पाढरे व कपाळावर पाढरा ठिपका असतो)
– तन्मात्र – पु शब्द, स्पर्श, रूप, रस गध, याचा समूह
– पात – पचाग्निसाधन करणारा
– तालिया – पु बारीक कापड
– देवता – पु शिव, गणेश, विष्णु, सूर्य व देवी या पाच देवता
पंचद्रविड – पु द्रविड आध्र, महाराष्ट्र, कर्नाटक, गुजराथ या पाच ब्राह्मणाचा समुदाय
– नद – पु झेलम, चिनाव, व्यास, रावी आणि सतलज हे पाच नद
– पल्लव – पु कौठ, आबा, लिंब, जामूळ आणि वेल या पाच वृक्षाची पाने.

– गंगा – गगा, यमुना, सरस्वती, किरणा व धूतपापा या पाच नद्या
– वाँसा – पु गर्भारपणी पाचव्या महिन्याचा सस्कार (चोरचोळी) डोहाळे
पछा – पु फोडातून निघणारी लस चीक (झाडाचा)
पजा – पु पाच पदार्थांचा समूह पजा (छक्का) **पजा** – डावपेच
पजे झाडकर चिमटना } – हात धुवून
– पीछे पडना } पाठीस लागणे
– मे आना – मुठीत सापडणे
पंजारी – पु पिंजारी
पडल – पिवळा, फिकट
पडाल – पु सभेचा मडप.
पडिताऊ – वि पडिताप्रमाणें
पंडुक – उभय पारवा
पंतीजना – क्रि स पिंजणे
पंतीजी – स्त्री पिंजण
पथ – पु. मार्ग पथ
– गहना – मार्ग स्वीकारणें
– पर लगना – मार्गी लागणे
– सेना – वाट पहाणे तोडाकडे पहाणे
पद – फा स्त्री शिकवण उपदेश
पंपाल – वि महापापी
" बुरो पेट पपाल है बुरो युद्धसो भागनो"
पंवर – पु } देवडी.
पंवरि – स्त्री }
पंवरिया – पु द्वारपाल
पंवारना – क्रि स वाजूला सारणे फेंकणे.
पंवार – पु क्षत्रियाची एक जात
पंवारा – पु पोवाडा, स्तुतिकाव्य
पंवारी – स्त्री पोवळें
पंसारी – पु किराणा मालाचा व्यापारी.
पंसासार – पु फाशाचा खेळ सोगटयाचा खेळ
पंसुरी } – स्त्री फासळी
पंसुली }
पंसेरी – स्त्री पासरी
पउनार – स्त्री कमलनाल.
पकड-धकड – स्त्री पकडापकड
पकना – क्रि अ पिकणे पक्के होणे शिजणे.
(कलेजा) पकना – चरफडणे
(दिल) पकना – कटाळणे
पका – वि पिकलेले शिजलेले, पाढरे (केस)
पकौडा – पु भजी वडा
पकौडी – स्त्री बेसन किंवा पिठीची तुपात तळलेली वडी
पक्का भोजन } तुपात तळलेलें अन्न.
पक्की रसोई } निर्लेप पदार्थ
पक्का कागज – पु मुद्राक (स्टाप कागद) सलेख
– पानी – तापवून गार केलेले पाणी
पखंड – पु ढोग
पखडी – पु ढोगी
पख – पु वितडवाद खुसपट अट
पख लगाना – खुसपट काढणे
पखडी – ' पखडी ' पहा
पखराना – क्रि स धुवविणे
पखवाई – स्त्री. वुइगचा पडदा
पखवारा } पु – पधरवडा
पखवाडा }
पखान – पु. दगड " रजहोइजाइ पखान पंवारे "
पखाना – पु म्हण दृष्टान्त कथा. फा. पु शौचकूप
पखारना – क्रि स धुणे स्वच्छ करणे प्रक्षाळणे
पखिया – वि भाडखोर, वितडवादी
पखुडी } – स्त्री पाकळी (फुलाची).
पखुरी }
पखुवा – पु वगल, कूस.
पखेरू – पु पक्षी.
पखौआ } – पु पीस. पख.
पखौवा }
पखौरा – पु खवाटा, वगल
पग – पु पाय पाऊल
पगडंडो – स्त्री पायवाट
पगडी – स्त्री फेटा पागोटे पगडी.
– अटकाना – वरोबरी होणे.
– उछालना – फटफजिती करणे.

— उतारना — अपमान करणे लुटणे
— बाधना (किसीको) — वारसा देणे सन्मान करणे.
— बदलना (किसीके साथ) मैत्री जोडना
(पैरो पर) पगडी रखना — पाया पडून काकुळती देणे
पगतरी — स्त्री पायतण
पगदासी — स्त्री खडावा
पगना — क्रि अ मिसळून जाणे लीन होणे. मुरणे अनुरक्त होणे.
पगरा — पु पाऊल पाय पगडी गर्गाचार्याचा मुहूर्त (प्रस्थानसमय). सकाळ
पगला — वि वेडा विक्षिप्त
पगहा — पु दावे आश्रय
पगार — पु आवार तुडविलेली मान. नदीचा उतार समूह
पगाह — फा स्त्री 'पगरा' पहा
पगुराना — क्रि. अ रवथ करणे. तोडातल्या तोडात बोलणे
पघा — पु 'पगहा' पहा.
पचडा, **पचरा** — पु वखेडा भानगड.
पचतोरिया (पचतोलिया) — एक प्रकारचे बारीक मलमलीचे कापड
पचना — क्रि अ पचणे खितपतणे. गिळकृत होणे
(बाई) **पचना** (व्यंग्य) — गर्व दूर होणे
पच मरना — जिवापाड मेहनत करणे खपणे
पचहरा — वि पाच पदरी
पचारना — क्रि स ललकारणे
पचासा — पु ५० चा समुदाय
पचूका — पु पिचकारी पप
पचौनी — स्त्री आमाशय
पचौर — स्त्री मुख्य नेता पाटील
पच्चर — पु पाचर
पच्ची — स्त्री जडावाचे नक्षीकाम
(दिमाग) **पच्ची करना** — लहान गोष्टीत घोळ घालून बसणे
(किसीका) पच्ची हो जाना — विलीन होणे
पच्छ — पु पक्ष
पछडना — क्रि अ आपटणे मागासणे
पछताना — क्रि अ पस्तावणे
पछतानि — स्त्री, **पछतावा** — पु — पश्चात्ताप
पछमना - वि. मागील मागे
पछरा — पु आपटणी
पछलगा — पु अनुयायी दास
पछलत्त — पु दुगाणी
पछवाँ — वि पश्चिमेकडील पश्चिमीनिवासी.
पछाँह — पु पश्चिमी
पछाड — स्त्री मूर्च्छा आपटी
— खाना — एकदम खाली आदळणे
— खाकर रोना — रडता रडता मूर्च्छित पडणे
पछाडना — क्रि स आदळणे आपटणे
पछाना — क्रि अ मागून जाणे
पछिताना — 'पछताना' पहा
पछेवडा — पु पामोडी
पछोडना, **पछोरना** — क्रि स पाखडणे
पछौंहे — क्रि वि मागील बाजूस
पजावा — पु भट्टी कुभाराची
पजोखा — पु मृताच्या नातलगाना धैर्य देणे
पज्ज — पु क्षुद्र नीच
पट — पु वस्त्र पडदा कापूस कापणी दार पडण्याचा आवाज पदर माडी सिंहासन
— **पडना** — मदावणे न चालणे
पटकना — क्रि स आदळणे फटकारणे पिचणे
(किसीके सिरपर) **पटकना** — डोसक्यावर घालणे अनिच्छेनें काम करणे
पटका — पु कवरपट्टा कवरेस बाधण्याचे वस्त्र,
पटतर — पु उपमा तुलना
— फा. वि चौरस सपाट

पटना — क्रि स भूमि सपाट करणे परिपूर्ण होणे पाटाई करणे जमणे पटणे परवडणे
"खूब पटती है जब मिल जाते है दीवाने दो"
पटनी — स्त्री कायम भाडेपट्ट्याने घेतलेली जमीन
पटपर — वि उजाड समतल
पटवीजना — पु काजवा
पटरा — पु फळा पारडें परटाचा पाट
— कर देना — पटारा पाडणे छिन्न-विछिन्न करणे
— होना — उदध्वस्त होणे.
पटरी — स्त्री फळी पट्टी पदपथ रेल्वेचा रूळ पाटी (लिहिण्याची)
— खाजाना — जम बसणे.
— जमाना }
— बैठाना } — मन मिळणे
पटल — पु मेज (टेबल). फळा पडदा पापुद्रा छप्पर समूह
पटवारी — पु कुलकर्णी
स्त्री कपडे चढविणारी दासी
पटरून — पु नाग घायपात
पटा — पु पट्टा (फिरविण्याचा) पाट पीडा फळा सौदा अधिकारपत्र
— फेर — वरवधूचे आसन बदलण्याची क्रिया
— बांधना — पट्टराणी बनविणे
— चलाना — लाकडी तलवार फिरविण्याचे कौशल्य दाखविणे
पटाक — पु खाली पडण्याचा शब्द
पटाका }
पटाखा } — पु फटाकडा थप्पड
पटाव — पु कडीपाट
पटिया — स्त्री दगडाचा बारीक वाटोळा तुकडा पलगाची पट्टी केसाची पट्टी लिहिण्याची नि नावाची पाटी
— धारना — केस चापून चोपून बसविणे
पटीलना — क्रि अ मनात मरविणे. हरविणे. फसविणे सोपविणे.
— (किसीके सिर) — कोणावर तरी सोपविणे.

पट्टी — स्त्री धडा उपदेश फळी ओळ
— दार — वाटेकरी वृत्तिवान
— पढाना — वहकावणे कान भरणे
पटुआ — पु ताग
पटुली — स्त्री लहान झोपाळा चौरग
पटूस — पु पुरुषार्थ चतुरता
पट्टू — पु काश्मीरी लोकरीचे कापड पोपट
पटेबाज — पु व्यभिचारी
पटैत — पु पट्टेबाज
पटोरी — स्त्री रेशमी साडी
पटोल — पु रेशमी कपडा
पटोहिया — पु घुवड (उल्लू पक्षी)
पठ्ठा — पु तरुण पहिलवान पुठ्ठा स्नायु जाड फाळका रुद काठ जाध
— चढना — उसण भरणे शिरेवर शीर चढणे
पठनेटा — पु पठाणाचा मुलगा
पठाना — क्रि स पाठविणे
पठावनी }
पठौनी } — स्त्री मजुरी वधूकडून वराकडे नेलेली वस्तु एक रीति-, पाठवणी बोळवण
पठोरा — पु पुठ्ठ्या
पडछत्ती — स्त्री झडप वळचण
पड़ता — पु खरेदीचे मोल भाव
— खाना }
— पडना } — योग्य लाभ मिळणे
— फैलन }
— बैठाना } — भाव टाकणे
पडताल — स्त्री पडताळा निरीक्षण तपासणी.
पडती — स्त्री पडित भूमि
— उठना — पडित भूमीत पेरणी करणे
पडतेसे — खर्च व फायदा याची तोड-मिळवणी झाल्यावर
क्या पडी है ! — काय जरूर आहे !
पडपडाना — क्रि अ चरफडणे
पड़पोता — पु पणतू
पडाव — पु टप्पा, उतरण्याचे स्थान
पडिया — स्त्री रेडकू
पडोस — पु शेजार
— करना — जवळ राहणे

पडोसी / परोसी } — पु. शेजारी
पडोसीन / परोसिन } — स्त्री शेजारीण
पढंता — वि म्हणणारा वाचणारा
पढना — क्रि स वाचणे उच्चारणे घोकणे शिकणे मत्र म्हणणे
पढाई — स्त्री शिक्षण अध्ययन शिकवणी
पढालिखा — सुशिक्षित
पतंग — पु सूर्य पक्षी उडणारा किडा पतग नाव चेडू पतगाचे लाकूड
पतंगा — पु एक किडा पतग ठिणगी
पतपानी — स्त्री लज्जा अब्रू मान पु प्रतिष्ठा पत
पतझड — स्त्री. शिशिर ऋतु पडता काळ
पतरा / पतला } — वि दुर्बल पातळ काटकुळा पत्रावळ
— **पडना** — वाईट दिवस येणे
— **हाल** — कष्टकारक अवस्था
पतवार / पतवारी } — स्त्री सुकाणू
पता — फा पु ठिकाण परिचय पत्ता
पतानिशान — रहस्य गूढ
(क्या) **पता** — कोणास ठाऊक
पतेकी बात — मार्मिक गोष्ट अत्यत उपयुक्त गोष्ट लाखाची गोष्ट
पताई — स्त्री पाचोळा
पताका — स्त्री झेंडा नाटकाच्या दोन अकातील वेळ मधली सुट्टी
(किसीकी) **पताका उडाना** — कीर्ति दुमदुमणे
पताकास्थान — नाटकातला एक सधि
पतार / पताल / पत्ताल } — पु पाताळ. वाट. अरण्य.
पतिगा — पु पतग.
पतिआना / पतियाना / पत्याना } — क्रि स. विश्वास ठेवणे.
पतिआर / पतियार } — पु पत. विश्वास. श्रद्धा.
पतिनी — स्त्री पत्नी स्त्री
पतिजना — क्रि अ विश्वास ठेवणे
पतीखा — पु पानाचा द्रोण
पतीरी — स्त्री चटई
पतुली — स्त्री पाटली (एक दागिना)
पतुरिया — स्त्री वेश्या
पतेरा — पु वदकविशेप
पतोखा — पु द्रोण एक वगळा
पतोह / पतोहू } — स्त्री सून
पत्तर — पु पत्रा
पत्तल — स्त्री पत्रावळ
(एक) **पत्तलके खानेवाले** — रोटीबेटी — व्यवहार असलेले
(किसीके) **पत्तल मे खाना** — पङ्क्तीस जेवणे
(जिस) **पत्तलमे खाना उसीमें छेद करना** — खाल्ल्याघरचे वासे मोजणे कृतघ्नपणा करणे
पत्ता — पु पान पळस-पानडी डूल
— **खडकना** — सशय घेणे
— **खडका बन्दा सटका** — जराशी चाहूल लागताच पसार
पत्ती — स्त्री पाती
पत्थर — पु दगड. रत्न क्रि वि काही नाही अगदी
पत्थरकी लकीर — काळ्या दगडावरची रेघ
पत्थर चटाना — धार लावणे
— **पडना** — नष्ट होणे
— **पर दूब जमना** — मुसळाला अकुर फुटणे
— **पानी** — वावटळ, पाऊस आणि गाराचा वर्षाव होणे
— से सिर फोडना / — सिर मारना } अप्राप्य वस्तूसाठी धडपडणे
पत्थरचटा — पु एक गवत एक मासा. साप कजूष
पत्थरफूल — पु. दगडफूल
पत्थरफोरा — पु. कुरघोडीचा खेळ.
पत्रा — पु पचाग. पान जत्री.
— **बांच जाना** — अगचोरपणा करणे,

पथना – क्रि अ. थापणे (गोवऱ्या)
पथराना } – क्रि अ स्तब्ध कठोर होणे
पथरियाना } विस्तृत होणे खिळणे
पथरी – स्त्री दगडी मुतखडा चकमक धार लावण्याची सहाण
पथरीला – वि खडकाळ फार पसरलेले
पथरौटी – स्त्री दगडी कुडी
पद – पु पाऊल पाय पद अधिकार शब्दसमूह हुद्दा
पदचाप – पु चाहूल
पदना – पु फार पादणारा भित्रा
पदम } पु कमल
पदुम }
पदाना – क्रि स खेळात पदविणे
पदिक – पु पायदळ सैन्य हिरा
पद्मा – स्त्री लक्ष्मी भाद्रपद शु।।११
पधराना – क्रि स आदरपूर्वक बसविणे स्थापना करणे (मूर्तीची)
पधारना – क्रि अ येणे (आदरार्थी)
पन – पु प्रतिज्ञा जीवनाच्या प्रत्येक भागापैकी एक भाग (बचपन इ.) एक भाववाचक प्रत्यय
पनकपडा – पु तेलपट्टी
पनकाल – पु दुष्काळ
पनघट – पु पाणवठा
पनडब्बा – पु पानसुपारीचा डबा
पनडुब्बा – स्त्री पाणबुडी सबमरीन
पनपना – क्रि. अ टवटवणे उत्तम स्थितीत येणे
पनपनाहट – स्त्री टवटवी सू सू शब्द
पनबट्टा – पु पानाचा डबा चंची
पनभरा – पु पाणक्या
पनवार } – पु पत्रावळ.
पनवारा }
पनशल्ला – स्त्री पाणपोई. पाणी पिण्याची जागा पाण्याची खोली मापण्याचे यंत्र
पनसा – वि पाण्याप्रमाणे पाचट
पनसाखा – पु तीन किंवा पाच पलिते जाळणारी मशाल
पनसाखा बदाना – वाद मिटविणे. भांडण टाळणे
पनसारी – पु किराणा मालाचा व्यापारी
पनसाल – 'पनशल्ला' पहा
पनसुईया } – स्त्री अगदी लहान नाव
पनसोई }
पनहरा – पु पाणक्या
पनहा – पु पन्हा गूढ मर्म चोराचा माग काढणारा
पनहाना – क्रि अ पान्हवणे
पनहिया-भद्र – वि सपाटून जोड्याचा मार बसल्यामुळें ज्याच्या डोक्याचे केस गळून गेले आहेत तो
पना – पु पन्हे सार
पनाती – पु पणतू
पनारा } – पु पन्हाळ पाट
पनाला }
पनाह – फा स्त्री रक्षण त्राण.
– **पाना** – आश्रय मिळणे
– **माँगना** – शरण येणें
पनिया वि } – जलचर पाणी घातलेले
पनिहा पु. } पाणाड्या हेर पाणी
पनियासोत – वि पाण्याचा झरा जिवंत पाणी असलेला तलाव
पनीर – फा पु चक्का श्रीखंड
पनीरी – स्त्री पन्हेरी कलम (झाडाचे)
पनुआँ } – वि नीरस पाणचट
पनुवाँ }
पनेरी } – पु तांबोळी
पनैरी }
पनौटी – स्त्री विड्याचा डबा
पन्नी – स्त्री वर्ख बंदुकीच्या दारूचे माप.
पपडा } – पु पापुद्रा
पपरा }
पपडियाना – क्रि अ खपल्या पडणे उलणे
पपडी कत्था – पु पांढरा कात
पपीता – पु पोपया पोपई
पपीहरा } – पु चातक
पपीहा }
पपैया – पु पिपाणी चातक
पपोटा – पु पापणी
पबनी – स्त्री. पर्वणी
पब्बय – पु पर्वत

पयाना } — पु प्रयाण जाणे
पयान }

पयार } — पु ताटे कडबा
पयाल }

— गाहना — व्यर्थ कष्ट करणे
— तापना — निरर्थक कार्य करणे
परंच — अव्यय — परंतु तरीही
परंत — पु "कौडा" खेळात चंद्राकार घर
पर — अव्यय परंतु नंतर वर
वि दुसरा परका
— फा पु पंख
पर कट जाना — लगडणे पडणे
— जमना — पंख फुटणे खोडी सुचणे.
— जलना (कहीं जाते हुए) — धैर्य न होणे गति नसणे
— न मारना — पाऊल न ठेवणे
परकना — क्रि अ चट लागणे
परकाजी — वि परोपकारी
परकार — फा पु कपास प्रकार
परकाला — पु. जिना शिडी चौकट.
(आफतका) परकाला — भयंकर वा प्रचंड मनुष्य
परकारना — क्रि स वर्तुळ काढणे (कंपासाने) गरगर फिरविणे
परकोटा — पु किल्ल्याचा कोट
परख — स्त्री ओळख शोध प्रतीक्षा पारख
परखी — स्त्री बवा (धान्य तपासण्याचा)
परगहनी — स्त्री दुसऱ्याची बायको
परगाछा — पु झाडावर उगवणारे झाड बाडगूळ
परघनी } — स्त्री धातु ओतण्याचा साचा
परघरी } नाद (लागणे)
परचा — फा पु कागदाचा तुकडा चिठी वर्तमानपत्र प्रश्नपत्र प्रमाण परिचय
परचाना — क्रि स सवय लावणे पेटविणे
परचून — पु स्वयपाक साहित्य किरकोळ वस्तु
परचूनी — पु स्वयपाकाचे साहित्य विकणारा वाणी
परचौ — पु परिचय परीक्षा.

परछन — स्त्री दारावर ओवाळण्याची आरती द्वारी आलेल्या वराची आरती
परछना — क्रि स लग्नाला मुलगा आला म्हणजे वरास ओवाळणे ओवाळून टाकणे इत्यादि
परछाई — स्त्री पडछाया प्रतिबिंब
परछी — स्त्री दुधाची किंवा दह्याची हंडी
परजकर — पु शेत जमिनीवरील घरावर कर
परजन — पु नोकर कुटुंबी
परजौट — पु भाडेपट्ट्याने घेतलेली जमीन (घर बांधण्याकरिता)
परत — स्त्री थर पापुद्रा पुट घडी पातळी
परतच्छ — वि प्रत्यक्ष प्रकट
परतदार तख्ता — पु प्लायवुड
परतल — पु खोगीर किट्
परतल्ली — स्त्री काडतुसाचा पट्टा
परता — पु "पडता" पहा
परता पडना (खाना) — पुरी किंमत येणे
परताल — स्त्री पडताळा शोध
परती — स्त्री पडित भूमि
परतीत — स्त्री प्रचीति अनुभव
परथन } — पु पिठी फुकट खर्च
परेथन }
परदा — फा पु पडदा
— उठाना — पडदा वर जाणे
— फाश करना — खरे स्वरूप प्रकट करणे
— रखना — अब्रू संभाळणे बुरखा घेणे
(अक्लपर) परदा पडना — बावचळणे
(आँखपर) परदा पडना — न दिसणे
ढंका परदा — गुप्त कलंक व्यवधान
परदादा — पु प्रपितामह पणजोबा
परदानशील — फा वि. गोषात राहणारी
परन — पु प्रतिज्ञा पान व्रण
स्त्री स्वभाव बाणा
परनाना — पु आईचे आजोबा
परनाला — पु. पन्हाळा. मोरी गटार.

परनीत – स्त्री प्रणाम सत्कार
परपंच – पु प्रपच भानगड कपट
परपटी – स्त्री गोपीचदन, पर्पटी (एक औषध) पापडी
परपराना – क्रि अ झणझणणे
परपाजा }
परबाजा } – पु आजोबा
परपेंठ – पु हुंडीची तिसरी प्रत
परब – पु पर्व सण वश
परबल – पु पडवळ
वि उग्र प्रवल.
परबस – वि परतत्र
परमा – स्त्री शोभा सौदर्य
"होत पक तै पतुम है पावन परमा गेह"
परमानना – क्रि अ प्रमाण मानणे मान्य करणे
परमुख – वि विमुख विरुद्ध.
परमुखापेक्षी – दुसऱ्याच्या तोडाकडे पहाणारा
परमोघना – क्रि स उपदेशणे धैर्य देणे
परला – वि पलीकडचा
परले दर्जेका }
परले सिरेका } – पराकाष्ठेचा कमालीचा
परवर – फा पु पाळणारा
–दिगार – पु परमेश्वर
परवरिश }
परवस्ती } – फा स्त्री पालनपोषण सेवा सहाय्य
परवल – पु पडवळ
परवाना – फा पु दीपपतग अनुज्ञापत्र
परवाल – पु डोळ्याच्या पापण्याच्या खाली असणारे केस
परवाह – स्त्री प्रवाह पर्वा
परस }
परसन } – पु स्पर्श स्फटिक
परसा – पु पत्रावळ वाढणे (कोणाला देण्यासाठी वाढून ठेवलेले अन्नाचे ताट) एका पुरुषाचे जेवण
परसाना – क्रि स अन्न वाढविणे (दुसऱ्याकडून) अन्नदान करणे
परसाल – अव्यय गुदस्ता. पुढल्या वर्षी
परसिया – पु विळा दाताळे

परसेद – पु. घाम. प्रस्वेद
परसों – अव्यय परवा
परहेज – फा पु पथ्य सयम
परौठा }
पराठा } – पु तव्यावर बेताचे तूप टाकून भाजलेली पोळी.
पराइ वि }
पराई स्त्री } – दुसऱ्याची स्त्री पलायन
परादन – पु. इराणी घोडा
परावी – स्त्री. रापी. आरी
पराया – वि परका
पराल – स्त्री तण गवत
परास्त – वि पराजित पराभूत.
परिकूट – पु शहराच्या फाटकाची खाई
परिक्रमा – स्त्री प्रदक्षिणा
परिखा – स्त्री खाई खदक
परिगणित जाति – स्त्री शेड्यूल्ड कास्ट
परिचर – पु सेवक
परिचार – पु हिंडायची जागा.
परिचिति – स्त्री अभिज्ञता माहिती
परिजटन – पु पर्यटन यात्रा करणे.
परिजन – पु सेवक
परिणति – स्त्री अत.परिपाक रूपातर होणे
"परिणतिरवधार्यायत्नत पडितेन"
परिणय – पु विवाह
परिदेवन (ना) – पु पश्चात्ताप विलाप
"तत्र का परिदेवना"
परिपच – पु प्रपच. बखेडा.
परिप्रेक्षण – पु परस्पेक्टिव्ह., दृश्य स्वरूप एखाद्या मुख्य ठिकाणाहून पाहिले जाणारे पदार्थ
परिमल – पु सुगध सभोग
परिवेदन – पु पूर्णज्ञान
परिवेषण – पु कठडा
परिशोध – पु चुकती बाकी देणे पूर्ण स्वच्छता
परिष्कृत – वि स्वच्छ. शुद्ध
परिस्तान – फा पु. अप्सराचे स्थान
परीवा – पु पाडवा
परीजाद – फा वि अतिसुदर
परीषह – जैन धर्मानुसार २२ प्रकारचे त्याग

परख – वि कड़ू
परे – अव्यय पलीकडे निराळे बाहेर.
परेई – स्त्री पारवी कबुतरी
परेग – स्त्री कुसळ खिट्टी
परेता – पु फाळका (रहाटाचा).
परेर – पु आकाश
परेशान – पा वि व्याकुळ उद्विग्न
परोसना – क्रि म वाढणे (जेवण)
परोसा – पु एका व्यक्तीच्या भोजनाचे सर्व सामान
परोसिन – शेजारीण.
"प्यारी परोसिन पद्माकर हमारी तुम"
परोसी } – पु. शेजारी
पड़ोसी }
परोसैया – पु वाढपी
पर्चा – पु 'परचा' पहा
पर्चूनिया – पु डाळपीठ विकणारा वाणी.
पर्जनी – स्त्री दारुहळद
पर्त – पु "परत" पहा
पर्दनी – स्त्री पडदणी धोतर उभे लावणे
पर्दाफाश करना – गुपित फोडणे.
पर्याप्त – वि. पुरेसे पुष्कळसे
पर्याप्ति – स्त्री पुरवठा
पर्रा – पु टोळी समूह
पलई – स्त्री कोमल डहाळी
पलक – स्त्री. पापणी
– दूर करना – डोळ्यापुढून बाजूला सारणे
– बिछाना (के लिये) – अतिशय प्रेमाने स्वागत करणे
– भांजना – डोळे मिचकावणे
– लगना – डोळा लागणे
– से पलक न लगना – डोळ्याला डोळा न लागणे
– दरिया – अति उदार
पलकनेवाडा – पु अति उदार
पलमारते – शीघ्र
पलके पलमे – क्षणात
पलका – स्त्री फार लावचे ठिकाण
पलटा – पु बदल पालट बदला.
– खाना – काळ फिरणे
– लेना – सूड उगविणे
पलटे – क्रि वि. ऐवजी.
पलडा – पु पारडे
पलथा – पु मुरकुडी
– मारना – मुरकुडी वळणे
पलना – क्रि अ पाळले जाणे
पलनाना – क्रि स घोड्यावर पालाण घालणे जीन कसणे
पलवा – पु ओजळ पारडे करडी
पलवार } – पु मोठी नाव.
पलवाडा }
पलवारी – पु नावाडी
पलस्तर – पु लेप पलिस्तर
– ढीला होना }
– बिगडना } – हाडे खिळखिळी होणे
या बिगड जाना }
पलाडु – पु. कांदा
पलान – पु जीन पालाण
पली – स्त्री पळी
– पली जोडना – कणकण सचय करणे
पलीता – पु भूत मशाल टेभा
वि घाणेरडा
(मिट्टी) पलीता करना - धूळधाण करणे
पलीद – वि अपवित्र दुष्ट.
(मिट्टी) पलीद करना – बरबाद करणे
पलुआ – वि पाळीव पाळलेला
पलेथन – स्त्री पिठी
– निकलना – कणिक निघली जाणे व्यर्थ खर्च होणे
पलोटना – क्रि स पाय दाबणे. पालटणे क्रि अ. तडफडणे
पल्ला } – क्रि वि. दूर. गाठ. पदर
पल्लू } पु तीन मण दार पारडे
पल्ला छूटना – पीडा टळणे
– पकडना – आश्रय घेणे
– झुकाना }
– भारी होना } – पक्ष वरचढ होणे
पल्ले पडना – प्राप्त होणे पदरी पडणे
(किसीके) पल्ले बाधना – सोपवणे गळयात बाधणे

पल्ले होना — गाठी असणे.
पवारना — क्रि स फेंकणे
पवित्तर — वि पवित्र
" गोवर लगे पवित्तर होथ ।" —प्र ना
पशम — स्त्री मऊ आणि बारीक लोकर इद्रिय अत्यत तुच्छ वस्तु शष्प
पशमीना — फा पु शाल दुशाला
पश्म — 'पशम' पहा
पश्यतोहर — पु पाहता पाहता चोरणारा सोनार
पष — पु दाढी मिशी
पसन्द / **पसन्दीदा** — फा वि आवडते. पसत
— आना — पसत पडणे
पसन्दगी — स्त्री पसती
पस — फा अव्यय म्हणून नतर
पसनी — स्त्री उष्टावण
पसली — स्त्री फासळी
— चलना — प्रसन्न होणे
— तोडना — हाडे मऊ करणे
— फडकना — उत्साहित होणे
पसाऊ / **पसाव** — पु प्रसन्नता प्रसाद
पसारना — क्रि अ फैलावणे
पसारी — 'पसारी' पहा.
पसाव / **पसावन** — पु भाताची पेज
पसीजना — क्रि अ द्रवणे घाम येणे
पसीना — घाम
पसुरी / **पसुली** — 'पसली' पहा
पसूजना — क्रि स सरळ शिवणे
पसेऊ — 'पसीना' पहा
पसोपेश — फा पु दुविधा. मागचा पुढचा विचार सकल्प विकल्प
पस्त — फा वि पराजित थकलेला
पहुँ — अव्यय जवळ
पहंसुल — स्त्री विळी विळा
पहचान — स्त्री ओळखण लक्षण. चिन्ह
पहटा — पु शेत सपाट करण्याचा लाकडी पाट कुळव
पहन — पु दगड
पहनना — क्रि स धारण करणे, नेसणे घालणे (वस्त्र)
पहनाव / **पहनावा** — पु. वेष
पहपट — पु एक स्त्री गीत कोलाहल
पहपटबाज — पु भाडखोर धोकेबाज
पहपटहाई — स्त्री कळलावी
पहरना — 'पहनना' पहा
पहरा — पु पहारा. नजरेखाली असणे
पहरावनी पहनाना — सौभाग्यवायन देणे
पहरी / **पहरुआ** / **पहरुवा** / **पहरू** — पु पहारेकरी. चौकीदार
पहरे मे होना — नजरबन्द असणे
पहरे मे देना (रखना) — तुरुगात पाठविणे
पहल — पु आरभ जुना कापूस किंवा लोकर घडी
पहलू — फा पु पैलू बाजू कूस अग बगल
पहले-पहल — अव्यय सर्वांआधी
पहले पहले — अव्यय प्राचीन काळी.
पहलौठा — वि पहिले मूल
पहलौठी — वि. पहिलटकरीण
पहाड / **पहार** — पु पर्वत डोंगर
— उठना — मोठ्या कार्याचा भार उचलणे
(सिरपर) पहार गिरना / **— —, टूटना** / **— — टूट पडना** — आकाश कोसळणे
पहाड से टक्कर लेना — बलवताशी टक्कर देणे
पहार हिराना — दुष्कर कार्य करणे
पहाडा — पु पाढा (वे एक बे ड)
पहाडिया / **पहाडी** — स्त्री टेकडी लहान डोंगर एक रोग
पहिचान — स्त्री 'पहचान' पहा
पहिनना — 'पहनना' पहा
पहियां — अव्यय जवळ वर ऊन. हून

पहिया — पु चाक
पहिरना — पहनना पहा.
पहुच — स्त्री प्रवेश पोच. विस्तार धाव. शक्ति (जाणण्याची)
पहुँचना — क्रि अ पोहोचणे ताडणे समजणे पमरणे
पहुँचा — पु मनगट
पहुँचा हुआ — ज्ञानी. निपुण. वस्ताद
पहुनाई — स्त्री पाहुणचार अतिथिसत्कार
पहुनी — स्त्री पाचर
पहुप — पु फल
पहुमी — स्त्री पृथ्वी. भमि
पहुला — पु कमल. कुमुदिनी
पहेली — स्त्री कोडें माकेतिक वर्णन
— **बुझाना** — कोड घालणे. बुचकळ्यात पाडणे
पाँ
पाँइ } — पु पाय
पाँउ
पाँईबाग — फा पु राजवाड्यातील स्त्रियाचे उद्यान. फुलवाडी
पाँखडी } — स्त्री पाकळी
पाँखुरी
पाँग — पु कुरण. माळरान
पागा } — पु समुद्राच्या पाण्याचे
पाँगानोन } मीठ
पाँगुर — वि पागळा
पाँच — वि पाच
पाँचो घी मे होना — दैव फळफळणे. वैभवात लोळणे
पाँचो सवारो में नाम लिखना — श्रेष्ट लोकात आपलेही नाव घेणे
पाँचर — स्त्री चिरलेले लाकूड -मिटू नये म्हणून त्यात घातलेला लाकडाचा तुकडा
पाँचै — स्त्री पचमी तिथि
पाँजना — क्रि स झाळणे.
पाँजर — पु अस्थिपजर. फासळी क्रि वि जवळ
पाँडर — पु मृद पाढरा रग पाडळीचे झाड
पाडुलिपि — स्त्री हस्तलिखित (मुद्रण योग्य) ममुदा.
पाडुलेख — पु कच्चा खर्डा. कच्चा मसुदा
पाडे — पु ब्राह्मण व कायस्थ याची एक शाखा पडित. विद्वान्
पाँत } — स्त्री ओळ. पगत. पक्ति.
पाँती }
पाँतर — पु उजाड. निर्जन
पाँ-पोश — फा पु पादत्राण
पाँयँचा — फा पु. मेडासातील पाय ठेवण्याचे दगडी पाऊल
पाँयता — पु पायगत नीच
पाँव — पु. पाय
— **उखाडना** — मोड होणे पलायन करणे
— **उतरना** — पाय मोडणे
— **घिसना** — चालण्याने थकून जाणे
— **छूटना** — विटाळशी होणे
— **जल जाना** — डगमगणे
(जमीनपर) पाँव न ठहरना — हर्षोन्माद होणे घमेड करणे
— **तलेसे मिट्टी निकलजाना** } भयाने वमका वसणे.
— **तलेसे जमीन खिसकजाना** } - पाचावर धारण वसणे
— **तोडकर बैठना** — हात पाय गाळून वसणे
— **धो धोकर पीना** — अत्यत आदर-सत्कार करणे. चरणी लीन होणे
— **निकालना** — मर्यादा सोडणे
— **पीटना** — घाबरणे अधीर होणे
— **भारी होना** — गर्भ राहणे
— **भिडाना** — बरोबरी करणे
— **भर जाना** — थकून जाणे
पाँव रगडना — व्यर्थ खटाटोप करणे
— **रोपना** — प्रतिज्ञा करणे
— **से पाँव बांधना** — हात धुऊन पाठीस लागणे नेहमी बरोबर असणे
— **सोना** — मुग्या येणे (पायाला)
पाँव फूक फूंक कर रखना — सावधान राहणे
पाँव फैलाकर सोना — निश्चितपणे निर्भय राहणे.

पाँव पखारना — पाय धुणे
"पाँव पखारि बैठि तर छाँही"
(किसीके) पाँव न होना — दृढता नसणे. चालू न शकणे
पाँवड / **पाँवडा** — पु पायघड्या
पाँवर — वि पामर नीच
पाँवडी / **पाँवरी** — स्त्री खडावा. शिडी. पायरी ठेवडी. बैठक.
पाँस — स्त्री खत
पाँसना — क्रि स शेतात खत घालणे
पाँसा — पु फासा
— उलटना — काळ फिरणे
पाँहि — क्रि वि जवळ. निकट. पाशी
पाई — स्त्री एकचतुर्थांश काना पूर्ण-विराम एक पै. अळें टिपऱ्याचा खेळ
पाक — फा वि पवित्र. निर्दोष
(झगडा) पाक करना — भांडण मिटविणे मारून टाकणे
पाकदामन — फा वि निर्दोष. अतिशुद्ध पतिव्रता
पाकना — क्रि अ पिकणे
पाकर (पाकरी) — पु अष्टचाचे झाड
पाकी — स्त्री फक्की (चूर्णाची)
पाख / **पाखा** — पु पधरवडा पख
पाखर / **पाखरी** — स्त्री पोने. गोणी हत्तीची लोखडी झूल
पाखा — पु टोक. कोपरा पख
पाखान — पु दगड. पाषाण
पाखाना — फा पु सडास. मैला
पाग — स्त्री पगडी. पागोटें. मुडासे
पागना — क्रि स मुरविणे पाकविणे साखरेच्या पाकात घोळणे.
क्रि अ मुरणे भाळणे
पागल — वि वेडा. बावळा. विक्षिप्त
पागुर — पु रवथ
पागुरना — क्रि अ रवथ करणे. गप्पा ठोकणे.
पाछ — स्त्री चीर
पु मागील भाग
पाछना — क्रि स चिरणे. चीरपाडणे
पाछल — वि मागील
पाछी / **पाछु** / **पाछे** — क्रि वि मागे मागून
पाजामा — फा पु पायजमा चोळणा
पाजी — पु रक्षक. चौकीदार. पाइक वि दुष्ट हलकट
पाजेब — फा स्त्री नूपुर. वाळे
पाटबर — पु रेशमी वस्त्र
पाट — पु रेशीम. सिंहासन. जात्याची तळी. नख रेशमाचा किडा. - ताग. पाट. सणाचे गवत. नदीचे पात्र.
पाटन — स्त्री छप्पर. माप उतरविण्याचा एक मत्र
पाटना — क्रि स सपाट करणे. भरून टाकणे पाटाई करणे तृप्त करणे
पाटा — पु पाट
पाटिया — पु ठुशी पाटी
पाटी — स्त्री रीत वहिवाट अनुक्रम ओळ श्रेणी केसाची पट्टी
— पढना — शिकणे
पाठक — पु वाचक ब्राह्मणाची एक जात
पाठा — पु हृष्टपुष्ट तरुण
पाड — पु मचाण शिकारीचा माळा. विहिरीवरील जाळी तिकाटणे काठ
पाडा — पु हेला पेठ शेताची पाळ
पाढा — पु चित्रमग. पाटला (एक औषधी वेल).
पाणि (पाणी) — पु हात
पात — पु पतन राहु पानडी (कानातील)
पातुर / **पातर** — स्त्री पत्रावळ वेश्या
पातरि / **पातरी** — वि पातळ सूक्ष्म किडकिडीत.
पातावा — फा पु पायमोजे
पाती — स्त्री पाला पान पत्र.
पाथना — क्रि स विटा पाडणे थापणे ठोकणे वड्या पाडणे.

पाथनाथ }
पार्थनिधि } – पु. समुद्र
पाथेय – पु शिदोरी
पाधा – पु उपाध्याय
पान – पु पिणे पाणी मद्य प्राण झाडाचे पान विडा लाल वदाम (पत्त्यातील)
– लगाना – विडा करणे
पानफूल – पानसुपारी सत्काराची सामान्य वस्तु
पानदान – पु पानाचा डवा
पाना – त्रि स प्राप्त करणे भोगणे जाणणे समर्थ होणे ताब्यात घेणे मिळणे
पानिप – पु चमक तेज
पानी – पु पाणी रस नेज अब्रू मान प्रतिष्ठा मुलामा हात वय (पशूचे)
– उतारना – अपमान करणे
– करना }
– कर देना } – राग शांत करणे
– का फफोला }
– का बतासा } – नश्वर क्षणभंगुर वस्तु
– का बुलबुला } अळवावरचे पाणी
– के मोल – अत्यंत स्वस्त
– जाना – पत जाणे अप्रतिष्ठा होणे
– (आँखका) जाना – निर्लज्ज होणे
– टूटना – पाणी आटणे
– न मागना – तत्काळ मरणे
– निकालना – घाम काढणे
– पडना – पाऊस पडणे
– पढना }
– परोरना } – पाणी मतरणे
– पानी होना – अत्यंत लज्जित होणे पाणी पाणी होणें
– पतला करना – मतावणे
(आँखोका) पानी मारना – निर्लज्ज होणे
– पीकर कोसना – सदा निंदा करणे घालून पाडून बोलणे
सामने पानी भरना – मान वाकविणे फिके पडणे.
मुंहमें पानी भर आना – तोंडाला पाणी सुटणे
पानी भरी खाल – क्षणभंगुर शरीर
पानी मे आग लगाना – नसते भांडण लावणे
(सूखे) पानी में डूबना – गोंधळून बोलणे फसणे
पानी रखना – श्रीद सांभाळणे
– पाना (शस्त्रमे) – धार असणे
– लगना – हवा न मानवणे
– सा पतला – अत्यंत तुच्छ.
पानीदेवा – वि वंशज. पिंडदान करणारा.
पानीपंडा – पु पाणक्या
पानीफल – पु शिंगाडा
पाप – पु वाईट कृत्य पातक
– उदय होना – पाप फळास येणे
– कटना – पापाचा निरास होणे. पीडा टळणे
– फाटना – पापाची वाईट फळें भोगणे
– पडना – दुष्कर होणे
– मोल लेना – विकत श्राद्ध घेणे
पापड }
पापर } – पु पापड
पापड बेलना – अतिशय कष्टात दिवस काढणे.
पापहर – वि पापनाशक
पापाचार – पु वाईट आचरण.
पापोश – फा पु. पादत्राण
पाबन्द – फा वि पराधीन बांधलेला कैदी
पाबन्दी – फा स्त्री पराधीनता बंधन कैद
पामाल }
पायमाल } – फा त्रि नष्ट सत्यानाश.
पायन्दाज – फा पु पाय पुसणे पायपोस बुरणूस.
पायक – पु दूत पाईक
पायताबा – फा पु पायमोजा
पायल – स्त्री नूपुर वाळे
पु पायाळू

पाया – पु पाय खाब हुद्दा पायरी आधार पाया
(किसीका) **पाया पकडना** – पक्का आश्रय घेणे
पार – पु पैलतीर
– **अव्यय** – दूर निराळें
– **उतरना** } – पार पडणे सफल होणे
– **उतारना** } मारून टाकणे
– **पाना** – सफलता प्राप्त होणे
– **लगना** – निभणे
– **लगाना** – मुक्त करणे उद्धार करणे.
पारखद – पु मत्री वरोवर असणारा.
पारखी – पु परीक्षक
पारचा – पु तुकडा अंग कागदाचा किंवा कापडाचा तुकडा एक तऱ्हेचे रेशमी वस्त्र
पारद – पु पारा इराणातील जाति
पारना – क्रि स चकणे (खेळात) हातातून मोडणे डाव टाकणे (कौडीचा)
(पिंडा) **पारना** – श्राद्ध किंवा पिंडदान करणे
पारा पिलाना – फार जड करणे
पारी – स्त्री पाळी (एकाआड येणारा ताप)
पारिश – पु परात
पार्श्व – पु बगल. समीपता. कूस
पाल } स्त्री पाळ
} – पु शीड
} आढी (आंब्याची)
पालकी – स्त्री पालखी
पालतू – वि पाळीव
पालथी – स्त्री माडी (घातलेली) मुख्य स्थान परळ
पालथी मारना – माडा घालून वसणे
पालन – क्रि म पाळणे पालन (मगोपन) करणे
पाला – पु हिम. वर्फ सबंध. व्यवहार खेळातील मर्यादा. रेषा
(किसीसे) **पाला पडना** – पकडीत मापडणे सबंध पडणे
पाला मार जाना – थंडीने कोळपणे
पालागन – पु नमस्कार. प्रणाम. पाय धरणे
पाली – स्त्री पक्ष (खेळात)
– **बनाना** – भिडू करणे
पालो – पु गावापासून दूर असलेले शेत
पावदान – पु पायटा (टांग्यात चढण्यासाठी लावलेला)
पावना – पु देणे हिशेब
पावनेदार – पु धनको
पावस – स्त्री पावसाळा
पास – क्रि वि जवळ. कड. समीपता. अधिकार. कक्षा. पाश. फासा.
(किसीके) **पास बैठना** – सहवासात असणे
पास न फटकना – चार पावले दूर राहणे.
पासवाले – जवळचे मित्र
पासबाँ – पु रक्षक
पासा – पु फासा
पासी – पु पारधी
स्त्री लेंडी (घोड्याची)
पासुरी – स्त्री फासळी
पाहँ – अव्यय. जवळ
पाहन – पु दगड
पाहरू – पु पाहरेकरी
पाहिं } – अव्यय. जवळपास ठायी
पाहीं }
पाहि – क्रि स तारा. वाचवा
पाहुन – **पाहुना** – पु पाहुणा. अतिथि जावई
पाहुर – पु भेट नजराणा
पिंगल – पु छंद शास्त्र
पिंजरापोल – पु पांजरपोळ. गोशाळा
पिंजल – वि व्याकुळ. पु हरताळ
पिंड – पु गोळा. ढीग. शरीर. पिंड (श्राद्धातील)
– **छूटना** – पीडा टळणे
– **छोडना** – सबंध तोडणे
– **पारना** – पिंडदान करणे
पिंडखजूर – स्त्री गोड खजूर मधुर खजूर

पिंडरी
पिंडुरी
पिंडली } — स्त्री पोटरी

पिंडा — पु विंडा (मुताचा) पिंड
— पानी देना — तर्पण करणे
पिंडालू — उभय एक प्रकारचे रताळे
पियर — वि पिवळे
पियरा — पु प्रियकर.
पियरी — स्त्री पट वस्त्र
पियाज़ — पु कांदा
पियारा — वि आवडता
पिऊ — पु स्वामी. पति. प्रियकर
पिचकना — क्रि अ दवणे पिचणे. वसणे
पिचु — पु कापूस
पिचुमद — पु कडुनिंबाचे झाड
पिछड्ना — क्रि अ मागसणे
पिछलगा — वि आश्रित अनुगामी चाकर
पिछला — वि. मागील. नंतरचा
पिछला प्रहर — तिसरा प्रहर
पिछली रात — उत्तर रात्र
पिछानना — क्रि स ओळखणे
पिछौंहें — क्रि वि मागें मागील- वाजूस मागून
पिछौरा — पु चादर पासोडी
पिटंत — स्त्री मार.
पिटना — क्रि अ ठोकले जाणे मार वसणे. —पु थापी
पिट्‌ठी — स्त्री वाटलेला गोळा.
पिट्‌ठू — वि. पित्त्या. अति प्रिय मिट्ठू. मारखाऊ

पिडक
पिडका } — पु फोड पुळी

पिडुकी — पु एक प्राणी
पितरिहा — वि पितळेचा

पित्त
पित्ता } — पु पित्त

— उवालना
— खोलना } — पित्त उसळणे.

— निकालना
— पानी करना } — रक्ताचे पाणी करणे दिङ्मूढ करणे

— मारना — राग गिळून जाणे

पिदडी — स्त्री पिल्ल. चिमणीचे पिल्लू

पिद्दा — पु
पिद्दी — स्त्री } — क्षुद्र वस्तु. कारटे

पिधान — पु झाकण
पिनकना — क्रि अ डुलक्या घेणे. नशेत असणे. पेंगणे
पिनपिनाना — क्रि अ किरकिरणे
पिन्नी — स्त्री एक मिठाई. तांदळाच्या पिठाचे लाड. फार रडणारी

पिय
पिया } — पु स्वामी. पति. प्रियकर

पियर
पियरा } — वि. पिवळा

पियराना — क्रि अ पिवळे पडणे फिक्के पडणे
पियरी — स्त्री लग्नातले पिवळें धोतर
पियार — पु एक फूल
पियारा — वि आवडता
पिराना — क्रि अ पीडा होणे
पिरोजा — पु. एक प्रकारचा हिरवा खडा गधापिरोजा
पिरोना — क्रि स ओवणे गुंफणे
पिलई — स्त्री प्लीहा
पिलकना — क्रि अ ढकलणे पाडणे
पिलडी — स्त्री गोळी
पिलना — क्रि. अ तुटून पडणे प्रसरून पडणे पिळले जाणे
पिल पडना — तुटून पडणे हल्ला करणे उमाळा येणे उतू जाणे
पिलपिला — वि बिलबिलीत
पिलवाना — क्रि अ घाण्यात घालून तेल काढणे
पिलाना — क्रि. स प्यावयास लावणे मऊ करणे
पिलौवा — पु पैमा फेकण्याचा मुलाचा खेळ
पिल्ला — पु कुत्र्याचे पिल्लू
पिल्लू — पु अळई (एक पांढरा किडा).

पिव
पीव } — पु प्रिय स्वामी पति

पिसनहर }
पिसनहारी } —वि दळणारी
पिसना — क्रि. अ दळले जाणे कष्ट सहन करणे थकणे
पिसान — पु पीठ.
पिसौनी — स्त्री दळण कठीण परिश्रम
पिस्सू — पु पिसू
पिहकना — क्रि. अ कुहू कुहू करणे
पिहित — वि झाकलेले
पी — पु प्रियपति चातकाचा शब्द
पीछा — पु पृष्ठभाग
— करना — पाठलाग करणे गळी पडणे
पीछा छुडाना — पीडा टाळणे
— दिखाना — पाठ दाखविणे
— देना — अंग काढून घेणे
— पकडना — अनकरण करणे.
— होना — मरून जाणे
पीछू — क्रि. वि मागे
पीछे — अव्यय. मागे मागच्या बाजूस
— चलना — पावलावर पाऊल टाकून चालणे
— पडना — पाठीस लावणे सतत उद्योग करणे मागे असणे लकडा लावणे
पीटना — क्रि स बडविणे ठोकणे
पीठ — पु पाट सिंहासन चौरंग स्त्री पाठ पुठ्ठा
— चार पाईसे लग जाना — अंथरुणाला खिळणे
— दिखाकर जाना — माया लावून जाणे
— देना — पळून जाणे पाठ टेकणे
— पर होना — पाठीराखा असणे
— मींजना — पाठ थोपटणे
— लगना — पाठीवर घाव घालणे (पशूच्या)
पीढा — पु पाट आसन
पीढी — स्त्री पिढी
पीतम — पु प्रियतम पति
पीन — वि पुष्ट लठ्ठ
पीनक — स्त्री नशा वुंदी. झोकांडी
पीनस — स्त्री नाकाचा रोग

पीनसा — स्त्री. काकडा
पीना — क्रि स. पिणे ओढणे (धूम्रपान) गिळणे (राग इ)
पीप — स्त्री पू
पीपर — पु पिंपळ पिंपरी
पीपरमूल — पु पिंपळमूळ
पीपा — पु पीप
पीब — स्त्री पू
पीर — स्त्री पीडा सहानुभति फा पु महात्मा
पीरी — फा स्त्री म्हातारपण मोठेपणा [मोहरे.
पील — फा पु हत्ती उंट बुद्धिबळातील
पीलपाँव — पु हत्तीरोग
पीलपाया — पु खांब बुरूज
पीलवान — पु माहूत
पीलमाज — पु दिव्याची बैठक
पीला — वि पिवळे फिक्के
— पडना — पांढरे फटफटीत होणे
पीलिया — पु कावीळ किंवा कमल (रोग).
पीलु — पु फळे आलेले झाड हत्ती. हाडाचा तुकडा
पीलू — पु सडलेल्या फळातील पांढरे लांबट किडे
पीव — पु प्रियकर स्वामी पति
पीवना — क्रि स पिणे
पीवरा — स्त्री गाय तरुणी
पीसना — क्रि स दळणे
(किसी मनुष्य का) पीसना — त्याचे भयंकर नुकसान करणे
पुंख — पु बाणाची पिसे
— पुछार }
— पुछार } — पु. मोर
पुंख — पु बाणाच्या ज्या भागावर पिसे लावलेली असतात तो भाग.
"सक्तांगुलि सायकपुंख एव"
पुंग — पु राशि ढीग
पुंगव — पु बैल
पुंगीफल (पूगीफल) — पु सुपारी
पुंछाला — वि शेपटीसारखा. आश्रित पुच्छवान्. हाजी हाजीखोर.

पुंछाला — पु तोडपुजा. लाव शेपटी
पुंड — पु तिलक (कपाळावरील गंध).
पुंसवन — पु ब्राह्मणातील स्त्रियांचा गर्भाधानापासून तिसऱ्या महिन्यातील धार्मिक संस्कार. दूध
पुंसत्व — पु वीर्य मैथुनशक्ति.
पुआ — पु गोड पुरी
पुआल — पु पेंढी
पुकार — स्त्री हाक ओरड, फिर्याद
पुकारना — क्रि स बोलावणे. हाक मारणे. घोषित करणे
पुक्कस — पु नीच चांडाल
पुखर — पु तलाव
पुगना — क्रि स पुजणे पूर्ण करणे
पुचकारना — क्रि अ गोंजारणे. चुचकारणे
पुचारा — पु पोतेरे सारवण. प्रोत्साहन उत्तेजनार्थ शब्द
पुच्छलतारा — पु केतु धूमकेतु शेंडे-नक्षत्र
पुछैया — वि विचारणारा पुसणारा
पुजापा — पु पूजेची सामग्री
पुजय्या — पु पुजारी
वि भरणारा पूर्ण करणारा
पुटकी — स्त्री पुरचुंडी विपत्ति अळण अचानक मृत्यु
पुटपाक — पु पुटे चढविण्याची क्रिया (औषधि).
पुटी — स्त्री लहान कटोरा वस्तू ठेवण्याची रिकामी जागा
पुटीन — पु लांबी (काचेला लावण्याची)
पुठवार — त्रि वि मागे वाजला
पुठवाल — पु सहायक
पुडिया — स्त्री पुडी आधार भांडार
पुण्याह — पु पवित्र दिवस
पुतरा } — पु पुतळा
पुतला }
(किसीका) पुतला बांधना.
पुतरी } स्त्री पुतळी बाहुली डोळ्यातील
पुतली } बाहुली. निर्माणी (कापडाची)
— फिरजाना — डोळे फिरणे (मृत्यु-चिन्ह)
(आंखकी) पुतली बनाना — अत्यंत प्रिय बनविणे नळहातावरील फोड
पुतलीघर — पु कापडाची निर्माणी.
(चख) पूतरी करना — अतिशय आवडती बनविणे
पुताई — स्त्री. सारवण रंग देणे. रंगाची मजूरी.
पुनर्भव — पु पुनर्जन्म. पुनर्विवाह. नखकेस
पुनर्भू — स्त्री पुनर्विवाहित स्त्री
पुनवाना — क्रि स अपमान करणे
पुनि — क्रि वि. पुन्हा (प्रा प)
पुनो — पुं पुण्यात्मा.
—स्त्री पुनव पौर्णिमा.
— क्रि वि पुन्हा
पुपली — पु बाबूची नळी
वि बोचरी.
पुर — पु शहर मजला घर किल्ला. शरीर मोट
— वि भरलेले
पुरइन — पु कमलपत्र
पुरइया — पु चरक्याची सुई
पुरखा } — पु पूर्वज अनुभवी
पुरिखा }
— तर जाना — पितर स्वर्गाला जाणे
पुरचक — स्त्री चुचकारणे. उत्तेजन समर्थन.
पुरजा — फा पु भाग. तुकडा चिटोरे यंत्राचा सुटा भाग कत्तल
चलता पुरजा — लटपट्या माणूस
पुरजे पुरजे करना — बारीक तुकडे करणे.
पुरट — पु सोने. "पुरट-कोट कर परम-प्रकाशा"
पुरना — क्रि स भरून जाणे बंद होणे पूर्ण होणे
पुरनिया — वि प्राचीन वृद्ध
पुरबला — वि मागल्या जन्मीचे
पुरवहु — क्रि. स पूर्ण करो पुरवो "पुरवहु सकल मनोरथ मोरे"
पुरवा — पु मातीचे भांडे. कढई पूर्वानक्षत्र
पुरबिया } — त्रि पूर्वेकडे राहणारा.
पुरबिहा }

पुरवट – पु मोट.
पुरवना – क्रि स पूर्ण करणे
(साथ) पुरवना – सहाय्य देणे
पुरवा – पु खेडे पुरा
स्त्री पूर्वेचे पावसाळी वारे [हात
पुरसा – पु एक पुरुष (माप) साडेचार
पुरसाहाल – वि पुसणारे समाचार घेणारे.
पुरस्कार – पु पारितोषिक स्वीकार
पुरहूत – पु इंद्र [प्राचीन
पुराना – वि जुना पिकलेला. अनुभवी
– घाघ
– चावल } जुने खोड फार अनुभवी
पुरीष – पु मैला गू
पुरैन
पुरैनि } – स्त्री कमलपत्र
पुर्जा – पु 'पुरजा' पहा
पुल – फा पु पूल
– टूटना – भयंकर गर्दी होणे
– बांधना – वर्षाव करणे
पुलक – पु रोमांच एकरत्न याकूत
पुलपुला – वि पोचट लवचिक
पुलह – पु ब्रह्मदेवाचा मानस पुत्र
सप्तर्षीपैकी एक
पुलाव – पु मांसोदन मांस व तांदुळाची
खिचडी. फोडणीचा भात
पुलिन्दा – पु गठ्ठा भारा
पुलिन – पु वाळवंट
पुलिस – स्त्री पोलीस आरक्षी
पुवार
पुवाल } – पु पेंढी
पुश्त – फा स्त्री पिढी पाट तट
– दर पुश्त
– हा पुश्त } – पिढ्यान् पिढ्या
पुश्तक – फा स्त्री दुगाण्या
पुश्ता – पु बांध पुठ्ठा
पुश्ती – स्त्री आधार तक्क्या
पुश्तैनी – फा. वि परंपरागत
पुष्पदंत – पु एक शंकर सेवक गंधर्व
पुष्करिणी – स्त्री छोटा तलाव
पुष्कल – पु भरताचा मुलगा अन्न मोज-
ण्याचे प्राचीन माप चार घासाची भिक्षा

पुष्पलावी – स्त्री माळीण
पुसना – क्रि अ शोभा देणे पुरे पडणे.
चांगले वाटणे
पुहुकर – पु तलाव
पुहुप
पहुप } – पु फूल
पुहुमी – स्त्री पृथ्वी भूमि
पूंछ – स्त्री शेपूट
पूंजी – स्त्री भांडवल, समूह संपत्ति
पूंजीवाद – पु भांडवलशाही
पूंजीपति – पु धनवान भांडवलवाला
पूआ (पुआ) – पु गोडपुरी मालपुवा
पूखन – पु पोषण सूर्य [जाणे
पूगना – क्रि अ पूर्ण होणे मिळणे जवळ
पूछ – स्त्री शोध जिज्ञासा आदर आवड
आवश्यकता
पूछना – क्रि स पुसणे विचारणे
पूछताछ
पूछपाछ
पूछपाछी } – स्त्री पूसतपास विचारपूस चौकशी
पूज्यपाद – पु पूज्य व्यक्ति
पूठ
पूठा } – पु पुठ्ठा
पुडी – स्त्री पुरी
पूणी
पूनी } – स्त्री पेळू पौर्णिमा
पूत – वि शुद्ध पवित्र पु – पुत्र
पूती – स्त्री गड्डा (लसूण, कांदा इ चा).
पून – पु पुण्य दान पूर्ण
पूनो
पूनौ } – स्त्री पौर्णिमा पुनव
पूरन – वि पूर्ण
पूरनपूरी – स्त्री. गोड कचोरी
पूरनमासी – स्त्री पूर्णिमा
पूरना – क्रि स पूर्ण करणे झाकणे भरणे.
वनविणे ओवणे (दोर) फुकणे (शंख)
पूरब – पु पूर्व
पूरबल } – पु प्राचीन काळ पूर्वजन्म
पूरबला } – वि प्राचीन पूर्वीचा
पूरा – वि भरपूर संपन्न
– उतरना – यथामाग होणे खरे ठरणे

पूरा पडना (किसीका) – काम पूर्ण होणे पुरवठ्यास येणे
– (किसी बातका) पूरा – दृढ मजबूत
– (गाँठका) पूरा – पैसेवाला
पूरा } पूला } – पु पेढी
दिन पूरे करना – कसातरी कालक्षेप करणे
दिन पूरे होना – अतकाल येणे
पूर्त – पु मदिर, सडक, विहीर इ बाधणे
पूर्व – स्त्री पूर्व दिशा वि – पूर्वीचा
पूर्वो – वि पूर्वेकडील
पेडसरी } पेडसी } – स्त्री खर्वस
पेखन – पु नाटक
पेखना – क्रि स पाहणे सोग करणे नाटक करणे
पेखनिया – पु बहुरूपी
पेंग – स्त्री झोका झेप
– मारना – जोराने झोका देणे
पेंच – फा पु पेंच भानगड झगडा धूर्तता कगणी यत्र स्क्रू गोत (पतगाची)
– की बात – पेचप्रसग
– घुमाना – कळ फिरविणे
पेचक – फा स्त्री दोऱ्याची लड पु घुवड पतग मेघ ऊ कलावतू
पेचकश – फा पु. गावी बूच काढण्याचे यत्र
पेचताव – पु जळफळ मनातच राहणारा सताप
पेचिश – फा स्त्री आमातिसार आव. आमाश पोटातली कळ अतिसार
पेचीदा } पेचीला } – फा वि पेंचदार आटे असलेला जटिल पेचाचा
पेज – स्त्री खडी बासुदी
पेन्डुकी – स्त्री सोनारांची नळी
पेन्दा } – पु तळ बूड
पेन्दी } – स्त्री पोट
पेट – पु पोट
– आना – अतिसार होणे
– काटना – पोटाला चिमटा घेणे
– का पानी न पचना – पोटात काही न राहणे गुप्त गोष्ट प्रकट करणे
– का पानी न हिलना – हात पाय जोडून बसणे
– का हलका – क्षुद्रवृत्तीचा हलकट
– की बात – रहस्य मर्म
– को दुख देना – पोटभर न खाणे.
– खलाना – दीनता दाखविणे भूक लागलीसे दाखविणे
– खोलना – हृदय उघडणे
– गिरना – गर्भपात होणे बेंट फुटणे
– देखना – मत पाहणे
– देना – खुबी सागणे मर्म सागणे.
– पालना – उपजीविका करणे
– पोंछना – शेवटले मूल होणे
– पोसू – वि खादाड.
– बढाना – हावरेपणा करणे
– बाधना – कमी खाणे
– मारना – आत्मघात-वृत्तिच्छेद करणे
– में डाढी होना – लहान वयात अधिक शहाणपणा दाखविणे
– मे पाँव होना – पोटात कपट असणे
– मे पानी होना – अन्न न पचणे
– मे लेना – सहन करणे
– में हाथ समाना – वक्का बसणे हाय खाणे
पेटसे रहना } पेटसे होना } – गर्भवती होणे
पेटसे पाँव निकलना – वितरणे बेटेचार करणे
पेट मे सीखना – स्वभावत सुचणे
पेटा – पु मध्यभाग सीमा विवरण मर्म
– न मिलना – रहस्य न कळणे
(बडे) पेटका होना – सामर्थ्यवान घरेदार धनवान
पेटागि – स्त्री भूक जठराग्नि
पेटिया – पु शिधा. जेवण
पेटी – स्त्री कमरपट्टा
– पडना – ढोद वाढणे
पेटार्थी – पु सुक्कड

पेटू — वि खादाड पोटार्थी.
पेटौखा — पु अतिसार उद्वेग
पेठा — पु कोहोळ्याची मिठाई
पेड — पु वृक्ष झाड
पेडा — पु पेढा उंडा
पेडी — स्त्री बुधा काडे खड जुने पान (नागवेलीचे) झाडावरील कर
पेडू — पु गर्भाशय बेंबी व लिंग याचे-मधील भाग
पेन्हाना — क्रि स धारण करणे क्रि अ पान्हवणे पान्हा फुटणे
पेरना — क्रि स गाळणे (तेल) सतावणे कालहरण करणे प्रेरणा करणे पाठविणे
पेलना — क्रि स धक्का देणे लाथाडणे ठेचून भरणे तेल काढणे टाकणे अवज्ञा करणे रेटणे
पेला — पु हल्ला अपराध झगडा
पेव — पु प्रेम
पेवस / **पेवसरी** / **पेवसी** —स्त्री व्यालेली गाय खर्वस
पेश — फा क्रि वि पुढे
पेश आना — वागणे पुढें येणे घडणे
— करना — पुढें ठेवणे
पेशकार — फा पु शिरस्नेदार
पेशखेमा — फा पु फौजेचे पुढें पाठविलेले सामान
पेशगी — वि आगाऊ
पेशतर — फा क्रि वि प्रथम आधी
पेशबंदी — स्त्री भूमिका
पेशराज — पु गवंड्याच्या हाताखालील गडी
पेशवा — फा पु नेता पुढारी पतप्रधान
पेशवाज — स्त्री वेश्येचा नाचण्याच्या वेळचा घागरा
पेशवाई — फा स्त्री स्वागत
पेशा — फा पु धंदा उद्योग व्यवसाय
पेशानी — फा स्त्री कपाळ भाग्य
पेशाब (पेसाब) — पु मूत्र
— से चिराग जलाना — अतिशय पराक्रमी होणे
पेशावर — फा पु व्यापारी. व्यवसायी पंजाबातील एक शहर
पेशी — फा स्त्री सुनावणी म्यान गर्भाशय पेशी
पेस्तर — 'पेशतर' पहा
पेस — 'पेश' पहा
पैंठ — स्त्री दुकान बाजार (बाजाराचा दिवस)
पैंड / **पैंडा** — पु मार्ग पाऊल पायडा घोडशाळा
पैंडपरना — मार्गे लागणे वारंवार त्रास देणे
पैंत — स्त्री डाव पण
पैंती — स्त्री पवित्रक (दर्भाचे)
पैं — अव्यय पण परंतु अवश्य नंतर वर पादपूर्णार्थक जवळ द्वारा स्त्री — दोष खोड पु — दूध पाणी
तो पैं — तर मग
पैंकड — पु बेडी रिकिबी
पैकार — फा पु फेरीवाला छोटा व्यापारी
पैखाना — पु शौचकूप
पैगंबर — फा पु ईश्वराचा दूत
पैजा — पु कुस
पैजामा — 'पाजामा' पहा
पैजार — फा स्त्री जोडा
(जूती) पैजार होना — जोडाजोडी होणे
पैठ — स्त्री प्रवेश गति घुसणे
पैठना — क्रि अ घुसणे प्रवेश करणे
पैठार — पु प्रवेश फाटक
पैडी — स्त्री पायरी
पैतरा — पु पवित्रा
पैतृक — वि वडिलार्जित परंपरागत
पैदल — वि पायानें चालणारा पायी पु पायदळाचा शिपाई प्यादे
पैदा — फा वि उत्पन्न प्राप्त मिळविलेले
पैदाइश — फा स्त्री जन्म आवक उत्पत्ति
पैदावार — फा स्त्री पीक
पैना — वि तीक्ष्ण धारेचे-पु —पराणी
पैबन्द — फा पु ठिगळ कलम (झाडाचे)
पैमाइश — फा स्त्री माप मोजणी

पैमाना – फा. पु. माप. प्रमाण. प्याला (दारूचा)
पैमाल – वि नष्ट
पैयाँ – स्त्री पाय
पैया – पु निःसत्त्व धान्य
पैर – पु पाय. पाऊल
– गाडी – स्त्री दुचाकी सायकल
पैरना – क्रि अ पोहणे
पैरवी – फा. स्त्री समर्थन व्यवस्था प्रयत्न आज्ञापालन अनुसरण म्हटल्याची पूर्वतयारी
पैरवीकार – फा पु प्रवक्ता अनुयायी काम चालविणारा वकील
पैरा – पु पाऊल खोवण परिच्छेद उचावर चढण्यासाठी केलेला लाकडाचा शिडीवजा रस्ता
पैराई – स्त्री पोहण्याची क्रिया
पैराक – वि पोहणारा
पैराव – पु. पोहून पलतीगावर जाण्याजोगें खोल पाणी
पैरोकार – पु 'पैरवीकार' पहा
पैले – पु पायलीचे माप
पैशाच विवाह – ब्राह्म, गांधर्व इ आठ प्रकारच्या विवाहांपैकी एक
पैशाचिक – वि राक्षसी बीभत्स व भयकर
पैशून्य – पु दुष्टपणा
पैसना – क्रि अ 'पैठना' पहा.
पैसरा – पु प्रयत्न मानगड
पैसा – पु पैसा धन
– लगाना – पैसा गुतविणे खर्च करणे.
पैसेका मुंह देखना – खर्च न करणे
– को फुस समझना
– को धूल समझना } – पैसा उधळणे
– से दरबार बाँधना – लाच देऊन वाटेल ते काम करून घेणे.
पैसार – पु प्रवेश
"अति लघुरूप धरौं निसिनगर करौं पैसार"
पैहारी – वि दुग्धाहारी
पोंका – पु पाकोळी

पोंगा – पु नळी पावा
पोंछना – क्रि. स पुसणे. झाडणे शुद्ध करणे पु शोषणे हात पुसणे.
पोआ – पु. सापाचे पिल्लू अर्भक.
पोइया
पोई } – स्त्री घोड्याची लाव उडी
पोख – पु परिचय
पोखरा – पु तलाव
पोगड – वि ५ ते १० वर्षे वयाचा
पोच
पोचू } – फा. वि पोचट तुच्छ क्षीण.
पोचारा – 'पुचारा' पहा
पोची
पोचाई } – स्त्री नीचता हलकटपणा.
पोट
पोटरी
पोटली } – स्त्री पुरचुडी गठडी ढीग.
पोटा – पु साहस पेरें पोट (डोळ्याचे) पित्त उदर चिमणीचे पिल्लू
पोढा – वि कडक दृढ कठीण प्रौढ जुनाट
पोढाना – क्रि अ पक्का होणे कठोर होणे पुष्ट होणे
पोत – पु पोत (कापडाचे) नाव जहाज रोपटें.
प्रवृत्ति – मशाल शेतसारा
स्त्री मणका काचेचा मणी
पोतदार – पु सराफ वसुली करणारा अधिकारी.
पोतना – क्रि स फासणे सारवणे. गिलावा करणे.
पु पोतेरें
पोतला – पु परोठा तळलेली पोळी.
पोता – पु नातू अडकोष. अंतर्गळ. मुलतानमाती.
पोती – स्त्री. मुलाची मुलगी मुलतान माती
पोथा – पु मोठी वही ग्रंथ पोथी
पोदना – पु बुट्टा माणूस
पोना – क्रि. स भाकरी थापणे गुंफणे. ओवणे

पोपनी — स्त्री एक वाजा.
पोपला — वि तोंडाचे वोळके झालेला भोळा
पोमचा — पु रंगीत वस्त्र
पोया — पु रोपटे बच्चा
पोर — पु पेरे कांडे पाठ
पोरा — पु दुरडी
पोरी — स्त्री मोळी (उसाची-वावृची).
पोल — पु पोकळी अंगण फाटक
— **खुलना** — वेड फुटणे
पोला — वि पोकळ नीरस पोचट पिळपिळीत
पोलिया — पु पहारेकरी द्वारपाल
पोशाक — फा स्त्री पोषाख
पोशीदा — फा वि गुप्त झाकलेला
पोस — पु कल्याण पोषण
पोस्त — फा पु कवच कातडी साल अफूचे रोप
पोस्ती — फा पु ज्यापासून अफू निघते ते झाड
पोस्तीन — फा पु केस कायम ठेवलेल्या कातड्याचे वस्त्र
पोहना — क्रि स गुफणे जडविणे रगडणे छेदणे घासणे ओवणे वुमडणे
पोहमी — स्त्री भूमि
पौंडा — पु जाड ऊस
पौ — स्त्री पाणपोई किरण ज्योति पु दान (फाशाचे)
— **फटना** — उजाडणे
— **बारह होना** — डाव लागणे विजय मिळणे
पौआ — पु पावशेर (माप) पंधरा मिनिटे (पाव तास)
पौढना — क्रि अ झुलणे डोलणे आडवे होणे.
पौदा } — पु रोपटे झुडुप
पौधा }
पौन — पु वायु जीव भूत क्रि —पावणे.
पौना — पु पाउणकी पळी क्रि स पोळी वनविणे
पौनार } — स्त्री कमलाचा देठ
पौनारि }
पौमान — पु वायु. जलाशय. पवमान (वैदिक मंत्र).
पौरा — पु पाऊल पांढरे पाय
पौरि } — स्त्री दार
पौरी }
पौरिया — पु द्वारपाल.
पौला — पु खडावा
पौली — स्त्री देवडी लहान खडावा.
पौसरा } — पु पाणपोई दुग्धाहारी.
पौहारी }
प्याउ — पु पाणपोई.
प्याज — पु कांदा
प्याजी — फा वि फिका गुलावी (रंग).
प्यार — पु प्रेम स्नेह लाड
प्यारा — वि आवडता स्नेही सज्जन
प्यास — स्त्री तहान
प्यो — पु स्वामी पति
प्योसार — पु माहेर
प्यौर — पु प्रियतम
प्रकांत — वि प्रखर
प्रकाम — वि यथेष्ट मनाला आवडणारे
प्रकृति — स्त्री स्वभाव निसर्ग माया
प्रकोष्ठ — पु मनगट माडी मोठें अंगण
प्रक्लिन्न — वि घामानें डवडवलेला संतुष्ट
प्रक्षिप्त — वि फेंकलेला मागून घुसडलेला.
प्रगाढ — वि दृढ कठोर
प्रगृह्य — वि. ग्राह्य "ईदूदेद्द्वचन प्रगृह्यम्"
प्रचुर — वि. पुष्कळ
प्रचेल — पु पिवळे चंदन
प्रचेलक — पु घोडा
प्रजावती — स्त्री वडील भावाची बायको पुत्रवती स्त्री
प्रज्ञा — स्त्री ज्ञान वुद्धी सरस्वती
प्रज्ञाचक्षु — पु ज्ञानदृष्टीने पाहणारा
प्रज्ञापारमिता — स्त्री सद्गुणाची पराकाष्ठा.
प्रण — पु प्रतिज्ञा निश्चय पण
प्रणाल — पु पन्हाळ मोरी नाली
प्रणाली — स्त्री पद्धत चाल परंपरा

प्रतच्छ — वि प्रत्यक्ष समोर
प्रतिग्या — स्त्री प्रतिज्ञा.
प्रतिच्छा — स्त्री प्रतीक्षा वाट पाहणे
प्रतिद्वद्वी — पु वैरी बरोबर लढणारा.
प्रतिबिंब — पु सावली प्रतिमा आरसा
प्रतिभा — स्त्री प्रगल्मता आत्मशक्ति दीप्ति
प्रतिभू — पु जमीनदार जामीन
प्रतियोग — पु विरोध वैर शत्रुता
प्रतियोगिता — स्त्री. चढाओढ विरोध शत्रुत्व
प्रतिलिपि — स्त्री नक्कल
प्रतिलोम — वि खालून वर जाणे प्रतिकूल विपरीत
प्रतिलोमानुलोम — वि उलट सुलट दोन्ही प्रकारे वाचता येण्यासारखी रचना
प्रतिलोमविवाह — पु उच्चवर्णाची कन्या व नीच वर्णाचा वर याचा विवाह
प्रतिवेश — पु शेजार समोरचे घर
प्रतिवेशी — पु शेजारी
प्रतिशोध — पु } सूड
प्रतिहिंसा — स्त्री } प्रतिश्याय—पु. पडसे
प्रतिहार — पु } देवडी दरवाजा.
प्रतिहारी — पु } द्वारपाल
प्रतीत — वि माहीत अनुभवाचा
प्रतीति — स्त्री ज्ञान विश्वास
प्रतीप — वि विरुद्ध शत्रुवत्.
प्रतोद — पु चाबूक
प्रत्यग्र — वि नवीन ताजें शुद्ध
प्रत्यर्थि — वि पक्षकार
प्रत्यभिज्ञान — पु स्मरणानें होणारे ज्ञान
प्रत्यय — पु विश्वास शपथ प्रमाण
प्रत्यवाय — पु पाप विघ्न अपराध व्याघात
प्रत्यादेश — पु निरसन निस्तेज करणे
प्रत्युत — अव्यय उलट पक्षी
प्रत्यूष — पु सकाळ
प्रथा — स्त्री रीत व्यवहार
प्रधान — पु अध्यक्ष प्रमुख.
प्रधानता — स्त्री वर्चस्व.
प्रपंच — पु ढोंग. आडबर संसार
प्रपात — पु धबधबा
प्रमाणपत्र — पु प्रमाणपत्र दाखला
प्रमा — स्त्री यथार्थ ज्ञान
प्रमाणिक — वि सत्य बरोबर
प्रश्राव — पु मूत्र
प्रसून — पु फूल
प्रस्ताव — पु ठराव (सभेतील) सूचना प्रसग भूमिका
प्रहरी — वि पहारेकरी.
प्रांगोदीप — पु कार्बोहायड्रेट्म्
प्राचीर — पु शहराचा कोट
प्राचुर्य — पु विपुलता बाहुल्य
प्राण — पु जीव प्राणवायु शक्ति
— उड जाना — घाबरणे व्याकुळ होणे.
—का गाहक — } जीव घ्यायला उठलेला.
—का प्यासा — }
—का मुंहको आना — प्राण कठाशी येणे
प्राण देना — (किसीपर) — दुसऱ्यासाठी जीव टाकणे
— पखेरु उड जाना — प्राण जाणे
— फूंकना — नवीन उत्साह उत्पन्न करणे
प्राणनाथ — पु प्रियतम
प्राणप्रतिष्ठा — स्त्री मत्राच्या सामर्थ्याने नव्या मूर्तीत प्राण घालणे
प्रातराश — पु जलपान न्याहारी
प्रामाणिक — पु प्रमाणपूर्ण सिद्ध केलेले सत्य
प्रायद्वीप — पु द्वीपकल्प
प्रायिकता — स्त्री सभव
प्रीतम — पु अतिप्रिय प्रियतम.
प्रीतिभोज — पु प्रिय मित्र किंवा आप्त याचे एकत्र समेलन किंवा भोजन
प्रूम — पु समुद्राची खोली मोजण्याचे काचेचे यत्र
प्रेमा — पु. स्नेह इद्र वायु
प्रेमालाप — पु स्नेहसभाषण
प्रेमी — पु स्नेही मित्र
प्रोत — वि मिळालेला ओवलेला

प्रौढा — स्त्री २० ते ५० वर्षांची काम, कला इत्यादीत चतुर स्त्री
प्लवंगम — पु वानर
प्लावित — वि बुडलेले. रंगलेले
प्लुति — स्त्री उडी
प्लोत — पु तोंडातून गळालेले पित्त

फ

फकत — अव्यय फक्त केवळ
फक्की — स्त्री फक्की फोड फाक
फँदना — क्रि अ फसणे
क्रि स उल्लंघिणे
फंदवार — वि जाळे टाकणारा
फंदा — पु फास जाळे बंधन
— लगाना — जाळे पसरणे फसविणे
फँफाना — क्रि अ चाचरणे
फँसाना — क्रि. अ अडकणे
फक — वि पांढरे स्वच्छ फिके
— पडना —
— हो जाना
(चेहरेका रंग) } घाबरगुडी होणे तोंड उतरणे
फकडी — स्त्री दुर्गति
फकीरी — स्त्री साधुत्व कंगाली
फक्कड — वि बेपर्वा मस्त भिकारी
फक्किका — स्त्री फाकिका धोकेबाजी
फखर — पु गर्व मान
फगुआ
फगुवा } पु — होळीतील उत्सव शिमग्यातील अश्लील गाणे
— खेलना — होळीच्या उत्सवात गुलाल उधळणे
फचफचाना — क्रि अ उमाळा येणे
फजर — स्त्री प्रातःकाल
फजल — पु कृपा दया.
फजीलत — स्त्री श्रेष्ठता
फजीहत — अ स्त्री फजिती दुर्दशा
फजूल — अ वि व्यर्थ फुकट निरुपयोगी
फटकन — स्त्री कोंडा भुसा
फटकना — क्रि स पाखडणे झटकणे फेंकणे पिंजणे
क्रि अ पोहोचणे फिरकणे तडफडणे हातपाय हलविणे सुपाने पाखडून स्वच्छ करणे
फटका — पु पिंजण नीरस कविता फाटक
फटकार — स्त्री दटावणी ओकारी
फटकारना — क्रि स झटकणे मारणे. आपटणे
फटन — स्त्री चीर
फटना — क्रि अ फाटणे फुटणे (दूध) उलणे
छाती फटना — अत्यंत दुःख होणे
दिल फटना — विरक्ति होणे
फट पडना — अचानक समोर येणे
फटा — पु छेद फट
फटीचर — वि फाटक्या अंगाचा
फटी मे पाँव देना (किसीके) — गळ्यात धोंगडे घेणे
फटेहाल — पु दुर्दशा गरिबी
फडक
फडकन } — स्त्री फुरफुरणे
फडकना
फरकना } — क्रि अ उसळणे लवणे फडफडणे फुरफुरणे
— (बोटीबोटी)
— (रगरग) } — अत्यंत उत्सुक होणे. उतावळे होणे
फडक उठना — प्रसन्न होणे फुरफुरणे
फडफडाना — क्रि, अ फडफडविणे
फडबाज — पु जुगारी अड्डा चालविणारा
फतवा — अ पु धर्मशासनपत्र निर्णयपत्र.
फतह — अ स्त्री जय.
फतिंगा — पतंग (किडा)
फतीला — पु पलिता
फतूरिया — उपद्रवी भांडखोर
फतूही — स्त्री बंडी बिनबाह्याचे कुडते
फतेह — स्त्री जय
फदकना — क्रि अ फदफदणे बागडणे
फन — पु सापाची फणा
फन — अ पु कला गुण विद्या.
फनगा — पु 'फतिंगा' पहा
फनफनाना — क्रि अ रागाने धावणे.
फना — अ. स्त्री नाश.

–फूलना – सुखी आणि सपन्न होणे वशवृद्धि होणे पुटकुळच्या येणे
(मनसा) फलना – इच्छा पूर्ण होणे
फलहरी – स्त्री रानमेवा अन्नावाचून इतर वस्तूची मिठाई
फलाँ – फा वि अमुक फलाणा
फलाग – स्त्री लाब उडी
फलाना – पु अमुक फलाणा कोणीतरी
फलालीन / फलालैन – पु फ्लॅनेल फलाणी (कापड).
फलित-ज्योतिष – पु फलज्योतिष
फली – स्त्री शेग
फलीता – पु बत्ती
फलोदय – पु इच्छेची पूर्तता
फलेन्दा – पु टपोरें सुदर जाभूळ
फव्वारा – पु कारजें फवारा
फसकड – पु माडा ठोकून बसणे फतकल घालून बसणे पाय पसरून बसणे
फसकना – क्रि अ. घसरणे फिसकटणे
फसड्डी – वि हलका मागसलेला
फसफसा – वि पिळपिळीत निर्बल
फसल – स्त्री पीक मोसम धान्य ऋतु
फसली – वि हगामी पु – अकबरानें केलेली वर्षगणना मुलकी वर्षमान
फसाद – अ पु बखेडा बड उपद्रव
फसादी – वि भाडखोर उपद्रवी
फसील – अ पु भोवतालचा प्रदेश
फहम – स्त्री समज ज्ञान
आम-फहम – सर्वांना समजण्यासारखें
फाँक – स्त्री फाक दोन झाडातील वाट चीर "खीराकीसी फाँक"
फाँकना – क्रि स फाका करणे फाकणे
(धूल) फाँकना – दुर्दशेंत दिवस काढणे
फाँदना – क्रि अ स कूदणे फसणे. उसळणे उल्लघिणे
फादी – स्त्री उसाची मोळी.
फांपना – क्रि अ सुजणे फुगणे
फाँफड – पु अवकाश छेद
फाँफी – स्त्री पापुद्रा साय सायटें.
फांस – स्त्री फास चुई

फाका – अ पु उपवास फाका
–मस्त / फाके मस्त – फा वि भुके कगाल.
फाग – पु होळीचा उत्सव होळीचे गाणे
फाजिल – वि जरूरीपेक्षा जास्ती विद्वान
फाट – पु भाग हिस्सा रुदी
फाटक – पु वेस कोडवाडा भुसा
फाटका – पु सट्टा.
फाड़न – पु फडके
फाडना – क्रि स तुकडे तुकडे करणे. चिध्या करणे विदीर्ण करणे
फातिहा – अ पु मृताच्या नावानें दिलेले दान व प्रार्थना (मुसलमानी).
फानूस – फा पु झुबर कदील
(झाड) फानूस – हड्या झुबरे
फाब – स्त्री शोभा
फाबना – 'फबना' पहा
फारस – पु इराण
फारसी – स्त्री फारशी भाषा
फाल – स्त्री फाळ. कातरलेली सुपारी
–बाधना – उडी मारणे
फालतू – जरूरीपेक्षा अधिक
फालसई – वि लाल झाकीचा उदी रगाचा
फालसा – पु मटारच्या दाण्यासारखी आवटगोड फळें असणारें झाड (करवद)
फालिज – अ पु अर्धांग वायु
फालूदा – फा पु शेवयाची खीर (मुसलमानी)
फावडा – पु फावडें
फाश – वि खुले प्रगट
फासला / फासिला – अ पु अतर
फाहा – पु फाया
फाहिशा – अ स्त्री छिनाल स्त्री
फिकरना – क्रि अ कोल्ह्याचे रडणे
फिकर / फिक्र – स्त्री. चिंता उपाय कल्पना.

फिक्रा – अ पु व्यंग
फिक्रा कसना – टोचून बोलणे
फिक्र – स्त्री चिंता
फिकैत – पु गदगापट्
फिक्रमंद – स्त्री चिंतातुर
फिचकुर } पु फेंफन्यामुळे तोंडाला
फिचकुरा } येणारा फेस
फिटकरी } स्त्री तुरटी
फिटकिरी }
फिटकारा – स्त्री धिक्कार दटावणी शाप निंदा
फिटन – स्त्री चौचाकी उघडी घोडा-गाडी
फिट्टा – वि हतप्रभ अपमानित
फितरत – अ पु वखेडा यत्न
फितूर – पु उपद्रव झगडा हानि विकार
फिनिया – स्त्री एक कर्णभूषण
फिरंग – वि विरुद्ध गंभीर.
फिरंग – पु परदेश इंग्लंड
रोग – पु उपदंश
फिरट – वि विरुद्ध उलटलेला
फिर – क्रि वि पुन्हा मग तेव्हा नंतर खेरीज
क्या है ? – मग काय पाहिजे ?
फिरका – अ पु
फिरकी – स्त्री चक्की रहाटाला लावण्याचा गोल कातडी तुकडा.
फिरता – वि परत केलेला
फिरना – क्रि अ घुमणे भ्रमण करणे विरोधी होणे
(दिल याजी) फिरना – मन उचटणे.
(सिर-दिमाग) फिरना – बुद्धि भ्रष्ट होणे
(आंखे) फिरना – मूर्च्छित होणे मरणे
फिराक – अ पु वियोग
फिरार – 'फरार' पहा
फिलहाल – क्रि वि सध्या
फिल्ली – स्त्री पोटरी
फिस – अ वि ओफस
(टांय टांय) फिस – सगळे ओफस.
फिसड्डी – वि कामचुकार खुट (खेळातील)

फिसलन – स्त्री घसरगुंडी
फिसलना – क्रि अ घसरणे
फिहरिस्त – फा स्त्री तालिका सूचि
फींजना – क्रि स चुबकणे
फी – अ अव्यय प्रत्येक
फीका – वि स्वादहीन फिका
फिचना – क्रि स कपडे धुणे
फीता – फा पु काठ फीत
फीरनी – फा स्त्री एक खीर
फीरोजा – फा. पु नीलमणि. निळसर हिरव्या रंगाचा हिरा.
फील – फा पु हत्ती.
फीलखाना – फा पु हत्तीशाळा
फीलपा } – पु हत्तीरोग
फीलपाँव }
फीलवान – फा पु माहूत
फीली – स्त्री पोटरी
फीस – स्त्री शुल्क फी
फुंदना – पु दोऱ्याचा गुंडा. वेणीचा गोंडा
फुंदी – स्त्री गाठ फास ठिपका
फुंसी – स्त्री. पुटकुळी
फुचडा } पु दशी (कापडाची).
फुचरा }
फुट – वि एकटा भिन्न पु बारा इंच.
फुटकर – वि फुटकळ निरनिराळे
फुटका – पु फोड लाही
फुटकी – स्त्री बुडबुडा पू शितोडा (रक्ताचा)
फुटेहरा – पु फुटाणा
फुटेल } वि फुटक्या दैवाचा एकाडा
फुटैल }
फुडिया – स्त्री पुळी.
फुदकी – स्त्री फार लहान चिमणी
फुदकना – क्रि अ बागडणे
फुनग } स्त्री – कोंब टहाळ
फुनगी }
फुफंदी – स्त्री निरी नाडी
फुफकना – क्रि अ फुसकारणे
फुफकार – पु फूत्कार

फुफी – स्त्री आत्या
फुफेरा – वि आत्याकडून (नाते)
फुर – वि खरोखर सत्य
स्त्री पक्ष्याच्या पखाचा शब्द
फुरती – स्त्री शीघ्रता चपलता
फुरतीला – वि चपळ
फुरहरना – क्रि अ स्फुरण पावणे उत्पन्न होणे
फुरहरी } स्त्री फडफडाट कापरे फाया
फुरेरी
– लेना – फुरफुरणे थरथरणे
फुलका – पु फोड चट्टा लहान पोळी
फुलझडी – स्त्री फुलबाजी फुसकुली.
फुलवाई – स्त्री बाग कागदाचा फुलबाग (लग्नातील)
फुलवार – वि प्रसन्न प्रफुल्ल
फुलवाडी } स्त्री बगीचा उद्यान
फुलवारी
फुलह्या – पु लाठीचा मार
फुलहारा – पु माळी
फुलाना – क्रि स फुगविणे फुलविणे (गाल) रुसणे अकडणे
फुलायल – पु अत्तर सुगधी तेल
फुलाव – पु फुगण्याची क्रिया सूज
फुलासरा – पु तोडपुजेपणा
फुलिंग } पु ठिणगी
फुलिंगा
फुलिया – स्त्री फोड लहानसे फूल चमकी खिळा चूक
फुलेल – पु सुगधित तेल
फुलेहरा – पु रेशमी किंवा सुती तोरण
फुलौरा – स्त्री बेसनवडी
फुल्ली – स्त्री. सारा फूल (डोळयातील) चमकी मोरणी
फुसफुसा – वि निर्बल पोचट फुसका
फुहारा – पु } फवारा तुषार
फुही – स्त्री
फूंक – पु बाणाची मागील पिसे
– सराकना – जोर मदावणे घाबरगुडी होणे
फूंकना – क्रि स फुकणे वाजविणे (बासरी) उधळणे

फूँका – पु नळी लावून गायीचे दूध काढण्याची पद्धति
फूआ – स्त्री आत्या
फूक – पु. भूस फोलकट नीरस वस्तु
फूट – स्त्री मतभेद विरोध. भिन्नत्व एक मोठी काकडी
– फूटकर रोना – ओक्साबोक्शी रडणे
– डालना – वैर किवा बिघाड पैदा करणे
फूटना – क्रि अ फुटणे तडकणे अकुर फुटणे
(भेद) फूटना – गुप्त गोष्ट प्रकट होणे
फूटी आँखो न भाना – थोडेसुद्धा न आवडणे
फूटी आँखो न देख सकना – कुढणे. चडफडणे
फूंटी सहे पर आँजी न सहे – थोडी हानि सहन होत नाही पण मोठी हानि किंवा पीडा सहन करणे
फूफा – पु आत्याचा नवरा
फूफी – स्त्री आत्या
फूल – पु फूल नक्षी कोडाचा चट्टा कासे स्त्रियाचे रज अस्थि
स्त्री आनद उत्साह
– झडना (मुँहसे) – मधुर वाणीने बोलणे बृहस्पतितुल्य बोलणे
– सूंघकर रहना – फार थोडे जेवणे.
फूलगोभी – स्त्री फूलकोबी
फूलना – क्रि अ फुलणे विकसणे फुगणे. सुजणे घमेड करणे
– फलना – सुखसपन्न होणे
– फालना – उल्हसित होणे
फूला – पु उसाचा रस उकळण्याची कढई लाही पक्ष्याचा एक रोग
फूलफूला – पु फुलाची नावे सागण्याचा खेळ
फूफूला फिरना – अत्यत हर्ष होणे
फूले अग न समाना – आनद गगनातून मावणे
फूस – पु गवत (छपरावर घालण्याचे). तुराटी

फूहड
फूहर } — वि निर्बुद्ध वोजड. अल्लड
फेंकरना — क्रि अ मोकाड पसरणे
फेंकारना — क्रि स केस मोकळे सोडणे.
फेंट — पु वेढा वेर (कमरेचा)
— कसना — कवर कसणे
फेंट घरना या पकडना — कवर पक्की आवळून वरणे
फेटना — क्रि म फेणणे पिसणे (पत्ते) उगाळणे वावण लावणे
फेण — पु फेस
फेपरी — स्त्री पापडी पापुद्रा
फेफरी — पु फुप्फुस
फेर — पु फेरा चक्कर परिवर्तन दशा वदल भूतवाधा सकट सशय.
— खाना — भटकणे
— देना — परतविणे
— बांधना
— लगाना } — देण्याघेण्याची पद्धति ठरविणे.
(समयदिनोंका) फेर — सकटकाल
फेरमें पडना — भ्रमात पडणे भानगडीत पडणे
(कु) फेर — वाईट दशा
फेरना — क्रि. स मुरगळणे. वाकविणे वर्तविणे फिरविणे फासणे
(पानी) फेरना — नष्टभ्रष्ट करणे
(मुँह) फेरना — उपेक्षा करणे
फेरवट — स्त्री वहाणा. चक्कर
फेरि — अव्यय पुन्हा
क्रि वि फिरवून
फेहरिश्त — 'फिहरिश्त' पहा
फैलना — क्रि अ पसरणे फैलणे
फैलसूफ — वि अपव्ययी.
फैसला — अ पु निर्णय निवाडा
फोफी — स्त्री दुरडी विदेशी चिलीम.
फोकट — वि फुकट व्यर्थ नि सार
फोकला — पु साल सालपट
फोट
फोडा } — फा पु फोड
फोना — फा पु सारा (शेताचा) थैला. अडकोष
फोतेदार — फा पु कोषाध्यक्ष पोतदार.
फौआरा
फौवारा } पु फवारा कारजे
फौज — अ स्त्री सेना झुड
फौजी — फा वि सैनिक.
फौत — अ वि मेलेले
फौरन — अ क्रि वि तत्काळ झटपट
फौलाद — पु पोलाद.
फ्रान्सीसी — वि फ्रान्सचा.

ब

बंक
बंकट
बंका } — वि तिरपा वाकडा पराक्रमी दुर्गम
बंकराज — पु. एक प्रकारचा साप
बंकाई
बंकुरता } — स्त्री वाकडेपणा
बंगला — वि वगालचा
स्त्री वगाली भाषा
पु वगला वगाली पान
बंगली — स्त्री वागडी छोटा वगला
बंगा — वि मूर्ख उद्धट वाकडा
बचक — पु ठग धूर्त पाखडी
बचना — स्त्री कपट धूर्तता वचना.
—— क्रि स. ठकविणे
बंचाना — क्रि स वाचून घेणे
बंज — पु व्यापार
बंजर — पु माळरान वखळ.
बंजारा — पु वजारी व्यापारी
बंझा — वि वाझ
बंटना — क्रि अ वाटले जाणें
बँटवारा — पु वाटणी वटवडा
बँटा — पु वाटोळा डवा
बँटाई — स्त्री वाटणी वाटप
बंटाढार — पु सुसपन्नता
बंडा — पु एक प्रकारची अरुचि.
—— वि. एकटा
बंडेरा
बंडेरी } — स्त्री. तुळई लग.

वंद करना – कोडणे
बंदगी – फा स्त्री वदन नमस्कार
बदगोवी – स्त्री कोवी
बदनवार – पु तोरण
बंदना – स्त्री स्तुति प्रणाम
बंदनीमाल – स्त्री गळ्यापासून पायापर्यंत लोंबणारी माळ
वंदर – पु वानर माकड
– घुडकी } – स्त्री दमदाटी बुजगावणे.
– भबकी }
बंदरगाह – फा पु वदर
बंदवान – पु वदिपाल (जेलर)
बंदसाल – पु जेल कारागार
बंदा – फा पु दास. नोकर कैदी
बंदारु – वि वदनीय
बंदाल – पु एक प्रकारचे गवत देवदाली.
बंदिया – स्त्री विदी दासी
बंदिश – फा स्त्री योजना रचना कट.
—– बाधना – योजना करणे रतीब लावणे
वंदी – पु कैदी भाट
बंदूकची – फा पु वदूकवाला शिपाई
बदोल – पु दासीपुत्र
बंधक – पु गहाण ठेव एक आसन
बंधना – क्रि अ बाधले जाणे वचनवद्ध होणे मोहित होणे
बंधनी – स्त्री वधन बाधण्याचे साधन
बघान – पु बाध धारा परिपाठ. योजना. सम (गाण्यातील)
बधुआ – पु कैदी
बधुक – पु दुपारीचे फूल
वंधुर – वि सुदर
पु बगळा हस बहिरा मनुष्य
वंधेज – पु अडथळा प्रतिवध हप्ता बाधण्याची युक्ति रतीव
वंपुलीस – स्त्री सार्वजनिक सडास
वव – पु रणनाद डका
–बजाना – युद्धाचे आव्हान देणे
वंवा – पु पप नळ प्रवाह वागुलवोवा वव
वंबाना – क्रि अ. हवरणे.

वंस – पु वश वेळ
वंसी – स्त्री पावलावरची मोठी रेघ मासे धरण्याची दोरी मुरली
बँहगी } स्त्री कावड
बँहिगी }
बऊर – पु मोहोर वहर
बकता – वि वक्ता
बकध्यान – पु वनावट साधुपणा "यहाँ आय बकध्यान लगावा"
बकमौन – पु स्वार्थासाठी मौनाचे ढोंग.
बकर कसाब (वकरकसाई) –वकरे मारून त्याचे मास विकणारा
बकरना – क्रि स. स्वत लाच शिव्या देणे बडवडणे
बकलस – पु वक्कल
बकला – पु वल्कल साल सालपट
वकवाद – पु वडवड
बकस – पु पेटी डबा खण
बकसना – क्रि. स देऊन टाकणे क्षमा करणे
बकसी – पु कारकून
बकसीस – स्त्री बक्षिस पारितोषिक.
बकसुआ } – पु. बक्कल
वक्सुआ }
बकायन – पु कडू लिंबाची एक जात
बकाया – वि थकलेली (बाकी) शिल्लक.
बकुचना – क्रि. अ आकसणे
बकुचा – पु वोचके
बकुची – स्त्री वावची. गोवारी
बकेन } स्त्री पारठी गाय किंवा म्हैस
बकेना }
बकोट – स्त्री ओरवाडा
बकोटना – क्रि स ओरवाडणे पजा मारणे.
वक्कम – पु पतग एक काटेरी झाड. (यापासून लाल रग निघतो)
वक्काल – अ पु लहान व्यापारी
वक्की – वि वडवड्या
बखज़र – पु वखर साखरेचा पाक.
बखरा – पु हिस्सा वाटा
बखरी – स्त्री. घर

अखरावांट – पु हिस्सेरशी
बखान – पु वाखाणणी गुणसकीर्तन
बखिया – फा पु टीप (शिवण)
बखियाना – क्रि स टीप घालणे
बखीर – स्त्री साखरभात
बखील – वि चिक्कू मनुष्य केड (बखीली)
"बखीलर दुअह ज़ाहिदा बहरोबर"
बखूषी – फा क्रि वि उत्तम तऱ्हेने पूर्णपणे
बखेडा – पु अवडवर तटा वितडवाद.
बखौरना – क्रि स विखुरणे
बखोरना – क्रि स डिवचणे टोचून बोलणे
बख्त – फा पु भाग्य
बख्शना – क्रि स दान देणे क्षमा करणे सूट देणे
बगई – स्त्री गोमाशा कुत्र्याची छत्री
बगछुट }
बगटूट } क्रि वि चौखर वेलगाम उच्छृंखल
बगदहा – वि विघडलेला.
बगबगी – वि पोकळ (वोतर).
बगमेल – पु वरोवरी जोडी
बगर – पु महाल आगण गोशाळा स्त्री वगल वन
बगरना – क्रि अ स विखुरणे फैलावणे शिपडणे
बगल – फा स्त्री काख शेजार वाजू टोकाचा भाग कळी (वाहीची)
–गर्म करना – चिकटून वसणे (प्रेमाने)
में दबाना }
में धरना } हस्तगत करणे
– झाँकना – निसटण्याचा प्रयत्न करणे. अग काढून घेणे
– बजाना – हर्षाने नाचू लागणे
बगलगध – पु खाकमाजरी
बगला-भगत – वि. ढोंगी पाखंडी कावेवाज
बगलियाना – क्रि अ. वाजूने जाणे दुरून चालणे
क्रि अ ताव्यात घेणे .
बगली – वि वाजूने.
—स्त्री शिप्याचा वटवा
—घूसा – आडून वार
बगलोहाँ – वि तिरपा झुकलेला
बगसना – क्रि स देऊन टाकणे
बगहा – फा पु वाघ वाग
बगाना – क्रि स वेगाने वावायला लावणे फिरविणे
बगार – पु वनचराई
बगारना – क्रि स पसरविणे शिपडणे भुरभुरणे
बगावत – अ. स्त्री विद्रोह वड.
बगुर – पु जाळें फाम
बगुला – पु वगळा
बगूरा }
बगूला } वि वावळट
बगेरी – स्त्री टिटवी
बगैर – अ अव्यय खरीज विना
बग्घी – स्त्री. चार चाकी गाडी वग्गी
बघंवर }
बघछाला } पु व्याघ्रावर वाघाचे किंवा सिंहाचे कातडे
बघनहा }
बघना } पु वाघनख
बघार – पु फोडणी
बघारना – क्रि स फोडणी देणे डागणे अधिकारावाहेर वोलणे
बघी – स्त्री डास गोमाशी मखमाशी
बघेल }
बघेला } पु वाघाचा वच्चा एक राजपूत जाति
बच – पु वचन वाक्य वेखण्ड
बचका – पु एक पक्वान्न वेचके
बचकानी – वि ओवडधोवड
बचत – स्त्री वाकी लाभ सुटका.
बचन – पु वाणी वचन
– डालना – सवाल टाकणे
– निभाना – वचन पाळणे
– मानना – आज्ञा पाळणे.
– लेना – आज्ञा घेणे प्रतिज्ञा करविणे
– हारना – प्रतिज्ञाबद्ध होणे वोलून वसणे.
– बांधना – प्रतिज्ञा करणे.

वचनोंपर रहना — प्रतिज्ञा लक्षात ठेवून ती पुरी करणे
वचपन — पु लहानपण बाल्य
वचवैया — वि रक्षक
बचा
बच्चा } पु मुलगा बालक बेटचा (व्यंग्य)
बचना — कानावर हात ठेवणे वेड घेणे
बच्चादान — फा पु गर्भाशय
बच्चोका खेल — सोपे काम
बच्चोसा बोलना — बोबडें बोलणे पोरकट बोलणे
बच्छ — (बच्छा) पु वत्स वासरू
बच्छस — पु छाती
बछ (बछडा-बछवा) — पु वासरू बछडा
बछडा — पु शिंगरू
बच्छिया — स्त्री कालवड
— के ताऊ — नदीबैल (व्यंग्य)
बजडा — पु मोठी नौका बाजरी
बजना — क्रि अ वाजणे खणखणणे आग्रह धरणे
बजनिया — उभ वाजत्री
बजनी — वि वाजविणारा
बजबजाना — क्रि अ बुजबुजणे
बजर — पु वज्र वीज
बजरबट्टू — पु दृष्टमणि (एका झाडाचे बी गळ्यात बांधतात)
बजरा — 'बजडा' पाहा
बजरी — स्त्री किल्ल्याचा कंगोरा. गारगोटी खडा
बजा — फा वि योग्य
— जा बजा — जिवापलीकडे
(ठोक) बजाकर — पारखून
बजाक — पु सर्पविशेष
बजाज (बज़ाज) — पु कापडाचा व्यापारी.
बजाजी — फा स्त्री कापडाचा व्यापार कापड विक्री
बजाय — फा अव्यय ऐवजी बदली
बजारू — पु बाजार वि बाजारी
बजूरबा — पु बुजगावणे
बज्जर (बज्जुर) — पु वज्र

बज्म — फा स्त्री सभा रंगभूमि
बझना
बझावना } क्रि अ हट्ट करणे अडकविणे
बझाव — पु अडकणे फसवणूक
बट — पु वड मेजवानी पीळ गोळा वरवटा
बटई — स्त्री बटेर पक्षी
बटखिरा — पु दगडी वजन
बटन — स्त्री घालणे (पीळ) पु गुंडी
बटना — क्रि स वाटले जाणे पीळ घालणे वाटणे. पु वरवटा
बटपरा
बटपार
बटमार } पु डाकू ठग
बटला — पु चरवी बटला हंडा.
बटलोई — स्त्री चरवी
बटवार — पु पहारेकरी नाकेदार
बटवारा — पु भाग वाटणी वटवडा
बटा — पु चेंडू गोळा टोला ढेकूळ वाटसरू अपूर्णांक
बटाई — स्त्री भागीदारी वाटणी
बटाऊ — पु वाटसरू वाटणारा
— होना — चालू लागणे
बटाक — वि उंचाडचा
बटाना — क्रि अ बंद होणे क्रि स वळविणे
बटिया — स्त्री वरवटा पायवाट
बटी — स्त्री गोळी वडी वाटी उपवन.
बटुआ
बटुवा } पु मोठी चरवी बटवा चंची
बटुरना — क्रि अ संकोचणे एकत्र होणे झाडून स्वच्छ करणे
बटेर — स्त्री लावा पक्षी "किसीको बटेरे लडानेकी लत है"
बटेरबाज — पु लावा पक्षी पाळणारा व त्याची लढाई लावणारा
बटोर — पु गर्दी वस्तूंचा समूह
बटोरना — क्रि अ गोळा करणे संचय करणे स्वच्छ करणे
बटोही — पु. प्रवासी पाथस्थ.

वट्टा — पु दलाली. दस्तुरी नाण्याच्या मूळ किमतीत घट. हानि वरवटा लहान वाटोळा डवा.
वट्टाढाल — सपाट व गुळगुळीत
वट्टा लगाना — कलक लावणे
वट्टे खातेमे जाना — पडना — लिखना } रक्कम बुडणे किंवा मारून दिली जाणे
वट्टी — स्त्री वटी चौकोनी वडी.
वडी — स्त्री वडवड
पु वट वि मोठी
वडप्पन — पु मोठेपणा महत्त्व
वडवेरी — स्त्री फार उशीर
वडवोल, वडवोला } वि गप्पीदास
वडभाग, वडभागी } वि भाग्यवान
वडरी — वि विशाल
वडवारी — स्त्री महत्त्व स्तुति
वडहर, वडहल } पु लकुच क्षुद्र फणस ओटीचे झाड आजण
वडहार — पु. व्याहीभोजन
वडहेला — पु रानडुक्कर
वडा — वि मोठा विस्तृत
वडाई — स्त्री मोठेपणा महत्त्व प्रशसा विस्तार
वडा दिन — पु नाताळ
वडापा — पु 'वडाई' पाहा
वडी — स्त्री साडगा
— देना — साडगे घालणे
वडी माता — स्त्री देवी (रोग)
वडे मियाँ — पु वृद्ध राजेश्री निर्वुद्ध (व्यग)
वडेरर — पु वावटळ
वडेरा — वि मुख्य मोठा पु तुळई
वडौना — पु 'वडाई' पाहा
वढई — पु सुतार
वढकर चलना — ऐट करणे
वढना — क्रि अ वाढणे वृद्धिगत होणे. विझणे दुकान वद करणे.
वढनी — स्त्री केरसुणी
वढाव — पु. वृद्धि वाढ
वढावा — पु उत्तेजन प्रोत्साहन
वढिया — वि उत्तम वहुमोल.
वढैया — वि वाढविणारा
वढोतरी — स्त्री उन्नति वटती वाढ
वढौती — स्त्री वाढावा
वत — अ. पु करार वदक (हसवजा).
वतकहा — पु गप्पीदास
वतकही — स्त्री हलक्या जातीत एकत्र जमून लग्न ठरविणे बोलाचाली
वतख — स्त्री वदक.
वतचल — वि वडवड्या
वतवडाव — पु वितडवाद
वतरस — पु गप्पाचा आनद
वतराना — क्रि अ नभाषण करणे दाखविणे
वतरौहा — वि गप्पाचा पोकी
वतहा — वि वातुळ
वतलाना, वताना } क्रि स सागणे वजावणे हावभाव दाखविणे
वतास — पु वायु नविवात वोलण्याचा नाद
वताशा, वतासा } पु वत्तासा वुडवुडा एक प्रकारचे दारूकाम.
वतिया — स्त्री कळी (कच्चे फळ) वोलणे
वतियार — स्त्री वोलणे-चालणे
वत्तीसी — स्त्री वत्तिशी
वतूनी — वि वाचाळ
वतौ — पु तादूळ गोन्हा
वतौर — क्रि वि सारखे तन्हेने रीतीने.
वतौरी — स्त्री. वायगोळा
वथान — पु गोठा केसतुड
वथुआ, वथुवा } पु वाकवत
वद — स्त्री वाघणा (फोड)
— फा वि वाईट दुष्ट नीच
— मे — ऐवजी
— अमली. अव्यवस्था अशातता
वदकर करना — घोषणा करून करणे हट्टाने करणे

बदकार – फा वि. कुकर्मी व्यभिचारी.
बदकिस्मत – वि अभागी
बदचलन – वि लपट कुमार्गी
बदज़ात – वि नीच तुच्छ
बदतर – फा. वि फार वाईट
बददुआ –स्त्री शाप
बदन – फा पु शरीर
पु. वदन तोंड
बदनसीब – वि अभागी मदभाग्य
बदना – क्रि स प्रतिज्ञा करणे वचन देणे वाखाणणे ठरविणे स्वीकारणे
बदनाम – फा वि निंदित
बदनीयत – फा वि फसव्या वाईट दृष्टीचा
बदनुमा – वि फा बोजड.
बदबू – फा स्त्री दुर्गंधि
बदमिजाज़ – फा वि दु स्वभावी
बदरंग – फा वि विटलेले रग उडालेले.
बदरा – पु मेघ
बदराह – फा वि दुष्ट कुमार्गी
बदरिया – स्त्री ढग मेघ
बदरोबी – फा स्त्री अप्रतिष्ठा
बदरौंहा – वि कुमार्गी पु मळभ.
बदला – पु घेणे. देणे सूड परिणाम
– देना – फेड करणे
– लेना – सूड घेणे
बदली – स्त्री. मेघसमुदाय वदली
बदलौवल – स्त्री अदलाबदल
बदस्तूर – फा क्रि वि. नियमानुसार जशाचा तसा
बदहज़मी – फा स्त्री अपचन
बदहवास – फा वि व्याकुल उद्विग्न. उदास.
बदा – वि नशिबी असलेले
बदा होना – भाग्यललाटी लिहिलेले असणे.
बदाबदी – स्त्री वाङनिश्चय हट्ट पैज
बदी – स्त्री कृष्णपक्ष
—फा स्त्री अहित वाईटपणा
बदौलत – फा क्रि. वि मुळे कारणे
बद्दर – (बद्दल) – पु ढग. मेघ.
बद्धी – स्त्री बावण्याची दोरी. पट्टा. चार पदरी हार
बधना – क्रि स मारून टाकणे. पु. – चबू.
बधाई – स्त्री. अभिनदन मगलवाद्य उन्नति
बधाया } पु. अभिनदनार्थ भेट नजराणा. अहेर
बधावा }
बधिक – पु कसाई व्याध
बधिया – पु साड. स्त्री कालवड.
– बैठ जाना – दातखीळ बसणे.
बधूटी – स्त्री वधू. सून सौभाग्यवती.
बन – पु रान कपाशीचे झाड. समूह "बिगरी कौन बनावनहार" –आल्हा
बनकंडा – पु रानशेणी
बनक – स्त्री वेष थाट बाणा
बनज – पु कमल. मोती व्यापार
बनजना – क्रि स व्यापार करणे
बनजर – पु माळरान
बनजारा – पु वजारी
बनत – स्त्री रचना अनुकूलता
बनधातु – स्त्री गेरू
बनना – क्रि अ. रचले जाणे सिद्ध होणे पटणे
बन आना – कवक्ती निघणे.
– पडना –होणे. निभणे
– रहना – उपयोगी होणे टिकणे
बन ठन के – शृगारसाज करून
बना हुआ – धूर्त बनलेला
बनन – स्त्री बनावट शृगार
बननी – स्त्री वाण्याची स्त्री
बनफ़शा – फा पु. कामपुष्प (औषधि).
बनवाहन – पु नाव
बनबिलाव – पु रानमाजर ऊद
बनरख – पु वनरक्षक बीटगार्ड
बनर-पकड – पु दुराग्रह
बनरा – पु वानर नवरा
बनवारी – पु श्रीकृष्ण बाग
बनसोरा – पु. वुरूड
बन्ना – पु नवरदेव
बनाइ – क्रि वि. अत्यत अगदी

बनाना – क्रि स बनविणे. साधणे रचणे बांधविणे जुळविणे सपविणे दुरुस्ती करणे
बनाफर – पु. एक क्षत्रिय जाति
बनाव – पु काशीच्या उत्तर सीमेवरील एक राज्य
बनावत – पु टिपण जुळविणे
बनाम – फा अव्यय नावावर विरुद्ध
बनाय – क्रि वि उत्तम प्रकारे बनून
बनावनहारा – पु निर्माण करणारा
"बिगरी कौन बनावनहार।" आल्हा
बनासपाति – स्त्री वनस्पति कदमूळ
बनि – स्त्री मजुरी
बनियाइन – स्त्री बडी वाण्याची स्त्री
बनिस्बत – फा अव्यय. करिता बदली पेक्षा
बनिहार – पु शेतीच्या कामासाठी नोकर
बनौनी – स्त्री वाणीण
बनीर – पु वेत
बनौरी – स्त्री गार
बनैला – वि जगली
बपतिस्मा – पु ख्रिश्चन बनविण्याचा धार्मिक संस्कार
बपना – क्रि स पेरणे पु. – पेरणी.
बपमार – वि पितृघातकी सर्वांशी धोका करणारा
बपौती – पु "मोरि बपौती बहुवो लैकै कैसे राज करे" [परिमाल – आल्हा.
बफरना – क्रि अ वियरणे
बफारा – पु वाफारा.
बबकना – क्रि अ उसळून बोलणे
बबर – फा पु सिंह विव्याघाघ
बबा – पु बाबा दादा पिता
"चेरी हैन काहू हम के बबाकी ऊधो"
बबुआ / **बबुवा** – पु बाब्या बाबुल्या
बबूर / **बबूल** – पु बाभूळ
बबूला – पु वावटळ वि. फेसाळ.
बबेमिया – पु गप्पीदास
बबेसी – स्त्री मूळव्याध
बब्बी – स्त्री चुबन मामा
बभूत – स्त्री ऐश्वर्य प्रताप भस्म. विभूति
बम – पु ब्वम् (बॉम्ब) शिवोपासकाचा शब्द बुरा.
–बजना – शस्त्रास्त्राचा खणखणाट होणे
"कबौंन कायर रन चढे कबौन बाजी बम"
–बोलना / **–बोल जाना** – सपत्तीची बूळवाण होणे.
बमकना – क्रि अ तावातावाने बोलणे. शेखी मिरविणे
बमचख – स्त्री. पिरपिर उपद्व्याप
बमना – क्रि स. ओकणे
बमपुलीस – 'बपुलीस' पाहा
बमवर्षक – वि बॉम्बफेक.
बमीठा – पु वारूळ
बमूजिब – फा क्रि वि प्रमाणे. अनुसार
बम्हनी / **बम्हमौली** – स्त्री पालीसारखा एक बारीक लाल किडा राजणवाडी दुराग्रह
बयन – पु वचन. वाणी
बयना – क्रि स पेरणे. वाखाणणे. म्हणणे
बयसवा – पु. वैश्य
बया – पु सुतारपक्षी (घरटे अत्यत कौशल्याने बनविलेले असते) धान्य वजन करणारा
बयान – फा पु वर्णन वृत्तात कथन पाठ अध्याय.
बयाना – पु. इसार गोष्ट पक्की केल्याची खूण म्हणून दिलेले धन इत्यादि.
बयार / **बयारि** / **बरारी** – स्त्री वारा
बयाला – पु खिडकी किल्ल्याच्या तटाचा तोफा ठेवण्याचा छेद
बर – पु. वड श्रेष्ठ शक्ति. रेघ वड
– आना – पूर्ण होणे. उत्तम ठरणे
– खींचना – हट्ट करणे. विचलित न होणे
– पडना – वरचढ होणे.

बरई — पु ताबोळी
बरकत — अ स्त्री विपुलता कृपाप्रसाद. वैभव समाप्ति एक (आकडा)
बरकदाज — अ. फा पु तोडेदार बदूक किंवा लाव लाठी वाळगणारा
बरकना — क्रि अ दूर राहणे निवारणे. बाजूला सारणे
बरकरार — वि कायम सतत
बरखा — स्त्री वर्षाव पाऊस
बरखास / **बरखास्त** — वि विसर्जित. काढून टाकलेले
बरखिलाप — क्रि वि विरुद्ध उलट
बरगद — पु. वड
बरगदाही — स्त्री वटपौर्णिमा
बरगा — पु फळा फळी
बरछी — स्त्री कटचारीसारखे हत्यार. बर्ची सगीन
बरछैत — पु भाला चालविणारा
बरजन / **बरजनि** — पु वर्जन. निषेध
बरजबान — वि तोंडपाठ
बरजोर — वि प्रबळ अत्याचारी
बरजोरी — फा स्त्री बलात्कार उत्तम जोडपे.
—क्रि वि जुलुमाने बळे
बरत — पु व्रत उपवास दोरी
"दठि बरत बावी दिगनि"
"चढि आवत न डरात"
बरतन — पु भांडें
बरतना — क्रि अ वागणे उपयोजिणे
बरतरफ — वि बाजूला निराळे नोकरीतून दूर
बरताना — क्रि स वाटणे वितरण करणे
बरताव — पु व्यवहार वागणूक
बरती — वि उपवास करणारा स्त्री बत्ती दिवा
बरतोर / **बरतोरु** — पु केसतुड
बरतौनी — स्त्री कन्यापक्ष वरपक्षाकडील व्याह्यास सन्मानार्थ जे देतो ते
बरद / **बरदा** — पु. बैल वळ वरदान
बरदाना — क्रि स बैल घालणे
बरदार — फा वि धारण करणारा. वाहणारा
बरदाश्त — फा स्त्री सहनशक्ति. जागड माल (आणणे)
बरधा — पु बैल वळ
बरधाना — 'बरदाना' पाहा
बरन — पु रंग. अक्षर वर्ण अव्यय — खेरीज. उलटपक्षी
बरपा — फा वि उभा वर आलेला
बरफ — स्त्री बर्फ हिम
बरबट — क्रि वि बलपूर्वक
—पु प्रचण्ड वड. प्लीहा
"नैनमीन ये नागरनि बरबट बाँधत आय" मति
बरबड / **बरबद** — वि उद्धट प्रतापी. प्रखर
बरबर — स्त्री बडबड
पु — सिंह. रानटी मनुष्य
बरबस — क्रि वि. बलपूर्वक एकदम
बरबाद — फा वि नष्ट
बरबादी — फा स्त्री नाश
बरभसिया — वि बहुरूपी
बरमा — पु ब्रह्मदेश गिरमिट
बरराना — क्रि स बडबडणे ऐट करणे. बरळणे
बरवट — स्त्री पाणथरी (तिल्ली रोग)
बरवा / **बरवै** — पु हरिण गळ; १९ मात्राचा एक छद
बरसगाठ — स्त्री वाढदिवस
बरसना — क्रि स वर्षणे झळकणे प्रकट होणे. वाढविणे
बरस पडना — तोंड सोडणे
बरसाइत — स्त्री वटसावित्री
बरसात — स्त्री पावसाळा
बरसाती — स्त्री पावसाळी स्त्री रेनकोट
बरसायन — स्त्री. ज्येष्ठ ३० (शुभ मुहूर्त).
बरसी — स्त्री वर्षश्राद्ध

बहलाना – क्रि स प्रसन्न करणे आनदविणे फूस लावणे
बहलाव – पु मनोरजन प्रसन्नता
बहली – 'वहल' पाहा
बहल्ला – पु बहली (कुस्तीचा पेच)
बहस – अ स्त्री वादविवाद व्याख्यान शब्दाशब्दी हुज्जत
बहाना – फा पु मिष बहाणा क्रि स वाहविणे. उधळणे
बहार – स्त्री वसत ऋतु यौवन विकास मौज कौतुक भपका
बहाल – फा वि जसेच्या तसे. प्रसन्न
बहाली – फा स्त्री पुन स्थापना बहाणा
बहाण – पु प्रवाह धार
बहिन – स्त्री बहीण
बहियाँ – स्त्री हात बाहु
बही – स्त्री वही
बहीर – स्त्री बाजारबुणगे
बहुटा – पु चादीचे गोठ
बहुत – वि पुष्कळ अनेक पुरेसे
– **अच्छा** – ठीक बरे
– **करके** – बहुधा
– **कुछ** – बराचसा
– **खूब** – वाहवा! फार छान!!
बहुतायत – स्त्री विपुलता
बहुतेरा, **बहुतेरे** – वि बहुतेक अनेक
बहुरना – क्रि अ परतून येणे
बहुर, **बहुरि** – क्रि वि पुन्हा तदनतर परतून
बहुरंगा – वि लहरी
बहुराचौथ – स्त्री श्रावण व॥ ४ (धान्य फराळाची).
बहुरिया – स्त्री नववधू सून
बहुरी – स्त्री भेळ चणेचुरमुरे भाजलेले धान्य
बहुला – स्त्री वेलची
बहुली – स्त्री वेलदोडा
बहूंटा – पु बाजूबन्द
बहू – स्त्री सून. पत्नी वधू बाई
बहेडा –, **बहेरा** – पु बेहडा
बहेतू – वि भटक्या कुमार्गी
बहेरी – स्त्री मिष
बहेलिया – पु व्याघ्र शिकारी पारधी.
बहोरना – 'बहुरना' पाहा
बाँ – पु हम्माऽऽ वेळ
बाँक – स्त्री वेळा (दडातील) साखळचा (पायातील) सुरा पु – वाकण –वि तिरपा वाकडा
बाँकडी – स्त्री बादला. सोनेरीरुपेरी फीत
बाँकरा –, **बाँकुरा** – वि. शूर
बाँका – वि. कठिण (वेळ) चक्का
बाँग – फा स्त्री कोबड्याचे आरवणे, नमाजाच्या वेळेची सूचना देणारे मुल्लाचे ओरडणे
बाँगुर – पु पक्षी पकडण्याचे जाळे
बाँचना – क्रि स वाचणे. पठण करणे. सोडविणे
बाँजर – पु माळरान
बाँझ – वाझ
बाँट –, **बाँटा** – स्त्री भाग. अश. हिस्सा पु "जिनके बाँट पडे तरवारी"
– **पडना** – वाटयास येणे
बाँटना – क्रि स. वाटणी करणे
बाँठ – वि वाझ
बाँडा – वि एकटा. गोन्हा. लाडा
बाँडी – स्त्री छडी. लाठी वि – एकटी पुच्छविहीन
बाँदा – पु बाडगूळ
बाँदू – पु कैदी.
बाँधन – पु विचार उपक्रम कल्पना ठपका छापलेले वस्त्र
बाँबी – स्त्री सापाचे बीळ वारूळ
बाँस – पु वेळ काठी (३। वार) कळक
– **पर चढना** – अपकीर्ति होणे
– **पर चढाना** – खूप चढवून पाडणे
(**कुएमे**) **बाँस छोडना** – खूप धुडाळणे. खूप शोधणे
बाँसफोडा – पु बुरूड

बाँसली – स्त्री मुरली कसा
बाँसा – पु नाकाचे हाड पाटीचा कणा
बाँसो उछलना – अत्यत प्रसन्न होणे
बाँह – स्त्री दण्ड हात वल
शक्ति विश्वास शरण वाही
– गहना – पाणिग्रहण करणे मदत करणे आश्रय देणे
– गहेकी लाज – वाटेल ते करून रक्षिणे
– टूटना – साक्षीदार नष्ट होणे
– देना – सहाय्य करणे
– बोल – साहाय्याचे वचन
वा – पु पाणी वेळ
फा उप प्रमाणे अनुसार
वाई – स्त्री वात वातरोग कलावंतिणीस आदरवाचक शब्द
– की झोक – वायुप्रकोप आवेश
– चढना – शेफारून बोलणे
– पचना – घमेड जिरणे
बाउर – वि वेडा वावळा मुका
बाएँ – क्रि वि डावीकडे
बाकल – पु वल्कल
बाकला – पु वाटाण्याच्या शेंगा
बाकस – पु पेटारा पेटी वेचवपणा
बाकी – अ वि अवशेष वचत
–अव्यय – परतु स्त्री – एक धान्य
बाखर – } स्त्री अगण चौक
बाखरि – }
"एकै बाखरिके विरह लागे वासविहान"
बाग – अ पु उद्यान बाग. वड
वाग – फा स्त्री लगाम
– मोडना – देवी मावळणे रोख बदलणे वळणे
बागडोर – स्त्री लगाम सूत्र
बागना – क्रि अ चालणे फिरणे बोलणे
बागर – पु नदीचा उच्च किनारा (या ठिकाणी कधीही पाणी पोचत नाही)
बागा – पु वराचा मानाचा पोषाख
बागी – अ पु बडखोर राजद्रोही
बागुर – 'बागुर' पाहा
बाघवर – पु व्याघ्रावर. एक घोगडी
बाघी – स्त्री जाघेतील अवघणा (उपदशामुळे).
बाचा – स्त्री वाणी वचन
बाछ – स्त्री निवड
बाछा – पु पुत्र गोऱ्हा
बाज – पु ससाणा घोडा वाद्य कर
–फा प्रत्यय करणारा
–फा वि रहित कोणीकोणी
– आना – जवळ न जाणे त्यागणे
– करना – अडविणे
– रखना – मना करणे
बाजरा – पु बाजरी
बाजार – फा पु हाट बाजार
– गर्म होना – चलती असणे शोभा असणे
– तेज होना – वस्तच्या किंमती वाढणे
बाजारू – वि. बाजारी सामान्य
बाजी – फा स्त्री पैज
–पु घोडा
– मारना – डाव जिंकणे
– ले जाना – सर्वांआधी जय मिळविणे
बाजीगर – फा पु जादूगार
बाजू – फा बाहु दड बाजूबद पख
बाझ – वि रहित
"मिस्त न मेरे चाहिये बाझ पियारे तुझ।" कबीर
बाझना – क्रि अ अडकविणे झगडणे
बाट – स्त्री रस्ता
–पु वजन हानि वरवटा
– काटना – रस्ता पार करणे
– जोहना – प्रतीक्षा करणे
– पारना – डाका घालणे
– पाडना – मार्गे पडणे डाका पडणे
"बाट परै मोरि नाव उडाई"
– बढना – मागे लागणे छळणे बट्टा लागणे
बाटी – स्त्री गोळी वाटी बाटी (झगऱ्यावर भाजलेली)
बाड – स्त्री. अडोसा कुपण
बाडा – पु गोठा आवार
बाडी – स्त्री वाग पेठ

बाढ } स्त्री. वाढ पूर फैर विपुलता
बाढि } शस्त्राची धार
— दगना — बदुकीची फैर झडणे.
— पर रखना — उत्तेजन देणे धार लावणे
बाणी — वाणी वचन. भाषा सरस्वती
बात — स्त्री बोलणे वाणी गोष्ट मानगड स्थिति कल्पना वात प्रवाद
—उखाडना (पुरानी) — जुने भाडण उकरून काढणे
बात उठाना — सहन करणे मान्य करणे गोष्ट काढणे
— कहते } बोलता बोलता.
— की बातमे }
— काटना — मध्येंच बोलणे खडन करणे
— का बतगड करना — शब्दाने शब्द वाढविणे घोळ घालणे
— का बवडर बनना — क्षुद्र गोष्टीला विनाकारण महत्त्व येणे
— को मरना — शब्द राखण्याचा प्रयत्न करणे स्वमहत्त्व प्रकट करणे
(कोई) बात नहीं — काही चिंता नाही
(क्या) बात है ? —काय मानगड आहे ? कसे काय हो ?
बात खाली जाना — अव्हेर होणे
बात गढना — विनोदार्थ बनवून सागणे. थाप ठोकणे
— चलना } चर्चा करणे
— छेडना }
— जाना — आब जाणे
— न पूछना — पर्वा न करणे
— न रहना } विश्वास उडणे
— खोना }
— पकडना (किसीको) — शब्द धरून बसणे
— पडना — विषय काढणे
(पतेकी) बात } सुदर कल्पना.
(मार्केकी) बात }
बातपर जमना — शब्द कायम टिकविणे
बातपर अडना } आग्रह धरणे
— आना }
बातपर मरना — शब्दासाठी सर्वस्व टाकणे

बात कहना — तोडाला तोड देणे.
बातो मे उडाना — बोलण्यावारी किंवा हसण्यावारी नेणे
बहुत बडी बात कहना — अपमानजनक गोष्ट सागणे
चौडी बाते — पाल्हाळ खोटया मोठाइकीच्या गोष्टी
फबती बात — बोचणारे भापण.
बात पाना — मर्म कळणे
— पूछना — निष्कारण चिकित्सा करणे. मान देणे.
— बढना — प्रकरण वाढणे. भाडण होणे
— बनाना — कार्य सफल होणे बोलबोला होणे
— बनाना — जय मिळविणे बहाणा करणे थाप मारणे.
— बिगडना — काम बिघडणे
— मे आना } फसणे (बोलण्याला)
— मे आ जाना } हुरळणे.
— रखना — वचन पाळणे मताग्रह धरणे.
— रही — ठरले तर !
— लगना — मनाला लागणे, प्रभाव पडणे
— ही बातमे — बोलता बोलता
बातचीत — स्त्री समाषण सवाद.
बाति } स्त्री वात (दिव्याची)
बाती }
बातुल — वि लहरी, वेडपट
बातूनी — वि. बडबड्या, वाचाळ
बाद — पु. तर्क, वादविवाद, पैज.
— फा पु हवा वायु
— अव्यय — नतर मागून व्यर्थ. निराळा, काढून टाकलेला
बादबान — फा पु शीण
बादर — पु मेघ वि — आनदित
बादरायण — पु व्यास ऋपि
बादल — पु मेघ
— ऊठना }
— चढना } आकाश भरून येणे
— घिरना }

— छँटना — आकाश निरभ्र होणे
— में चकती लगाना — आकाशाला ठिगळ लावणे
बादला — पु. जर (सोन्याचादीचा) रेशमी वस्त्र
बादशाहत — स्त्री राज्य
बादाम — फा. पु. बदाम
बादामी — पु. एक लहान डबी एक पक्षी बदामी रंग
बादि — अव्यय — व्यर्थ
बादी — फा वि वातकारक. स्त्री — वायुविकार
बादुर — पु. वटवाघूळ
"ते बिधना बादुर रचे रहे अधरमुख झूलि"
बाधना — क्रि स अडविणे दुखविणे
बाधा — स्त्री. अडथळा विघ्न अडचण सकट
बाध्य — वि बाधलेला निराश झालेला
बान — पु तीर बाण बाणा गोळा स्त्री. वेष शृंगार स्वभाव.
बानक — स्त्री. वेष
बानबूट — पु रानटी माणूस (वानरासारखा)
बाना — पु पोषाख रूप स्वभाव रीति वीण वाणा (विणण्यातील) पतंगाचा दोरा क्रि स बासणें
बानि — स्त्री शृंगार स्वभाव सशय तेज वाणी
बानिया — पु व्यापारी
बानी — 'वाणी' पाहा
बानैत — पु बाणा फिरविणारा सैनिक (बाणधारी).
बापुरा — वि बिचारा गरीब बापडा
बाब — अ. पु परिच्छेद अध्याय दार
बाबर — पु जंगी सिंह
बाबू — पु राजवशी किंवा क्षत्रियाचा सन्मानपूर्वक शब्द कारकून. अधिकारी बाप
राजाबाबू — पु आदरसूचक शब्द.
बाम — वि डावा विरुद्ध
—फा पु सज्जा गच्ची
स्त्री नारी
बायें — } वि डावा चुकलेला
बावें — } निसटलेला
— देना — सोडून देणे राहून जाणे.
बाय — स्त्री वायु वातरोग विहीर
बायन — पु वाण बयाणा
— देना — खोडी काढणे
बायव — पु दूर दुसरा अलग. वायव्य कोण
बाय — बिडंग — पु वावडिंग
बायाँ देना — जाणून बुजून सोडून देणे
बार — पु स्थान. दार किनारा पूर बालक केस बोजा
—स्त्री. वेळ समय विलब
बारजा — पु दारावरील माडी ओसरी. रस्त्यावरील सज्जा
बारदाना — फा पु रसद बारदान सैन्याची खाण्यापिण्याची सामग्री.
बारन — पु अडथळा कवच हत्ती.
बारना — क्रि अ. अडविणे निवारणे.
—क्रि स जाळणे ओवाळून टाकणे
"बारौ भीम भुजन पै करण करणपर"
बार-नारी — }
बार-वधू — } स्त्री वेश्या
बार-वधूटी — }
बारबरदार — फा पु ओझें वाहणारा हमाल
बारबरदारी — फा स्त्री वाहतूक मजूरी.
बारबार — क्रि वि वारवार
बारह — वि बारा
— बाट करना — दाणादाण करणे
— जाना — फाटाफूट होणे
बारहदरी — स्त्री सडकेवरील बारा दाराची खोली
बारहबाना — वि चमकणारा दैदीप्यमान अति शुद्ध
बारहमासा — पु वियोगिनीचे गाणे.
बारहमासी — पु सदाफुलीचें फूल
बारहसिंगा — पु. साबर

बारहा — फा वि वारवार बहुधा.
बारहीं — स्त्री वारसे
बारा — वि लहान पु बालक बारा विलब
बारात — स्त्री वरात
बारानी — फा वि पावसाळी
— स्त्री 'बरसाती' पाहा
जिराईत जमीन
बारिश — फा स्त्री पाऊस वृष्टि
बारी — स्त्री तट किनारा आवार भाड्याचा काठ वाफा कन्या वाळी वाटिका स्थान खिडकी वपर वोर पाळी
पु द्रोणपत्रावळी बनविणारी जाति
बारीबारीसे — रागेत उभें राहून क्रमाने 'क्यू'मध्ये
बारी बाधना — पाळी लावणे
बारीकी — फा स्त्री सूक्ष्मता खुबी दुर्बलता
बारुद — स्त्री बंदुकीची दारू
बारुनी — स्त्री दारू
बारे — फा क्रि वि शेवटी
— **मे** — सबधी अनुलक्षून
बारोरा — पु वराचे कन्याद्वारी पूजन करण्याची एक पद्धत
बाल — बालक अज्ञान केस नवांकुर
— **न बाँकना** — काही वाकडें न होणे
(**नहाते**) **बालन खिसना** — यत्किंचित् कष्ट न होणे
(**किसी काममे**) **बाल पकाना** — पुष्कळ अनुभव प्राप्त करणे
बाल बाल बचना — केसामही धक्का न लागणे शेपटावर निभावणे
बालक — पु लहान मूल
बालखोरा — पु टक्कल पडण्याचा रोग
बालछड — स्त्री जटामासी (औषधि वनस्पति)
बालटी — स्त्री बादली
बालतोड — पु केसतुड
बालधी — स्त्री शेपूट
बालना — 'बारना' पाहा
बालबोध — स्त्री. देवनागरी लिपी
बालम — पु प्रियकर प्रेमी पति.
बालमखीरा — पु. बाळक
बाला — स्त्री. तरुणी दोन वर्षांची मुलगी. हातातले कडें (बागडी) १३ ते १६–१७ वर्षांची तरुण स्त्री कन्या.
वि फा. — वर असणारा उच्च
"सुबाला है दुशाला है"
"विशाला चित्रशाला है"
बालाभोला — वि भोळाभाळा
बालाई — स्त्री मलई एक पक्वान्न
बालाखाना — फा पु. बैठकीची माडी
बालिग — अ वि वयात आलेला तरुण
बालिश — फा स्त्री तक्क्या वि मूर्ख
बालिश्त — फा पु टीच
बाली — स्त्री वाळी ओंवी. कणीस
बालू — पु वाळू
बालूसाही — स्त्री घीवरासारखे एक पक्वान्न
बावन — पु बुटा मनुष्य वामनावतार दान.
— **तोले पाव रत्ती** — शंभर टक्के.
बावनवीर — वि चलाख शूर वीर महाप्रतापी
बावर —
बावरा —
बावला — } वि वेडा वावळट
फा पु विश्वास
बावरची — फा पु स्वयपाकी (हिंदेतराचा)
बावली — स्त्री पायऱ्याची विहीर
बाशिंदा — फा. वि. राहणारा निवासी
बासन — पु भांडे वस्त्र
बासर — पु दिवस सकाळ
बासा — पु उपाहारगृह वस्ती गवळी
बासी — वि शिळे राहणारा
— **कढीमें उबाल आना** — शिळ्या कढीला ऊत येणे म्हातारपणी तरुणासारख वागणे
बासौंधी — स्त्री बासुंदी
बाह — स्त्री. जुपणी (नागरास)
बाहना — क्रि स नागरणे वाहणे (शेत). लादणे वरणे (हाकणे).

बाहम — क्रि वि अपसात परस्पर
बाहरी — वि बाह्य परका अपरिचित
बिंदा — पु टिळा
स्त्री वृंदा (एक गोपी)
बाहाँजोरी — क्रि वि हातात हात मिळवून (शेकहँड)
बाहिज — पु वरवर दिसायला
बिंदी — स्त्री टिंब बिंदु टिकली
बिंध — पु विंध्य पर्वत
बिंधना — क्रि अ विंधणे भोक पाडणे
बिआध — पु }
बिआधि — स्त्री } व्याव व्यथा व्याधि
बिकना — क्रि स विकले जाणे
(किसीके हाथ) **बिकना** — } सेवक होणे.
(बिनामूल्य) **बिकना** — } भजनी लागणे
"आपु चितेरनि हाथ बिकानी"
बिक्की — पु मिड्
बिखम — वि विषम सपाट नसलेले विकट
बिखरना — क्रि अ. घुमणे (पारव्याचे)
बिखेरना — क्रि अ विघडणे वाईट दशा येणे भ्रष्ट होणे चिडणे विरोध होणे नासणे
बिगडे दिल — } वि कुमार्गी विरोधी
बिगडैल — } भाडखोर हट्टी
बिगर — क्रि वि खेरीज वाचून
बिगसन — 'बिकसना' पाहा
बिगहा — पु बिघा
बिगाना — वि परका अन्य
बिगासना — क्रि स विकास करणे.
बिगुर — वि विनगुरूचा.
बिगुरचिन }
बिगूचन } स्त्री अडचण किंकर्तव्यता.
बिगूचना — क्रि अ दडपले जाणे
क्रि स दडपणे दबविणे
बिगोई — स्त्री भ्रम त्रास
बिगोना — क्रि स विघडविणे निजणे. लपविणे घालविणे
बिच — क्रि वि मध्यें
बिचकना — क्रि अ बिचकणे घाबरणे.
बिचकन्ना — वि सावध बिचकणारा सतर्क.
बिचरना — क्रि अ फिरणे भ्रमण करणे.
बिचलना — क्रि अ. चळणे अंग काढून घेणे दाणादाण होणे
बिचला — वि. मधील
बिचवाई — स्त्री मध्यस्थी
बिचवान }
बिचवानी } पु. मध्यस्थ
बिचहुत — पु अंतर शंका
बिचारना — क्रि अ विचार करणे न्याय करणे पुसणे
बिचाली — स्त्री पेंढी वाळके गवत चटई
बिचौनिया — पु मध्यस्थ
बिच्छी }
बिच्छू } पु विंचू.
बिछना — क्रि अ पसरणे पसरले जाणे
बिछेलन — पु घसरणी
बिछेलना — क्रि. अ घसरणे चळणे डगमगणे.
बिछलावा }
बिछलाहट } स्त्री घसरणी घसरगुंडी
बिछली — स्त्री घसरण
बिछावन — पु अंथरूण बैठक.
बिछिवी — पु विरोली (दागिना)
बिछुआ — पु बिचवा (शस्त्र).
बिछुडन }
बिछुरन } स्त्री वियोग
बिछुडना }
बिछुरना } क्रि वि वियोग होणे.
बिछुरन्ता }
बिछूना } वि वियोगी
बिछोडा }
बिछोय } पु वियोग विरह
बिछोह }
बिछौना — पु आंथरूण बिछाना
बिजन — पु पखा
— वि एकान्त निर्जन
— फा क्रि मारावे
— पु मारा.
— **बोलना** — कत्तलीची आज्ञा देणे. हल्ला चढविणे.

बिजना, बिजनी — पु स्त्री पखा
बिजमक्खो — पु. शब्दज्ञानासाठी मुलाचा खेळ
बिजया — स्त्री भाग दसरा
बिजली — स्त्री वीज वज्र
बिजली गिरना — (पडना) वज्रपात होणे
बिजायट, बिजायठ — पु वाजूवद
बिजार — पु बैल वि आजारी
बिजारा — वि बियाचा
बिजुरी — स्त्री वीज
बिजूका, बिजूखा — पु बुजगावणे
बिर्ज — स्त्री जय
बिजोग — पु विरह
बिजोना — क्रि. स निरखून पाहणे
बिजोरा — वि निर्बळ
बिजौरा — पु महाळुग
बिजौहा — पु व्यामोह भ्रम
बिज्ज — पु वीज
बिज्जूल — पु सालपट टक्का स्त्री. वीज
बिझकना, बिझुकना — क्रि अ भडकणे विचकणे वाकणे
बिट — पु वैश्य दुष्ट नायकाचा मित्र
बिटप — पु वृक्ष.
बिटरना — क्रि. अ मळणे.
बिटिया — स्त्री पुत्री मुलगी
बिटौरा — पु गोवऱ्याचा ढीग वारूळ
बिड — पु वैश्य श्रीमत मनुष्य.
बिडकन — पु लावापक्षी बटेर
बिडंव — पु ढोग आडवर
बिडवना — स्त्री उपहास निंदा
बिडर — वि दूरदूर पसरलेले निर्भय
बिडरना — क्रि अ. दाणादाण होणे नष्ट होणे बुजणे
बिडवना — क्रि स. तोडणे
बिडारना — क्रि स विचकावणे. दाणादाण करणे.
बिडौजा — पु. इद्र.
बिढवना, बिढाना — क्रि स कमावणे मचय करणे
बित — पु द्रव्य वित्त आकार सामर्थ्य
बितताना — क्रि वि विव्हळणे दु खी होणे
बितना — पु टीच
क्रि अ समाप्त होणे व्यतीत होणे
बितनिया — पु बुट्टा
बितरना, बितवना, बिताना, बिताव — क्रि स वाटणे वितरण करणे घालविणे. व्यतीत करणे.
बित्ता — पु वीत. नऊ इच.
बिथरना — क्रि. अ. विखुरणे. फुलणे वेगवेगळे होणे पसरणें.
बिथा — स्त्री व्यथा कष्ट
बियोरना — क्रि स फैलावणे. फाडणे. वेगळें करणे
बिदकना — क्रि अ. घायाळ होणे. फाटणे. चिरणे भडकणे
बिदर — पु वऱ्हाड पितळ
बिदरन — स्त्री. फट छेद
बिदाई — स्त्री. विदागी
बिदाई करना — पाठवून देणे (लेकीसुनेस).
——मांगना — निरोप घेणे
बिदार — स्त्री निरोप पाठवणी. गमन.
बिदुराना — क्रि. अ गालात हसणे.
बिदुरानि, बिदुरानी — स्त्री हास्य.
बिदुषन — पु विद्वान् लोक
बिदून — फा अव्यय खेरीज विना
बिदूषना — क्रि अ दोप लावणे
बिदोख — पु वैर
बिदोरना — क्रि स चिडविणे
बिद्दत — स्त्री दोप. सकट. अत्याचार. दुर्दशा
बिधंसना — क्रि स नष्ट करणे उध्वस्त करणे
बिध — स्त्री तऱ्हा प्रकार. जमाखर्च.
— मिलाना — जमाखर्चाचा ताळा पाहणें.

बिधना – पु. विधाता प्रजापति
क्रि. अ विंधणे छेदले जाणे
बिधाना – क्रि स टोचणे
बिधावट – पु छेद भोक
बिधि – उभ निर्बंध रीति नियम
ब्रह्म व्यवहार 'विध' पाहा.
बिधिना – 'बिधना' पाहा [विधुर
बिधुर – वि भ्यालेला दु खी व्याकुल.
बिन – अव्यय विना वाचून
बिनई – वि विनयशील चतुर नम्र.
बिनउ }
बिनति } स्त्री विनति निवेदन
बिनन – पु वेचणी
बिनना }
बीनना } क्रि स निवडणे वेचणे विणणे.
बिनवना – क्रि अ विनविणे
बिनवाई – स्त्री विणण्याची क्रिया. निवडण्याची मजुरी
बिनसना – क्रि स नष्ट होणे.
"बिनसत बार न लागई"
"ओछे नर की प्रीति"
बिना – अव्यय विना खेरीज.
बिना आये तरना – वेळेच्या आधी मरणे
बिना भय प्रीति नहीं – पराक्रमावाचून प्रभाव पडत नाही
बिना रोये लडका दूध नहीं पाता – प्रयत्नावाचून काहीच मिळत नाही
बिनाई – "बिनवाई" पाहा
बिनानी – वि अज्ञानी अडाणी.
स्त्री लक्ष विशेषज्ञान.
बिनावट – स्त्री वीण
बिनासना – क्रि स नष्टभ्रष्ट करणे. सहार करणे
बिनि }
बिनु } 'बिना' पाहा
बिनुठा – वि शुद्ध. पवित्र. अपूर्व.
बिनौना – क्रि स पूजणे. विनवणे. निवडणे.
बिनौला – पु सरकी
बिपच्छ – पु विरोधी शत्रु निपक्ष.
बिपत्त }
बिपत्ता } स्त्री सकट विपत्ति.

बिपर – पु ब्राह्मण.
बिपरना – क्रि स हल्ला चढविणे
बिपाक – पु परिणाम दुर्गति.
बिपादिका – स्त्री. चिखल्या (पायाचा रोग)
बिफर – पु व्यर्थ विफल
बिफेरना – क्रि अ फुटून निघणे उलटणे. रुसणे
बिप्फै }
बीफै } पु गुरुवार
बिबछनी – क्रि अ उलटणे विरोधी होणे गुतणे
बिबर – पु गुहा कपार भुयार खडा
बिबरन – वि फिके निस्तेज
पु विवरण टीका
बिबस – वि पराधीन निरुपाय झालेला
क्रि वि निरुपायाने.
बिबहार – पु वर्तन. व्यवहार
बिवाई – स्त्री तळपायास चिरा पडणे चिखल्या
बिबाक – वि ऋणमुक्त नि शेष
बिबि – वि दोन
बिभचार – पु व्यभिचार
बिभाना – क्रि अ चमकणे शोभणे दिसून येणे.
बिभावरी – स्त्री सनक्षत्र रात्र
बिभिनाना – क्रि स. वेगळे करणे
बिभु – पु परमेश्वर स्वामी
—वि सर्वव्यापक
बिभौ – पु वैभव
बिमन – वि उदास आळशी दु खी दुर्लक्ष करणारा
बिमाता – स्त्री सावत्र आई
बिमानी – वि मानरहित
बिय – वि दोन जोडीचा दुसरा.
—पु वी
बियत – पु आकाश
बिया – पु वी बीज
बियाज – पु. बहाणा व्याज.
बियाना – क्रि स विणे.
बियायना – क्रि. स. व्यापणे.

बियाबान – फा पु उजाड जगल
बियारी – स्त्री } रात्रीचे जेवण
बियालू – पु }
बियाह – पु लग्न
बियाहता – वि विवाहित ज्याचे सगे विवाह झाला ती
बिरग – वि बहुरगी फिके
बिरकत – वि विरक्त
बिरख – पु झाड
बिरखभ – पु बैल
बिरचना – क्रि स बनविणे मन उठून जाणे
बिरछ } पु वृक्ष
बिरछा }
बिरछिक – पु वृश्चिक विचू
बिरझना – क्रि अ झगडणे
बिरझाना – क्रि अ आग्रह धरणे गडबड करणे
बिरत – वि विरक्त
बिरतंत – पु वृतान्त वर्णन
बिरताना – क्रि स वाटणे
बिरथा – वि व्यर्थ
बिरद – पु यश ब्रीद
बिरदैत – पु अतिरथी वि प्रसिद्ध
बिरध – वि म्हातारा
बिरनी – स्त्री हाड
बिरमना – क्रि स आळसणे मोहित होणे अडणे. थाबणे
बिरल } वि क्वचित् निराळा विरळा
बिरला }
बिरव } पु रोप झाड हरभऱ्याचे झाड
बिरवा }
बिरसता – स्त्री. भाडण. मन सकोच निरसपणा
बिराजना – क्रि अ बसणे शोभित होणे
बिरह – } पु विरह गोपालाचे एक गाणे
बिरहा– }
बिरहनी – स्त्री विरहिणी
बिरहाना – क्रि अ. विरह-पीडा होणे
बिरहिया – वि वियोगी.
बिरागना – क्रि अ विरक्त होणे
बिरसना – क्रि अ थावणे उदास होणे
बिरादर – पु } भाऊ बाधव गोत
बिरादरी – स्त्री } भाऊपण
बिरान – वि परका दुसरा
बिराना – क्रि स } विघडविणे.
बिरावना – वि } वेगाडणे परका
बिरिख – पु बैल वृक्ष वृषभ रास
बिरिछ – पु झाड
बिरिध – वि म्हातारा
बिरिया – स्त्री. सवि वेळ वेळा
बिरी – स्त्री विडा विडी
बिरुझना – क्रि अ झगडणे
बिरुदैत – पु 'विरदैत' पाहा
बिरुधाई – स्त्री म्हातारपण
बिरोरा – पु वियोग
बिरोजा – पु गधापिरोजा
बिरंट – वि उच. मोठा व्यर्थ
बिलकुल – अ क्रि वि सपूर्ण अगदी मुळीच [करणे
बिलखना – क्रि अ. विव्हळणे विलाप
बिलग – वि निराळा
—पु दु ख विषाद द्वेष
—– मानना – वाईट वाटणे
बिलगाना – क्रि अ दूर होणे
क्रि स निवडणे वेगळें करणे
बिलच्छन – वि अपूर्व विलक्षण
बिलछन – क्रि अ. ताडणे
बिलटना – क्रि स चढविणे बनविणे.
बिलटी } स्त्री बिजक
बिल्टी } सयानप्राप्ति (रेल्वे-रिसीट)
बिलनी – स्त्री कातीण राजणवाडी
बिलफेल – क्रि वि या वेळी
बिलबिलाना – क्रि अ वळवळणे. बकणे. आक्रोश करणे
बिलम – पु उशीर
बिलमना – 'बिरमना' पाहा
बिल्लना – क्रि अ विलाप करणे
बिलवाना – क्रि स घालविणे. लपविणे. नष्ट करणे
बिलसना – क्रि. अ. शोभणे
—क्रि स. वागणे भोगणे

बिलहरा – पु पानाचा करडा
बिला – अ अव्यय वाचून विणे
बिलाई – स्त्री माजर गळ् खिट्टी (दाराची) किसणी
बिलाना – क्रि अ नष्ट होणे
बिलापना – क्रि अ आक्रोश करणे
बिलायत – स्त्री मातृभूमि विदेश
बिलार –पु
बिलारी –स्त्री } बोका माजर
बिलाव –पु
बिलावना – क्रि स वुडविणे नष्ट करणे
बिलैया – स्त्री माजर
बिलोकनि – स्त्री कटाक्ष दृष्टि
बिलोचन – पु डोळा
बिलौडना
बिलोना } क्रि स घुसळगे
बिलोरना } अस्ताव्यस्त करगे
बिलोवना
बिलोन – वि अळणी
बिलोलना – क्रि म डोलणे
बिल्ला – पु बोका बिल्ला
बिल्ली – स्त्री 'बिलाई' पाहा
– **के भागो छींका टूटना** – आयती सधि चालून येणे
बिल्लौर – पु स्फटिक स्वच्छ काच एक पारदर्शक दगड
बिवरा – पु वत्तान्त
बिवराना – क्रि स केस विचरणे
बिषया – स्त्री वासना विषयेच्छा
बिषान – पु शिग
बिसंच – पु विघ्न कार्यनाश
बिसभर – पु विश्वेश्वर भगवान
बिस – पु विष
बिसखपरा – पु एक विषारी जतु पाढरी घेटुळी
बिसद – वि स्वच्छ पाढरा
बिसन – पु व्यसन खोड
बिसनी – वि व्यसनी
बिसमऊ – पु आश्चर्य
बिसमिल्ला – ईश्वराच्या नावाने प्रारभ करितो श्रीगणेशा करणे
बिसमिल – फा वि घायाळ अर्धा कापलेला
बिसयक – पु प्रदेश सस्थान
बिसरात – पु खेचर
बिसबिसाना – क्रि अ सडणे वुजवुजणे
बिससना – क्रि स विश्वास ठेवणे घात करणे कापणे
बिसहना – क्रि स विकत घेणे
बिसहर – पु साप.
बिसाँयँध – वि सडके घाण असलेले
बिसाख – पु विशाखा नक्षत्र.
बिसात – अ स्त्री द्रव्य बळ अधिकार भाटवल विपाद वुद्धिवळाचा किंवा सोंगट्याचा पट
बिसातखाना } – पु किरकोळ मालाचा
बिसाती } – व्यापार नि व्यापारी
बिसाना – क्रि अ विषाचा प्रभाव पडणे उपाय चालणे
बिसारा– वि विषारी विसरलेला
बिसास – पु भरवसा विश्वास
बिसासी
बिसासिन } – वि अविश्वासी
बिसाहना – 'बिलहना' पाहा
बिसाहनी } – स्त्री सवदा खरेदी केलेली
बिसाहा } – वस्तु
बिसिख – पु बाण
बिसिधर – पु विषारी
बिसूरना – क्रि अ शोक करणे
बिसेखना – क्रि स तपशीलवार सागणे ठरविणे
बिस्तर – पु बिछाना बिस्तरा
बिस्वा – पु एक बिघा कुळ समानसूचक शब्द
स्त्री वेश्या
बिस्वा उन्नीस – नव्याणव टक्के
बिस बिस्वा – शभर नवरी. नि सशय
बिहग – पु पक्षी
बिहडना – क्रि स तोडणे नष्ट करणे. तुकडे तुकडे करणे
बिहँसना – क्रि अ हसणे
बिहग – पु पक्षी

बिहतरी – फा स्त्री कल्याण, चांगलेपणा

बिहद / बिहद्द – अ वि मर्यादेशिवाय, अपार.

बिहन / बिहीन / बिहीना – अव्यय विना विहीन सोडून.

बिहवल – वि विव्हळ बेचैन

बिहरना – क्रि स फाटणे फुटणे तुटणे

बिहान – पु पहाट सकाळ

बिहाना – क्रि स टाकणे सोडणे
क्रि अ. व्यतीत होणे

बिहार – पु आनंद क्रीडा भ्रमण.

बिहाल – पु व्याकुळ अस्वस्थ

बिहिश्त – फा पु स्वर्ग

बिही – फा. स्त्री जांब नासपाती

बिहीदाना – फा पु मोगरी बेदाणा

बिहोरना – क्रि अ पत्नीविणे दूर होणे. वियोग होणे

बींडा – पु मोळी पेंडी गुंडाळी

बींधना – क्रि अ स फसणे छेदणे अडकविणे

बी – स्त्री पत्नी बहीण मुलगी

बीखा – पु पाऊल मूळ

बीग – पु लांडगा

बीगना – क्रि स विखुरणे फिदारणे पसरणे

बीघा – पु बिघा ३०२५ चौरस वार भूमि

बीच – पु मध्य अंतर अवकाश
क्रि वि. आत

– करना – मध्यस्थी करणे

– खेत – मैदानात सर्वासमक्ष

– पडना – अंतर येणे

– बीचमे – मधून मधून

बीच मे कूदना – मध्ये घुसणे घोडे दामटणे

बीचमे पडना – पंच बनणे

बीचमे रखना – साक्षी ठेवणे

बीच रखना – भेदभाव मानणे

(ईश्वर आदिको) बीचमे रखकर कहना – शपथ खाणे.

बीचु – पु अवसर संधि भेद.

बीचोबीच – क्रि वि. बरोबर मध्ये.

बीअना – क्रि. स निवडणे वेचणे

बीछी / बीछू – 'बिच्छू' पहा

बीजक – पु. किंमती माल इत्यादिकांचा पैशाचे टिपण बिजक (जमिनीत पुरलेल्या धनाचे.)

बीजपूर – पु महाळुंग.

बीजबंद – पु बिजबंदाचे बी

बीजा – वि. दुसरा
पु बी. दाणा.

बीजी – स्त्री बी. बीज दाणा

बीझ – वि सुने वैरान

बीझना – क्रि अ. अडकणे गुंतणे

बीट – स्त्री. विष्ठा

बीड़ी – पु विडा (पानाचा)

बीड़ – स्त्री चळत (रुपयांची).

बीड़ा – पु. विडा

– उठाना / – लेना – विडा उचलणे

–– डालना – आमंत्रण करणे.

बीड़ी – स्त्री गड्डी पानपट्टी. दात रंगवण्याची मिशी विडी.

बीतना – क्रि अ समय गेले व्यतीत होणे निघून जाणे

बीता – वि व्यतीत. गेलेला
पु वीत

बीथि – स्त्री मार्ग. रस्ता

बीन – स्त्री रुद्रवीणा

बीनना – क्रि स. निवडणे वेगळे करणे.

बीबी – फा. स्त्री. पत्नी बाई

बीमा – पु विमा

बीमार – फा वि आजारी

बीमारी – फा स्त्री व्याधि पीडा

बीर – उभय. भाऊ भगिनी वीर एक दागिना कुरण विडा

बीरज – पु बल पौरुष बीज

बीर – बहूटी स्त्री. मखमली किडा (पावसाळयात) गोगलगाय

बीरा – पु देवाचा प्रसाद

बीरी – स्त्री विडा कानातील दागिना.

बीस — वि. बीस श्रेष्ठ चागले
— **बिस्वा** — हजार हिस्स्याने
बीसा — पु बीस नखी कुत्रा
बीसी — स्त्री कोडी दोन दशके धान्याचे माप
बीसो — वि किती तरी बीसही
बीह — वि बीस
बीहड — वि माळरान निर्जन प्रदेश जगल
बूंद — पु थेंब बिंदु
बुंदकी — स्त्री ठिपका
बुंदा — पु लोलक
बुंदेला — पु बुदेलखडातील राहणारा एक क्षत्रिय जात
बुंदिया / **बुंदोरी** / **बुंदौरी** — स्त्री बुंदी
बुआ / **बुवा** — स्त्री आत्या मोठी बहीण.
बुक — स्त्री कलप केलेला एक बारीक कपडा
बुकचा — पु गाठोडे पुरचुडी.
बुकन / **बुकनी** — पु स्त्री भुकटी चूर्ण
बुक्का — पु अभ्रकाची भुकटी
बुक्की — स्त्री उपरणे
बुखार — अ पु ताप वाफ शोक क्रोध छत्रीचे कापड
बुजदिल — फा वि. भितरा भेदरट
बुजना — पु. विटाळशीचा रुमाल [बब
बुजहरा — पु पाणी तापविण्याचे तपेले
बुजुर्ग — फा वि वृद्ध
पु वाडवडील
बुझना — क्रि अ विझणे
बुझाना — क्रि अ विझणे. मन आवरणे सतोपणे
बुझौवल — स्त्री कोडे
बुडका — वि भरलेला
बुडबुडाना — क्रि अ कुढणे. पुटपुटणे.
बुडा / **बुडार** — पु. पाण्यात बुडून पोट भरणारे वदक.
बुड्ढा — पु म्हातारा
बुढभस — पु म्हातारचळ
बुढवामंगल — पु एक सण
बुढापा / **बुढौती** — पु म्हातारपण
बुढिया — स्त्री म्हातारी
बुत — पु मूर्ति. प्रियकर
वि निर्दय मुका.
बुतपरस्त — फा वि. मूर्तिपूजक
"हिन्दू है बुदपरस्त मुसल्माँ खुदापरस्त"
बुतशिकन — फा वि मूर्तिभजक
बुतान — वि गुडी
बुत्ता — पु कपट बहाणा गुगारा
—देना / **—बताना** — गुगारा देणे.
बुद्दू — वि खुळा बावळट बिनडोक
बुद्धिमानी — स्त्री चतुराई बुद्धिमत्ता. शहाणपण
बुधि — स्त्री बुद्धि समज
बुनना — क्रि स विणणे
बुनाई / **बुनावट** — स्त्री वीण विणण्याची मजुरी.
बुनियाद — फा स्त्री पाया. मूळ
बुबुकना — क्रि अ हेल काढून रडणे. मुसमणे
बुबुकारी — स्त्री भुभुक्कार मोठ्याने ओरडणे
बुयाम — अ पु चिनी मातीचे भाडे सुरई.
बुरकना — क्रि स भुरभुरणे
बुरका — अ पु बुरखा
बुरा — वि वाईट अधम.
— **मानना** — वाईट वाटणे मनाला लावून घेणे द्वेष करणे
बुराभला — तोडाला येईल ते
बुराई — स्त्री दोष खोटेपणा अमगळ. निंदा गाऱ्हाणे
बुरादा — फा पु लाकडाचा भुसा
बुर्ज — अ पु बुरूज
बुर्द — फा स्त्री. पैज. वरची मिळकत. बुर्जी (बुद्धिबळात).
— **होना** — काम विघडणे.

बुलंद – फा वि अति उच्च, [illegible] मोठे सुशोभित गंभीर
बुलबुल – अ स्त्री. काळी मैना [illegible] कवींचा आवडता सुस्वर पक्षी (जसा भारतीयांना कोकिळ)
बुलबुला – पु बुडबुडा
बुलाना – क्रि स बोलावणे [illegible]
बुलावा – पु आमंत्रण
बुल्ला – पु बुडबुडा
बुहनी – स्त्री वाहणी [illegible]
बुहारना – क्रि स झाडणे
बुहारी – स्त्री केरसुणी
बूंद – स्त्री 'बुंद' पाहा
– गिरना – पावसाचे थेंब [illegible]
बूंदाबांदी – स्त्री पावसाचे चार [illegible] चार अश्रु गळणे
बू – फा स्त्री वास
बूआ
बूवा } – 'बुआ' पाहा
बूकना – क्रि स [illegible]
बूचड – पु. कसाई
– खाना – कत्तलखाना
बूचा – वि कानफट्या बुच्चा
बूजना – क्रि स कळविणे
बूझ – स्त्री जाणीव समज ज्ञान. कोडे
बूट – पु हरभऱ्याचा टाळा. जोडा.
बूटनि – स्त्री. मध्यमश्री [illegible]
बूटा – पु. रोप झुडुप वेल
बूटी – स्त्री वनस्पति ठिपका नक्षी
बूडा – पु अतिवृष्टीमुळे खूप पाणी होणे
बूढा – वि म्हातारा वृद्ध
बूता – पु बळ पौरुष आधार
बूरा – पु बुरा साखर
बृच्छ – पु झाड
बृहती – स्त्री रिंगणी विश्वावसू वीणा उपरणे
बेंग – पु बेडूक. मंडूक (शेताचा)
बेंट
बेंठ } –स्त्री मूठे (हत्याराची) दांडा
बेंडा – वि आडवा तिरपा वाकडा गुंतागुंतीचा.

बेंगी – स्त्री [illegible]
बेंत – पु वेत
– की तरह कांपना – [illegible]
बेताजि – स्त्री. [illegible]
बेया – पु.
बेना – स्त्री. } [illegible]
बवरा – पु [illegible]
बे – [illegible]
[illegible]
बेअदब – वि [illegible].
बेआब – वि [illegible].
बेआबरू – वि [illegible]
बेइज्ज – वि [illegible]
बेकदर – फा वि [illegible]
बेकरार – फा वि
बेकल – वि } [illegible]
बेकाम – वि [illegible]
बेकसूर – वि. निर्दोष
बेकहा – वि [illegible]
बेकायद – वि [illegible]
बेकाम – वि निरुद्योग [illegible]
बेग – पु वेग. वेग
बेगटके – वि [illegible]
बेखबर – फा वि बेसुध [illegible]
बेग – पु वेग [illegible]
बेगाना – फा वि परका परक्या [illegible]
बेगार – स्त्री बिगार वेठ
– करना
– टालना
– भुगताना } [illegible]
बेगारी – पु हमाल 'बेगारी निभले नही' "बेगारी का काम"
बेगि – क्रि वि तत्काळ लवकर
बेचलाना – क्रि स गमाविणे मुकणे
बेचना – क्रि स विकणे
बेचारा – फा वि अगतिक दीन असहाय. बिचारा
बेचू – वि विकणारा.
बेचैन – फा वि व्याकुळ.

बेजड — फा वि मूलरहित. पक्का पाया नसलेला
बेज़बान — फा वि मुका दीन
बेज़ा — फा. वि अनुचित अयोग्य
बेजान — फा वि. निष्प्राण निर्जीव
बेजाप्ता — फा वि राजनीतीच्या विरुद्ध कायद्याचे विरुद्ध. नियमाविरुद्ध
बेजू — पु मुगूस विजू
बेजोड — वि अद्वितीय जोड नसलेले
बेझना — क्रि स विधणे खिळा ठोकणे.
बेझड, बेझरा } पु सातू
बेझा — पु लक्ष्य वेध
बेट — पु बदक (चोचीखाली दोन पाढरे ठिपके असतात)
बेटवा, बेटा } पु. मुलगा
बेठिकाने — वि व्यर्थ निराश्रित
बेठीक — वि (दे) अनुचित. अयोग्य
बेड — पु कुपण
बेडा — पु तराफा नाव. नौदल जनसमुदाय
वि 'वेडा' पाहा
— पार करना, — पार लगाना } उद्धार करणे विपत्तीतून वाचविणे
— बाँधना — बोहाड्यासाठी रगमूमि उभारणे (वहुरूप्याच्या खेळासाठी)
बेडिन, बेडिनी } स्त्री वेडिया जातीतील नाचणारी स्त्री.
बेडिया — पु नटाची जात
बेडी — स्त्री कैदी पळून जाऊ नये म्हणून त्याचे हातापायात अडकविण्यासाठी लोखडी जाड कडचा पाणी उपसण्यासाठी केलेली बावची एक प्रकारची टोपली
बेढग, बेढगा } —वि वोजड कुरूप विचित्र विसगत
बेढ — पु नाश.
बेढई — स्त्री कचोरी साटोरी.
बेढना — क्रि स कुपण घालणे.
बेढब — वि. 'बेढग' पाहा.
बेढा — पु हातातील कडे आवार
बे-तकल्लुफ — वि स्पष्टवक्ता
बेतना — क्रि अ ठाऊक होणे कळणे
बेतमीज़ — वि मूर्ख अव्यवहारी. अविचारी.
बेतरतीब — फा वि. अव्यवस्थित क्रमाविरुद्ध
बेतरह —अ क्रि वि अनुचितपणे अत्यत.
बेतरीका — फा क्रि वि अनुचित रीत.
बेतस — पु बेत.
बेतहाशा — अ क्रि वि भरधाव
बेताब — क्रि वि अस्वस्थ अशक्त निस्तेज
बेताल — पु द्वारपाल पहारेकरी
बेतुका — वि विसगत निरुपयोगी निर्यमक
बेदम — वि निस्तेज अशक्त निर्जीव
बेदर्द — क्रि वि निर्भय कठोर
बेदाना — पु दारूहळदी कावुली डाळिंब. सफरदळाचे बी
क्रि वि मूर्ख अडाणी.
बेधा — वि भटक्या.
बेधिया — पु अकुश
बेन — पु वासरी मुरली पुगी
बेनवा, बेना } पु. वाळचाचा पखा.
बेनी — स्त्री वेणी. त्रिवेणी.
बेनू — पु 'वेन' पाहा.
बेपीर — वि निष्ठुर निर्दय. क्रूर अकुलीन
बेपेंदी — वि विनवुडाचे
— का लोटा — अत्यत चचल मनाचा मनुष्य
बेफायदा — क्रि वि व्यर्थ उगीच
बेफिक्र — वि निश्चित
बेबस — वि अगतिक पराधीन
बेबाक — फा वि चुकता केलेला (हिशेब). नि शेष
बेब्याह — वि (दे) अविवाहित
बेम — स्त्री विणकऱ्याची फणी
बेमाता — स्त्री मावत्र आई आईविना.
बेमालूम — क्रि वि अज्ञात
बेमुरव्वत — दु शील बेमुर्वत
बेमौके — फा क्रि. वि. भलत्या वेळी.

बेर — पु बोर बोरी
— स्त्री वेळ उशीर
(१) "कहुँ रहीम कैसे निभै बेर केर को संग"
(२) "कुवेर बेर कै कही न यक्ष भीर मंदिरे"
बेरजरी — स्त्री भुईबोर
बेरहम — फा वि दयाहीन
बेरा — पु वेळ सकाळ नौदल
बेरिया — स्त्री वेळ समय
बेरी — 'बेर' पाहा
बेरुख — फा वि विन्मुख अप्रसन्न अमर्याद
बेलद — पु उच हताश विफल मनोरथ.
बेल — पु वेलाचे झाड बेलफळ कुदळ सडकेची बाघदोरी
— स्त्री. वेली. वेलबुट्टी वश फीत
बेल मुँढे चढना — कार्य तडीस जाणे
बेलचा — फा पु कुदळ
बेलदार — पु फावड्याने काम करणारा मजूर मुकादम
बेलन — पु लाटणे रूळ (रस्त्याचा). घाण्याचा खाव पिंजाऱ्याचे लाटणे
बेलना — पु लाटणे.
क्रि स लाटणे (पापड) नष्ट करणे. कार्यनाश करणे थट्टा उडविणे.
बेलना (पापड) — गमत म्हणून पाण्याचे शितोडे उडविणे काम विघडविणे
बेलबूटा — पु वेलबुट्टी
बेलरी — स्त्री लता वल्लरी
बेलसना — क्रि स उपभोगणे
बेलहरा — पु विड्याचा डबा.
बेला — पु मोगरा वाटी भरती बुधला
बेलाग — वि साफ निर्मळ
बेलि — स्त्री लता वेली
बेली — पु साथीदार. सागाती
— स्त्री लता
— वि. उदासीन.
बेवकूफ — फा वि मूर्ख निर्बुद्ध.
बेवपार — पु. व्यापार
बेवफा — वि विश्वासघातकी
बेवरा — पु विवरण तपशील
बेवरेवार — वि. तपशीलवार.
बेवसाय — पु धदा उद्योग
बेवहर, **बेवहरिया** — पु सावकार
बेवहार — पु व्यवहार देणे-घेणे वर्तन
बेवा — फा. स्त्री. विधवा
बेवान — पु विमान. तिरडी.
बेशक — अ क्रि वि नि संशय अवश्य
बेशकीमत — फा वि मौल्यवान
बेशरम (बेशर्म) — वि निर्लज्ज.
बेशी — फा स्त्री विपुलता अधिकपण.
बेशुमार — वि अगणित.
बेसदर — पु आग
बेसम्भर, **बेसम्भार** — वि मूर्च्छित बेशुद्ध.
बेस — अव्यय चागले
— पु. वेष.
बेसनी, **बेसनौटी** — स्त्री. खारी पुरी
बेसवरा — वि उतावळा. असतुष्ट
बेसर — पु खेंचर घोडा. नथ
बेसरा — वि निराश्रित
— पु एक पक्षी
बेसवा, **बेसा** — वेश्या वेष रूप.
बेसारा — वि सांभाळणारा
बेसाहना — क्रि स विकत घेणे विकत श्राद्ध घेणे.
बेसाहा — पु सौदा सामान
बेसुध — वि बेशुद्ध अचेत.
बेसुर-बेसुरा — वि बेताल अवेळ स्वर रहित
बेस्वा — स्त्री वेश्या
"बेस्वा केरो पूत ज्यो कहे कौन को बाप"
बेहंगम — वि बोजड. विचित्र
— पु पक्षी
बेह — पु छेद भोक बेहड—'बीहड' पाहा.
बेहतर-बेहतरीन—फा वि फार उत्तम.
बेहतरी — फा. स्त्री भलेपणा.
बेहद — फा वि अमर्याद अत्यत.
बेहना — पु कोष्टी
बेहया — फा. वि. निर्लज्ज

बेहर – वि स्थावर वेगळे
बेहरा – वि वेगळा सैपाकी
बेहराना – क्रि. अ हटणे
बेहरी – स्त्री. वर्गणी निधि
बेहला – पु. व्हायोलीन
बेहाल – अ वि व्याकुळ बेचैन
बेहिसाब – क्रि वि अगणित. असख्य. विनफायद्याचे
बेहूदा – फा वि उद्धट. असभ्य
बेहूदापन – फा पु असभ्यता
बेहून – क्रि वि विना वाचून
बेहैफ – फा वि आनदाने बेवडक
बेहोश – फा वि मूर्च्छित
बेहोशी – फा स्त्री अचेतनता
बै – स्त्री वय फणी (हातमागाची).
बैकल – वि वेडा मत्त
बैखानस – पु एक प्रकारचे वनवासी तपस्वी.
बैगन – पु वागे
बैजती – स्त्री लाव व गुच्छेदार फुलाचे रोप विष्णूची माळ
बैजनाथ – पु महादेव
बैठक – स्त्री. बसण्याची जागा चौक आसन चौरग खाबाच्या खालची चौकी बैठक (व्यायाम) अधिवेशन
बैठका – पु (दे) लोकाच्या बसण्याचे दालन
बैठकबाज – वि धूर्त गोष्टीवेल्हाळ
बैठन – स्त्री आसन बसणे बसकर
बैठना – क्रि अ बसणे स्थिर होणे थावणे उबविणे लागू पडणे पडणे (खर्च) अर्थ लागणे
बैठना (नाक) – नाक चोदणे
बैठना (दिलमे) – पसत पडणे.
बैठना (गला) – स्वर बिघडणे आवाज घोघरा होणे
बैठाना (ठीक) – योग्य प्रबध करणे
बैठाना (हिसाब) – हिशेबाची योग्य जुळणी करणे
बैठारना
बैठालना } – क्रि स बसविणे
बैटे-बिठाये – उगीच एकाएकी
बैठे बैठाये – अचानक अकस्मात्.
बैठे बैठे – विनाकारण अचानक.
बैठते उठते – नेहमी
बैढना – क्रि स बद करणे
बैत – अ स्त्री पद्य छद
बैतरा बैतला – एक प्रकारची मुठ
बैताल – पु द्वारपाल वेताळ
बैतालिक – पु स्तुतिपाठक
बैद – पु वैद्य
बैदक – पु आयुर्वेद
बैदकी
बैदगी } – स्त्री वैद्यकी
बैदेही – स्त्री सीता
बैन – पु वचन अहेर वाण.
बैना – क्रि स पेरणे
बैपार – पु व्यापार
बैमात्र
बैमाल } – पु सावत्रभाऊ
बैय्यर – स्त्री बायको
बैय्या – पु "बै" पाहा एक पक्षी
बैय्याला – पु खिडकी
बैरग – वि नॉटपेड (पत्र)
बैर – पु वैर बोर
बैर काढना
निकालना
भंजाना } – सूड उगविणे उट्टे काढणे.
बैर ठानना – विरोध करणे.
– पडना – वैरी बनणे
– निसाहना – विकत श्राद्ध घेणे
– लेना – सूड उगविणे.
बैरख – पु झेंडा
बैरा – पु बी पाडण्यासाठी नागरास असलेली नळी
बैराखी – स्त्री दडातील एक दागिना
बैराग – देखल्या ऐकल्या गोष्टीबद्दल प्रेम नसणे वैराग्य.
बैरागी – पु वैष्णव साधूचा एक भेद "बैरागी रागी बागी सब जासो अति भय मानत"
बैसदर–बैसंधर – पु अग्नि आग "मोरे घरसे आगी लाये नाँव धरे न बैसदर"

बैस – स्त्री वय अवस्था
पु एक क्षत्रिय जाति
बैसगडवा – पु वासुदेव (खेळ करणारा)
बैसर – 'बेसर' पाहा
बैसाख – पु वैशाख
बैसाखी – स्त्री कुबडी पाडवा (वगाली पचागाप्रमाणे)
बैसिक – पु वेश्याप्रेमी नायक (काव्य)
बैहगा – वि उफराटया वाहुल्याचा
बैहर – वि भयकर क्रोधिष्ट
बोआई – स्त्री पेरणी पेरणीची मजुरी
बोआना – क्रि स पेरा करविणे
बोआरा – पु पेरणीचा हगाम
बोक – पु बकरा
बोजा – फा स्त्री एक मद्य (तादुळाचे)
बोझ – पु बोजा गाठोडे कठीण काम
बोझा – पु वि जड वजनदार
बोझाई – स्त्री लादण्याची चढविण्याची क्रिया (माल इ)
बोटी – स्त्री मासाचा तुकडा
बोटी बोटी करना – काटना } राईएवढे तुकडे करणे
बोडा – पु अजगर चवळीचा वेल
बोडी – स्त्री दमडी एक लता
बोतल – स्त्री बाटली
बोताम – पु गुडी वखार
बोतू – पु वकरा
बोदा – वि भोळसट मूर्ख घादरट खिळखिळे
बोद्ध – वि समजदार चतुर ज्ञानी
बोध – पु ज्ञान समज
बोधक – पु ज्ञान करून देणारा सकेत किंवा कृतीने भाव समजून देणारा शृगाररसाचा एक हा भाव
बोधितरु – पु बुद्धाला ज्या वृक्षाखाली ज्ञान प्राप्त झाले तो गयेचा पिंपळ वृक्ष
बोनो – क्रि स पेरणे
"जो बोना सो काटना है
कहै यहै सब कोय" --
बोवा – पु स्तन. गठ्ठा सटरफटर वस्तु
बोरना – क्रि स वुडविणे भिजविणे. कलकित करणे. रगविणे
बोरसी – स्त्री. शेगडी
बोरा – पु पोते वुडविण्याची क्रिया
बोरिया – फा पु अथरुण-पाघरुण (प्रवासासाठी) बोचके
बोरिया बाधना – सामानसुमान बाधून जाण्याची तयारी करणे
बोरी – स्त्री लहान पोते
बोलचाल – स्त्री वाक्प्रचार सभाषण. व्यवहाराची भाषा खजाळी
बोलचाल न होना – मन स्वच्छ नसणे. वैमनस्य असणे
बोल जाना– क्रि अ मरणे फुटणे
बोलता – पु जीव. आत्मा
बोलती – स्त्री वाचा
बोलिपठाना – क्रि स निमत्रित करणे
"राजा जनकने यज्ञ रची है"
"दशरथ बोलिपठाये हैजी"
बोली – स्त्री बोलभाषा लिलाव बोलणे व्यग टोमणा.
बोली छोडना –बोलना –मारना– } – उपहासाचे शब्द बोलणे
बोल्लाह – पु घोड्याची एक जात
बोवना – 'बोना' पाहा
बोसा – पु चुबन मुका
बौंहु – स्त्री वेल डहाळी
बौंडना – क्रि अ वेलीप्रमाणे सरसरणे सरसावणे
बौंडर – पु वावटळ
बौंडा – पु वेल डहाळी बोड (कापसाचे)
बौंडियाना – क्रि अ मटकणे
बौंडी – स्त्री शेंग कच्चे फळ दमडी
बौआना – क्रि अ वरळणे
बौखल – वि वेडा
बौखलाना – क्रि अ वेडा होणे (आनद व दुःख यामुळें) घुडगूस घालणे
बौछाड बौछार } – स्त्री वर्षाव

बौना – पु बुट्टा मनुष्य वामन
बौर – पु मोहोर
बौरना – क्रि अ वहरणे मोहोर येणे
बौराह, **बौरा**, **बौरहा** –वि वेडा वावचळलेला
"वर बौराह वरद असवारा"
बौराई – स्त्री वेड वेडेपण
बौराना – क्रि स भ्रमविणे मोहित करणे
बौरापन – पु वेडेपणा
बौरी – वि वेडी
बौहर – स्त्री वधू सून
बौहा – वि. खडकाळ
—स्त्री सून
बौहाई – स्त्री. शिक्षण रोगी स्त्री
ब्यजन, **ब्यजना** – पु पखा
ब्यलीक – वि अप्रिय विलक्षण
पु अनुचित अयोग्य
ब्याना – क्रि स विणे
ब्यालू – पु रात्रीचे जेवण
ब्याहता – पु पति.
स्त्री विवाहित स्त्री
ब्याहुला – वि लग्नाचा
ब्योगा – पु रापी (कातडे सोलण्याची)
ब्योचना – क्रि अ मुरगळणे
ब्योत, **ब्यौंत** –स्त्री बेत विचार मानगड
—युक्ति उपाय पाळी
– **बाधना** – सिद्धता करणे
ब्योतना, **ब्यौंतना** – क्रि स बेतणे
ब्योपार, **ब्यौपार** – पु व्यापार धदा
ब्योरन – स्त्री केस विंचरण्याची तऱ्हा केशसवाहन
ब्योरना, **ब्यौरना** – क्रि स वेणी सोडणे
ब्योरा, **ब्यौरा** – पु "बेवरा" पाहा
ब्योहार, **ब्यौहार** – पु व्यवहार
ब्रंद – पु झुड
ब्रह्मघोष – पु वेदध्वनि
ब्रह्मद्रोही – वि ब्राह्मणाचा द्वेष करणारा.
"ब्रह्मद्रोही न तिष्ठति"
ब्रात – पु. सस्काररहित पतित अनार्य
ब्रज – पु गोकुळ (मथुरा, वृंदावन या भोवतालचा प्रदेश)
ब्रीडा – पु भगी
स्त्री लाज
"समुझत चरित होति मोहिं ब्रीडा"

भ

भ – 'प' वर्गातला चौथा वर्ण राशि ग्रह नक्षत्र भ्राति भ्रम शुक्राचार्य पहाड भ्रमर
भग – पु भाग तुकडा भय तिरपेपणा
भंगरा – पु माका एक वस्त्र
भँगार – पु भगदाड.
भंगार – पु डवके विहीर खणण्याचा खड्डा केरकचरा गवतविवत
भगिमा, **भगी** –स्त्री वाकडेपणा हावभाव कटाक्ष
भंगी – वि तोडणारा भगड
पु भगी.
भगेडी – वि भगड. भाग पिणारा
भजन – वि तोडणारा
–पु मोडतोड
भँजना, **भंजना**, **भंजाना** – क्रि स तोडणे मोड करणें वटविणे
भटा – पु वागे
भंड – वि वावदूक धूर्त
पु वहुरूपी
भडना – क्रि स तोडणे गोत्यात आणणे
भंडफोड – पु बेंड फुटणे
भडरिया – वि. लुच्चा पाखडी
भँडसार – स्त्री गोदाम
भंडा – पु. माडे

——फुटना – वेड फुटणे
भंडाना – क्रि स. भडावणे
भंडार – पु खजिना कोठार वखार
भँडारा – पु स्वयपाकघर रमणा पोट
भडारी – पु कोठावळा
भँडिया – स्त्री रुद तोडाचे मातीचे लहान भाडे
भँडेहर – पु कोळव्याचा समुदाय
भँडौआ – पु तमाशातील गाणे
भँभाना – क्रि हंबरणे
भँभीरी – स्त्री लाल रगाचा पावसाळी किडा विणकर
भँभेरी – स्त्री भय
भँवना – क्रि अ भटकणे फिरणे.
भँवफेर – पु ससारचक्र भ्रम
भँवर – पु भौरा भेवरा
भँवरकली – स्त्री फिरती कडी कळसूत्र
भँवरजाल – पु ससारातील कटकट
भँवरभीख – स्त्री जोगवा
भँवारा – वि भटक्या भ्रमणशील
भँवरी – भ्रमरी भोवरा (पाण्यातील नि अगावरील) फेरी गस्त
भँवाना – क्रि स फिरविणे वळणे घोटाळ्यात टाकणे मुरगाळणे
भँसना – क्रि अ पाण्यात पडणे
भइया – पु भाऊ
भई – क्रि अ झाली
अव्यय बाबा रे!
भक – स्त्री एकाएकी किंवा राहून राहून होणारा आगीचा शब्द
भकाऊँ – पु बागुलबोवा
भकुआ – वि मूर्ख
भकुआना – क्रि अ घावरणे गडबडणे क्रि स घावरविणे बनविणे
भकोसना – क्रि स बोकणा भरणे खादाडणे
भख – पु आहार भोजन
"अजया भख अनुसारत नाही"
भखना – क्रि स. खाणे.
भगंदर – पु. परसाकडण्याच्या जागी झालेला फोड (रोग)
भगत – पु शाकाहारी साधु. मांत्रिक.
भगतबछल – वि भक्तवत्सल
भगतिया – स्त्री राजपुतान्यातील कलावतीण
——पु भगत.
भगदड, भगदर – स्त्री पळापळ
भगर, भगल – पु ढोंग कपट जादू
भगली – पु ढोंगी
भगवत – पु भगवान् परमात्मा
"तिनहिको मारै विन भगवता"
भगाना – क्रि स पळविणे
भगोडा – वि पळपुट्या
भगोया – वि भगवे
भगौती – स्त्री भगवती
भगोहां – वि भित्रा पळून जाण्यास तयार
भग्गुल, भग्गू – वि पळपुट्या भेदरट
भचक – स्त्री फेगडेपणा
भजकना, भजना – क्रि अ पळणे पोहोचणे
– क्रि स मिळणे भजणे आश्रय घेणे
भजनानदी, भजनी – पु. भजने गाणारा
भजाना – क्रि अ भजन करायला लावणे. धावणे
भजियाउर – स्त्री तादूळ (भात) दही आणि भाजी याच्या मिश्रणाने बनविलेले भोजन
भट – पु योद्धा वीर
——वि बेशुद्ध
भटकटाई, भटकंय्या – स्त्री रिंगणी (वनस्पति)
भटकैया, भटकौहां – वि. भटक्या
भटभेडा, भटभेरा – पु टक्कर आकस्मिक भेट
"निसिदिन निरखौ जुगुल माधुरी रसिकनि ते भटभेरा"
भटा – पु. वांगे.

भटा (कथाके) — पुराणातील वागी
भटियारा—पु. खाणावळवाला (मुसलमान)
भटू — स्त्री. मैत्रीण बाई.
— संबो.— गडे!
भठा — पु. आवा भट्टी
भठ्ठी — स्त्री देशी दारू बनविण्याचे ठिकाण.
भठियारपन — पु भाकरी भाजण्याचा धदा शिवराळपणा.
भडंबा — पु ढोग. अवडबर
भडक — स्त्री दिखाऊपणा घावरगुडी चकाकी.
भडकना — क्रि. अ विचकणे भडकणे.
भडकाना — क्रि स प्रोत्साहन देणे. (वाईट कामात) चढविणे चेतविणे.
भडकी — स्त्री. दमदाटी भडका
भडकीला — वि चमकदार भडक रगाचे
भडकैल — वि. जगली अडाणी
भडभड — स्त्री फाजील किंवा व्यर्थ बोलणे.
भडभडिया — वि वावदूक बडबड्या
भडभांड — पु सत्यानाश करणारा.
भडिहा — पु. चोर.
भडिहाई—क्रि वि लपून छपून चोरासारखे कार्य करणे
भडी — स्त्री लबाडीचे उत्तेजन
भँडुआ—भँडुवा — पु. वेश्याचा दलाल
भणना — क्रि अ सागणे म्हणणे
भणित — वि. सागितलेले
भतार — पु पति स्वामी.
"परदा कहाँ भतार मो
जिन देखी सब देह"
भतीजा — पु पुतण्या
भतीजी — स्त्री पुतणी.
भत्ता — पु प्रवासात नोकराला दिलेला रोजचा खर्च
भथुरना, भथैलना, भथर — क्रि स चिरडणे
भदई — स्त्री खरीपाचे पीक भाद्रपद शु।। पौर्णिमा किंवा भाद्रपद व।। अमावास्या
भदभद — पु पायाचा (चालताना होणारा) शब्द हास्य किंवा उपहास.
भदभदाना — क्रि स बदबद पडणे
भदाक — पु धाडकन् पडण्याचा शब्द.
भदावर — पु ग्वाल्हेर सस्थानचा (पूर्वीच्या) एक प्रात
भदेस — वि बोजड ओंजळ
भदेसल — वि विचित्र
—पु. परदेश
भदौरिया — पु ग्वालियर प्रातातील एक क्षत्रिय जात
भदौंह-भदौंहा — वि भाद्रपद महिन्यात होणारा
भद्दर — वि पुष्कळ पूर्णतेने
भद्दा — वि. बोजड विक्षिप्त घाणेरडे.
भद्दापन — पु विक्षिप्तपणा बोजडपणा.
भद्देर — वि चागले पूर्णपणे अत्यत
भद्र — वि कल्याणकारक सभ्य
स्त्री पृथ्वी
पु कल्याण महादेव श्रेष्ठ
सपूर्ण मुण्डन
"भद्र करावा सत्र परिवारा"
भद्रक — पु एक जुना पुराणा देश
भद्रता — स्त्री सभ्यता माणुसकी
भद्रा — स्त्री आकाशगगा सुभद्रा गाय श्रीकृष्णपत्नी (केकयराजाची कन्या)
भद्राक्ष — पु कृत्रिम रुद्राक्ष
भद्री — वि. सौभाग्यशाली
भनई — क्रि म्हणता म्हणते
भनक — स्त्री. उलट बातमी आवाज भणकारा कुणकुण.
भनकना, भनना — क्रि स सागणे म्हणणे
भनभनाना — क्रि अ गुणगुणणे भुणभुण लावणे भणभणणे
भनभनाहट — स्त्री. गुणगुण आवाज
भनाना — क्रि स मोड करणे मोडणे (हुडी नोट)
भन्ना — पु खुर्दा
भन्नाना — 'भनभनाना' पाहा
भनित — वि म्हटलेले.

भपका
भवका
भभका } — पु अर्क काढण्याचे यंत्र
भभकी — स्त्री दमदाटी धमकी
भभ्भड — भव्भड — स्त्री बेफाम गर्दी (अव्यवस्थित)
भभरना
भगराना } — क्रि अ भेदरणे भ्रमात पडणे
भभुका
भभूका } — पु जाळ भडका.
भभूत
भभूति } — स्त्री धन ऐश्वर्य राख.
भभोरना — क्रि स फाडून खाणे
भय — पु घोर विपत्ति किंवा संकट
— खाना — भिणे
— दिखाना — भिवविणे
भयवाद — पु एकाच गोत्रातले किंवा वंशातले लोक बंधु–बांधव
भयहारी — वि भीति दूर करणारा
" बानि तुम्हारि प्रनतभयहारी "
भया — क्रि झाले
भयापह — पु भयनाशक
भयावन
भयावना } — वि भयकर
भयाहु — स्त्री धाकटी भावजय
भर — वि पुरेसे पूर्णपणे
— क्रि वि. द्वारे योगाने
— पु. पूर्वास्पृश्यजात भार
भरकना — क्रि अ भडकणे चमकणे.
भरण — पु पालनपोषण
" विश्वभरण पोषण करजोई "
भरत — पु भारद्वाज पक्षी कासे तावट भरतमुनि राजा भरत
भरत — स्त्री संदेह भरती
भरता — पु भरीत रायते पति
" अमित हानि भरता वैदेही "
भरती — स्त्री पुरण भरण्याची क्रिया.
— का — बाजारबुणगे रद्दी
भरत्थ — पु भरत
भर्थरी — पु राजा भर्तृहरी
भर्दुल — पु लावा टिटवी
भरना — क्रि. स भरणे ओतणे भरून देणे
भरना (कोछ) — ओटी भरणे
भरना (भाग) — वराने वधूच्या भागात शेंदूर भरणे.
भरनी — स्त्री भरणी नक्षत्र मानगूट
भरभर — पु. गर्दी गोंगाट
भरभराना — क्रि अ रोमांचित होणे. घाबरणे बडबडणे ब्रडबडणे
भरभेंट
भरभेंटा } — पु टक्कर. सामना.
भरम — पु संशय. रहस्य
— गवाना — रहस्यस्फोट करणे
— न देना — पत्ता न लागू देणें
भरमना — क्रि अ फिरणे भडकणे.
— स्त्री भ्रांति.
भरमाना — क्रि. स हैराण करणें बहकावणें
भरमार — स्त्री विपुलता
भरमीला — वि. संशयी भ्रमिष्ट
भरराना — क्रि अ कडकडणे. तुटून पडणें
भरसक — क्रि वि. सपाटून यथाशक्ति.
भरसन
भरसना } — स्त्री धमकी निंदा
भरसाईं — पु. भट्टी.
भरहरा — पु कडकड होऊन पडणे
भराति — स्त्री भ्रान्ति भ्रम
भरी — स्त्री एक रुपया किंवा १० मासे वजन
भरुआना — क्रि अ जड होणे भार दणे
भरुहाना — क्रि अ घमेंड करणें.
क्रि स उत्तेजित करणे भडकविणे फेस लावणे
भरैय्या — पु वि पालक
भरोसा–भरोस — पु आधार आशा विश्वास
भरोटी — स्त्री मोट (आवळ्याची)
भर्त्सना — स्त्री निंदा धमकी गाऱ्हाणे
भर्म — पु. भ्रम
भर्मना — स्त्री भ्रमण. संदेह.
— क्रि अ भटकणें

भर्राना – 'भरराना' पाहा
भर्सन – स्त्री ताडन निंदा तक्रार निर्भर्त्सना
"बुरहु करैं भल पाय सुसगू"
भल – वि चागले
भलपति – पु भालाइत
भलमनसत
भलमनसाहत – स्त्री चागलेपणा
भलमनसी
भला – वि उत्तम चागला
– पु कल्याण लाभ
– अव्यय बरे असो
भलाई – स्त्री चागलेपणा उपकार कुशलता
"महहु कहैं को कीन्ह मलाई"
भले – क्रि वि उत्तम तऱ्हेने पूर्णपणे
– **अव्यय** – वाहवा
– **ही** – असेना का !
भलेरा – वि चागला
भवंग
भवंगम – पु साप
भवंगा
भँवर – पु भोवरा
भँवरी – स्त्री भ्रमरी सप्तपदी
भवदीय – सर्व आपला
भवन – पु महाल घर मदिर छप्पय्यचा – एक भेद उ –
"भवन भरत रिपुसूदन नाही"
भवना – क्रि अ वाकणे वळणे फिरणे
भवनी – स्त्री गृहिणी स्त्री
भवबधन – पु ससाराचे जजाळ
"भवबधन काटिहि मुनिज्ञानी"
भवभजन – पु परमेश्वर
"भवभजन जनरजन हे प्रभु— – भजन पापसमूह"
भवाँ – स्त्री फेरी
भवाँना – क्रि स घुमविणे फिरविणे
भवा (भवानी) – स्त्री पार्वती
"रामनाम जपि सुनहु भवानी"
भविष्यत् – पु भविष्य भविष्य काळ
भवीला – वि भाविक तिरपें वाकडे
भवैया – पु नर्तक (कत्थक नृत्य करणारा).
भव्य – वि विशाल उदार मनोहर
भषणा – क्रि स खाणे (व्यग)
भस – पु भस्म राख भपकारा घाण.
भसकना – क्रि अ पडणे फाकणे बोकणा भरणे
भसना – क्रि अ तरगणे
भसभसा – वि पोकळ थलथलीत
भसम – पु भस्म
भसमा – पु एक कलप
भसान – पु विसर्जन (मूर्तीचे)
भसींडा – स्त्री कमळाचा देठ
भसुंड – पु. हत्ती
भसुर – पु वडील दीर
भस्त्रा – स्त्री भाता
भस्मीभूत – वि जळून खाक झालेला.
भहराना – क्रि अ कडाडून मोडणे
भाँऊ – पु भाव हेतु
भाग छानना – भाग वाटून पिणे
भाग खा जाना या पी जाना – वेड्या-प्रमाणे भाषण करणे
घरमें भूंजी भाँग न होना – फार दरिद्री होणे
भाँऊर – स्त्री सप्तपदी
भाँज – स्त्री चक्कर मोड
भाँजना – क्रि. स मुरगळणे मोडणे फिरविणे (तलवार लाठी इ) सपविणे
भाँजी – स्त्री चुगली
मारना – विघ्न आणणे दुसऱ्याची हानि होईल असे बोलणे
भाँरा – पु वागे
भाँड – पु बहुरूपी नकल्या विदूषक भाडे उपद्व्याप
भाडना – क्रि अ निंदा करीत फिरणे
भाँडा – पु भाडे
भाँडेमे जी देना – प्रेम जडणे
भाडे भरना – गबर होणे सपाटून देणे
भाँत
भाँति – स्त्री रीति तऱ्हा, प्रकार
भाँति

भाँपना – क्रि स ओळखणे. ताडणे अनुमानणे
भाँय भाँय – पु किर्र शब्द
"सपतिमे काँय-काँय"
"विपति मे भाँय भाँय"

भाँरी
भाँवर
भाँवरी } – स्त्री सप्तपदी

स्त्री चमक तेज छटा किरण वीज.
–अव्यय-हवे असल्यास
–क्रि – झाले
"तुलसी भाँवरके परे ताल सिरावत मौर"
भा – स्त्री काति शोभा. वीज छटा अव्यय – जर इच्छा असेल तर
भाइ – पु प्रेम स्वभाव कल्पना
भाई – पु. भाऊ
भाईचारा – पु भावाप्रमाणे वागणे वधुत्व.
भाईदूज – स्त्री भाऊवीज
भाऊ } – पु प्रेम विचार दशा महिमा
भाउ } – सत्ता भाव जन्म
भाएँ – क्रि वि समजुतीप्रमाणे
"ज्योतिष झूठ हमारे भाएँ"
भाकसी – स्त्री भट्टी
भाखना – क्रि स सागणे वोलणे
"पहले आपुन भाख"
भाखा – स्त्री भाषा वोली
भाग– स्त्री दैव कपाळ सकाळ भागाकार –पु. खड अश भाग.
भागवत –पु व्यासकृत एक पुराण. यात कृष्णलीला १२ स्कद ३१२ अव्याय व १८ हजार श्लोकात वर्णिली आहे
भागड – स्त्री पळापळी सैरावैरा पळणे
भागधेय [illegible] भाग्य राजाचा कर
[illegible] – पु [illegible]
"अमित[illegible]य परम पशूनाम्"
– पु [illegible] पळणे दूर जाणे
[illegible] क्रि [illegible] रखकर) भागना -जीव
[illegible] पर पै[illegible]
घेऊन पळणे
भागिनेय – पु भा[illegible]ना
भागी – पु हिस्सेद[illegible]ार भाग्यवान्.

भाजन – पु पाप भाडे आधार. योग्य.
भाजना – क्रि. अ पळून जाणे
भाजी – स्त्री. भाजी.
भाटा – पु ओहोटी
भाठी – स्त्री भट्टी
भाड – पु भट्टी (भडभुजाची) घरकुल (वाळूचे)
भाड झोंकना – तुच्छ निरर्थक काम करीत राहणे (चूल्हा बुझाना)
भाड मे झोकना – फुकट घालविणे फेंकून देणे.
भाड लीपकर हाथ काला – शेवटीं अपयश
भाडा – पु. भाडे.
भाडे का टट्टू – तात्पुरता निरुपयोगी भाड्याचा वैल
भाण – पु हास्यरसपूर्ण दृश्य काव्य किंवा एकाकी नाटक.
भात – पु प्रकाश. सकाळ भात
भाया – पु भ्राता
भायी – स्त्री भ्राता (लहान).
भादो – पु भाद्रपद.
भानजा – पु भाचा
भानना – क्रि स. कापणे तोडणें
भानमती – स्त्री जादू गारुड
भानमती का पिटारा – गारुड्याची पोतडी.
भानवी – स्त्री. यमुना नदी.
भाना – क्रि अ कळणे पटणे आवडणे शोभणे चमकणे
भानु – पु राजा सूर्य विष्णु किरण
भानुतनया – स्त्री यमुना

भाप
भाफ } – स्त्री वाफ

भापना – 'भाँपना' पाहा
भाभर – पु डोगराच्या पायथ्याचे जगल
भाभरा – वि लाल
भाभी – स्त्री भावजय मरीआई
भाभी आना – रोगाची साथ येणे वाईट स्थिति येणे.

भाम
भामा } – स्त्री नारी

भामिनी — स्त्री पत्नी स्त्री
"भामिनि मन मानहु जनि ऊना"
भामिनीविलास — पु पंडित जगन्नाथराय –कृत एक काव्यग्रथ
भाय — पु 'भाई' पाहा
भाया — वि आवडता आवडलेला
भारंगी — स्त्री कर्षशिंग (औषधि)
"भारगी गुडीची घन दारु सिंही"
भार — पु "भाड" पाहा वजन बोजा
"रहिमन उतरे पार भार झोकि सब भार मैं"
"शेषहि इतो न भार है जितो कृतघ्नी भार"
भार उठाना — जबावदारी आपल्या शिरावर घेणे
भार उतरना (उतारना) — कार्य पूर्ण करणे
(किसी के सिरसे) भार उतारना — साहाय्य करणे आधार देणे
अपना (अपने सिर का) भार दूसरे के सिर या माथे डालना — आपले कार्य किंवा जबावदारी दुसऱ्यावर टाकणे
भारत — पु भारत–हिंदुस्थान देश (काश्मीर ते कन्याकुमारी व अम्बाला ते शिलाग ही सध्याची मर्यादा आहे) लावलचक कथा
भारती — स्त्री वाणी करुण कहाणी सन्याशाचा एक पथ
भारथी — पु सैनिक–शिपाई
भारवाहक — वि ओझे वाहणारा
भारवि — पु "किरातार्जुनीयम्" या काव्याचा कवि
"तावद् भा मारवेर्भाति याव-न्माघस्य नोदय·"
भार्यातिक्रम — पु स्त्रीत्याग स्त्रीनाश परस्त्रीगमन
भारा — पु बोजा भाडें
भारी — वि जड वजनदार गभीर प्रबळ
"नाथ एक आया कपि भारी"
भारीभरकम — पु भरभक्कम सुटलेला गभीर
भाल — पु कपाळ बरछी भाला पाते अस्वल
"विधिकर लिखा भाल निज बाँची"
भालना — क्रि स शोधणे तपासणे. निरीक्षण करणे
भाललोचन — पु श्रीशकर.
भालाबरदार — पु भालाइत.
भालि, **भाली** — स्त्री. बरची. काटा पाते.
भालु, **भालू** — पु. अस्वल.
भालुनाथ — पु: जाबवत.
भावता — वि आवडता. भविष्य प्रियकर.
भावइ, **भावैं** — अव्यय हवे तर.
भावक — क्रि वि थोडेसे किंचित्. भाविक.
भावगति — स्त्री. विचार. कल्पना. हेतु.
भावगम्य — वि भावपूर्ण
"भावगम्य लिखन्ती" (मेघदूत)
भावज — स्त्री भावजय.
भावता — वि. आवडता. "नीरजनयन वते भाजीके"
भाव–ताव — पु. भाव दर
भाव देना — भावना तोडावर दाखविणे
भावन — वि. प्रिय
भावना — 'भाना' पाहा.
भावनी — स्त्री भवितव्यता
भावली — स्त्री. खड (शेतीचा) (शेतकरी व जमीनदार या दोघात पिकाची वाटणी)
भाववाच्य — पु. ज्याच्यातील भाव प्रधान असतो असे वाक्य उ० "मुझ से पढा नही जाता"
भावसधि — पु. दोन विरुद्ध भावाचे मीलन
भावशबलता — स्त्री यात अनेक भाव एकाच वेळी प्रकट केले जातात.
भावी — स्त्री भविष्य. दैव.
भावुक — वि. भावनाप्रधान प्रेम

भावै – अव्य.– इच्छेनुरूप
"भावै तुम्है करो तुम सोई"
भाषा – स्त्री बोली हिन्दी भाषा
भाषी – पु बोलणारा
भाष्य – पु गहन विषय किंवा सूत्रें याच्या-वरील सविस्तर अधिकृत टीका
भिगना – क्रि अ } – भिजणे भिजविणे
भिजाना – क्रि स }
भिंडी – स्त्री भेंडी
भिखमग } – पु भिकारी
भिखारी }
भिखिया – स्त्री भिक्षा
"दर्शन भिखिया के लिये"
भिगाना } – क्रि-स भिजविणे
भिगोना }
भिचना – क्रि अ वद होणे
भिच्छा – स्त्री भिक्षा
भिजवाना } – क्रि स पाठविणें भिजविणे.
भिजाना }
भिजोना }
भिट – स्त्री गाधीलमाशी कुभारीण
भिटनी – स्त्री स्तनाची बोडी फुलाची बैठक वि लहानसे
भिटरियाना – क्रि स आत शिरणे.
भिड़त – पु लढाई मल्ल
भिडना – क्रि. अ. टक्कर देगे वादविवाद करणे.
भितल्ला – पु. आतील पदर. अस्तर. वि. आतील.
भिताना – क्रि. स. भिवविणे
भित्ति – स्त्री भिंत पाया पार्श्वभूमि अधिष्ठान भय.
भिथारना – क्रि स भरडणे चिरडणे
भिद – पु अतर भेद भेदणे
भिदना – क्रि अ घुसणे घायाळ होणे विंबणे
भिदिर } – पु वज्र
भिदुर }
भिनकना } – क्रि स घोघावणे किळम येणे. भणभणणे
भिनभिनाना }
भिनसार – पु सकाळ
"यह विविजलपतका भिन-सारा"
भिनहो – क्रि वि पहाटेस
भिन्न – वि निराळे भिन्न
पु अपूर्णांक
—भिन्न वेगवेगळे निरनिराळें
भियना – क्रि अ भिणे
भिरना – क्रि अ भिडणे
भिरिय – पु. भवरा
भिलनी – स्त्री भिल्लीण
भिलौंजा } स्त्री भिलाव्याचे वी विबोटी
मिलौंजी }
भिश्त – पु स्वर्ग
भींगना – क्रि अ भिजणे
भींचना – क्रि अ ओढणे आवळणे मिटणे
भींजना – क्रि स भिजणे गद्‌गदित-–होणे आघोळ करणे सामावणे घाण करणे
भी – अव्यय सुद्धा हि अधिक
स्त्री भय
भीऊं – पु भीम.
भीख – स्त्री भिक्षा
भीखन – वि भयकर
भीखी – स्त्री भिक्षात्रळ
भीगना } – क्रि अ भिजणे
भीजना }
भीटा – पु उचवटा पानमळा पाळ (तलावाची)
भीड – स्त्री गर्दी सकट
– छॅंटना – गर्दी पातळ होणे
– लगना – गर्दी उसळणे
भीड़ना – क्रि स चोळणे लावणे
भीड – भडक्का पु } – गर्दी
भीडभाड – स्त्री }
भीडा – वि सकुचित भिडस्त
भीत – स्त्री भिंत चटई गच्ची पडदा
– मे दौडना – शक्तीबाहेर काम करणे
– के बिना चित्र बनाना – वाह्यात बोलणे
भीतर – क्रि वि आत
—पु हृदय अत पुर.

— बाहर करना } — सर्व काम करणे
— देखना } देखरेख करणे
भीतरी — वि आतील गुप्त मनातील
भीन — पु सकाळ
वि. भिजलेले.
भीनना — क्रि अ भिनणे भिजणे
भीनी — वि ओले चिंब बद मधुर
भीम — पु विष्णु, शिव याच्या मूर्तीपैकी एक मूर्ति भीमसेन (पाडव)
वि प्रक्षोभक
भीम के हाथी — भीमाने एक वेळ सात हत्ती आकाशात फेंकले होते त्यापैकी एक
भीमसेनी कपूर — पु एक उत्कृष्ट कापूर
भीमसेनी एकादशी — स्त्री ज्येष्ठ शु।। ११ किंवा माघ शु।। ११
भीर — स्त्री गर्दी कष्ट सकट
"रहिमन सोई मीत है भीर परे ठहराय".
भीरना — क्रि अ घाबरणे
भीरु — वि पुचाट भितरा
भीरे — क्रि वि जवळ
भुंइहरा — पु तळघर
भुंजना — क्रि अ भाजणे
भुअंग } — पु साप
भुअंगम }
भुअन — पु भुवन
भुआ — पु शेवरीचा कापूस
भुआर } — पु. राजा भूपाल
भुआल }
भुई — स्त्री भूमि
"भुइँ नापत प्रभु बाढेऊ"
"सोभा कही न जाय"
भुइंआंवला — पु औषधासाठी उपयोगी पडणारे गवत.
भुइंडोल — पु भूकप
भुइंहार — पु क्षत्रियासारखे पण निम्न-कोटीचे ब्राह्मण
भुखमरा — वि. खादाड वखवखलेला. कगाल.

भुक्खड — पु कगाल खादाड
भुखाना — क्रि अ भूक लागणे
भुखालू — वि भुकेलेला
भुग — स्त्री आहार खाद्य लौकिक सुख.
भुगतना — क्रि स भोगणें. सहन करणे पुरे करणे
भुगतान — पु निकाल देणें. ऋण फेडणें
भुगुति — स्त्री भोजन आहार
भुग्गा — वि भोळा लघळ भोदू
भुच्च } — वि. मूर्ख. अडाणी.
भुच्चड }
भुज — पु हात सोंड. फादी.
कड. रेषा.
— उठाना } प्रतिज्ञा करणें.
— टेकना }
— में भरना — भेटणे आलिंगन देणें.
भुजदंड — पु बाहुदड हात
"दोड भुजदण्ड तमकिमहिमारे".
भुजपाश — पु गळ्यात हात घालणें गळामिठी.
भुजबीहा — पु २० हाताचा रावण
"साँच हुँ मैं लवार भुजबीहा"
भुजमल — पु खाक खादा खवाटा.
भुजावा — पु भडभूजा.
भुजाली — स्त्री कुकरी लहान बर्ची
भुजिया — पु पोहे कोरडी भाजी.
भुजी — स्त्री तुकडा
भुजैना } — पु भाजके धान्य
भुजौना } भाजण्याची मजुरी.
भुजैल — भुजगा पक्षी.
भुट्टा — पु कणीस.
भुतहा — वि भुताचा. अल्लड
भुन — पु अव्यक्त गुजारव
भुनगा — पु. वागुरडा पिंगुळ (किडा).
भुनना — क्रि अ भाजले जाणे जळजळणे. वडवडणे भुणभुण लावणे
भुनवाई } — स्त्री भाजणावळ
भुनाई }
भुनाना — क्रि स भाजविणे मोड करणें.
भुमिया — पु जमीन धारण करणारा.

भुरकना — क्रि अ भुरभुरणें विखुरणें
भुरकस }
भुरकुस } — पु चूर्ण. चूर भुसकट
— निकालना — भुसकट पडणे नष्ट होणे
भुरजिन — पु एक जात
भुरता — पु भरीत
— करना } कणिक तिंबणें.
— बनाना } खूप बदडणे.
भुरभुर } वि भुसभुशीत भुरभुरीत
भुरभुरा } — ठिसूळ
भुरवना — क्रि स फूस लावणें बहकविणे.
भुराई — स्त्री भोळेपणा
भुराना — क्रि स बहकविणे भुलविणे
"औचकि भुराये भूलि भौचकि से रहिगे"
भुलक्कड — वि विसरभोळा
भुलसना — क्रि स पोळणे
भुलाना — क्रि स विसरणें भुलविणें
क्रि अ भटकणें विसरणें
भुलावा — पु गुंगारा फसवणूक
भुवग }
भुवगम } — पु साप
भुवन — पु ससार जगत् आकाश पाताळ पृथ्वी.
"भुवन चारि दश भऱ्यो उछाहू".
(पृथ्वीच्या वर पुढील सात लोक आहेत)
भू , भुवः, स्वः, महः, जनः, तपः, सत्य
पृथ्वीच्या खालीं — अतल, वितल, सुतल, तलातल, महातल, रसातल, पाताल
भुवा — पु कापूस
भुवाल — पु राजा
भुशुंडी — पु काकभुशुडी.
" सुनत भुशुंडी अति सुख पावा "
भुस — पु भूस तूस.
— तरे जाना }
— मे डालना } — मातीमोल करणें
— मे मिलाना }
भूईभूई — स्त्री. कापसाप्रमाणें मऊ लहान तुकडा
भूंचाल }
भूंडोल } पु. भूकप

भूखन — पु. दागिना. अलकार भूपण कवि.
भूखा — वि. भुकेलेला भिकारी.
भूचाल }
भूडोल } — पु. भूकप.
भूठिया बादाम — "भोठिया बादाम" पहा.
भूण — पु मोटेचे चाक
भूत — पु पचमहभुते. पृथ्वी आप. तेज. वायु आकाश.
भूतका पकवान } — दृष्टिभ्रम तत्काळ
— की मिठाई } नष्ट होणारे द्रव्य
— चढना } वेड शिरणे अत्यत
— सवार होना } सतापणें.
भूतनाथ }
भूतभावन }
भूतपति }
भूतभर्ता } — श्री शंकर
भूतराज }
भूतेश }
भूतभाषा — स्त्री पैशाची भाषा.
भूतांकुश — पु कश्यप मुनि.
भूति — स्त्री ऐश्वर्य भस्म अधिकता.
" अणिमा इत्यादि आठ सिद्धि.
१ अणिमा २ महिमा ३ लघिमा. ४ गरिमा ५ प्राप्ति. ६ प्राकाम्य. ७ ईशित्व ८ वशित्व
भूतोन्माद — पु भूत किंवा प्रेत याच्यामुळें होणारा उन्माद
भूदेव — पु ब्राह्मण
भूधर — पु. पर्वत " सिधुतीर एक सुदर भूधर."
भून — पु गर्भ
भूनना — क्रि स भाजणें तळणें सतावणें.
भूभल — स्त्री तापलेली रेती वाळू धूळ. राख
भूभुरि — } — स्त्री
भूभुल — } पु फुपाटा तापलेली वाळू.
भूमा — पु ब्रह्म विराट पुरुष.
भूमि — स्त्री. पृथ्वी (पर)
भूमि होना (पर आना) — जमिनीवर पडणें

भूमिका — स्त्री प्रस्तावना. रचना
भूमिनाग — पु. गाडूळ
भूमिया — पु जमीनदार ग्रामदेवता
भूमिसुता — स्त्री सीता "भूमिसुता जिनकी पतिनी किमि राम महीपति होइ गुसाई"
भूर — } वि. पुष्कळ
भूरि — } — पु वाळू
— } स्त्री नजराणा. आहेर
"भूरिभाग भाजन भइस तोहि समेत बलि जाऊ"
(भूरिभूरि) — वि अधिक पुष्कळ मोठें
भूरज — पु भूर्जपत्र धूळ
भूरा — वि पिंगट भुरे
भूरितेज — पु आग. सोने. सूर्य
भूरिश्रवा — वि कीर्तिमान् मोठा ज्ञानी सोमदत्ताचा मुलगा (एक राजा) "सौमदत्तिस्तथैवच".
भूरुह — पु वृक्ष.
भूलना — क्रि स. विसरणे. चुकणे
भूलनी — स्त्री. रस्ता चुकविणारे एक गवत
भूलभुलय्या — स्त्री चक्रव्यूह अघळ-पघळ बोलणे.
भूवा — पु शेवरीचा कापूस.
वि पाढरा उजळ
भूशायी — वि जमिनीवर झोपणारा प्रेत.
भूषा — स्त्री दागिना नटण्याची क्रिया
भूसन — "भूखन" पहा.
भूसला — वि भुरकट
भूसी — स्त्री फोलकट तूस
भृश — क्रि वि अधिक बहुत
भेंगा — वि तिरळा—चकणा
भेंट — स्त्री नजराणा. भेट दर्शन
(१) "तासु कबहु भई हुइ भेंटा"
(२) "कीन्ह प्रणाम भेट धरि आगे"
भेंड — स्त्री भेडी अडथळा बाधा
— मारना — विघ्वा घालणे (व्यंग्य) दुसऱ्याच्या कामात अडथळा आणणे.
भेंवना — क्रि स भिजविणे.
भेउ — पु रहस्य.
भेक — पु बेडूक.
भेख — पु वेष
भेखज — पु औषध
भेजना — क्रि. स पाठविणे. रवाना करणे.
भेजा — पु मेंदू सा भू पाठविलेली
भेड — स्त्री मेंढी
भेडियाधसान — गतानुगतिकत्व अधानुकरण.
भेडहा } — पु लांडगा
भेडिया }
भेडा — पु मेंढा
भेडी — स्त्री मेंढी
भेद — पु. मर्म रहस्य अतर प्रकार.
भेदडी — स्त्री बासुदी
भेदना — क्रि स. छेदणे कोरणे.
"काठ कठिन भेदै भ्रमर".
"कमलन भेदै कोय"
भेदभाव — पु फरक अतर.
भेदिया }
भेदी } — पु हेर गुप्त गोष्ट जाणणारा. घरभेद्या.
भेदू }
भेन-भैन — स्त्री बहीण
भेरी — स्त्री ढोल मोठा नगारा.
भेरीकार — पु ढोल वाजविणारा.
भेला — पु. टक्कर भेट पिंड
भेली — स्त्री गुळाची भेली डोक्याच्या मागचा उचवटा
भेव — पु मर्म रहस्य
भेवना — 'भेवना' पहा
भेष }
भेस } — पु वेष रूप.
— बनाना }
— रखना } — हुबेहुब नक्कल करणे.
भैंस — स्त्री म्हैस एक मासा
अति लठ्ठ बाई
भैंसा — पु रेडा लठ्ठ आळशी माणूस
भै — पु भय
भैक्षचर्या — स्त्री भिक्षा मागण्याचे काम.
भैचक — वि. चकित
भैंजन — भैजनक } — वि भयप्रद.
भैंद — भैंदा } भयकारी

भैना } –स्त्री बहीण
भैनी }
भैने – पु भाचा [वाटा
भैय्यंस – पु पूर्वाजित सपत्तीत भावाचा
भैय्या – पु भाऊ
भैय्याचार – पु बधुभाव
भैय्यादूज – स्त्री भाऊबीज
भैरवनाथ – पु श्रीशकराचे एक प्रमुख गण "त्योही भैरवनाथ वाक मे वाक मिलायो"
भैरवी – स्त्री एक रागिणी दुर्गा चामुडा "भार्यां रक्षतु भैरवी"
भैहा – वि भयभीत भूतबाधा झालेला
भोकना – क्रि स. टोचणे भोसकणे.
भोटी – वि धार नसलेली वुठ्ठी बोथट.
भोंडा – वि. कुरूप बेढब. बावळट.
भोडापन – पु असभ्यता.
भोडी – वि बावळी
भोथरा – वि बोथट.
भोंदू – पु मूर्ख बेवकूफ. [भोगा
भोपू – पु तोडाने वाजविण्याचा बाजा
भोगली – स्त्री लवग (कानातील वा नाकातील) चमकी.
भोगवना – क्रि अ उपभोगणे
भोज } –पु मेजवानी. जेवण.
भोजू }
भोटिया बादाम – पु. भुईमुगाच्या शेगा. अलूबुखार
भोडर } –पु अभ्रक बुक्का
भोडल }
भोना – क्रि अ "भीनना" पहा.
भोपा – पु तुतारी मूर्ख
भोर – उभय सकाळ पहाट भ्रम. "सगर रात जो सोय कै जागत है बडभोर".
भोरा – वि भोळा चकित.
भोराई – स्त्री भोळेपणा सरळपणा. वि गुप्त
भोराना – क्रि स भुलविणे बहकावणे
भोलाभोला – वि सरळ मनाचा भोळा.
भौं } –स्त्री. भुंवई.
भौंह }
– चढाना }
– तरेरना } – सतापणे. कपाळाला आठ्या घालणे.
– तानना }
– जोहना – खुशामत करणे
भौंडा – वि. कुरूप बेढव. वावळा.
भौंतुवा – पु. एक काळा किडा (पावसाळी पाण्यावर तरगणारा). खाकमाजरी. घाण्याचा बैल
भौंन – पु घर "भौन तेरे आई री". "प्रीतम के गौन ते सुहात है न भौन".
भौंर – भोवरा. गव्हाण पाण्यातला भोवरा.
भौंरा – पु भुगा. मोठी मधमाशी. "भौरा ये दिन कठिन है सुखदुख सहौ शरीर"
भौंराना – क्रि स प्रदक्षिणा करणे. झाल देणे. फिरविणे
भौ – पु. जग. भव
भौचक – वि. चकित. वुचकळ्यांत पडलेला.
भौज } – स्त्री भावजय वहिनी.
भौजाई }
भौन – पु घर.
भौना – क्रि. अ. फिरणे भटकणे.
भौर – पु भोवरा. एक घोडा घुमसणारा अग्नि
भौरिया – स्त्री छपरी नाव.
भौसा – पु. गर्दी आरडाओरड
भ्रूभग – पु कपाळाची आठी.
भ्रूभंगिमा – स्त्री सताप
भ्रष्टाचार – पु अनाचार अनीति
भ्रान्त – पु तलवारीच्या बत्तीस हातापैकी एक हात.
भ्रान्ति – स्त्री धोका भ्रम. उन्माद.
भ्रूण – पु गर्भातील बालक

म

म – प वर्गातला पाचवा वर्ण चद्र. यम मधुसूदन. कृष्ण. शिव.
मग – स्त्री. याचना माग (स्त्रियाचा).
मंगता } –पु. याचक भिक्षुक.
मंगन }

मॅंगनी – स्त्री. उसनी वस्तु मागणी (लग्नाची).
मंगला – स्त्री पार्वती.
मंगली – वि मगळाचा किंवा मंगळाची.
मॅंगवाना / **मंगाना** – क्रि स. मागविणे
मंगेतर – वि. मागणी घातलेला–घातलेली.
मंच / **मंचक** –पु खाट पलग. फलाट (प्लॅट-फॉर्म) व्यासपीठ
मंजना – क्रि अ सवय असणे घासले जाणें निपुण असणे
मंजार – स्त्री माजर.
मजिल – अ स्त्री. टप्पा. मज़ल मजला.
"वही मजिल है जहाँ ठहरे हयाते गुजरा"
मंजीरा – पु चिपळचा घुगरू
मंजू – वि सुदर गोड शुद्ध
मंजूषा – स्त्री पेटी डबा
मंझली – वि मधली
–पु. खाट पलग माजा (पतगाचा)-बीज
मंझा – वि. मधोमध
–पु. खाट. मध्यभाग पतगाची दोरी
मंझार / **मंझारा** –क्रि. वि मध्यभागी
मंझियार – वि मधील
मंझोला – वि मधला मध्यम
मंझोली – स्त्री भिरके. छकडा.
मंड – पु पेज
मंडन – पु प्रमाणे देऊन आपले म्हणणें सिद्ध करण शोभा देणे
"खडन मडन की बाते सब करते सिखीसिखाई"
एक प्रसिद्ध बौद्ध पंडित **मंडनमिश्र**
मंडना – क्रि स. सजविणें. भूषविणे सिद्ध करणे नष्ट करणे
मंडरना / **मडराना** / **मडलाना** –क्रि अ चक्राकार फिरणें. प्रदक्षिणा करणे.

मंडली – स्त्री समाज. सभा भजनी मडळी
"खलमडली बसहु दिनराती"
मडलीक – पु बारा राजाच्या मडळाचा मुख्य.
मंडवा – पु मडप माडव
मंडार – पु करडा पेटारा.
मंडी – स्त्री बाजार
मडुआ – पु नाचणे.
मंडूक – पु बेडूक
"ररै कहूँ मंडूक कहूँ झिल्ली झनकारै".
मंडूर – पु लोखडाचे कीट गाळलेल्या लोखडातील घाण
"नासत है मडूररस जैसे तनको सोथ".
मंत – पु सल्ला
(तत) मत – मत्र प्रयत्न.
मंतव्य – पु हेतु मनीषा मत.
मंत्रणा – स्त्री सल्ला युक्ति. मसलत.
मंथर – पु मोठी रवी
– वि मद थिल्लर मूर्ख हळूहळू
मंदरा – वि ठेगणा. वामनमूर्ति
–पु. एक वाद्य
मंदी – स्त्री कोणत्याहि वस्तूचा भाव उतरणे
मशा / **मंसा** – स्त्री हेतु मनीषा आशय. अभिरूचि इच्छा आशा.
मंसब – अ पु अधिकारस्थान पद. कर्तव्य
मंसूबा – अ पु. हेतु उपाय योजना
मसूर – पु एक सूफी पथीय साधु
मई – पु· मे महिना
मउनिया – वि मौनी
– पु पेटारा
मकडा पु / **मकडी स्त्री** – कोळी (किडा)
मकतब – पु पाठशाला
मकदूर – पु सामर्थ्य तावा. समावेश
मकनात – अ पु लोहचुबक
मकनाती सुरंग – चुबकीय पाणसुरुग.

मकफूल — अ वि. गहाण.
मकबरा — अ पु कबरस्थान.
मकरतार — पु कलाबतूचा दोरा.
मकरसाधना — ढोंग करणे
मकरा — नाचणी कोळी (किडा).
मकसद — अ पु हेतु
मकान — अ पु घर स्थान
मकु — अव्यय कोण जाणे कदाचित्. हवे तर प्रत्युत
" गगन मगन मकु मेघहिं मिलई "
मकुना — पु दंतविहीन हत्ती
बिनमिशाचा मनुष्य
मकोई } — स्त्री कागोणी. कामोणी.
मकोय }
मकोडा — पु मुंगळा
मक्कार — अ वि कपटी धूर्त.
मख्खन — पु लोणी.
—मला जाना (कलेजेपर) — शत्रूची हानि पाहून अत्यंत आनंद होणे
मख्खन प्याला — पु एक झाड. (पिवळ्या फुलाचे)
मख्खी — स्त्री माशी
— उडाना — माशा मारीत बसणें.
— की तरह निकाल देना — एकदम दूर काढून टाकणे
— निगलना (जीती) — जाणून बुजून हानिकारक काम करणे
— होना (दूध की) — बहिष्कार होणे
मख्खीचूस — वि कवडीचुंबक
" दाता रहे ते मर गये रह गये मख्खीचूस "
मखतूल — पु. काळे रेशीम
मखतूली — वि. काळ्या रेशमाचे बनविलेले
मखनिया — पु लोणी विकणारा
मखमल — स्त्री एक सुंदर रेशमी मऊ वस्त्र.
मखशाला — स्त्री यज्ञशाला यज्ञभवन.
" देखन चले धनुषमखशाला "
मखाना — पु मकाणा
मखौल — पु चेष्टा हसे
— उडाना — टर उडविणे
मग — पु मार्ग.
मगज — पु मेंदू
— खाना }
— चाटना } — डोके पिकविणें.
— पकाना }
— खाली करना } —डोकेफोड करणे.
— पच्ची करना }
मगजचट — वि खाष्ट.
मगजी — स्त्री. जरीचा काठ (लावलेला).
मगद } —पु मूग वा उडदाचा लाडू.
मगदल }
मगदा — वि. मार्गदर्शक
मगन — वि मग्न. लीन प्रसन्न.
मगना — क्रि अ तन्मय होणें बुडणें.
मगर — पु. आराकान प्रदेश. मगर.
— अव्यय. परंतु
मगरा — वि. उद्धट घमेंडखोर
मगराई — स्त्री. } — धिटाई. धृष्टता. अहंकार
मगरापन — पु }
मगरूर — वि अहंकारी घमेंडखोर
मगरूर का सर नीचा — घमेंडखोराची फटफजिती.
" मगरूर देख देख के चल दिल में याद रख "
मगरूरी — स्त्री घमेंड
" करे कोई लाख मगरूरी उसी घर सब को जाना है। "
मगरेला } — पु छपराचे वरचे टोक. एक बी.
मगरैल }
मगह } — पु मगध देश
मगहर }
मगहिया डोम — पु. वडारी
मगु } — पु मार्ग पथ
मग्ग }
मगा — पु 'मगज' पहा
मघन — पु दरवळ सुवास
मघवा — पु इंद्र देवाचा राजा
" इंद्रो मरुत्वान् मघवा बिडौजा पाकशासनः "
मघौना — पु निळ्या रंगाचे वस्त्र.
मचक — स्त्री. दाब. वजन.

मचना — क्रि अ. गडबड होणे. माजणें (गोंधळ) पसरणे.

मचमचाना — क्रि. अ गडबडणे.

मचलना — क्रि. अ हट्ट करणें. अकडणें हटून बसणे. गडबड उडणें.

मचला / **मचली** — वि. हट्टी. घुम्या.

मचलाना — क्रि अ. मळमळणें

मचलाहा — वि हट्टी धीट.

मचवा — पु वाजेचा खूर

मचाना — क्रि स. माजविणे.

मचिया — स्त्री लहान बाज

मचैया — वि. माजविणारा

मचोडना — क्रि स निवळून घेणें पिळणें

मच्छर — पु डास

मच्छा — स्त्री माशी

मछरंगा — पु एक पाण्यातला पक्षी

मछरी / **मछली** — स्त्री मासा.

मछुआ / **मछुवा** / **मछुवा** — पु मासे धरणारा कोळी नावाडी

मज़दूर — फा. पु. मजूर.

मजना — क्रि अ बुडणें लोभ जडणे

मजनू — अ पु एक झाड प्रेमवेडा. कैस नावाच्या एका अरबी सरदाराचा मुलगा प्रेमापायी सर्वस्व देणारा एक प्रेमवीर

मजबूर — अ. वि आवश्यक भाग पाडलेले विवश लाचार

मजमा — पु जनसमूह

मज़मून — पु. लेख निबंध

मजलिस — अ स्त्री सभा बैठक (गाण्याची)

मज़हब — अ. पु धार्मिक ग्रंथ

मजा — फा पु रस आनंद मजा — **चखाना** — हात दाखविणे दंड देणे

मज़ाक — अ पु थट्टा उपहास

मजार — अ पु कबर. थडगें
"आके वह हँस के यो मेरी मज़ारपर बोले"
"मारति ताहि मजार"

मजाल — अ स्त्री आज्ञा सामर्थ्य बल. शक्ति

मजीठ — स्त्री. मजिष्ठ

मजीठी — वि लाल रंगाचें

मजीर / **मजीरा** — पु टाळ चिपळया.

मजूर — पु मोर मजूर

मज्ज — स्त्री मज्जा हाडातील धातु.

मज्झ / **मझ** — क्रि. वि मध्यें

मझधार — स्त्री नदीचा मुख्य प्रवाह. केंद्र अर्धवट

मझला — वि मधील

मझाना / **मझावना** — क्रि स आत घुसणे

मझार — क्रि वि मध्यभागी
पु गावापासून जवळ असणारे शेत

मझियाना — क्रि अ वल्हविणे मधून निघणे

मझियाना / **मझियार** / **मझोला** — वि मधील मध्यम

मझोली — स्त्री 'मझोली' पहा

मट — पु मडके घडा

मटक — स्त्री चाल नखरा

मटकना — क्रि अ मुरकणें नखरा करणें मिचकावणें

मटका — पु मडके माठ

मटकी — स्त्री 'मटक' पहा

मटकीला — वि नखऱ्याने चालणारा

मटकौवल — स्त्री नखरा

मटमैला — वि मळकट खाकी

मटरगश्त — पु भटकणे

मटरा — पु पाढरा मटर एक रेशमी कापड

मटरी — स्त्री. हिरवा मटर.

मटियामसान — वि छिन्नभिन्न, रद्दी
मटियामेट — वि. धूळधाण झालेले
मटियारा — पु पुष्कळ मातीचे शेत.
मटियाव — पु. उपेक्षा उदासीनता.
मटियाला } — वि. मळकट. "मटियारा"
मटीला } पहा
मटुका — पु } — मडके
मटुकिया — स्त्री }
मट्टानी — वि. काळ्या मातीची
मट्टी — स्त्री माती प्रेत
— खराब करना — नष्ट करणें.
— खाना — मृतमास-खाणें त्रास देणें.
— डालना — मिटविणे बुजविणे
— पर लडना — किरकोळ गोष्टीसाठी भाडणें
— देना — मुर्दा गाडणें
— मे मिलना (मिलाना) — नष्ट होणे (करणें)
मट्ठर — वि. मठ्ठ. सुस्त. आळशी
मट्ठा — पु ताक.
— वि. कुद मठ्ठ
— डालना — उद्ध्वस्त करणे
मठ्ठी } — स्त्री मटक्याच्या डाळीची
मठरी } पुरी माठ
मठिया — स्त्री झोपडी मठ काशाची वागडी
मठोर — स्त्री. ताकाचा डेरा
पु. पुरुष
मडई — स्त्री. झोपडी लहान मडप.
मडक — स्त्री रहस्य. गुपित
मडवा — पु. माडव
मडहा (मडा) — पु माजघर.
मडाई — स्त्री मळणी
मडाड — पु कच्चा तलाव
मडियाना — क्रि स. चिकटविणें.
मडुआ } — पु नाचणी
मडुवा }
मडैया — उभय. झोपडी
मढ — वि दुराग्रही अडेलतट्टू
मढना } — क्रि. स थापणे मढविणें.
मढाना } माथी मारणें.

मढिया } — स्त्री. झोपडें.
मढी }
मणि — स्त्री. रत्न
— पु श्रेष्ठ माणूस.
मणिकर्णिका — स्त्री काशीतील एक तीर्थाचे नाव.
मणिकार — पु. जव्हेरी न्यायग्रथ "चिंतामणी" चा कर्ता
मणिग्रीव — पु कुवेराचा मुलगा.
मणिधर — पु. साप
मणिवध — पु मनगट.
मणी — पु. साप.
स्त्री रत्न.
मतंग — पु. हत्ती. मेघ. एक ऋषि. (शबरीचे गुरु)
मतंगी — पु माहूत
मत — क्रि वि. नको
— पु अभिप्राय मत. पथ सप्रदाय.
मत उपाना — सम्मति स्थिर करणें
मतरिया — स्त्री. आई. माता.
मतलव — अ पु. अर्थ तात्पर्य. हेतु. विचार साराश
(तुमसे) मतलव ? तुम्हाला काय करायचे ?
मतली — स्त्री. ओकारी मळमळ
मतवार } वि. मस्त. धुद. ध्येयवेडा.
मतवारा } — पु किल्ल्यावरून शत्रूवर ढकलण्याचा दगड
मतवाला } एक खेळणे.
मताना — क्रि अ माजणें. मस्त होणें.
मतीर } — पु कलिंगड.
मतीरा }
मतिहीन — वि. निर्बुद्ध
"मेरो मन मतिहीन गोसाईं"
मतीस — पु एक वाजा
मतेई — स्त्री सावत्र आई.
मत्कुण — पु ढेकूण
मत्ता — स्त्री दारू भाववाचक प्रत्यय. उ. — बुद्धिमत्ता
मत्या — पु कपाळ. माथें.

— टेकना — नमस्कार करणे
मत्सरता — स्त्री. मनात जळणें. द्वेष.
"पंडित मत्सरता भरे"
"भूप मरे अभिमान"
मत्स्यवित्ता — स्त्री. औषधविशेष.
मथना — क्रि स घुसळणे. घुडाळणें. मथन करणे.
मथनियाँ — स्त्री ताकाचा डेरा.
मथनी, मथानी — स्त्री रवी
— पडना, — बहना — खळखळ उडणें.
मथौरा — पु. एक ओबडधोबड रधा (सुताराचा)
मथ्थ — पु माथे
मद — फा पु. खाते. विभाग
मद — पु. नशा मद्य हत्तीच्या गडस्थळा— — तील गवयुक्त रस. आनद गर्व घमेड.
मदक — स्त्री पु अफूच्या मुळातून वनविलेली एक नशा येणारी वस्तु (ही चिलमीतून पितात).
मदकची — पु. मदक पिणारा.
मदकट — पु साखर.
मदकल, मदगल — वि मस्त. "मतवाला" पहा
मदद — अ. स्त्री. सहाय्य.
मदनचतुर्दशी — स्त्री चैत्र शु।। १४.
मदनजल — पु. कामाधतेने गळालेले वीर्य
मदनपाठक — पु. कोकिळ पक्षी.
मदनमोहन — पु. श्रीकृष्ण.
मदरसा — अ. पु. शाळा
मदाइन — स्त्री. दारू.
मदार — पु. रुईचें झाड
मदारी — पु गारुडी
मदिया — स्त्री. मादी
मदियाना — क्रि. अ. मदावणें. झिंगणें.
मदिरीला, मदीला — वि. मादक.
मधु — पु वसत. दारू. चैत्र. मध. पुष्परस.
वि० — मधुर. गोड.
मधुकर — स्त्री. मुगा एक प्रकारचा तादूळ. मधमाशी उ० "मधुकरैरिव नादकरैरिव"
मधुरई, मधुराई, मधुरिया, मधुरी — स्त्री. गोडी. सुदरता.
मधुरीला — वि गोड मधुर.
मध्यवर्ती — वि मध्यमवर्गीतील.
मन — पु विचारशक्ति मन. रत्न मण.
— आना — रुचणें.
— अटकना, — उलझना — प्रेम जडणे.
— की करना — वाटेल तेच करणें
— के मोदक खाना, — के लड्डू खाना — मनात माडे खाणें.
— गिरना, — टूटना — खिन्न होणें निरुत्साह होणें.
— चलना — इच्छा होणें मन चळणें
— टटोलना — मनाचा ठाव घेणें.
— तोडना, — हारना — निरुत्साहित होणे
— देखना — मन पाहणें.
— धरना — एकाग्रता करणें.
— पाना — मनातील गूढ जाणणें.
— बढना — उत्साहित होणें.
— बसना — मनात भरणें
— बहलाना — मन गुंतविणें. करमणूक करून घेणे.
— बूझना — मनातले ओळखणें
— भरना — इच्छेप्रमाणें घडणें.
— मोटा होना — वैराग्य उत्पन्न होणे.
— मोदक से भूख मिटाना — मनोराज्यात गर्क होणे.
— हरा होना — प्रसन्न होणें
— ही मन — मनातल्या मनात.
मनई — पु. मानव.
मनकना — क्रि अ हालणे. डोलणें.
मनका — पु. मणका
— ढलना, — ढलकना — मान टाकणें (मरते समयी).

मनकूला — वि स्त्री. जगम.
(जायदाद) मनकूला — जंगम सपत्ति.
मनगढत — वि कपोलकल्पित काल्पनिक.
मनचला — वि. निर्भय. साहसी मनस्वी
मनचाहा
मनचिता } — वि इच्छित. इच्छिलेले.
मनत
मनता } — पु नवस.
मनभाया — वि आवडता.
मनमाना — वि. यथेच्छ मनपसत.
— घर जाना — स्वेच्छाचार आपला हात जगन्नाथ.
मनमुटाव
मनमोटीव } — पु मनातील अढी वैमनस्य विरोध.
मनमोदक — पु मनातील माडे.
मनमौजी — वि लहरी
मनशा — 'मशा' पहा
मनसब — अ पु अधिकार पद. हुद्दा.
मनसाकर — वि मनोरथ पूर्ण करणारा.
मनसाना — क्रि. अ. लहरीत येणे.
मनसायन — पु करमणुकीची जागा.
मनसिज — पु. कामदेव.
मनसुख — वि आनदित करणारा
मनसूबा — अ पु विचार. युक्ति
— बांधना — युक्ति योजणे
मनस्विता — स्त्री. लहरीपणा.
मनहर — वि मनोहर
मनहुं — अव्यय जणू. जसे
मनहूस — अ. वि. वाईट. अपशकुनी अशुभ.
मना — अ. वि. निषिद्ध. अनुचित.
मनाना — क्रि. स. प्रसन्न करणे स्तुति करणे मान्य करणे विनविणे.
मनावन — पु. विनवणी.
मनाही — स्त्री निषेध नकारार्थी आज्ञा. मनाई
मनिया — स्त्री. मणका. माळ कठी.
मनियार — वि चकचकीत सुदर.
"वरनौ कहा देस मनियारा"
मनिहार — पु कासार रत्नहार
मनीषी — वि बुद्धिमान्.
मनी — स्त्री घमेड मणि. रत्न
मनु — अव्यय जणू
मनुआं — पु मन. चित्त मनुष्य
"मेरा तेरा मनुआं वदे कैसे एकै होयरी"
मनुसाई — स्त्री पराक्रम माणुसकी
मनुहार — स्त्री मनधरणी प्रार्थना
मनुव — पु मन माजर कापूस
मनो — अव्यय जणू
मनोज्ञ — वि सुदर मनोहर
मनोनीत — वि पसत निवडलेले. नियोजित.
मनोमयकोश — पु पाच कोशापैकी तिसरा कोश (मन, अहकार कर्मेंद्रिये याच कोशाच्या अतर्गत मानले आहेत.)
मनोवांछा — स्त्री इच्छा अभिलाषा.
मनोशिला — स्त्री गुहा
मनोहत — वि व्यग्र अस्थिर
मनौ — "मनो" पहा.
मनौतिया — पु जामीन
मनौती
मन्नत } — स्त्री पूजा नवस जामिनकी.
— उतारना
— चढाना } — नवस फेडणे
मनौती मानना — व्रत घेणे. नवस करणे.
ममाखी — स्त्री मधमाशी
ममाना
ममास
ममियाउर } — पु मामाचे घर आश्रय-स्थान.
ममीरा — अ पु मम्मीऱ्याची मुळी. मिश्मीतीत (औषधी)
ममूली — वि साधारण. किरकोळ
मयंक — पु चद्र
मयद — पु. सिंह वाघ.
मय — फा प्रत्यय. सहित.
स्त्री दारू
— खाना — फा. पु दारूचा गुत्ता
मयगल — पु मत्त हत्ती
मयन — पु कामदेव. मदन.
मयार — वि. दयाळू
स्त्री आढे

मयारी — स्त्री तुळई
मयूख — पु किरण प्रकाश
मरक — स्त्री इशारा
मरकत — पु पाचू पन्ना
मरकना — क्रि अ माराने तुटणे मुरकणे कचकणे
मरकहा } **मरखना** } — वि मरतुकडा मारका.
मरकाना — क्रि स फोडणे चरा पाडणे
मरगज — वि चोळामोळा झालेले
मरगल — पु भरलेले वागे
मरघट — पु स्मशान
मरज़ — अ पु रोग पीडा खोड
मरजादा —स्त्री सीमा प्रतिष्ठा. प्रणालिका आदर
मरजिया — वि. मरणासन्न. मरणातून वाचलेला पाणबुड्या
मरज़ी — अ. स्त्री इच्छा आज्ञा प्रसन्नता. "जाट जुलाहे जुरे दरजी मरजी में मिले चिक और चमारे"
मरजिवा — ' मरजिया ' पहा
मरतबा — अ. पु पदवी दर्जा वेळ.
मरद — फा पु पुरुष. वीर साहसी
मरदई — स्त्री साहस पराक्रम
मरदना — क्रि. स चोळणे तिंवणें चिरडणे
मरदाना } **मरदी** } — फा वि पुरुषी
मरदूद — अ. वि. नीच तिरस्कृत
मरना — क्रि अ. मरणें. कोमेजणे. सुकणे मुरणें.
(किसीपर) मरना — लुब्ध होणें
मरनापचना — क्रि. अ अति कष्ट करणें हालअपेष्टात दिवस कढणें
(वातको) मरना — ऐट करणें
(वातपर) मरना — शब्द राखणे.
(मरना) मिटना — कष्ट करून मरणें
(पानी) मरना — कलक लागणें
मरा जाना — जीव टाकणें आतुर होणे.
मरनी — स्त्री मृत्यु मर्तिक
मरपचना — क्रि. अ. पुष्कळ दु ख सहन करणे.
मरभुखा — वि कगाल खादाड
मरम — पु मर्म रहस्य
मरमर — पु सगमरवर झुळझुळ शब्द. करकर आवाज
मरम्मत — अ स्त्री दुरुस्ती. सुधारणा
— करना — चोप देणे
मरसिया— अ पु. शोकगीत करुण विलाप.
मरहट — पु स्मशान
— स्त्री. मठ
मरहटा } **मरहठा** } — पु. मराठा
मरहम — अ पु. मलम
मरहूम — अ वि. स्वर्गवासी
मरातिब — अ पु क्रमाक्रमाने येणारी अवस्था झेंडा
मरायल — वि मरतुकडा मार खाणारा.
— स्त्री हानि
मराल — पु हस वदक. घोडा हत्ती
मरिच — पु काळें मिरे
मरियम — अ स्त्री कुमारी मेरी येशू ख्रिस्ताची आई.
मरी — स्त्री महामारी रोगाची साथ
मरीचिका — स्त्री मृगजळ. किरण मिरे.
मरीचि–माली — पु सूर्य-चद्र.
मरीज — अ. वि रोगी
मरीना — पु लोकरीचे बारीक (पातळ) वस्त्र.
मरुआ — पु. मरवा. कडीपाट.
मरुथल — पु. मारवाड.
मरुरना — क्रि अ मुरडणें अकडणे
मरू — वि. कठीण
मरूरा — पु. मुरडा (पोटातील)
मरोड — पु. मुरगळण्याची क्रिया मुरडा.
मरोड करना (मनमे) कपट करणे — मुरड घालून बोलणें. पाल्हाळिक बोलणें
— खाना — हेलपाटे घालणें मुरडा येणें. गोधळात पडणे
— गहना — रागाने उसळणें
मरोडना — क्रि स. मुरडणें. अडकणें.
(अग) मरोडना — आळेपिळे देणे.

(आँख) मरोडना — डोळा मारणे इशारा करणे नाक मुरडणे.
(हाथ) मरोडना — पस्तावणे. मनगट चावणे
मरोडफली — स्त्री मुरुड शेंग
मरोडी करना — ओढाताणी करणे
मरोर — पु उमाळा वैर अढी.
मर्कत — पु पन्ना
मर्ज — 'मरज' पहा.
मर्दुआ — वि य कश्चित्. मेला (शिवी).
मलग — फा. पु मुसलमान साधु.
मलगा — वि नगा
मलंगी — पु लोणारी
मलकना — क्रि अ ठुमकणे नखरा(करणे).
मलकट्टा — पु. बिगारी. वडारी.
मलका — अ स्त्री महाराणी.
मलखाना — पु दुर्दैवाने मुसलमान झालेले पश्चिम सयुक्त प्रातातील राजपूत. यानाच स्वामी श्रद्धानदानी पुन्हा हिंदू करून घेतले !!
मलगिरी — पु. तपकिरी रग.
मलना — क्रि स रगडणे. मालिश करणे. जोराने घासणे
(हाथ) मलना — पस्तावणे सताप करणे
"मैं रोता रह गया बस मलते हाथ"
मलबा — पु पडित घराचे सामान.
मलमल — वि मरतुकडा. मार खाणारा
— स्त्री हानि
मलमल — अ. पु. विषाद. खेद. मलमल.
मलमलाना — क्रि स. मिचकणे. वारवार भेटणे. पस्तावणे
मलमास — पु. अधिक महिना. सक्रान्त नसलेला अमान्त महिना
मलमेंट — पु. विध्वस.
मलराना — क्रि. स गोजारणे
"कोऊ दुलरावै, मलरावै हलरावै कोई चुटकी बजावैं कोऊ देत करतारे है"
मलहम — पु मलम
मलाई — स्त्री साय. सारभाग तत्त्व मळणी.
मलाट — स्त्री. मलपृष्ठावरील पुठ्ठा.
मलान — वि. म्लान. उदास.
"निन्दा सुनि कै खलन की"
"धीर न होंहि मलाना"
मलामत — स्त्री. फटकारणे. धुतकारणे.
(लानत) मलामत — निन्दा. फटकार.
मलार — पु. मेघ—मल्हार राग
— की सूझना — विनोदाची लहर येणे.
— गाना — आनदाने बोलणे.
मलारगाना — अतिप्रसन्न होऊन गाणे.
मलाल — पु उदासीनता. दु ख.
मलाह — पु धीवर नावाडी.
मलिक — अ. पु. अधिपति. राजा.
मलिक्ष, मलिच्छ — वि नीच मासभक्षक. म्लेच्छ.
मलिया — स्त्री. लहान माळ. आवळतोंडाचे मडके.
मलियामेट — पु धूळधाण.
मलीदा — फा पु खुरमा. अत्यंत मऊ असे लोकरी वस्त्र.
मलैया — स्त्री मडके.
मलोला — पु. बोचणी. व्यथा.
मलोले आना — दुःख वाटणे
— खाना — दु ख साहणे.
मल्लाह — अ. पु नावाडी धीवर.
मल्लू, मल्हू — पु वानर.
मल्हाना, मल्हारना — क्रि. स. गोजारणे लाड करणे.
मवक्किल — पु अशील पक्षकार.
मवाजा — अ. पु ऐवजी दिलेले द्रव्य.
मवाद — अ. पु घाण पू
मवासी — रक्षण. लहान किल्ला.
"कठिण मवासी है महवे की"
मवेशी — पु ढोरढाकर. जनावर.
मवेशीखाना — फा. पु पाजरपोळ गोठा.
मशक्कत — अ स्त्री परिश्रम सक्तमजुरी.
मशगूल — अ. वि. मग्न.
मशविरा — अ पु. मसलत
मशहरी — स्त्री मच्छरदाणी.
मशहूर — अ. वि. प्रसिद्ध. महशूर.

मषि
मषी } — स्त्री शाई.
मष्ट — वि. मुका. उदासीन.
— करना
— मारना } — आळी मिळी करणे.
मस — स्त्री शाई मिसरुड.
— भिजना — मिसरूड फुटणे.
मसक — पु डास.
— स्त्री. पखाल.
मसकना — क्रि स अ टरकावणे. टरकणे.
मसकरा — वि. चेष्टेखोर.
मसकली — स्त्री. सहाण
मसका — फा. पु. लोणी ताजें तूप.
मसकीन — वि कगाल भोळा. सज्जन.
मसखरा — वि विनोदी
मसजिद — स्त्री. इस्लामपथी मदिर.
मसनद — स्त्री श्रीमताची वसण्याची गादी.
मसना — क्रि स. चोळणे. चुरगाळणे
मसनुई — वि दिखाऊ वनविलेली (दाताची कवळी).
मसमुंद — वि. धकाधकी रेलचेल
मसमसाना — क्रि अ दातओठ खाणे. चरफडणे.
मसरफ — पु. उपयोग. प्रयोग व्यवहार्य.
मसल — स्त्री. म्हण दृष्टान्त
मसलन् — अ. वि उदाहरणार्थ "जसे."
मसलना — क्रि स चुरगाळणे तिंवणे.
मसलहत — अ स्त्री मसलत. सहज लक्षात येणार नाही अशी युक्ति "दरोग मसलहत आमेज वेह अजव रास्ती फतना अंगेज"
मसला — पु प्रश्न म्हण.
मसवासी — पु एक महिन्यापेक्षां अधिक काळ एका स्थानावर न राहणारा साधु स्त्री वेश्या रडी
मसविदा — अ पु मसुदा कच्चे टिपण
मसहरी — स्त्री मच्छरदाणी
मसान — पु स्मशान
— जगाना — प्रेतावर वसून मत्रसिद्धि करणे
मसाना — अ. पु मूत्राशय.
मसानी — स्त्री डाकीण
मसानिया — पु डोम. स्मशानवासी.
मसाहत — अ स्त्री. माप. मोजणी
मसिहर — वि काळोखी लागलेला.
— स्त्री. मशाल.
मसियाना — क्रि अ. पूर्ण होणे. भरून जाणें.
मसीत
मसीद } — 'मसजिद' पहा.
मसीना — स्त्री. अळशी मका.
मसीह
मसीहा } — पु तारक. येशु ख्रिस्त.
मसू — स्त्री अडचण
मसू करके — मोठ्या कष्टाने.
मसूडा
मसूढा } — पु हिरडी.
मसूरिया
मसूरी } — स्त्री देवी.
मसूस
मसूसन
मसूसनि } — स्त्री व्यथा. मनोवेदना.
मसूसना
मसोसना } — क्रि अ कुढणे. निथळणें. मन आवरणें
मसूण — वि मऊ तेलकट. गुळगुळीत. चकाकणारे
मसेवरा — पु मासापासून बनविलेले खाण्याचे पदार्थ.
मसौदा — "मसविदा" पहा.
मसौदेबाज — पु चलाख. युक्तिबाज
मस्तगी — स्त्री एक डिक
मस्ताना — फा. वि ध्येयवेडा.
क्रि अ. मस्तावणें.
मस्तिष्क — पु. मेंदू
मस्तूल — पु. पुर्त डोलकाठी.
महँ
महँई } — अव्यय-मध्यें
वि महान.
"मन महँ तर्क करन कपि लागे"
महँगा — वि महाग
महक — स्त्री दरवळ. सुवास.
महकमा — अ. पु. खाते. विभाग.
महकान — स्त्री दरवळ.
महकीला — वि. सुगधित.

महज - अ. वि. मात्र. शुद्ध.
महता — पु गावचा मुख्य.
महताब — फा स्त्री चद्र
महतारी — स्त्री आई
महतिया — पु चौधरी. मुख्य

महन
महनु } — पु. नाश. मथन कलह.

महफिल — अ स्त्री. सभा (उत्सवाची). जलसा.
महबब — अ पु प्रिय, प्रेमपात्र. अत्यत आवडता. प्रियतम.

महमह
महमहा
महमही } — क्रि वि सुगधित

महर — पु नायक गडी
महरम — अ पु ज्याच्याशी विवाह होऊ शकत नाही असा जवळचा नातेवाईक चोळी किंवा चोळीचा स्तनावरील भाग मलम
महरा — वि सुगधित
महरा — पु नायक सरदार
महराई — स्त्री. श्रेष्ठता प्रधानता
महाराज — पु महाराज
"तुम महाराज हमहूँ तौ कविराज हैं"
महरि — स्त्री. घरवाली. स्त्रियासाठी सन्मानसूचक शब्द.
महरी — स्त्री मोलकरीण. कुळवीण कुलीन स्त्री. भोईण.
महरूम — अ. वि वचित.
महरेटा — पु श्रीकृष्ण
महरेटी — स्त्री राधा
महल — अ पु. वाडा महाल अतःपुर

महल्ला
मुहल्ला } — पु ज्यात पुष्कळ घरें आहेत असा शहराचा एक भाग.

महसूल — अ पु कर. सारा. भाडें हशील.
महाई — स्त्री. घुसळणें. मजुरी.
महाकद — पु. लसूण.
महाकल्प — पु ब्रह्मदेवाच्या आयुष्य-पूर्तीची वेळ.
महाकाव्य — पु. "सर्गबधोमहाकाव्यम्" ज्या काव्यात रस, ऋतु, प्राकृतिक वर्णनें, सामाजिक दृश्यें असतात, असे अनेक सर्गांत लिहिलेले प्रबध काव्य (निदान १६ सर्ग)
महाकुम्भी — पु कर्मफल.
महाजनी — स्त्री. सावकारी व्यापाऱ्याची मुडिया लिपि
महाजल — पु समुद्र.
महादान — पु स्वर्गदायक मोठे दान. ग्रहणकालात मागादीस दिलेले दान
महाधन — पु. पुष्कळ मोठा धनवान् किमतवान्. उ०-
"अधस्य मे हृतविवेक महाधनन्य
महानाटक — पु १० अक असलेले नाटक.
महानाभ — पु. शत्रूची सर्व हत्यारें निकामी बनविणारा एक मत्र !।
महानिद्रा — स्त्री. मरण
महानुभावता — स्त्री श्रेष्ठपणा
"कहो कहाँ न रावरी महानुभावता रही"
महापथ — पु राजमार्ग पक्की सडक मृत्यु.
महाप्रस्थान — पु शरीर त्याग करण्याच्या इच्छेनें हिमालयाकडे जाणें शरीरत्याग. देहान्त
महाबल — वि अत्यत बलवान् पराक्रमी "जयत्यतिबली राम लक्ष्मणश्च महाबल"
महाब्राह्मण — पु. निंद्य ब्राह्मण.
महाभूत — पु पृथ्वी, आप, तेज, वायु, आकाश
महामत्र — पु प्रभावशाली मत्र
- "महामत्र जोइजपत महेसू"
महामारी — स्त्री रोगाची साथ पटकी प्लेग
महाय — वि फार मोठे.
महावट — स्त्री हिवाळ्यांतील पाऊस
महावर — पु सौभाग्यवतीच्या पायाला लावण्याचा लाल रग
महाशय — पु राजेश्री महाराज (पत्रात सबोधनार्थी).

महिका — स्त्री कर्ज
महिदेव — पु. ब्राह्मण
महिपाल — पु राजा
महियाँ — अव्यय आत.
महियाउर — पु. खुदखुदा भात रावणभात
महीन — वि झिरझिरीत सूक्ष्म नाजूक.
महुअर — पु मोहाचे झाड (याच्या फुलाची दारू होते)
महूख — पु. ज्येष्ठीमघ.
महूरत — पु मुहूर्त.
महेर — पु भाडण. अडचणी जाणणारा.
महेरी — स्त्री. सोजी (ताकातली).
महोच्छव, महोच्छा — पु. महोत्सव
महोदय — पु मोठ भाग्य. महाराज
महोला — पु बहाणा. फसवणूक
महोसा — पु लसूण तीळ
माँ — स्त्री आई.
माँखना — क्रि. अ. रागावणें मनाला लागणे
माँग — स्त्री मागणी. भांग (डोक्यातील).
— कोखसे सुखी रहना — सौभाग्य आणि पोरे बाळे सुखी असणे.
— पटी करना — सरसे करणें
— भरी रहना — सौभाग्यवती असणे
माँग टीका — पु बिंदी
माँगन — ‘ मगन ’ पहा
माँगना — क्रि स मागणें भीक मागणें. इच्छिणें.
मांगलिक — वि मंगलकारी
पु नाटकात मंगल पद्य म्हणणारे पात्र (नटीसूत्रधार).
माँचना — क्रि अ प्रारभ होणें.
माँचा — पु पलग. खाट मचाण.
माँजर — स्त्री. हाडाचा सांपळा
माँजा — पु. पहिल्या पुराचा फेंस. (हा फेंस माशाना हानिकारक असतो
“ माँजा मनहु मीन कहँ व्यापा ”
माँझ — अव्यय मध्ये
पु. अंतर. भेद
माँझा — पु नदीमधील बेट. तुरा बुधा. पटवस्त्र.

माँझा देना — माजा करणे
माँझिल — क्रि. वि मधील
माँझी — पु नावाडी. मध्यस्थ.
माँट — पु. माठ हौद सज्जा.
माँड — स्त्री. पेज खळ
माँडना — क्रि स मळणे तिंबणे फासणें. आरंभिणे
माँदनी — स्त्री काठ गोठ
माँडयी — पु माडव मंडप मांडा
माँडा — पु सारा (डोळयातील).
माँडी — स्त्री पेज खळ
माँत — वि मस्त उद्धट हतप्रभ
माँतना — क्रि अ पागल होणें उन्मत्त होणें.
माँद — वि आजारी.
स्त्री गुहा
माँदगी — फा स्त्री आजार रोग.
माँदर — पु मृदग नर्दल
माँदा — वि आजारी. शिथिल आळशी.
माँधाता — पु सूर्यवंशीय राजा
“ मांधाताच महीपति . ”
माँपना — क्रि अ धुंदीत असणें मापणे.
माँय — अव्यय आत
माँसपेशी — स्त्री शरीराच्या आतील मासपिंड
माँसल — वि हृष्टपुष्ट
माँसु — पु महिना
माँह, माँहा, माँहि — अव्यय आत मध्ये
माई — स्त्री मातृपूजनासाठीं बनविलेला छोटा मालपुआ, कन्या
माई का लाल — शूर वीर उत्साही
माई मे थापना — पितृतुल्य सन्मान करणें.
माइका — पु माहेर.
माउल्लहम — पु माँसाचा पौष्टिक अर्क
माकूल — अ वि ठीक योग्य
— स्त्री चांगली मुलगी.
वादात जो प्रतिपक्षाचे म्हणणे कबूल करतो तो
माख — पु क्रोध अभिमान.
— मानना — फुरगुटणे.

माखन — ' मक्खन ' पहा
माखना— क्रि अ रुसणे शोधणे पस्तावणे.
माखी — स्त्री माशी
" भामिनि भइउदूध की माखी "
माघ — पु पौषानतरचा महिना.
' शिशुपालवध ' काव्याचा कर्ता
माच — पु मचाण पलग
माचना — क्रि स आरभिणें
माचल — वि हट्टी स्वच्छदी
माचा }
माची } — " माच " पहा
माछ — पु मासा
माछा — पु डास मासा
माछी — स्त्री माशी
माजरा — अ पु भानगड प्रसग
माजूफल — स्त्री मायफळ
माझी — पु नावाडी
माटा — पु चाचड तांबडा-मुंगळा
माटी होना — नष्ट होणे. निस्सार किंवा तुच्छ होणे
माठ — पु एक प्रकारची मिठाई
माठा मारना — (दूधदुभते) ताक करणे
माडना — क्रि अ माजणे ठरविणें. भटकणे
— क्रि स भूषविणें चुरगाळणें
माडा — पु माडी
वि चिंचोळें
माढी — स्त्री छोटा मठ मढी कोठडी
मातग — पु चाडाळ शबरीचा गुरु एक ऋषि
मात — स्त्री माता पराजय (बुद्धिबळाचे खेळात)
मातदिल — वि. जो फार थड नाही, व फार गरम नाही
मातना — क्रि अ मस्त होणें नशेमुळें उन्मत्त होणें
मातबर — वि विश्वासू
मातम — अ पु मृताचा शोक विषाद सुतक
मातमपुर्सी — फा स्त्री मृताच्या नातेवाइकास भेटून समाधान करणें.
मातमी — वि. शोकसूचक
मातहत — अ वि हाताखालील
माता }
मातु } — स्त्री आई देवी
मातामह — पु आजोबा (आईचे वडील).
मातुल — पु मामा
मात्रा — स्त्री परिमाण.
माथ }
माथा } — पु कपाळ.
— ठनकना — कुशका येणें डोके उठणे.
माथापच्ची करना — डोकेफोड करणें
माथे चढाना }
माथे धरना } — शिरोधार्य मानणें. सादर स्वीकार करणें.
— पटकना }
— पटीना } — गळचात घालणें. गळी बांधणें
— पर चढाना — डोक्यावर बसवून ठेवणें
— पर बल पडना— कपाळाला आठ्या पडणें.
— लेना — बरोबरीला बसविणे.
(किसी के) माथे कोई (काम) करना — कोणाच्या तरी भरवशावर काम करणें.
" सो जनु हमरे माथे काढा "
मादकता — वि. मादकपणा नशा चढण्याची स्थिति.
" कनक कनक ते सौगुनी "
" मादकता अधिकाय "
मादर — फा. स्त्री. आई.
मादरबाज — वि. सहोदर भाऊ कमालीचा लपट
मादरिया — स्त्री. आई.
" मादरिया घर बेटा आई "
मादा — फा. स्त्री मादी.
माद्दा — अ. पु. मूलतत्त्व योग्यता. पू.
माद्री — स्त्री. राजा पाडूची पत्नी. नकुल सहदेवाची आई.
माध्यम — वि. मधला. ज्ञानवाहक भाषा.
— पु कार्यसिद्धीचे साधन.
माध्वी — स्त्री. दारू.
मान — पु अभिमान सत्कार. माप. सामर्थ्य.
— मथना — गर्वपरिहार करणें
— मनाना — समजूत काढणें.
मान मोरना — मान सोडणें.
मानकच्यू — पु. कासाळू (अळू).

मानचित्र — पु. नकाशा.
मानता — स्त्री. नवस.
मानदण्ड — पु. माप राजचिन्ह पाठीचा कणा.
" स्थित पृथिव्या इव मानदड "
मानना — क्रि. अ. स्वीकारणें. कल्पना करणे समजणे
क्रि स मान्य करणे. विश्वासणे विश्वास ठेवणे
माननीय — वि पूज्य
मानपरेखा — पु आशा भरवसा.
मानमनौती — स्त्री. समजावणी विनवणी.
मानहुँ — अव्यय जसे जणू
मानिकचदी — स्त्री चिकणी सुपारी.
मानी, **माने** — पु हेतु तात्पर्य
मानुख, **मानुष**, **मानुस** — पु. मनुष्य.
मानो, **मानौं** — अव्यय जसे जणू
माफ़कत — अ स्त्री मैत्री अनुकूलता.
माफिक — वि अनुसार. योग्य
मामलत — स्त्री व्यावहारिक गोष्ट. भानगड
मामला — पु काम व्यवहार. झगडा प्रश्न
मामा — फा स्त्री. स्वैपाकीण आई
— पु मामा
मामी — स्त्री आपल्या दोषावर लक्ष न देणे
मामी पीना — वारगळणे. कचरणे नकार देणे
मामूल — अ. पु रिवाज [ठरलेली
मामूली — अ. वि सामान्य. किरकोळ
मायका — पु माहेर
मायन — पु व्याहीभोजन मातृकापूजन.
मायावाद — पु अद्वैतवाद ब्रह्माशिवाय इतर सर्व पदार्थ अनित्य व नश्वर आहेत असे मानण्याचा सिद्धान्त.
मायास्त्र — पु. विश्वामित्र ऋषीनी प्रभु रामचद्राना शिकविलेले अस्त्र.

मायिक — वि बनावट. मायावी.
मारकाट — स्त्री. लढाई
मारकेश — पु. कुडलीत लग्नापासून दुसऱ्या किंवा सातव्या गृहाचा स्वामी.
मारजार — स्त्री माजर
मायूस — अ वि निराश.
मायूसी — स्त्री. निराशा.
मार — पु कामदेव घोत्रा.
स्त्री लक्ष आघात. माळ
— अव्यय अत्यत.
मारका — पु चिन्ह. अ पु युद्ध महत्त्वाची गोष्ट. मार्मिक गोष्ट
मारकीन — पु एक कोरे नि जाड कापड.
मारग — पु मार्ग रस्ता धर्मपथ
— **मारना** — रात्रीची रस्तेलूट
मारगन — पु भिकारी
मारजन — पु स्वच्छता
मारना — क्रि. अ मारणे आदळणे
(कुछ पढकर) **मारना** — वस्तु मत्रून फेंकून मारणे
मारपेंच — पु चलाखी ठगबाजी कपट. डाव
मार लाना — लुटून आणणे
मार भगाना — पळवून लावणे
मार बैठना — अपहार करणे जिंकणे
मार लेना — अपहार करणे जिंकणे
मारा — वि गाजलेला
मारा मारा फिरना — वणवण फिरणे.
मारामार — क्रि वि अत्यंत घाईने अति त्वरेने
मारी — स्त्री प्लेग महामारी
मारुतसुत — पु हनुमान्
" मारुतसुत मैं कपि हनुमाना "
मारू — वि मारणारा आकर्षण
— **बाजा** — पु. रणवाद्य
मारे — क्रि वि योगाने मुळें
मार्गण — पु बाण शोध.
" विकाशमीयुर्जगतीशमार्गणा "
मार्गी — पु यात्रेकरू पथिक (ज्योतिषात) एखाद्या वक्रीग्रहाचे पुन्हा आपल्या मार्गावर येणे.

मार्जन – पु सफाई करणे स्नान करणे
मार्जनी – स्त्री केरसुणी
मार्जित – वि शुद्ध.
मार्तण्ड – पु मृतण्डेचा मुलगा–सूर्य
माल – पु मल्ल माल. धन
स्त्री माळा चरख्याची माळ
अ. पु उत्तम पदार्थ स्वादिष्ट भोजन.
– चीरना }
– मारना } – अपहार करणे
मालकंगूनि – स्त्री. करडकागुणी
माल-खाना – फा. पु कोठार.
मालगुजारी – स्त्री. शेतसारा.
मालटाल – पु. धन सपत्ति
मालदार – फा वि धनवान्
मालपुत्रा–मालपुवा – पु. पुरीसारखें एक गोड पक्वान्न.
माल विभाग – पु जमाबदी.
माला – स्त्री. माळ फुलाचा हार.
माला फेरना – जप करणे
मालामाल – फा वि चगळ धनवान्.
मालिक – अ पु. स्वामी पति ईश्वर.
माली – पु माळी.
फा वि आर्थिक
मालीदा – फा पु चूरमा मलीदा. मऊ लोकरीचे वस्त्र
मालूम – अ. वि जाणलेले ठाऊक
मालोपमा – स्त्री. उपमा अलकाराचा एक भेद यात एका उपमेयाची भिन्न भिन्न धर्माची अनेक उपमाने असतात.
मावस – स्त्री. अमावास्या
मावा – पु पेज. खवा. सत्त्व. निष्कर्ष.
मावासी – स्त्री लहान किल्ला गढी
माशी – पु काळसर हिरवा रग.
माशूक – अ पु प्रियकर. प्रियतम
माशूका – अ. स्त्री. प्रिया प्रियतमा
माष – पु उडीद शरीरावर काळा रग असलेला मासा.
माषपर्णी – स्त्री रानउडीद
मासी – स्त्री. मावशी
मासुरी – स्त्री दाढी. पु शत्रु
मासूम – अ. वि. कोमल. निरपराव लहान मूल
माह – अव्यय मध्ये
पु माघमास
माहताब – पु चद्र.
माहली – पु. अत पुरातील नोकर. (कचुकी) सेवक. दास.
माहवार – फा वि. मासिक
माहि – अव्यय आंत. मध्यें.
माहियत – स्त्री स्थिति.
माहिर – अ वि. ज्ञाता निपुण
माहिला – पु नावाडी.
माहीं – अव्यय. आत. मध्यें.
फा स्त्री. मासा
माहीमरातिब – पु राजाच्या पुढें हत्तीवर बसून हातात मासे किंवा ग्रहाची चिन्हे असलेली सात निशाणे.
माहीगीर – पु मासे धरणारा कोळी.
माहुर – पु विष
“ मनहुं जरे पर माहुर देई ”
मिंगना – स्त्री. बकरीची लेंडी
मिंडाई – स्त्री रगघुलाईची क्रिया
मिआद – अ स्त्री. वेळ मुदत.
– मांगना – हेलपाटे घालणे
मिआदी – वि नियतकालिक
मिकदार – अ. स्त्री. प्रमाण. माप.
मिचकाना }
मिचकारना } – क्रि स पिळणे गाळणे मिचकावणे.
मिचना – क्रि स. मिटणे वद होणे.
मिचराना – क्रि स. आळसत जेवणे
मिचलाना – क्रि अ. मळमळणे. ओकारी येणे
मिछा – पु खोटें.
मिजराब – अ स्त्री. नखी (सतारीची)
मिजाज – अ पु प्रकृति स्वभाव. प्रवृत्ति. मूळ गुण मनोदशा घमेंड
– न मिलना – ताठयानें बोलणे
– पाना – स्वभाव-ओळख होणे. प्रसन्न होणे.
– पुर्सी करना – टोमणा मारणे
– पूछना – क्षेमकुशल विचारणे

मिज़ाज़ शरीफ — वाक्य (अ.) काय ठीक आहे ना ? प्रकृती बरी आहे ना ?
मिज़ाजी — अ. पु गर्विष्ठ
मिटना — क्रि. अ नाश होणे
मिटिया — स्त्री. घागर. घडा
मिट्टी — स्त्री माती धूळ प्रेत चदनार्क
— करना — धूळधाण करणे
— का पुतला — शरीर.
— खराब होना, **— — करना**, **— पलीद करना** — दुर्दशा करणे. — धूळधाण फटफजिती करणे
— डालना — दोष झाकणे. दुर्लक्ष करणे
— देना — मूठमाती देणे.
— होना — नाश होणे.
मिट्टी का तेल — पु घासलेट
मिठबोली — पु. गोडबोल्या.
मिठरी — स्त्री. मटकी.
मिठास — स्त्री. गोडी. माधुर्य
मिठिया — स्त्री. चुवन. मुका.
मिठ्ठी — स्त्री चुवन.
मिठ — वि 'मीठा' चे सक्षिप्त रूप (हे रूप समासात येते) उ. मिठबोल
मिठबोला — वि. कपटी. वरवर गोड बोलणारा.
मिठलोना — वि कमी मीठ असलेला.
मिठ्ठू — वि गोडबोल्या मृदु बोलणारा. पु. पोपट.
मिडवारी — स्त्री सीमा. मर्यादा.
मित — वि परिमित. मोजके
" महीयासः प्रकृत्या मितभाषिण "
मिताई — स्त्री मैत्री. उ.
" ममजनकहि तोहि रही मिताई "
मिति — स्त्री तिथि
— पुगना, **— पूजना** — हुडीची मुदत भरणे
मितीकाटा — पु कटमिति व्याजाची पद्धति
मिथः — अव्यय परस्पर आपसात.
मिथुन — पु जोडी स्त्री पुरुष.
मिथ्या — वि असत्य खोटें
" कालै करमै ईश्वरै मिथ्या दोष लगाय "
मिथ्यादृष्टि — स्त्री नास्तिकता. कर्मफलापवादक ज्ञान
मिथ्याभियोग — पु. खोटा दोषारोप खोटी लढाई (खटला).
मिथ्याहार — पु प्रकृतीला न मानवेल असे भोजन
" मिथ्याहारविहाराभ्याम् । दोषा ह्यामाशयाश्रया. ।
मिनति — स्त्री. विनति. प्रार्थना
मिन्नत — अ स्त्री. प्रार्थना नवस
मिमियाई — स्त्री. नकली शिलाजित.
मिमियाना — क्रि अ मे मे करणे बकरीचा आवाज.
मियाँ — फा. पु. मालक म्हातारा. पति. मुसलमान.
— मिठ्ठू — गोडबोल्या मूर्ख
(अपने मुंह) मियाँ मिठ्ठू बनाना — स्वत ची स्वत च स्तुति करणे.
मियान — फा पु म्यान
" कढत मियानगर्त सो सुदामिनी लौ कोधि "
मियाना — फा वि मध्यम आकाराचा. मेणा
मिरग, **मिरगी** — पु हरिण मृग.
मिरगी — स्त्री. हरिणी फेपरे
मिरच, **मिरचा** — पु तिखट लाल तिखट मिरे.
मिरचदान — वऱ्हाड्याना सरबत पाजण्याची रीति
मिरजई, **मिरजाई** — स्त्री कंमरेपर्यंतचा तंग अगरखा.
मिरज़ा — पु अमीराचा मुलगा राजकुमार.
मिर्च — स्त्री मिरे लाल मिरची
मिलक — स्त्री जमिनदारी जहागिरी. सपत्ति (इस्टेट)
मिलकियात — स्त्री मिळकत सपत्ति.
मिलन — पु भेट मिसळ मैत्री
मिलनसार — वि सुशील मिळून मिसळून राहणारा

मिलना — क्रि अ मिसळणे जुळणे चिकटणे आलिंगणे भेटणे
— क्रि स प्राप्त होणे
— जुलना — भेटीगाठी होणे सारखेपणा असणे.
मिलनी — स्त्री व्याह्यानी आलिंगन देऊन परस्पर भेटण्याची रीति
मिलाई — स्त्री भेट मिसळ
मिलाजुला — वि मिसळलेला
मिलान — पु तुलना मिश्रण
— खाना — सारखेपणा असणें
— मिलाना — उपमा लागू पडणे
मिलाना — क्रि स. मिसळणे प्राप्त करणे भेटविणे जुळविणे तुलना करणे
मिलाप — पु भेट. मैत्री
मिलापी — वि सज्जन मिसळून वागणारा
मिलावट — स्त्री मिसळ खोट नुकसान
मिलैया — वि भेटणारा
मिलोना — क्रि स धार काढणे
मिल्लत — स्त्री मित्रता संघटण संप्रदाय.
मिश्र — वि मिसळलेले
—पु ब्राह्मणाची एक जात. इजिप्त.
मिश्री — स्त्री खडीसाखर
मिष्टान्न — पु गोड पक्वान्न
मिस — पु बहाणा पाखंड कपट नक्कल
मिसकीन — वि गरीब दीन. दुःखी
मिसकौट — पु गुप्त मसलत गडबडगुंडा
मिसना — क्रि अ मिळणे एकजीव होणे.
मिसर पु — 'मिश्र' पहा
मिसरा — अ पु कवितेचा एक चरण काव्यातील अवतरण
मिसरी— 'मिश्री' पहा.
"बाँस फाँसकी मीसिरी एकै भाव, विकाय"
मिसाल — स्त्री उदाहरण नमुना उपमा म्हण
मिस्तरी — पु चतुर कारागीर
मिस्तीखाना — पु लोखंडाचा कारखाना
मिस्ल — वि तुल्य समान
मिस्सा — पु भाजणी अनेक डाळीच्या पिठाचे मिश्रण
मिस्सी — स्त्री तंबाखूचे दंतमंजन
मिहंदी — स्त्री मेंदी.
मिहनत — स्त्री मेहनत
मिहना — पु. टोमणा
मिहरा — पु हिजडा
मिहराख — स्त्री नारी
मिहरी — स्त्री मोलकरीण. स्त्री.
मिहाना — क्रि अ भिजणे.
मिहानी — स्त्री स्त्री
मिहिका — पु धुके.
मिहिर — पु सूर्य चंद्र. मेघ रुई एक क्षत्रिय जात
मींगी — स्त्री गीर बी
मींच
मींचु } — स्त्री काळ मरण.
मींचना — क्रि स. चुरगळणे. मळणे. दाबणे.
मींजना — क्रि स. मर्दन करणे. दाबणे.
मींजा — पु बेसन. पिठले
मींजान — स्त्री योग-जोड (गणित). तराजू
मींजू — पु मसूर.
मींड — स्त्री. तंतुवाद्यात एकाच स्थानी दोन स्वर वाजविणे मेंड.
मीठा — वि गोड. स्वादिष्ट. मंद. साधारण. नपूंसक. भोळा प्रिय.
"मीठा मीठा कुछ नही मीठा जाकी चाह"
मीठाचावल — पु साखरभात
मीठाजहर — पु. बचनाग सोमल
मीठा तेल — पु तिळाचे तेल
मीठा नींबू — पु. महाळुंग.
मीठापानी — पु लेमोनेड.
मीठिया
मीठी } — स्त्री. चुंबन
मीठी छुरी — स्त्री विश्वासघातकी हितशत्रु
मीत — पु स्नेही मित्र
मीतन — वि एक नावाचा स्नेही
मीता — पु. मित्र.
"रघुवर मनके साँचे मीता"

मीन — पु. बारावी रास मासा
"सुखी मीन जँह नीर अगाधा"
मीन की सनीचरी — चांगलाच वाईट दिवस.
मीन मेष करना } सबबी सांगणे
— — निकालना } चिकित्सा करणे.
— होना — गडबड उडणे.
मीना — पु. मासा. एक रजपूत जाति
फा पु नीलमणि. सोनें किंवा चांदीवरील रंगाचे नकशीचे काम (नक्षीचे). मद्यपान.
मीनाबाजार — पु. दिल्लीत अकबर बादशहाने भरविलेला एक विशेष बाजार
मीनार — स्त्री मनोरा
मीमांसक — पु मीमांसाशास्त्र जाणणारा कोणत्याही विषयाची चिकित्सा करणारा.
मीर — फा. पु नेता. सरदार धर्माचार्य चढाओढीत पहिला येणारा
"फ़रजी मीरन ह्वै सकैं टेढे की तासीर"
मीरफर्श — फा पु बैठकीच्या कोपऱ्यावर ठेवलेला दगड (पेपरवेट)
मीरा — पु अंगल (खेळात).
मीरास — अ स्त्री. वडिलार्जित संपत्ति.
मीरासी — पु न्हावी वाजत्री
मील — पु मैल
मुंगरा — पु मुद्‌गल (फिरविण्याचा). खारी बुंदी. मोगरा.
मुंगोरा — पु } —मूगवडा.
मुंगौरी — स्त्री. }
मुंडचिरा } — पु डोकफोड्या (मुसलमान भिकारी).
मुंडचिरवा }
मुंडा — वि मुंडलेला. साधूचा शिष्य. शिंगें मोडलेला
—पु एक जोडा. छोटानागपूरजवळ एक हलकी जाति
मुंडाई — स्त्री केस कापण्याची (किंवा चप्पीघोट करण्याची) मजुरी
मुंडासा — स्त्री डोक्याला बांधण्याचा फेटा.
मुंडिया — पु. संन्यासी
— स्त्री एक मुंडिया (लिपि).

मुंडेर }
मुंडेरा } — स्त्री. वरवंडी (भिंतीवरील).
मुंडेरी }
मुंथा — स्त्री. वर्षभविष्य सांगण्याची एक पद्धति
मुंदना — क्रि. अ झांकणे. बुजणे
मुंदरा — पु. योग्याच्या कानातले कुंडल.
मुंदरिया } —स्त्री आंगठी. सल्ला.
मुंदरी }
मुंशी — अ पु लेखक कारकून. एक पदवी.
मुंसरिम — अ. पु. कागद नीट ठेवणारा कार्यालयातील मुख्य कारकून.
मुंसिफ — पु दिवाणी कोर्टाचा न्यायाधीश.
मुंह — पु. तोंड.
— अंधेरे — भल्या पहाटे संध्याकाळी.
— उठाना — विरोधास उभे ठाकणे.
— करना — बरोबरीने बोलणे. तोंड पाडणे
— का फूहड — कुचके बोलणारा.
— का रंग बदल जाना — लाजेने किंवा भयाने चेहरा उतरणे
— की खाना — अनादर होणे. थप्पड बसणे.
— के बल गिरना — ठोकर बसणे
— के बल के कौवे उड जाना — खिन्न होणे.
— खराब करना — अपशब्द बोलणे.
— खिल जाना — कळी उमलणे.
— खुलना } — तोंड सोडणे.
— चलना }
— गिरा लेना — तोंड वाकडे करणे.
— चढाना — रागावणे. विरोध करणे. डोक्यावर चढविणे
— चुराना — तोंड लपविणे.
— छूना — वरवर बोलणे
— ठठाना — तोंड बंद करणे.
निरुत्तर करणे
— ताकना (किसीका) } — लोभाने तोंडाकडे पाहणे.
— देखना }
चकित होणे पाठिंब्याचा विश्वास असणे
— तो देखे — शक्ति तर बघू !
— थरना — तोंड बंद करणे (लाच देऊन).

— थुथाना — गभीरपणाचा आव आणणे.
— देखेका — तोंड देखले
— धो रखना — निराश होणे
— पडना — धैर्य होणे.
मूँहपर जाना — विश्वासावर राहणे.
— पर लाना — चर्चा करणे
— पर लेना — सागणे
— पर हवाई उडना—तोंड खरकन् उतरणे
— पसरना } —लोभ वाढणे
— फैलाना } अधिक मागणे
— पीला पडना — तोंड फिक्के पडणे.
— पेट चलना — पटकी होणे
— फाडकर कहना — निर्लज्जपणे बोलणे.
— फुलाकार बैठना — घुसफुसणे
— फेरना } —तोंड फिरविणे
— मोडना } अप्रसन्न होणे
— बनाना — कपाळास आठ्या घालणे. नाक मुरडणे वेगाडणे आव आणणे
— बाकर रह जाना — तोंड वासून पाहणे
— में खून लगना } —चटावणे
— में लहू लगना }
— से जबान न होना — बोलण्याचे धैर्य नसणें.
— में दूध टपकना — कुकुले बाळ असणे.
— में पानी भर आना — तोंडाला पाणी सुटणे
— में लगाम न होना — जिभेला हाड नसणे
— मोडना — (किसी कामसे) अग काढून घेणे
— रखना — मान राखणे
— लगाना — चढवून ठेवणे
— लटकना — खाली मान घालणें.
— लटकाना } —गाल फुगविणें.
— फुलाना }
— से फूल झडना — गोड बोलणें उत्तम व्याख्यान देणें.
— से बरसना — तोंडावरून दिसून येणें
मुँह-अखरी — वि तोंडपाठ जिव्हाग्री
मुँह-चुप्पा — वि अबोल
मुँहछुट — वि फटकळ
मुँहजोर — वि वाचाळ उद्धट. दुष्ट.
मुँह-तोड — वि ठणठणीत निरुत्तर करणारे.
मुँह-दिखाई — स्त्री वधूने तोंड दाखविल्यावर तिला दिलेले धन (विवाहातील एक चाल)
मुँह-धराई — स्त्री लाच
मुँहनाल — हुक्क्याची नळी
मुँहफट — वि तोंडाळ
मुँहबोला — वि तोंडदेखले बोलणारा.
मुँहमाँगा — क्रि. वि म्हटले तितके.
मुँहाचारी — स्त्री शेखी. घमेड
मुँहामुँह — वि काठोकाठ.
मुँहासा — पु मुरुम (तारुण्यातील तोंडावर येणाऱ्या पुटकुळ्या).
मुअत्तर — वि सुगधित. सुवासिक
मुअत्तल — अ वि सस्पेंड केलेला स्थगित.
मुआ — वि मेलेले
मुआइना } —पु तपासणी देखरेख
मुआयना }
मुआफ — अ. वि क्षमा केलेले. फुकट.
मुआफिक — अ. वि प्रमाणे अनुकूल
मुआयना — पु निरीक्षण. देखरेख
मुआवजा — अ पु ऐवजी दिलेली वस्तु. बदला
मुकतई — स्त्री मुक्ति
मुकता — पु मोती. वि फार
मुकताली — स्त्री मोत्याची लडी.
मुकताहल — पु. मोती
मुकतेरा } — क्रि. वि फार.
मुकतेरो }
मुकदमा — पु. खटला.
मुकद्दर — अ पु भाग्य.
"रिजक इन्साँकी मुकद्दरके सिवा मिलता नही।"
— (रिजक याने जीविका).
मुकम्मल } —अ. वि सपूर्ण सर्वच्या सर्व
मुकम्मिल }
मुकना — पु. बिनदाताचा हत्ती. बिन मिशाचा पुरुष
क्रि अ. संपणे सुटणे
मुकरना — क्रि अ बोलणे बदलणे अग काढून घेणे.

मुकरनी } — स्त्री. अन्योक्तीची कविता
मुकरी }

मुकर्रर — अ वि निश्चित पक्का.

मुकाता — पु मक्ता

मुकाबला — अ. पु सामना. विरोध. तुलना. तोड.

मुकाम — अ. पु राहण्याची जागा मुक्काम

मुकाम देना — दारावर जाणे. मृत व्यक्तीच्या घरी जाऊन त्याच्या वशजाचे सात्वन करणे

मुकियाना — क्रि. स. बुकलणे. गुद्दे मारणे.

मुकुत } — पु. मोती.
मुकुताहल }

मुकुर — पु आरसा वकुळ.

मुकुल — पु कळी आत्मा. देह

मुक्का } पु बुक्का
मुक्की } — स्त्री बुक्की

मुक्केबाजी — स्त्री ठोसाठोशी.

मुक्त — वि बधनरहित स्वतत्र

मुक्तक — पु मोती.
— वि फुटकळ (कविता) नियमक छद

मुक्तकंठ — वि तावातावाने भाषण करणारा ज्याच्या बोलण्यात विचार बेताचाच असतो तो

मुक्तव्यापार — पु विरागी कर्मत्यागी.

मुक्तहस्त — वि खुल्या हाताने दान करणारा

मुक्ता — स्त्री मोती
"विच विच मुक्ता दाम जराये"

मुक्तिका — स्त्री एक उपनिषद्

मुखड़ा — पु तोड
"हमे मुखडा तो दिखला जाय प्यारे"

मुख़तार — अ. पु प्रतिनिधि कार्यकर्ता

मुखबिर — अ. पु बातमीदार माफीचा साक्षीदार

मुखबध — पु प्रस्तावना भूमिका.

मुखम्मस — पु. एक प्रकारची गद्यशैली.

मुखप्रक्षालन — चूळ भरून टाकणे दातण (मजन) करून तोड स्वच्छ करणे.

मुखर — वि. तोडाळ.

मुखरित — वि गर्जना करणारा बडबड्या. घोघावणारा

मुख़ालिफ़ — वि. शत्रु.

मुख़ालिफत — अ स्त्री विरोध.

मुखिया — पु पुढारी

मुख्तलिफ — अ वि निरनिराळे

मुख्तसर — अ वि. थोडें सूक्ष्म सक्षिप्त.

मुगदर — पु जोडी (व्यायामाची). एक अस्त्र.

मृगवन — पु. मठ. वनमृग

मुग्घम — वि. मोघम भ्रमपूर्ण.

मुग्ध — वि. आसक्त चकित. मूर्ख. सुंदर. मौन. भाळलेला

मुग्धा — स्त्री नवयौवना. नायिका.

मुचक — पु. लाख

मुचकुंद — पु. एक मोठा वृक्ष. एक राजा (याने इद्राला युद्धात साह्य केले).

मुचलका — पु न्यायालयात वेळेवर उपस्थित होण्याचे प्रतिज्ञापत्र

मुच्चा — पु मासाचा तुकडा.

मुछंदर — पु मिशाळ कुरूप मूर्ख.

मुज़क्कर — वि पुल्लिग

मुजरा — अ पु कलावतिणीची गाण्याची बैठक वदन आगाऊ कापून घेतलेली रक्कम

मुजरिम — अ पु आरोपी

मुज़ावर — अ पु स्मशानरक्षक (मुसलमानी).

मुझ — सर्वनाम मैं चे सामान्यरूप.
— जैसा — माझ्यासारखा.

मुझे — सर्वनाम. मला.

मुटका — पु मुकटा.

मुटाई — स्त्री स्थूलपणा. जडपणा.

मुटापा — स्त्री. अहकार

मुटासा — वि धन मिळविल्यामुळें बेपर्वा किंवा घमेंडखोर झालेला पुरुष.

मुटिया — मजुर ओझेवाला.

मुठ्ठा — पु पेंढी मूठ. दाडा पिंजऱ्याचे लाढणे.

मुठ्ठी — स्त्री मूठ.
— गरम करना — हात दाबणे. लाच देणे.

— लगाना — बुक्क्या मारणे.
मुठभडे }
मुठभेडी } — स्त्री टक्कर. युद्ध चकमक.
मुठिका — स्त्री. बुक्का
मुठिया — स्त्री मूठ दाडा
मुडकना — क्रि अ वळणे मुरकणे
मुडकुचौअल — स्त्री लठ्ठालठ्ठी
मुडना — क्रि अ वळणे वाकणे पालटणे हसणे. मुडणे
मुडला — वि डोक्याचा गोटा केलेला छप्पर नसलेले
मुडवाना — क्रि स हजामत करणे वाकविणे फिरविणे
मुडवारी — स्त्री. उसे लोखडी कठडा
मुडहर — पु डोक्यावरील पदर. एक शिरोभूषण.
मुडिया — 'मुँडिया' पहा.
मुडेर — 'मुडेर' पहा.
मुतअल्लिक — वि. सबध ठेवणारा सबद्ध.
मुतफन्नी — फा वि धूर्त नीच. कपटी
मुतर्फारिक — वि भिन्न भिन्न.
मुतलक — अ क्रि वि थोडेही. मुळीच नुसते अगदी रतीभरसुद्धा
मुतवन्ना — अ पु. दत्तक मुलगा
मुतवफ्फा — अ वि स्वर्गवासी. [विश्वस्त
मुतवल्ली — अ पु. अज्ञानाच्या सपत्तीचा
मुतसद्दी — अ पु लेखक. व्यवस्थापक मुनीम. मुत्सद्दी.
मुतसिरी — स्त्री मोत्याची माळ.
मुताबिक — अ क्रि. वि प्रमाणे अनुकूल.
मुतालबा — फा पु. देणे
मुतास — स्त्री मुतण्याची इच्छा.
मुताह — पु एक प्रकारचा अस्थायी— — विवाह (मुसलमानांत)
मुतिलाडू — पु मोतीचूर लाडू
मुतेहरा — पु. मोत्याची पोची. मनगटी
मुदर्रिस — अ पु. अध्यापक.
मुद — पु. आनद हर्ष.
"कबहि लगनि मुदमगल कारी"
मुदा — अव्यय — परतु.
स्त्री साराश. आनद.

मुदाम — फा. क्रि वि निरतर हुबेहुब
"वजाही किया कोसे रेहलत मुदाम"
मुदिर — पु मेघ ढग
मुदी — स्त्री चादणी
मुद्ग — पु मूग अन्न.
मुद्गदाली — स्त्री मुगाची डाळ
मुद्दआ — अ. पु उद्देश तात्पर्य. मुद्दा
मुद्दई — अ पु वादी शत्रु
मुद्दत — अ स्त्री फार दिवस मुदत
— से पूर्वीपासून
मुद्दालेह — अ पु. प्रतिवादी
मुद्धो — स्त्री सुरगाठ.
मुद्रास्फीति — स्त्री. चलनवाढ
मुद्राहीनता — स्त्री. निर्विकार चेहेरा. फाजिल गभीरपणा.
मुधा — क्रि. वि व्यर्थ
— पु खोटें
मुनक्का — पु. मनुका
मुनादी — अ स्त्री डांगोरा दवडी वदीची आज्ञा.
मुनाफा — अ पु लाभ. नफा
मुनिंद — पु मुनीद्र
मुन्ना }
मुन्नी } — पु बाबू ! बाळ ! इ० प्रेमाचे शब्द बालक
मुफलिस — अ वि कगाल. दरिद्री.
मुफस्सल — अ वि. सविस्तर सविवरण. विस्तृत
मुफीद — अ वि लाभदायक.
मुफ्त — अ वि. फुकट
— में — फुकटाफाकट विनाकारण
— खोर — अ वि फुकटखाऊ.
मुफ्ती — अ. पु मुसलमानपथी धर्मशास्त्री.
वि फुकटाचे.
मुबतिला — अ वि अडकलेला.
मुबालिग — वि. रुपयाच्या सख्येच्या आधी येणारा एक विशेषण शब्द केवळ
मुबारक — अ. वि शुभ मंगलकारक. लखलाभ.
मुबारक होना — चांगले होणे. सफल होणें.
मुबारकबाद — पु. धन्यवाद (हा शब्द कोणत्याही शुभ कार्याचे वेळी म्हणणे).

मुवाहिसा – अ पु वादविवाद
मुमकिन – अ. वि संभवनीय. शक्य.
मुमानियत – अ स्त्री निषेध. बंदी
मुमानी – स्त्री मामी
मुमुक्षु – वि. मोक्षाची इच्छा करणारा
मुमूर्षा – स्त्री मरण्याची इच्छा
मुमूर्षु – वि मरायला टेकलेला. मरणासन्न
मुरंडा – पु गुडदाणी.
वि सुकलेले
मुरई – स्त्री मुळी
मुरकी – स्त्री लहान तान (गाण्यात).
मुरगा – पु कोंबडा
मुरगावी – फा. स्त्री पाणकोंबडा.
मुरचंग – पु तोंडानें वाजविण्याचा बाजा
मुरछना – क्रि अ मूर्च्छित होणें गळून जाणे.
मुरजंग – पु बाजा. मोरचंग.
मुरज – पु. मृदंग पखवाज
मुरझाना – क्रि अ कोमेजणे
मुरदा – पु प्रेत
– वि मेलेले सुकलेले निस्तेज
" मुरदा बदस्त जिन्दा जो चाहिये सो कीजै "
मुरदार – फा वि अपवित्र. हीन दुबळा
मुरदासख – पु शेंदूर व शिसे जाळून तयार केली जाणारी औषधि
मुरध – पु. मारवाड
मुरना – क्रि अ. वळणें फिरणे
" मरैं न मुरैं टरैं नहि टारे "
मुरपरैना – पु फेरी काढून माल विकणाऱ्याचे गाठोडें
मुरब्बा – पु इनामी जमीन मुरवा
मुरब्बी – अ पु धनी पालक अनुभवी
मुरमुट – वि भुसभुशीत (भूमि).
मुरमुराना – क्रि स कुडुमकुडुम खाणे.
मुररिपु – पु मुरारि श्रीकृष्ण
" चक्र लिये मुररिपु को लखि "
" कै भीषम अति हर्षायें "
मुररिया – स्त्री पीळ पिळाची दोरी
मुरला – पु. मोर
मुरवा – पु टाचेचा वरचा भाग. मोर.
मुरशिद – अ पु गुरु मार्गदर्शक
मुरहा – वि मुळावर आलेला अनाथ. बदमाश मोर (डोक्यातील दागिना).
मुराडा – पु जळते लाकूड
मुराद – अ स्त्री वासना आशा मनोरथ.
– चाहना, – माँगना } – नवस करणें.
– पाना, – पूरी होना } – मनोरथ पूर्ण होणे
मुराना – क्रि स बारीक चावणें.
मुरार – पु कमळाचा देठ
मुरासा – पु कर्णफूल मुडासे
मुरी – पु मुरुडशेंग मुरडा
मुरीद – अ पु शिष्य अनुयायी. चेला
मुरुआ – ' मुरवा ' पहा
मुरुकना – क्रि अ झुकणें. मुरगाळणे. वाकणें मुरडणें
मुरुख – वि. मूर्ख
मुरेठा, मुरैठा } – पु फेटा. मुडासे.
मुरेरना – क्रि स. अकडणे फिरविणें. चुरगळणे
मुरौअत, मुरौवत } – स्त्री संकोच मर्यादा मुर्वत.
मुर्ग – फा पु पक्षी कोंबडा.
मुर्चा – पु गंज (जंग)
मुर्री – स्त्री गाठ. पीळ कनवटी
मुलकना – क्रि अ पुलकित होणे रोमांचित होणे आनंदित होणे
मुलकी – वि देशासंबंधी
मुलजिम – अ वि आरोपी अपराधी
मुलतवी – वि स्थगित तहकूब.
मुलमची – पु मुलामा देण्याचे काम करणारा
मुलम्माबाज – वि फसव्या धोकेबाज
मुलहा – वि. मुळावर आलेला. खोडकर.
मुलाकात – स्त्री भेट ओळख
मुलाकाती – वि ओळखीचा. भेटीस आलेला.
मुलाजिम – अ पु सेवक. नोकर हाताखालचा

मुलायम – अ. वि सुकुमार. मऊ. नम्र. मद नाजुक
मुलेटी } – स्त्री ज्येष्ठमध
मुलेहटी
मुलक – अ पु प्रांत देश
मुल्ला – पु (अ) मौलवी
"मुल्लाई अगर कीजे तो है मुल्लाकी यह कद्र"
मुवाक्किल – पु आपल्यासाठी वकील देणारा
मुश्क – पु सुवास कस्तुरी. मुसकी.
– स्त्री दड.
मुश्कदाना – फा पु एका वेलीचे बी (याला कस्तुरीसारखा वास येतो)
मुश्क बिलाई – पु जव्हारी माजर
मुश्किल – अ वि कठीण.
– स्त्री अडचण सकट
मुश्की – फा. वि कस्तुरी रगाचा
मुश्त – फा पु मूठ प्रभाग (हप्ता)
मुश्तबहा – अ वि सदिग्ध
मुश्ताक – अ वि इच्छा करणारा
मुषना – क्रि अ चोरीस जाणे फसणे
मुष्टि – स्त्री मूठ गुद्दा दुर्भिक्ष मल्ल
मुष्टियोग – पु रोगनाशक, बलवर्धक व शरीररक्षक अशा हठयोगाच्या काही क्रिया.
मुसकनिया
मुसकराहट
मुसकान } – स्त्री हास्य हसू. मद हास्य
मुसकानि
मुसकुराहट
मुसक्यान
मुसकराना
मुसकाना } – क्रि अ स्मित करणे गालात हसणे
मुसकुराना
मुसटी – स्त्री उदरी
मुसन्ना – अ पु लेखाची किंवा पावतीची नक्कल
मुसन्निफ – पु ग्रथलेखक
मुसमुद } – वि. उध्वस्त नष्ट झालेले
मुसमुध
मुसम्मात – वि. श्रीमती.
मुसम्मी – वि. श्रीयुत.
मुसरा – पु मोठी मुळी
मुसरी } – स्त्री उदरी. दडातील गोटी. मुळी
मुसरिया
मुसल्लम – अ वि पूर्ण सगळा.
मुसहर – पु वैदू (जातीचा)
मुसहल (मुसही) – वि रेचक
"सहलथा मुसहिल वले यह सख्त मुश्किल आ पडी"
मुसाफिर – अ. पु प्रवासी
मुसाफिरत – अ स्त्री प्रवास
मुसाहब } – अ पु राजाचा अगरक्षक. अगदी जवळचा मनुष्य
मुसाहिब
मुसीबत – अ स्त्री. सकट विपत्ति. अडचण
मुस्टड } – वि गुड. गलेलठ्ठ
मुस्टंडा
मुस्तकिल – वि दृढ अटल पक्का.
मुस्तशना – अ वि अपवादस्वरूप.
मुस्ता – स्त्री नागरमोथा.
मुस्तैद – वि सिद्ध चपळ तयार.
मुस्तौफी – अ पु आयव्ययनिरीक्षक.
मुहकमा – अ. पु खाते.
मुहताज – अ वि कगाल इच्छुक गरीब.
मुहब्बत – अ वि प्रेम. तळमळ
"मुहब्बत भी नही खाली हैं कातिलकी-[–अदावतसे"
मुहर – स्त्री मोहर छाप
मुहरा – पु पुढील भाग
–लेना – टक्कर देणे ठाण माडणे.
मुहरी – स्त्री बंदुकीचे तोंड.
मुहर्रिर – अ पु कारकून
मुहलत – अ स्त्री सवड मुदत
मुहल्ला – अ पु पेठ मोहल्ला.
मुहाना – पु खाडी.
मुहाफिज – वि सरक्षक राखण करणारा.
"मुहाफिज है खुदा जाओ सफर को"
मुहार – पु दरवाजा
मुहाला – पु चुडे भरताना पुढें घालण्याची बागडी

मुहावर / मुहाविरा — अ पु वाक्प्रचार लाक्षणिक अर्थाचे वाक्य

मुहासरा / मुहासिल / मुहासिरा — अ पु वेढा आय आवक

मुहाँसा — पु तारुण्यपिटिका (तोंडावरील)

मुहासिब — अ पु हिशेबी. गणिती कोतवाल

मुहि — सर्व. मला माझ्यासाठी

मुहिम — अ स्त्री कठीण काम युद्ध चढाई मोहीम

मूंग — उभय मूग

मूंगफली — स्त्री भुईमुगाची शेंग

मूंगा — पु पोवळे

मूंगिया — वि हिरवा. मुगी (रंगाचा)

मूंछ — स्त्री. मिशी

— उखाडना — गर्व हरण करणे

— नीची होना — फजिती होणे

— मे हँसना — गालात हंसणे (उपहासाने)

मूंछी — स्त्री एक प्रकारची बेसनाची कढी

मूंज — स्त्री. फांद्यावाचून असणारे लांबट व पातळ पाने असणारे गवत (हे गवत कुटून मऊ होते व मग त्याच्या दोऱ्या वळतात हे गवत कुटण्याचे काम अत्यंत कठीण व सक्तमजुरीचे आहे राजबंद्यानाही हे काम देत असत १९३२ साली जून-जुलै महिन्यात हे काम नाशिकच्या तुरुगात असलेल्या काव्यतीर्थ वैशंपायन गुरुजी व रामचरण नदराम सोनी (मारवाडी) या दोघा राजबंद्याना दिले होते)

मूंड — पु डोके

मूंड मारना — धडपड करणे डोके घालणे.

मूंदना — क्रि स मिटणे झाकणे

मूकना — क्रि स टाकणे सोडणे

मूखना — क्रि स चोरणे

मूचना — क्रि स सोडणे

मूजी — अ पु सैतान दुष्ट कंजूष

मूड — 'मूंड' पहा

मूडना — क्रि स मुंडण करणे.

मूढा — पु स्टूल.

मूतका दिया जलाना — चलती असणे. सद्दीचा जोर असणे.

मूतना बंद करना — सळो का पळो करणे.

मूर — पु मुळी मूळनक्षत्र. मुद्दल

मूरख — वि मूर्ख

मूरचा — पु जंग गंज

मूरत — स्त्री मूर्ति

मूरि / मूरी / मूली — स्त्री मुळी मूळ मुळा

— गाजर समझना — (किसीको) अत्यंत तुच्छ समजणे

मूस / मूसक / मूसा — पु उंदीर परमेश्वराचे सौंदर्य पाहणारे

मूसदानी — स्त्री उंदराचा पिंजरा.

मूसर — पु / मूसल — वि — मुसळ मूर्ख

मूसला — झाडाची मुळी (फांद्या नसलेली).

मूसा — पु यहुद्याचा धर्मसंस्थापक उंदीर.

मृगछाला — स्त्री हरणाचे कातडे.

मृगदाव — पु काशीजवळील सारनाथाचे दुसरे नाव. हरिणाचे कळप असलेले अरण्य

मृगी — स्त्री मिरगी फेंफरे हरिणी

मृनाल — पु कमलाचा देठ

में — अव्यय. आत ठायी बाजूने सप्तमीचा प्रत्यय

मृगया — स्त्री शिकार

"मृगया न विगीयतेनृपैरपिधर्मागममर्म पारगैः"

"वन मृगया नित खेलन जाही"

मेंगनी — स्त्री शेळीची लेंडी

मेंड — स्त्री पाळ कुंपण.

मेंडक — पु बेडूक

मेंडकी को जुकाम होना — सामान्य माणसाने मोठी हाव धरणे

मेख — पु मेष राशी मेढी

— फा स्त्री खिळा. खुंटा. मेख.

मेघनाद – पु मेघगर्जना. वरुण रावणाचा ज्येष्ठ पुत्र इद्रजित
" मेघनाद माया विरचि रथ चढिगयो अकाश "
मेघवाई – स्त्री मेघसमुदाय
मेचक – वि काळें
– पु धूर मेघ
मेचकता } – स्त्री काळा रग.
मेचकताई }
मेज़ – फा स्त्री. पटल (टेवल).
मेज़पोश – पु पटलावर (टेवलावर) घालण्याचे कापड
मेजवान – फा पु पाहुणा
मेजवानी – स्त्री पाहुण्याना दिलेले मिष्टान्न भोजन
मेट – अ पु ताडेल मजुराचा मुख्य
मेटनहार } – वि पुसून टाकणारा
मेटनहारा } नाहीसे करणारा.
मेटना – क्रि स नष्ट करणे.
मेड – 'मेड' पहा
मेंडिया – स्त्री झोपडी
मेढक – ' मेडक ' पहा
मेढा – पु एडका मेढा
मेढासिंगी – स्त्री. मेंडसिंग खरसिंग (औषधि)
मेढी – स्त्री. तीन पेडाची वेणी
मेद – पु चरबी
मेदा – अ पु उदर पक्वाशय.
मेधा – स्त्री धारणाशक्ति छप्पन छदाचा – एक भेद
मेधावी – वि तीव्र धारणाशक्ति असणारा उ० न्यायमूर्ति रानडे, न्यायमूर्ति तेलग, लो टिळक, शास्त्रज्ञ मेघनाद साही (सहा) भाष्यम् अय्यगार रँग्लर परांजपे आदि.
मेध्य – वि पवित्र
मेम – स्त्री मडम राणी (पत्त्यातील).
मेमना – पु करडू वकरू घोड्याची एक जात
मेमार – अ पु इमारत वनविणारा
मेयना – क्रि स. पिठात मोहन घालणे.
मेर } – पु मित्रता गट्टी समजूत (आपसात) तोड.
मेल }
– खाना }
– वैठना } – जमणे वरोवर वसणे.
– मिलना }
मेलना – क्रि स टाकणे सोडणे. घालणे.
मेला – पु यात्रा.
मेली – पु पुत्र सागाती. ऋणानुवधी
मेलहना – क्रि अ व्याकुळ होणे अळटळं [करणे.
मेवा – फा पु सुकामेवा फळे
मेवाटी – स्त्री खवा भरलेले एक पक्वान्न.
मेवा–फरोश – फा. पु मेवा विकणारा.
मेवासा – पु. किल्ला गड
मेवासी – पु गडकरी. सुरक्षित असलेला.
मेहदी – स्त्री. मेदी
मेह – पु ढग पाऊस वर्षाव
मेहतर – फा. पु मुसलमान झालेला भगी. एका संस्थानिकाची पदवी
मेहमान – फा. पु पाहुणा
मेहमानदारी – स्त्री आतिथ्य पाहुणचार. मेहमानी करणे (व्यग्य).
मेहर – फा स्त्री दया कृपा
मेहरा – पु नपुसक.
मेहरार } – स्त्री पत्नी.
मेहरारु }
मेहराव – अ. स्त्री महिरप
मेहरी – स्त्री. पत्नी. कामवाली.
मैं – सर्व. ' मी '
– अव्यय – आत
मै – अव्यय वरोवर
मैका – " मायका " पहा
मैंगल – पु हत्ती (माजलेला)
मैदा – पु फार बारीक दळलेले मऊ पीठ.
मैदान – पु प्रागण रणक्षेत्र
– करना – युद्ध करणे.
– मारना } – जिकणे टक्कर देणे
– लेना }
– साफ होना – मार्ग निष्कटक होणे.
– में आना – सामोरे येणे
मैंन – पु मदन भीम. मेणफळ.

मैनसिल – स्त्री. मनशीळ (एक रासायनिक औषधि)
मैना – स्त्री. माळुकी पार्वतीची आई.
मैमंत – वि मस्त. गर्विष्ठ.
मैमा – स्त्री सावत्र आई.
मैया – स्त्री आई (आदराचा शब्द)
मैरा – पु शेतातील मचाण
मैला – पु मळ बदकाची एक जात
– रखना (किसीके प्रति) – खुनशीपणाने वागणे
मैला – वि घाणेरडा दूषित.
–पु विष्ठा केरकचरा
– करना – मन खिन्न होणे मन कलुषित होणे
मैलाकुचैला – वि घामट मळलेले
मैहार – पु मठ्ठा फोडणीचे ताक
मो – 'मे' पहा
– सर्वनाम माझा
मोगरा – पु मोगरा
मोगरी – 'मुँगरी' पहा
मोछ – 'मूँछ' पहा
मोढा – पु वेताची बैठक खादा
मो – सर्वनाम मी
मोकना – 'मुकना' पहा.
मोकला, **मोकल** – वि स्वच्छंदी मोकळे ऐसपैस.
मोख – पु मोक्ष
मोखा – पु खिडकी फळी कोनाडा.
मोघ – वि निष्फल
मोच – स्त्री नस उतरणे मुरगळणे
– खाना – मुरगळणे (पाय इ)
मोचना – क्रि स सोडविणे फेंकणे. पाडणे उपटणे (केस)
पु केस उपटण्याचा चिमटा
मोचरस – पु लाल साबरीचा डाग
मोची – पु चाभार सोडविणारा
मोच्छ, **मोछ** – पु मोक्ष
मोजरा – 'मुजरा' पहा
मोजा – पु. पोटरीच्या खालचा पायाचा भाग. पायमोजा
मोट – स्त्री गाठोडें-पु. मोट
वि स्थूल. अल्पमोली.
मोट-मरदी – स्त्री श्रीमती चोचले.
मोटरी – स्त्री गठडी
मोटा – वि जाड. लठ्ठ. दाट दळदार. जाडेभरडें ढोबळ.
मोटा खाना – ओले कोरडें खाणे.
मोटा झोटा – वि. जाडें भरडे.
मोटीबुद्धि – मंदबुद्धि
मोठस – वि मूक मौन. गुपचुप.
मोड – पु वळण. वाकणे.
मोडदार – वि वाकडे तिकडे वळणदार.
मोतियो से मुंह भरना – पुष्कळसे द्रव्य देणे
मोती कूटकर भरना – चमकणे
– गरजना – मोती पिचणे मोती तडकणे.
(आँखके) मोती, **(मानसके) मोती** – अश्रु
– पिरोना – अत्यत गोड बोलणे उत्तम लिहिणे.
– से मुंह भरना – खूप पैसा देणे
मोतीझरा, **मोतीझला** – पु काजिण्या. देवी.
मोतीसिरी – स्त्री मोत्याची कठी.
मोथरा – वि कुंठित घोड्याचा एक रोग.
मोथा – पु तण
मोथी – स्त्री मेथी
मोदी – पु किराणा मालाचा व्यापारी.
मोदीखाना – पु मालाचे कोठार भडार.
मोधू – वि मूर्ख
मोन – पु पेटारा
मोना – क्रि स भिजविणे
– पु पेटारा
मोम – फा पु मेण
– वि मऊ दयाळू
मोमजाम – पु मेणकापड.
मोमबत्ती – स्त्री मेणवत्ती
मोमिन – फा. पु महमदावर विश्वास ठेवणारा मुसलमान. विणकऱ्याची एक जात
मोमिआई – फा स्त्री नकली शिलाजित.

मोमी – फा वि मेणाचे
मोयन – पु मोहन (पदार्था[illegible]).
मोर – स[illegible]नाम. माझे
– पु मोर
मोरचदा – पु. मोराच्या पंखाचा डोळा.
मोरचा – फा पु गंज (जंग) [illegible] आरशातील मळ
– जोतना } – [illegible] आघाडी मारणे
– मारना }
मोरछल – पु मोरचेल
मोरछली – पु बकुळीचे झाड
मोरन – स्त्री. मोठे [illegible] पुनळलेले दही.
मोरना – क्रि अ. लोणी काढणे
मोरनी – स्त्री लटकन नथेची टोंक
मोरवा – पु मोर
मोरा – वि. माझा (प्रा प)
मोराना – क्रि स [illegible] फिरविणे
मोल – पु मूल्य. मोल
मोलतोल करना – भाव ठरविणे.
मोष – पु मोक्ष. मुक्ति (प्रा प)
मोहड़ा – पु दर्शनी भाग
मोहताज – वि 'मोहताज' पहा ताईत (गळ्यातील)
मोहनभोग – पु एक तऱ्हेचा हलवा.
मोहर – फा. स्त्री मोहोर छाप
मोहरा – पु दर्शनी भाग आघाडीचे सैन्य सोन्या रेशमी कापड घोटण्याचा घोटा. माऱ्याची जागा. चोळीचा काठ
मोहरा लेना – सामना करणे टक्कर देणे.
मोहरी – स्त्री भांड्याचे अरुंद तोंड. विजारीचा तळवेर मोरी.
मोहरो का फटुला – पु पुतळ्याची माळ
मोहलत – अ. स्त्री सवड सुट्टी फुरसत
मोहार – पु दार
मोहासरा – पु वेढा. कोट
मोंहि } – सर्वनाम मला (प्रा प)
मोहीं }
मौंगी – स्त्री मुका मुकेपणा
मौंडा – पु छोकरा पोर
मौका – अ पु संधि घटनास्थळ
मौक़ूफ़ – अ. [illegible]
मौ[illegible]–चे–मौरि – [illegible]
मौखिक – [illegible]
मौ[illegible] – [illegible]
मौज – [illegible] मजा
– उड़ाना – मौज मारणे.
– पाना (किसीकी) – [illegible] मर्जी [illegible]
– मे आना – [illegible]
मौजा – अ पु. [illegible]
मौजी – [illegible]
मौजूद – अ वि. [illegible]
मौजूदगी – फा स्त्री. [illegible]
मौजूदा – अ वि. [illegible] प्रस्तुत. विद्यमान
मौड़ – पु [illegible]
मौत – अ स्त्री [illegible]
– का सिरपर खेलना } – [illegible]
– – – – – नाचना }
मौन – वि [illegible]. पु – मौन [illegible]
– गहना – [illegible]
– बांधना – मौन [illegible]
– संभालना – मौन [illegible]
मौनी – वि [illegible]
मौर – पु. मुकुट (विवाहातील) [illegible]
मौरना – क्रि. अ. मोहरणे बहर येणे
मौरवी } – स्त्री प्रत्यंचा धनुष्याची दोरी.
मौर्वी }
मौरूसी – अ वि परंपरागत वडिलोपार्जित
मौलवी – अ पु अरबी फारसी पंडित. मुसलमान शास्त्री
मौलसिरी – स्त्री बकुळीचे झाड
मौलाना – अ पु मुसलमानी धर्मगुरु
मौलिक – वि मूळचे स्वबुद्धीचे. नवीन.
मौसम } – अ पु मोसम. ऋतु
मौसिम }
मौसेरा – वि मावस
म्याऊ का ठौर – दुर्गम स्थान
म्यौंडी – स्त्री निगडीचे झाड.

म्लेंच्छ – पु. वर्णाश्रमरहित जात पापी

म्लिष्ट – पु अस्पष्ट वाक्य

य

य – अतस्थ वर्णातला पहिला वर्ण. याचे उच्चारण स्थान "तालु" हे आहे पु योग यश सयम

यंत्रणा – स्त्री कष्ट पीडा वेदना.

यक – वि. एक

यकंग – वि एकाग एकागी

यकटक – क्रि. वि टक लावून एकसारखे.

यकबारगी – फा क्रि. वि एकाएकी अचानक

यकसाँ – वि. एकसारखे एकाच प्रकारचे

यकायक – क्रि वि अचानक

यकीन – पु भरवसा विश्वास.

यक्ष्मा – पु क्षयरोग

यखनी – फा. स्त्री मासाचा रसा.

यच्छ – पु यक्ष

यजमान – पु. यज्ञ करणारा ब्राह्मणाना दान देणारा

यतीम – अ पु अनाथ

यत्र-तत्र – क्रि वि जिकडे तिकडे.

यथायथ, यथारथ – क्रि वि. यथायोग्य उचित.

यदि, यद्यपि – अव्यय जर.

यमधार – पु. दुधारी तरवार

यमन – पु वधन

यमनाह – पु यमराज (प्रा प).

यवनिका – स्त्री पडदा.

यवानी – स्त्री ओवा

यष्टि – स्त्री वार (३ फूट)

यह – सर्वनाम हा. ही हे.

यहाँ – क्रि वि येथें. या जगात

यही – सर्वनाम हाच हीच हेच

यहै – सर्वनाम हेही (प्रा प.)

याँ – क्रि वि. येथें (प्रा प).

या – फा अव्यय अथवा
– सर्वनाम ह्या.

याकूत – अ पु. लाल (रत्न).

यातायात – पु वाहतूक ये-जा

यात्रा – स्त्री. प्रवास प्रयाण.

यात्री – पु प्रवासी. वाटसरू.

याद – फा स्त्री. आठवण स्मरण.

यादगार – फा स्त्री स्मारक

यादगारी – फा स्त्री आठवण

याददास्त – स्त्री. आठवण. नोद स्मरणशक्ति

यानी, याने – अव्यय म्हणजे अर्थात् तात्पर्य

याम्मना – पु काजळ सुरमा

यामि – स्त्री धर्मपत्नी.

यामिका – स्त्री रात्र

यार – फा पु मित्र प्रियकर

याराना – फा पु मित्रता

यारी – फा. स्त्री मैत्री प्रेम

यासु – सर्वनाम ज्याचे जिचे (प्रा प).

याहि, याही – सर्वनाम याला हिला (प्रा. प).

युगति, युक्ति – स्त्री उपाय तर्क. प्रमाण. विचार युक्ति.

युगयुग – स्त्री किती तरी काळ

युवराई, युवराजी – पु युवराज (प्रा प).

युवा – वि. तरुण

यू – अव्यय असे

यूथी – स्त्री जुई.

यूनान – पु ग्रीस देश.
"यूनान का सिकदर फारिस का शाहदारा"

यूह – पु झुंड. समूह

ये – सर्वनाम हे ह्या ही

येकु – सर्वनाम हेही

ये तो – वि हेतर एवढे

येहू – अव्यय हेही

यो, यौं – अव्यय असे अशा तऱ्हेने उगीच.

यो तो – तसे पाहिले तर

योग – पु. सहकार बेरीज. सयोग वैराग्य.

योगदान — पु योग सहकार

योधापन — पु शौर्य

यौंहि
यौंही } —उगीचच विनाकारण (प्रा प).

यौं — सर्वनाम. 'यह' पहा

यौगिक — वि मूळधातूवरून निघणारा अर्थ.

यौतक — पु हुंडा

यौत्सना — स्त्री. चांदणी रात्र

यौन — वि. लैंगिक, कामुक

र

र — अंतस्थ वर्णांतला दुसरा वर्ण याचे उच्चारणस्थान मूर्धा (जिव्हाग्र तालूला ज्या ठिकाणी टेकते ती जागा) कामाग्नि आग सतारीचा एक बोल

रंक — पु गरीब

रंग — पु वर्ण शोभा छटा प्रभाव. क्रीडा आनंद

रंग आ जाना — रंग चढणे

— उडना (चेहरेका)
— उतर जाना (") } — तोंड खरकन् उतरणे. फिक्कें पडणे.

— करना — चैन करणे

— काछना — मार्गाला लागणे

— चढना — धुंदी वाढत जाणे

— चूना
— टपकना } — तारुण्य मुसमुसणे.

— जमना — प्रभाव पडणे

— जमाना
— बांधना } — धाक बसविणे. छाप पाडणे

— दिखाना — छाप पाडणे.

— देखना — रागरंग पाहणे

— निखरना — चेहरा खुलणे

— बदलना (चेहरेका) — रागावणे

— बिगडना — वाईट स्थिति येणे.

रंग मचाना — रणधुमाळी माजविणे दंगल उडविणे

— मारना — जय मिळविणे

— रखना — महत्त्व टिकविणे.

— रचना — उत्सव करणे

— रलना — चैन उडविणे

— रातना — गाढ प्रेम करणे. परम मैत्री करणे.

— लगना — अधिकाराचा मद येणे

— लाना — प्रभाव पाडणे.

रंगढंग — पु. पद्धत दशा चालचलणूक.

रंगत — स्त्री आनंद मौज. दशा.

रंगतरा — पु नारिंग

रंगना — क्रि स. रंगविणे प्रेमात अडकविणें. — क्रि अ आसक्त होणे

रंग-विरंगा — वि रंगीबेरंगी.

रंगमंच — पु व्यासपीठ रंगभूमि

रंगरली — स्त्री क्रीडा आनंदोत्सव चैन.

रंगरसिया — पु रसिक विलासी.

रंगराज — पु. श्रीकृष्ण

रंगराता — वि. प्रेमळ

रंगराग — पु रागरंग.

रंगरावा — वि प्रसन्न रंगलेला.

रंगरूट — नवीन भरती केलेला शिपाई. (रिक्रूट)

रंगरेज — फा पु रंगारी.
"छीपी औ रंगरेज ते नित्य होति तकरार"

रंगरेली — "रंगरली" पहा.

रंगवाई
रंगाई } — स्त्री रंगविण्याची मजुरी.

रंगसाज — फा पु कोणत्याही वस्तूवर रंग चढविणारा. रंगक (पेंटर)

रंगामेजी — स्त्री खुलवून सांगणे.

रंगी — वि आनंदी विनोदी.

रंगीन — फा वि रंगीत मजेदार

रंगीला — वि रसिक आनंदी रंगेल सुंदर.

रंगोपजीवी — पु नट

रंच
रंचक } — वि थोडें किंचित्

रंज — फा. पु. विषाद खेद

रंजक — वि रंजविणारा हसविणारा
— स्त्री. ज्वालाग्राही पदार्थ. तोड्याच्या बंदुकीची दारू.

रंजना — क्रि स खुलविणे भजणे
रजित — वि रगलेले आनदित अनुरक्त
रजिश } — फा स्त्री वैर मनाचा
रंजीदगी } सकोच खिन्नता
रंजीदा — फा वि शोकाकुल दु खी
रडापा — पु वैधव्य
रँडुआ } — पु विधुर
रँडवा }
रँति — स्त्री क्रीडा
रंद — पु झरोका (किल्ल्याच्या भिती-
तील) वदूक किंवा तोफेसाठी केलेले
छिद्र
रंदना — क्रि स रधणे
रदा — पु रधा
रंधक — पु सैपाकी
रंभा — स्त्री अप्सरा वेश्या केळे उत्तर
दिशा
पु —पहार
रभाना — क्रि अ हवरणे
रँहचटा — वि हावरा लोलुप
"रूप रँहचटे लगि रहे"
रइनि — स्त्री रात्र
रई — स्त्री रवी भरडा रवा
वि —सयुक्त अनुरक्त
रईस — अ पु श्रीमत श्रेष्ठी प्राताधिकारी
रउताई — स्त्री स्वामित्व मिळकत
रउरे — सर्वनाम 'आप'
रकत — पु रक्त
— वि लाल
रकत के आँसू — अतिशय दु खाने रडणे
रकताक — पु पोवळें केशर रक्तचदन
रकबा — पु क्षेत्रफळ
रकम — अ स्त्री लिखाण मोहोर सपत्ति
वृत्तता
— के — नाना प्रकारचें
रकाब — फा स्त्री रिकिब
रकाव पर (मे) पैर रखना — चालायला
पूर्ण तयार होणे
रकावदार — हलवाई
रकाबी — फा स्त्री वशी ताटली

रकीब — अ पु प्रेमातील प्रतिस्पर्धी.
रक्तार्श — पु रक्ती मूळव्याध
रक्षामगल — पु भूतबाधेपासून रक्षण
व्हावे म्हणून केलेली धार्मिक क्रिया.
रक्षित — वि राखीव
रख — स्त्री कुरण
रखना — क्रि म ठेवणे रक्षण करणे.
टिकणे सोगविणे गहाण ठेवणे
रखनी — स्त्री रखेली उपपत्नी
रखरखाव — पु व्यर्थ नाश न होऊ देणे
रखला — पु लहान तोफ तोफेची गाडी
रखवार }
रखवाला } — पु. रक्षण पहारेकरी
रखवैया }
रखिया — पु राख राखी रक्षक
रखैय्या — पु रक्षक
रखेली — स्त्री ठेवलेली स्त्री उपपत्नी
रग — फा. नाडी शिर
— दबना — दाबात असणे हातातले
बाहुले बनणे
— रग फडकना — आवेशात येणे
रगड — स्त्री घर्षण घसारा झगडा चिन्ह
रगडना — क्रि स घासणे चिरडणे
भरडणे नष्ट करणे अतिश्रम करणे
रगडा — पु घर्षण अतिश्रम काजळ
रगपट्ठा — पु स्नायु
रगरेशा — पु पानाची शीर मर्म सपूर्ण
भाग
— जानना — अडी पिल्ली माहीत असणे.
रगाना — क्रि अ शात होणे
क्रि स गप्प बसविणे
रगेटना } — क्रि स पळविणे पाठलाग
रगेदना } करणे झोड उठविणे
रघुराई — पु रामचद्र
रचक — 'रचक' पहा
रचना — क्रि स अ रगविणे खुलणे
सजविणे अनुरक्त होणे
रचयिता — पु रचणार ले क
रचाना — क्रि स हातपाय रगविणे तोड
लाल करणे सुदर वनविणे.
रचिरचि — क्रि वि अत्यत कौशल्याने.

रच्छस – पु राक्षस
रच्छा – स्त्री रक्षण
रजत – स्त्री चांदी रुपे रक्त
वि – पांढरे. लाल
रजना – स्त्री राळ धूप
– क्रि अ रंगणे
रजबहा – पु गुरामुळे मळलेली वाट
मुख्य नळ (मेन पाइप)
रजवाडा } – पु संस्थान राजा दरबार
रजवार }
रजा – अ स्त्री इच्छा अनुमति.
रजई } – स्त्री रजई राजाज्ञा
रजाई } इच्छा सुट्टी
रजाय }
"चलै सीस धरि भूप रजाई"
रजामन्द – फा वि एकमत असलेला
मान्य करणारा.
रजाय } – स्त्री राजाज्ञा इच्छा
रजायसु }
रजील – अ वि नीच हलक्या जातीचा
रट – स्त्री ध्यास घोष
– लगाना – पुन्हा पुन्हा सांगणे
रटन – पु घोष पुन्हा पुन्हा म्हणणे
रटना – क्रि स घोकणे पुनरुक्ति करणे.
वडवडणे तोडपाठ म्हणणे.
रज्ज – स्त्री धूळ रात्र प्रकाश
– पु चांदी रज (स्त्रियांचे).
रठ – वि शुष्क सुकलेला.
रणसिंघा – पु तुतारी रणशिंग.
रणित – क्रि. वि निनादित
रतजगा – पु जागरण विहार
रतन – पु रत्न
"रतन रमा रन रेत मे"
"ककर बिनि बिनि खाय"
रतनज्योति – स्त्री एक प्रकारचे रान एक
झुडुप (याच्या मुळाचा लाल रंग
निघतो)
रतनाकर – पु समुद्र
रतनार } – वि तावूस
रतनारा }
रतनारी – पु एक धान्य लाली

रतनिया – पु तांदुळाची एक जात
रतवाही – स्त्री रखेली अव्यय–रातोरात.
रताना – अ क्रि आसक्त होणे कामातुर
होणे
रतायनी – स्त्री वेश्या
रतिक – क्रि वि. किंचित् थोडेसे.
रतिनाह – पु मदन (प्रा प)
रतियाना – क्रि अ. प्रेम करणे
रतिराइ } – पु मदन.
रतिराई }
रती – मदनाची बायको रति कांति.
संभोग गुंज
क्रि. वि थोडेसे
– चमकना – प्रभाव पडणे
रतीवंत – पु भाग्यवान्
रतुआ – पु कीड
रतोपल – पु लाल दगड लाल कमल
रतौंधी – स्त्री रातांधळे
रत्त – पु रक्त
रत्ती – स्त्री गुंज. शोभा
– भर – रेसभर किंचित्
रत्थी – स्त्री तिरडी.
रद } – फा दात
रदन } – पु रद्द निरुपयोगी
रदछद } – पु ओठ चुंबनातील
रदच्छद } दाताचे वण.
रदपट }
रददान }
रद्द – अ वि टाकलेले बदललेले
रद्दा – पु थर रद्दा
रद्दी – फा वि निकामी व्यर्थ
"जिस्म तो रद्दी महज बेकार है"
रन – पु युद्ध जंगल सरोवर. ओसाड
प्रदेश
रनकना } – क्रि अ झणत्कार होणे
रनना } रुणझुणणे
रनबका } – पु योद्धा वीर.
रनबाँकुरा }
रनबन – पु घोर जंगल नाश.
रनवास } – पु अंत पुर
रनिवास }

रपट } — स्त्री उतार घसरणी. धाव
रपट्टा } रिपोर्ट.
रपटना — क्रि अ वेगाने धावणे. उतरणीस लागणे
रफल — स्त्री रायफल काडतुसी बदूक लेप (पाघरण्याचा)
रफा — अ वि काढून टाकलेले शात
रफू — अ पु फाटलेल्या सतरज्या वगैरे दोऱ्याने भरून बेमालूम सांधणे
रफू-चक्कर — वि पसार अदृश्य
रफ़्ता-रफ़्ता } — फा क्रि वि हळूहळू
रफ़्ते-रफ़्ते }
रफ़्तनी — फा स्त्री निर्यात माल
रब — अ पु ईश्वर
रबड — पु रबर
स्त्री श्रम थकवा
रबडी — स्त्री बासुंदी
रबदा — पु कष्ट चिखल
रबाना — पु झाझऱ्याचा डफ
रबाब — अ पु हाडकाच्या नखीने वाजविण्याचे मेडोलीनसारखे वाद्य (पठाणाचे फार आवडते असते)
रबी — स्त्री वसत ऋतूत निघणारे पीक
रबूत — अ पु अभ्यास सबध वाक्प्रचार
रमक — स्त्री तरग झोका आदोलन
रमकना — क्रि अ झोका घेणे डुलत चालणे
रमचेरा — पु सेवक
रमठ — पु हिंग
रमणीक — वि रमणीय चागले
रमता } — वि भटक्या
रमतेराम }
" रमताजोगी वहता पानी "
रमना — क्रि अ रमणे सहल करणे चालू लागणे
— पु कुरण बाग सुदर स्थान
रमनीक — वि रमणीय
रमन्ना — पु प्रवेशपत्र
रमल — अ पु फाशानी वर्तविण्याचे फलज्योतिष
रमास — स्त्री चवळी (कडधान्य)
रमूज — स्त्री खूण. रहस्य. कोडे कटाक्ष.
रमती — स्त्री शेतकामातील सहायता.
रमैनी — स्त्री कबीराच्या बीजक ग्रथाचा एक खड
रमैया — पु राम ईश्वर
— वि रमणारा
रम्हाना — क्रि अ हबरणे
रय — पु बळ वेग प्रवाह
रयन — स्त्री रात्र
रयना — क्रि स रगविणे भेटणे
रय्यत — स्त्री प्रजा जनता
रय्या — पु राजा
ररकार — पु अनुहतध्वनि
रर — स्त्री ध्यास घोकणी
ररकना — क्रि अ बोचणे सलणे
ररना — क्रि अ घोकणे कावकाव करणे.
ररिहा — पु एक पक्षी चिकट भिकारी.
ररी — वि लतकोडगा नीच तुच्छ
रल } — पु आनद कोठडी
रलक }
रल्लक — पु मऊ लोकरीची घोगडी.
रलना — क्रि अ मिसळून जाणे.
रली — स्त्री विहार आनद खेळणे
रलूल — पु गोगाट लोढा
रवकना — क्रि अ उड्या मारणे उसळणे.
रवताई — स्त्री स्वामित्व राजेपणा. अधिकार
रवन — पु स्वामी पति
वि रमणारा खेळणारा रमणीय
रवना — क्रि अ क्रीडा करणे आवाज करणे
— पु रावण
रवनि } — स्त्री सुदर स्त्री पत्नी
रवनी }
रवन्ना — पु परवाना बीजक (मालाचे).
रवाँ — फा वि योग्य प्रचलित
रवाँस — 'रमास' पहा
रवा — पु कण तुकडा सोजी शुद्ध सोने. काळजी
रवाज — फा स्त्री रीति. पद्धति परिपाठ

रवादार — फा वि. लिप्ताळा मिघा सबधी आश्रित रवाळ
रवानी — फा स्त्री प्रवाह गति
रवायत — अ स्त्री म्हण
रवारवी — स्त्री घाई
रविक — पु झाड
रविकुल — पु सूर्यवश
रविचचल — पु काशीचे एक लोलार्कतीर्थ
रविजा }
रवितनया } — स्त्री यमुना
"रवितनयातट कदम वृक्ष मोहत छबिछावो"
रविपूत — पु यम शनि. सुग्रीव कर्ण अश्विनीकुमार
रविश — फा स्त्री पद्धति चाल वाफयाच्या भोवतालची वाट
रविसुअन }
रविसुवन } — पु सूर्यपुत्र (प्रा प)
रवैया — पु. 'रविश' पहा
रश्क — फा पु ईर्षा कटुता
रस — क्रि वि हळूहळू
— पु गोडी प्रेमरस रस
— **चलाना** — उकळता उसाचा रस ढवळणे
— **भाजना** }
— **भीगना** } — तारुण्यात येणे
— **रंग** — पु क्रीडा
रसरीति — स्त्री प्रेमपूर्ण वर्तन
रसकौरा — पु रसगुल्ला एक मिठाई
रसगुनी — पु काव्य व सगीत जाणणारा
रसद — वि स्वादिष्ट
फा. स्त्री खाण्यापिण्याची सामुग्री.
(हिस्सा) **रसद** — कच्चे धान्य
रसना — क्रि अ पाणी सुटणे रसरसणे रस घेणे
— स्त्री जीभ
रसना तालुसे लगाना — बोलणे बद करणे.
रस-रस या रसे रसे — हळूहळू
"रस-रस सूख सरित रसपानी"
रसभरी — स्त्री रासबरीचे फळ
रसभीना — वि रसाळ रसपूर्ण
रसम — फा स्त्री चाल परिपाठ
रसमसा — वि. रसरशीत अनुरक्त.
रसमि — स्त्री किरण (प्रा प).
रसराय — पु पारा शृगाररस
रसरी — स्त्री सुतळी दोरी
रसल — वि रसाळ
रसवाद — पु मनोरजक गप्पा
"कागा वैठे करत हैं कोयलको रसवाद"
रस्म — 'रसम' पहा.
रसाजन — पु शेवगा.
रसा — स्त्री पृथ्वी. जीभ
पु रसा
रसाइनी — पु रसायनशास्त्रवेत्ता
रसाल — पु आबा ऊस फणस गहू कर-हणील
वि रसाळ सुदर
रसाकार — वि ममालेदार
रसावर }
रसावल } — पु गूळभात.
रसिआऊर } (लग्नातील एक गाणे)
रसालस — पु. कौतुक.
रसिया — वि }
रसी — पु. } रसिक. एक होळीचें गाणे.
रसीद — फा स्त्री पावती
रसील }
रसीला } — वि. रसदार रसिक. सुदर
रसूल — अ. पु पैगबर.
"रसूल पैगबर जान वसीठ"
रसोइया — पु स्वयपाकी
रसोई }
रसोय } — स्त्री स्वैपाक स्वैपाकघर
— **जीमना** — जेवणे
— **तपना** — स्वैंपाक करणे.
रसोन — पु लसूण
रसौन — पु दारूहळदीचा ओढा.
रसौर — पु उसाच्या रसात शिजविलेले तादूळ
रसौली — स्त्री सधिस्थानावर गाठी होण्याचा रोग
रस्सा — पु दोरखड नाडा दोर
रस्सी — स्त्री दोरी सुतळी.
रहँकला — पु तोफेची गाडी.

रहँचटा — पु. प्रेमाचा छद
रहँट — पु रहाट (पाण्याचा)
रहँटा — पु चरखा
रहचह — स्त्री चिवचिव
रह जाना — शिल्लक राहणे थकणे भारावणे
रहन — स्त्री राहणी आचार. हरभऱ्याची कोरडी भाजी.
रहन-सहन — पु राहणी परिपाठ
रहना — क्रि अ. राहणे स्थिरावणे ठरणे असणे टिकणे
रहनि — 'रहन' पहा
रहम — अ पु दया. करुणा
रहलू — स्त्री रस्त्याने चालणारा.
रहसना — क्रि अ प्रसन्न होणे
रहस-बधावा — पु अहेर
रहाइ — स्त्री निवास राहण्याची जागा
रहाई — स्त्री चैन आराम.
रहान — पु स्थिति
रहाना — क्रि अ असणे रखणे
रहावन — स्त्री गुराचा अड्डा
रहा-सहा — वि उरलेसुरले
रहिला — पु हरभरा धान्य
रहीम — अ वि. दयाळू
अ पु ईश्वर
रहीम खान खाना अबदुल — हिन्दीचे एक प्रसिद्ध कवि
रहुवा — पु पोटावारी राहिलेला नोकर
राँक — वि कगाल दीन
राँग, राँगा — पु. जस्त कथील रग
राँच — अव्यय किंचित्
राँचना — क्रि अ चाहणे प्रेम करणे प्रभावित होणे रचणे
राजना — क्रि. अ काजळ फासणे डाग देणे (भाड्यास)
राँटा — पु टिटवी
राँढना — क्रि स आक्रदणे
राँध — पु शेजार. क्रि. वि जवळ
राँधना — क्रि स शिजविणे
राँभना — क्रि. अ. हबरणे.
राइ — पु. सरदार राजा.
राई — स्त्री मोहरी पु राजा
— नोन उतारना — दृष्ट काढणे
— का पहाड बनाना, — से पर्वत करना — राईचा पर्वत करणे
— काई करना — चक्काचूर करणे
राऊ, राऊत, राउ — पु. राजा वीर
राउर — पु. अत पुर
— सर्वनाम — आपले
राउल — पु राजकुलोत्पन्न व्यक्ति
राकस — पु राक्षस
राकसिन, राकसी — स्त्री राक्षसी
राका — स्त्री पौर्णिमेची रात्र
राखना — क्रि स राखणे लपविणे. अडविणे दाखविणे
राग अलापना (अपना अपना) — स्वत सबधीच बोलत राहणे आपलेच घोडें दामटणे
रागलाग बैठना — वस्तान बसणे रागरग जुळणे
राग लगाना — लावण लावणे
राचना — क्रि स रचणे सजविणे
क्रि अ रगून जाणे मग्न होणे
राछ — पु फणी (हातमागाची) मिरवणूक. वरात
राज़ — फा पु रहस्य
राज — पु राज्य. सत्ता. गवडी. सस्थान. कारकीर्द राजा
— राजना — राज्य करणे
राजगीर — क्रि अ गवडी
राजदत — पु. इतर दातापेक्षा खूप मोठा मधला दात
राजना — क्रि अ शोभणे असणे.
राजबाहा — पु कालवा (सर्वांत मोठा)
राजमान — वि. वमलेला
राजसारस — पु मोर.

राजराज – पु कुबेर चद्रसम्राट
राजस्व – पु. सरकारी कर
राजिका – स्त्री ओळ. रेपा मोहरी.
राजिव } – पु कमळ.
राजीव
राजी – स्त्री. ओळ पक्ती
राजी – अ वि सुखी प्रसन्न अनुकूल
राजीनामा – फा पु स्वीकृतिपत्र कबूलायत
राटुल – पु मोठा तराजू वजनाचा काटा
राट – पु राजा
राठ – पु राजा राज्य
राड – वि निरुपयोगी भेदरट
राढ – स्त्री आरोळी लढाई
रति } – स्त्री रात्र
रातडी
रातरी
रातना – क्रि अ लाल रगणे आसक्त होणे
राता – वि ताबडे रंगलेले आसक्त
रातिचर – पु राक्षस.
रातिब – अ पु गुराचे खाणे
रातुल – वि. ताबडे.
राध – स्त्री सिद्धि साधन
पु कानातील मळ
राधना – क्रि स आराधना करणे. काम करून घेणे
राधे फँसुवा – पु. कवडयाचा एक खेळ
रान – फा स्त्री माडी
राबडी – स्त्री बासुदी आटीव दूध
रामशरण होना – विरक्त होणे मरणे
रामराम करके – मोठ्या कष्टाने.
राम राम सत हो जाना – स्वर्गवासी होणे
रामकहानी – स्त्री रडगाणे
रामधनी – स्त्री हिंदु वेश्या
रामतरोई – पु भेंडी
रामता – स्त्री सुदरता
रामति – पु भिक्षेसाठी इकडे तिकडे भटकणे
रामदल – पु रामचद्राची वानरसेना
रामदाना – पु राजगिरा.
रामधाम – पु वैकुठ.
रामनामी – पु रामनाम छापलेले वस्त्र. साधूचा एक पथ गळयातील एक दागिना एक माळ
रामबाण – वि त्वरित गुण देणारी अमोघ औपधि
रामबाँस – पु घायपात
रामरज – स्त्री पिवडी
रामरस – पु मीठ
रामशर – पु सरकडा बोरू
रामसनेही – पु वैष्णवाचा एक पथ
रामसुंदर – स्त्री एक नौका
रामा – स्त्री सुदर स्त्री. नदी उपजातिवृत्त. " सौंदर्यदूरीकृतरामरामे काथागक. कासममीर सर्प "
रामिल – पु पति कामदेव.
राय – पु राजा सरदार.
फा. स्त्री मत अभिप्राय.
रायज – अ. वि. प्रचलित
रायभोग – पु दुपारचा नैवेद्य किंवा भोजन
रायमानीया – पु एक तादूळ
रायरासि – स्त्री राजाचा खजिना
रायसन – पु रासना. रास्ना (औषधि)
रायसा – पु पृथ्वीराजरासो तटा
रार } – स्त्री. तटा. भाडण
रारि
राल – स्त्री लाळ. राळ
– गिरना } – तोडाला पाणी सुटणे अतिलोभ करणे
– चूना
– टपकना
रावटी – स्त्री एक दगड. राहुटी
रावत – पु सामत सरदार
रावना – क्रि स रडविणे
रावर } – सर्वनाम–आपला
रावरा } पु अत.पुर राजवाडा
रावरी
रावल – पु राजवाडा अत पुर सरदार.
राशन – पु शिधावाटप.

रास – स्त्री श्रीकृष्णाचा एक खेळ.
समूह रास गुराची झुंड व्याज दत्तक
अ स्त्री – लगाम सूत्र
वि – अनुकूल
उ "घोडे की सवारी तो उन्हे रास नही है"
रासन – 'रायसन' पहा.
रासी – पु मध्यम
रासो / **रासौ** – पु राजाचे चरित्र (पद्यमय)
रास्ता – फा पु. वाट. मार्ग रस्ता उपाय रीति पद्धति.
– नापना / **– पकडना** / **– लेना** – चालू लागणे निघून जाणे
– बताना – टाळणे काढून देणे युक्ति सागणे
रास्ना – 'रायसन' पहा
राह – पु राहू
– फा स्त्री वाट मार्ग रोहू मास
– पडना – धाड पडणे
(अपनी) राह जाना – आपल्या मतलवाचे तेवढे ध्यान ठेवणे
राहखर्च – पु रस्ता खर्च
राहगीर – फा पु प्रवासी पाथस्थ
राहचौरंगी – स्त्री चव्हाटा
राहजन – पु डाकू
राहजनी – फा स्त्री फसवणूक दरोडेखोरी.
राहत – अ. स्त्री सुख विरगुळा
राहरीति – स्त्री व्यवहार रिवाज पद्धति
राही – फा पु प्रवासी यात्रेकरू
(**हमराही** – पु सागाती)
रिंगाना – क्रि स फिरविणे
रिञ्च / **रिंच** – पु पाना हत्यार
रिंद – फा पु वावदूक वर्मलड
रिंदा – वि स्वच्छदी उद्धट
रिआया – अ स्त्री प्रजा जनता.
रिऊड – पु बकऱ्याचा कळप
रिकवँच – स्त्री अळूची वडी
रिकाव – स्त्री रिकिव
रिक्थक्रम – पु परपरा वारसा
रिक्ष / **रिच्छ** – पु अस्वल नक्षत्र
रिक्षा – स्त्री लीख रिकशा गाडी
रिखभ – पु ऋषभ देव ऋषभ स्वर
रिज़क – अ पु उपजीविका
"फिक्रे रोजी है तो है रिज्क का रज्जाक कुफील"
रिजाली – स्त्री निर्लज्जता
रिजू – वि ऋजु सरळ
रिझवार / **रिझकवार** – वि गुणग्राहक आसक्त. प्रेमळ.
रिझाना – क्रि. स. रिझवणे प्रसन्न करणे.
रिझायल – वि प्रसन्न होणारा
रिझव – पु प्रसन्नता
रिझावना – 'रिझाना' पहा
रित / **रितु** – स्त्री ऋतु मोसम
रितवना – क्रि स रिकामे करणे रिचवणें
रिनिआँ / **रिनियाँ** / **रिनी** – वि कर्जदार ऋणी.
रिमझिम – स्त्री झिमझिम पावसाची सर.
रियायत – अ स्त्री. नम्रता सवलत
रियाया – 'रिआया' पहा.
रियासत – अ. स्त्री सस्थान ऐश्वर्य. राज्य
रिर – स्त्री – हट्ट
रिरना – क्रि अ गयावया करणे
रिरहा – वि विनविणारा
रिलना – क्रि अ मिसळणे घुसणे.
रिवाज – अ पु. प्रथा पद्धति
रिश्ता – फा पु नाते सबध
रिश्तेदार – फा. पु नातेवाईक.
रिश्वत – अ स्त्री लाच
रिष्ट – वि धष्टपुष्ट
रिस – स्त्री क्रोध
रिसना – क्रि स खळखळून वाहेर येणें. सथ वाहणे
रिसवाना – क्रि स चिडविणे
रिसहा – वि कोपिष्ट
रिसाना क्रि अ रागावणें चिडणें.

रिसाला – फा पु अश्वसेना. मासिक पत्र
रिसिआना / रिसियाना – क्रि अ चिडणे. रागावणे
रिसिक – स्त्री तलवार.
रिसौंहा – वि रागावलेला
रिहल – स्त्री ज्याच्यावर पुस्तक ठेवून वाचतात अशा दोन जोडलेल्या छोटया फळयाची बैठक
रिहा – फा वि सुटलेला मुक्त
रिहाई – स्त्री मुक्तता सुटका
रींकना / रींगना – क्रि अ रागणे रेगाळणे
रींधना – क्रि स शिजविणे
री – सबोधन–अग !
रीझ – स्त्री प्रसन्नता
रीझना – क्रि अ अनुरक्त होणें.
रीठ – स्त्री युद्ध तरवार.
वि अशुभ वाईट
रीढ – स्त्री पाठीचा कणा
रीतना – क्रि अ रिकामे होणें
" वूद वूद ते घट भरै टपकत रीतै सोय "
रीस / रीसी – ' रिस ' पहा
रुंड – पु धड
रुडिका – स्त्री रणागण
रुदवाना – क्रि स चिरडविणे तुडविणे
रुधना – क्रि अ अडणे हसणे अटकणे
रु – अव्यय आणि ('अरु'चे सक्षिप्तरूप)
आ – पु केस
रुआसा – वि रडवे.
रुआना – क्रि स रडविणें.
रुकना – क्रि अ अडणे.
रुकाव – पु अडथळा
रुक्का – पु चिठ्ठी कागदाचा तुकडा. कर्जरोखा
रुक्ख – पु वृक्ष
रुख – पु रोख वुद्धिवळातील हत्ती
—क्रि वि कड समोर
रुखडा – वि गुळगुळीत नसलेला
रुखसत – स्त्री निरोप सुट्टी. प्रस्थान वडतर्फी वियुक्ति.
रुखसार – पु गाल.
रुखाई – स्त्री. रूक्षपणा निष्प्रभवृत्ति कठोरपणा.
रुखाना – क्रि अ सुकणे.
रुखानी – स्त्री. गुण्या.
रुखौहाँ – वि नीरस कठोर
रुच – स्त्री चव रुचि
रुचरुच – अतिशय आवडीने
रुचा – स्त्री इच्छा
रुचिराई – स्त्री सौदर्य
रुजी – वि रोगी
रुच्य – वि सुदर मनोहर रुचिकर
रुजाली – स्त्री रोगाचा समूह कष्टच कष्ट
रुझना – क्रि अ रुजणें. अडकणें. मदन निघणें
रुझान – स्त्री प्रवृत्ति सदेह. वळण कल.
रुठ – पु राग
रुठना – क्रि स रागावणे.
रुत – स्त्री ऋतु
–पु किलबिलाट
रुदराछ / रुदराच्छ – पु रुद्राक्ष
रुद्ध – वि ज्याची गति अडविली गेली आहे असा बद
रुद्धकठ – वि. ज्याचा गळा भरून आला आहे असा
" मोगीव मनोपधिरुद्धवीर्य "
रुद्र – पु शकर ११ ही सख्या
वि.– भयकर
रुद्रावास – पु काशीपुरी शिवनिवास
रुद्री – स्त्री एकादशी.
रुधिर – पु. रक्त
रुनझुन / रुनुक-झुनुक – स्त्री रुणझुणु झकार.
रुनित – वि. रुणझुण आवाज करणारे.
रुपना – क्रि अ रुतणें रोवले जाणे
रुपल्ली / रुपुल्ली – स्त्री रुपडी
रुपहला / रूपहला – वि पाढरा रुपेरी

रुमच — पु रोमाच
रुमाली — स्त्री काचा (लगोट). छाटी
रुरआ } — पु घुबड
रुरुवा }
रुराई — स्त्री सौंदर्य
रुराना — क्रि स. रडविणे नष्ट करणे भटकणे.
रुरु — पु कस्तूरीमृग
रुलना — क्रि अ वाटणे—चूर्ण करणे
रुलाई — स्त्री रडणे
रुलाना — क्रि स रडविणे रखडणे
रुवा — पु शेवरीचा कापूस.
रुवाई — स्त्री 'रुलाई' पहा
रुवासा — वि रडवा
रुस्तम — फा पु इराणी भीम
— छिपा — लहान मूर्ति थोर कीर्ति
रुहिर — पु रक्त
रुहेला — पु बहुधा रोहिल खडात राहणारी पठाणाची एक जात
रूंगटा — पु रोमाच शरीरावरील केस
रूंघट — स्त्री मळ घाण.
रूंधना — क्रि स चारही बाजूनी घेरणे
रूई — स्त्री कापूस
रूख — पु झाड
रूखडा — पु झुडुप रोपटें
रूखा — वि शुष्क नीरस निष्प्रभ विरक्त
— पडना } —रागावणे उद्धटपणा करणे
— होना }
— सूखा — ओले कोरडें जें मिळेल ते
रूखार — पु अरण्य
रूखी — स्त्री खार (प्राणी)
रूझना — क्रि अ गुतणे
रूझा — वि रोगी
रूठना — क्रि अ रागावणे
रूठनी — वि भाडखोर
रूड़ा — वि सुदर श्रेष्ठ
रूदाद — फा स्त्री विवरण. वृत्तान्त कोर्टकचेरीची कार्यपद्धति
रूप — पु चेहरा सौदर्य वेष लक्षण स्वरूप रुपें
— बनाना }
— रखना } —वेष धारण करणे
— लेना }
— धरना } हुबेहुब रूप घेणे
— भरना } रूपरचना करणे
— हरना — लाजविणे
रूपराशि — वि सुदर मनोहर
रूपा — पु रुपें पाढरा घोडा
रूम — पु तुर्कस्थान निर्णय-पत्र
रूमटी — स्त्री बहाणा
रूमना — क्रि अ झुलणे.
रूमी — फा वि तुर्की
रूरना — क्रि अ ओरडणे
रूरा — 'रूडा' पहा
रूस — पु रशिया
रूसा — पु रोहिस गवत (रोहशेल या गवतापासून निघते)
रूसी — स्त्री भुशासारखा डोक्यातील मळ — वि रशियाचा
रूह — अ स्त्री आत्मा जीव एक अत्तर
— डोलना } नवचैतन्य आणणे
— फूकना } जागृति आणणे
— फना होना — घाबरगुडी उडणे.
रूहना — क्रि अ. उसळणे वाढणे धरणे. अडविणे
रेंकना — क्रि अ गाढवाचे ओरडणे. बेकार गाणे
रेंगटा — पु गाढवाचे पोर
रेंगना — क्रि अ सरपटणे हळूहळू चालणे.
रेंट — पु शेंबूड
रेड — एरंडाचे झाड
रेडी — स्त्री एरडी (बीज) टेटी खरबूज
रेहकना — क्रि अ रेकणे (गाढवाचे)
रेख-उठान — वि मिसरूड फुटलेला
रेख भीजना — मिसरूड फुटणे
रेखता — फा पु गजलचा एक प्रकार दक्षिणी हिन्दीचा एक छद काव्य
रेखना — क्रि स रेखाटणे खरवडणे
रेखा — स्त्री ओळ रेघ

रेखा खींचकर कहना — ठासून सागणे. प्रतिज्ञेवर सागणे
" रेखा खीच कहौं प्रणभाषी "
" रेख खिचाइ कहौ वलभाषी "
रेगिस्तान — फा पु रण (वाळूचे) मरु-प्रदेश
रेघारी — स्त्री रेघोटी चरा
(की) रेड मारना — पाय मागे ओढणे
रेतना — क्रि स कानसणे
रेतहा — पु वाळवट पुलिन
वि रेताड
रेता — पु वाळू माती वाळवट
रेती — स्त्री कानसी कानम. वाळवट
रेतीला — वि रेताड
रेनु — पु वाळू
रेल — स्त्री विपुलता लोढा. आगगाडी
रेलचिल / रेलठेल / रेलारेल } — स्त्री धक्काधक्की रेटारेटी गर्दी
रेलढेल / रेलपेल } — स्त्री रेलचेल. चगळ. धकाधकी
रेला — पु लोढा हल्ला.
रेवद — फा. पु रेवंदचीनी (औपधि वृक्ष).
रेवड — पु शेळ्यामेढ्याचा कळप लेढार
रेवडी — स्त्री. साखरेच्या पाकात तीळ टाकून बनविलेली मिठाई
रेशम — फा. पु रेशीम.
रेशा — फा पु काथ्या सालीवरील ततु आब्यातील रेशा
रेषू — पु. ईर्षा सताप
रेह — स्त्री. खार खारी माती.
रेहकल — 'रँहकल' पहा
रेहड — पु मिरके लहन बैलगाडी माळरान
रेहन — अ पु. गहाण.
रेहनदार — पु सावकार.
रेहननामा — पु गहाणखत
रेहला — पु. फुटाणे
रेहूपेहू — स्त्री विपुलता.
रेंचकुवा — पु टरधाणी (एक खेळ).
रेंतुआ — पु रायते
रैदास — पु रामानदी चाभार-शिष्य. कविराचे समकालीन साधुपुरुष.
रैन / रैनि } — स्त्री रात्र
" चली रैनिचर सैनि पराई "
रैनिचर — पु राक्षस
रैयत — अ स्त्री. प्रजा. जनता
— पु मेघ.
रैहर — पु तटा भाडण
रोआँ — पु केस लव (अगावरील).
रोगटा — पु / रोंगटी — स्त्री } — रोमाच रडी(खेळात). अन्याय अधर्म.
रोंगी — पु चवळी.
रोट — स्त्री कपट. वहाणा
रोंटिया — पु कपटी धूर्त.
रोवाँ / रोआ / रोवा } — पु रोमाच केस.
रोआई / रोवाई } — स्त्री रडारड रड.
रोक — स्त्री. मनाई अटकाव.
— पु रोकड.
रोक-टोक — स्त्री " रोक " पहा
रोकडिया — पु खजिनदार.
रोकना - क्रि स. अडविणे.
रोकू — पु विघ्नकर्ता.
रोख — पु. क्रोध रोष. [बेइमानी.
रोगदई-रोगदैया — स्त्री अन्याय. अघेर.
रोगनजोश — पु. मसालेदार मास
रोगम — पु चिकणपणा तेल.
रोगनी — स्त्री एक प्रकारची भाकरी(रोटी).
रोज — फा पु एक पशु
रोज़ — फा पु दिवस.
— अव्यय नेहमी. प्रतिदिनी
रोज़नामचा — फा पु दैनदिनी डायरी दैनिक पजी (रोजकीर्द)
रोज़मर्रा — फा अव्यय रोजच्या रोज.
— पु खडीबोली. वाक्प्रचार.
रोजा — फा पु मुसलमानाचे नक्त (उपवास).
रोज़ी — फा स्त्री रोजमुरा. पोटाला आधार.
रोझ — पु नीलगाय रोज.

रोट – पु मोठी व गोल पुरी
रोटिहा – पु पोटावारी नोकर. फुकटखाऊ
रोटी – स्त्री पोळी भाकरी अन्न
रोटी चलना – निर्वाह होणे
– कमाना – पोट भरणें
– लगना – फुकट खावयास मिळणे
रोटी-दाल / रोटी-पानी – स्त्री उपजीविका
रोटियाँ तोडना – तुकडे मोडणे
रोटीफल – पु एका झाडाचे स्वादिष्ट फळ
रोडा – पु टोला (विटेचा) दगड
रोडी – स्त्री खडी
रोडे अटकाना / रोडे डालना – विघ्न आणणे.
रोना – क्रि अ रडणे
– गाना – रडगाणे गाणे
– धोना – आरडाओरड
– पीटना – फार विलाप करणे
रोरोकर – कसे तरी करून
रोपन – पु लावणी पेरणी
रोपना – कि स रोवणे स्थापणे
– पु तेलफळ (लग्नात)
रोब – अ पु रुबाब धाक
– आना – चेहरा उजळणे
– छा जाना – दरारा वसणे
– टपकना – मुखावर तेज चमकणे
– मे आना – दुसऱ्याची छाप पडणे
रोब दिखाना – प्रभाव दाखविणे
रोब जाना – भीति नष्ट होणे
रोमथ – पु एकदां चावलेले पुन्हा चघळीत चघळीत चावणे
रोमपाट – पु लोकरीचा कपडा
रोमहर्षण – पु आनदाने केस ताठ होणे.
रोमाच – पु प्रेम, आश्चर्य, आनद वा भय इत्यादीमुळे शरीरावरील केस ताठ उभे राहणे
रोयाँ – पु केस
– पसीजना – दया येणे
रोर – स्त्री. गोगाट हुल्लड वखेडा
– वि उद्धट प्रचड

रोरा / रोल – स्त्री 'रोडा' पहा
रोरी – स्त्री धामधूम गव्हाचा रोग.
– वि सुदर
रोलना – क्रि स सपाट करणे समतल करणे
रोला – पु गोगाट तुबळ युद्ध एक छद.
रोली – स्त्री गधाचा रवा लाल रग.
रोवना – क्रि स रडणे
रोवनहार – वि रडणारा
रोवनी – धोवनी–स्त्री. आटापिटा. शोक.
रोवासा – वि रडवा-रडद्या
रोशन – फा. वि प्रकाशित प्रकट. प्रसिद्ध
रोशनचौकी – स्त्री सनई
रोशनदान – फा पु खिडकी झरोका.
रोशनाई – फा. स्त्री. शाई प्रकाश गुळगुळीतपणा
रोशनी – फा स्त्री उजेड प्रकाश.
रोस – पु रोप
रोहज – पु. डोळा
रोहू – स्त्री मोठा मासा
रौंद – स्त्री गरत चिरडण्याची क्रिया
रौंदना – क्रि स चिरडणे तुडविणे
रौ – स्त्री वेग झोक ओढ (पाण्याची).
– पु ध्वनि.
रौजा – अ पु समाधि
रौताइन – स्त्री स्वत:ची स्त्री.
रौताई – स्त्री. सरदारकी
रौध – पु चादी
रौन – पु पति
– वि रमणीय
रौनक – अ स्त्री शोभा काति.
रौनी – स्त्री सुदर स्त्री
रौरा – पु गोगाट धामधूम
– सवनाम आपला
रौरारना – क्रि स. विलाप करणे बडबडणे
रौरे – सर्वनाम आपले
रौला – पु आरडाओरड
रौलि – स्त्री. थप्पड.
रौशन – वि प्रकाशित प्रदीप्त विख्यात

रौस — स्त्री. चाल वेग. वाफ्यातील चौफेर मोकळी जागा

रौहाल — स्त्री. घोड्याची चाल किंवा एक जात

रौहिणेय — पु. बलराम.

ल

ल — तिसरा अतस्थ वर्ण उच्चारणाचे दतस्थान भूमि इद्र

लंक — स्त्री कबर लका

लंकलाट — पु एक उत्तम पाढरे वस्त्र

लंग — स्त्री लगोट
पु —लगडेपणा

लंगडा — वि लगडा

लंगर — स्त्री धीट व्यक्ति लोढणे
फा पु नागर (जहाजाचा)
रद्दी सामान

— करना — लबाडी करणे
"दौरि पुरुप के गल परै ऐसी लग ढीठ"

लोहालगर — राखून ठेवलेले रद्दी सामान

लंगरखाना — रद्दी सामानाचे ठिकाण

लंगूर — पु वानर. शेपूट

लगूरफल — पु नारळ

लंगूल — पु शेपटी

लँगोट-लँगोटा — लगोट कौपीन

लँगोटबंद — ब्रह्मचारी

लगोटिया यार — बालमित्र लगोटी(ट) मित्र

लंगोटीपर फाग खेलना — आवाक्याबाहेर खर्च करणे

लघना — क्रि अ ओलाडणे. उडी मारणे

लंठ — वि मठ्ठ अडाणी

लंडुरा — वि लाडा.

लंतरानी — स्त्री शेखी मिरविणे फुकट मोठमोठ्या वाता मारणे

लंबग्रीव — पु उट

लंबकर्ण — पु गाढव

लंबतडग — वि जो ताडाप्रमाणे फार उच असतो तो

लंबा — वि उच लाव विशाल

— करना — आपटणे पाठवून देणे

— तानना — ताणून देणे. पळून जाणे.

— होना — पाय लाव करून पडणे. पसार होणे

लबाई (लबान) — स्त्री लावी लावण. अतर

लंबी तानना — ताणून देणे. झपाट्याने निघून जाणे

लंबोतरा — वि. लावट.

लबोष्ठ — पु. उट.

लकडबग्घा — पु. चित्ता

लकडहारा — पु. लाकूडतोड्या मोळी-विक्या.

लकडा — पु ओडा

लकडी — स्त्री लाकूड लाठी

— होना (सूखकर). अतिशय वाळून जाणे.

लकदक — वि. झाडे नसलेले सपाट मैदान.

लकवा — अ पु अर्धांगवायु

लकसी — स्त्री फळे तोडण्याची आंकडी.

लकीर — पु रेघ किनार. ओळ.

— का फकीर — नाकासमोर चालणारा. गतानुगतिक.

— पीटना — अघश्रद्धेने चालणे.

लकुट
लकुटिया } — स्त्री. काठी. छडी.
लकुटी

लक्कड
लक्कर } — पु. ओडा लाकूड.

लक्का — अ. पु पख्यासारखी शेपटी असलेले कबूतर

लक्की — वि लाखी रगाचे
— पु एक घोडा लक्षाधीश.

लक्षना — क्रि स पाहणे.
— स्त्री. लक्षणा (अलकारशास्त्रात).

लक्षि — स्त्री लक्ष्मी.
— पु. लक्ष

लक्ष्य — पु उद्देश. नेम धरण्याचे स्थान.

लश्व — वि एक लाख.
—पु लाख. लक्ष प्रत्यक्ष.
"लख चौरासी भरम गँवाया"
लखन — पु. लक्ष्मण
स्त्री पाहणे
लखना — क्रि स पाहणे ताडणे
लखपती — पु लक्षाधीश.
लखलखना — क्रि अ धापा टाकणे.
लखलूट — वि खर्चिक. उधळ्या
लखाउ, **लखाऊ**, **लखाव** —पु. चिन्ह
लखिमी — स्त्री लक्ष्मी.
लखेरा — पु लाखेचे काम करणारा कारागीर
लखोट — स्त्री लाखेची बागडी
लखौटा — पु लाखेचा जुडा केशराची उटी
लखौरी — स्त्री लाखेची वस्तु मुगा. ४" × ९" ची कर्कैया वीट. लाखोली देवतेला प्रिय असणाऱ्या वृक्षाची एक लक्ष पाने (देवतेला) वाहणे.
लग — क्रि वि पर्यंत जवळ
स्त्री. प्रेम
— **अव्यय** — साठी. सह
— **कर** — मनापासून
— **चलना** — बरोबर चालणे
लगड — पु. ससाणा
लगढग — क्रि वि जवळजवळ
लगन — स्त्री. छद. ध्यान. तळमळ प्रेम
—पु विवाह—मुहूर्त. लग्नसराई मोठें ताट
— **चढना** — तिथिनिश्चय होणे.
लगनपत्री — स्त्री लग्नचिठ्ठी
लगनवट — स्त्री. 'लगन' पहा
लगना — क्रि अ लागणे वाटणे. जुळणे नीट ठेवणे टिकणे. खर्च होणे कळणे सडणे असणे. सुटणे (प्रश्न) दूध येणे (लगना ही अनेकार्थी क्रिया सस्कृतातील "कल" धातूप्रमाणे आहे)
—पु एक श्वापद लगतीवात कहना. मर्मभेदक बोलणे.
लगनी — स्त्री. ताट परात वशी
लगभग — क्रि वि बहुधा. जवळजवळ.
लगमात — स्त्री मात्रा (गुरु वा लघु). स्वरचिन्ह
लगलग — वि नाजुक. हडकुळा.
—पु. सारस.
लगव — वि खोटें निःसार
लगवार — पु प्रियकर जार.
लगातार — क्रि. वि एकसारखें अखड.
लगान — पु शेतसारा
लगाना — क्रि स लावणे जोडणे. सोडविणे (गणित इ) लावणे (आग). चिकटविणे. खर्चिणे. मारणे दूध काढणे. सागून बहकविणे.
— **बुझाना** — भाडण लावणे.
लगाकर कुछ कहना (गाली देना) — काही तरी सबब जोडून आरोप करणे.
लगार — स्त्री हप्ता क्रम भेद्या सबधी.
लगालगी — स्त्री प्रेम आवड.
लगाव — पु, **लगावट** — स्त्री, **लगावन** — स्त्री. —सबध. नाते. खर्च. लागवग
लगि, **लगु** 'लग' पहा
लगुआ, **लगुवा** —पु मित्र. प्रियकर.
लगुड — पु. सोटा छडी.
लगुर, **लगूल** 'लगर' पहा
लगे — अव्यय जवळ
— **हाथों** — त्याचबरोबर हातासरशी
लगोहाँ — वि. प्रेमी.
लग्गा — पु, **लग्गी** — स्त्री, **लग्घा** — पु — शेकाटा. आकडी (फळें तोडण्याची) झेला (आबे काढण्याचा) कामाला प्रारभ करणे
लग्घड — पु चित्ता ससाणा
लघुकाय — पु. बकरा लहान शरीराचा. नीचता.
लघुचेता — पु नीच. दुष्ट.

लघुताई – स्त्री नम्रता. लहानपणा
" लघुताई सबते भली "
लघुताई ते सब होय.
लघुपाक – पु सहज पचणारा खाद्य पदार्थ
लघुमति – वि मदमति मूर्ख
लघुशका – स्त्री लघवी
लघुहस्त – पु तरळ हाताचा झराझर बाण सोडणारा
लघ्वी – स्त्री अति छोटी अति हलकी
लचक – स्त्री लवचिकपणा लचक
लचकनि – स्त्री मुरडा लचक
लचकीला – वि लवचिक
लचना – क्रि अ लचकणे मुरडणे नमणे
लचर – वि गुळमुळीत बुळगा अस्ताव्यस्त ढिले लटपटीत
लचारी – स्त्री लाचारी.
पु नजराणा एक गाणे
लछन / लच्छन } –पु लक्षण चिन्ह.
लच्छ – पु बहाणा एक लाख
लच्छा – पु गुच्छ (तारेचा) सुळका. (कोणत्याही वस्तूचा) एक दागिना साखळी पायातली
लच्छि – स्त्री लक्ष्मी
लच्छी – पु एक घोडा
– स्त्री लक्ष्मी लगडी
लच्छेदार – वि साईची (वासुदी) गोडगोड (गोष्टी)
लजलजा – वि चपचपीत
लजाना – क्रि स लाजणे लाजविणे
लजारू / लजालू } –पु लाजाळूचे झाड
लजीला – वि लाजलेला लाजरा
लजुरी – स्त्री दोरी
लजौर / लजौहाँ } –वि. लाजाळू
लज्जत – अ स्त्री स्वाद मजा
लज्जा – स्त्री लाज शरम मानमर्यादा
" कहत सुकीया ताहि को लज्जाशील सुभाव "

लज्जावंती / लज्जावती } – स्त्री. लाजाळू
लट – स्त्री केसाची बट
– पु ज्वाला
" बदन सलोनी लटकत आवै है "
लट छिटकाना – केस मोकळे सोडणे
लटक – स्त्री नखरा मुरका
लटकन – पु नथेचा चौकडा. तुऱ्यातील रत्ने 'लटक' पहा एक वृक्ष
लटकती चाल – मुरडत चालणे
लटका – पु नखरा ढव. हावभाव. जादूटोणा.
– देना – थाप मारणे गुंगारा देणे धोका देणे
लटकील / लटकौआँ } – वि लटकलेले.
लटजीरा – पु. आघाडा.
लटना – क्रि अ जळून जाणे लडबडणे लोभविणे लीन होणे फार दमून जाणे
" कहा भानु कुछ लटि गयो "
" देखे जो न उलूक "
लटपट / लटपटा } – वि लडबडीत फरफटत. ढिलेपणाने अस्ताव्यस्त अशक्त. चुरगळलेले.
– पु चीजवस्तु
लटा – वि दुर्बळ लपट लुच्चा वाईट.
लटाई – स्त्री फिरकी (पतगाची)
लटापोट – वि मोहित आसक्त
लटी – स्त्री बैरागीण थाप
– वि – दुर्बल
लटुआ – पु भोवरा भाल्याचे टोक.
लटुक – पु छडी
लटू / लट्टू } – पु भोवरा
– होना – फिदा होणे
लटूरिया / लटूरी } – स्त्री गेंडी केशकलाप. जटा बट
लठ – पु सोटा
लठ्ठर – वि मद आळशी ढिला.
लठ्ठा – पु खोडा. वासा पाचर जाड. कापड

लठियाना – क्रि स लाठीने मारणे
लठैत – वि लाठीधारी
लठ्ठर – वि शिथिल सुस्त. ढिला. धीमा.
लडत – स्त्री लढाई ठोकाठोकी
लड़कई
लड़कखेल
लड़कपन } – पु लहानपण. पोरखेळ चचलता चपलता
लड़का – पु मुलगा
लडकों का खेल – विशेष महत्त्व नसलेली गोष्ट सहजकार्य.
लड़काई – स्त्री बालपण.
लड़का-बाला – पु. मूलबाळ कुटुब.
लड़की – स्त्री मुलगी
लडकोरी
लडकौरी } स्त्री. लेकुरवाळी
लडखडाना – क्रि अ. अडमडणे. लटपटणे. डगमगणे
लडबड – वि. बोबडे
लडबावला – वि मूर्ख अल्लड
लडाका – वि शूर वीर भाडखोर.
लडाना – क्रि स. लढविणे गुतवणे. चालविणे (वृद्धि) लाभ करणे
लडायता – वि लाडका
लडियाना – क्रि. स ओवणे गुफणे.
लडी – स्त्री. सर लड कडवे.
लड्आ – पु लाडू
लडैता – वि लाडका. आवडता लढणारा.
लड्डू – पु लाडू
– खाना (ठगके)
– खाना (मनके)
– फोडना (मनके) } वेडपटपणा करणे. मनात माडे खाणे
लढा – पु बैलगाडी
लढिया
लढी } – स्त्री छकडा हातगाडी.
लत – स्त्री खोड वाईट सवय.
लतखोर
लतखोरा
लतमार } – वि निर्लज्ज. नीच. लतकोडगा
लतर – स्त्री वेल लता
लतरा – पु. फाटका जोडा. जुना जोडा.
लतरी – स्त्री जुनी खेटरे
लताड – पु दमदाटी.
लताडना – क्रि स लाथाडणे. छळणे.
लतापता – पु झाडपान
लतियर
लतियल } – वि. लतकोडगा
लतिया – वि दुराचारी वाईट स्वभावाचा.
लतियाना – 'लताडना' पहा.
लतिहाव – पु लाथाळी
लती – वि. वाईट खोड असलेला. कुकर्मी.
लतीफ – अ वि. चागला. स्वच्छ. निर्मळ.
लत्ता – पु चिंधी फाटके वस्त्र.
– स्त्री लाथ
– लगाना
– लपेटना } –चिंध्या गुडाळणे.
लत्ती – स्त्री लाथ चिंधी पदप्रहार
दुलत्ती चलाना – घोडे बैल इत्यादीचे मागील दोन पायानी मारणे लाथा झाडणे.
लथडना – क्रि अ बरबटणे मळणे
लथपथ – वि ओलेचिंब माखलेले.
लथरना – क्रि अ अग टाकणे पहुडणे
लथर-पथर – पु ठेंचाठेंच गळचापर्यंत भरलेले
लथाडना – क्रि स खरडपट्टी काढणे. लाथाडणे
लथेडना – क्रि स चिखलात भरविणे. फरपटणे छळणे अपमानणे.
लदड-पदड – क्रि वि लडत-खडत
लदना – क्रि अ बोजा घेणे. आच्छादित होणे कैदेंत जाणे
लदाउ
लदाव } – पु बोजा पाटाई.
लदुआ
लदुवा
लद्दू } – वि लादला जाणारा.
लद्दड – वि आळशी बत्थड
लप – स्त्री लवणे (तरवारीचे) पु -ओजळ.
लपक – स्त्री झेंप ज्वाला चमक
लपकी
लपची } – स्त्री एक मासा
लपझप – वि. चचळ चपळ सावध. पटकन्.
लपट – स्त्री ज्वाला. झुळुक दरवळ.

लपटना – क्रि अ आलिंगणे. भिडणे. चिकटणे अडकणे
लपटा – पु } फोडणीचा साजा
लपटी – स्त्री } सवध
लपटीवाँ – पु कुत्रा (गवत)
लपडचटाई – स्त्री शिथिल स्तन
लपना – क्रि अ वाकणे कटाळणे लचकणे
लपरलपर होना – खायखाय सुटणे
लपलपाना – क्रि अ लळलळणे झळकणे
लपसी – स्त्री शिरा साजा लापशी कांजी.
लपाटिया – पु लबाड खोटाडया
लपाटी – स्त्री लबाडी खोटे वि –लबाड.
लपानक – वि. दुर्बळ बारीक
लपाना – क्रि स फटकारणे चमकविणे (छडी)
लपालप – वि सपासप.
"वीर अभिमन्यु की लपालप कृपानिवक्र"
लपित – वि सांगितलेले
लपेट-झपेट – स्त्री बहाणा धरपकड कुस्ती
लपेटन – स्त्री लपेटी झाकण. वेढा
लफगा – वि दुराचारी. दुश्चरित्र
लफना – क्रि अ. वाकणे लचकणे.
लफ-लफानि – स्त्री सपासप आवाज झेंप टाकणे
लफ्ज़ – अ पु शब्द
लफ्फाजी – स्त्री शब्दावडबर
लब – फा पु ओठ काठ
लब-झब – पु थाप घाई चपलता
लबडखदा – पु साहसी युवक
लबड-घटाई – स्त्री. स्तन लुळे होणे
लबड धोधों – स्त्री आरडाओरड गडबड गोंधळ अन्याय
लबडसबड – पु गडबड गप्पा
लबरघहा – वि. तिरसट
लबलबा – वि लिबलिबीत
लबादा – फा पु डगले. कापूस भरलेला पायघोळ आंगरखा सटरफटर सामानाचे गाठोडे
लबार } – वि लबाड खोटाडया
लबारा } थापेबाज
लबालब – क्रि वि काठोकाठ भरलेले ओसंडणारे
लबालेस – स्त्री तोंडदेखलेपणा
लबी – स्त्री साखरेचा पाक
लबेडना – क्रि अ भरविणे (घाण करून). लिडबिडणे
लबेदा – पु सोटा
लब्धप्रतिष्ठ – वि प्रख्यात प्रतिष्ठित.
लमक – वि लंपट कुकर्मी
लमकना – 'लपकना' पहा
लमछड } – स्त्री बंदूक उंच व्यक्ति
लमछर }
लमछोर – वि उभट.
लमटग }
लमटगा } – वि. लांबटांग्या उंचच उंच
लमतडग }
लमतडगा }
लमधी – पु व्याह्याचा बाप.
लमहा – पु क्षण
लमाना } – क्रि स लांबविणे पसरणे.
लबाना } दूर नेणे
लयन – पु विश्रांति रक्षण प्रलय. तन्मयता.
लयबालक – पु दत्तक मुलगा
लरकई } – 'लडकाई' पहा
लरकाई }
लरकना – क्रि अ मागून येणे लटकणे.
लरजना – क्रि अ थरथरणे. जळफळणे. डोलणे
लरझर – वि पुष्कळ
लरना – क्रि अ लढणे.
लरनि } – स्त्री लढाई
लराई }
लरिकाइ } – स्त्री 'लडकाई' पहा
लरिकाई }
लरिक-सलोरी – स्त्री मुलांचा एक खेळ.
लरिका – पु मुलगा
ललक – स्त्री तीव्र अभिलाषा तळमळ. चुळबुळ
ललकना – क्रि अ. उमाळा येणे हाव धरणे. चुळबुळणे लकाकणे

ललचना — क्रि अ मोहित होणे. तळमळणे
ललचाना — क्रि स लोभ धरणे मोहविणे आकर्षिणे
मन (जी) ललचाना — मोहित होणे
ललछौंहा — वि लालसर
ललनी — स्त्री वावूची नळी कुमारी माया
ललहीछठ — स्त्री भाद्रपद व ॥ ६ प्रियकर (श्रावण व ॥ ६)
ललाम — वि मनोहर
ललायन — स्त्री शेंदाणी
लला — पु लाडका मुलगा बाळ
ललाई — स्त्री लाली
ललाना — 'ललचना' पहा
ललितई / **ललिताई** — स्त्री. सौदर्य मनोहारिता
लली — स्त्री मुलगी नायिका बाळ
ललौहाँ — वि तांबडा
लल्ला — 'लला' पहा
लल्लो-चप्पो — स्त्री तोंडपुजेपणा गोड गोड थापा
लवना — क्रि स कापणी करणे
लवनाई — स्त्री लावण्य सुंदरता
लवनि / **लवनी** — स्त्री कापणी लोणी
लवर — स्त्री ज्वाला. लव
लवलासी — स्त्री प्रेमसंबंध
लवली — स्त्री रायआवळा
लवलीन — वि तल्लीन तन्मय
लवा — पु लावा पक्षी. लाही (साळीची)
लवाई — स्त्री व्यालेली गाय शेतकापणी
लवाजमा — पु आवश्यक सामुग्री सैन्य वगैरे
लवार — वि / **लवारा** — पु — खोटा लवाड / वासरू चुगली
लवासी — वि. वडबड्या थापाड्या,
लशट्म्-पशट्म् — क्रि वि कसे तरी करून उलटे पालटें
लवन / **लवण** — पु लक्ष्मण
लसकना — क्रि अ रसरसणे विलंबित [होणे हि म कोश २२

लसदार — क्रि स. चिकटविणे जोडणे — क्रि अ शोभणे विराजणे
लसनि — स्त्री शोभा स्थिति अस्तित्व
लसम — वि दूषित
लसलसा — वि चिकाळ
लसलसाना / **लसियाना** — 'लसकना' पहा.
लसा — स्त्री हळद
— वि चिकटलेले सुशोभित
"गरे मसा सोने लसा"
लसी / **लस्सी** — स्त्री लस संबंध आकर्षण. लाभयोग दुधात पाणी घालून केलेले पेय ताक
लसीला — वि सुंदर सरस
लसुनिया — पु वैडूर्यमणि लसण्या
लस्टपस्ट — क्रि वि उलटे सुलटें कसे तरी करून
लस्त — वि अशक्त थकलेला
लहक — स्त्री ज्वाला शोभा चमक
लहकना — क्रि अ झोका घेणे पेटणे प्रकाशणे झळकणे
लहकावट — स्त्री शोभा चमक दीप्ति
लहकीला — वि चकचकीत
लहकौर / **लहकौरि** — पु घास देण्याची पद्धत (लग्नात) वराला दही-साखर देण्याची पद्धत
लहजा — पु गाण्याची नि बोलण्याची ढब. उच्चार पद्धति
लहडू — पु भिरके
लहनदार — पु सावकार धनको — वि फेसाळलेले
लहना — क्रि स प्राप्त करणे भोगणे — पु उधारी
लहनी — स्त्री फळ भोग प्राप्ती तावटाचे चर्खी लावण्याचे हत्यार
"जैसी करनी होती है तैसह लहनी होय"
लहमा — पु क्षण पळ
लहर — स्त्री लाट उत्साह तरंग आवेग. लहर मौज नागमोड
लहरदार — वि नागमोडी.
लहरना — क्रि अ डोलणे फडफडणे

लहर-बहर — स्त्री चैन चगळ
लहर-पटोर — पु रेघाचे रेशमी वस्त्र
"विरह अगिनते तनुजऱ्यो"
"रहिगो लहर — पटोर"
लहरा — पु तरग मौज. सर (पावसाची) गाण्याची तान आलाप
लहराना — क्रि अ फडफडणे डोलणे. लाटा उठणे झिंगून चालणे मडकणे शोभणे आपटणे (पुन पुन्हा).
लहरिया — पु नागमोडी रेघाची साडी नागमोडी चिन्ह
लहलहा — वि. टवटवलेले प्रफुल्लित.
"ज्यो सुकृति–कीर्ति गुणी जनोकी फैलती है लहलही"
लहलहाना — क्रि अ वाऱ्याने झोंके खाणे वहरणे टवटवणे
लहलूट — वि घेऊन देणारा.
लहलोट — पु घेऊन न देणारा.
लहसन — पु. शरीरावरील काळे डाग
लहसुन — पु. लसूण.
लहसुनिया — पु वैडूर्य केतुरत्न. रुद्राक्ष.
लहाछेह — पु नाचण्याची एक पद्धत. वेगाने तुटून पडणे
लहालह — 'लहलहा' पहा
लहालोट — वि प्रसन्न. मुरकुडी वळलेला. मोहित. आनदपूर्ण.
लहास — स्त्री. प्रेत.
लहासी — स्त्री नाव ओढण्याचा दोर.
लहि } — अव्यय पर्यंत. मिळवून.
लहु }
लहुरा — वि. लहान नाजूक.
लहुरी — स्त्री वाकटया भावाची बायको — वि वयाने लहान.
लहू — पु. रक्त
— लहान होना } — रक्तबबाळ होणे
— लुहान होना }
— सूखना — तोंडचे पाणी पळणे
लहेरा — पु रगारी
लांक — स्त्री कबर ताटे (धान्याची)
लांग — स्त्री कासोटा. काचा
लांगुली — पु वानर.
लाँघना — क्रि स उल्लघणे उडून जाणे
लाइ — स्त्री आग
लाइक — वि योग्य लायक
लाई — स्त्री लाही चुगली
लाई-लुतरी — स्त्री चुगली चुगलखोर — स्त्री
लाख — वि एक लाख अतिशय हवे तेवढें. — स्त्री लाखेचा किडा लाख लाही
— से लीख होना — यथासाग घडूनही — पुण्य गाठी न पडणे
लाखना — क्रि अ लाख भरणे — क्रि स जाणणे
लाखा — वि मळकट लाल पु —लाखेच्या रगाचा घोडा
लाग — स्त्री सबध रीति. प्रेम. चढाओढ. शत्रुत्व वर्गणी भूयसीदक्षिणा. एक प्रकारचा नाच क्रि. वि —पर्यंत.
लागडांट — स्त्री वैर. स्पर्धा नाच
लागत — स्त्री. भाडवल वस्तु तयार करायला लागलेला एकूण पैसा.
लागा-लेवट — स्त्री. पळवाट. सबब
लागि } —अव्यय निमित्त. साठी. कारणे. द्वारा.
लागी }
लागू — वि. घडून येणारा खरा ठरणारा
लागे — वि. नाद असलेला
लाघव — पु लघुता तरळपणा. आरोग्य सहज—वेगानें
"राघवसमान हस्तलाघव विलोकितासु"
लाचार — फा वि अगतिक निरुपायी.
लाचारी — फा स्त्री निरुपाय. निर्धनता
लाची — स्त्री वेलदोडा
लाचीदाना — पु साखरफुटाणे
लाछन — पु. लाछन दोष अपराध
लाजा — स्त्री लाही लज्जा पत
लाजवर्दी — वि रत्नाच्या रगाचा फिकट निळ्या रगाचा.
"मोहिं न कछु वाधे कर लाजा"
लाजवाब—फा वि.निरुत्तर. अद्वितीय.मुका.
लाजिम — वि. योग्य उचित
लाजिमी — वि. आवश्यक, उचित.

लाट — स्त्री उच मोठा खाब मनोरा
 —पु मालक लॉर्ड प्रातपति
लाठी — स्त्री लाठी काठी
—चलना — मारामारी होणे
— सा मारना — कठोर बोलणे
लाड-लडेता, लाडला, लाडिला — वि अति लाडका
लात — स्त्री लाथ
 —पु लग्गा
— लगना — लग्गा साधणे
लाद — स्त्री भार आतडी पोट
लादी — स्त्री गोणी
लादू — वि भारवाहक
लानत, लानतमलामत — स्त्री धिक्कार निंदा निर्भर्त्सना
लाना — क्रि स. आणणे पुढे ठेवणे पेटविणे नष्ट करणे (हा धातु सकर्मक असून अकर्मकाप्रमाणे चालतो)
लाने — अव्यय साठी करणे
लापता — फा वि गुप्त अदृश्य पत्ता नसलेला
लापना — 'लपना' पहा
लापरवा, लापरवाह — वि निर्घोर बेपर्वा
लापसी — स्त्री लापशी साजा
लाफना — क्रि. अ घापा टाकणे
 चढणे उडी मारणे
लाबर — 'लबार' पहा
लाम — पु फौज गर्दी
लामज — पु वाळयाच्या जातीचे एक गवत
लाय — स्त्री ज्वाला आग
 — अव्यय आणून
लायकी — स्त्री सामर्थ्य विद्वत्ता
लायची — स्त्री वेलदोडा
लार — स्त्री लाळ ओळ लाड
 अव्यय — मागे, बरोबर
 वि लाडका लाल रगाचे
लारचूना — बालपण असणे
— टपकना — (हुसे) तोंडाला पाणी सुटणे
— लगाना — ळळा लावणे. अडकविणे

लाल — पु मुलगा आवडता. श्रीकृष्ण. लाड माणिक एक पक्षी
 — स्त्री इच्छा लालसा
 वि तावडे. रागावलेला
 पहिला राजा (खेळात)
लालपीला पडना —, —पीला होना — — सतापणे
— होना — पुष्कळ पैसा मिळाल्याने प्रसन्न होणे खेळात जिकणे सोंगटी निजणे.
लालघुसरैल — वि लालचुटुक
लालच — पु लोभ लालसा
लालचहा, लालची — वि लोभी लोलुप
लालटेन — स्त्री कदील
लालन — पु लाडका मुलगा लाड
लाल — बुझक्कड — पु अनर्थ करणारा (बोलण्याचा)
लालमन — पु श्रीकृष्ण माणिक एक पोपट.
लालमिर्च — स्त्री तावडी मिरची
लालमी — पु खरबूज
लालरी — वि लाडकी
लालसर — पु बुडणाऱ्या बदकाची जात.
लालसिखी — पु कोवडा
लाला — पु वैश्यजातिसूचक शब्द. महाराज श्रीमान्
 — स्त्री बाळ लाळ
 — फा पु एक प्रकारचे फूल लाल रग.
लालायित — वि उत्कठित लोभावलेला. आशाळभूत.
लालिमी — स्त्री लाली
लाली — स्त्री मुलगी लालपणा प्रतिष्ठा.
— मायल — खरपूस लाल
लालुका — स्त्री माळ गजरा
लाले — पु इच्छा. अभिलाषा आज्ञा
— पडना (किसी वस्तुके) — पचाईत पडणे भ्रात पडणे वचित होणे
"तिन्हे देखिये के अब लाले परे"
लाव — स्त्री आग ज्वाला ोर
 — पु. लाही लावा पक्षी
लावण — वि मिठाचे (दे)

लावण्य — पु मिठाचा भाव खारटपणा. सुदरता मनोहरता.
लावणिक — पु मीठ विकणारा.
लावदार — वि तोडयाची (बदूक)
लावना — क्रि स आणणे लावणे स्पर्शणे न्याहाळणे पाहणे
लावनिक — स्त्री. सौंदर्य
लावनी — स्त्री एक प्रकारचा छद ख्याल
लावलाव — पु लाभ बढती
लाववाली — पु चिंता नसलेला भटक्या. निरुद्योगी
लावा — पु लावा पक्षी चडोल लाही
लावापरछन — पु लाजाहोम
लावारिस — अ पु बेवारशी
लावू — स्त्री दुध्या भोपळा
लाश — फा. स्त्री प्रेत देह.
लास — पु नाच आनदोत्सव
लासक — पु मोर नाच्या
लासा — पु लस चीक
लासा लगाना — पाश टाकणें. कपटजाल पसरणे
लासानी — अप्रतिम अपूर्व.
लासी — स्त्री आव्याचा चीक
लास्य — पु सुकुमार नाच.
लाह — स्त्री लाख शोभा. पु — लाभ
लाहल — पु. भूतप्रेत पळविण्यासाठी किंवा तिटकारा दाखविण्यासाठी गायले जाणारे एक आरबी पद (लाहौल).
लाहु } लाहू } — पु. लाभ.
लिये — अव्यय. साठी करिता.
लिक्खाड } लिख्खाड } —पु खदा लेखक (व्यग)
लिखत — स्त्री लेख. सलेख
लिखतग — पु लेख नियमावली
लिखधार — पु लिहिणारा कारकून
लिखना — क्रि स लिहिणें. चित्र काढणे.
लिखा — पु प्रारब्ध. दैव
लिखा-पढी — स्त्री. पत्रव्यवहार.
लिखावट — स्त्री लेखनशैली. लिपि. लिखाण.

लिखितत — पु. जुने चौकोनी अक्षर
लिच्छवि — पु कोशल, मगध नि नेपाळ यात राज्य करणारा एक राजवश (बुद्धकालीन)
लिझडी — स्त्री नागर. पोतडी.
लिटाना — क्रि. स निजविणे.
लिट्टू — पु गाकर आरोळी (खाण्याची).
लिठौर — पु. एक पक्वान्न
लिढार — पु कोल्हा. लेंढार.
— वि भेदरट. भित्रा.
लियडना — क्रि अ. लडवडणे अपमान होणे.
लिपटना — क्रि अ. गळी पडणे चिकटणें. आलिंगन देणे तनमनधन लावणे.
लिपटा — पु कापड वि ओले थबथबीत.
लिपड़ा — पु वस्त्र. कपडा.
लिपना — क्रि. अ लिंपले जाणे
लिपवाई } लिपाई } — स्त्री लिंपण्याची मजुरी.
लिपि — स्त्री लिखित वर्णचिन्ह. अक्षरें लिहिण्याची पद्धति. उ नागरी लिपि. अरबी लिपि
लिपिकर — पु. लेखक
लिप्सा — स्त्री लोभ. लालच.
लिफाफा — अ पु पाकीट (पत्रासाठी). मुलामा. झिरझिरीत वस्त्र. वरील आवरणं शीघ्र नाश होणारी वस्तु
लिबडी — स्त्री. वस्त्र.
लिबडीबर्तन या बारदाना — घरचे ससाराचे सामान.
लिबलिब — वि लिबलिबित.
लिबास — पु वेश आच्छादन
लिब्बा — पु थप्पड चापट.
लिम — स्त्री कलक दोष
लियाकत — अ स्त्री योग्यता. विद्वत्ता. शील
लिये — अव्यय साठी करणे करिता
लिरबिरी — बारीक. पिचपिचे.
लिलाट } लिलाह } — पु कपाळ. भाग्य.
लिलाना — क्रि. स. मिळणे. इच्छिणे. लोभ करणे.

लिलार — पु ललाट मस्तक भाग्य
लिलोही — वि लोभी
लिवाना / लिवा लाना — क्रि स बरोबर घेणे. आणवून घेणे घ्यावयास लावणे
लिवाल — पु गिऱ्हाइक
लिसोड़ा / लिसोढ़ा — पु एक वृक्ष व त्याची बोरासारखी फळे
लिहाज़ — अ. पु मर्यादा. शील दृष्टि. लज्जा
लिहाडी — स्त्री निंदा. उपहास
— लेना — टर उडविणे.
लिहाफ़ — अ पु. लेप (पाघरण्याचा). मोठी रजई
लीक — स्त्री. रेघ चाकोरी प्रथा चाल खूण.
— करना / — खींचना — दृढनिश्चय होणे मर्यादा निश्चित करणे
— खींच करके — प्रतिज्ञेने
— पीटना — जुन्याच मार्गाने जाणे
लीचड़ — वि निरुपयोगी आळशी ओढगस्त कजूष चिकट (प्राणी)
लीची — स्त्री लकुच वृक्ष नि त्याचे पिवळे फळ
लीझी — वि. रद्दी नीरस
लीद — स्त्री घोडे, गाढव इत्यादींची विष्ठा
लीन — वि तन्मय तत्पर मग्न
लीपना — क्रि स लिंपणे सारवणे
लीपापोती करना — सारवण घालणे
लीपपोतकर बराबर करना — नष्ट करणे स्वयपाकघर स्वच्छ करणे
लीबड — पु चिपडें (तळ्याचे). चिखल
लीम — पु संधि शांति
लीमू — पु लिंबू
लीर — स्त्री चिठ्ठी. चिंधी कात्रण
लील — पु निळीचे झाड निळा रग
लीलना — क्रि स गिळणे
लीलया — क्रि वि प्रयासावाचून सहज
लीला — स्त्री. मनोरंजक कार्य. क्रीडा विहार.

लुंगाड — पु लुच्चा. लफंगा
लुंगी — स्त्री. कमरेचे वस्त्र. फडके. फेटा (सीमा प्रांतात)
लुंचन — पु चिमटीने केस उपटणे
लूंज / लुंजा — वि लुळा. लंगडा. झाडाचे खोड
लुंज-पुंज — वि. लोळागोळा
लुंड — पु. धड (शरीराचे).
लुंडमुंड — वि थोटा पाने नसलेला वृक्ष. हातपाय नसलेले धड
लुंडा — वि. ज्याचे पाय व शेपटी गळून गेली आहे असा पक्षी
लुआठा — पु जळके लाकूड
लुकंजन — पु सिद्धांजन (हे अंजन डोळयात घालताच मनुष्य अदृश्य होतो).
लुक — पु रोगण ज्वाला लपणे
लुकठी (लुकाठी) — स्त्री जळकें लाकूड (लुकेठा).
लुकना — क्रि अ लपणे लोपणे
लुकाट — पु पिवळें वाटोळें फळ येणारें एक झाड नि त्याचे फळ
लुकाना — क्रि स दडविणे लपविणे.
लुखिया — स्त्री जारिणी
लुगडा — पु वस्त्र कापड ओढणी.
लुगदी — स्त्री चोथा
लुगरी — स्त्री फाटके धोतर
लुगाई — स्त्री बाई. पत्नी
लुच — वि नुसते उघडा. नागवा.
लुचई / लुचुई — स्त्री. मैद्याची लहान पुरी.
लुचपन — पु लुच्चेपणा. दुश्चरित्रता. बदमाषी
लुचरा — पु कोळी (किडा).
लुचलुचा — वि. लिबलिबीत
लुजलुजा — वि लवचिक. निर्बळ
लुटकना — क्रि अ लुटलें जाणे नष्ट होणें.
लुटवैया — पु लुटारू ठक वाटमाऱ्या.
लुटस — पु नाश विघाड
लुटाना — क्रि स. उधळणे (धन). लुटविणें दान देणे.
लुटिया — स्त्री. लहान ताब्या. तपेली.

– डुबोना – सत्यानाश करणे.
लुटेरा / लुटेरू } –पु डाकू ठग वाटमाऱ्या
लुट्टस – पु नाश विघाड
लुठन – पु लोळण
लुडका – पु डूल
लुडखना – क्रि स लवडणें
लुढकना – क्रि अ गिरकी खात जाणे लवडणे लोळणे लुडकणें पडणे
लुढियाना – क्रि स कपडा शिवणें टीप मारणें
लुतरा – वि चुगलखोर हलकट लुतरा
लुत्थ – स्त्री धड (देहाचे)
लुत्थ – अ पु मजा स्वाद रोचकता
लुनना – क्रि स पीक काढणे नाश करणे
लुनाई – स्त्री सौंदर्य लावण्य. शेत-कापणी शेतकापण्याच्या कामाची मजुरी
लुनियाँ – स्त्री लोणारी जात निळवा मीठ बनविणारी जात
लुनेरा – पु पीक कापणारा
लुपना – क्रि अ लोपणे अदृश्य होणें
लुपरी – स्त्री साजा
लुपलूप – स्त्री जनावराचा गवत खाताना होणारा आवाज
– करना – अत्यत आतुर होणे
लुबूधना – क्रि अ लुब्ध होणे
लुब्धक – पु व्याध पारधी उत्तर गोलार्धातील एक तेजस्वी तारा
लुभाना – क्रि स मोहविणें. आसक्त होणें क्रि स प्रसन्न होणें
लुरकी – स्त्री वाळी
लुरना – क्रि अ झुलणे आकर्षित होणे
लुरी – स्त्री व्यालेली गाय
लुवार – स्त्री कढत वाऱ्याची झुळुक
लुहडा – पु लोखडी हडा
लुहान – वि रक्तबवाळ (लहूलुहान)
लुहार – पु लोहार
लू – स्त्री गरम वाऱ्याचा झोत
– अव्यय छू
– मारना / – लगाना } – झळ लागणें
लूक – स्त्री ज्वाला झळ पेटते लाकूड.
–पु उल्का. तुटलेला तारा
लूकटी – स्त्री कोल्हा कोल्ही.
लूकना – क्रि स पेटविणें.
लूकवाही – पु होळीमध्ये रोवण्याचा एरड किंवा वासा
लूका – पु ज्वाला झळ.
लूकी – स्त्री ठिणगी जळते लाकूड.
– लगाना – भाडण लावून देणे सताप येईल असें बोलणें.
लूख – स्त्री आग ज्वाला
लूखा – वि रुक्ष
लूगा – पु वस्त्र
"रोटी लूगा नीके राखै। आगे हू की वेद भाखै"
"भला व्है है ते रोताते। आनद लहत हौं"
लूट-खसोट – स्त्री. लूटफाट
लूट-खूद – लूटमार
लूत – स्त्री कोळी (किडा)
लूता – पु "लू" पहा
लूती – स्त्री ठिणगी
लून – पु मीठ वि कापलेला
लूनना – 'लुनना' पहा
लूनिया – 'लुनिया' पहा
लूनी – पु लोणी. हरभऱ्याची आव. राजपुतान्यातील एक नदी
लूमना / लूरना }–क्रि लटकणें झुलणें
लूलू – वि मूर्ख बागुलबुवा
लूह – स्त्री "लू" पहा
लूहर – पु उल्कापात
लेंड – पु लेंडूक
लेंडी – स्त्री लेंडी
लेंहडा-लेंहड – लेहड पु झुड समूह.
ले – अव्यय पर्यंत पासून
लेई – स्त्री खळ सुर्खी (चुना)
– पूंजी – सर्वस्व (धन)
लेकिन – अव्यय परतु
लेखना – क्रि स लिहिणे आकडे विचार करणे अनुमानणे

लेखा – पु हिशोब. नोद वही पजीपुस्त (रजिस्टर) अदाज. हिशोबठिशोब. विवरण
– डेवढ होना }– हिशोब चुकता करणे
–बराबर होना } तळपट होणे.
लेखा पढना – उजळणी म्हणणे.
लेख्यगृह – पु कार्यालय
लेज
लेजुर } – स्त्री. दोरी. सुतळी
लेजरी
लेटना – क्रि अ. आडवे होणे
लेदी – स्त्री. एक जलपक्षी.
ले – दे करना (आपसी) – कारस्थान करणे
लेन – पु घेणे प्राप्ति.
लेनदार – पु महाजन
लेनदेन – पु सावकारी व्यवहार देवाण–घेवाण (पैशाची) सबंध.
लेनहार – वि घेणारा
लेना – क्रि स घेणे
– करना – झगडणे
– न देना – उगीचच.
लेनेके देने पडना – निस्तरावे लागणे तोटा होणे
ले गिरना } –आपलया बरोबर दुसऱ्या-
ले मरना } लाही गोत्यात आणणे
ले डालना – बिघडविणे.
ले दे डालना – फिटपाट करणे. अपमान करणे
ले पडना – क्रि स जवळ निजविणे काढून नेणे. आपला स्वार्थ साधणे. काम पुरे करूनच घेणे
ले पालक – पु दत्तक पुत्र
ले पालना – क्रि स. बाळगणे (दुसऱ्याच्या बालकाला). दत्तक घेणे
ले बीतना – बिघडविणे.
ले रखना – सग्रह करणे. साभाळणे
ले रहना – ताब्यात घेणे. बरोबर बाळगणे.
लेरुवा
लेरू } –पु. गोऱ्हा
लेला – पु कोकरू. मेढरू

लेव }– पु लेप भाडयाच्या बुडाला
लेवा } लावलेली राख वा माती गिलावा.
लेवादेवी – स्त्री देणेघेणे व्यवहार
लेवार – पु गिलावा खरीददार ओली माती
लेवाल
लेवैया }– पु घेणारा. खरीददार.
लेवास – पु घेण्याची इच्छा. पक्का दगड. कठीण वस्तूत धारदार वस्तू टोचताना होणारा शब्द
लेश्या – स्त्री कर्माने बाधलेला जीव.
लेसना – क्रि स. जाळणे डख मारणे थापणे चिकटविणे चुगली करणे
लेसालेस – पु रगरगोटी
लेहंड
लेहडा } – पु झुड. समुदाय एक बोली.
लेह – स्त्री उतावीळ घाई
लेहना – पु चाटणे
लेहाज – 'लिहाज' पहा
लेहाजा – अव्यय. यासाठी (लिहाज।)
लेही – स्त्री खळ
लैं – अव्यय पर्यंत घेऊन
लैया – पु मोठी कवडी
लैस – वि. सज्ज शृगारित पु लेस फीत काठ (लावण्याचा). एक बाण
लों – अव्यय पर्यंत
लोंदा – पु चिखलाचा गोळा
लोइ – पु लोक स्त्री. प्रभा काति ज्योति
लोइन – पु सौंदर्य डोळा
लोई – स्त्री उडा (पिठाचा) धाबळी
लोकंदी – स्त्री पाठराखणीस दिलेली दासी.
लोक – पु जग प्रदेश दिशा. लोक प्राणी समाज
लोकधुनि – स्त्री अफवा
लोकना – क्रि स. झेलणे.
लोकलीक – स्त्री समाजरीत ससाराची मर्यादा
लोकाट – पु लुकाट वृक्ष नि त्याचे फळ (हे फळ गोड व गरदार असते).

लोकाना — क्रि स उधळणे उंच फेकणे
लोकायत — फक्त इहलोक मानणारा परलोक न मानणारा
लोकैषणा — स्त्री कीर्तीची इच्छा
लोकोक्ति — स्त्री म्हण एक अलंकार
लोखंडी — स्त्री गजवेल
लोखर — पु लोहार हत्यार (सुताराचे)
लोखरी — स्त्री कोल्ही
लोग — पु लोक जनता मनुष्य
लोगाइत — पु घमेंड
— बुझना — प्रौढी मिरविणे
लोगाई — 'लुगाई' पहा
लोच — स्त्री नाजुकपणा कंप (गळयाचा)
लचक — पु रुचि अभिलाषा
लोचन — पु डोळा "लोचनजल रह लोचन कोना"
लोचना — क्रि स पाहणे प्रकाश पाडणे — क्रि अ इच्छिणे शोभणे
लोचुन / **लोचून** } — पु लोखंडाचा कीस
लोट — स्त्री लोळणे — पु उतार घाट
— जाना — बेशुद्ध होणे
— पोट होना — हसून मुरकुंडी वळणे
लोटन — पु एक कबूतर खडा
लोटना — क्रि अ तळमळणे लोळणे
लोटपटा — पु अदलाबदल (खेळात)
लोटपोट — वि अतिहास्य किंवा आनंद यामुळें गडबडा लोळणारा.
लोटिया — स्त्री लोटी
— डूबना — संपणे. रसातळी जाणे
लोडना — क्रि स सहाय्य मानणे
लोढना — क्रि अ टोचणे तोडणे
लोढा — पु वरवंटा
— डालना — पु सारखे करणे
— ढाल — सत्यानाश
लोढिया / **लोढी** } स्त्री वरवंटा
लोथ — स्त्री प्रेत लोळागोळा
— गिरना — मारले जाणे
— डालना — हत्या करणे ठार मारणे
— लोथो की भीत उठाना — अनेक जणांना मारून टाकणे
लोथडा — पु मासविक्या
लोथा — पु पोते थैला
लोथी — स्त्री गाठीची काठी एक जाड कापड
लोदी — पु पठाणाची एक जात
लोध — पु एक वृक्ष पठाणाची एक जात.
लोध्र — पु एक झाड (या झाडाची साल व लाकूड औषधाचे कामासाठी उपयोगात आणतात)
"अधित्यकायामिव धातुमय्या ।
लोध्र-द्रुमं सानुमतः प्रफुल्लम् ॥" रघु.
लोन — पु मीठ सौंदर्य चमक. लावण्य.
— उतारना — दृष्ट काढणे
— खाना (किसीका) — अन्न खाणे
— निकलना — विश्वासघाताचे प्रायश्चित्त मिळणे
जलेपर लोन लगाना या देना — दु खावर डागण्या देणे
(किसी बातका) लोनसा लगना — अप्रिय किंवा अरुचिकर होना
लोनहरामी — वि उपकार न मानणारा "जिन तन दियो ताहि बिसरायो ऐसो लोनहरामी"
लोना — वि खारट सुंदर लोणा खार. क्रि स कापणी करणे
लोनाई — 'लुनाई' पहा
लोनार — पु मीठ बनविण्याची जागा
लोनिका / **लोनी** } — स्त्री एक भाजी हरभऱ्याची आंब.
लोनिया — 'लुनियाँ' पहा
लोबान — अ पु धूप
लोबिया — पु चवळी
लोमडी — स्त्री खोकड कोल्हा कोल्ही
लोय — पु लोक जनता डोळा स्त्री ज्वाला झळ अव्यय—पर्यंत — क्रि पहा. पाहून
लोयन — पु डोळा.
लोर — वि चंचल उत्सुक.

लोरना } —क्रि अ हेलकावणे लुकलुकणे
लोलना } वाकणे लोळणे
लोरी — स्त्री अगाईगीत.
"लोरी देकर कभी उसको है सुलाती कर प्यार"
लोल — वि चचल चपल परिवर्तनशील
"प्रभुहिचितै पुनि चितै महि राजत लोचन लोल"
लोला — स्त्री जीभ
लोलार्क — पु काशीचे एक तीर्थ
लोवा — "लोमडी" पहा
लोहँडा — पु } घमेले तसराळे कढई
लोहँदी — स्त्री } लोखडी घागर
लोह — पु तावे (जातक)
लोहाँगी — स्त्री एक तीक्ष्ण हत्यार
लोहा — पु लोखड लाल वैल
— करना — शस्त्र चालविणे
— गहना — शस्त्र घेणे
— बजना } —युद्ध होणे
— बजाना }
— मानना } वर्चस्व कबूल करणे
— मान जाना }
— लेना — युद्ध करणे
लोहे के चने — फार कठिण काम
लोहान-लुहान — पु रक्तबबाळ
लोहित — वि रक्तवर्ण
लोहिया — पु तावडा बैल लोखडी वस्तूचा व्यापार करणारा
लोहू — पु रक्त
लौं — अव्यय पर्यंत सारखें
लौंकना — क्रि अ दृष्टीस पडणे चमकणे.
लौंग — पु लवग मोरणी (नाकातील).
लौंडा — पु मुलगा सेवक
लौंडी — स्त्री दासी पोरगी
लौंद — पु अधिकमास
लौंदा — 'लोदा' पहा
लौ — स्त्री ज्वाळा झळ ज्योति लय. ध्यान छद कामना
लौ उकसना — आग चेतविणे
लौलीन — कोणाच्या तरी चिंतनात मग्न.
"प्रभु मन मैं लौलीन मन चलत बाजि छबि पाव"
लौआ — पु भोपळा बालक
लौकना — 'लौंकना' पहा
लौका — पु वीज इद्रधनुष्य भोपळा
लौकी — स्त्री दुध्या भोपळा
लौजोरा — पु धातु गाळणारा शिल्पकार. शाळकरी
लौटना — क्रि अ परतणे उलटणे
लौटपौट } — पु उलटापालट
लौटफेर }
लौटाना — क्रि स परतविणे खालीवर करणे
लौन — पु मीठ
लौनी — वि कापणी सुदर गोड
लौवा — पु भोपळा
ल्यारी — पु लाडगा
ल्यावना — क्रि स घेऊन येणे

व

व — चौथा अतस्थवर्ण (अर्ध-व्यजन) उच्चारणस्थान 'ओष्ठ', कल्याण
वदन — वस्त्र वायु सागर वि — वाकडा कुटिल
वकनार }
वकनारी } —स्त्री सोनाराची बकनळी
वकनाल } सुषुम्ना
वकनाली }
वग पु बगाल प्रदेश
वट } — पु हिस्सा.
वटक }
वंठ — पु ठेंगणा मनुष्य विवाहित व्यक्ति
वडर — पु कजूष. खोजा
वडा — स्त्री कुलटा
वंदनमाला — स्त्री तोरण
वदनी — वि वदनीय पूज्य
वंशीधर — पु श्रीकृष्ण
वशीवट— पु वृदावनातील एक वडाचे झाड. या झाडाखाली बसून श्रीकृष्ण मुरली वाजवीत असत
वकालत — अ स्त्री वकिली.
वकी — स्त्री पूतना

वकूफ – अ पु. समजूत ज्ञान
वक्त – अ पु वेळ अवसर प्रसग.
– ल्द जाना
वक्तव्य – पु कथन निवेदन
वक्तृता – स्त्री वक्तृत्व व्याख्यान
– झाडना – व्याख्यान झोडणे
वक्फ – अ पु धार्मिक ज्ञान
वगैरह – अ अव्यय इत्यादि
वच्छ – पु छाती वक्ष वत्स [भार
वज़न – अ पु भार वजन उच्चारातील
वजह – अ स्त्री कारण
वजा – अ. स्त्री पद्धति रचना मुजरा
वजादार – वि सुदर सुडौल
वजारत – स्त्री मत्रिपद
वजीफा – पु छात्रवृत्ति. विद्यार्थी किंवा विद्वान् याना देणगी (मासिक किंवा वार्षिक).
वज़ू – अ पु नमाज पडण्याचे आधी स्वच्छतेसाठी हातपाय धुणे
वजूर – पु अस्तित्व. शरीर वजूद अस्तित्व शरीर
वज्र – पु वीज इद्राचे अस्त्र पोलाद-माला
– वि कठोर
वटर – कोमडा पहाड चोर चटई
वडिश – पु मासे पकडण्याचा खेळ
वतस – वि शिरोभूषण शिरोमणी
वतन – अ पु जन्मभूमि घर स्वदेश.
वदंती – स्त्री. कथा
वदतोव्याघात – आपण सागितलेल्या गोष्टीच्या विरुद्ध गोष्ट सागणे (तर्कदोष)
उ माझी आई वाझ आहे
वदान्य – वि अतिसुदर गोड बोलणारा
वदुसाना – क्रि स कलक लावणे
वदी – पु वद्य पक्ष
वधूटी – स्त्री नवरी
वधूत – पु योगी सन्यासी
वन – पु अरण्य पाणी
वनी – स्त्री वाटिका
वनेला } – वि जगली वनचर.
वनेश्वर } वनवासी
वफा } – अ स्त्री निष्ठा वचनपूर्ति.
वफादारी } सज्जनता
वफ़ात – अ स्त्री मृत्यु
वबा – अ. स्त्री. साथीचा रोग.
वबार – पु भार ओझे झझट जजाळ.
वमन – पु. ओकारी.
वमनी – स्त्री जळू
वय वयम् – सर्वनाम आम्ही.
वयसधि – स्त्री वयाच्या एका अवस्थेतून दुसऱ्या अवस्थेत जाण्याचा काळ.
वयस्य – पु. मित्र समान वयाचा.
वयस्या – स्त्री. मैत्रीण
वरच – अव्यय. परतु उलट
वरजिस – फा स्त्री व्यायाम.
वरटा – स्त्री हसिनी हमी
" नवप्रसूतिर्वरटा तपस्विनी "
वरन् – फा अ 'वरच' पहा
वरना – फा अव्यय नाहीतर
वरल – पु गाधिलमाशी
वरह – पु पान
वरही – मोर.
वरू – अव्यय जरी एक वेळ.
वरूथ – पु समूह
वरूथिनी – स्त्री सैन्य.
वरे – अव्यय जवळ. साठी अलीकडे
वरेची – पु. अकोळ वृक्ष
वरेठी – पु एक दागिना
वरोहक – पु असगंध (औषधि)
वर्ग – पु श्रेणी वर्ग
वर्गलाना – 'वरगलाना' पहा
वर्जन – पु मनाई
वर्षगांठ – स्त्री वाढदिवस
वर्षा – स्त्री पाऊस पावसाळा
वलवला – अ पु आवेश वळवळ
वलाहक – पु मेघ
वली – स्त्री सुरकुती वळी
अ पु साधु स्वामी. सिद्ध
वल्मीक – पु वारूळ
वल्लभ – वि आवडता प्रियतम
पु प्रिय मित्र
वल्लभा – स्त्री. प्रियतमा आवडती स्त्री.

वल्लभी – पु काठियावाडातले एक जुने शहर एक वैष्णव सप्रदाय
वल्ली – स्त्री लता "व्रततीतु लतावल्ली"
वश – पु उपाय तावा शक्ति
– **का** – मालकीचे हातचे
वशवर्ती – वि आधीन
वशिना – स्त्री तावेदारी
वशीकरण – पु मत्राने वश करण्याची क्रिया "वशीकरण इकमत्र है, परिहरु वचन कठोर"
वषट् – अव्यय हें म्हणून देवाला आहुति देतात
वसह – पु बैल
वसमा – पु कलप
वसीका – अ पु अज्ञानाचे सरकारात ठेवलेले धन (कोर्ट ऑफ वॉर्डस्) व त्यावरील व्याज
वसीयत – अ स्त्री अतिम इच्छा
वसीला – अ पु मार्ग वशिला आश्रय
वसुवरा – स्त्री भूमि. पृथ्वी वसुधा
वसुधारा – स्त्री कुबेरनगरी जैनाची एक देवी
वसूल – वि मिळालेला
वस्तव्य – पु राहण्यास योग्य
वस्ति – स्त्री मूत्राशय पिचकारी
वस्तुतः – अव्यय खरे सागायचे म्हणजे
वस्फ – अ पु गुण कला प्रशसा
वस्ल – अ. पु आलिगन भेट प्रसग
वह – सर्वनाम तो ती ते
वहला – पु धावा चढाई आक्रमण
वहशत – अ स्त्री चचलता असभ्यता रानटीपणा
वहशी – वि जगली असभ्य.
वहाँ – अव्यय तेथे
वहित्र – पु जहाज
वहीं / **वहींपर** – अव्यय तेथेत्र
वही – सर्वनाम तोच-तीच-तेच.
वा – 'वह' पहा
वाइ – सर्वनाम त्याला तिला.
वाकई – अ. अव्यय खरोखर वस्तुत
वाकया – अ पु प्रसग घटना विवरण
वाकफियत – अ स्त्री ओळख ज्ञान. जाणीव
वाकची – स्त्री बावची
वाक्छल – पु तीन प्रकारच्या छलापैकी एक प्रतिपक्षाच्या भावार्थाच्या विरुद्ध अर्थ घेऊन त्याच्या पक्षाचा पाडाव करणे
वाकफियत – स्त्री माहिती
वाकिफ – अ वि ज्ञाता अनुभवी
वागीश – पु बृहस्पति कवि पडित वि उत्तम बोलणारा
वागीश्वरी – स्त्री सरस्वती
वागुरा – पु / **वागुरी** – स्त्री } जाळें फास
वाग्जाल – पु शब्दावडबर "अनिर्लोडित कार्यस्य वाग्जाल वाग्मिनो वृथा"
वाग्देवी – स्त्री सरस्वती
वाग्भट्ट – पु वैद्यकशास्त्राचा एक विख्यात आचार्य । यानी वाग्भट अष्टागहृदय सहिता इ ग्रथ रचले.
"सूत्रस्थाने तु वाग्भट"
वाग्मी – पु उत्तम वक्ता वाचाल
वाचाल – वि फार बोलणारा "मूक होहि वाचाल" (मूक करोति वाचालं–)
वाचाबंध – पु प्रतिज्ञाबद्ध
वाच्य – पु प्रयोग (व्याकरणातील)
वाच्यार्थ – पु मूळ शब्दार्थ
वाच्यावाच्य – पु सागण्यास योग्य व न सागण्यासारखी
वाछिड – अव्यय प्रियवाक्य
वाजपेय – पु श्रौतयज्ञापैकी ५ वा यज्ञ
वाजपेयी – पु यज्ञ करणारा कान्यकुब्ज – ब्राह्मणाची एक जात अतिशय कुलीन
वाजसनेय – पु याज्ञवल्क्य ऋषि यजुर्वेदाची एक शाखा
वाजिब – अ वि योग्य. ठीक.

वाजीकरण – पु ज्या औषधामुळें मनुष्य घोड्याप्रमाणे बलवान् होतो, असे आयुर्वेदाचे औषध किंवा आयुर्वेदाचा प्रयोग
वाट परना – हानि होणे
वाटधान – पु काश्मीरच्या नैर्ऋत्य कोपऱ्यातील एक जनपद
वाड – पु स्थान
वातायन – पु खिडकी झरोका
वादा – पु वायदा प्रतिज्ञा
– रखना – करार करून घेणे
वापस
वापिस } – फा पु परत उलट परतून
वाम – वि डावे विपरीत दुष्ट
वामा – स्त्री स्त्री
वाय – स्त्री वात
वारतिय – स्त्री वेश्या
वारदात – अ स्त्री मारामारी झगडा
वारन – स्त्री निर्माल्य बली त्याग पु तारण हत्ती अडथळा
वारना – क्रि स ओवाळून टाकणे कुरवडी करणे
वारपार – पु पारावार संपूर्णता अंत आद्यंत
वारा – पु लाभ काटकसर
– वि स्वस्त
वारिजात – पु कमल
वारिस – अ पु उत्तराधिकारी वारस
वारी – स्त्री घर वाडा बाग
वारींद्र – पु- समुद्र
वारीफेरी – स्त्री बलि अर्पण
वारुणी – स्त्री दारू उपनिषद् विद्या पश्चिमदिशा गंगास्नानाचे एक पर्व
वारे से
– पर } –सवलतीने
– न्यारे हो जाना – उलाढाल होणे मिळकत होणे रंकाचा राजा होणे
वार्ता–स्त्री बातमी वैश्याची उपजीविका. "आन्वीक्षिकी त्रयी वार्ता दंडनीतिश्च शाश्वती"
वालिद – पु. बाप
वालिदा – अ स्त्री आई
वावदूक – पु वक्ता. फार बोलणारा
वासा – पु अडुळसा वस्ती (करणे).
वासी – पु राहणारा
वास्ता – अ पु. संबंध नाते.
वास्तु – पु जेथे घर बांधतात ती जागा. इमारत घर.
वास्तुपूजा – स्त्री. नवीन घरात प्रवेश करण्याचे आधी वास्तुपुरुषाचे पूजन.
वास्ते – अव्यय साठी कारणे.
वास्प – स्त्री वाफ अश्रु
वाहवाही – फा स्त्री स्तुति
वाहियात – वि निष्कारण वायफळ वात्रट
वाही-तबाही – वि वेटेवाकडे अभद्र. उनाड
विकच – वि फुललेले.
विकर – पु रोग
विकराल – वि भयंकर.
विकरारा– वि विक्राळ भयंकर व्याकुळ.
विक्षिप्त – वि वेडा व्याकुळ अडविलेले. चंचल
विखान – पु शिंग
विखायँधी – स्त्री कडू वास
विगुण – निर्गुण गुणहीन
विगोना – क्रि स लपविणे
विगोया – वि अदृश्य गुप्त लपविलेले
विघन – पु विघ्न
विचक्षण – वि चतुर निपुण
विचच्छन – पु विद्वान्.
विचरण – पु फिरणे पर्यटन करणे
विचरना – क्रि अ हिंडणे फिरणे
विचरनि – स्त्री. प्रवास संचार
विचल – वि चंचल स्थानभ्रष्ट "निजदल विचल सुना जब काना"
विचारक – पु न्यायाधीश
विचारना– क्रि अ समजणे पुसणे शोधणें.
विचारमूढ – वि मूर्ख "विचार मूढ· प्रतिभासि मे त्वम्" रघु
विचारशील – वि समजदार बुद्धिमान्
विछलना – अ. वि. घसरणे खाली येणे.

विच्छेद – पु तुकडे तुकडे करणे
विछोई – वि वियोगी
विछोह – पु
विजनता – स्त्री } –वियोग विरह
विजन – वि. निर्जन एकान्त
पु पखा.
विजना – पु पखा एकान्त
विजीगिषा – स्त्री. विजयाची इच्छा महत्त्वाकाक्षा.
विजेता – वि विजयी जेता
विजै – स्त्री विजय
विजोग – पु वियोग
विजोर – वि दुर्बळ
विजु (विज्जु) – स्त्री वीज
"फैलि गयी सब ओर विज्जु कैसी उजियारी"
विट – पु लपट कामी वेश्यागमनी धर्त
विटप – पु वृक्ष झाड नवीन कोमल फाद्या किंवा पाने
"मोहविटप नहि सकत उपारी"
विडवना – स्त्री चिडविण्यासाठी कोणाची नक्कल करणे
"मेरे भुजदडन की बडी है विडवना"
विडर – क्रि वि निराळें अतराअतरावर
विडरना – क्रि अ पळणे विखुरणे घसरणे विदीर्ण होणे
वितताना – क्रि अ व्याकुळ होणे
वितपन्न – वि प्रवीण निपुण घाबरलेला
वितरण – पु. वाटप. अर्पण करणे
वितरना – क्रि स. वाटणे देऊन टाकणे
वितरेक – क्रि वि. व्यतिरिक्त खेरीज विरुद्ध
वितस्ता – स्त्री झेलम नदी
वितान – पु मडप तबू रिक्तस्थान कुज-विस्तार.
"सो वितान तिहुँ लोक उजागर"
वितानना – क्रि स मडप घालणे
वितु – पु सामर्थ्य सपत्ति वित्त.
विथक – पु वारा
विथकित – वि शिथिल चकित
विथराना – क्रि स पसरविणे
विथा – स्त्री व्यथा पीडा व्याधि
विथुरना – क्रि स विखुरणे फुटणे पसरणे.
विथोरना – क्रि स वेगळे काढणे
विद
विदी } –पु मडप बिंदु शून्य
विदग्ध – वि चतुर प्रेमळ दक्ष कुशल.
विदग्धा – स्त्री आपल्या चातुर्याने पर-पुरुषाला मोहित करणारी स्त्री
विदरना – क्रि स विदीर्ण होणे फाटणे.
क्रि स फोडणे. फाडणे तुकडे करणें.
विदा – स्त्री प्रस्थान पाठवणी निरोप. अनुमति
– देना – निरोप देणे
– माँगना – निरोप घेणे
विदाई – स्त्री पाठवणी अहेर
विदारनहार – वि चिरणारा फाडणारा
"कमलचीरि निकदेन अलिकाठ विदारनहार"
विदाही – पु पोटात आग उत्पन्न कर-णारा पदार्थ
विदिशा – स्त्री दोन दिशामधला कोन
'भेलसा' शहर (प्राचीन)
विदुर – पु ज्ञानी धृतराष्ट्राचे कुशल मत्री
विदेश – पु परदेश
विदेशिया – पु प्रेमविरहाचे ग्रामीण नाटक
विद्यमानता – स्त्री अस्तित्व
विद्रोही – पु बडखोर
विधना – पु ब्रह्मदेव भविष्य
क्रि स टक्कर मारणे
विधर – क्रि वि तिकडे
विधांसना – क्रि स सत्यानाश करणे
विधाता – पु ब्रह्मदेव
विधान – पु सविधान (घटना) व्यवस्था प्रणाली
विधि – स्त्री पद्धति कायदा नियम ब्रह्मदेव
विधिरानी – स्त्री सरस्वती ब्रह्मदेवपत्नी.
विधुवैनी – स्त्री सुदरी
विधुवना – क्रि स दोष लावणे

विधेय – पु विधान (केलेले) वि. योजलेले
विधेयक – पु बिल (कायद्याचे).
विध्वस – पु विनाश
विध्वस्त – वि नाश केलेला
विन – सर्वनाम तो त्या ती
विनतडी – स्त्री नम्रता शिष्टपणा
विनय – स्त्री प्रार्थना
विनयपिटक – बौद्धाचे एक आदिशास्त्र
विनसना – क्रि अ नष्ट होणे
विनिपात – पु अधःपात पतन
विनूठा – वि अपूर्व सुदर
विनेता – पु शिक्षक राजा
विनोक्ति – स्त्री एक अर्थालकार यात एकावाचून दुसऱ्याचा श्रेष्ठपणा किंवा कनिष्ठपणा सांगितला जातो
“ विनघन निर्मल मोह अकाला ”
विपद् – स्त्री आपत्ति भय
विपची – वागडणे एक वीणा
विपश्चित – पु पडित
विपाक – पु पक्व होणे. पूर्ण दशेला प्राप्त होणे
“ अतिरभसकृताना कर्मणा दुर्विपाक.”
विपिन – पु वन अरण्य उपवन.
‘ सोहकि कोकिल विपिनकरीला ”
विप्रराम – पु परशुराम
विप्रलभ – पु अभीष्ट प्राप्त न होणे प्रियाची अप्राप्ति विरह.
विप्रलब्धा – स्त्री सकेतस्थानावर प्रियकर न भेटल्याने दुःखी झालेली नायिका
विभाना – क्रि अ प्रकाशणे
विभारना – क्रि अ झळकणे शोधणे
विभावरी–स्त्री सनक्षत्र रात्र दूती कुंटीण
“ आई तू विभावरी मैं कान्हकी विभावरी व्हैं ”
विभ्राट – पु तटा उपद्रव पक्षपाती
विमाता – स्त्री सावत्र आई.
विमुख – वि उदासीन निवृत्त विरुद्ध “ रामविमुख सपनेहुँ सुख नाही ”
विय – वि दोन जोडी
वियग – पु महादेव.
वियोगी – क्रि न लाविणे
विरची – पु ब्रह्मदेव
विरज – वि शुद्ध स्वच्छ. निर्मळ.
विरथा – वि वृथा व्यर्थ
विरद – पु यश कीर्ति
विरदावली – स्त्री यशोगान
विरदैत – वि प्रसिद्ध यशस्वी. कीर्तिमान.
विराग – पु वैराग्य त्याग.
“ जैसे त्रिगुविराग सन्यासी ”
विराज – पु परमेश्वराचे स्थूलरूप. आदि पुरुष “ विराजोऽभिपूरुष ”
विराम – संधि–पु शब्दसंधि नासुरता तह
विरुसना – क्रि अ अडकणे
विरुद – पु यशकीर्तन राजस्तवन. सुंदर गायेत स्तुति
विलसना – क्रि अ विलाप करणे ताडणे. समजणे
विलग – वि. निराळा. भिन्न
विलगाना – क्रि स. दूर करणे
विलच्छन – वि विचित्र अपूर्व
विलम – पु उशीर
विलोक – पु अयोग्य निरुपयोगी
विलोवाट – स्त्री नाश विल्हेवाट.
विवर्त – पु समूह समुदाय
विवश – वि. निरुपाय. पराधीन
विवसा – पु इच्छित
विवक्षा – स्त्री सांगण्याची इच्छा
विवाद – पु वादविवाद
विशार – पु गल्ली.
विशारद – पु निपुण दक्ष कुशल
विश्लेष – पु वियोग
विष – पु गरळ. विष
– का घूंट – कटुसत्य अपमान
– की गाठ – दुष्ट अत्यत उपद्रवी
विषमशर – पु मदन
विषाद – पु खेद. औदासिन्य
विषाक्त – पु विषमिश्रित विषारी
विस – सर्वनाम तो ती ते.

विसूरना – क्रि. स शोक करणे
विहान – पु. सकाळ.
वीचि / **वीची** } –स्त्री तरग लहरी. लाट.
वीय – वि. दोन जोडी
वीरान – फा. वि मोकळे मैदान निर्जन स्थान.
वीरासन – पु विशिष्ट प्रकारे बसण्याची पद्धति (मारुतीप्रमाणे. वीराप्रमाणे).
वृक – पु लाडगा. कोल्हा कावळा
वृकोदर – पु भीम पाडव "भीमकर्मा वृकोदर "
वृजिन – पु पाप त्रास कातडें.
वृश्चिक – पु विंचू
वृष – पु बैल चार प्रकारच्या पुरुपापैकी एक "व्यूढोरस्को वृपस्कधः"
वृषभ – पु साड बैल.
वृषभानु – पु. राधेचे वडील
वृषभानुजा – स्त्री. राधा
वेकटगिरी – पु दक्षिण भारततला एक पर्वत
वेगि-वेगी – पु उतावीळ प्रसन्नता
वेणुका – स्त्री बासरी
वेतन – पु कामाची मजुरी मासिक पगार
वेदी – स्त्री चबुतरा कुड बोहले.
वेधना – (वेध) क्रि स. छेद करणे. भोक पाडणे
वेधमुख्या – स्त्री कस्तुरी. कापूर
वेधा – पु. विष्णु ब्रह्मदेव. सूर्य शिव.
वेश – पु कपडे घालण्याची पद्धत वेष (किसीका) वेश धारण करना (बनाना)– दुसऱ्याच्या पोपाखाची हुबेहुब नक्कल करणे
वेशर / **वेसर** } – पु नथ.
वेशवधू – (वेशवनिता) स्त्री वेश्या
वेश्म – पु घर चेवर
वैकल्पिक – वि ऐच्छिक हें किंवा ते.
वैकाल – पु अपराण्ह काल (दुपारी १२ वाजल्यानतरचा सायपर्यंत काळ)
वैखरी – स्त्री. वाग्देवी
वैछना – क्रि. स मोलणे उघडणे
वैतनिक – वि. पगारी
वैतालिक – पु स्तुतिपाठक.
वैदक – स्त्री वैद्यकी. आयुर्वेद
वैदग्धा – पु चातुर्य.
वैध – वि वैध (विधीप्रमाणे.) कायदेशीर साहित्य
वैरशुद्धि – स्त्री सूड
वैराज्य – पु एकाच देशात दोन राजाकडून चालविलेले राज्य.
वैशक – पु वेश्यागमनी नायक
वैसा – सर्वनाम तसा
वैसे – वि फुकट खोटेच तसे तिकडून.
ऐसे-वैसे – साधारण
वोक – अव्यय तिकडे
वोछा – वि तुच्छ नीच
वोडना – क्रि स पसरणे
वोद / **वोदा** } – वि भिजलेले ओले
वोदर – पु पोट
वोर – स्त्री कडे
वोल्लाह – पु पिवळें आयाळ व पिवळ्या शेपटीचा घोडा
वोहित – पु जहाज
वौल – पु गुग्गुळ धूप
व्यजक – वि प्रकाशक स्पष्ट करणारा.
व्यजना – स्त्री श्लेष स्पष्टीकरण.
व्यक्तिगत – वि खाजगी एकट्यासाठींच
व्यतिक्रम – पु क्रमभग. विघ्न बाधा
व्यतिरेक – पु भेद. अभाव. अतर अर्थालकार
व्यतीत – वि निघून गेलेला (काळ)
व्यर्थ – वि फुकट व्यर्थ
व्यवधान – पु अतर भेद
व्यवस्था – स्त्री धर्म निर्णय विधी (कायदा)
व्यवस्थापिका – सभा स्त्री विधिमडळ
व्याक्रोश – पु. तिरस्कार मोठ्याने ओरडणे.

व्याज – पु वहाणा निमित्त उशीर व्याज.
व्यादान – पु. विस्तार
व्यालू – उभ रात्रीचे जेवण
व्याहत – वि व्यर्थ निषिद्ध
व्याहार – पु वाक्य
व्याहृति – स्त्री उक्ति कथन ॐ भू·"
व्योम – पु आकाश
व्रतति – स्त्री वेली
व्रात्य – पु मौंज न झालेला संस्कारहीन.
व्रीडा – स्त्री लाज.
व्रीहि – पु तांदूळ

श

श – उष्मवर्णांतील पहिले अक्षर प्राय उच्चारणस्थान – तालु
शं – पु शांति सुख मंगल वैराग्य (१) शंकर शंकरोतु (२) शं नो मित्र : शं वरुण
शंक – पु आशंका भय.
शंकरा } शंकरी } –स्त्री पार्वती
शंका – स्त्री भीति चिंता इष्टहानि किंवा अनिष्टाची भीति साहित्यातील संचारी भाव
" देखि प्रभाव न कपि मनशंका "
शंकित – वि भयभीत अनिश्चित
शंखचूड – पु कुबेराचा मित्र किंवा दूत
शंखध्वनि – पु विजयध्वनि
शंखपलिता – पु अम्‌वेस्टास
शंखिनी – डंकिनी–स्त्री एक प्रकारचा उन्माद रोग
शंजरफ – पु हिंगूळ
शंड – पु नपुंसक हिजडा (शंठ)
शंपु – वि. हर्षित
शंब – वि पुण्यात्मा
शऊर – अ पु कार्यक्षमता योग्यता बुद्धि उरक
शक – अ पु संशय भ्रम शालिवाहन शक
शकर – स्त्री साखर
शकरकंद – पु रताळे
शकरपारा – फा पु शंकरपाळे एक मोसंबी चौकोनी शिलाई
शकल } शकल } – स्त्री आकृति रूप चेहरा, उपाय ढब पु तुकडा.
शक्कर – स्त्री. साखर.
शक्की – वि संशयखोर संशयात्मा
शक्स } शख्स } अ पु मनुष्य व्यक्ति.
शख्सियत } शाख्सियत } अ स्त्री व्यक्तित्व
शकुंत – पु पक्षी
शगुन – पु शकुन साखरपुडा गंध लावणे
शगूफा – फा पु कळी फूल अपरिचित गोष्ट
– खिलना – नवीन विषय उपस्थित होणे.
– छोडना – विलक्षण गोष्ट सांगणे.
शजरा – पु वंशवृक्ष
शटी – पु एक कबूतर
शतपत्र – पु कमळ
शतपथ – पु महर्षि याज्ञवल्क्यकृत यजुर्वेदाचा एक ब्राह्मणग्रंथ
शतभिषा – स्त्री शततारका नक्षत्र
शतरंज – पु बुद्धिबळ,
शतरंजी – फा स्त्री अनेक रंगाची सतरंजी वि उत्तम बुद्धिबळे खेळणारा बुद्धिबळ पटु
शतावर – शतावरी–स्त्री सफेत मुसळी
शत्रुघ्न – पु लक्ष्मणाचा सख्खा धाकटा भाऊ
शफताल – फा पु पांढरा जर्दाळू
शफा – अ स्त्री आरोग्य
शफाखाना – पु चिकित्सालय हॉस्पिटल
शब – फा: स्त्री रात्र
" शब कटती, है एँडियाँ रगडते "
शबद – पु ध्वनि
शबनम – फा. स्त्री. तुषार दव झिरझिरीत कापड

शबरी — स्त्री. रंगीबेरंगी शोभा रामभक्त शबरी
शबा-सबी — स्त्री. तस्वीर चित्र
" लिखन बैठ जाकी सबी "
" गहि गहि गजर गरूर "
शबील — स्त्री पाणपोई
शमशीर }
शमशेर } — फा. स्त्री तलवार
शमा — अ स्त्री मेणबत्ती तेज क्षमा
शमादान — फा पु शामदान
शरअ — अ स्त्री कुराणाची आज्ञा मुसलमानी धर्मशास्त्र
शरट — पु सरडा
शरत — स्त्री अट होड
शरतिया — क्रि वि निश्चयाने पैज लावून वि खात्रीचा
शरबत — अ पु साखरपाणी
शरबती — पु फिकट पिवळा रग एक खडा एक वस्त्र नारिंग
— वि मादक
शरम — स्त्री लाज मान
— के मारे मरना — }
— से गडना — } लज्जेने मेल्यासारखे होणे
— से पानी पानी होना — }
— धोकर पी जाना — लाज कोळून पिणे.
शरमाना — क्रि अ स लाजणे लाजविणे
शर्मिंदगी — स्त्री लाज
शर्मिंदा — वि लज्जित
शरमीला — वि लाजाळू
शरह — स्त्री टीका भाव भाष्य व्याख्या
शराकत — स्त्री हिस्सेदारी
शरापना — क्रि स शाप देणे
शराफत — अ स्त्री सज्जनता सौजन्य चागुलपणा
शराब — अ वि. मद्य
— उतारना — दारू गाळणे
" गालिब छुरीशराबपर—अवभी कभी [कभी "
शराब-खाना — पु दारूचा गुत्ता
शराबखोर — फा वि दारुड्या
शराबोर — फा. वि ओलांचिंब रसपूर्ण

हि म कोश २३

शरारत — अ स्त्री. लवाडी पाजीपणा कुचाळी
शरियत — अ स्त्री इस्लामी धर्मशास्त्र
शरीक — अ वि मिसळलेले सामील साथीदार
शरीफ — अ पु शिष्ट सज्जन
" शरीफो का अजब कुछ हाल है "
" इस दौर मे यारो "
शरीफा — पु सीताफळ
शर्त — " शरत ' पहा
शर्तिया — ' शरतिया ' पहा
शर्बत — ' शरबत ' पहा
शर्म — ' शरम ' पहा
शर्माऊ }
शर्मिदा } वि लाजाळू
शर्मीला }
शलगम }
शलजम } पु नवलकोल
शलीता — पु जाड कापड थैली. पोते
शलूका — फा पु ब्लाउज् कोपरी
शशिहीरा — पु चद्रकात मणि
शस्य — पु नवधान्य उभे पीक
शहशाह — पु सम्राट्
शह — पु बादशाह नवरा मुलगा
— वि अतिश्रेष्ठ
शहजादा — पु युवराज राजपुत्र
शहजादी — स्त्री राजकन्या
शहजोर — फा वि बलवान
शहतीर — उभय खोडा ओडा धरण
शहतूत — अ पु शतूत-तूते.
शहद — अ पु मध
— लगाकर चाटना — दुसऱ्याच्या कामाची वस्तु उगीच जवळ ठेवणे
शहनाई — फा स्त्री सनई वाजत्री
शहरपनाह — फा वि शहराचा कोट
शहबाला — पु करवला नवऱ्या मुलाचा लहान भाऊ
शहादत — अ स्त्री साक्ष पुरावा हौतात्म्य
शहीद — अ पु हुतात्मा देश नि धर्मासाठी स्वत चे बलिदान देणारा
शाभर — स्त्री सावर सरोवर

शाइस्तगी – स्त्री सभ्यता
शागिर्द – फा पु शिष्य सेवक
शाठ्य – पु क्रूरता दुष्टता
" शठे शाठ्य समाचरेत् "
शाण – पु कसोटी धार लावण्याची सहाण
शात – पु कल्याण मगल
शातकुभ – पु सोने. सुख
शाद – फा वि आनदी प्रसन्न. खूप
शादी – फा स्त्री लग्न आनदोत्सव आनद
शादी नहीं बनती – ग्रह लाभत नाहीत मुहूर्त नाहीं
शाद्वल – वि कोळे (गवत)
शान – अ स्त्री थाट वैभव मान. भव्यपणा करामत
– मे (किसीकी) – दुसऱ्याच्या प्रतिष्ठेसाठी
शान करना } – गर्व करणे.
दिखाना }
शानशौकत – स्त्री दबदबा थाटमाट
शानसे शाना छिलना – खाद्याला खादा घासणे
शाना – पु खादा. गहाणा
शाप – पु अहितकामनासूचक शब्द अमगलसूचक धिक्कार
शापना – क्रि स शाप देणे
" जिय मे डऱ्यो मोहि मति शाप "
" व्याकुलवचन कहत "
शाबरभाष्य – पु मीमासा सूत्रावर लिहिलेले एक प्रसिद्ध भाष्य
शाबाश – फा अव्यय वाहवा! फार छान!
शाम – फा सध्याकाळ सीरिया देश
झुटपुटा जो हो गया है शामका "
शामत – अ स्त्री दुर्भाग्य सकट
– का घेरा } दुर्दैवाच्या फेऱ्यात सापडलेला
– का मारा }
– आना }
– सवार होना } दुर्दैव ओढवणे कवक्ती येणे
– सिरपर खेलना }
शामा – स्त्री राधा षोडशवर्षीय बाला यमुना कोकिळ काळी गाय कृष्णतुळस रात्र

शामियाना – पु चादवा तबू
शामिल – फा वि मिसळलेला सामील
शामी – स्त्री. शेवी
शायक – पु. तीर बाण
" जेहि शायक मारा मैं बाली "
शायक़ – वि इच्छुक पौकी.
शायद – फा अ कदाचित्
शायर – अ. पु. कवि.
शायरी – अ स्त्री काव्य. काव्यरचना.
शारी – स्त्री मैना फाशाच्या खेळातील
– गोट – " शरि चरन्ती सखि मारयैताम् '
शाल – पु राळ वृक्ष एक विशाल वृक्ष एक मासा
फा. स्त्री लोकरीची शाल.
शालकि }
शालकी } – पु पाणिनि मुनि
शालातुरीय }
शालि – पु } बासमती तादूळ
शालिधान } ऊस
शालिहोत्र – पु अश्ववैद्य
शावक – पु छावा
शाहशहा – फा पु सम्राट राजाधिराज.
शाहशाही – स्त्री साम्राज्य कार्य– व्यवहाराचा खरेपणा
शाह – फा पु महाराजा मुसलमान फकिराची पदवी
– वि मोठा वजनदार श्रीमत.
शाहज़ादा – 'शहजादा' पहा.
शाहज़ादी – 'शहजादी' पहा
शाहना – पु वराचे कपडे
शाहराह – स्त्री राजमार्ग
शाहाना – वि राजसी पु वराचा सर्व पोषाक
शाही – फा वि राजाचा
शिगरफ – फा पु हिंगूळ
शिकजा – फा. पु दाबयत्र खोडा.
शिकजे में आना – तावडीत सापडणे
शिकन – फा स्त्री सुरकुती चुणी. आठी.
शिकम – फा. पु पोट.
शिकरा – फा. पु. एक ससाणा.

शिकवा – फा पु गाऱ्हाणे
शिकस्त – फा. स्त्री पराजय खरडलेले उर्दू लेखन
– खाना – पराजित होणे.
शिकायत – अ स्त्री. गाऱ्हाणे. टोमणा चुगली. निंदा दुखणे.
शिकार – पु. मृगया बळी.
– होना (किसीका) – मारले जाणे बळी पडणे फसणे
शिकारगाह – फा स्त्री. शिकारीचे जगल
शिक्षा – स्त्री शिक्षण उपदेश शिकवण मत्र
शिखरन – स्त्री श्रीखड शिकरण
शिखा – स्त्री शिखर शेंडी ज्वाला दिव्याची आगपात
शिखासूत्र – ब्राह्मणाची चिन्हे शिखासूत्र " छविगृहदीपशिखा जनु बरई "
शिखावल – पु मोर अग्नि कामदेव
शिगाफ – फा पु छेद चीर
शिगूफा – फा पु. कळी
शिताब – क्रि वि शीघ्र जलद त्वरित
शिति – वि उज्ज्वल सफेत काळा.
शिद्दत – स्त्री उग्रता तीव्रता जोर
शिनाख्त – स्त्री ओळख रीतभात अमुक व्यक्ति हीच आहे असा निश्चय
शिया – पु हजरत अलीला पैगंबराचा वारस मानणारा एक इस्लामी पथ
शिरमौर – पु शिरोमणि मुकुट मुख्य
शिरहन – पु तक्क्या उसे
शिरीष – पु फूलकेशर
शिवाला – पु शिवमदिर
शिष – पु शिष्य
– स्त्री उपदेश शेंडी
शिषरी – वि शिखराचे
शिषा – स्त्री शेंडी शिखर
शिस्त – फा स्त्री लक्ष्य (शस्त्राचे). गळ (मासे धरण्याचा)
शीकर – पु कण तुषार दव
शीतला – स्त्री देवी (रोग)
शीरा – पु पाक. चासणी
शीरीं – फा वि गोड. प्रिय.
शीरीनी – फा स्त्री मिठाई मिष्टान्न गोडी शेरणी
शीर्षक – पु डोके मथळा
शील – स्त्री आग्रह शील स्वभाव
शीशम – फा पु शिशाचे झाड
शीशमहल – पु आरसेमहाल
शीशा – फा पु खारी माती काच. आरसा झुंबर
शीशी – स्त्री बाटली
– सुंघाना – भूल देणे
शीस – पु डोके
गुंडा – स्त्री, **गुड** – पु, **गुडादड** – पु } हत्तीची सोंड
शुक (सुक) – पु पोपट.
" शुकमुखादमृतद्रव सयुतम् "
शुक्र – पु शुक्राचार्य सामर्थ्य शुक्रवार
शुक्रगुजार – वि कृतज्ञ आभारी
शुक्राग – पु गोरा
शुक्रिया – फा पु कृतज्ञता प्रकट करणे
शुल्काबर – पु पांढरे वस्त्र
शुल्का – स्त्री सरस्वती
शुचि – स्त्री सुई
शुची – वि पवित्र स्वच्छ
शुतुरमुर्ग – फा पु शहामृग
शुदनी – स्त्री नियति होतकरू
शूप – पु सूप
शुबहा – अ पु शका सशय भ्रम
शूरताई – स्त्री शौर्य शूरा पु शूर सूर्य सामत
शुरू – पु आरभ आरभस्थान.
क्रि वि प्रारभित सुरू
शुल्क – पु हुंडा फी कर भाडे
शूलना – क्रि अ सलणे
शेख – अ पु पैगबराच्या वशजाची पदवी श्रेष्ठ बाटून झालेला मुसलमान
शेख – वि बाकी शेष समाप्त
शेखचिल्ली – पु एक कल्पित मूर्ख मनोराज्य
शेखी – स्त्री. घमेड. ऐट.

– झाडना
– निकालना } नक्षा उतरविणे
– भुलाना

– बघारना
– मारना } टेभा मिरविणे
– हाँकना

शेखीबाज – वि. घमेडखोर
शेर – फा पु बिब्या वाघ सिंह साहसी व्यक्ति
– अ पु वृत्ताचे दोन चरण
– होना – धाडसी होणे
शेरखानी – फा स्त्री. काव्यगायन
शेरदिल – वि साहसी
शेर-पंजा – पु वाघनख
शेरबबर – फा पु सिंह केसरी
शेरवानी – स्त्री गळ्यापासून गुडघ्याचा लांब कोट
शेलु – पु मेथीची भाजी
शेवाल – पु शेवाळे
शैतान – अ पु सैतान ('अजाजील' फरिश्त्याचा वंशज) दुष्ट
शैतान की आँत – मारुतीचे शेपूट
शैतानी – स्त्री. पाजीपणा हलकटपणा
– चर्खा – भानगडीची गोष्ट
शैत्य – पु थंडपणा
शैलाट – पु सिंह भील
शैली – स्त्री पद्धत रीत प्रणाली
शैलूष – पु नट बहुरूपी
शोख – फा वि उद्धट चंचल चमकणाऱ्या रंगाचे
शोथ – पु सूज
शोर – फा पु गोंगाट कोलाहल ख्याति "बडा शोर सुनते थे पहलू में दिलका"
शोरबा – फा पु रसा मुरब्बा
शोरा – पु सोरा क्षार
शोला – अ पु ठिणगी ज्वाला एक वृक्ष (याच्या सालीपासून कापड बनते)
शोशा – फा पु टोक विचित्र गोष्ट
– छोडना – नवलाईचे बोलणे
शोषण – पु सुकविणे श्रमाचा लाभ एकानेच उपभोगणे
शोहदा – अ पु गुंड सोदा लपट
शोहरत – अ स्त्री } कीर्ति सिद्धि
शोहरा – अ पु } दंतकथा
शौक – अ पु आवड छंद लालसा व्यसन
– करना – उपभोगणे
– से – खुशाल.
शौकत – अ स्त्री थाट वैभव
शौकिया – क्रि वि केवळ शोकासाठी
शौकीन – पु नट्टापट्टा केलेला शोकी
शौक – स्त्री मवत
शौहर – फा पु पति स्वामी
श्मशानमाई – स्त्री मरीआई
श्याम – पु श्रीकृष्ण कनोजच्या पश्चिमेचा प्रदेश सयाम
– वि सावळा
श्रमण – पु बौद्धसंन्यासी
श्रावगी – पु जैन धर्मानुयायी
श्रेणी – स्त्री वर्ग इयत्ता कोटिक्रम ओळ व्यापारी मंडळी (प्रमण्डल). जिना
श्लथ – वि शिथिल सैल
श्लेष्मज्वर – पु. इन्फ्युएंझाचा ताप
श्वासा – स्त्री श्वास
" जबतक श्वासा तबतक आसा "

ष

ष – दुसरा उष्मवर्ण मूर्धास्थान
षंड – पु नामर्द नपूसक
षडयंत्र – पु कट कपट
षंडामर्ष – पु शुक्राचार्यांचा मुलगा प्रल्हादाच्या गुरूचें नाव
षट्‌शास्त्र – पु न्याय वेदान्त वैशेषिक. सांख्य योग मीमांसा
षडंग – पु शिक्षा कल्प व्याकरण छंद निरुक्त ज्योतिष

षड्‌र्मि — स्त्री भूक तहान शोक मोह जरा मृत्यु

षोडशी — स्त्री १६ वर्षे वयाची स्त्री श्राद्धविशेप

षोडशोपचार — पु पूजेची पूर्ण १६ आवाहने — आसन अर्घ्य पाद्य आचमन मधुपर्क स्नान वस्त्राभरण यज्ञोपवीत गध पुष्प धूप दीप नैवद्य विडा प्रदक्षिणा वदना

स

स — तिसरा उष्मवर्ण याचे उच्चारण — स्थान दत

सँइतना — क्रि स. सचय करणे जमविणे लिंपणे

संक — स्त्री शका भय भ्रम

सकटा — स्त्री एक देवी

सकना — क्रि अ शका घेणे भिणे

सँकरा — वि चिंचोळा वारीक माकडा
— पु दुःख सकट
— स्त्री साखळी

संकर-घरनी — स्त्री पार्वती

सँकरात — स्त्री सक्रान्त

सकल — पु साखळी दावे

सकलप — पु सकल्प

सँकार — पु खूण

सकीर्ण — वि सकुचित क्षुद्र मिश्रित

सकीर्णता — स्त्री कुढेपणा सकोच

संकाश — वि सारखा

संकु — स्त्री बरची

सँकुचना — क्रि अ लाजणे. आखडणे

सँकुचाना — क्रि स मिटणें (फूल)

सकेत — पु इगित खूण भेटण्याची जागा

संक्रामक — वि सासर्गिक

सँखिया — पु सोमल

सख्या — स्त्री अक (वर्तमानपत्राचा वा मासिकाचा) सख्या मोजणी

सग — फा पु. दगड
— पु सपर्क आसक्ति
— क्रि वि वरोवर सह

— **लगना** — मागे लागणे

सग — जराहृत पु सगजिरे.

सगठन — पु सघटन एकीकरण.

संगत — स्त्री साथ (गाण्याची)

संगतरा — पु. सत्रे

सगतराश — फा पु पाथरवट

सगतिया — पु गाण्यातील साथीदार

सगदिल — वि कठोर हृदय
" अजव सगदिल है करू क्या खुदा "

संगमरमर — फा पु सगमरवर

सग-मूसा — फा पु काळा सगमरवर

सगरा — पु. दगड उचलण्याचा वेळू विहिरीस पप लावण्याचे भोक

सगराम — पु युद्ध

सगाती — पु मित्र सागाती

सगिनी — स्त्री सखी बरोबर असणारी

सगी — पु. मित्र
— स्त्री एक अस्त्र
— वि दगडी

संजाफी — पु अर्धा लाल व अर्धा हिरवा-घोडा

सजीदगी — फा स्त्री गभीरपणा

सजीदा — फा. वि गभीर शात बुद्धिमान्.

सजुक्त }
सजुत } — वि सयुक्त

सजुक्ता — स्त्री राणी सयोगिता

सजुग — पु युद्ध

संजोइ — क्रि वि सजवून सह

सजोइल — वि सजविलेले मुसज्ज. सचित

सजोऊ — पु सामग्री सिद्धता

सजोग — पु सयोग विवाहसवध

सजोना }
सजोवना } — क्रि स. एकत्रित करणे सजविणे.

सजोवल — 'सजोविल' पहा.

सँझला — वि सध्याकाळचे

संझवत } — स्त्री साजवात. सायस्तोत्र.
संझवाती

संझा — स्त्री } सध्याकाळ.
सझोखा — पु

संटेकामुठ्ठा — नरराक्षस.
संड — पु साड पोळ
संड-मुसड } — वि गलेलठ्ठ. एकटा.
संडा
सँडसा — पु. माडशी
संतति — स्त्री प्रजा
संतरक — पु पटाईत पोहणारा.
संतरण — पु तारणारा
संतरा — पु सत्रें मोसवी.
संतरी — पु पहारेकरी
संतान — स्त्री सतति. मुलेबाळें
सति — अव्यय ऐवजी पु—पण तू.
सतोख — पु सतोष
सथा — पु एकदा झालेला पाठ पुन्हा
सद — फा पु जोड फट
संदल — वि चदन
सदिग्ध — वि सशयात्मक.
संदूक — अ पु पेटारा पेटी ट्रक.
सदूकची } — स्त्री. लहान पेटी
संदूकडी
संदूर — पु सेंदूर
संदेश } — पु निरोप. बातमी
सदेसा
सदेसन-खेती — तोडपाटिलकी.
सदेसी — पु दूत शिष्ट
सदेह — पु शका सशय
संदेहमे — सशयावरून
संधान — पु फेडरेशन
सधानना — क्रि स नेम मारणे
संधाना — पु लोणचे
सधि — पु तह
संपति — स्त्री सपत्ति वैभव
संपन्न होना — पार पाडणे साजरा होणे (सभा उत्सव इ)
संपा — स्त्री वीज.
सपुट — पु झाकलेली ओंजळ खापरी डबा (झाकणाचा) दोन अवयवांतील पोकळ जागा
सँपेरा — पु माग गारुडी
संपोला — पु सापाचे पिल्लू
सप्रति — अव्यय सध्या यावेळी
संप्रज्ञात — पु ज्या समाधीत आत्म्याला स्वस्वरूपाचे ज्ञान होते
सबद्ध — वि जोडलेले ॲफिटेव्हिट
संबल — पु शिदोरी वाटखर्च
सबुक — पु शिंपला
सबुल — फा स्त्री एक गवत
संबोध्य — वि समजाविण्यास योग्य
सँभरना } — क्रि अ सावरणे भानावर येणे
सँभलना
सँभारना } — क्रि स आठवणे स्थिर होणे सावरणे सभाळणे
सँभालना
सभाल — पु निर्गुंडीचे झाड
सभावना — स्त्री सभव अनुमान प्रतिष्ठा
सभ्रान्त — वि प्रतिष्ठित घाबरलेला
संभेद — पु भेदनीति वियोग
संभ्रम — पु व्याकुलता उत्कठा
समति — स्त्री अभिप्राय मत अनुमति.
संयुक्ता — 'सजुक्ता' पहा.
सयुग — पु युद्ध
सयोग — पु योगायोग जोड सभोग
— वश — सहजगत्या योगायोगाने
संयोजक — वि सभा बोलावणारा
सयोना — 'सँजोना' पहा
सँरसी — स्त्री चिमटा माँडशी
सलेख — पु दस्तैवज
सवनन — पु प्रेम-प्रार्थना
सवर — स्त्री स्मरण
सँवरना — क्रि अ सावरणे नीट होणे सुधारणे सजणे स्मरणे
सँवरिया — वि सावळा श्याम
संवाद — पु बातमी चर्चा
सवाददाता — पु बातमीदार
संवार — स्त्री सजावट रचना नखरा समाचार

सँवारना – क्रि स सावरणे शृगारणे व्यवस्थित करणे
सविदा – पु करार उपसूचना
संशोधन – पू सुधारणा
संस / **संसई** / **संसा** } – पु सशय
संसर्ग – पु सबध
ससद – पु पार्लमेट
ससय – पु सशय
"कछु ससय जिय फिती बाग"
ससार – पु इद्रलोक ससार
सस्करण – पु आवृत्ति (पुस्तकाची) सस्कार
सइया – पु स्वामी पति ईश्वर
सइतना – क्रि स जमविणे राखणे
सइ – अव्यय योगे 'से' प्रत्यय
सइमर – वि फार सगळें
सइराना – क्रि अ पसरणे वाढणे सपणे
सई – स्त्री तमसानदी सखी वढती प्रयत्न
– **साँझ** – करकरीत तिन्हीसाजा
सईस – पु घोड्याचा नोकर
सउँ – अव्यय-'से' प्रत्यय स्त्री शपथ
सऊँ – अव्यय समोर सरळ
सऊर – पु गीति व्यवहार
सक – स्त्री शक्ति
– पु सशय शक जाति धाक
सकट – पु गाडी
सकत } – स्त्री शक्ति
सकता } – क्रि वि यथाशक्ति
सकति } – अ पु मूर्च्छा स्तब्धता
– **पड़ना** – यतिभग होणे
सकते मे आना – आश्चर्यचकित होणे
सकति / **सकती** } – स्त्री बल पराक्रम
सकना – क्रि अ समर्थ असणें शकणें
सकपकाना – क्रि अ मान्य होणे अ अचबा वाटणे लाजणे मुरकणे
सकरना – क्रि अ मान्य होणें स्वीकारणे
सकरपारा / **सकरपाला** } पु शकरपाळे त्या आकाराची शिलाई.

सकरा – वि सकुचित
– पु शिधा
सकल – वि सपूर्ण
"सकल सभाकी मति भइ भोरी"
पु निर्गुण ब्रह्म तसेच सगुण प्रकृति.
वि कलायुक्त किंवा मात्रायुक्त
सकलात – पु दुलई भेट नजराणा
सकसकाना / **सकसाना** / **सकना** } क्रि अ थरथर कापणे भयभीत होणे शकित होणें
सकाम – वि कामी फलेच्छु
सकार – पु सकाळ
सकारना – क्रि स स्वीकारणे
सकारे / **सकारैं** } – क्रि स सकाळी
सकिलना – क्रि अ सरकणे चिमटणे
सकुच – स्त्री लज्जा सकोच
सकुचई / **सकुचाई** } –स्त्री भीड सकोच लाज
सकुचना / **सकुचाना** } –क्रि अ सकुचित होणे लाजणे
सकुची – स्त्री एक कासवासारखा मासा.
– **सकुचौहाँ** – वि शर्रामदा सकोच लज्जित "सकुची व्याकुलता बड़ि जानी"
सकुन – पु (सकुनी– स्त्री) शकुत– शकुन शकुनी मामा
सकुनत – स्त्री निवासस्थान
सकृत् – अव्यय एकदा
सकेतना – क्रि अ समेटणे सकोचणे सकेत करणे
सकेलना – क्रि स
सकेला – स्त्री
सकोच – पु सकोच लज्जा
"बधु सकोच सरिस वहि ओरा"
सकोचना – क्रि स सकोचणें
सकोड़ना – क्रि अ गोळा करणें
सकोतरा – पु मोसवी
सकोपना – क्रि अ रागावणे
सकोरना – क्रि स सकुचित करणे
सकोरा – स्त्री परळ मातीचे भाडे

सकोरी – पु मातीचा प्याला.
सक्का – अ पु भिस्ती
सक्ति – स्त्री बळ पौरुष
सक्तु } सक्तुक } – पु सातु सत्तु
सक्रारि – पु } मेघनाद
सखरि – स्त्री } साधे जेवण
सखरा – पु }
सखावत – अ स्त्री उदारता
सखी – वि उदार दाता स्त्री मैत्रीण
सखुआ – पु शालवृक्ष
सखुन – फा पु काव्य सभाषण उक्ति
"हकीमे सखुन बर जब–आफरी"
(बरजबो)
सखुन–तकिया – पु वाक्याश्रय जो शब्द बोलण्यात व्यर्थ येत असतो
सख्त – फा वि कठोर
सख्ती – फा स्त्री क्रूरता सकट कडकपणा
सगड – पु बैलगाडी
सगनौती – स्त्री शकुनवती
सगपहती – पु भाजी घालून केलेले वरण
सगबग – वि ओलेचिंब
सगबगाना – क्रि अ भिजणे मुरणे भयभीत होणे
सगरा } सगल } – स्त्री सर्वच्या सर्व एकूण एक
सगा – वि सख्खा
सगाई – स्त्री वाङनिश्चय मागणी नाते सख्खेपण
सगुन – पु शकुन सगुणरूप
सगुनाना – क्रि अ शकुन सागणे क्रि अ
सगुनिया – पु फलज्योतिषी
सगुनौती उठाना – शकुनवंती पाहणे
सगौती – पु सागोती
सघन – वि दाट निबिड
सच – वि सत्य यथार्थ तथ्य
सचना – क्रि स जोडणे जमविणे. पूर्ण करणे सजणे
सचमुच – क्रि वि खरोखर वस्तुत अगदी
सचरना – क्रि. अ प्रचलित होणे पसरणे.
सचाई – स्त्री सत्यता खरे स्वरूप
सचान – पु ससाणा
सचाना – क्रि स सिद्ध करणे
सचारना – क्रि स पसरविणे
सचित – वि काळजीने गाजलेला
सचिक्कण – वि फार चिकण
सचिव – पु मित्र मत्री
"राम कुभाँती सचिवसँग जाही"
सचिवालय – पु सेक्रेटरिएट
सची – स्त्री इद्राची बायको शचि
सचु – पु आनद सुख
सचेत – वि सावध हुशार
सचेष्ट – वि कर्मवंत प्रयत्नशील
सचेष्टता – स्त्री क्रियाशीलता कारभारी
सचौरी – स्त्री सत्यता सजावट
सच्चा – वि खरे बोलणारा विशुद्ध
सच्चाई – 'सचाई' पहा
सच्छत – वि घायाळ
सच्छी – पु साक्षीदार
सज – स्त्री शोभा डौल
सजग – वि सावध
सजदार – वि सुदर रेखीव
सजधज – स्त्री सजावट शृंगार
सजन – पु सज्जन पति प्रियतम आपला मनुष्य
"सजन सकारे जाएँगे नयन मरेगे रोय"
सजना – क्रि स सुसज्जित होणे शृंगार करणे शोभा देणे
"सजिवाहन बाहर नगर लागी जुरन बरात"
सजनि } सजनी } – स्त्री सखी सहचरी सजणी
सजला – पु तिसरा भाऊ वि – जलयुक्त
सजवल – पु सिद्धता
सजवाई – स्त्री सजावट सजविण्याची मजुरी
सजा – फा स्त्री शिक्षा दड
सजाई – स्त्री शिक्षा सजावट 'सजवाई' पहा
सजान – पु जाणता. ज्ञानी चतुर

सजाना – क्रि स सजविणे शृंगारणे व्यवस्थित लावणे
सजाय – स्त्री शिक्षा.
सजायापत्ता / **सजायाब** } – फा पु शिक्षा भोगलेला
सजाव – पु उत्कृष्ट दही चक्का–दही शृंगार
सजावट / **सजावन** } –स्त्री शृंगार सजविणे
सजावल – पु मामलेदार तलाठी. सरकारी कर वसूल करणारा अधिकारी
सजीऊ – वि जिवत
सजीला – वि सुदर रेखीव
सजुग – वि सावध हुषार
सजुरी – स्त्री एक मिठाई
सजोना – 'सजोना' पहा
सजोयल – 'सजोयल' पहा
सज्जा – स्त्री वेशभूषा पलग शय्या
सज्जी – स्त्री सज्जीखार
सज्ञान–वि-ज्ञानी शहाणा चतुर सावधान "जा तिरीयाकी सुघरई लखि मोहे सज्ञान"
सटक – स्त्री गुपचुप निसटणे तमाखू पिण्याची लाब नळी
सटकाना – क्रि स सटकावणे–हळूच पळवून लावणे गिळून जाणे
सटकारना – क्रि स सटासट मारणें
सटकारी – स्त्री छमटी
सटना – क्रि अ चिकटणे एकमेकात घुसणे मारामारी होणे. भिडणे
सटपट–स्त्री चुटपुट शील सकोच गोंधळ
सटर – पटर वि निरुपयोगी वस्तू
सटपटाना – क्रि अ सकोचणे भिणे सशयात पडणे चुटपुटणे
सटसट – क्रि वि चटचट
सटा–वि चिकटलेला भिडलेला मिळालेला स्त्री –जटा आयाळ
सटाना–क्रि स भिडविणे सडकावणे चिकटविणे
सटासट–स्त्री एकावर एक एकसारखें
सटिया – स्त्री एक दागिना एक बागडी वारीक लाब छडी
सट्टा – पु करारनामा एक प्रकारची व्यापारी जुगार
सट्टाबट्टा – पु युक्ति चलाखी घसरट
सट्टी – स्त्री. एकाच प्रकारच्या वस्तूचा बाजार
सठ – पु धूर्त शठ लुच्चा
सठता – स्त्री दुष्टपणा मूर्खपणा
सठियाना – क्रि अ साठ वर्षांचा होणे बुद्धीमद होणे साठीबुद्धि नाठी होणे
सठेरा – पु अबाडीचे चिपाड
सठोरा / **सठोडा** } –पु सुठवडा
सड़ना – क्रि अ सडणे दुर्दशेत दिवस कठणे
सडाव – पु सडण्याचे कार्य
सडाँद / **सडाअंध** / **सडायंध** } – स्त्री सडल्याची घाण – सडणे कुचकी घाण
सडासड – अव्यय 'सडमड' असा ज्यात शब्द होतो ते
सडियल – वि रद्दी तुच्छ तिरसट
सडोपना – क्रि अ स ओरडणे भुरकणे
सत – पु तत्त्व. सत्य
– वि. शभर सात
– **पर चढना**–सती जाणे
– **पर रहना**–पतिव्रता असणे
सतजुग – पु सत्ययुग.
सतत – अव्यय सतत सदा सदैव
सतदल – पु शभर पाकळ्याचे कमळ
सत – नजा–पु सात धान्याचे कडबोळें
सत – पुतिया–पु एक घोसाळें
सतफेरा – पु सप्तपदी
सत–अेक्षडी – स्त्री अठरा धान्याचे कडबोळें
सतपुतिया – पु एक घोसाळे
सत–मासा / **सत–बाँसा** } – पु स.तोळा (मुलगा) अठागुळें
सतरगी – स्त्री जाजम सतरजी चादवा
सतरज – स्त्री बुद्धिबळें

सतर–अ. स्त्री ओळ रेघ आडोसा पडदा.
–वि वाकडा रागावलेला
–बतर होना–दाणादाण होणे
सतराना–क्रि अ रागावणे चिडणे
सतरौंहा–वि क्रोधित अप्रसन्न.
"छोटे बडे न हुइ सकैं कहि सतरौ हैं बैन"
"सतरौंही भौंहनि नही, दुरैं दुरायें नेह"
सतर्क–वि. सावध जागरूक
सत–लडी / सत–लरी –स्त्री सात लडीची माळ
सतवती–स्त्री पतिव्रता सती
सतसई–स्त्री सप्तशती सातशे पद्याचा ग्रथ
सतह–अ स्त्री पातळी भूमितळ ठाव
सतांग–पु रथ गाडी
सताना / सतावना –क्रि स. त्रासविणे सतापविणे चिडविणे
सतालू–पु बटाटा शाताळू
सति–पु सत्य सती साध्वी
सतिवन–पु सप्तपर्णी (औषधी)
सतिया–स्त्री पराक्रमी
सती–स्त्री पतिव्रता साध्वी
सतीला–वि पराक्रमी
सतीवाड–पु सतीचे स्थान
सतीर्थ–पु सहपाठी. वर्गमित्र
सतुआ–पु सातू.
–सक्रान्ति स्त्री मेष सक्रात
सतून–पु खाब
सतोखना–क्रि स समजूत करणे धीर देणे समाधान करणे
सत–पु साराश. सार मुख्य–तत्त्व सत्य सतीत्व
सत्यानाशी–स्त्री काटेघोत्रा पाढरा घोत्रा
सत्र–पु ठराविक कालावधि सत्र (सेशन)
सत्रू–पु शत्रू.
सत्रूघन / सत्रूहन –पु शत्रुघ्न.
सथर–स्त्री. स्थळ पृथ्वी
सथशव–पु. रणभूमीतील प्रेत.
सथिया–पु स्वस्तिक शस्त्रवैद्य.
सद–वि नवीन. ताजे
–क्रि वि तत्काळ शीघ्र
–स्त्री स्वभाव सशय
सदका–पु दान अर्पण
'सदका तुझ पैसे निछावर जान है"
सदन–पु घर
सिद्धी–सद "न गजवदन विनायक"
सदम–पु घर
सदमा – पु दुःख आघात. धक्का
सदयी – अव्यय नेहमी
सदर – अ वि मुख्य
– पु. अध्यक्ष केंद्र
सदर – आला – पु छोटा न्यायाधीश
सदस्य – पु सभासद यजमान
सदाई – अव्यय – नेहमी.
सदाबरत – पु दररोज गोरगरिबाना भोजन देणे
सदाबहार – वि सदैव फुलणारा
सदाशय – पु श्रेष्ठ व्यक्ति सज्जन
सदिया – स्त्री. लावापक्षीण
सदी – स्त्री शतक सद्दी
सदूर – पु वाघ सिंह. चित्ता
एक राक्षस एक पक्षी दोहा (एक प्रकारचा)
सद्द – पु ध्वनि
– अव्यय तत्काळ
सद्दल – पु. समूह वृन्द.
सद्म – पु घर युद्ध भूमि व आकाश
सद्य – अव्यय – तावडतोब तत्काळ
सद्य – अव्यय – त्वरित
"सद्योवलकर पय"
सद्य प्रसूता – वि झटकन् बाळतीण झालेली स्त्री.
सधर – पु वरचा ओठ
सधना – क्रि अ साधणे काम होणे
सधीवधी (बात) – सिद्धसाधकपणाची
सन – पु ताग
– अव्यय – सहित योगे सणणण असा शब्द
– वि. सुन्न. स्तब्ध

सनई – स्त्री ताग अबाडी
सनक -- स्त्री लहर सुरसुरी
– पु ब्रह्मदेवाचा एक मानस पुत्र
– सवार होना – लहर येणे
सनकना – क्रि अ चुप राहणे वेडावणे
सनकाना
सनकारना
सनकियाना } – क्रि स खूण करणें लहर येणे
सनद – अ. स्त्री. प्रमाणपत्र
सनदयाफ्ता – वि ज्याला कोणत्या गोष्टीची सनद मिळालेली असते
सनदी – वि प्रमाणपुष्ट
– पु स्त्री यथार्थवृत्त
सनना – क्रि अ विलीन होणे मिमळणे विरघळणे
सनम – अ. पु प्रियकर मित्र
सनसना – क्रि अ सळसळणे
सनसनाहट – स्त्री खळबळ
सनसनी – स्त्री खळबळ घाबरटपणा.
सनसनीदार – वि खळबळ उडविणारे
सनहकी – स्त्री वशी मातीचा पेला
सनाका – क्रि वि स्तंभित
– पु सोसाटा
– खाना – धक्का बसणे सुन्न होणे
– भरना – 'सू' वारा वाहणे
सनाय – स्त्री सोनामुखी
सनाह – पु कवच चिलखत
सनि – पु शनि
सनिया – पु गोणपाट
सनीचरा – वि फुटक्या नशिबाचा
सनीचरी – स्त्री साडेसाती
सनेह – पु प्रेम स्नेह
सनेहिया
सनेही } – पु स्नेही
"कहाँ लखन कहाँ राम सनेही"
सनै सनै – क्रि वि हळूहळू क्रमश
सनोवर – पु देवदार
सन्न – वि चुपचाप क्रियाशून्य भीतीमुळें स्तब्ध
सन्नद्ध – " वि तयार कटिबद्ध
"सन्नद्ध. कवची खड्गी"

सफेद – वि पांढरे कोरें
सफेद-पोश – पु स्वच्छ वस्त्रधारी पांढरपेशा सभ्यगृहस्थ
सफेदा – पु जस्तफूल काश्मीरी आंबा एक खरबूजा
सफेदी – स्त्री उज्ज्वलता शुक्लता
– आना – वार्धक्य येणे
"स्याहीगई सफेदी आई"
सब – वि. पूर्ण सर्व
सबक – फा पु धडा उपदेश
– पढाना – भलतेच शिकविणे
सबज़ – वि हिरवे कच्चे उत्तम शुभ
सबजा – पु सदाबहार सब्जा
सबजी – फा स्त्री भाजी पालेभाजी
सबद – पु शब्द
सबदूर – क्रि वि सर्वत्र सगळीकडे
सबनाना – क्रि स साबू लावून घासणे
सबब – अ पु हेतु साधन कारण
सबर – पु संतोष
सबरा – वि संपूर्ण सगळे
सबरी – स्त्री पहार शबरी
– वि सर्व
सबलाई – स्त्री बळ पराक्रम जोर
सबाद – पु रुचि स्वाद
सबार – क्रि. वि सकाळी पहाटे तत्काळ
सबील – पु रस्ता मार्ग
सबूत – फा पु पुरावा
– वि फाटलेले संपूर्ण शाबूत
सबूर – 'सबर' पहा
सबेरा – पु सकाळ
सबेरे – क्रि वि सकाळी लवकर
– सबेरे – पहाटे फार लवकर
सबै – क्रि वि सर्वत्र, सगळे
सबोत्तर – क्रि वि सर्वत्र
सब्ज – फा वि हिरवे ताजे उत्तम.
– बाग दिखलाना
– गुलाब दिखलाना } भुलथाप देणे
सब्ज़ा – पु हिरवळ भांग पन्ना हिरा सबजा
सब्जी – फा स्त्री पालेभाजी भाजी. फळफळावळ वनस्पति

— मंडी — स्त्री. भाजीबाजार.
सब्र — अ शांति धैर्य. संतोष.
सब्बर — पु पहार
सभत्तर — अव्यय सर्वत्र
सभा — स्त्री सभा समाज
सभापति — पु अध्यक्ष
सभी — (मवही)—वि सर्वच सगळेच
सभ्य — वि सुधारलेला सुसंस्कृत
सभ्यता — स्त्री शिष्टाचार संस्कृति सभ्यपणा
समंजस — वि उचित
समंदर } — पु समुद्र एक किडा
समुंदर
समकक्ष — वि बरोबरीचा
समझ — स्त्री समजूत विचार
— में नहीं आता — काही कळत नाही
समझदार — वि. समजूतदार
समझना — क्रि अ कळणे लक्षात येणे
समझावा — पु शिकवण उपदेश
समझौता — पु आपसात समजूत करार
समतूल — वि समतोल
समथल — वि सपाट
समदन — स्त्री भेट उपहार
समदना — क्रि अ प्रेमाने भेटणे हुंडा देणे अहेर करणे
समधिन — स्त्री विहीण
समधियान } — पु व्याहयाचे घर
समधियाना
समधी — पु व्याही
वि समवृद्धीचा
समधौरा — पु व्याहीभेटीची रीती सीमांत पूजन
समन — पु शमन समन्स सरकारी आमंत्रण
समन्न — पु फट्या निवडुंग
समरथ } — वि समर्थ बलवान्
समरत्थ
समवाय — पु समुदाय समूह
समवेदना — स्त्री सहानुभूति
समसर — स्त्री बरोबरी
समस्या — स्त्री प्रश्न कठिण विषय
— पूर्ति — दिलेल्या पद्याच्या एका चरणावरून इतर तीन चरण सांगण्याचा किंवा तीन चरणावरून उर्वरित एक चरण सांगण्याचा प्रश्न सोडविणे
समाँ } — पु वेळ शोभा कांति तेज
समा } वऱ्हा
— बाधना — उत्तम प्रकारे गाणे रंग आणणे
समाई — स्त्री } समावेश विस्तार
समाऊ — पु
समाचार — पु बातमी सारखी वागणूक
समाचार — पत्र पु वर्तमानपत्र
समाज — पु समुदाय संस्था आर्यसमाज
समाजी — पु गाणारणीचा साथीदार आर्यसमाजी सभासद
समाना — क्रि अ सामावणे आत शिरणे
समापन — पु पूर्णता अंत करणे
समारोह — पु समारंभ उत्सव
समाली — स्त्री पुष्पगुच्छ
समालू — पु निर्गुंडीचे झाड
समाशोधन — गृह पु क्लिअरिंग हाऊस
समिती — स्त्री मंडळ समिती
समीचीन — यथार्थ उचित
समीपी — पु सवधी जवळचा
"कृष्णसमिपी पाडवा गले हिवारे जाय"
समीर } — पु हवा प्राणवायु
समीरण } "मंद मंद आवत चल्यो कुंजर कुंज समीर"
समीहा — स्त्री अभिलाषा इच्छा प्रयत्न
समुझ — स्त्री समाज वृद्धि
समुझना — क्रि स समजणे विचार करणे.
समुझनी — स्त्री विचार समज
समुदाइ — पु झुंड समुदाय ढीग.
समुदाय — पु समाज जमाव
समुहा — वि समोरील पुढे
समुहाना — क्रि अ पुढें येणे तोंड देणे.
समुहैं — क्रि वि. पुढें

समूच
समूचा } — वि सपूर्ण सर्वच्या सर्व
समूर — पु सावर
वि सकारण पूर्ण.
समेटना — क्रि स एकत्र करणे आवरणे.
समै
समैय्या } — पु समय वेळ
समो
समोना — क्रि स विसण घालणे
समोखना — क्रि स विचारपूर्वक बोलणे
समौ — पु. समय वेळ
समौरिया — वि समवस्यक
सम्मत — वि मान्य मजूर
सम्मति — स्त्री अभिप्राय मन
सम्मन — 'समन' पहा
सम्मान — पु सन्मान अ दर
सम्मेल — पु मेळ
सम्मेलन — पु परिषद मेळ
सय (सै) — वि शभर सम्मेलन
— फा पु छाया चीज
सयन — पु 'सयाना' पाहा
सयरा — पु आल्हाचे गाणे
सयराना — क्रि स वाढणे पसरणे लावणे
सयान — 'सयाना, पहा
सयानप
सयानपन } चतुरता प्रविणता
सयानपना — पु शहाणपणा दक्षता
सयाना — वि शहाणा चतुर पटु
वयोवृद्ध पचाक्षरी
सयानी — वि वयात आलेली उपवर
— झालेली शहाणी
सर — पु तलाव बाण
— पु डोके शेंडी
— फा वि पराजित जिंकलेला
सर-अजाम — फा पु सामग्री
सरकडा — पु सनकाडी
सरकश — फा. वि उद्धट विरोधी
सरकार — स्त्री शासनकर्ता सरकार
सरखत — फा पु साऱ्याची पावती
भाडेचिठ्ठी आज्ञापत्र
सरग — स्त्री स्वर्ग अध्याय स्वर्ग
सरगमाथा — हिमालयाच्या अत्युच्च
टोकाचे नाव
(सध्याचे चुकीचे नाव माउट एव्हरेस्ट
आहे)
सरगना — फा पु सरदार नेता
सरगर्म — फा वि उत्साही आवेगपूर्ण
सरजना — क्रि स रचणे बनविणे उत्पन्न
करणे
"इन दुखिया आँखियानको सुख सुर-
जोई नहिं'
सरजा — पु सिंह सरदार शिवाजीची
पदवी
सरजीव — वि सजीव
सरजीवन — वि सुपीक जगविणारा
प्रफुल्लित
सरजोर — फा वि बलवान-शिरजोर
सरद — वि थड
— स्त्री शरदऋतु
सरदई — वि हिरवा नि पिवळा रग
असलेले
सरदर — क्रि वि सरासरी
सरदरद — पु मस्तकशूळ
सरदा — पु एक खरबूज
सरधन — वि श्रीमत
सरधा — स्त्री श्रद्धा
सरन — स्त्री शरण रक्षण
सरन-द्वीप — पु सिंहलद्विप सीलोन
सरनाम — फा वि प्रसिद्ध
सरनामा — फा पु पत्रावरील पत्ता
पत्राचा मायना
सरनी — स्त्री रस्ता सरणी
सरपट — क्रि वि भरधाव
सरपत — पु घायपात
सर-परस्त — फा पु सरक्षक विश्वस्त
सरपा — पु माप
सरपोश — फा. पु झाकण
सरफराना — क्रि अ घाबरणे
सरफरोशी — फा स्त्री. स्वत.चे बलिदान
सरफेंका
सरफोका } — पु उन्हाळीचे झाड

सरवध
सरवधी } — पु. धनुर्धर.
सरवर — पु तलाव सरोवर
सरव-वियापी — वि. सर्वव्यापी
सरवरी — स्त्री. समता वरोवरी उलट उत्तर.
सरवस — पु सर्वस्व सर्व सपत्ती
सरभ — पु पतग (दिव्यावर घरटी घालणारा
सरम — स्त्री. लाज
सरमाएदार
सरमायादार } — पु जमीनदार इनामदार
सराना — क्रि अ सोमाटयाने वाहणे भरधाव जाणे
सरल — वि सोपे सहज निष्कपट
— पु देवदार गधापिरोजा
सरव — पु मद्यपात्र वाटी पेल दिवा.
सरवन — पु ऐकणे कान श्रवणनक्षत्र अधकपुत्रक श्रवण
सरवर — पु सरोवर
सरवराह — पु प्रववकर्ता मुकादम
सरविर — स्त्री समता वरोवरी
सरवा — पु झारी सुरई
सरवाक — पु पेला वाटी दिवा
सरवान — पु डेरा तवू
सरसई — स्त्री सरस्वती शारदा शरयू नदी रमिकता फळाचा अकुर
सरसब्ज — फा वि टवटवलेला प्रफुल्लीत.
सरसराहट — स्त्री सळसळ
सरसरी — वि घाईने वरवर विहगमदृष्टी
— मे खारिज होना — समरी ट्रायल
सरसाई — स्त्री शोभा विपुलता
सरसाना — क्रि स सरसावणे टवटवणे रसपूर्ण होणे भावोद्दीपन करणे
सरसार — वि विलीन मग्न चूर
सरसिह — स्त्री तलाव
सरसेटना — क्रि स फटकारणे दम देणे पाठलाग करणे
सरसो
सरसों } — स्त्री. मोहरी राजी.

सरह — 'सरभ' पहा.
सरहज — स्त्री मेहुण्याची वायको.
सरहटी — स्त्री मुगुसवेल.
सरहरा — स्त्री. सरळ. उच.
सरा — स्त्री. चिता धर्मशाळा.
— वि सडके
सराइंध — स्त्री दुर्गन्धि.
सराई — स्त्री काडी सळई लावणदिवा.
सराग
सरागा } — पु सळई शीग गज
सराव — पु श्राद्ध.
— पाख — पु पितृपक्ष
सराना — क्रि स सपादणे पूर्ण करणे
सराप — पु शाप
सरापा — फा क्रि वि डोक्यापासून पायापर्यन्त. पूर्णपणे आपादमस्तक
— पु शाप
सराफा — पु सराफी वाजार. सावकार-गल्ली
सराव — स्त्री दारू
— खोरी — दारूवाजपणा
सरावोर — वि ओलेचिंब चपचपीत
सराय — फा स्त्री धर्मशाळा
सरारत — स्त्री दुष्टता
सराव
सरावक } — पु दारूचा पेला कटोरा
सरावग — पु जैन श्रावक
सरावन — पु भूमि सपाट करण्याचे कार्य नि हत्यार
सरावना — क्रि स सडविणे.
सरास — पु भुस्सा
सरासर — फा अव्यय अगदी सपूर्ण प्रत्यक्ष
"सरासर वसीला है वह जफरका"
सरासरी — फा स्त्री घाई अनुमान मरामरी
सराहन — स्त्री स्तुति स्तवन
सराहना — क्रि स स्तुति करणे
—(भाग्यको)— आनद मानणे समाधान वाटणे.
सराहनीय — वि स्तुत्य प्रशसनीय श्रेष्ठ

सरि – स्त्री नदी समानता
– अव्यय पर्यन्त
सरिया – स्त्री सळई गज
सरियाना – क्रि स क्रमाने एकत्रित करणे पद्धतशीर व्यवस्था करणे
सरिवर – स्त्री बरोबर
सरिवरि – वि सारखे
सरिश्तेदार – पु शिरश्तेदार
सरीह्न – क्रि वि समक्ष
सरीन – पु खत्री जाति
सरोह्न – वि अगदी स्वच्छ
सरीखा – वि सारखा बरोबरचा
सरीफा – पु सीताफळ
सरुहाना – क्रि अ चागले होणे रोमाचित होणे
सरुर – पु अ नद
सरेखना – क्रि अ सोपणे
सरेखा – वि समजदार शहाणा
सरेदस्त – क्रि वि याच वेळी आताच
सरेबाजार – क्रि वि बाजारात उघड-उघड.
सरेस – पु सरस शिरस
सरो – पु सुरूचे झाड
सरोकान – फा पु नाते सबध
सरोजना – क्रि स मिळविणे
सरोट – पु सुरकुती वळकटी
सरोता – पु आडकित्ता
सरोद – पु बनिसारखा एक बाजा
सरोधा – पु होरा
सरोरुह – पु कमल
सरोसामान – फा. पु सामग्री सामान साहित्य
सरौता – पु आडकित्ता
सर्गना – 'सरगना' पहा
सर्जन – पु उत्पत्ति रचना त्याग
सर्दी – फा स्त्री थडी पडसे
सर्फ – अ वि खर्चिलेले
सर्फा – पु व्यय खर्च.
सर्बस – पु सर्वस्व
सर्म – स्त्री लाज
सर्राफ – अ पु सराफ

सर्वजनीन – वि सार्वजनिक
सर्वरी – पु रात्र
सर्वस / **सर्वसु** – पु. सर्वस्व
सर्वाग्र – वि सर्वांच्यापुढे
सर्वसम्मद – पु कॉमनवेल्थ
सर्वाशी – पु सर्वभक्षक
सर्वोपरि – अव्यय सर्वश्रेष्ठ.
सलकी – स्त्री कमळाचे देठ
सलगम / **सलजम** – पु नवलकोल
सलतनत / **सल्तनत** – स्त्री व्यवस्था. साम्राज्यसत्ता
सलब – वि छिन्नभिन्न
सलभ – 'सरभ' पहा.
सलमा – पु कलावत्
सलवट – स्त्री सुरकुती
सलसलाना – क्रि अ पाणी मुरणे घामाने डबडबणे
सलहज – स्त्री मेहुण्याची बायको
सलाई / **सलाक** / **सलाख** – स्त्री काडी
सलाई फेरना – आघळा करण्यासाठी सळई लाल करून डोळ्यात फिरविणे
सलाद / **सलादा** – पु कादे, मुळे इत्यादीच्या पानाचे लोणचे
सलाम – अ पु वदन नमस्कार
– बोलना – बोलविणे
– देना – बोलावण्याची सूचना देणे
सलामत – अ वि सुरक्षित कायम
सलामती – स्त्री स्वस्थता कुशलक्षेम आरोग्य
सलामी उतरना / **सलामी दागना** – स्वागतार्थ तोफाची किंवा बदुकाची वदना करणे
सलाह – अ स्त्री मसलत मत
सलाही – पु मित्र सल्लामसलत देणारा
सलि – स्त्री. चिता.
सलीका – अ पु योग्यता मर्यादा पद्धती आचार

सलोकामद — वि. बुद्धिमान्
सलीता — पु फार जाड सुती कापड
सलीस — वि सरळ भाषा प्रचलित भाषा.
सलूक — अ पु सलोखा. आचरण चागलेपणा
सलूका — पु गारुडी ब्लाउझ. बडी
सलूना — वि तिखटामिठाचे स्वादिष्ट मजेदार सुदर चमचमीत
सलूनी — स्त्री राखी पौर्णिमा
सलूप — वि स्वल्प थोडे
सलैला — वि शेवाळलेली (जागा) निसरडी
सलोतर — पु अश्वचिकित्सा शास्त्र
सलोतरी — पु पशुवैद्य
सलोन / सलोना — 'सलूना' पहा.
सलोनी — पु श्रावणी राखी पौर्णिमा
सल्लम — स्त्री खादी जाडकापड
सल्लू — पु जोडे शिवावयाचे कातडे
सव — पु प्रेत. पाणी
सवन — पु हमवजा वदक यज्ञ अग्नि चद्रमा प्रसव
सवाग — पु सोग नक्कल
सवाचना — क्रि स गोवणे बुडाळणे
सवाद — पु स्वाद
सवादी — वि स्वाद घेणारा
सवाब — अ पु पुण्य. चागुलपणा
सवाया — पु सव्वा सवायकी
वः पु स्वार
सवार — क्रि वि लवकर पहाटे
(भूत) सवार होना — कोपाने लाल बुद होऊन प्रभावित होणे
सवारी — फा स्त्री वाहन स्वार मिरवणूक
— गांठना — स्वारी भरणे प्रभाव पाडणे
सवाल — अ. पु प्रश्न
— जवाब — प्रश्नोत्तरी वादविवाद
— लगाना — प्रश्न सोडविणे
सवेरा — पु सकाळ पहाट लवकर
सवैय्या — पु सवाकी सवासेराचे वजन [illegible]

सव्य — वि डावे
सस — पु चद्र उभे पीक
ससक — पु ससा
ससकना — क्रि अ स्फुंदणे
ससधर / ससहर / ससाक / ससिहर — पु चद्र
ससुर / ससुरा — पु सासरा एक शिवी (शिचा लोकाचा याअर्थी)
ससुरार / ससुरारि / ससुराल — स्त्री सासर सासुरवाडी
सस्ता — वि स्वस्त
सस्ते छूटना / सस्ते निबटना — थोडचा श्रमात काम साधणे. स्वस्तात पडणे
सस्ती — स्त्री स्वस्ताई
सहका — पु फूस.
सहकार — पु आवा. सहकार्य
सहगौन / सहगवन — पु सहगमन सती जाणे
सहजन — पु शेवगा
सहजपथ — पु वैष्णव साप्रदायातील खालचा मार्ग
सहजानि — स्त्री पत्नी
सयजिया — पु गौडीय वैष्णव साप्रदायाचा अनुयायी
सहजै — क्रि वि अनायासे
सहत (शहद) — पु मध
सहतरा — पु पित्तपापडी
सहताना — क्रि अ विश्रांती घेणे आळसणे
सहतूत — पु. तुते
सहदानी — स्त्री चिन्ह खूण उपमा
सहदेई — स्त्री चिकणीचे झाड
सहन — अ आगण चौक रेशमी वस्त्र.
सहन — भडार पु खजिना सपत्ति
सहना — क्रि स. सहन करणे साहणे
सहनाई — स्त्री सनई
सहनायन — स्त्री. सनई वाजविणारी

सहपाठी – पु वर्गमित्र
सहभोज – पु सहभोजन
सहम – फा पु शका भय भीड
सहमना – क्रि अ घाबरणे मूर्च्छित होणे धसका बसणे 'गई सहमि सुनि वचन कठोरा"
सहयोग – पु सहकार्य
सहयोगी – वि सहकारी समकालिन
सहर – अ पु प्रात काल जादूटोणा शहर – वि. हळूहळू
सहराती – वि नागरिक
सहराना – क्रि स थोपटणे गोजारणे थरथरणे
सहरावनी – स्त्री गुदगुली सुरसुरी
सहल – वि सोपे
सहलाना – क्रि स गोजारणे गुदगुल्या करणे
सहली – स्त्री मासा नाव
सहवैय्या – वि सहनशील
सहस – पु एक सहस्र
सहसगो – पु सूर्य
सहसनैन – पु इद्र
सहसा – क्रि वि एकाएकी अकस्मात्
सहसानन – पु शेष "उपमा कहिन सकत सहसानन"
सहाई } **सहाउ** } **सहाऊ** } **सहायी** } – वि सहायक
सहारना – क्रि स अगावर घेणे सहन करणे
सहारा – पु आश्रय विश्वास साहाय्य
सहालग – पु लग्नसराई
सहावल – पु ओळवा पाटबधारा खात्यातील अधिकारी
सहिजानी – स्त्री ओळख चिन्ह खूण उपमा
सहिथो – स्त्री बर्फी
सहिदान – पु } **सहिदानी** – स्त्री } 'सहिजानी' पहा

हि म कोश २४

सहिय } **ससया** } – पु सहाय्यक आश्रय भरवसा
सही – अ वि ठीक शुद्ध. बरोबर –स्त्री. हस्ताक्षरी सही
– **भरना** – मान्य करणे
– (**न**) नसेना का
– (**यही**) एवढे तर एवढेच
सहीसलामत – क्षेमकुशल जशाचा तसा. झळ न लागता
सहूँ – अव्यय समोर कडे
सहूलियत – अ स्त्री सोय योग्यता सुगमता
सहेजना – क्रि. स सशोधणे सोपविणे बजावून देणे
सहेट } **सहेत** } – पु प्रेमीजनाची भेटण्याची निश्चित जागा
सहेली – स्त्री मैत्रीण सखी
सहैया – पु सहाय्यक
सहोटी – स्त्री दार उबरठा
साँइ – पु स्वामी परमेश्वर पति. फकीर "साहीके दरबारमे कभी काहुको नाही "साई सब ससार मे मतलबको व्यवहार"
साँउगी – स्त्री गाडीतळ
साँक – स्त्री शका भय दमा
साँकडा – पु साखळचा जड साखळी.
साँकर – स्त्री साखळी – पु सकट साकडे – वि सकुचित चिचोळे दु.खमय
साँकरा – पु साकडे
साँगो – स्त्री शक्ति बरची भाला – पु सोगाड्या
सागूस – पु एक प्रकारचा मासा
सागोपांग – अव्यय सर्व सपूर्ण
साँघर – पु पहिल्या नवऱ्याचा मुलगा
साँचर } **साँच** } – पु सत्य खरे यथार्थ योग्य
साँचला – वि सत्यवादी

साँचा — पु साचा
— वि. 'साँच' पहा
साँचो — पु एक पान गॅली (छापखान्यातील) वि सत्य
साँचेमें ढालना — अधिक सुदर वनविणे
साँझ — स्त्री
साँझा — पु } सध्याकाळ
साँझी — स्त्री. श्रावणात देवासमोर — काढलेला फुलाचा गालिचा.
साँट — स्त्री छडी वळ छमटी
साँटना — क्रि स चिकटविणे. मिसळणे जोडणे
साँटा — पु चाबूक ऊस
साँटिया — पु दौंडीवाला प्रतिकार
साँटी — स्त्री लहान चाबूक छमटी
साँठ — पु ऊस सरकांडे
साँठ–गाँठ–भेटी — गाठी अनुचित सबध
साँठना — क्रि स अडकवून राहणे गुप्त सबध ठेवणे
साँठि
साँठी } — स्त्री सपत्ति भाडवल
साँडा — पु एक जगली प्राणी (याची चरवी औषधी आहे)
साँड — पु पोळ
"छाडि दीन्ह तेहि साँड बनाई"
साँति — स्त्री शाति
— अव्यय ऐवजी माठी
साँध — पु निशाण लक्ष्य
साँप — पु साप सर्प
— लोटना (कलेजेपर) — अत्यत कष्टी होणे जळफळणे
— सूंघजाना — गप्प वसणे मरणे निर्माल्यवत होणे
साँप छ छूंदरकी दशा — इकडे आड तिकडे विहीर अशी दशा होणे
आस्तीनका साँप होना — हितशत्रू विश्वासघाती होणे
साँप आस्तीनमें पालना — सापाला दूध पाजणे
साँपधरन — पु महादेव
साँपिन
साँपिनी } — स्त्री सर्पिणी.
साप्रदायिक — वि जातिय
— समझौता — हिंदू मुसलमानाचा करार तडजोड
— निर्णय — जातीय निर्णय
साब — पु श्रीकृष्णाला जाबवतीपासून झालेला मुलगा हा अत्यत सुन्दर पण कोड आलेला होता
सामत — पु सामत वीर
साँवर
साँवरा
साँवरी
साँवल } — वि. सावळा
साँवलाताई — स्त्री सावळेपणा
साँवलिया — पु श्रीकृष्ण
साँस — स्त्री श्वास फुरसत मधे भरलेला वारा
— उचटना — दम उखडणे श्वास लागणे (शेवटी)
— चढना — दम लागणे
— चढाना — श्वास कोंडणे
— टूटना — दम उघडणे
— तर्क न लेना — मौन वसणे
श्वास न मिलना
— न होना } — उसत नसणे
श्वास पूरी करना — खितरून मरणे
— भरना — वारा भरणे
— लेना — विश्राति घेणे आळसणे
— लेना (उलटी) — दीर्घ नि श्वास टाकणें श्वास घोटाळणे (मरताना)
गहरी श्वास
ठठी —
लंबी — } उसासा
श्वास फुलना
— बंधना } दम लागणे उवळ येणें
श्वास रहते — जिवात जीव असे तो.
साँसो का तार — श्वासोच्छ्वास
साँसत
साँसती } — स्त्री अतिशय कष्ट त्रास बखेडा वोलणी (कठोर)
— घर — तुरुगातील अधेरी

साँसना – क्रि स कष्टविणे छळणे फटकारणे
साँसा – पु श्वास जीवन सशय भय
सासारिक – वि लौकिक ऐहिक ससारी
सा – अव्यय सारखे तुल्य
"तुझसा रुखा कोई दुनियामे न देखा न सुना"
साइक – पु बाण
साइत – स्त्री मुहूर्त वेळ
– आय – वेळप्रसगी
साइयाँ – पु नाथ स्वामी परमेश्वर
साइर – पु समुद्र इनामभूमि
साइं – पु स्वामी पति. परमेश्वर
साई – स्त्री वयाणा करट आमत्रण इसार
साईस – पु मोतद्दार
साऊ – पु सावकार
साकभरी – पु साबर सरोवराचा प्रदेश
– स्त्री एक देवी
साकट } – वि शाक्तमतानुयायी
साकत } निगुरा दुष्ट छाकटा
साकर } – स्त्री साखळी
साकल }
साका – पु प्रसिद्धि सवत् इच्छा उत्तम कार्य
– चलाना – शक चालविणे
– बाँधना – दसरा बसविणे
साकिन – अ वि निवासी राहणारा
साकी – अ पु मद्य पाजणारा प्रियकर
"पिला साकी मोहवतकी शराब अहिस्ता अहिस्ता"
साकेत } – पु अयोध्यापुरी
साकेतन }
साक्षात } – पु मुलाखत भेट
साक्षात्कार }
साख – पु साक्ष ग्वाही पत दरारा
– उठना – पत जाणे
साखना – क्रि स साक्ष देणे
साखर – वि विद्वान साक्षर
"मोग होय लोहा यथा साखर मूरख होय

साखा – पु फादी पत. साक्ष
साखी – पु साक्षीदार वृक्ष
– स्त्री साक्ष कबीराचा दोहा
– पुकारना – धावा पुकारणे
साखू – पु शालवृक्ष
साखोचार } – पु
साखोचारन } गोत्राचा उच्चार लग्नात
साग – पु. पालेभाजी. भाजी
सागपात – पु ओलेकोरडे मीठभाकरी.
सागर – पु समुद्र सागर
सागू – पु साबुदाणा (झाड नि फळ)
सागौन – पु. सागाचे झाड सागवान
साचिक – पु लग्नसोहळयाचा दिवस
साग्निक – पु आग्निहोत्रि
साज – पु थाटमाट सामग्री
साजन – पु पति प्रेमी शृगाराचे सामान
"कहु सखि साजन नहि सखि रेल"
साज़ – वि दुरुस्त करणारा बनविणारा जसे–घडी–साज जमानासाज (सधि साधू)
साजबाज } – पु थाटमाट माल
साज़सामान } सामग्री
साजा – वि चागले स्वच्छ मगनमत
साजी – स्त्री सज्जीखार
साजिश – फा स्त्री कारस्थान कट
सायुज्य – पु कोणताही पूर्णपणे मिळून (सायुज्य) जाणे. मुक्तीच्या चार प्रकारातील एक जीवपरमात्म्याचे ऐक्य
"प्राप्त होय सायुज्य की
ज्योतिहि ज्योत मिलाय"
साझा – पु भागीदारी सरकत
साझी – पु भागीदार
साट – पु वळ (अगावर)
साटक – पु सालपट भुस्सा तुच्छ वस्तु एक वृत्त
साटन – पु एक उची रेशमी वस्त्र.
साटना – क्रि स जोडणे वळविणे ठोकाठोकी करणे

साठनाट — वि. निर्धन रुक्ष विखुरलेले
साठसाती / साढसाती } — स्त्री माडेसाती
साठा — पु एक सबध ऊस साठी उलट-लेला वृद्ध
— सो पाठा — साठी वुद्धी नाठी
साठा-गाँठा — पु युक्ति उपाय
साढी — स्त्री आपाढी पेरणी साय साडी लुगडे वसन ऋतु
साढू — पु साडू एक फळ
सातपाँच — पु लुच्चेगिरी. [होणे
— करना — मागे पुढे करणे सशययुक्त
— सात राजाओ की साक्ष देना — भरा-भर शपथा घेणे
— सात सीके वनाना — जन्मलेल्या वालकाच्या षष्ठीपुजनार्थ सात राशि माडण्याची पद्धति
सातफेरी — स्त्री सप्तपदी.
सातला — पु थोर सोनुली (झाड)
सातिक / सातिग } — वि सात्विक
साथ — पु मैत्री सगत साथीदार
— अव्यय — बरोबर सहित
— साथ / — ही / — ही साथ } — त्याचबरोबर तमेच खेरीज
साथरा — पु / साथरी — स्त्री } — चटई गवताचे अथरुण.
साथी — पु मित्र सहायक
साथिन / साथिनी } — स्त्री सहचरी सखी
साथिया — पु रागोळी (काढली)
सादगी — फा स्त्री साधेपणा निष्कपटता
सादा — वि साधे सरळ भोळा मूर्ख
सादी — स्त्री एक पक्षी पुरी लग्न
— पु घोडा शिकारी
— वि भोळी सरळ
सादूर — पु हिंस्र पशु सिंह वाघ.
साध — पु साधु एक जात
— स्त्री कामना. ध्येय अठागुळे
— वि श्रेष्ठ उत्तम

साधना — स्त्री उपासना ध्येय सिद्धि
— क्रि स साधणे. नेम मारणे शोधणे मोजणे क्षवय करणे थाववणे हाकणे (वैल इ)
साधस — पु भय
"साधस नाकरु चलु प्रिय पामा"
साधी — वि ठरविलेली वनविलेली
साधुवाद — पु आभार वाहवा
सान — पु धार लावण्याची सहाण
— देना / — धरना / — रखना } धार लावणे
— रखना / — चढाना } उत्तेजन देणे
सानना — क्रि स मिसळणे गुफणे ढवळणे उत्तरदायी धरणे
सानी — स्त्री गुराचे खाणे
— वि तोडीचा
— क्रि वि मुरलेली
— न रखना / — न होना } जोड नसणे अद्वितीय असणे.
सापना — क्रि स शाप देणे
साफ — अ वि. स्पष्ट स्वच्छ. सुवाच्य
— करना — नष्ट करणे
साफा — पु फेटा पागोटें
साफी — स्त्री पचा. छाटी चिलमीचे वा भाग गाळण्याचे वस्त्र
साबर — पु टिकाव (खोदण्याचा) सावर शावरी विद्या
साबात — स्त्री कातडी. छप्पर (मालाइत स्वाराच्या हालचालीसाठी)
साबिक — वि भूतपूर्व
साबिका — अ पु सबध भेट ओळख
साबित — अ वि शाबूत सिद्ध (पुराव्याने)
साण्ठी — स्त्री गुडी (सुताची)
सामंजस्य — पु मेळ समन्वय सारखेपणा उपयुक्तता औचित्य
सामंत — पु वीर योद्धा सरदार राजा
सामना — पु समोरासमोर येण्याचा भाव विरोध भेट टक्कर

सामना करना – बरोबरी करणे विरोध करणे
सामने – क्रि वि समोर विरुद्ध
सामने होना – कोणाच्या रक्षणासाठी जाणे
सामयिक – वि प्रचलित वेळेवरची
– पत्र नियतकालिक वर्तमानपत्र
सामरिक – वि युद्धासबधी
सामर्थ – स्त्री शक्ति.
सामलाली – वि राजनीतिज्ञ
सामहि – अव्यय समोर
सामाँ, **सामा** – पु वन्या सामान सामग्री व्यवस्था
सामान – फा पु साधनसामग्री व्यवस्था
सामी – पु स्वामी पति.
– स्त्री शेंवी (काठीची)
– वि सयामचा राहणारा
सामुझि – स्त्री बुद्धि ज्ञान समज
सामुहाँ, **सामुहे**, **सामुहँ** – अव्यय समोर पुढे
साम्यवाद – पु साम्यवाद समाजसत्तावाद
सायत – स्त्री मुहूर्त
सायन – पु सूर्याची एक गति अयनासहित
सायबान – घराच्या पुढें आलेले छप्पर वळचण पोर्च
सायर – पु. समुद्र मथळा वरचा भाग कर माफ असलेली जमीन कवि.
"लीक छोडि तीनै चले"
"सायर सिंह, सपूत
सायल – पु प्रश्न करणारा मागणारा भिकारी 'सायल खुदाका शाहसे बढकर है जहाँमे"
साया – पु छाया प्रतिबिंब भूत प्रभाव एक घाघरा
सायेमे रहना – आश्रयास राहणे
सारंग – पु ससाणा कोकिळ हस मोर चातक भुगा मधमाशी चिमणा चद्र नक्षत्र विष्णु शिव हत्ती घोडा शख कमल चदनपुष्प धनुष्य समुद्र तलाव रात्र दिवस तलवार आकाश सर्व रागाचा एक राग (गायनशास्त्र) चार "तगण" असलेले एक अक्षरवृत इत्यादि अनेकार्थी शब्द
वि सुदर. मनोरम सरस
(१) सारगमे सारग चलि सारग लिन्हे हाथ. (२) नारग केहि कारण सारग कुलहित लजावत.
सारगर्भित – वि उद्बोधक भरीव
सारद, **सारदा** – स्त्री शारदा सरस्वती वाणी शरदृऋतु
सारदी – वि शारदीय शरदऋतूतील
सारदूल – पु वाघ सिंह
सारना – क्रि स पूर्ण करणे सुन्दर बनविणे साभाळणे सारविणे चालविणे (शास्त्रादि)
सारभाटा – पु ओहटी भरती
सारसभाल – पु मशागत
सारसुता – स्त्री यमुना नदी.
सारसुती – स्त्री सरस्वती
सारिका, **सारी** – स्त्री मैना सोगटी फासा निवडुग साडी लुगडे
– पु नकल्या.
– वि सपूर्ण.
सारु – पु सार तत्त्व अर्क रस
सारो – वि सर्व
– स्त्री मैना साळूकी
– पु मेहुणा
"हवगर हिय सुक सौ कह सारा"
सारोपा – स्त्री अलकार शास्त्रात लक्षणेचा एक भेद
सारौ – स्त्री मैना
सार्थ – पु सार्थक. कालिदा
– वि अर्थासहित
साल – स्त्री टोचणी वीळ छिद्र शाळा खोबण घाव वेदना
– पु. शाल शालवृक्ष राळ (ते) भात
– फा पु. वर्ष

साल–गिरह – फा स्त्री वाढदिवस
सालन – पु कोरडयाम तोंडी लावणे (भाजी कढी इ)
सालना – क्रि अ सलणे ठुसठुसणे. क्रि स दुःख होणे
सालनिर्यास – पु राळ धूप.
सालस – पु दोन पक्षात निर्णायक
सालसा – अ पु रक्तशुद्धिकारक अर्क
– वि आळशी
साला – पु मेहुणा लेकाचा (शिवी) साळुकी
– स्त्री शाळा

सालाना } – वि वार्षिक
सालियाना }
– जलसा – वार्षिकोत्सव
साली – स्त्री मेहुणी.
सालु – पु दुःख त्राम ईर्षा
सालू – पु शालू
सालूर – पु लुगडें शालू शिंपला
सावँ } – वि काळे.
सावर }
सावँकरण – पु श्यामकर्ण घोडा
सावक – पु छावा
सावचेत – वि सावध
सावत – पु सवतीमत्सर
सावधानी – स्त्री सावधपणा काळजी
सावन – पु श्रावण श्रावणातील एक गाणे २४ तासाचे एक माप (ज्योतिष)
सावनी – स्त्री श्रावणपाटी श्रावणी पौर्णिमा
सावर – 'सावर' पहा
सावाँ – पु सावा वऱ्या
सास – स्त्री मामू
सासत } – स्त्री कष्ट त्रास
सासतै }
सासनलेट – स्त्री पांढरे जाळीचें कापड
सासना – क्रि स. शासन करणे.
सासा – स्त्री शंका
– पु श्वास
साह – 'शाह' पहा.
साहनी – स्त्री सैन्य जोडीदार सभासद.
साहबजादा – पु श्रीमताचा मुलगा
साहबी – स्त्री (रुपै) सत्ता वर्चस्व
साहसिक – वि. डाकू निर्भय
साहा – पु लग्नमुहूर्त
साहित्यिक – लेखक कवि इ.
साहेब – अ. पु साथीदार मित्र प्रभू
साहिब – अ पु साथीदार. मित्र प्रभू
साहियाँ – पु ईश्वर नाथ स्वामी.
साही – पु 'शाह' पहा
– स्त्री साळ (पशु) शाई
– वि राजामारखा
साहु – पु सावकार शाहजी
साहुल – पु ओळंबा
साहू – पु सावकार. शाहूराजे
साहूकारा – पु सावकारी सराफी बाजार.
साहैं – स्त्री बाहु हात
– अव्यय – समोर.
सिउँ – अव्यय सहित युक्त जवळ
सिंकना – क्रि स तापणे शेकले जाणे.
सिंगरौल – पु शेंगवेरपूर
सिंगा – पु रणशिंग कर्णा आगठा
सिंगार – पु शृंगार थाट
सिंगारदान – पु फणीकरंड्याची पेटी.
सिंगारहाट – पु वेश्यांचा बाजार
सिंगार–हार – पु पारिजातक
सिंगारिया – पु पुजारी.
सिंगिया – पु सोमल
सिंगी – पु शिंग (वाजविण्याचे)
– स्त्री मासा तुवडी
सिंगौटी – स्त्री लहान शिंग शिंगाचा एक दागिना. कुकूफणीची पेटी
सिंघ – पु सिंह
सिंघल – पु सिंहलद्वीप सिलोन.
सिंघाडा – पु शिंगाडा
सिंघी – स्त्री. सुंठ लहान मासा एकजात.
सिंघेला – पु. सिंहाचा छावा
सिंचाई – स्त्री शिंडकाव इरिगेशन (शिंपडण्याची मजुरी)
सिंजन – पु झंकार
सिंदन – पु रथ.

सिंदूर – पु शेंदूर कुकू
सिंदूर-दान } – पु वधूच्या भागात शेंदूर
– वंदन } भरण्याची चाल कुकवाची डबी
सिंदूरिया – वि शेंदरी.
सिंदोरा
सिंदौरा } – पु. शेंदूर किंवा कुकू
सिंधोरा } ठेवण्याचा करडा (लाकडी)
सिंधौरा
सिंसप } – पु शिशवीचे झाड.
सिंसपा }
सिंहपौर – पु सिंहद्वार वेस
सिंहस्थ – पु. सिंह राशीत प्रवेश केलेला गुरुग्रह
सिंहाडा – पु शिंगाडा.
सिंहिका – स्त्री. राहूची आई
सिअन } – स्त्री शिवण शिलाई
सिअनी }
सिअरा – वि गार
– पु सावली प्रतिबिंब.
सिआर – पु कोल्हा.
सिकजा – पु तावडी जाळें
सिकचा – पु काडी सळई
सिकडा – पु साखळी
सिकडी – स्त्री कडी (दाराची) तागडी. गळ्यातील साखळी करगोटा
सिकत } – स्त्री वाळू. रेती
सिकता }
सिकन – स्त्री चुणी सुरकुती
सिकर – स्त्री साखळी
सिकरा – पु एक शिकारी पक्षी एक ससाणा
सिकली – स्त्री धार लावण्याचें काम
सिकलीगर – पु धार लावणारा
सिकहर } – पु शिंके.
सिकहरा }
– पर चढना – शेफारणे
सिकार – "सिकरा" पहा
सिकुडन – स्त्री. सुरकुती
सिकुडना – क्रि अ आकुंचित होणे. सकोचणे सुरकुतणे.
सिकोडना – क्रि स गोळा करणे. चिंचोळे करणे
सिकोरा – पु मातीचा पेला
सिकोही – वि थिर अभिमानी. दृढप्रतिज्ञ
सिक्कड – पु शितोडा थेंब.
सिक्कर – स्त्री साखळी
सिक्का – पु शिक्का छाप पदक ठसा. नाणे.
– जमना } दरारा बसणे छाप पडणे.
– बैठना }
सिखड – पु शेंडी
सिख – पु शीख शिष्य
– स्त्री शिकवण उपदेश. शेंडी
सिखतउ – वि शिकाऊ
सिखलाना } क्रि स शिकविणे
सिखना }
सिखाई – स्त्री शिकवणी
सिखाना-पढाना – युक्ति शिकविणे लबाडी शिकविणे
सिखावन – पु उपदेश. मार्ग
सिखावनि – स्त्री शिकवणी
सिखी – पु मोर
सिगरा
सिगरी } – वि सगळे सर्वच्या सर्व
सिगरो
सिचान – पु ससाणा
सिचाना – क्रि स शिपडणे
सिच्छा – स्त्री शिक्षण
सिजदा – अ पु खुरमाडी घालून प्रणाम दडवत
सिझना – क्रि अ शिजणे मुरणे
सिझाना } – क्रि स शिजविणे
सिझावना } उकळणे कमविणे (कातडे) मुरविणे
सिटकनी } – स्त्री खिटी बोलट
सिटकिनी }
सिटपिटाना – क्रि अ चुळबुळणें चुटपुटणे
सिट्टी – स्त्री बोलकेपणा वाक्पटुता.
सिट्टीपिट्टी भूलना } – चपचप बद होणें.
सिट्टी भूलना }

सिठना – स्त्री विवाहात गाण्याच्या शिव्या किंवा उखाणा
सिठाई – स्त्री नीरसता. मंदपणा फिकेपणा
सिड – स्त्री वेड. उन्माद.
सिडन – स्त्री. वेडी.
सिडी – वि वेडपट लहरी बावचळलेला.
सितम – फा पु अत्याचार जुलूम.
सितमगर – फा पु अत्याचारी अन्यायी
सितमणि – पु स्फटिक
सितरा – स्त्री घाम
सिता – स्त्री साखर.
सितार – पु सतार
सितारा – पु चांदणी तारा दैव नक्षी खडी (कापडावर)
– गर्दिशपर होना – दिवस वरे नसणे
– चमकना } दैव फळफळणे
– बलद होना }
सितारिया – पु सतार वाजविणारा
सितारी – स्त्री लहानशी सतार
सितारे हिन्द – पु पूर्वी इंग्रजाकडून दिली जाणारी पदवी
उ० – सितारे हिन्द शिवप्रसाद बाबू
सिदरी – स्त्री तीन दाराचे दालन किंवा सज्जा
सिदिक – वि सत्य खरा
सिदीसी – क्रि वि तत्काळ
सिद्धहस्त – वि निपुण हातखंडा
सिद्धरस – पु पारा
सिधाई – स्त्री सरळपणा साधेपणा
सिधाना } – क्रि अ जाणे मरणे
सिधारना }
सिनकन – पु शेंबूड
सिनकना – क्रि अ शिंकरणें
सिनीवाली – स्त्री शुक्ल पक्षाची प्रतिपदा एक देवी
सिन्नी – स्त्री शेरणी
– चढाना } शेरणी वाटणे खडीसाखर
– मानना } वाटणे आनंदित होणे
सिपर – स्त्री ढाल

सिपहगरी – फा स्त्री सैनिकपणा. शिपाईगिरी
सिपहसालार – फा. पु. सेनापति
सिपारा } – अ पु कुराणातील
सिपारा } अध्याय.
सिपुर्द – फा पु स्वाधीन [illegible]
सिपर – स्त्री ढाल
सिप्पा – पु युक्ति साधन उपाय
– जमना – अनुकूल परिस्थिति येणे
– बांधना – [illegible]
– बैठना – युक्ति लागू पडणे
सिफत – अ स्त्री गुण [illegible]
– अव्यय – विशेषत
सिफर – अ पु शून्य.
सिफला – वि नीच. मूर्ख छचोर
सिफारिश – फा स्त्री शिफारस अनुरोध
सिफारिशी टट्टू – वशिल्याचे तट्टू
सिबिका – स्त्री मेणा पालखी
सिमत – पु भाग ([illegible])
सिमटना – क्रि आकुंचणे मिटणे लाजणे मुरकुंडी पडणे
सिमर – पु शेवरीचे झाड
सिमरन – पु स्मरण
सिमाना – क्रि स शिवणे मर्यादा घालणे
– पु मर्यादा सीमा सीमेवरील चिन्ह
सिमिटना } – क्रि स 'सिमटना' पहा
सिमेटना }
सिम्त – फा स्त्री दिशा
सिय – स्त्री सीता
सियना – क्रि अ उत्पन्न करणें रचणे बनविणें शिवणे
सियरा – वि गार कच्चे
सियराना – क्रि अ थंड होणे जुळणे व्यतीत होणे सपणे
सिया – स्त्री सीता
सियाई – स्त्री शिलाई
सियाना – 'सयाना' पहा
सियापा – पु मृतासाठी स्त्रियाचा सामुदायिक शोक (रडणें)

— पडना — रडण्याचा गोधळ
शाप लागणे

सियार } — पु कोल्हा खोकड
सियाल }

सियाला — पु हिंवाळा

सियासत — अ स्त्री शासनव्यवस्था
राजनीति

सियासी — वि राजकीय.

सियाह — वि काळे-निळे

सियाहा — फा पु रोजकीर्द माल-
गुजारीच्या वसुलाची सरकारी नोंद-
वही

सियाही — स्त्री शाई रोषणाई
काळिमा

सिर — पु डोके

— आखोपर होना — शिरसावद्य असणे

— आखोपर बैठाना — प्रेम करणे आदर-
सत्कार करणें

सिर ऊचा करना } प्रतिष्ठा पावणे
— ऊचा होना } मान देणे प्रतिष्ठा
वाढविणें साह्य करणें

— उठना — विरोध असणे

— उठाना — विरोध करणें डोके पिकविणें

— करना — वेणी घालणें

— काटना — मान मुरगळणे

— काढना — नाव काढणें

— केबल जाना — अत्यत नम्रपणें जाणें
शरण रिघणे

— खपाना — डोके घालणे (कामात)
व्यर्थ त्रास करून घेणे

— खाना — डोके उठविणें

— खाली करना — डोके पिकविणें व्यर्थ
बडबड करणे

— चकराना — डोके भणाणणे किंवा फिरू
लागणें

— चढाना — अत्यत पूज्य मानणे

— धरना } शिरसावद्य मानणे
— माथे लेना }

— धुनना — कपाळ बडविणे.

— नीचा करना — मान खाली घालणे.

— पटकना — कपाळ बडविणे
फार धडपड करणे पस्तावणे

— पर आना (भूतआदिका) पछाडले
जाणे

— पर चढकर बोलना — पापाला वाचा
फुटणे अत्यत प्रभावित होणे

— पर चढना

— पर खेलना } यमाचे पाश
— पर नाचना (मृत्यु) } पडणे मरण
डोळ्यासमोर नाचणे

— पर खून चढना } सूडाने वेडावणे
— पर सवार होना }

सिर पिटना (किसीके) माथी मारले
जाणे

— पर पाव रखना — जीव घेऊन पळणे

— पर लेना — डोक्यावर वसविणे
डोक्यावर घेणे

सिरपर सवार रहना — छातीवर उभे
असणे

सिरपर सिंग होना — वैशिष्टय असणे

— मारना — युक्तिप्रयुक्ति लढविणे

— से कफन बांधना — तळहातीं शिर
घेणे सर्वस्व त्यागाची सिद्धता असणे

— से खेल जाना — प्राण देणे

— से पैरतक — साद्यत पूर्णपणे

— से पैरतक आग लग जाना —
अगाचा भडका होणे

— सहेरा होना — विजय मिळणे वाहवा
होणे

— होना — गळी पडणे झगडणे

— होना (किसी बात के) ताडणे ध्यानी
येणे

सिरकटा — वि अपशकुनी
पु कोल्हा

सिरका — फा पु उन्हात आबविलेली
काकवी हरभऱ्याची आव

सिरकी — स्त्री तट्टच्या वळचण टप

सिरखप } — वि मनस्वी लहरी
सिरखपा }

सिरखपी — स्त्री डोकेफोड. जोखीम
परिश्रम

सिरगा – पु एक घोडा
सिरचद – पु हत्तीच्या डोक्यावरील अर्वचद्रकार अलकार
सिरजक – पु उत्पन्नकर्ता परमेश्वर
सिरजनहार
सिरजनहारी } – पु सृष्टिकर्ता
सिरजना – क्रि म उत्पन्न करणे वनविणे रचणे
सिरजित – वि निर्माण केलेलें
सिरजोई – स्त्री गारवा थडपणा
सिरताज – पु शिरोमणि मुकुटमणि सर्वश्रेष्ठ
सिरतापा – क्रि वि डोक्यापासून पायापर्यन्त साद्यन्त
सिरदार – पु श्रीमंत अधिकारी
सिरनामा – पु पत्ता मथळा
सिरनेत्र – पु टोपी पगडी
सिरपोश – पु शिरोभूषण
सिरफूल – पु एक शिरोभूषण
सिरफेंट-सिरफेंटा – पु साफा (फेटा)
सिरफोडौवल – स्त्री मारपीट ठोकाठोकी
सिरवद – पु फेटा मुन्डासे
सिरमनी
सिरमौर
सिरमौरि } – 'सिरताज' पहा
सिरुह – पु डोक्याचे केस
सिरिस
सिरस } – पु शिरीषपुष्प शिरसाचे फूल
सिरसिंग – वि तिरमिगराव
सिरहना
सिरहाना } – पु उसे उशी
सिरा – पु टोक अणी काठ नाडी नस
सिराजी – पु शिराज की दारू कबूतर घोडा
सिरात – वि गार थड
सिराना
सिरावना } – क्रि अ गारठणे. गार होणे निराश होणे नाहीसे होणे. मुट्टी मिळणे
क्रि. म थड करणे समाप्त करणे वुडविणे

सिरिश्ता – फा पु विभाग
सिरी – स्त्री शोभा काति लाही सरी. वि वेडा
सिरोपाऊ
सिरोपाव } – पु सिरपाव मानाचा पोषाक
सिरेका – सर्वांत उत्तम
– (परले)
– (पल्ले) } कमालीचा
सिरोही – स्त्री एक तलवार एक काळा पक्षी
सिर्फ – क्रि वि केवळ मात्र. एकमात्र.
सिल – स्त्री खडक दगड पाटा
– अ पु क्षयरोग शिलौछ वृत्ति. अयाचित वृत्ति.
सिलई – पु एक वदक (झाडावर अधिक राहते)
सिलक – स्त्री ओळ लड
– पु धागा
सिलकी – पु वल
सिलखडी
सिलखरी } – स्त्री. शिरगोळा खडू शाडूची माती
सिलप – पु कारागिरी शिल्प
सिलपट – वि चौरस सपाट सत्यानाश. तळपट
सिलपोहनी – स्त्री घाणा भरण्याची पद्धति
सिलवट – स्त्री सुरकुती
सिल-बट्टा – पु. पाटावरवटा
सिलविल – वि गबाळग्या बावळट
सिलवाई – स्त्री शिलाई
सिलावना – क्रि स शिवविणे.
सिलसिला – अ पु परपरा. क्रम. श्रेणी साखळी गुफलेली तार पद्धति
– वि गुळगुळीत. निसरडें
सिलासिली – वि निसरडी
सिलसिलेदार – वि क्रमाने विस्तरशः.
सिलह – पु हत्यार अस्त्र
– खाना – शस्त्रागार
सिलहारा – पु शेतात गळालेल्या दाण्यावर उपजीविका करणारा शिलौछ वृत्तीचा

सिलहिला – वि चिखलाने निसरडे झालेले
सिला – स्त्री दगड शिला शिलौंछ वृत्ति
सिलाई – स्त्री एक माती शिलाई
सिलावट – पु पाथरवट
सिलाह – पु कवच अस्त्र शस्त्र
सिलाहबद – वि सशस्त्र
सिलाहर – 'सिलहारा' पहा
सिलाही – पु सशस्त्र सैनिक
सिलिप – 'सिलप' पहा
सिली – स्त्री शिला दगड सहाण
सिलीमुख – पु वाण भौरा
सिलोरडण्डा – पु सुरसुर पारब्याचा खेळ.
सिलौट / **सिलौटा** – पु पाटावरवटा
सिल्ला – पु 'सिला' पहा
सिल्ली – स्त्री धार लावण्याचा दगड
सिवई – स्त्री शेवई
सिवाय – अ अव्यय खेरीज
– वि अधिक
– स्त्री पार्वती
– पु शिवाजी शिव
सिवान / **सिवाना** – पु शीव सीमा
सिवार / **सिवाल** – स्त्री शेवाळ
सिवाला – पु शिवमदिर
सिविका – स्त्री मेणा पालखी
सिसकना – क्रि अ स्फुदन छाती धडधडणे जड श्वास घेणे
सिसकारी / **सिसकी** – स्त्री स्फुदन शिट्टी फुकण्याचा ध्वनि हुश्श शब्द
सिसु – पु बालक
सिसोदिया / **सिसौदिया** – पु गुलहीत राजपुताची एक शाखा (शेंकडो बलिदाने देणारी ही जात आहे)
सिहरन – स्त्री. थरकाप. कप.
सिहरना – क्रि अ थरथरणे कापणे कुडकुडणे
सिहरा – अ पु मुडावळी
सिहरी – स्त्री थरकाप रोमाच हुडहुडी
सिहाना – क्रि स जळजळणे लोभविणे हाव धरणे
सिहरना – क्रि स शोधणे सावरणे सभाळणे पारखणे गोजारणे
सिहुँड / **सिहुँडा** – पु वई निवडुग
सिहोड / **सिहोर** / **सिहोरा** – पु शेराचे झाड (याचा चीक दुधात पडताच ते घट्ट होते)
सींक – स्त्री एक गवताची काडी नाकातील लवग
– **खडी होना** – नाक वर होणे
सींका – पु टहाळा शिके
सींकिया – पु रेवाचे रगीत कापड वाऱ्याने उडून जाणारा तुकडा
सींकिया जवान – काडी पहिलवान
सींग – पु शिग रणशिग
– **काटकर बछडो में मिलना** – शिगें मोडून वासरात शिरणे
– **समाना (कहीं)** – एकाद्या ठिकाणी वोट शिरकणे
सींगरी – स्त्री चवळीची शेग डिगरी बाभळीची शेग
सींगी – स्त्री हरणीच्या शिगाचे वाद्य तुम्बडी एक मासा
– **लगाना** – तुबडी लावणे
सींचना – क्रि स शिपडणे
सींढ – पु शेंबूड
सी – अव्यय बरोबर सारखी समान
– स्त्री हुश्श स्फुदन "सू सू" असा ध्वनि
सीउ – पु शकर थडी
सीकचा – पु गज सळई
सीकर – पु कण तुषार शितोडा थेंब
– स्त्री साखळी लहान कैरी

सीकल – पु हत्यारावरील गज पाडाचा आवा
– हो जाना – फार अशक्त होणे
सीकुर – पु धान्याच्या कणसावरील फुलोरा
सीख – स्त्री उपदेश शिक्षण
सीखचा – फा पु } लोखडी सळई
सीखना – फा स्त्री } गज तार
सीखना – क्रि स शिकणे समजणे
सीखपर – पु वदक विशेष
सीगा – अ पु खाते विभाग
सीज – स्त्री शिजणे उकड
सीजना } – क्रि अ कोमेजणे भिजणे
सीझना } मुरणे पिकणे विलविलीत होणे नरमणे (कातडे) करणे तप करणे
सीटना – क्रि स शेखी मिरविणे वडवडणे
सीटपटाग – स्त्री वायफळ वोलणे
सीटी – स्त्री. शिट्टी
सीठना – पु } लग्नातील अश्लील
सीठनी – स्त्री } गाणी
सीठा – वि नीरस फिके
सीठी – स्त्री चौथा रसहीन अगोड वस्तु
सीड – ओलेपणा तरग
सीढी – स्त्री पायरी शिडी जिना परपरा
सीत – पु थडी
सीतलपाटी – स्त्री एक उत्तम चटई
सीतला – स्त्री शितळादेवी
सीतासु – पु चद्र शीताशु
सीथ – पु भात शीत पिकलेल्या अन्नाचा दाणा
सीद – पु व्याज खाणे
सींदना – क्रि अ हाल होणे
सीध – स्त्री सरळपणा लक्ष्य अगदी समोरची जागा
सीधा – वि सरळ भोळा सुशील समोर उजवा
पु शिधा
– सादा – भोळा
– करना (किसीको) तळव्यावर आणणे
– करना (काम) कार्य सफल करणे
सीधीतरह – मुकाट्याने महज
सीधे – क्रि वि समोर नम्रतेने सरळपणे तडक
सीधे रास्ते चलना (जाना) – ठीक ठीक व्यवहार करणे
सीना – क्रि स शिवणे
फा पु छाती
– जोरी करना – रगेलपणा करणे टक्कर देणे
सीनावद – फा पु चोळी आगी
सीप – पु शिपला
सीपर – पु ढाल
सीपिज – पु मोती
सीपी – स्त्री शिप
सीवी – स्त्री स्फुदन फुसफुस
सीम – पु } सीमा मर्यादा
सीमा – स्त्री }
– कॉंडना } दडपशाही करणे
– चरना } अधिकार गाजविणे
सीमन – पु विषाद
सीमान्त – पु सरहद्द
सीमोत्तर प्रात – वायव्य सरहद्दीपलीकडील प्रदेश
सीमाव – फा पु तारा
सीय } – स्त्री सीता
सीया }
सीयरा – 'सियरा' पहा
सीर – पु सूर्य नागर नागराच्या वैलाची जोडी नाडी
– स्त्री जमीनदार स्वत ची जो भूमि नागरतो ती सार्वजनिक प्रागण
सीरक – वि थड करणारा
सीरनी – स्त्री मिठाई
सीरा – पु पाक चाचणी शिरा मोहनभोग
– वि थंडगार शात मौन
सील – स्त्री ओळ तरंग
– पु शील सौजन्य
सीलन – 'सीड' पहा

सीला — 'सील्ला' पहा
सीवन — पु शिलई जोड फट रेघ "सीवन सुदर टाट पटोरे"
सीस — पु डोके मस्तक
सीसकार — पु काचकाम करणारा कागगीर
सीसताज — पु शिकारी पशूची टोपी
सीसमहल — पु आरसेमहाल
सीसी — पु मीसे काच आरसा
सीसा — स्त्री 'सू सू' असा आवाज शिशी बाटली
सीसो, सीसौं — पु शिशवीचे झाड
सीह — स्त्री वास सुगध
— पु सिह
सु — 'से' प्रत्यय (प्रा प)
सुघना — क्रि स हुगविणें
सुगनी — स्त्री तपकीर
सुंड-भुसुंड — पु सोड हे शस्त्र असलेला हत्ती
सुडाल, सुडी — पु हत्ती अळी
सुदराई — स्त्री सौंदर्य
सुंधावट — स्त्री मातीचा वास
सुंबा — पु स्पंज तोफेची नळी थड करणारा एक कपडा
सुअटा — पु पोपट
सुअन — पु पुत्र
सुअना — क्रि अ उगविणें उत्पन्न होणे
सुआ — पु पोपट
सुआउ — वि चिरजीव दीर्घायु
सुआन — पु कुत्रा श्वान
सुआना — क्रि अ उत्पन्न करणे निजविणे
सुआर — पु. स्वयपाकी
सुआरव — वि गोड आवाजात गाणे वजावणें करणारा
सुआसिनी — स्त्री ग्रामकन्या त्याच गावात राहणारी सौभाग्यवती किंवा साधवी स्त्री.
सुआहित — तलवारीच्या ६२ हातापैकी एक हात
सुई — स्त्री सुई
— का फावडा बनाना — राईचा पर्वत करणे
सुक — पु पोपट शुकदेव "सुकसनकादिकसे नारदमुनि महिमा स कै न गाई"
सुकचाना — क्रि अ लाजणें सकोचणे
सुकटा — पु तोटा
— वि लुकडा काटकुळा
सुकटी — स्त्री पोपटी बोबील
— वि सुदर दुर्बळ
सुकरति — स्त्री सत्कर्म चागुलपणा
सुकरात — पु साक्रेटीस
सुकवा — पु शुक्र
सुकवाना — क्रि अ आश्चर्यचकित होणें
सुकित — पु, सुकिन — पु — शुभकर्म सत्कार्य मगल कार्य
सुकोअ, सुकिया, सुकीया, सुकीव — स्त्री वायको
सुकुरना — क्रि अ 'सिकुडना' पहा
सुकुलाइत — स्त्री श्रेष्ठ कुलीन स्त्री शुक्ल ब्राह्मणाची बायको
सुक्ति, सुक्ती — शिप शिपला
सुक्षम — वि सूक्ष्म
— पु परब्रह्म लिंगशरीर
सुखडी — स्त्री मुडदूस
— वि फार दुबळा
सुखद — वि सुखदायक
सुखक — वि सुकलेले सुखकारक
सुखढरन — वि सुखद
सुखदनियाँ, सुखदायिनी, सुखदाई, सुखदानि, सुखपानी, सुखदायी — वि सुख देणारी (सुदरी)

सुखदास – पु एक उत्तम तांदूळ. कमोद

सुखदेनी
सुखदैनी } – वि सुखदायक
सुखदैव

सुखनिन्दिया – स्त्री. सुखाची झोप साखर झोप

सुखपाल – पु एक पालखी

सुखमन – स्त्री सुषमानाडी

सुखमा – स्त्री शोभा सुंदरता छबी

सुखरा
सुखरी } – वि सुखी आनंदी प्रसन्न सुखपूर्वक अत्यंत खारट

सुखरास – वि सुखमय. सुखराशि

सुखलाना – क्रि स सुकविणे

सुखवन – पु वाळवण टीपकागद रेती.

सुखवार – वि सुखी प्रसन्न

सुखसीकर – पु आनंदाश्रु

सुखाना – क्रि स वाळविणें सुकविणे

सुखावन – पु वाळवण टीपकागद

सुखान्त – वि आनंदपर्यवसायी

सुखाला
सुखिया } – वि सुखदायक सुखी

सुखिर – पु सापाचे बिळ

सुखना – वि सुखपूर्ण

सुगना – पु पोपट

सुगबुग – स्त्री चुळबुळ

सुगल – पु सुग्रीव

सुगसुग – स्त्री कुणकुण पत्ता बोली

सुगाना – क्रि अ बिघडणें अप्रसन्न होणे पु चांगले गाणे

सुगैया – स्त्री चोळी अंगी चांगली गाय

सुग्गा – वि पोपट

सुघड – वि. सुन्दर रेखीव चतुर निपुण

सुघडई
सुघडता
सुघडपन
सुघडाई } – स्त्री सौंदर्य डौलदारपणा चतुरपणा

सुघरी – स्त्री शुभमुहूर्त.

सुचना – क्रि. स जमविणें संचय करणे

सुचा – वि पवित्र
 – स्त्री ज्ञान समज

सुचाना – क्रि स सुचविणें लक्ष वेधणे

सुचारु – वि उत्तम. रम्य अतिसुन्दर

सुचाली – वि सदाचारी

सुचि – वि पवित्र शुद्ध.

सुचिर – वि जुना पु फार वेळ

सुचिताई – स्त्री निश्चिन्तपणा एकाग्रता फुरसत बेपर्वाई

सुचिती – वि निश्चिन्त. सावध

सुचेता – वि सावधान सतर्क
 – पु सुन्दरज्ञान

सुछन्द – वि
सुछन्द – स्त्री } – स्वच्छंदी स्वच्छंदीपणा

सुच्छ – वि स्वच्छ शुद्ध

सुच्छम – वि सूक्ष्म

सुजनी – स्त्री हातविणीचे आसन साजणी

सुजागर – वि सुशोभित मनोहर प्रकाशयुक्त.

सुजान – वि चतुर. शहाणा सज्जन
 – पु पति प्रियकर परमेश्वर

सुजाना – क्रि स फुगविणे.

सुजोग – पु योग्य वेळ संधि. संयोग.
 – वि सुयोग्य दक्ष

सुजोर – वि मजबूत बलवान

सुझाना – क्रि स सुचविणे दाखविणे समजावणे

सुटुकना – क्रि अ गिळणें संकोचित होणे क्रि स सडकणे

सुठ – वि सुन्दर

सुठहर
सुठाहर
सुठौर } – पु उत्तम स्थान

सुठार – वि सुन्दर डौलदार.

सुठि – वि. श्रेष्ठ

सुडकना
सुडसुडाना } – क्रि, स. भुरकणे.

सुडकी — स्त्री मुरका पतगाची दोरी (सोडणे)
सुडप — स्त्री घास
सुडपना — क्रि स गिळणे चाटणे भुरकणे
सुडौल — वि डौलदार रेखीव
सुढग — पु उत्तम पद्धति
"जो जाने प्रस्तार धुनि
सो कवि गनिय सुढग"
सुढर, सुढार, सुढारू — वि दयाळू प्रसन्न सुदर
सुतन्त, सुतन्तर — वि स्वतत्र मोकळा
सुतधार — पु सूत्रधार
सुतना — क्रि अ निजणे
पु पायजमा
सुतनी — वि पुत्रवती.
सुतर — पु उट
सुतर — नाल-स्त्री उटावरील तोफ
सुतरा — अव्यय किंबहुना आणखीसुद्धा शेवटी ह्यासाठी म्हणून
सुतरा — पु वाळा कडे
सुतरी — स्त्री सुतळी तुतारी
सुतवां — वि सरळ (नाक)
सुतहर, सुतहार — पु सुतार सूतवाला
सुतहा — वि सुती
सुतार — पु सोय सुतार
— वि उत्तम सुती
— बैठमा, — होना — सोय होणे
सतारी — स्त्री चाभाराची आरी मुतारकाम
सुतिन — स्त्री सुन्दरी
सुतिया — स्त्री हसळी सुदर स्त्री
सुतीखन, सुतीच्छन — पु अगस्त्य ऋषीचा शिष्य सुतीक्ष्ण
सुतीछी — वि तीक्ष्ण धारेची.
सुतुही — स्त्री शिप
सुतना — पु पायजमा.
सुथनी — स्त्री पेंढर रताळें स्त्रियाचा पायजमा (जावासारखे फळ)
सुथरा — वि निर्मळ स्वच्छ
सुथराई — स्त्री स्वच्छता टापटीप
सुथरेशाही — गुरु नानकाचे शिष्य सुथरेशहा चा सांप्रदाय
सुदावन — पु सुदामा
सुदि, सुदी — स्त्री शुक्लपक्ष
सुदीपति — स्त्री सुदीप्त फार प्रकाश. चद्रमा
सुदूर — वि फार दूर
सुद्दी — पु पोटातील मळ
सुध, सुधि — स्त्री स्मरण ध्यान पत्ता शुद्ध अमृत
सुध दिलाना — आठवण देणे
— न रहना, — न होना, — विसरना, — भूलना — विसरणे — आठवण न राहणे भान हरपणे
सुध-बुध, सुधि-बुधि — स्त्री शुद्धि भान
सुध-मना — वि जागृत सावध.
सुधरना — क्रि अ सुधारणे दुरुस्त होणे
सुधराई — स्त्री सुधारणा दुरुस्तीची मजुरी
सुधाग — पु चद्र
" नाम तो सुधाग पै विपाग सो जनाई देत"
सुधाई — स्त्री सरळपणा
सुधाना — क्रि स स्मरण करणे. आठवण देणे सरळ करणे शोधणे दुरुस्त करणे टिपण जुळविणे
सुधार — पु सुधारणा दुरुस्ती उपसूचना
सुधारक — पु दोष किंवा कमतरता याची सुधारणा करणारा सशोधक. धार्मिक किंवा सामाजिक सुधारणा करण्यात प्रयत्नशील—उ० कै० पू० गोपाळ गणेश आगरकर

सुधारा – वि निष्कपट सरळ.
सुधि – 'सुध' पहा उ०–
" खेलत रहे तहाँ सुधि पाई "
सुधियाना – क्रि स 'सुधाना' पहा
सुनकातर – पु एक साप
सुनकिरवा – पु सोनकिडा
सुनगुन – स्त्री भेदभाव कुजबुज पाळत छिद्र गुणगुण
सुनत – स्त्री सुता
सुनना – क्रि स ऐकणे
सुन-बहरी } – शरीर बधिरावणे
सुन-बहिरी } ऐकले न ऐकले करणे
सुनरा – पु सोनार
सुनवाई – स्त्री सुनावणी
सुनवार } – वि ऐकणारा
सुनवय्या }
सुनसर – पु सुकले एक दागिना
सुनसानवि – निर्जन उजाड वैराण –पु शुकशुकाट
सुनहरा } – वि सोन्याचा सोनेरी सुंदर
सुनहला }
सुनहा – पु. कुत्रा
सुनाई – स्त्री सुनावणी
सुनाना – क्रि स ऐकविणे टाकून बोलणे कथा सागणे [सुदर स्त्री
सुनारी – स्त्री. सोनारीण सोनाराचे काम
सुनावट – स्त्री मौन.
सुनावनी – स्त्री दूरच्या नातलगाची मरणवार्ता व त्यासाठी केलेले स्नान
सुना – पु इद्र
सुनाहक – क्रि वि व्यर्थ फुकटचे
सुनी-अनसुनी-करना – ऐकले न ऐकलेसे करणे
सुनैया – पु ऐकणारा.
स्त्री सुदर नाव
सुन्न – वि निस्तत्व. निर्जीव
पु शून्य बिंदु पूज्य
सुन्नत – अ स्त्री सुता
सुन्ना – पु. शून्य
सुन्नी – अ पु. मुसलमानातील एक पंथ हा चारी खलिफाना सारखेच मानतो
सुपच – पु. पु चाडाळ डोंब भगी.
सुपत प्रतिष्ठित.
सुपत्थ – पु उत्तम मार्ग.
सुपना – पु. स्वप्न.
सुपरस – पु सुखस्पर्श.
सुपारी फोडना – निरुद्योगी बसणे.
– से खेलना – हानिप्रद काम करणे अपव्यय करणे
सुपास – पु. आराम सुख. सोय. अवसर
सुपासु – वि. सुखदायक
सुपुर्द – पु. सोपविलेले
सुपेत } – वि पाढरे उज्ज्वल
सुफेद }
सुबकन – पु. हुदका.
सुबकना – क्रि अ हुदका देणे
सुबकी – स्त्री. हुदका
सुबरन – पु. सुवर्ण सोने उत्तम रग.
सुबस – अव्यय स्वतत्र स्वच्छद.
"कीन्हे सुबस सकल नरनारी"
वि० – उत्तम प्रकारे वसलेला.
सुबह – अ पु प्रभात सकाळ
सुबहान – पु पवित्र. भगवान् परमेश्वर.
सुबहान-अल्ला – अ. अव्यय परमेश्वर पवित्र आहे आश्चर्य हर्षसूचक शब्द सुभानअल्ला
सुबास – स्त्री सुगध
पु सुदर निवासस्थान.
सुबासना – पु सुगध सुदर वासना किंवा इच्छा
सुबाहु – पु मारीच राक्षसाचा भाऊ धृतराष्ट्राचा पुत्र व चेदि देशाचा राजा.
सुबिस्ता } – पु सोय समावेश.
सुबीता } सामर्थ्य
सुबुक } – फा वि सुदर हलके.
सुबुक } – पु एक घोडा.
सुबू – पु प्रात काल
सुबूत – पु प्रमाण पुरावा.
सुब्रह्मण्य – पु विष्णु शिव.
सुभ – वि. मगलकारक शुभ.

सुभग — वि सुदर भाग्यवान प्रिय.
सुभगा — स्त्री नवऱ्याची आवडती वायको.
सुभट — पु मोठा वीर
सुभट्ट — पु जाडा पडित भारी योद्धा
सुभद्र — पु. सनत्कुमार.
सुभर — वि शुभ्र पाढरे
सुभा — स्त्री अमृत शोभा हरडा परस्त्री.
सुभान — वि. पवित्र "सुभानअल्ला"
सुभाइ
सुभाउ } — पु स्वभाव सवय
सुभ्रू — स्त्री. सुदर भुवया असणारी स्त्री.
" हा पित क्वासि हे सुभ्रु"
सुभाय — पु 'स्वभाव' पहा
सुभीता — पु सोय सुगमता मुसधि सामर्थ्य समावेश
सुभीतेसे — सोई-सोईने
सुभौटी — स्त्री. शोभा सुन्दरता
सुम — फा. पु घोड्याची टाप. खूर
सुमरन — पु स्मरण जप भजन
सुमरना — क्रि स स्मरणे जपणे
सुमरनी — स्त्री स्मरणी जपाची माळ
सुमिरन
सुमिरण } — पु स्मरण जप भजन
सुमेध — वि. बुद्धिमान
सुमेर — पु सुमेरू पर्वत
"चाहे सुमेरु को छार करै
अरु छार को चाहै सुमेरु वनावै"
सुयम — अव्यय स्वत
सुरंग — स्त्री बोगदा. सुरुग पाणसुरुग. सधि उत्तम रग
सुर में सुर मिलाना — होशी हो करणे लाळ घोटणे
सुरकत — पु इद्र विष्णू
सुरक — पु, त्रिपुड्र
सुरकना — क्रि स शोषून घेणे भुरकणे.

सुरकदाव — पु स्वर वदलून वोलणे नि फसविणे
सुरख
सुरखा } — वि लाल
सुरखरु — तेजस्वी कीर्तिमान प्रफुल्लमुख
सुरखुव — फा पु चक्रवाक पक्षी नारगी पखाचे वदक
सुरखाव का पर लगना — वैशिष्टच असणे विचित्रता असणे शिग असणे (लाक्षणिक)
सुरखी — वि लाल पख सुर्खी चुना. लाली मथळा
सुरग — पु स्वर्ग
सुरगौ
सुरगैया } — स्त्री कामधेनु.
सुरज — पु सूर्य
सुरझना — क्रि अ उकलणे
सुरझाना
सुरझावना } — क्रि स सोडविणे उलगडणे मोकळे करणे
सुरत
सुरति } — स्त्री सभोग आठवण ध्यान आकृति रूप
— वि अत्यत नम्र लीन
— बिसारना — विस्मरण होणे आठवण नसणे
सुरतिय — स्त्री देवाची स्त्री
सुरती — स्त्री खाण्याची तवाखू
सुरतीला — वि सावध स्मरण ठेवणारा
सुरतैन — स्त्री रखेली
सुरनाह — पु इद्र
सुरवहार — पु सतारीसारखें वाद्य
सुरविरिछ
सुरवृच्छ } — पु कल्पवृक्ष
सुरभान — पु इद्र सूर्य
सुरभि — पु वसत ऋतु चैत्र महिना सोने
— स्त्री गाईची आदिजननी (अधिष्ठात्री) दारू तुळस
वि मनोहर सुगधित
सुरभीला — वि सुगधित
सुरभोग — पु अमृत
सुरभौन — पु

सुरभई } — फा वि फिक्का निळ्या
सुरभयी } रगाचा सुर्म्याच्या रगाचा सुर्मा घातलेला स्वरयुक्त
सुरमचू — फा पु सुरमा घालण्याची सळई
सुरमौर } — पु विष्णु
सुरमौरी }
सुरराइ }
सुरराई } — पु देवराज इद्र विष्णु
सुरराऊ }
सुररूख — पु कल्पवृक्ष
सुरलि — स्त्री क्रीडा खेळ
सुरसाल } — वि देवशत्रु
सुरसालू }
सुरसुराना — क्रि अ चळ येणे कड सुटणें
सुरसुरी — स्त्री अळी सोडकिडा
— देना (पैरमे) पायावर पाय देणे
सुरसैया — पु इद्र विष्णु शिव
सुरहना — क्रि अ भरून येणें
सुरहरा — वि सुरसुर शब्द करणारा
सुरही — स्त्री कामधेनु जुगाराच्या १६ कवड्या
सुराई — स्त्री शौर्य देवत्व
सुराख — पु बीळ छिद्र शोध पाळत पत्ता
सुराग — पु सुगावा अत्यत प्रेम शोध
सुरागाय — स्त्री नीलगाय
सुरावती — स्त्री देवमाता अदिती
सुरासार — पु मद्यार्क
सुराही — अ स्त्री मुरई वाहुभूषण
सुरिझ — पु सूर्य
सुरी — स्त्री देवागना
सुरीला — वि सुस्वर गोड आवाजाचा
सुरुख — वि प्रसन्न अनुकूल
सुरुवा — पु भाजीचा रस रस्सा
सुर्ख़ — फा वि लाल
— पु लालभडक
सुर्खरू — 'मुरखरु' पहा तेजस्वी कार्य- — साफल्यामुळे तोंडावर काति (लाली) झळकलेला
सुर्खी — 'सुरखी' पहा
सुर्ता — वि चतुर समजूतदार
सुलक्खन } — वि सुलक्षणी
सुलच्छन }
सुलग — अव्यय जवळ
सुलगना — क्रि अ जळणे भडकणे सतापणे
सुलछ — वि सुदर
सुलझन — स्त्री उलगडा
सुलझना — क्रि अ उलगडणे उकलणे कठिण प्रश्न सोडविणें
सुलताना चपा — पु उडल (याच्या वियाचे हिरवे कडुतेल करतात)
सुलतानी — स्त्री राजसत्ता एक रेशमी वस्त्र
— वि तावडें
सुलप — वि स्वल्प थोडे
सुलफ — वि कोमल लवचिक
सुलफा — पु सुकी तवाखू चरस
— फूंकना — चिलमीचा सटका मारणे
सुलफेबाज — वि चरस किंवा गाजा पिणारा
सुलह — अ स्त्री तह मैत्री चागली वागणूक
सुलाना — क्रि स निजविणे टाकणे
सुलेमान — पु एक प्रसिद्ध वादशहा (याला पैगवर मानतात)
सुव } — पु मुलगा
सुवन }
सुवटा — पु पोपट
सुवनारा — पु पुत्र
सुवरन — पु सोने
सुवस — वि स्वतंत्र स्वाधीन
सुवाग — पु सोंग नक्कल
सुवा — पु पोपट
सुवाना — क्रि स निजविणे
सुवार — पु स्वयपाकी
सुविधा — स्त्री सोय सवड सवलत
सुषमा — स्त्री उत्तम शोभा अति सुंदरता.
सुषाना — क्रि अ सुकविणे वाळविणे
सुषोपति — स्त्री सुषुप्ति

सुस - स्त्री वहीण
सुसकना - 'सिसकना' पहा
सुसताना - क्रि अ विश्राति घेणे
सुसती - स्त्री आळस ढिलाई
सुसर } - पु सासरा
सुसरा }
ससुराल - स्त्री सासर
सुसरी - स्त्री सासू गगा नदी
सुसा - स्त्री वहीण० पु० - एक पक्षी
सुसाना - 'सिसकना' पहा
सुसीतलाई - स्त्री थंडगारपणा
सुसेन - पु सुषेण सुग्रीवाचा वैद्य अगदाचा आजोबा
सुस्त - वि मद आळशी ढिला निस्तेज उदासीन
सुस्ताई - स्त्री सुस्ती थकवा आळस
सुस्तैन - पु मंगलकार्यांत म्हटले जाणारे स्वस्तिवाचक वेदमत्र
सुस्थ - वि निरोगी
सुहँगा - वि स्वस्त
सुहटा - वि सुदर [शोभनीय
सुहनी - स्त्री केरसुणी कुचा वि
सुहवत - अ स्त्री सोबत सगत
सुहराना - 'सहलाना' पहा
सुहाई - स्त्री शोभा
सुहाग - पु सौभाग्य वराचा पोशाख वरपक्षाकडील स्त्रियाचे मगलगीत
सुहागन }
सुहागिन } - स्त्री सौभाग्यवती
सुहागिनी } सवाष्ण
सुहागिल }
सुहागा - पु मैद ढेकळे फोडण्याचा कुळव सवागी
सुहाता वि आवडता प्रिय
सुहाना - क्रि स शोभणे चागले दिसणे
सुहारी } - स्त्री पुरी खारीपुरी
सुहाली }
सुहावन }
सुहावना } - वि
सुहावला } सुदर प्रिय आवडता
सुहावा }

सुहेल - अ पु एक शुभ तारा
सुहेलरा - वि सुदर
सुहेला - पु स्तुति मगलगीत.
सूंगरा - पु रेडा
सूंघना - क्रि स वास घेणे फार कमी जेवणे
- (सिर) प्रेमाने मस्तक हुगणे मस्तक अवघ्राण करणे
सूंघनी - स्त्री तपकीर
सूंघा - पु पृथ्वीच्या पोटातील पाणी नि द्रव्य नुसत्या वासाने दाखविणारा गुप्त हेर
सूंट - स्त्री मौन आळीमिळी
सूंड - स्त्री हत्तीची सोड
सूंडी - स्त्री. अळी एक किडा पोरकिडा
सूंस - पु सुसर
सूंह - अव्यय समोर पुढे
सूअर - पु डुक्कर एक शिवी
सूआ - पु पोपट दाभण
सूक - पु पोपट शुक्रतारा
सूकरकेत - पु मथुरा प्रातातील एक प्राचीन तीर्थ सौरो गाव तुलसीदासाचे जन्मस्थान
सूका - पु पावली
सूख-छडा - पु क्षयरोग
सूखा - वि सुकलेले वाळलेले कोरे उदास कठोर नीरस
पु अवर्षण कोरडी जागा डबा (पोटातील रोग) डाग्या खोकला
- जबाब देना - स्पष्ट नकार देणे
सूखी चिनई करना - पाण्यावाचून कोरडेच खाणे
सूघर - वि मनोरम सुदर
सूचा - स्त्री विनती सूचना
सूची - स्त्री तालिका अनुक्रमणिका
- पु गुप्त दूत
- वि चुगलखोर दुष्ट
सूज } - स्त्री सूज फुगीरपणा
सूजन }
सूजनी - स्त्री भरतकाम केलेले वस्त्र.
सूज़ा - पु मोठी सुई दाभण

सूजाक, सूजाख — फा पु परमा मूत्रकृच्छ्र
सूजी — स्त्री गव्हाचा रवा सुई
— पु शिंपी
सूझ — स्त्री दृष्टि कल्पना कोटी समज
सूझना — क्रि अ सुचणे भान होणे.
सूटा — पु० सटका (चिलीम इ० चा) दाबून झुरका
सूत, सूता — पु ततु सूत दोरा. अक माप रेघ मारण्याची दोरी चिन्ह सारथी
— धरना — रेघ मारणे
— मिलना — सुगावा लागणे
— में सूत मिलना, — में सूत वैठना — जशास तसा भेटणे शेरास सवाशेर मिळणें.
सूतक — पु जन्म जन्ममृत्यूचे अशौच
सूतकाघर — पु सूतिकागृह बाळतिणीची जागा
सूतन — स्त्री झोप
सूतना — क्रि अ निजणे
सूती — स्त्री शिंपला वि० — सुताचा सुती
सूत्रपात्त — पु प्रारभ
सूथन, सूथना — पु ढिला पायजमा
सूथनी — स्त्री. पायजमा
सूद — फा पु व्याज. लाभ शूद्र
— दर सूद — चक्रवाढव्याज
सूदना — क्रि स. मारून टाकणे
सूध — वि सरळ
सूधना — क्रि अ खरे होणे सिद्ध होणे
सूधे — क्रि वि नीट सुधेपणी
सून — वि रिकामे शून्य निर्जन
सूना — स्त्री. कन्या कसाईखाना पच-पातकाची स्थाने
सूनापन — पु सुनसुनाट
सूनु — पु. मुलगा
सूपच — पु श्वपच चाडाळ
सूप — पु सूप वरण रसदार भाजी चटणी. सैपाकी
सूफ — अ पु लोकर
सूफी — अ पु मुसलमानी वेदान्ती पथ याचाही हिंदूप्रमाणेच मुसलमानाकरवी छळ झाला
सूबा — फा पु प्रात प्रदेश अधिकार
सूबेदार — फा पु प्रातपति सुभेदार
सूभर — वि सुदर दिव्य स्वच्छ
सूम — वि कवडीचुबक
सूर — पु सूरदास सूर्य. आचार्य वीर डुक्कर भुरा घोडा भाला पोटशूळ. पठाणातील एक जात
सूरजतनी — स्त्री यमुना
सूरत, सूरति — फा स्त्री चेहरा रूप आकृति उपाय. शोभा दयालुता. सौंदर्य. अवस्था आठवण कुराणातील अध्याय.
— वि० अनुकूल
सूरत दिखाना — पुढें येणें
— बनाना — वेष वदलणें नाक मुरडणे
— विगडना — तोंड उतरणे
सूरता, सूरताई — स्त्री शूरत्व पराक्रम
सूरमा, सूरवाँ — पु योद्धा वीर
सूर-सामत — पु सेनापति युद्धमत्री
सूरा — पु सूरदास आधळा वीर. एक किडा.
सूराख़ — फा. पु बीळ छिद्र भोक
सूरी — पु पडित विद्वान्
— स्त्री पडिता विदुषी कुती
सूर्य — पु. सूर्य. रविग्रह
सूल — पु शूळ (पीडा). भाल्याचे टोक त्रिशूळ
सूली — स्त्री सूळ.
— पु शकर
सूवना — क्रि अ. वाहणे
सूवा — पु पोपट

सूस } — पु सुसर
सूसि }

सूसी — स्त्री एक कापड

सूसुभ — वि कोवट

सूहा — पु एक लाल रग. एक मिश्र रग.
— वि तावडे

सूग — पु शूळ भाला तीर गजरा माळ

सेंकना — क्रि स शेकणे भाकरी भाजणे
— (आँख) सौंदर्य पाहणें डोळ्याचे पारणे फिटणे
— (घूप) ऊनपाळच्या घेणें. उन्हात वसणें

सेगर } — पु शेंगाचे एक झाड
सेंगरी } (भाजी करतात)
— स्त्री शेंग

सेंट — स्त्री ज्ञोत.

सेंटना — क्रि अ. ज्योत निघणे

सेंठा — पु शेणी.

सेंत }
सेंतमेंत } — वि फुकट विनामूल्य
सेंति } ढीगच्या ढीग निरर्थक
सेंती } लुटुपटीचे
— का — फुकटचे.
— में — फुकटात उगीचच

सेंतना — क्रि स ताब्यात ठेवणे जमविणें

सेंथी — स्त्री भाला

सेंदुर — पु शेंदूर. कुकू
— चढना — लग्न लावणे.
— देना } वराने वधूच्या भागात
— धरना } शेंदूर भरणे

सेंदुरिया — पु शेंद्रीचे झाड शेंदरी आवा
— वि लालभडक

सेंदुरी — स्त्री. तावडी गाय

सध — स्त्री भोसके बोगदा. कवडसा मधि
— मारना } — घर फोडणें
— लगाना }

सेंधना — क्रि स सुरुग लावणे

सेंधा — पु सैंधव.

सेंधिया — वि घरफोडी करणारा

सेंवी — पु खजुराचा रस.

सेंधों — पु सैंधव

सेमई } — स्त्री शेवई
सेंवई }

सेंमर } — पु काटेसावर (वृक्ष)
सेंमल }

सेवर — पु लाल सावर

सेंहुड } — पु वई-निवडुग
सेंहुडा }

से — प्रत्यय (तृतीया नि पचमीचा)
— वि सारखें
— सर्वनाम ते

सेइ — सेवन करून

सेउ — पु सफरचद

सेख — पु शेषनाग शिल्लक शेख

सेगा — अ पु खाते विभाग

शेजरिया — स्त्री शेज पलग.

सेझदादि — पु सह्याद्रि

सेझना — क्रि अ हटणें दूर होणें.

सेटना (सेंटना) — क्रि अ. महत्त्व स्वीकारणे मानणे

सेढा — पु शेंबूड

सेत — वि पाढरे उज्ज्वल श्वेत
— पु पूल बाघ मर्यादा व्यवस्था

सेतकुली — पु पाढरा नाग

सेतद्युति — पु चद्र

सेतिका — स्त्री अयोध्या

सेतुक — अव्यय समीर
— पु लहान पूल साडवा

सेतुवा — पु सातू सुसर

सेथिया — पु नेत्रवैद्य

सेद — पु घाम

सेन — पु सैन्य श्येन पक्षी
— स्त्री खूण इशारा

सेनपत्र — पु जमालगोटा

सेना — क्रि अ उबविणें

सेनि — स्त्री मोठी बशी ताटली ससाणी. ओळ श्रेणी शिडी जिना सहदेवाचे. अज्ञातवासातील नाव

सेब — फा पु सफरचद

सेम – स्त्री. वालपापडी घेवडा
सेमूर / सेमुल } – 'सेमर' पहा
सेर – पु शेर वाघ शेर (एक फारसी वृत्त)
  – फा वि तृप्त
सेरखडी – स्त्री माती खनिज
सेरा – उशागतीची पलगाची पट्टी पाण्याने भिजलेली भूमि
सेराना – 'सिराना' पहा
सेरी – फा स्त्री तृप्ति गल्ली
सेल – पु भाला शल्य
सेलखडी – स्त्री झिलईची माती शाडू मुरूम
सेलना – क्रि अ मरणे
सेला – पु शेला
सेली – स्त्री उपरणे वैराग्याची माळ छोटा भाला एक दागिना
सेल्ल / सेल्ला / सेल्ह / सेल्हा } – पु भाला बरची शेला शल्य
सेवॅर – 'सेमर' पहा
सेव – स्त्री सेवा शेव
  – पु सफरचद
सेवग – पु सेवक दास
सेवडा – पु जैन साधूचा एक पथ शेवई
सेवति – स्त्री स्वाति नक्षत्र
सेवती – स्त्री. पाढरा गुलाव
सेवनी – स्त्री दासी सेविका
सेवर / सेवरा } – पु एक जगली जाति कच्चे भाजलेले 'सेवडा' पहा
सेवरी – स्त्री शेवरी
सेवल – पु विवाहातील एक रिवाज
सेवाटहल – स्त्री सेवाशुश्रूषा
सेवाती – स्त्री स्वाती नक्षत्र पाढऱ्या गुलावाचे फूल सेवती
सेवाधारी – पु उपासक पुजारी
सेवापन – पु सेवावृत्ति
सेवावदगी – स्त्री पूजा उपासना. आराधना.
सेवामें – समोर चरणी
सेष / सेस } – 'सेख' पहा
सेसर – पु मायेचा खेळ निर्गुण त्रास कपटीपणा तिप्पट
सेसरिया – पु कपटाने दुसऱ्याचे धन हरण करणारा
सेहत – अ स्त्री आरोग्य प्रकृति
सेहतखाना – पु मलमूत्रादींची कोठडी
सेहरा – विवाहातील मगलगीत मुडावळ
– वाधना (किसीके सिर) कार्यसिद्धि करणे
सेहरा होना (किसीके सिर) – कार्यसिद्धीचा भार त्याच्यावर असणे
सेही – स्त्री साळ (प्राणी)
सेहुँड – पु शेराच्या जातीचे एक काटेरी झाड.
सेहुआँ – पु शरीर फिके पाडणारा एक चर्मरोग
सैकडे – वि दर शेकडा
सैकडो – वि शेकडो अगणित
सैकल – अ पु. धार लावणे
सैग – स्त्री वरोवरी पूर्णता.
सैगर – वि फार पुष्कळ
सैतना – क्रि स गोळा करणे. सचय करणे सभाळणे
सैथी – स्त्री भाला शक्ति
सैवर – पु सैधव
सैह – क्रि वि पुढे समोर.
  – वि शभर
  – स्त्री तत्त्व. सार वृद्धि
सैथी – स्त्री बरची
सैद – पु श्रीमत सय्यद
सैन – स्त्री. खूण इशारा सैन्य.
  – पु शयन ससाणा एक बगला.
सैना – स्त्री सेना
  – पु खूण इशारा
सैना-सैनी – वि नेत्रसकेत खुणानी बोलणे.

सैनियाना – क्रि. स नेत्रसकेत करणे
सैनी – पु न्हावी स्त्री० – सैन्य श्रेणी.
सैफ – स्त्री तरवार.
सैफी – वि वाकडा
सैयाँ – पु स्वामी पति
सैय्या – स्त्री शय्या. पलग
"हाँ ही जमवैया वरैया निजसैया तरे"
सैर – फा स्त्री सहल
– सपाटा – पु आनदार्थ फिरणे
सैरा – पु आल्हा (गाणे).
सैल – स्त्री सहल पूर स्रोत
– पु पर्वत पहाड
सैलानी – वि आनदी भटक्या स्वच्छदी.
सैलाव – फा पु प्रवाह लोढा.
सैलावी – स्त्री ओल
– फा वि पुराखाली बुडणारा भाग
सैलूख, **सैलूष** – पु वहुरूपी
सैवल, **सैवाल** – पु शेवाळे
सैवलनी – स्त्री नदी
सैब्या – स्त्री राजा हरिश्चद्राची राणी.
सो – 'से' प्रत्यय
– वि 'सा' सारखा
– स्त्री शपथ
– क्रि वि सगे सह
– सर्वनाम – 'वह' पहा
सोचर – पु पादेलोण
सोठ – स्त्री सुठ. पक्का वस्ताद.
सोठे करना – खूप वडविणे
सोंठोरा – पु सुठवडा
सोध – स्त्री शपथ
– वि सुगवित
सोध्ना – क्रि अ मातीचा वास दरवळणे
सोंधा – त्रि. सुवासिक
– स्त्री. मातीचा वास
– पु गव्हला–कचरा
सोधी सुगध – खमग वास.
सोस – पु एक जनावर
सोह, **सोही** – "सोह" पहा
सो – सर्वनाम – 'वह'
– अव्यय – समान साठी म्हणून. एवच
सोअना – क्रि अ निजणे
सोआ – पु. शेपूची भाजी.
सोइ, **सोई** – 'सो' पहा
क्रि अ निजली
सोख – वि साहसी गभीर दाट
सोख़्ता, **सोख्ता** – पु टीपकागद
सोखन – पु एक जगली धान्य शोषण
सोखना – क्रि स. शोषणे
सोग – पु शोक दुःख.
सोगिनी – वि शोक करणारी
सोगी – वि शोकाकुल
सोच – पु. सताप चिंता खेद शोक
सोचना – क्रि अ विचार करणे पस्तावणे दु ख करणे. विचारमग्न होणे
सोच–विचार – पु समजूत ध्यान
सोज – पु सूज पलग
सोज़न – पु सुई सूज
सोजिश – फा स्त्री सूज
सोझ, **सोझा** – वि समोरचा सरळ
सोटा – पु पोपट दडा सोटा
सोढर – वि मूर्ख भोदू
सोत, **सोता** – पु स्रोत निर्झर टाके
सोति (**सोती**) – स्त्री धारा स्रोत प्रवाह स्वाति
सोदर – पु सहोदर सख्खा भाऊ
सोध – पु शोध तपास. बातमी
(१) "सूर हर्मांहि पहुँचाय मधुपुरी बहुरी सोधन लीन्ही"
(२) "आनदमगन भये सव डोलत कछू न सोध शरीर"
सोध – पु राजवाडा

सोहरना – क्रि स गोजारणे
सोहल } – 'सोहर' पहा
सोहला }
सोहइत – वि सुदर मनोरम
सोहाई – क्रि स शोभविणे. सुंदर दिसणे. वेणणे
– वि गोड गोजिरवाणे
सोहाग – पु सौभाग्य
सोहागिन } – स्त्री सुवासिनी
सोहागिनि }
सोहागिनी }
सोहाता – वि सुदर रुचिर सोसेल इतके कढत
सोहाना – क्रि अ 'सुहाना' पहा
– वि० सुदर
सोहारद – पु मित्रत्व
सोहारी – स्त्री पुरी
सोहावन – वि सुदर
– क्रि अ शोभणे रुचणे
सोहासित – वि रुचकर
सोहिं } – क्रि वि. समोर. पुढे
सोहीं }
सोहिल – पु. अगस्ती (तारा)
सोहिला – पु. 'सोहर' पहा
सोही } – क्रि वि. समोर पुढे
सोहे }
सौं – स्त्री शपथ
– प्रत्यय 'से'
सौंगी – वि सरळ
– न आना – सरळ न वागणे
सौंधा – वि उत्तम उचित
सौंधाई – स्त्री विपुलता उपयुक्तता
सौंचना – क्रि स मलशुद्धी करणे
सौंज – स्त्री. साधन–सामग्री
सौंड } – पु पाघरूण
सौंडा }
सौंडियाना – क्रि स. लाजणे भिणे
सौंतुख – क्रि वि समोर प्रत्यक्ष
सौंदन – क्रि स मिसळणे भट्टीत घालणे (धोव्याच्या)
सौंदर्ज – पु सौंदर्य.

सौंध – पु महाल राजवाडा
– स्त्री सुवास
सौंधना – क्रि. स सुगंधित करणे.
सौंधा – वि रुचकर सुगंधित चागले
सौंनी – पु सोनार
सौंपना – क्रि स. हवाली करणे स्वाधीन करणे
" सौंपेहु मोहि तुम्हहि गहि पानी "
सौंफ } – स्त्री बडीशोप
सौंफिया } बडीशोपेचा अर्क किंवा मद्य.
सौंफी }
सौंर – स्त्री रजई लेप पाघरूण
सौंरई – स्त्री सावळेपणा
सौंरना – क्रि स स्मरणे
सौंह – स्त्री शपथ 'सौं' पहा.
सौंहाना – क्रि अ ठाकठीक करणे
सौंही – स्त्री एक हत्यार
सौ – वि शमर समान
– बात की एक बात – साराश थोडक्यात असे की
– (एकको) सौ सुनना – एकास दहा उत्तरे ऐकणे
सौक – स्त्री सवत
– वि शमर
– पु छद मजा
सौकन – स्त्री सवत
सौख – पु शौक उत्कठा
सौगद – स्त्री शपथ
सौगात – पु स्त्री नजराणा भेट
सौघा – वि स्वस्त
सौच – पु शौचाचार
सौज – स्त्री साधन–सामग्री.
सौजना – क्रि स नटणे शृंगारणे
सौजा – पु मिळालेली शिकार
सौत }
सौतन } – स्त्री सवत
सौति }
सौतिन }
सौतिया डाह – पु सवतीमत्सर
सौतुक } – क्रि वि समोर जागेपणी
सौतुख }

स्वेत — वि पाढरे उज्ज्वल.
स्वेद — पु घाम
"स्वेद-प्रवाह बहता रहता नितान्त"
स्वेदज — वि घामातून उत्पन्न होणारे ढेकूण इ जीव

ह

ह — शेवटचा उष्म वर्ण
शून्य आकाश पाणी. ज्ञान हास्य
हंक — स्त्री हाक कोणाला तरी बोलावण्यासाठी जोराने उच्चारलेला शब्द
हंकडना } — क्रि अ गर्वाने बोलणे
हकरना } ललकारणे.
हकराना — क्रि स बोलावणे हाका मारणे
हँकवा — पु रान उठविणारा शिकाऱ्याचा साथीदार
हँकवैया — पु हाकणारा
हका — स्त्री हाक.
हकार — स्त्री ओरडून बोलावणे
— पु अहकार गर्व दमदाटी
— **पड़ना** — पुकारणी होणे
हंकारा — पु आव्हान आमत्रण
हंकारी — स्त्री बोलावणेकरी
हंगामा — पु गोगाट कलकल. भाडाभाडी
हडना — क्रि अ भटकणे हिंडणे
हडिया — स्त्री हडी मातीचे भाडें ताडी लस्सी
हफनी — स्त्री धाप दम
— **मिटाना** — विश्रांति घेणे आळसणे
हँसना — क्रि अ हसणे
— **हँसाना** — करमणूक करणे
— (किसीपर) एकाद्याची टिंगल करणे.
— (ठठाकर) } — खो खो हसणे
— (ठठा मारकर) }
हसकर टालना — हंसण्यावारी नेणे
हँसमुख — वि. हसतमुख
हँसते हँसते — अति हर्षाने लीलेने.
हँसली — स्त्री सरी हसळी
हँसाई } — स्त्री हँसू अपकीर्ती
हँसाय } उपहास
हँसाना — क्रि स हसविणे
हँसिया — पु. विळा कोयता
हँसी — स्त्री हास्य हंसू
— **उडाना** — थट्टेवारी नेणे
— **खुशी** — स्त्री प्रसन्नता
— **खेल** — पु गमत तुच्छ काम
— **छूटना** — हसू येणे
— **ठठ्ठा** — थट्टा विनोद. चेष्टा
हँसी दिल्लगी — स्त्री } उपहास
— **मजाक** — पु } विनोद
— **में कहना** }
— **में टालना** } गमतीने बोलणे हसून घालविणे
— **में लेना** }
— **समझना** — सोपे वाटणे
हँसुआ } — पु विळा कोयता
हँसुवा }
हँसोड }
हँसोर } — वि विनोदी चेष्टेखोर
हँसोहाँ }
हइ — पु घोडा
हई — पु घोडेस्वार
— स्त्री आश्चर्यवाचक शब्द
— **है** — आहेच
हउँ — सर्वनाम मी (प्रा. प)
हक — अ वि खरे उपयुक्त उचित.
— पु परमेश्वर हक्क अधिकार पक्ष
— **अदा करना** — कर्तव्य पाळणे
— **पर रहना** } — खऱ्याचा आग्रह
— **पर होना** } धरणे
— **में** — बाजूला. विषयी
हक़-नाहक़ — अव्यय व्यर्थ अकारण.
हकबकाना — क्रि अ घाबरणे बचकळ्यात पडणे
हकला — वि तोतरा
हकलाना — क्रि अ अडखळत बोलणे चाचरणे हेल काढून बोलणे

हकसका – अ पु जमिनीच्या खरेदी विक्रीत शेजारचा प्रथम हक्क
हकाक – पु जडाव काम करणारा
हकाबका – वि घाबऱ्यालेला आश्चर्य-चकित बुचकळचात पडलेला.
– रहना – आश्चर्यचकित होणे
हकीकत – अ स्त्री सत्य तत्त्व तथ्य
– का पता लगाना } – खरे बाहेर काढणे
– खुलाना }
– में – वस्तुत खरोखर
हकीम – अ पु. आचार्य विद्वान् वैद्य
हकीमी – स्त्री युनानी चिकित्साशास्त्र
हकीयत – पु मालकी हक्काची वस्तु
हकीर – वि तुच्छ कवडीमोल
हकूमत – स्त्री अधिकार शासन कारकीर्द
हकेशुफा – पु गावच्या हिस्सेदाराना तेथील जमिनदारी खरेदी करण्यास इतराकडून अधिकार किंवा हक्क
हक्का-बक्का – वि घाबरलेला आश्चर्यचकित बुचकळचात पडलेला
हक्का-बक्का रहना – आश्चर्यचकित होणे
हगनौटी – स्त्री हग्याबाग
हगास – स्त्री परसाकडेला.
हचकना – क्रि स गदगदा हलविणे
हचका }
हचकोरा } – पु हिसका (गाडी इत्यादि वाहनात)
हचकोला }
हचना – क्रि अ. भिणे
हचर-मचर – स्त्री हलणे डोलणे आळस-करणे ढकलाढकली करणे काकू करणे
हचहचाना – क्रि अ हलणे डोलणे.
हज – अ पु तीर्थ मक्का-काबा याची तीर्थयात्रा
हजम – वि लाटलेले पचविलेले पु० – पचन.
हज़रत – पु महात्मा राजेश्री
हजामत – स्त्री केस कापणे गोटा करणे
(उल्टे छुरेसे) हजामत बनाना – एकाद्याला भयकर लुटणे मारणे पिटणे.
हज़ारा – अ पु. सहस्रदल पुष्प कारजे झारी
हजारी – फा पु हजार शिपायाचा नायक. लेकावळा
हजूर – पु राजसभा. श्रेष्ठाचे सबोधन.
हजूरी – पु नोकर. दरबारी अगरक्षक – वि सरकारी
हटक } – स्त्री अटकाव अडथळा
हटकन } गाई हाकण्याची काठी
– मानना – मर्यादा पाळणे आज्ञा मानणे.
हटकार – पु सप माळेचे सूत.
हटकि – अव्यय विनाकारण अनिच्छेने
हटवा – पु वाणी बाजार. दुकानदार
हटवाई – स्त्री खरेदी-विक्री.
हटवार – पु. दुकानदार.
हटिया – स्त्री बाजार
हटौति – स्त्री बाधा ठेवण (शरीराची)
हट्टाकट्टा – वि धष्टपुष्ट
हट्टी – स्त्री दुकान.
हठ – पु प्रतिज्ञा. हट्ट बलात्कार
– पकडना – हट्ट धरणे पण करणे
– में पकडना – हट्ट करणे
– रखना – अढी धरणे
– माडना – प्रण करणे बलात्कार दृढसकल्प (करणे).
हठधर्म – पु दुराग्रह कट्टरपणा
हठना – क्रि अ हट्ट करणे दुराग्रह करणे
हठकर } – वि. जुलूमाने हट्टाने
हठात् } एकाएकी अवश्य
हठीला – वि हट्टी दुराग्रही धैर्यवान. दृढप्रतिज्ञ
हठौना – क्रि स हट्ट करविणे
हड – स्त्री हिरडा डोरले
हड़कंप – पु खळबळ कल्लोळ
– मचाना – खळबळ उडणे
हड़क – स्त्री उत्कट इच्छा छद व्याकुळता

हड़कना – क्रि अ व्याकुळ होणे तळमळणे
हड़काना – क्रि स व्याकुळ होणे पाठीस लागणे चरफडणे हाकलून देणे
हड़काया – वि घावरलेला पिसाळलेला
हड़गिल्ला } – पु बगळयासारखा एक
हड़गीला } पक्षी
हड़जोड़ } – पु एक औषधि लता
हड़जोर } (मोडलेले हाड या औषधी-लतेने जोडले जाते)
हड़ताल – स्त्री सप हरताळ
हड़धूत – स्त्री धिक्कार
हड़ना – क्रि अ तोल होणे
हडप – वि गिळलेले लपविलेले
– करना } – क्रि. स गिळणे खाऊन
हड़पना } जाणे. लाटणे गिळकृत करणे.
हड़बड़ – स्त्री. उतावीळ. बडबड
हड़बड़ाना – क्रि अ. घाई करणे आतुर होणे खडबडणे.
हड़बड़िया – वि आतुर उतावळा धादरट
हड़बड़ी – स्त्री घाई घावरगुडी
हड़हड़ाना – क्रि स घावरवून सोडणे
हड़ावरि } – स्त्री. हाडकाची माळ
हड़ावल } अस्थिपजर
हड़ा – पु गाधील माशी मोठे हाड
हड्डी – स्त्री. हाडूक कुळ वश
– गढना }
– तोडना } – वेदम मारणे
– चूसना – सर्वस्व लुटणे नागविणे
पुरानी हड्डी – जुने खोड सुदृढ म्हातारा
हतक – अ स्त्री अपमान पाणउतारा
हतना – क्रि. स मारून टाकणे
हतवाना }
हताना } – क्रि स भारविणे
हत्थ – पु हांत
हत्था – पु मूठ दाडा. लोगर (केळयाचे) – घड पाणी उपसून टाकण्याचे लाकडी पात्र
हत्थी – स्त्री मूठ दाडा.
हत्थे – क्रि वि हाती.
– पर काटना – लाभाच्याच वेळी बिब्बा घालणे
हत्यारा – वि खुनी मारणारा
हथ – पु हात
हथकंडा – पु हातचलाखी हातखडेपणा.
हथकड़ी – स्त्री बेडी
हथनाल – पु हत्तीवरील तोफ
हथनी – स्त्री. हत्तीण
हथफूल – पु. चुटक्या (हाताच्या मागे घालण्याचा दागिना)
हथफेर – हातउसने द्रव्य हात फिरवि-विण्याची शक्ति
क्रि (गोजारणे डोक्यावरून) उरक आवरशक्ति
हथबाँस – पु सुकाणू नाव चालविण्याचा वाबू
हथलेवा – पु पाणिग्रहण
हथवाँसना – क्रि स हाती घेणे प्रयोग करणे समेटून धरणे
हथवाल – पु माहूत
हथसार – स्त्री हत्तीशाळा
हथाहथी – अव्यय हातोहात पाहता पाहता
हथिया – पु हस्त नक्षत्र हत्ती
हथियाना – क्रि स. हस्तगत करणे ताव्यात घेणे लाटणें
हथियार – पु हत्यार शस्त्र
हथेरी }
हथेली } – स्त्री हाताचा तळवा
हथेली पर जान होना – मरण घिरटचा घालणें
– पर जान लेना – शिर तळहाती घेणे
– पर सरसो जमना – अत्यत कठिण कर्म करणें
– में आना – पूर्ण ताब्यात येणे अटोक्यात येणे
हथेव – पु हतोडा
हथोरी – स्त्री हाताचा तळवा
हथौटी – स्त्री हातोटी हस्तकौशल
हथौडा – पु हातोडा

हथ्थाना – 'हथियाना' पहा.
हद – अ स्त्री. हद्द मर्यादा. परिणाम
– दर्जेका – पराकाष्ठेचा.
– बांधना – मर्यादा घालणे विक्रम करणे
– से ज्यादा – अमर्याद पराकाष्ठेचे.
हदीस – अ. स्त्री मुसलमानी स्मृतिग्रंथ (पैगंबर सुक्ति)
हनना – क्रि स मारणे ठोकणे. आघात करणे
हनवाना – क्रि स मारविणे क्रि अ – स्नान घालणे
हनाना – क्रि अ. आघोळ घालणे
हनिवंत, हनुवंत, हनुवां, हनुवान – पु हनुमान मारुती
हप – पु बक (एकदम वस्तु तोंडात घालून तोंड मिटण्याचा शद्व)
– कर जाना – वकावका खाणे
हपहपाना – क्रि अ धापा टाकणे
हप्ता – पु आठवडा
हबकना – क्रि अ बोकणा भरणे
हबड़ा – वि अल्लड
हबर-हबर – क्रि वि घाईने लगवगीने
हबराना – क्रि अ उतावीळ करणे. गोंधळणे
हबिला – वि ज्याला पुढचे दात असतात तो
हबूब – अ पु पाण्याचा बुडबुडा खोटी गोष्ट
हबेल – स्त्री हमळी
हवेली – स्त्री जगी महाल
हब्बाडब्बा – पु पोटातील डबा (रोग)
हब्स – अ' पु कैदी
हम – सर्वनाम आम्ही आपण (सर्व)
– पु अहंकार
– फा अव्यय सह समान् बरोबरीचा
हमजोली – पु समवयस्क
– स्त्री सखी
हमदर्द – वि कनवाळू
हमदर्दी – फा स्त्री सहानुकंपा
हमरा – सर्वनाम आमचा आमचे
हमराही – पु. बरोबरीचा कार्यकर्ता एकाच पथाचा साथीदार.
हमल – अ पु गर्भ
हमला – अ पु. हल्ला चढाई वार.
हमवार – फा वि सपाट.
हम-हमाव – पु. आपपरभाव
हमहमी – पु. आमच्यासारखे आम्हीच. स्वार्थी बडपड
हमाम – पु स्नानगृह (गरम पाण्याचे)
हमार, हमारा, हमारो – सर्वनाम आमचा आमचे आपला आपले
हमीर – पु रणथंभोरचे राजे हम्मीरदेव. हमीर राग
– हठ – सत्य प्रतिज्ञा पिळदारपणा
हमे – सर्वनाम आम्हास आपणांस
हमेल – स्त्री पुतळ्याची माळ
हमेशा, हमेस – फा अव्यय नेहमी सर्वदा. सतत
हमैं – सर्वनाम. 'हमे' पहा.
हम्माम – 'हमाम' पहा गरम पाण्याची व्यवस्था असलेले स्नानगृह.
हयंद – पु उत्तम घोडा.
हयना – क्रि स मारून टाकणे
हयनाल – स्त्री गाडीवरील तोफ
हया – अ स्त्री लज्जा मर्यादा
हरएँ – अव्यय हळुहळू
हरकत – अ स्त्री गति अडथळा
हरकना – क्रि स. अडविणे. हटकणे
हरकारा, हलकारा – फा पु. टपाल नेणारा. निरोप्या दूत
हरख – पु हर्ष
हरखना – क्रि अ प्रसन्न होणे
हरखाना – क्रि स खुलविणे
हरगिज – फा अन्य कधीही अगदी
हरचंद – फा अव्यय जरी
– क्रि वि फार वेळा. नाना तऱ्हेने.
– पु शंकराच्या मस्तकावरील चंद्रकोर हरिश्चंद्र

हरज }
हरजा } — पु. हानि. अडचण अडथळा

हरजाई — फा वि सर्वगामी अनाथ
 — स्त्री कुलटा व्यभिचारिणी

हरजाना — फा पु बाकी थकल्याचा दड नुकसानभरपाई

हरतार } — पु 'हडताल' पहा
हरताल } (पिवळा खनिज)

हरताल फेरना }
— लगाना } — हरताळ फासणे

हरद }
हरदी } — स्त्री हळदी

हरदम — अव्यय नेहमी

हरनाकुस — पु हिरण्यकशिपु

हरनाच्छ — पु हिरण्याक्ष

हरनौटा — पु. हरिणाचे पिल्लू

हरफ — अ पु वर्ण अक्षर

— आना (किसीपर) — दोष लागणे कलक लागणे

— उठाना — अक्षर लावणे

हरफारेवडी — स्त्री रायआवळा

हरबराना — 'हडबडाना' पहा

हरबा — पु हत्यार औजार
 — पु माळ हार
 — वि हळवे हलके.

हरबोंग — वि बोगाड्या मूर्ख
 — पु अत्याचार उपद्रव

हरम — अ पु अत पुर राणीवसा
 — स्त्री रखेली उपपत्नी

हरमज़दगी — स्त्री शठता दुष्टता

हरमुष्ठा — पु धट्टाकट्टा

हरयें — अव्यय हळूहळू

हरवल — पु सैन्याची आघाडी पुढली राग

हरवली — स्त्री सैन्यात सरदारकी

हरवाह }
हरवाहा } — पु नागर जुपणारा शेतकरी

हरसना — क्रि अ आनदणे

हरसिंगार — पु पारिजातक सूर्य चद्र

हरसा — पु ढोल

हरहा — पु. जनावर गुरू

हरहाई — वि रानटी दुष्ट
 — स्त्री खट्याळ गाय
 — स्त्री पार्वती

हरहार — पु शकराची माळ साप

हरा — वि हिरवे ताजे कच्चे प्रसन्न
 — पु निळा रग पानाचा रग हार

— गुलाब दिखाना }
— बाग दिखाना } — तोडाला पाने पुसणे

— भरा — वि ताजातवाना. टवटवीत

हराई — स्त्री हरण (करणे) हार एका वेळी नागरली जाईल इतकी जमीन नागरणी

हराठिन — वि खेडवळ कठोर

हरापन — पु ताजेपणा हिरवेपणा

हराम — अ वि निषिद्ध अनुचित दूषित
 — पु अधर्म. पाप

— करना (कोई काम) — एकादे काम फार कठिण करून टाकणे.
 — का वि फुकटचा बापाचा व्यभिचारापासून झालेला.

— होना — वस्तु अस्पृश्य होणे अधर्म्य असणे

हरामखोर — वि फुकटचे वा पापाचे खाणारा आळशी आयतोबा

हरामजादा }
हरामी } — वि पाजी लेकावळा अकुलीन

हरारत — अ स्त्री उष्णता तेजस्विता हाडीज्वर

हरावरि — स्त्री अस्थिपजर सैन्याची आघाडी

हरावल — 'हरवल' पहा सर्वांच्या पुढे असणारे सैनिक

हरास — पु भय सशय शोक ऱ्हास गळती

हराहर — पु विष हलाहल

हरि — वि पिवळा बदामी हिरवा
 — पु विष्णु इद्र चद्र घोडा माप मोर पाणी अग्नि वायु सूर्य बेडूक १८ वर्णांचे एक अक्षर गणवृत्त.—
 "हरि बोले हरिहीं मुनी"
 "हरि आये हरि पास"
 "एके हरि हरि में गये"
 "दूजे भये निरास"

हरिअर – वि पिवळा हिरवा ताजा.
हरिअरी } – स्त्री हिरवळ दूर्वा
हरिआली }
हरिजन – पु देवभक्त. महार
हरिजान – पु गरुड
हरित – वि हिरवे पिवळे बदामी. भुऱ्या रंगाचे
हरिनाकुस – पु हिरण्यकशिपु.
हरियल – पु हिरवे कबूतर.
हरियाई } – स्त्री हिरवळ. दूर्वा.
हरियाली } हरिप्रीति.
– सूझना – जिकडे तिकडे आनंदी-आनंद दिसणे
हरियाना – क्रि स. टवटवणे ताजे होणे
हरियाई तीज } – स्त्री श्रावण कृष्ण
हरियाली तीज } तृतीया
हरिरस } – पु ईश्वरप्रेम श्रीकृष्णप्रेम
हरिराग }
हरिस – स्त्री नांगराची धुरा. हळस
हरिआई – स्त्री दुष्ट गाय
हरीफ – पु. प्रतिस्पर्धी शत्रु
– वि धूर्त
हरीरा – पु आटीव दूध
– वि प्रसन्न हिरवेगार
हरीस – स्त्री हळस. वानरेंग शेप उच्चैश्रवा
हरुअ } – वि थोडा हलका हळवा
हरुआ }
हरुआना – क्रि अ. हलके होणे चपळ असणे
हरुएँ – क्रि वि हळूहळू हळूच हलकेच.
हरू – वि हलके
"हरु गरू कछु जाइ न तोला"
हरूफ – पु. वर्णमाला अनेक अक्षरे
हरे } – क्रि वि मंद मंद हळूच कोमल
हरें } नम्र
हरैं } – संबोधन – हे भगवान !
हरेव – पु मंगोलिया
हरेवा – पु हिरवे बुलबुल एक हिरवा लहान पक्षी
हरौल – 'हरावल' पहा

हर्क़त – 'हरकत' पहा
हर्ज – 'हरज' पहा
हर्जा – 'हरजा' पहा.
हर्फ़ – 'हरफ' पहा.
हर्म्य – पु राजवाडा
हर्रं – पु बाळहिरडा
हर्रइया – स्त्री स्त्रियाच्या हातातील एक दागिना
हर्रा – पु हिरडा
हर्स – पु खुट (नांगराचा फाळ बसविण्याचा
हल – पु नांगर सोडवणूक
– करना – प्रश्न सोडविणे
– चलाना } – शेत नांगरणे
– जोतना }
– होना – प्रश्न सुटणे
हलकंप – पु खळबळ
हलक – अ पु गळयाची नळी. कंठ
– के नीचे उतरना – गळी उतरणे
हलकई – स्त्री तुच्छता हलकेपणा अप्रतिष्ठा
हलकना – क्रि अ. पाण्याचे हिसळणे. मिणमिणणे (दिवा). लाटा येणे
हलका – वि तुच्छ रिकामा
– पु तरंग लाट
– अ पु मंडळ वर्तुळ झुंड काही गावे मिळून केलेला भाग (सरकारी कामासाठी)
– करना – अपमान करणे
हलकाना – क्रि अ हलके होणे
– क्रि स हिसळणे डोलणे झोके घेणे हलविणे
हलकोरा – पु हेलकावा
हलकोवा – पु कंप तरंग [दंगा
हलचल – स्त्री खळबळ गोंधळ धावाधाव
– मचना – हुल्लड उडणे
हलदिया – पु एक विष पांडुरोग
हलदी – स्त्री हळद
– उठना } – लग्नात हळद लागणे
– चढ़ना } उष्टी हळद
– गुड पीने की आवश्यकता होना – बोवा मारीत बसावे लागणे

— जहाज — पु विमान.
हवाखोरी — स्त्री हवा खाणें
हवाचक्की — स्त्री पवनचक्की
हवादार — वि हवाशीर
हवाल — पु वृत्तान्त परिस्थिति परिणाम दशा
हवालात — अ स्त्री कच्ची कैद पोलीस लॉकअप
हवास — अ पु मज्ञा चेतना शुद्ध
— गुम होना } — भयचकित
— फाख़्त होना } होणे
हवि — पु आहुति
हविस — स्त्री इच्छा हौस
हवेली — अ स्त्री महाल वैष्णवाचे मदिर पत्नी
हशमत — स्त्री वैभव
हसद — अ पु द्वेष खुनशीपणा
हसब — अव्यय. ह्स्व अनुसार अनुकूल.
हसरत — अ स्त्री विषाद दुःख लालसा (निराशायुक्त) मनोकामना
हसीन — अ वि सुदर
हस्तक्षेप — पु ढवळाढवळ
हस्ताक्षर — पु. सही
हस्तामलक — पु हातावर ठेवलेला आवळा स्पष्ट रूपानें लक्षात येणारी गोष्ट
हस्तिपक — पु माहूत
हस्ती — स्त्री अस्तित्व अधिकार
हस्ते — अव्यय मार्फत हाताने
"ताके हस्ते रावनहिं तनहु चुनौती दीन्ह"
हस्ब — अव्यय प्रमाणें. अनुसार.
हहर — स्त्री थरकाप
— पु सोसाटा 'घो घो' शब्द
हहरना — क्रि अ कापणे थरथरणे चकित होणें द्वेष करणें जळफळणें
हहराना — क्रि. अ थरथरणे भयभीत होणें
हहा — स्त्री खो खो (हसणें) हच! हचः! हा हा!
—खाना—हाहा कार करणें अत्यत विनविणे
हाँ — अव्यय होय बरे एवढें खरे असो
— करना — होकार देणे.
— जी — होय महाराज!
हाँक लगाना — हाका मारणे.
— पुकारकर कहना — बेधडक बोलणे निःसकोच बोलणें
हाँकना — ओरडून बोलावणे
(डूनकी) हाँकना — चढवून गोष्टी करणे.
गप हाँकना — खोट्या गोष्टी सागणे.
हाँका — पु गर्जना आव्हान हाक्या
हाँगी — स्त्री. मान्यता स्वीकार
— भरना — मजूर करणे हमी देणे
हाँडना — क्रि स व्यर्थ भटकणे
हाँडी — स्त्री. मातीची हंडी चरू मडके. काचेची हंडी
हाँडीका काठ दुबारा न चढना — एकदा फसला तो फसला! पुन्हा फसणार नाही
हाँडी पकना — प्रकरण शिजणे
हाँता — वि मोडलेला दूर केलेला
हाँपना } — क्रि अ.
हाँफना } धापा टाकणें दम लागणें
हाँफा — पु धापा दम. श्वास
हाँसल — पु काळ्या पायाचा आणि मेदीच्या रंगाचा घोडा
हाँसी — 'हँसी' पहा
हा — अव्यय हाय! अरेरे!
हाई — स्त्री दशा स्थिति ढब.
हाउ — पु बागुलबोवा.
हाकिम — पु शासनकर्ता मोठा अधिकारी.
हाकिमी — स्त्री प्रभुत्व सत्ता
हाजत — अ स्त्री आवश्यकता कच्ची कैद
— मे देना }
— में रखना } — पहाऱ्यात ठेवणे
हाजत दूर (रफा) करना — शौचादीसे निवृत्त होणे
हाजमा — अ पु पचनशक्ति.
हाजिर — अ वि उपस्थित सन्मुख
हाजिरत — अ स्त्री वेदना मत्रादीच्या प्रभावानें अन्य आत्म्याचा दुसऱ्यात सचार करविणे म्हणजे तो न पाहिलेल्या गोष्टी सागतो.
हाजी — अ पु मक्केला जाऊन आलेला

हाट — स्त्री बाजार पेठ बाजाराचा दिवस. "चौट्टह हाट बजार वीथी चारु पुर बहु विधि बना"
हाट करना — दुकान माडणे बाजार करणे
— **चढना** — बाजारात येणे
— **लगना** — बाजार भरणे
हाटक — पु सोने सुवर्ण हिरण्य
हाटकलोचन — पु हिरण्याक्ष
हाटक-पुर — पु } लका
हाटक-पुरी — स्त्री. }
हाट्टु — वि बाजार करणारा
हाड — पु हाड हाडूक
— **फूंकना** — माशा मारणे
हाडा — पु गाधिलमाशी क्षत्रियाची एक जाति [झाड
हाडी — पु शेताच्या पाळीवर होणारे एक
हाता — पु आवार, वाडगे प्रदेश सीमा अधिक मजूर वि० — निराळें नष्ट
हातिम — अ पु चतुर दक्ष. परोपकारी प्राचीन काळचा अरबस्तानातील एक उदार पुरुष
हातिम की कब्रपर लात मारना — मोठा कर्णाचा अवतार बनणे
हातो — पु मजूर पोऱ्या
हाथ — पु हाथ भुजा १८ इच
— **उठना** — हाताने होकार देणे.
— **उठाना** (किसीको) नमस्कार करणे
— **उठाना** (किसीपर) हात उगारणे थप्पड मारणे हात टाकणे
— **ऊंचा होना** — दान देणे
— **कट जाना** — हात बाधले जाणे
हाथ कटा लेना } वचनबद्ध होणे
— **कटा बैठना** }
— **खाली होना** — रिकामपण असणे जवळ पैसा नसणे
— **खींचना** — हात आवरणे
— **खुजलाना** — हात शिवशिवणे
— **खुलजाना** — अतिशय खर्च करणे फार मारणे
— **चूमना** — कलाकुसरीवर प्रसन्न होणे
— **छुडाना** — कटकट मिटविणे
— **छोडना** — अगावर हात टाकणे
— **छोटा होना** — चिक्कू असणे
— **ढीला करना** — हात सैल सोडणे कामात दिरगाई करणे.
— **तंग होना** — खर्चाची ओढाताण होणे
— **धोना** (किसी बात से) — हातचे घालविणे. नष्ट करणे
हाथ दबना — पूर्वीची शक्ति नसणे
हाथ देना (किसीके) — वार मारणे.
हाथ पकडना — अडविणे मना करणे आश्रय देणे पाणिग्रहण करणे
— **पर हाथ धरे बैठे रहना** — हातपाय जोडून बसणे निरुद्योगी राहणे.
— **पाँव ढीले पडना** — हतोत्साह होणे गळून जाणे
— **पाँव निकालना** — शरीराने फुगत जाणे. मर्यादा उल्लघणे लबाडी करणे
— **पाँव पटकना** } — धावाधाव करणे
— **पाँव फटफटाना** } तडफडणे
— **पाँव पसारना** — अधिक मिळविण्याची हाव धरणे
— **पाँव फूलना** — धावरून जाणे. निराश होणे
— **पाँव मारना** — परिश्रम करणे
— **पीले करना** — लग्न करणे
— **बँटाना** — सामील होणे. हातभार लावणे.
हाथ बडे होना — उदार असणे
— **बढाना** — मदत करणे
— **बाँधे खडे रहना** — अर्ध्या वचनात वागणे
— **मँजना** — हाताचा मळ असणे हात बसणे
— **मलना** — चुटपुटणे निराश होणे
— **में करना** — आधीन करणे ताब्यात घेणे. मोहित करणे
— **रगना** — लाच घेणे
— **रोपना** — हात पसरणे
— **लगे मैला होना** — अत्यत पवित्र असणे.
— **लगे मिट्टी होना** — सर्वत्र अपयश होणे
— **लगे सोना होना** — सर्वत्र सफलता होणे

हाथपान — पु स्त्रियाच्या हातात [कुस्ती] घालण्याचा एक दागिना
हाथा — पु मूठ. दाडा हातवा. मल्लयुद्ध.
हाथापाँयी } — स्त्री मारामारी हिसका-
हाथाबाही } हिसकी.
हाथी — पु हत्ती
— की राह — आकाशगगा
— के संग गाडे खाना — वलवानाची वरोवरी करू पाहणें
— चढना — गवर होणें
— वाँधना — अवाच्या सवा खर्च करणें
हाथीपाँव — पु पाय सुजण्याचा रोग
हान — स्त्री हानि
हाफ़िज़ — कुराण पाठ असलेला मनुष्य
हाफिज़ा — अ पु मेंदू स्मरणशक्ति
हामी — स्त्री मान्यता स्वीकार
 — पु सहाय्यक पुरस्कर्ता
— खाना — हमी घेणें
— भरना — हमी देणे मजुरी देणें
हाय — अव्यय दुःख, कष्ट किंवा शोक सूचक शब्द
हाय पडना (किसीकी) } एकाद्याचा
— लगना (किसीकी) } तळतळाट लागणें
— हाय करना — भानगड करणें
— हाय में पडना — सकटात पडणें.
हार — स्त्री पराजय
 — पु हार माळ स्थिति
— पडना — राज्य येणे (खेळात)
— रखना — राज्य आणणें
हारना — क्रि अ हरणे पराजित होणे
हारल — पु एक पक्षी (याच्या पजात नेहमी छडी असते)
हारबार — स्त्री घाई गडवड
हारसिंगार — पु पारिजातक
हारिल — ‘हारल’ पहा
हारिल की लकडी — नेहमी जवळ वाळगण्याची प्रिय वस्तु
हाल — अ पु वृत्तान्त वातमी कथा. विवरण परिस्थिति तन्मयता लीनता.
— अव्यय — या वेळी. तत्काळ.
 — स्त्री चाकाची वाव
— का — ताजे
— में — नुकतेच
हालगोला — पु कदुक फुटवॉल
हालत — अ स्त्री दशा परिस्थिति योगायोग
हालरा — पु झोपाळा. झोका पाळणा
हालाँकि — फा अव्यय. जरी तरीपण
हालिन — पु अहाळिवाचे झाड
हाली — पु अहाळीव (चसुर)
हावनदस्ता — फा पु. खलवत्ता
हावी — पु वागुलबोवा
हाशिया — पु गोट काठ किनारीवरील नक्षी टिप्पणी नोंद समास(कागदाचा)
हाशिया चढाना — तिखट मीठ लावून सागणे
— कागवाहा — दस्तैवजावर ज्याची सही आहे तो साक्षीदार
हासिल — अ वि प्राप्त
 — पु — हातचा आकडा.
 उपज नफा जमा गणिताचे उत्तर
हासी — वि हसू
हा-हन्त — अव्यय
हाहू — पु कोलाहल गोगाट खळवळ
हाहू वेर — पु रानवोरें.
हिं — प्रत्यय ‘को’ पूर्वी. सर्व विभक्तीचा हाच प्रत्यय होता
हिकरना — क्रि अ खिकाळणे
हिंगोट — पु हिंगणवेट
हिंडोर }
हिंडोरा } — पु हिंदोळा झोका
हिंडोल } रहाट. पाळणा एक राग
हिंडोला }
हिंदवाना — पु टरबूज कलिगड
हिंदवी — फा स्त्री हिंदी भापा
हिन्दी — वि हिंदुस्थानचा
 — स्त्री. हिंदी भापा भारताची राजभाषा
हियाँ — अव्यय येथे
हिंव — पु वर्फ दव हृदय.
हिंवार — पु दव. वर्फ हिंवाळा

हिंस — पु खिंकाळणे

हिअ, हिआ — पु हृदय छाती मन

हिआऊ, हिआव — पु धाडस साहस

हिकमत — अ स्त्री तत्त्वज्ञान विद्या चातुर्य वैद्यकी युक्ति

हिकायत — स्त्री कथा. गोष्ट

हिक्का — स्त्री उचकी

हिचकना, हिचकिचाना — क्रि अ उचकी घेणे मागेपुढें करणे काकू करणे

हिचकिचाहट — स्त्री काकू करणे

हिचकी — स्त्री उचकी

— आना — आठवण होणे

हिजरी — अ पु महमद मक्केहून मदिनेस पळाला त्याच्या आठवणीसाठी सुरू केलेला सन (१५ जुलै इसवी सन ६२२.)

हिज्जे — पु शब्दातील प्रत्येक अक्षर

हिज्र — अ पु वियोग विरह.
"माँगा करेंगे अबसे दुआ हिज्रे यारका"

हितवाना — बरे वाटणे.

हिताई — स्त्री नाते

हिताना — क्रि अ गोड वाटणे अनुकूल होणे

हिती, हितु, हितू — पु हितचिंतक स्नेही नातेवाईक.

हितौना — क्रि अ बरे वाटणे आवडणे शोभणे

हिदायत — अ. स्त्री उपदेश सूचना

हिनती — स्त्री हीनपणा नम्रता

हिनहिनाना — क्रि अ खिंकाळणे

हिना — अ स्त्री मेंदी

हिनाई — स्त्री हीनता दुर्बलता.

हिफाजत — अ स्त्री संरक्षण बचाव देखरेख

हिब्बा — पु दान दाता

हिब्बानामा — पु दानपत्र

हिमंचल, हिमाचल — पु हिमालय पर्वत

हिमयानी — फा स्त्री कमरेला बांधण्याचा कसा (यात रुपये पैसे नोटा ठेवतात)

हिमाकत — अ स्त्री मूर्खपणा.

हिमाम-दस्ता — पु खलबत्ता

हिमायत—अ स्त्री मंडन पक्षपात समर्थन
"देत हिमायत की गधी ऐराकी को लात"
"लिये फिरती है उचक्को को हिमायत तेरी"

हिमायती — फा वि कैवारी पक्षपाती समर्थक

हियाँ, हियो — पु हृदय छाती मन

हिय, हियरा, हिया — पु छाती हृदय

हियेका अंधा — मूर्ख अज्ञान

हिये की फूटना, — बंद होना, — मूंदना — बुद्धीचा उपयोग न करणे अंतर्मुख दृष्टि नसणे

हिये लगाना — आलिंगन देणे

हिये में लोनसा लगाना — मनाला गोष्ट लागणे

— खुलना — साहस होणे

— पडना — संकोच नमणे

हियाँ — अव्यय येथें येथेंच

हियाव — पु हिंमत साहस चिकाटी

हियाब खुलना — हिंमत बाधणे साहस होणे भय न राहणे

हियाब पडना (होना) — हिम्मत वा साहस होणे

हिरकना — क्रि अ जवळ जाणे चिकटणे

हिरकाना — क्रि स भिडविणे जवळ नेणे.

हिरदय, हिरदा, हिरदै — पु हृदय मन

हिरन — पु हरीण मृग

— हो जाना — पसार होणे पळून जाणे.

हिरफत — अ स्त्री हस्तकौशल्य चातुर्य. चलाखी

हिरफ़तबाज़ – वि धूर्त
हिरमिज़ी – अ स्त्री लाल माती.
हिरस – स्त्री ईर्षा द्वेष
हिराना – क्रि अ गडप होणे हरवणे चकित होणे दूर होणे देहभान विसरणे विस्मरण होणे
हिरावल – 'हरावल' पहा
हिरास – अ स्त्री निराशा
– पु र्‍हास
– वि दु खी
हिरासत – अ स्त्री नजरबंदी पहारा चौकी. कैद
हिरौंजी – स्त्री लाल माती
हिरौल – 'हरावल' पहा
हिर्स – 'हिरस' पहा
– **छूटना** – लोभ सुटणे दुसऱ्याचे पाहून आपण तसे करावेसे वाटणे
हिलकी – स्त्री उचकी स्फुंदन
हिलकोर } – पु 'हलकोर' पहा
हिलकोरा
हिलग – स्त्री परिचय संबंध प्रेम भक्ति
हिलगना – क्रि अ अडकणे लटकणे जवळ असणे परिचित होणे भिडणे
हिलना – क्रि अ हलणे कापणे सरकणे परिचित होणे झुलणे अनुरक्त होणे
हिलना-मिलना – दाट संबंध ठेवणे
हिलमिलकर – मिळून मिसळून
हिलसा – स्त्री एक मासा
हिरोरा } – पु लाट तरंग हेलकावा
हिलोला
हिलोरे लेना – हेलकावे खाणे
हिसका – पु द्वेष स्पर्धा
हिसाब – अ पु गणित मोजदाद हिशेब हिशेबाचा लेख
– **बैठना** – योग्य व्यवस्था होणे सोय होणे
– **से** – रीतीनुसार नियमाप्रमाणे
(**टेढा**) **हिसाब** – अव्यवस्था
हिस्सावॉट – पु वटवडा वाटणी
हिहिनाना – क्रि अ घोड्याचे खिकाळणे
हींडना – क्रि अ ओरडणे (गुराचे)
हींग – स्त्री हीगरा (एक झुडुप). हिंग "राखौ मेलि कपूर मे" "हीग न होय सुगंध"
हींस – स्त्री गाढवाचे खिंकाळणे
हींसा – पु हिस्सा.
ही – अव्यय च
– पु हृदय. चित्त
हीअ } – 'हिय' पहा
हीआ
हीक – स्त्री. घाण उचकी
हीचना – क्रि अ 'हिचकना' पहा
हीठना – क्रि अ जवळ जाणे पोहोचणे. पाखडणे
हीन-हयात – अ स्त्री. आजीव आमरण.
हीय } – 'हिय पहा'
हीयरा
हीर – पु साराश गीर सत्त्व
हीरक – पु हिरा रत्न
हीरा – पु हिरा
– वि श्रेष्ठ उत्तम
हीरे की कनी चाटना – आत्महत्या करणे.
हीरा-कसीस – पु हिराकस
हीरामन – पु सुवर्णरंगी एक कल्पित पोपट
हीलना–क्रि अ मिसळून जाणे माणसाळणे.
हीला – पु मिष वहाणा चिखल
– **हवाला** – वहाणा टाळाटाळ
हीही – स्त्री मायामोह
हुंकरना – क्रि अ हंबरणे
हुंकारी भरना – हुंकार देणे स्वीकार करणे.
हुंडार – पु लाडगा
हुंडी – स्त्री विधिपत्र धनादेश
– **खडी रखना** – हुंडी न स्वीकारणे
– **सीकारना** – हुंडी स्वीकारणे
हुंत – प्रत्यय तृतीया पंचमी (प्रा प.)
– अव्यय – द्वारे कडे
हु – अव्यय ही सुद्धा (प्रा प)
हुआना–क्रि अ कोल्हयाचे कुई शब्द करणे
हुकूमत – अ स्त्री शासन प्रभुत्व
हुक्का-पानी करना – समेट करणे फराळ. करणे

हुक्का पानी बंद करना } जातिबहिष्कृत
— न होना } होणे
हुक्काम — अ पु अधिकारी वर्ग (हाकिमचे वहुवचन)
हुक्म — अ पु आज्ञा
— उठाना — आज्ञा रद्द करणे
भग करणें आज्ञेप्रमाणे वागणे
हुक्म की तामील करना — आज्ञा पाळणे
हुक्म-वदोर — पु आज्ञाधारक नोकर
हुक्मरॉ — फा वि सत्ताधारी
हुक्मरॉनी — फा. स्त्री अधिकार. सत्ता
हुजूम — अ पु गर्दी.
हुजूर — अ पु दरवार कचेरी.
— सवोधन — मारहाण
हुजूरी — पु. दरवारी अगरक्षक हुजऱ्या.
हुज्जत — अ स्त्री विवाद झगडा
हुडकना — क्रि अ. भयभीत होणे व्याकुळ होणे
हुडदंग } — पु वखेडा उत्पत
हुडदंगा }
हुडम — स्त्री लोकेपणा मुरसुरी
हुडुक } — पु एक लहान ढोल
हुडून }
हुडूडूवा — पु हुतुतूचा खेळ
हुते — अव्यय होऊन कडून द्वारे
हुतो — क्रि अ होतो (प्रा प)
हुदकाना — क्रि स वहकावणे
हुन — पु सोने मोहोर
— वरसना — चगळ असणे
हुनर — फा कला गुण कौशल्य युक्ति
हुनरमद — फा वि गुणी
हुव्व — अ पु प्रेम स्नेह
हुव्वेवतन — देशप्रेम देशभक्ति
हुमकना } — क्रि अ उडी मारणे पाय
हुमगना } पटकणे हुमकणे जोर करणे हुकारणे
हुमा — फा स्त्री एक कल्पित पक्षी (याची छाया ज्यावर पडेल तो सम्राट होतो, असे म्हणतात)
हुमेल — स्त्री पुतळ्यांची माळ

हुरगा — पु. वलरामासाठी होळी (रग-पचमी)
हुरदग } — पु 'हुडदग' पहा
हुर्दंग }
हुलकी — स्त्री ओकारी पटकी
— आना — पटकी होणे
हुर्र — स्त्री फजिती
हुलसना — क्रि अ आनदाने फुलणे
हुलसाना — क्रि स प्रसन्न करणे
हुलसी — स्त्री प्रसन्नता उल्हास
सत तुलसीदासाच्या आईचे नाव
हुलहुल — पु पिवळी तिळवण (एक झाड).
हुलास — पु उल्हास
— स्त्री तपकीर
हुलिया — पु खाणाखुणा आकृति चेहेरेपट्टी
— कराना } — चेहेरेपट्टीचे विवरण
— लिखाना } सागणे
— विगडना — त्रासणे
— तवाह करना — सतावून मोडणे.
हुसकना — क्रि अ प्रोत्साहन देणे
हुसियार — वि वुद्धिमान् चतुर
हुस्यार — वि निपुण सावध
हुस्न — अ पु सौंदर्य खुवी
"खुदा जव हुस्न देता है"
"नजाकत आ ही जाती है"
हुस्नपरस्त — फा वि सौंदर्यप्रेमी सौंदर्योपासक
हुस्नपरस्ती — फा पु सौंदर्यप्रेम सौंदर्योपासना
हूँ — अव्यय होय
— सर्वनाम मी
— क्रि अ (मी) आहे
हूँकना — क्रि अ हवरणे ललकारणे
हूँठ } — पु साडेतीन औटकी
हूँठा }
हूँम — स्त्री ईर्षा वाईट नजर निंदा
हूँमना — क्रि स दृष्ट लावणे
— क्रि अ निंदा करणे. लाजविणे.
हू — अव्यय सुद्धा (प्रा. प.)
— पु कोलाहल

हूक — स्त्री छातीतील कळ लचक.
शका सताप पीडा
— **चली जाना** (कमर में) नस उतरणे
हूकना — क्रि अ सलणे दुखणे
हूचामारी — स्त्री. एक खेळ (चेंडूचा)
हूटना — क्रि अ टळणे हटणे.
पाठ दाखविणे
हूठा — पु आगठा (दाखविणे)
हूड — वि बेपर्वा
हूदा — अ पु योग्य लायक
धक्का पीडा
हूबहू — अ वि हुबेहूब जसेच्या तसे
हूर — अ स्त्री मुसलमानी स्वर्गातील
अप्सरा
हूल — स्त्री शूल भोसकणे
पीडा आरडाओरड. हर्ष वदावदी
हूलना — क्रि स भाल्याने भोसकणे
हूलाहूल — स्त्री लचक पीडा कोलाहल
हूश
हूस } — वि जगली असभ्य
हेंगा
हेंगा } — पु कुळव
हे — सबोधन — अरे !
— क्रि अ होते (प्रा प)
हेकडी — स्त्री उग्रपणा कठोरपणा
पराक्रम जुलूम हेकटपणा
हेच — फा वि तुच्छ पोचट नीच
हेट
हेठ } — क्रि वि खाली तळी
हेठा — वि तुच्छ नीच
हेठी — स्त्री अपमान अनादर
हेत
हेती
हेतू } — पु कारण कारणे साठी
मित्र हितेच्छू प्रेमी
नातेवाईक
हेमियानी — पु कसा (कमरेचा)
हेरफेर — पु फेरबदल डावपेच
हेराना — क्रि अ हरविणे लुप्त होणे मद
होणे.
हेराफेरी — 'हेरफेर' पहा.
हेरी — स्त्री पुकारा बोलावणे
— **संबोधन** — गे ! अगे !
— **देना** — हाक मारणे
हेल — पु चिखल शेणामातीचे गोळे
हेलना — क्रि. अ. खेळणे
क्रि स तुच्छ समजणे घुसणे प्रविष्ट होणे.
हेलमेल — पु मैत्री परिचय. सगती
हेला — पु भगी हाक. धावा. पुकार तुच्छ
समजणे तिरस्कार
हैं — अव्यय आश्चर्यसूचक शब्द अरे !
असे का ?
क्रि अ आहेत आहोत
है — क्रि अ आहे
— पु. घोडा
हैकड — वि हेकट साहसी
हैकल — स्त्री घोड्याच्या गळ्यातील
— दागिना — पुतळ्याची माळ
हैजा — पु पटकी
हैफ — अव्यय हाय ! शोक !
"हैफ तुमने न की कुछ इल्मकी दौलत
हासिल"
हैबत — अ स्त्री भय दहशत
हैबर — पु चागला घोडा
हैरत — स्त्री. आश्चर्य
— **अगेज** — आश्चर्यकारक
हैरत में आना — चकित होणे
हैरान — वि चकित
हैवान — अ पु पशु मूर्ख मनुष्य
हैसियत — अ स्त्री योग्यता सामर्थ्य दर्जा
श्रेणी अधिकाराचे नाते
है है — दु ख वा शोकसूचक शब्द हाय
हाय ! शोक
होठ — पु ओठ
हो — सबोधन — अहो ! अरे ! ए !
क्रि. अ आहा
होई — स्त्री दिवाळीच्या अगोदर आठ दिवस
पूजा.
क्रि अ होईल होऊन जाईल
होऊ — क्रि अ होवो (प्रा प)
होड — स्त्री. पैज होड
— **बदना** — पैज लावणे
होत
होती } — स्त्री सामर्थ्य समृद्धि.

– दिखाना – श्रीमताची ऐट मिरविणे अपव्यय करणे
होनहार – वि होतकरू.
– पु भवितव्यता पुढील भविष्य
होनहार बिरवान के होत चीकने पात } मुलाचे पाय पाळण्यात दिसतात
होना – क्रि अ होणे असणे
होरहना / हो जाना } – परत न येणे फार थावर्णे
होकर आना (कहींसे) – वरून येणें
होना हो सो हो – पाहिजे (वाटेल) ते होवो।
होना क्या है ? निष्फळ
(चलो) हो चुका – समाप्त
(होनी न टलना – होणारे टळत नाही)
होने को बात – सपन्नता सामर्थ्याचे काम
हो बैठना – विटाळशी होणे होऊन जाणे
होनी – स्त्री उत्पत्ति वृत्तान्त स्थिति भवितव्यता निश्चित गोष्ट
होनी जानना / – देखना } – भविष्य पाहणे
होरसा – पु सहाण पाटा चौकी
होरहा – पु ओला हरभरा ढाळा-(हरभऱ्याचा)
होरा – पु होला
– स्त्री एक तास जन्मकुडली
होरिल – पु नवीन जन्मलेले बालक एक पक्षी
होरी – स्त्री होळीचे गाणे
होला – पु शिखाची होळी (प्रतिपदेस असते) हुळा
होली खेलना – रग उडविणे एक गाणे.
होश – फा पु समज बुद्धि ज्ञान चेतना शुद्ध
– उडना / – जाता रहना } – व्याकुळ होणे गर्भगळित होणे
– उडाना – आश्चर्यचकित करून सोडणे
– करना – सावध होणे आठवण करणे. (ध्यान धरणे)
– की दवा करो – डोके ताळ्यावर ठेवून बोला
– ठिकाने करना – ताळ्यावर आणणे.
– ठिकाने होना – मोह नष्ट करणे पश्चात्ताप करणे
– दंग होना – आश्चर्यचकित होणे.
– दिलाना – आठवण देणे
– पैंत्रे होना / – फाखता होना } – भान न राहणे. स्तभित होणे
– में आना – शुद्धीवर येणें
– सँभालना – वयात येणें सावध होणे
– सँभालकर बाते करना – परिस्थिति समजून बोलणे
– हवास – पु भान
– होना – स्मरण असणें
होशियार – 'हुसियार' पहा
होस – पु समज बुद्धि लालसा उत्साह हौस
हौं – सर्वनाम – मी.
– क्रि अ आहे (प्रा प)
हौंकना – क्रि अ गरजणे दटावणे धापा टाकणे
हौंस – स्त्री हौस उत्साह प्रबळ इच्छा
हौंसला – पु उत्साह उत्कठा लालसा
हौंसले पस्त होना – उत्साह जिरणे
हौआ – पु बागुलबोवा बुजगावणे स्त्री राजश्री आदमची बायको आवा
हौज – अ पु पाण्याचे कुड हौद
हौरा – पु गोगाट आरडाओरड
हौरेहौरे – क्रि वि हळूहळू
हौल – पु भय दहशत
– पैठना / – बैठना } – भितीने धडकी भरणे.
हौल-दिल – फा पु छातीचे धडकणे हवालदिल. भयभीत व्याकुळ.
हौल-दिला – वि हळव्या मनाचा
हौलदिली – फा स्त्री धास्ती
हौलनाक – वि भयकर
हौली – स्त्री अबकारी दारूची भट्टी दारूचा गुत्ता.
हौलू – वि भित्रा. हळवा

हौले – क्रि वि. हळूच हलक्या हाताने.

हौवा – " होआ " पहा

हौसला – पु उत्साह धैर्य.

हौसलामद – फा वि उदार मनाचा. उत्साही उत्सूक

ह्यो – पु हृदय. मन छाती पोट.

व्हौ – अव्यय. 'वहाँ' पहा (प्रा प.)

हिन्दी-मराठी व्यवहार-कोष

परिशिष्टे :

१. हिन्दी म्हणी

२. शासन–शब्दकोष

परिशिष्ट १ ले

कहावतें ।

हिन्दी म्हणी

(१) आधी म्हण, नतर शब्दार्थ व तत्सम किंवा वाक्प्रचार असा क्रम आहे (२) जमेल तेथे म्हणीचा अर्थ पद्यात गोवला आहे (३) प्रारंभी म्हणींचा संख्याक दिला आहे (४) कसांत पर्याय शब्द आहेत (५) अर्थानंतर जेथें (इ) असे आहे त्याचा अर्थ इंग्रजीतला 'अर्थ' असा घ्यावा]

अ

१ अंडा सुनावे (सिखावे) बच्चे को, चीं चीं मत कर — अंडें सांगते (शिकविते) पिल्लाला ची ची (गडबड) करू नकोस आजोबाला नातू शिकवितो
हा काळ उलट आला । शिकवी नातु आजोबाला ।।

२. अण्डे होंगे तो बच्चे बहुतेरे होंगे — अंडी असतील तर पिल्ले हवी तेवढी होतील
असतील शितें तर जमतील भुतें ।।

३ अण्डे सेवे कोई बच्चे लेवे कोई — अंडी उबवतो एक, पिले नेतो दुसराच
आईजींच्या जिवावर बाईजी उदार !

४ अन्त बुरे का बुरा — वाइटाचा शेवट वाईट खोट्याच्या कपाळी कुऱ्हाडीचा घाव

५. अन्त भले का भला (अन्त भला सो भला) — भल्याचा शेवट भला होतो
शेवट गोड ते सारेच गोड

६ अन्त मता सो गता — अन्ते मति सा गति ।।

७ अन्तर बजे तो जन्तर बजे — अंतःकरणात वाजले तर यंत्रात उमटेल मनात आले तर सारे होईल

८ अन्तर छूत नहीं बाहर कहे दूर दूर — अंतःकरण पवित्र नाही, बाहेर म्हणतो दूर दूर अंतरीं पापिष्ठ बाहेरी धर्मिष्ठ ।। वरी टिळा टोपी माळा । पोटीं क्रोधाचा उमाळा ।।

९ अन्धेरी गैया, धरम रखवाली — आंधळी गाय, तिचा रक्षक धर्म आहे अनाथाचा नाथ आहे भगवान ।

१० अन्धा (अन्धी) क्या चाहे, दो आँखें — आंधळ्याला काय पाहिजे, दोन डोळे !

११ अन्धा क्या जाने वसन्त की बहार ? — वसंताचा आला बहर, आंधळ्याला काय कळणार ? गाढवाला गुळाची चव काय ? "दर्वी पाकरसानिव"

१२. अन्धा बगूला कीचड खाय -- आवळा वगळा चिखल खातो अडाण्याच्या हाती लागणार काय ?

१३. अन्धा बाँटे रेवड़ी फिरफिर (अपनो) अपने ही को (दे) -- आधळा रेवडीचा प्रसाद वाटतो पुन' पुन आपल्याच माणसाना देतो. सत्ता हाती आली की आपल्याच नातेवाइकाना अधिकारी नेमतो जावई ब्राह्मण, मुलगी सुवासिनी (सवाष्ण)

१४ अन्धासिपाही, कानी घोडी, विधिने खूब मिलायी जोडी -- आधळा सैनिक, काणी घोड़ी ब्रह्मदेवाने खूप जमविली जोडी. मराठीने केला कानडी भ्रतार। एकाचे एकास कळेना ते ॥

१५ अन्धी पीसे कुत्ता खाय -- आधळी दळते, कुत्रे पीठ खाते

१६. अन्धी बाँटे जवेरी, पीछे बखरा खाय -- आवळी दोरी वळते. मागें कुत्रें खाते

१७ अन्धे के हाथ बटेर लगी -- आधळचाला लावा पक्षी सापडला बोला फुलाला गाठ

१८ अन्धे को अन्धा कहनेसे बुरा मानता है -- आधळचाला आधळें म्हटलेले खपत नाही

१९ अन्धे को अन्धेरे में बहुत दूर की सूझी -- आधळचाला अधारात फार दूरचे सुचले मूर्खाच्या तोडी सरस्वती वसली

२० अन्धेरी नगरी चौपट (गड़ू) राजा, टके सेर भाजी, टके सेर खाजा -- अधेराची (अन्यायाची) नगरी, सर्वनाश (गाडू) राजा, टक्क्यालाच भाजी नि टक्क्यालाच खाजा (एक मिठाई) अनागोदी कारभार

२१ अन्धो में (अन्धनमे) काना राजा -- आधळचात काणा राजा वासरात--लगडी गाय शहाणी शून्यामध्यें आकडा (इ)

२२ अकेला पूत कमाई करे, घर का करे या कचहरी करे -- एकटा मुलगा कमाई करील, घरचे करील की कोर्ट कचेरी सभाळील ? खाती तोडें फार एकटयानें कुठे कुठे नाचावे ?

२३ अकेला चना भाड़ नही फोड सकता -- एकटचा हरभऱ्याने भट्टी फुटत नाही एकटयानें सर्व काही होत नाही

२४ अक्ल बडी की बहस (भैंस) -- ज्याची अक्कल मोठी त्याचे व्याख्यान मोठें (त्याची म्हैस मोठी) शक्तीपेक्षा युक्ति श्रेष्ठ ? बुद्धि श्रेष्ठ की तर्क ! " मतिरेवबलाद्गरीयसी "

२५ अक्लमद को इशारा, मूर्ख को तमाचा -- शहाण्याला सूचना, मूर्खाच्या--मुस्कटीत. शहाण्याला शब्दाचा मार, मूर्खाला टोणप्याचा.

२६ अच्छा करो अच्छा पावो -- उत्तम पेरणी करा, उत्कृष्ट पीक मिळवा

२७ अच्छा किया खुदानें, बुरा किया बन्देने -- देवाने भले केले भक्ताने--वाईट केले देवाने दिले, कर्माने नेले

२८. **अच्छे घर बयाना दिया** —— चागल्या घरी वयाणा दिला बलवतास आव्हान. गाडीत नाही गू नि कावळचाला आमत्रण. सूर्यावर थुकणे

२९ **अटका बनिया देय उधार** —— अडला वाणी उधार देई अडला नारायण गाढवाचे पाय धरी

३० **अटकेगा सो भटकेगा** —— जो अडकेल तो भटकेल "सशयात्मा विनश्यति"

३१ **अति और नारायणसे बैर है** —— अतिशयतेशी नारायणाचे वैर आहे आवाक्या-वाहेर काम वाईट

३२ **अति का भला न (बोलना) बरसना, अति की भली न चुप्प** —— अतिशयोक्तीचे वोलणे चागले नाही आणि अगदी गप्प वसणेही चागले नाही ' अतिसर्वत्रवर्जयेत् '

३३ **अति भक्ति चोर का लक्षण** —— अतिशय भक्ति हे चोराचे लक्षण गोगल गाय पोटात पाय

३४ **अवजल गगरी छलकत जाय, भरी गगरिया चुप्पे जाय** — पाण्याने अर्धवट भरलेली घागर हिसळत जाते तुडुंव भरलेली घागर न साडता जाते उथळ पाण्याला खळखळ फार गगा सथ वाहते व ओहोळ खळखळ वाजतो. " अर्धोघटोघोषमुपैतिनूनम् "

३५ **अधेला न दे, अधेली दे** —— अधेला देणार नाहीस, अधेली देशील उष्टचा हाताने कावळा हाकावयाचा नाही, पण कचाटचात सापडला की हवे ते देईल.

३६ **अनमागे मोती मिले, मागे मिले न भीख** — न मागणाऱ्याला मोती मिळेल, मागून भीकसुद्धा मिळणार नाही सतुष्ट नि भाग्यवानाच्या घरी हवे ते चालत येते आणि अभाग्याला मागून मिळत नाही

३७ **अनहोत मे औलाद** — खायला नाही तेथे मुले फार

३८ **अनोखे गाँव मे ऊंट आया, लोगोंने समझा परमेश्वर आया** — ज्या गावी पूर्वी कधीही उट आला नाही अशा गावी उट आल्यावर लोकाना वाटले की परमेश्वर आला। " कधी नव्हे उट पाहिला। वाटे परमेश्वर अवतरला "

३९ **अपन पेट हाऊ, मै न देहौं काहूँ** — मला माझे पोट भरायचे आहे मी दुसऱ्याला काही देणार नाही स्वार्थापुढे काही दिसत नाही

४० **अपना पूत सभी को प्यारा** — शेवडें असले तरी आपले पोर साऱ्यानाच आवडते कुभाराला आपले प्रत्येक मडके वहारीचे वाटते (इ)

४१ **अपना अपना कमाना अपाना अपना खाना** — आपण आपले मिळविणे नि आपण आपले खाणे जो तो आपल्यापुरतेच पाहतो दुसऱ्याचे काही का होईना " आत्मानस्तु कामाय सर्वं प्रिय भवति "

४२ **अपना (घर) दूर से सूझता है** — आपले (आपल्या घरचे) लावून सुचते.
(१) आपला स्वार्थ सगळचाना कळतो. (२) प्रसग पडला की मायेची माणसे आठवतात

४३. **अपना पैसा खोटा, परखैय्या का क्या दोष ?** – आपला पैसा खोटा, पारख करणाऱ्याचा काय दोष ? आपला दाम खोटा, दुसऱ्याला बोल का लावावा ?

४४. **अपना लाल गँवाय के दर दर माँगे भीख** – आपला लाल (रत्न) घालवून दारोदार भीक मागतो हातचे घालविले आणि आता दुसऱ्या पुढें तोंड वेंगाडतो हातचे सोडून पळत्याच्या पाठीमागे लागणे

४५ **अपना वही जो आवे काम** – प्रसंगी उपयोगी पडेल तोच आपला

४६. **अपना हाथ जगन्नाथ** – आपला हात, जगन्नाथ

४७ **अपनी अपनी खाल में सब मस्त है** – आपापल्या आवरणात सर्व धुंद आहेत "शेणामाजी वाघुनि वाडे नादति शेणकिडे"

४८ **अपनी अपनी डफली अपना अपना राग** – आपली टिमकी अन् आपलाच राग जो तो आपल्याच तोऱ्यात कोणाचा पायपोस कोणाच्या ताब्यात नाहीं

४९. **अपनी करनी पार उतरनी** – करावे तसे भरावे करील तो भरील

५०. **अपनी कौख का पूत नौसादर** – (नौसादर – नौसागरक्षार). पोटचा (सख्खा) मुलगाच पाग फेडील

५१ **अपनी गरज को लोग गधा चराते हैं** – **अपनी गरज बावली होती है** – स्वत ला गरज असली म्हणजे लोक गाढवाला चारा घालतात. आपली गरज वेडी असते गरजवंताला अक्कल नाही अडला नारायण गाढवाचे पाय धरी. "हा नारायण अडला । पायी गद्ध्याच्या पडला ।।

५२. **अपनी गली मे कुत्ता भी शेर होता है** – स्वतःच्या गल्लीत कुत्रासुद्धा वाघ बनतो

५३ **अपनी टाँग उधारिये, आपहिं लाजो मरिये** – आपली मांडी उघडी टाका नि आपणच लाजेने मान खाली घाला आपलेच दात नि आपलेच ओठ (आपल्या देशाची निंदा आपणच केली तर हसू आपलेच होते)

५४ **अपनी मर्यादा अपने हाथ** – स्वत स्वाभिमानाने रहा मग दुसरेही तुम्हाला मान देतील

५५ **अपनी नाक कटाकर (कटे तो कटे) दूसरे का असगुन मनाना (सगून तो बिगडे** – आपले नाक कापून घेऊन (कापले गेले तर गेले) दुसऱ्याला अपशकुन साजरा करणे (दुसऱ्याला शुभशकुन तर होणार नाही) आपले नाक कापून दुसऱ्याला अपशकुन जे का व्यर्थ परार्थहानि करिती ते कोण की दुर्मति ।।

५६ **अपनी पगडी अपने हाथ** – आपली पगडी आपल्या हाती. आपली पत आपल्या हाती आत्मैवत्यात्मनो बधु ।।

५७ **अपनी बुद्धि पराया धन, कई गुना दीखता है** – आपली बुद्धि नि दुसऱ्याचे धन नेहमी मोठीच वाटतात

५८ **अपने ऐब सब लीपते हैं** – आपले उणे सारेच लपवितात

५९ **अपने घर में आना किस को बुरा लगता है ?** – आपल्या घरी येण्याला कोणाला वाईट वाटते ? मिळाले तर कोण सोडते ?

६०. **अपने दही को खट्टा कौन कहता है ?** – आपल्या दह्याला आंबट कोण म्हणतो ? आपल्या मालाला वाईट कोण म्हणणार ?

६१ **अपने पाँवो आप कुल्हाड़ी मारना** – स्वत च्या पायावर स्वत कुऱ्हाड मारणे. स्वत च्या पायावर धोंडा पाडून घेणे "आत्मैवरिपुरात्मन "

६२ **अपने पूत को कोई काना नहीं कहता** – आपल्या मुलाला कोणी चकणा म्हणत नाही आपल्या मुलाला वाईट कोण म्हणेल ? "नैवाश्रितेषु गुणदोष विचारणा स्यात् "

६३ **अपने मरे बिना स्वर्ग नहीं दीखता** – आपण मेल्यावाचून स्वर्ग दिसत नाही

६४. **अपने मुंह मियाँ मिठ्ठू** – आपण आपुली करी स्तुति मूर्ख स्वत ला साधू समजतो

६५. **अब की बार बेडा पार** – या वेळी नि झालाच उद्धार आणखी एक वेळ प्रयत्न करा, तुम्हाला यश मिळेलच

६६ **अब पछताये होत क्या चिडिया चुग गई खेत** – आता पस्तावून काय होणार ? पक्षी शेत खाऊन गेले सधि जाता निघोनी । काय होय पस्तावोनी ?

६७ **अबरा की जोरू (गरीब की लुगाई) सब की भौजाई** – दुबळ्याची (गरिबाची) बायको साऱ्याची वहिनी गरिबाला सारेच धनी कोणीही काम सांगावे.

६८ **अबलौं नसानी अब न नसै हो** – बहुत मोशिले मार्गे न कळता । पुढती काय आता अध व्हावे ।।

६९. **अभी तो तुम्हारे होठो का दूध भी नहीं सूखा** – अजून तर तुमच्या ओठावरचे दूधही सुकले नाही ओठ पिळला तर दूध निघेल अजून

७० **अभी तो तुम्हारे दूध के दात भी नहीं टूटे** – अजून तर तुझे दुधाचे दातही पडले नाहीत "ओठाच्या वरचाहि जार अजुनी नाही तुझ्या वाळला "

७१ **अमीर को जान प्यारी, गरीब को दम भारी** – श्रीमताला जीव प्यारा, गरिबाला श्वास भारी श्रीमत म्हणे अमर असावे । गरीब म्हणे (मार्गे) देवा सोडवावे ।।

७२ **अरहर की टट्टी गुजराती ताला** – तुराटयाची पडवी (झोपडी) तिला गुजराथी कुलूप

७३ **अल्लाहही की चोरी नहीं तो बन्दे का क्या डर** – देवाची चोरी नाही तर भक्ताचे काय भय ? कर नाही त्याला डर कशाला ?

७४ **अवसर को कबहीं गँवाओ** – लोखड तापवून लाल झाले आहे तोवरच त्याला ठोका.

७५ **अशर्फियाँ लूटें और कोयलोपर मुहर (छाप)** – मोहोरा लुटविती आणि कोळशावर मोहोर पुढचे दार उघडे नि मोरीला डुच्चा (पेनी वाइज् पाउड फुलिश)

७६ **अस्सी की आमद चोरासी का खर्च** – ऐंशीची प्राप्ति, चौऱ्यायशीचा खर्च !

आ

७७ **आँख ओट, पहाड ओट** – डोळ्याआड न दिसे पहाड । दृष्टिआड सृष्टि

७८ **आँख और कान में चार अंगुल का फर्क है** – डोळे नि कान यात चार बोटाचे अंतर असते
७९ **आँख के अन्धे नाम नयनसुख** – डोळयानी आंधळा आणि नाव काय तर म्हणे 'नयनसुख' नाव सोनूबाई हाती कथलाचा वाळा.
८० **आँख के आगे पलकों की बुराई** – डोळयापुढें पापण्याची निंदा ? आपल्याच एका मित्राजवळ दुसऱ्या मित्राची निंदा करणे वाईट
८१ **आँख फूटी, पीर गई** – डोळा फुटला, दुखणे गेले
८२ **आँखों देखी न कानो सुनी** – न डोळा देखिले न कानी ऐकिले पाह्यल ना ऐकले !
८३ **आँखों देखी चेतना मुँह देखे व्यवहार** – डोळयाने पाहिले तर विश्वास, तोंड पाहिले तर व्यवहार प्रत्यक्षावाचून विश्वास वाटत नाही परिचयावाचून व्यवहार होत नाही
८४ **आँख न दीदा, काढे कसीदा** – डोळे न दृष्टि म्हणे कशीदा काढते ओ म्हणता ठो कळेना म्हणे मी शिकविती.
८५. **आँख बची माल दोस्तो का** – लक्ष नसले की माल मित्राचा. "आपली वस्तु आपण राखावी । दुर्लक्ष होता परिचित नागवी ।।
८६ **आँखो में चर्वी छायी है** – डोळयात चरबी पसरली आहे डोळयावर धुंदी आली आहे (सत्तेमुळे, पैशामुळे)
८७. **आँख से दूर, दिल से दूर** – डोळयापासून दूर, मनापासून दूर डोळयाआड, स्मशान पाड दूर राहिले की प्रेम कमी होते
८८. **आग लगनेपर कुवाँ खोदना उचित नहीं** – आग लागल्यावर विहीर खणणे योग्य नाही घोडा चोरला गेल्यावर तबेल्याला कुलूप लावण्यात काय हशील ?
८९ **आँत भारी तो माथ भारी** – आतडे जड तर डोके जड फार पोट भरले की आळस येतो डोके जड होते
९० **आँधी के आम** – वावटळीने पडलेले आंबे स्वस्तात मिळालेली वस्तु.
९१ **आँसू एक नहीं, कलेजा टूक टूक** – एकही अश्रु नाही आणि म्हणे काळीज धडधडते आहे डोळयाला नाही आसू, गेली सख्खी सासू
९२ **आग खाना अगार हगना** – आग खावी निखारे हगावे. करावे तसे भरावे
९३ **आयी तो रोजी नहीं तो रोजा** – मिळाली तर रोजी (मजुरी) नाही तर रोजा (उपवास)
९४ **आयी है जान के साथ, जायगी जनाजे के साथ** – काया (शरीर) प्राणासंगे आली ती तिरडीसंगे जाईल
९५ **आग लगन्ते झोपड़ा, घो निकले सो सार** – आग लागली झोपडयास जरी । जें निघाले तेचि बहुपरी ।। "सर्वनाशेसमुत्पन्ने अर्धं त्यजति पंडित "
९६ **आग लगे (लगने) पर कुआँ खोदना** – आग लागल्यावर विहीर खोदणे, "संदीप्ते भवने तु कूपखननं प्रत्युद्यम कीदृश "
९७ **आगे कुआँ पीछे खाई** – पुढें विहीर मागे खंदक इकडे आड तिकडे विहीर "इतो व्याघ्र इतस्तटी "
९८. **आगे दौड़ पीछे चौड** – पुढे धाव, मागें सत्यानाश पुढे पाठ मागे सपाट.

९९ आगे नाथ न पीछे पगहा, सबसे भला कुम्हारका गदहा – पुढें नाही वेसण, मागे नाही दावे, (खरोखर) कुमाराचे गाढव उजवे (सरळ) आगा न पीछा एकटा फटिंग

१०० आगे रोक पीछे ठोक – पुढे बंद दार, मागें हग्या मार (निसटण्यास सोय नाही)

१०१ आज किधर का चाँद निकला ? – आज कुठें चंद्र उगवला ? आज हा पश्चिमेला सूर्य कसा उगवला ?

१०२ आज के बनिये कल के सेठ – आजचे वाणी, उद्याचे शेठ. आज अत्तवाणी तर उद्या पालखीचा धनी

१०३ आजादी खुदा की नियामत है – स्वातंत्र्य परमात्म्याची दुर्लभ देणगी आहे

१०४ आटेका चिराग, घर रखूं तो चूहा खाय, बाहर रखूं तो कौवा ले जाय – कणकेचा दिवा घरात ठेविला तर उंदीर खाईल व बाहेर ठेवला तर कावळा नेईल इकडे आड तिकडे विहीर

१०५ आटे (गेहूँ) के साथ घुन भी पीसता (पीसा जाता) है – कणकेबरोबर किडेही दळले जातात सुक्याबरोबर ओलेही जळते

१०६ आटे दाल की फिक्र – कणिक डाळीची चिंता पोटाची चिंता

१०७ आता हो तो उसे हाथ से जाने न दीजै, जाता हो तो उसका गम न कीजै – येत असेल तर त्याला हातून जाऊ देऊ नये जात असेल तर त्याचे दुःख करू नये

१०८ आती लक्ष्मी को कौन लात मारता है ? – येत्या लक्ष्मीला कोण लात मारतो ?

१०९ आत्मा मे पडे तो परमात्मा सूझे – आत्म्याला मिळाले तर परमात्मा सुचेल भरल्या पोटी वेदान्त सुचतो

११०. आदमी की दवा आदमी है – माणसाचे औषध माणूस "उद्धरेदात्मनात्मानम्"

१११ आदमी की पेशानी दिलका आईना है – माणसाचे कपाळ हृदयाचा आरसा आहे

११२ आदमी जाने बसे, सोना जाने कसे – मनुष्याची परीक्षा बसल्याने (संगतीत राहिल्यानें), सोने पारखावे कसल्याने (कसोटीनें)

११३ आदमी पेट का कुत्ता है – मनुष्य पोटाचा दास आहे "अर्थस्य पुरुषो दासः"

११४ आधा तीतर आधा बटेर – अर्धा तित्तिर पक्षी अर्धा लावा पक्षी गंगा-जमनी थाट धड हे नाही, धड ते नाही

११५ आधी को छोड सारी को धावे, आधी रहे न सारी पावे – अर्धी सोडून सगळीच्या मागे धावतो, अर्धी जाते नि सगळीही मिळत नाही भावी आशेनें निश्चित सोडू नका (इ)

११६ आप काज महा काज – आपले आपण काम केले तरच उत्तम होते

११७ आप भला तो जग भला – आपण चांगले वागलो तर जगही चांगले वागेल

११८. आप सुखी तो जग सुखी – आपण सुखी तर जग सुखी

११९ आप मरे जग परलै – आपण मेलो, जग बुडाले

१२० आप मरे बिना स्वर्ग नहीं मिलता – स्वतः मेल्यावाचून स्वर्ग दिसत नाही

१२१ आपही हारे बहू को मारे – स्वतः हरले नि सुनेला मारले. वड्याचे तेल वांग्यावर

१२२ **आपही मिया मँगते, द्वार खडे दरवेश** – स्वत भिकारी नि द्वारावर दरवेशाची ललकारी

१२३ **आब आब कर मर गये सिरहाने रक्खा पानी** – आव आव वोवलत राहिले, पाणी उशाशी तसेच राहिले (स्वभाषा-द्रोही अहमन्यास लागू)

१२४ **आब गया, आदर गया, गया सुपारी पान, लै लुगड़ी ठाढ़े भये खुषी भये जजमान** – प्रतिष्ठा गेली, आदर गेला, पान सुपारी गेली, वोचके घेऊन निघाले, यजमान आनदित झाले

१२५. **[illegible]** – येरे भुता, माझ्या गळा पड येरे घोड्या, पड माझ्या डोक्यान

१२६ **आंब, ईख, नींबू, वणिक्, गारे ही रस देत** – आवा, ऊस, लिवू, वाणी याना पिळले की रस देतात

१२७ **आम के आम गुठली के दाम** – आवेच्या आवे नि वर कोयाचे पैसे–कामात काम

१२८ **आम खानेसे काम, पेड गिननेसे क्या काम?** – आवे खाण्याशी काम, झाडे मोजण्याची काय जरूर ? पायावर पाणी घाल तर म्हणे साखळ्या केवढ्याच्या

१२९ **आमो की कमाई नींबूमें गवाई** – आम्यात कमावले ते लिवात गमावले. एकात मिळविले तर दुसऱ्यात घालविले रमारमी झाली

१३० **आया कुत्ता खा गया, तू बैठी ढोल बजा** – कुत्रा आला, खाऊन गेला तू बसलीस ढोलके वाजवीत (गाणे गात)

१३१ **आया है सो जायगा राजा, रंक, फकीर** – साधू, राजा, भिकारी, जन्माला आला तो मरायचाच "जातस्य हि ध्रुवो मृत्यु" ।

१३३ **न आये की खुषी, न गये का गम** – आल्याचा आनद नाही, गेल्याचे दुःख नाही (समाधानी मनुष्य)

१३४ **आय थे हरिभजन को, ओटन लगे कपास** – हरिभजनासाठी आले, कापूस पिंजू लागले आली होती जेवायला, लागली स्वयपाकाला

१३५ **आस पास बरसे; दिल्ली पडी तरसे** – आसपास पावसाच्या सरी,, दिल्लीला टिपूस नाही हवे त्याला एक नाही, नको त्याला लेढार

१३६ **आसाढ मे खाद खेत में जावे, तब मुठ्ठीभर दाना पावे** – आषाढात खत पडे शेती। तेव्हा मूठभर दाणे येतील हाती

१३७ **आहारे व्यवहारे लज्जा न कारे** – आहारात व व्यवहारात सकोच करू नये आहारे व्यवहारे च त्यक्तलज्ज सुखी भवेत् ।।

इ

१३८ **इक तै एक दईके लाल** – एकापरीस एक भाग्याचे थोर "वहुरत्ना वसुधरा"

१३९ **इतना झूठ बोले जितना आटे में नोन** (व्यापारात) लाभ किती घ्यावा, जितके कणकेत मीठ

१४०. **इतनीसी जान और गजभर की जबान** – इवलासा जीव नि दोन हात जीभ कालचे पोर नि काय लब्ध्या वाता झोकतोय

१४१. **इस घरका बाबा आदम ही निराला है** – या कुळाचा मूळपुरुष काही निराळाच आहे. (आदम – विश्वातील पहिला मनुष्य) याचे सगळेच विचित्र आहे "मुरारेस्तृतीयः पथा"

ई

१४२. ईंट की लेनी, पत्थर की देनी – वीट घेतली तर दगड द्यायलाच हवा. (योग्य प्रतिकार) एक बोलले तर दहा ऐकावे लागेल

१४३ ईखतक खेती, हाथीतक बनीज – उसान्त शेती, गजान्त श्रीमती उसाच्या शेतीपुढे शेती नाही हत्तीच्या व्यापारापुढे व्यापार नाही

१४४ ईश्वरेच्छा बलीयसी – परमेश्वराच्या इच्छेपुढें कोणाचे चालत नाही

१४५ ईश्वर की माया, कहीं धूप कहीं छाया – देवाची माया कुठे ऊन कुठें छाया

१४६ अँधाते को ठेलते का वहाना – झोपाळू माणसाला धक्का लागण्याचे निमित्त. आपला दोष झाकायला दुसऱ्याचे निमित्त

१४७ डेढ या ढाई ईंट की मस्जिद अलग बनाना – सर्व लोक जे म्हणतात किंवा करतात, त्याच्या उलट वागणूक करणे

उ

१४८ उखली मे सर (सिर) दिया तो मुसलो से क्या डर ? उखळात डोके ठेविले मग मुसळाची भीति कशाला ? "जे दिव्य दाहक म्हणोनि असावयाचे बुद्ध्याचि वाण धरिले करिं हे सतीचें"

१४९ उतर गयी लोई तो क्या करेगा कोई – एकदा अंगावरची शाल निघाली खरी, मग आता कशाला कोणाला भ्यायचे ? एकदा प्रतिष्ठा गेली। आता कोणाची लाज आली ?

१५० उत्तम खेती, मध्यम बान, नीच चाकरी, भीख निदान – उत्तम शेती, मध्यम व्यापार, कनिष्ठ चाकरी, शेवटी भिकार

१५१ उपदेश करने से स्वय करना भला – लोका सागे ब्रह्मज्ञान आपण कोरडे पाषाण उपदेशापेक्षा कृति श्रेष्ठ

१५२ उधार का खाना और फूस का तापना बराबर है – उधारीचे खाणे नि गवताची आग, दोन्ही सारखीच (किती वेळ टिकणार ?)

१५३ उधार दिया, गाहक खोया – उधार दिले, गिऱ्हाइक घालविले

१५४ उन्नीस-बीस का तो फर्क होता ही है – किंचित् फरक असायचाच (या जगात अगदी सारखा स्वभाव जमणे अशक्य)

१५५ उपजहिं एक संग जलमाहिं, जलज जोक जिमि गुण बिलगाहिं –
।। जळ कमळहि पाण्यात जन्मतात । किती अंतर दोहिंच्या परि गुणात ! ! " ।।

१५६ उलटा चोर कोतवाल को डांटे – उलट चोरच कोतवालाला (फौजदाराला) दम देतो चोराच्या उलटचा बोबा

१५७ उलटे बॉस बरेली को – उलट बरेलीलाच वेळू (नेता) ! (बांस-बरेली असे त्या गावाचे नावच पडले आहे कारण तेथे वेळूची वने आहेत) प्रयागला गंगा नेता ? कोकणात नारळ नेता ! न्यूकॅसलला कोळसा नेता

ऊ

१५८ ऊची दुकान, फीका पक्वान – प्रसिद्ध दुकान, फिके पक्वान नाव मोठें लक्षण खोटे मेंढ्याची ओरड फार पण लोकर तोळाभर

१५९. ऊट का मुंह क्या जाने किधर उठे – उंटाचे तोंड कुणाकडे वळेल काय सागावे ? वरचोट प्राणी केव्हा काय करील कोण जाणे !

१६० ऊट किस करवट बैठता है – उट कोणत्या कुशीवर वळणार ? काय होतें तें पहावे. ।। तुका म्हणे उगा राही । जें जे होईल ते ते पाही ।।
१६१ ऊट की चोरी और झुके झुके – उटाची चोरी नि वाकत वाकत ? मोठी कार्यें गुपचुप होत नाहीत
१६२. ऊंट के ऊंटही रहे – उटाचे उटच राहिले, गगेत राहून कोरडे
१६३ ऊट के मुह में जीरा – उटाच्या तोंडात जिरे दर्यामे खसखस सागरात जलबिंदु
१६४ ऊंट रे ऊंट तेरी कौन सी कल सीधी – उटा रे उटा ! तुझी कोणती बाजू सरळ रे ? अष्टावक्र नऊचक्र रोमारोमात कपट
१६५ ऊख करे सब कोई, जो बीच में जेठ न होई – मध्यें जेष्ठ नसता (कडक उन्हाळा नसता) तर सगळ्यानी ऊसच पेरला असता.
१६६ ऊधो का देना न माधो का लेना – उद्धवाचे घेणे नाही माधवाचे देणे नाही. घेण नास्ति, देण नास्ति
१६७ ऊचे बोल का बोल नीचा – घमेडखोर माणमाचे डोके खालीच !

ए

१६८ एक अंडा वह भी गदा – एकच अडें नि तेही खराब ! एकुलता एक मुलगा नि तोही दुर्गुणी
१६९ एक अनार सौ बीमार – डाळिंब एक, रोगी अनेक. वस्तु थोडी, मागणी फार
१७० एक आम की दो फांके – एकाच आंब्याच्या दोन फाका एकाच माळेचे मणि (चांगल्या अर्थी)
१७१ एक और एक ग्यारह होते है – एक नि एक अकरा होतात
१७२. एक कहो और दस सुनो – एक बोलले तर दहा ऐकावी लागतात
१७३ एक के दुने से सौके सवाये भले – एकाचे दोन होण्यापेक्षा शभराचे सवापट बरे ।। थोडा लाभ अधिक विक्री । ही व्यापाराची गुरुकिल्ली ।। थोड्यात गोडी फारात लबाडी
१७४ एक चुप हजार को हरावे – (वेळेवर) चुप बसणारा हजाराना हारवितो "मौन सर्वार्थ साधनम्"
१७५ एक तन्दुरुस्ती हजार नियामत – एक आरोग्य, तर सहस्र दुर्लभ देणग्या. आरोग्य सर्व सुखाचे मूळ आहे "शरीरमाद्य खलु धर्मसाधनम्"
१७६ एक तवे की रोटी, क्या पतली क्या मोटी – एकाच तव्याची भाकरी, जाड काय नि पातळ काय ।। उडदामाजी काळे गोरे । काय निवडावे निवडणारे ।
१७७ एकता में बल है – एकीत सामर्थ्य आहे संघे शक्ति कलौयुगे
१७८ एक तो कडवा, दुसरे नीमचढा – आधीच कारले कडू, वर (कडू) लिंबाचे पूट आधीच मर्कट तशातहि मद्य प्याला ।।
१७९ एक तो चोरी, दुसरी सीना जोरी – चोर तर चोर नि वर शिरजोर
१८० एक तो भीख, दुसरे पछोर पछोर – एक तर भिक्षा, आणि ती पाखडून पाहिजे अन्नछत्री जेवणे नि वर मिरपूड मागणे
१८१ एक थैली के चट्टे-बट्टे – एकाच पिशवीतील नाणी एकाच माळेचे मणी

१८२ **एक दम में हज़ार दम** – एका श्वासात हजार श्वास एकाच्या जिवावर हजारोंचे जीवन

१८३ **एक दिन मेहमान, दो दिन मेहमान, तीसरे दिन बलाएँ जान** – एक दिवस पाहुणा, दुसऱ्या दिवशी पाहुणा व तिसऱ्या दिवशी जिवावरचें सकट पहिल्या दिवशी पाहुणा, दुसऱ्या दिवशी पै तिसऱ्या दिवशी राही त्याला अक्कल नाही दोन दिवस पाहुणा, तिसऱ्या दिवशी लाजलावणा

१८४ **एक दिन सबको मरना है** – एक दिवस सर्वांनाच मरायचे आहे मरण प्रकृति शरीरिणाम् ।। कवीतरी मरण यायचेंच

१८५ **एक फूल से माला नहीं बनती** – एका फुलाची माळ होत नसते

१८६. **एक न शुद, दो शुद** – एक पुरे झाले नाही दुसरे ! संकटें एकटी येत नाहीत

१८७ **एक नागिन अरु पंख लगाई** – आधी नागिण, त्यात तिला पख आधीच नाचरे नि त्यात भरले वारे.

१८८ **एक पंथ दो काज** – एका दगडानें दोन पक्षी मारणे "एकाक्रिया-द्वयर्थकरी प्रसिद्धा"

१८९ **एक सडी मछली सारे जल को गंदा करती है** – एक सडलेला मासा (फडफडून) सारे पाणी गढूळ करितो सडका आबा सारी आढी नासवतो

१९० **एक म्यान में दो तलवारें नहीं समा सकती** – एका म्यानात दोन तलवारी रहात नाहीत

१९१ **एक हाथसे ताली नहीं बजती** – एका हाताने टाळी वाजत नाही भाडण करायला दोन लागतात

१९२ **एडियाँ रगडते दिन कटाई करना** – अत्यत हालात दिवस कठणे

ऐ

१९३ **ऐंचन छोड़ घसिटन में पड़े** – पेंच मोडवायला गेले नि फरफटण्यात सापडले, भाडण सोडवायला गेले नि मारामारीत सापडले

१९४ **ऐब-करने को भी हुन्नर चाहिये** – खोडसाळपणा करायलासुद्धा डोके लागते

१९५ **ऐसे गये जैसे महफिलसे जूता** – असे नाहीसे झालात, जसे सभेंतून जोडे गुपचुप पसार झालात शिताफीने झुकाडी दिलीत

१९६. **ऐसे कौन, लोभ नहिं जाके** – ज्याला लोभ नाही असा कोण आहे ?

१९७ **ऐसे बूढे बैल को कौन बाँध भुस देय** – असल्या म्हाताऱ्या बैलाला बाधून ठेवून कोण कडवा घालणार ?

ओ

१९८ **ओछा पात्र उबलता है** – (पातळ) उथळ भाडें उकळू लागते

१९९. **ओछे की प्रीति, बालू की भीत** – हलक्याची प्रीत नि वाळूची भिंत टिकणार नाही

२०० **ओछे के मुंह लगना अपनी इज्जत खोना** – हलकटाच्या तोंडी लागणे म्हणजे आपली प्रतिष्ठा गमावणे आहे

२०१ **ओस चाटे प्यास नहीं बुझती** – दवबिंदू चाटल्यानें तहान भागत नाही दात कोरून पोट भरत नाही चिलटाचें ढुगण धुवून कढी होत नाही पल्याच्या वाऱ्यानें धुके विरत (विरघळून जात) नाही.

औ

२०२ **औधे घडे का पानी मूरख की कहानी** – पालथ्या घागरीवर पाणी, मूर्खाची कहाणी (कोणाच्याही उपयोगाचे नाहीत)

२०३ **और दिनो की खीर-पूरी, पर्वके दिन दाॅल निपोरी** – इतर दिवशी खीर पुरी, सणाच्या दिवशी ह्यॅं ह्यॅं करी ।। इतर वारी चैन करी । पाहिजे तेव्हा नाही घरी ।।

२०४. **और बात खोटी सही दाल रोटी** – इतर वाया गोष्टी, खरी डाळ-रोटी (भाजी भाकरी) सारे जग पोटाच्या मागे लागले आहे

२०५. **औसर का चूका आदमी और डाल का चूका बंदर नहीं संभलता** – संधि गमावलेला माणूस नि फादीवरून निसटलेले माकड सावरत नाही

क

२०६ **ककडी के चोर को फाॅसी नहीं दी जाती** / **ककडीके चोर की गर्दन नहीं काटी जाती** – काकडीच्या चोराला फाशी देत नाहीत त्याचा कोणी शिरच्छेद करीत नाहीत

२०७ **कगाली मे आटा गीला** – आधी दारिद्र्य, त्यात कणिक भिजली (खरकटी झाली) एकामागून एक आपत्ति "गडस्योपरिपिटिका सवृत्ता"

२०८ **कढाईसे गिरा चूल्हे में पडा** – कढईतून निसटला नि चुलीत पडला ! आगीतून निघून फुपाट्यात पडणे

२०९ **कब्र का मुंह झाॅककर आये हैं** – थडग्यात डोकावून आले आहेत मृत्यूच्या जवड्यातून परत आले आहेत

२१० **कभी घी घना, कभी मूठभर चना, कभी वह भी मना** – कधी तुपाचा मारा, कधी मूठभर हरभरा, (कधी तोही नाही) कधी उपाशी मरा

२११. **कद्र खो देता है हरबार का आना जाना** – वारवार येण्याजाण्यानें मान जातो अतिपरिचय खोटा, मान राहात नाही

२१२ **कभी नाव गाडीपर, कभी गाडी नावपर** – केव्हा नाव गाडीवर तर केव्हा गाडी नावेवर

२१३ **कम खर्च वालानशीन** – थोड्या खर्चात उत्तम शोभा

२१४ **कमानका निकला तीर और मुंहसे निकली बात वापस नहीं आती** – धनुष्यापासून सुटलेला बाण नि तोंडातून निघालेला शब्द परत येत नाही

२१५ **करघा छोड जुलाहा जाय, नाहक चोट बिचारा खाय** – माग सोडून साळी जाई, उगीचच थप्पड बिचारा खाई।। लष्कराच्या भाकरी भाजणे नसते उद्योग करणे

२१६ **करनी खाक की, बात लाखकी** – करणी कवडीची, वाता लाखाच्या, छटछाट

२१७ **कर बुरा हो बुरा** – कराल तसे भराल वाईट कराल तर भविष्यात तुमच्यासाठी वाईटच वाढून ठेवलेले आहे

२१८ **करम प्रधान विश्व रचि राखा, जो जस करहिं सो फल चाखा** – "कर्म प्रधान विश्व हे रचिले । फळ भोगावे जैसे केले"
२१९. **करमहीन खेती करे, मरे बैल या सूखा पड़े** – अभागी शेती करी, बैल मरे किंवा अवर्षण पडे वरी ।
२२० **कर्जदार, छातीपर सवार** – घेणेकरी छातीवर स्वार घेणेकरी सारखा सतावतो.
२२१ **कर सेवा पा मेवा** – सेवा कर नि मिठाई खा
२२२ **करे कल्लू, भरे लल्लू** – कल्लूने करावे नि लल्लूने भरावे "दशाननोऽहरत्सीता । बधनच महोदधे ।।"
२२३ **कल का जोशी गाड में जटा** – अर्ध्या हळकुडात पिवळा
२२४ **कलाल की दूकानपर पानी भी पीओ तो शराब का गुमान (शक) होता है** – कलालाच्या दुकानी पाणी जरी प्यालात तरी दारूचा सशय येतो कलालाच्या दुकानी दूध प्याले तरी लोकाना दारूचा सशय येतो शिंदीच्या झाडाखाली प्यायले दूध, लोक समजतात ताडी
"पयोऽपि शौडिकी हस्ते वारुणीत्यभिधीयते"
२२५ **कहते है उदपूर को, लेकिन जाते है महमूदपूर को** – तोडाने म्हणतात उदेपूरला पण जातात मात्र महमदपूरला ! बोलणे एक करणी कसाबाची.
२२६ **कहने से करना भला** – सागण्यापेक्षा करणे बरे "य क्रियावान् स पडित ।।
२२७ **कहाँ राजा भोज कहाँ गगा (गागू) तेली** – कुठे राजा भोज, कुठे गगा (गागू) तेली ! कुठे इद्राचा ऐरावत, कुठे शामभट्टाची तट्टाणी
२२८ **कहीं की ओट कहीं का रोडा, भानुमतीने (का) कुनबा जोडा** – कुठली वीट अन् कुठला रोडा घेऊन भानुमतीनें घर बाधले कुठले कुठे नि उठूउठू भेटे
२२९ **कहेसे कुम्हार (धोबी) गधेपर नहीं चढता** – आपल्या सागण्याने कुभार गाढवावर बसणार नाही हट्टी माणूस कोणाचे ऐकणार नाही
२३० **कागज़ की नाव आज न डूबी कल डूबी** – कागदाची नाव, आज नाहीं तर उद्या बुडणार ही निश्चित गोष्ट आहे
२३१ **कागज की नाव नहीं चलती** – कागदाची नाव चालत नाही मातीचे कुल्ले किती वेळ टिकणार ?
२३२ **काजल की कोठरी में हू सयानी जाय, एक रेख (लीक) काजल की लागि है पै लागि है** – काजळाच्या कोठीत कितीही शहाणा गेला तरी त्याच्या अगास एक तरी काजळाची रेघ लागणारच चिखलात दगड टाकला तर चिखल अगावर उडणारच
२३३ **काजीजी दुबले क्यो ? शहर के अंदेशे से** – काजी (न्यायाधीश) असे सुकलात का ? (म्हणे) गावच्या चितेनें !
२३४ **काटा और उलट गया** – चावला नि उलटला (साप चावून उलटला म्हणजे विष चढते) वचन दिले नि आता फिरला
२३५ **काँटे से काँटा निकलता है** – काटचाने काटा काढावा लागतो दुष्ट माणसाचे पारिपत्य दुष्टाकडून व तसलेच उपाय योजून करावे लागते
२३६ **काठ की हाँड़ी बारबार नहीं चढती** – लाकडाची हडी (माताचे तपेले) पुन्हा (चुलीवर) ठेवता येत नाही. एकदा फसला म्हणून वारवार फसत नसतो

२३७ कान छिदाय सो गुड खाय – कान टोचील तो गूळ खाईल आधी कष्ट मग फळ

२३८ काबुल में क्या गधे नहीं होते – काबुलमध्ये गाढवे का नसतात ? गाव तेथें उकिरडा

२३९ कानी के ब्याह को नौसों जोखिम – नकटीच्या लग्नाला सतराशे विघ्नें

२४० काम का न काज का दुश्मन अनाज का – कामाचा न काजाचा, शत्रु अन्नाचा !

२४१ काम को काम सिखाता है – कामाला काम शिकविते, जात्यावर बसले की ओवी सुचते कामच कामकरी तयार करिते

२४१(अ) काम जो आवे कामरी, का ले करे कुमाच – कांबळे काम भागवते. रेशमी (वस्त्र) कशाला हवे ?

२४२ काम न धंदा, तीन रोटी बंदा – काम न धंदा, तीन वेळा खायला हवे.

२४३ काम प्यारा है चाम प्यारा नहीं – काम प्यारे असते चामडे प्यारे नसते दिसायला चांगली नि कामाला भागली, उपयोग काय ?

२४४ का वर्षा जब कृषी सुखाने । समय चूकि पुनि का पछताने – पिके सुकल्यावर पाऊस काय करावयाचा ? वेळ निघून गेल्यावर पश्चात्ताप काय कामाचा ? अपान वायु सरल्यावर गाड आवळून काय उपयोग ? ("चौरेगते वा किमु सावधानम्" "वयसिगते कः कामविकारः"

२४५ काला अक्षर भैंस बराबर – काळें अक्षर आणि म्हैस सारखीच. ओ म्हणता ठो कळेना (अक्षर शत्रु) चतुर्थ श्रेणीचे (ट, ठ, ड, ढ)

२४६ कासा दीजे, वासा न दीजे – भाडेकुर्डे या रहायला जागा देऊ नका. अपरिचिताला वाटले तर जेवायला घाला, पण घरात थारा देऊ नका.

२४७ किया चाहे चाकरी, सोया चाहे घर – चाकरी तर पाहिजे आणि इकडे घरी तर खुशाल झोपतो

२४८ किया चाहे चाकरी, राखा चाहे मान – चाकर म्हणून रहावे, म्हणे मला राव म्हणा !

२४९ किस खेती की मूली – कुठल्या शेताचा मुळा? कोणत्या झाडाचा पाला?

२५०. किसी की कुछ नहीं चलती जब तकदीर फिरती है – दैव एकदा फिरले की मग कुणाचे काही चालत नाही ।। होणारे न चुकेल होईल जरी ब्रह्मा तया आडवा ।।

२५१ कुएँ की मिट्टी कुएँ में ही लगती है – विहिरीची माती विहिरीच्याच कामाला येते चरवीतील दूधच सडाना लावितात

२५२ कुचाल सग हाँसी, जीवजान की फाँसी – दुष्टासवे थट्टामस्करी, लागे गळ्याला दोरी

२५३. कुछ कमान झुके कुछ गोसा – धनुष्य काही वाकते काही प्रत्यचा (दोरी) वाकते कार्यसिद्धीसाठी दोघानाही थोडे थोडे सोडावे लागते

२५४ कुछ खोकर ही (सीखते है) अक्ल आती है – काही गमावल्यानतरच अक्कल येते टाकीचे घाव सोसावे तेव्हा देवपण येते

२५५ कुछ नहीसे थोडा भला – काहीच नसल्यापेक्षा थोडेसे मिळाले तरी चागले – सबंध भाकरी मिळाली नाहीतर चतकोर ही सही

२५६. कुत्ता भी जब बैठता है, दुम हिलाकर – कुत्राही शेपूट हालवून (जागा स्वच्छ करून) बसतो (घाणेरडेपणा करणाऱ्याला म्हणतात)

२५७ **कुत्ता भोके काफिला सुवारे** – कुत्रा भुकतो (लमाणाचा) तांडा (खुशाल) चालतो कोणी निंदा कोणी वंदा। आपुला स्वहिताचा धंदा।।

२५८ **कुतिया- चोरो निल गयी, पहरा किसका है** – कुत्री चोराना सामील झाली, पहारा कमचा करणार? रक्षक तो भक्षक झाला

२५९ **कुत्ते की दुम बारह वर्ष नल में (नलवे में) रखी तो भी टेढी की टेढी** – कुत्र्याचे शेपूट बारा वर्षं नळीत घालून ठेविले तरी वाकडें ते वाकडेंच ! !
"नलिकागतमपि कुटिल न भवति सरल शुन पुच्छम ।।

२६० **कुत्ते को घी हज़म नहीं होता** – कुत्र्याला तूप पचत नाही
हलक्या माणसाला सत्ता; ज्याला त्याला मारी लाथा ! !

२६१ **कुत्ते के भोकने से हाथी नहीं डरते** – कुत्र्याच्या भुकण्याला हत्ती भीत नाही

२६२ **कुनबेवालो के चारो पल्ले कीचड में है** – मोठ्या कुटुंबाच्या लोकाची चारी (पदर) टोके चिखलात आहेत मोठ्या कुटुंबात नेहमी सोयर-सुतक अडी-अडचणी चालूच असतात

२६३ **कुम्हार अपना घडा ही सराहता है** – कुंभार आपल्या घड्याचीच प्रशसा करितो-माकड म्हणतें माझीच लाल

२६४ **कूकर भूखे लाख हजार, हाथी घूमे हाट-बाजार** – कुत्री कितीही भुकली तरी हत्ती खुशाल बाजारात हिंडत असतो

२६५ **कै हसा मोती चुगे कै भूखे मर जाहिं** – हंस मोती तरी टिपून खातील, नाहीतर उपाशी तरी मरतील थोर व्यक्ति आपले थोरपण सोडीत नाहीत
"किं जीर्णं तृणमत्ति मानमहतामग्रेसरः केसरी ।।"

२६६ **कोई आँख का अंधा कोई हिये का अंधा** – कोणाचे डोळे आंधळे, कोणाचे हृदय आंधळें कोणाला चर्मचक्षु नसतात, तर कोणाला ज्ञानचक्षु नसतात

२६७ **कोइरी के गाँव धोबी पटवारी** – कोइरी गावात धोबी तलाठी (कोइरी गावचे धोबी हिशेब करण्यात पटाईत असतात)

२६८ **कोई मरे कोई जीवे, सुथरा घोल बतासा पीवे** – कोणी मरो नाहीतर तरो, हा आपला बत्तासे घालून शुद्ध भाग पिणार "कोणी काही म्हणा। लाज नाही आमुच्या मना।"

२६९ **कोउ नृप होउ हमें का हानि, चेरि छोडि नहि होउब रानी** – कोणी होईंना राजा, आपले काय जाणार? (मी) दासी आहे ती राणी थोडीच होणार?

२७० **कोठेवाला रोवे, छप्परवाला सोवे** – गच्चीवाला रडतो, छप्परवाला झोपतो, श्रीमंत चोराच्या भीतीनें जागतो गरीब स्वस्थ झोप घेतो.

२७१ **कोयला होय न उजला सौ मन साबुन होय** – कोळसा शंभर मण साबणाने धुतला तरी पाढरा होणार नाही कोळसा उगाळावा तितका काळाच

२७२ **कोयले के दलाली में हाथ काले** – कोळशाच्या दलालीत हात काळे

२७३ **कौआ चला हंस की चाल, अपनी चाल भी भूल गया** – कावळा हंसासारखा चालायला गेला तर स्वतःची चालही विसरला हैवही गेले नि दैवही गेले
"इदं च नास्ति न परं च लभ्यते ।।"

२७४ **कौनसी चक्की का पीसा खाया है** – कुठल्या जात्यानें दळलेले खाल्ले? (अति-लठ्ठ माणसाला म्हणतात.)

२७५ क्या पानी मथनेसे घी निकलता है — पाणी घुसळून तूप थोडेच निघणार?
२७६ क्या पिदड़ी क्या शोरबा — चिमणीचे पिल्लू ते केवढे! नि त्याचे कालवण किती होणार? अल्पप्राप्तीत सदा ओढगस्ती!
२७७ क्या मुँहसे फूल झडते है!! — काय तोंडातून फुले पडताहेत? काय मुक्ताफळें निघताहेत तोंडावाटे
२७८ कफन को कौडी न रखना — सारी कमाई खर्च करून टाकणे
२७९ कल कभी नहीं आता -- गेला दिवस पुन्हा येत नाही

ख

२८० खग जाने खग की भाषा — पक्ष्याला पक्ष्याची भाषा कळते
२८१ खर को गंग न्हवाइये तऊ न छाँडे छार — गाढव गंगेत न्हाले नि उकिरड्यावर जाऊन लोळले मूळ स्वभाव जाईना
२८२ खर गुड एकही भाव — गवत नि गूळ एकाच भावात! अंधेर नगरी
२८३ खरबूजे को देखकर खरबूजा रंग पकडता है — (शेजारचे) खरबूज पाहून खरबूज आपला रंग ठरविते एकाचे पाहून दुसरा करू लागतो
२८४ खल्क की ज़बान खुदा का नक्कारा — जननेची जीभ म्हणजे नारायणाचा नगारा
२८५ खाइये मनभाता, पहनिये (हँडाइये) जगभाता — (आपल्या) मनास आवडेल ते खावे, जनास आवडेल ते ल्यावे
२८६ खाओ वहाँ तो पानी पिओ यहाँ — तेथे जेवा नि येथे पाणी प्या जेवत असाल तर हात धुवायला येथें या
२८७ खाक डाले चांद नहीं छिपता — राख फेंकून चांदोबा लपत नाही आकाशावर थुकले तर स्वत च्याच तोंडवर येते.
२८८ खात निंबोरी दाख बतावे — लिंबोण्या खातो पण द्राक्षें सांगतो. (फुकटची मिजास)
२८९ खाने के दांत और, दिखाने के और — खायचे दात निराळे नि दाखविण्याचे दात निराळे!
२९० खाने को पीछे, नहाने को पहले — खायला मागें, आंघोळीला आधी प्रथम स्नान नंतर भोजन
२९१ खाय सो पछताय, न खाय सो पछताय — खाईल तो पस्तावेल, न खाईल तो पस्तावेल (विषयोपभोग घेणे नि त्यागणे दोन्ही दु खदायक)
"न च खलु परिभोक्तु नैव शक्नोमि हातुम्"
२९२ खाल ओढाय सिंह की, स्यार सिंह नहीं होत — सिंहाचे कातडं पांघरविल्यानें कोल्हा सिंह बनत नाही
२९३ खिचडी माँगे चार यार, दहीं, पापड, घी, अचार — खिचडी म्हणे बोलवा चार मित्र (कोणचे?) दही, पापड, तूप नि लोणचे
२९४ खिलाये का नाम नहीं, रुलाये का नाम — खायला घातल्याचे नाव नाही. रडविले म्हणून ओरड चांगले केले ते विसरतात नि थोडा त्रास झाला की आरडाओरड (मूल-दुसऱ्याचे-सांभाळण्यात)
२९५ खिसियानी बिल्ली खंभा नोचे — चिडलेले मांजर खांबालाच ओरबाडते

२९६ **खीर में नोन डाल दिया** – खिरीत मीठ टाकले. दुधात मिठाचा खडा

२९७ **खुदा गंजे को नाखून न दे** – देवाने टकल्याला नखे देऊ नयेत "सत्ता सुखरत अधमाला" कधी न मिळो

२९८ **खुशामद से (ही) आमद है** – पुढे पुढे करणे नि आपले पोट भरणे

२९९ **खून लगाकर शहीदों में मिलना** – अंगास रक्त लावून हुतात्मा म्हणून मिरविणे

३००. **खुंटे के बल बछडा कूदे** – खुंटाच्या जोरावर गोऱ्हा उड्या मारतो मोठ्याच्या घरचे श्वान

३०१ **खूब गुजरेगी जो मिल बैठेंगे दिवाने दो** – समानशील मिळाले, त्याचे जगच निराळे

३०२ **खेती खसम शेती** – शेती, धनी लक्ष घालील तरच वाढते

३०३ **खेती पाती बीनती और घोडे का तंग। अपने हाथ सवारिये चह लाखो हो संग** – शेती, पान, प्रार्थना नि घोड्याचा तंग। आपल्या हाताने सावरावी जरी लाखो असती संग।। (चांगले काम हवे असेल तर ही चार इतरावर सोपवू नयेत)

३०४ **खैरात के टुकडे, बाजार मे डकार** – भिकेचे तुकडे खायचे नि बाजारात ढेकरा द्यायच्या ! मागून आणायचे नि दिमाख दाखवायचा !

३०५ **खोटा बेटा और छोटा पैसा भी समयपर काम आता है** – वाईट मुलगा नि चोपडा पैसासुद्धा वेळेवर उपयोगी पडतो

३०६ **खोदा पहाड (और) निकली चुहिया** – डोंगर पोखरून उंदीर निघाला

३०७ **खरी मजूरी चोखा काम** – नगद मजुरी आणि इमानीचे व चोख काम

ग

३०८ **गंगा गये गंगादास, जमुना गये जमुनादास** – गंगेला गेले गंगादास झाले, यमुनेवर गेले यमुनादास

३०९ **गंजी यार किस के, दम लगाया खिस के** – टकल्या कुणाचा मित्र, झुरका मारला की पसार

३१०. **गई सो गई, अब राख रहीकी** – गेले ते गेले, आहे ते सांभाळ

३११ **गधा खेत खाय और जुलाहा मारा जाय** – गाढवाने शेत खाल्ले, मारला गेला साळी एकाचा अपराध नि भलत्याला दंड चोराऐवजी सन्याशाचा बळी

३१२ **गधा धोने से बछडा नहीं होता** – गाढवाला न्हायला घालून ते गोऱ्हा होत नाही गाढवी गंगेत न्हायली तरी अपवित्रच राहिली

३१३ **गया वक्त फिर हाथ नहीं आता** – गेलेली वेळ पुन्हा हाती लागत नाही संधि गेली की गेलीच

३१४ **गये थे रोजा छुडाने (उलटी) नमाज गले पडी** – रोजा (मुसलमानी नक्त-उपवास) सोडायला गेले तर उलट प्रार्थना गळ्यात पडली (नमाज–प्रार्थना चालविणे)

३१५ **गयी मांगने पूत, खो आयी भरतार** – पुत्र मागायला (देवीकडे) गेली आणि नवरा घालवून बसली

३१६ **गरीब की हाय बुरी है** – गरिबाचा तळतळाट वाईट.

३१७ गरीब तेरे तीन नाम, झूठा, पाजी, बेइमान – गरिबा ! तुझी नावे तीन असती। खोटा, पाजी, विश्वासघातकी. गरीब गाईच्या पाठीवर कोणीही थाप मारावी

३१८ गरीबने रोजे रखे तो दिन ही बडे हो गये – गरिबानें नक्त केले तर दिवसच मोठा झाला दारिद्रय सर्व अडचणींचे माहेरघर आहे

३१९ गवाह चुस्त, मुद्दई चुस्त – साक्षीदार पक्का, वादी निश्चिन्त (पैसे घेऊन खोटी साक्ष देणाऱ्यासाठी)

३२० गाँठ में जमा रहे तो खातिर जमा रहे – गाठी धन असल्यावरी। चिंता कशाची ही न करी।।

३२१ गाडर पाली ऊन को, लागी चरन कपास – लोकरीसाठी मेंढी पाळली, ती कापूसच चरायला लागली, सुखासाठी पाळला, जीव घेऊ लागला

३२२ गाय मारकर जूता दान – गाय मारायची नि पादत्राणाचे दान करायचे हरिभाऊला देण्यासाठी जनूभाऊला लुटायचे (इ)

३२३ गाल कट जाये, पर चावल न उगले – गाल तुटेल पण भाताचे शित बाहेर निघणार नाही जीव गेला तरी हट्ट सोडणार नाही

३२४ गीदडी की शामत आये तो गाँव की तरफ भागे – कोल्ह्याच्या जिवावर बेतली तर तो गावाकडे वळतो "विनाशकाले विपरीत बुद्धि :"

३२५ गुड खाय, गुलगुलोसे परहेज – गूळ खातो नि गुलगुल्याचे (पाकलेले चिरोटे) पथ्य करतो उगीचच ढोंग

३२६ गुड़ दिये मरे तो जहर क्यो दे – गूळ दिल्याने, मरतो मग विष का द्या ?

३२७ गुड न दे गुडकिसी बात तो करे – गूळ देऊ नका, गुळासारखें गोड तर बोलाल।

३२८ गुड़ गुड़ ही रहे, चेला चीनी हो गये – गूळ गूळच राहिला शिष्य साखर झाला गुरूपेक्षा शिष्य सवाई

३२९. गेहूँ भवा काहे, सोलह दाय बाहें – गहू कसा तरतरला सोळा वेळ नांगर फिरला

३३० गोकुल से मथुरा न्यारी – गोकुळ नि मथुरा यात महदंतर आहे कशाचा कशाशी मेळ नाही

३३१ गोद में बैठकर आँख में उंगली – कडेवर बसतो नि डोळयात बोट खुपसतो. उपकाराची फेड अपकारानें

३३२ गोद में लडका शहर भर ढिंढोरा – कडेवर मूल गावभर दौडी हातात कळसा नि गावाला वळसा कठगत चामीकर न्याय

३३३ गोबर गिरा तो कुछ लेकर ही उठेगा – शेणाचा पोह पडला तर काहीतरी घेऊन उठेलच धनकोने धरणे धरले तर त्याच्या तोंडावर काहीतरी टाकलेच पाहिजे

३३४ गोबर, मैला, नीम की खली, याते खेती दूनी फली – शेण, सोनखत, कडुलिंबाची (लिंबोण्याची) पेंड याने शेती दुप्पट होते

३३५. (उलटे) रोजे गले पडे – चांगले काम बिघडून गेले

३३६ गाना उस की जिस का खाना – ज्याची खावी पोळी, त्याची वाजवावी टाळी.

३३७ गुड़ खाय गुलगुले से छूत – गूळ खायचा नि पक्वान्नाचे पथ्य खोटें ढोंग

घ

३३८ घड़ीभर की बेशर्मी दिनभर का आराम – घटकाभरची नि स्पृहता दिवसभर सुख एकदा स्पष्ट सांगितले की पुन्हा कटकट नाही. आधी कडू मग गोड

३३९ घड़ी में घर जले, ढाई घडी भद्रा – एका घटकेत घर जळते अडीच घडी भद्रा (शुभ मुहूर्त), वेळ चालली निघून, म्हणे आता देऊ मग देऊ !

३४०. घडी में तोला घडी में माशा – घटकेत तोळा घटकेत मासा (प्रकृति, स्वभाव)

३४१ घर की आधी भली, बाहर की सारी कुछ नहीं – घरची आर्धी चांगली, बाहेरची सबंध नको आळशाला सगळेच कठीण

३४२ घर आये कुत्ते को भी नहीं निकालते – घरी आलेल्या कुत्र्यालासुद्धा हाकलीत नाहीत अतिथी सत्कार केला पाहिजे

३४३ घर का जोगी जोगडा, आन गाँव का सिद्ध – घरचा योगी जोगडा, परगावचा सिद्ध पुरुष पिकते तेथें विकत नाही

३४४. घर का भेदी, लंका ढावे – घरचा फितुर, लंकेचा नाश झाला घरचा म्हाली (न्हावी) घर खाली घरभेद्या राष्ट्राचा नाश करितो

३४५ घर की खाँड किरकिरी लागे चोरी का गुड मीठा मीठा – घरची साखर आळणी लागते चोरीचा गूळ गोड गोड घरचीचे मिठवणी, बाहेरचीचे मीठ्ठापाणी.

३४६ घर की मुर्गी दाल बराबर – घरची कोंबडी वरणासमान घरचीचे ते मिठवणी, बाहेरचीचे मिठ्ठापाणी

३४७ घर के पीरो को तेल का मलिदा – घरच्या पीरांना (पितरांना) तेलातले पक्वान्न घरच्या देवाला कसला तरी नैवेद्य

३४८ घर घोडा नकास मोल – कोंबडीची अंडी फुटून पिले बाहेर पडण्याच्या आधीच त्याची मोजदाद करणे

३४९ घर खीर तो बाहर खीर – घरी खीर तर बाहेर खीर घरी सुख तर बाहेर चैन

३५० घर घर यही लेखा – घरोघरी हाच हिशेब घरोघरी त्याच परी

३५१ घर घर शादी घर घर गम – घरोघरी आनंद. घरोघरी दु ख

३५२ घर में चिराग नहीं, बाहर में मसाल – घरात नाही पती बाहेर मशाळ ! घरी शिमगा बाहेर दिवाळी

३५३ घर मे दिया तो मंदिर में दिया – घरात दिवा तर मंदिरात दिवा आधी प्रपंच करावा नेटका। मग घ्यावे परमार्थ-विवेका

३५४ घर में नहीं दाने, बुढिया चली भुनाने – घरात नाही दाणे; म्हातारी चालली लाह्या फोडून आणायला भट्टीवर घराला नाही कौल अन रिकामा डौल

३५५ घी कहाँ गया खिचडी में – तूप काय झाले ? खिचडीत गेले (आपली वस्तु आपल्याच उपयोगी पडल्यास म्हणतात)

३५६ घी खाया बापने, सूंघो मेरे हाथ – वडिलांनी तूप खाल्ले वास घ्या माझ्या हाताचा ।। सांगे वडिलाची कीर्ति तो एक मूर्ख ।।

३५७. **घी भी खाओ और पगड़ी भी रखो** – तूप खा नि पगडीही साभाळा आव सामाळून खर्च करावा (कर्ज काढून नव्हे)

३५८. **घोडा घाससे यारी करे तो खाये क्या** – घोडा गवताशी मैत्री करील तर पोटाला काय खाईल ?

३५९ **घोडा घोडसाल मे ही बिकता है** – घोडा तवेल्यातच विकला जातो योग्य ठिकाणी वस्तूस मोल यते

३६० **घोडे का गिरा सँभल सकता है, नजरोंका गिरा नहीं सँभलता** – घाड्यावरून घसरला तर सावरतो, मनातून उतरला तर सावरत नाही.

३६०अ **घोडे का सवार भी गिरता है** – नेमबाजाचीसुद्धा एकादे वेळी गोळी हुकते

३६१ **घोडो का घर कितनी दूर** – घोड्याचे घर किती लाब काम करणाऱ्याला वेळ लागत नाही

३६२ **घर के देव ललॉय, बाहर के पूजा माँगे** – घरातल्या देवाकडे अनवधान आणि बाहेरचे देव पूजा इच्छितात

च

३६३ **चंदन की चुटकी भली गाडीभरा न काठ** – चिमूटभर चदन बरवे, गाडीभर लाकडा काय करावे ? चिमूटभर कथा नि कठाळभर नमन

३६४ **चक्की में कौर डालोगे तो चून पाओगे** – जात्यात वैरण घातली तर मरडा मिळेल पेरले तसे उगवेल

३६५ **चढते बरसे आर्द्रा, उतरत बरसे हस्त, कितनो राजा डॉड ले, आनद रहे गृहस्थ** – प्रारभी पडती आर्द्रा, अती कोसळे हस्त, राजा कितीही मागो, सुखी राहे गृहस्थ

३६६ **चना ओर चुगल मुँह लगा छूटता नही** – चणे नि चुगली, जर एकदा तोंडी लागली, तर सुटता सुटेना

३६७. **चमगीदडो के घर मेहमान आये, हम भी लटके, तुम भी लटको** – वटवाघुळाघरी पाहुणे आले, आम्ही उलटे लटकतो, तुम्हीही लटका वेळ पडेल तसे वागावे

३६८ **चमडी जाय, पर दमड़ी न जाय** – अगाचे कातडे जाईना का, पण दमडी जाता कामा नये

३६९ **चलती का नाम गाडी है** – चालते तिचे नाव गाडी आहे

(गाडी=(१) गाडी (२) गाडलेली)
चलती को गाडी कहे। कटे दूध को खोया।
रगी को नारगी कहे। देख कबीरा रोया।

३७० **चलती गाडी में रोडा अटकाना** – चालत्या गाड्याला खीळ घालणे (रोडा – जळक्या विटेचा तुकडा)

३७१ **चाँद को भी ग्रहण लगता है** – चद्रालाही ग्रहण लागते मोठ्यानाही कलक लागतो

३७२ **चाकरी में नाकरी क्या** – चाकरीत ना करी कुठले। नोकरी पत्करली खरी, मग त्यात आवड-निवड नाही

३७३ चार दिनकी चाँदनी फिर अधेरी रात – चार दिवसाचे चादणे, पुढें अधेरी रात्र चार दिवस टुरटुर पुढे निजे घाराघूर नऊ दिवसाचें आश्चर्य (इ)

३७४ चिकने घडेपर पानी नहीं ठहरता – गुळगुळीत घड्यावर पाणी ठरत नाही. पालथ्या घड्यावर पाणी

३७५ चिकने मुँह को सब चूमते हैं – गुलगुलीत मुखाचे सगळेच चुंबन घेतात. थोरामोठ्यापुढें सगळेच गोडा घोळतात

३७६. चिरागतले अँधेरा – दिव्याखाली अंधार

३७७ चिराग में बत्ती और आँख में पट्टी – दिव्यात वात नि डोळ्यावर पट्टी ! समई लागली नि झोप आली !

३७८ चींटी चाहे सागर-थाह – मुंगी समुद्राचा ठाव पाहणार ! आवाक्याबाहेरचे काम !

३७९ चील के घोसले में मास कहाँ – घारीच्या घरट्यात मास कुठले ? एकादशीच्या घरी शिवरात्र

३८० चुपडी और दो दो – तुपानें माखलेली (पोळी) नि दोन दोन (हव्यात) सगळीकडून लाभ पाहिजे ! आखुडशिंगी बहुदुधी !

३८१ चुल्लू में उल्लू, लोटे में गडगप – चुळकाभर घेतली की चढली धुंदी, ताब्याभर घेतली तर पूर्ण बेशुद्धि (निशा करणाऱ्याना म्हणतात)

३८२. चूल्हा फूंकना और डाढी रखना – चूल फुकायची नि दाढी ठेवायची दोन्ही गोष्टी साधत नाहीत

३८३ चूल्हे की है न चक्की की – चुलीची न जात्याची ससाराला निरुपयोगी स्त्री

३८४ चूहा मारकर गोबर सुंघाना – आधी उंदीर मारायचा नि मग पापप्रक्षालनार्थ गोमय हुंगायचे ! आधी बायकोचे डोके फोडायचे नि मग त्याला प्लॅस्टर करायचे (इं)

३८५ चूहे का बच्चा बिलही खोदता है – उंदराचे पिल्लू बिळच खोदते मूळ स्वभाव जात नाही "स्वभावो दुरतिक्रम"

३८६ चूहे के चामसे कहीं नगाडे मढे जाते है ? – उंदराच्या कातड्याने कुठे नगारे मढतात ? उपऱ्या वस्त्राने लाज झाकत नाही

३८७ चूहों की मौत बिल्ली का खेल (चिडियो की मौत गँवार की हँसी) – माजराचा खेळ उंदराचें मरण तुमचा खेळ होतो पण आमचा जीव जातो

३८८ चैत में हुई फसल तैयार, काट बाध कर लाओ पास – चैत्री झाले पीक तयार, कापा, मळा नि आणा घरा

३८९ चोट्टी कुतिया जलेबियो की रखवाली – चोरटी कुत्री जिलब्या राखते ! चोराच्या हाती जामदार-खान्याच्या किल्ल्या ! !

३९० चोर का साथी गिरहकट – खिसेकापू चोराचा दोस्त ! एकाच पखाचे पक्षी एकत्र येतात (इ)

३९१ चोर की दाढी में तिनका – चोराच्या दाढीत काडी (गवताची) चोराला वाटते माझ्याबद्दल चर्चा चालू आहे त्याच्या बिचकण्यानेच तो ओळखला जातो

३९२. चोर के पैर नहीं होते – चोराला पाय नसतात अपराध्याला आधार नाही.
३९३ चोर के ख्वाब में बुचके – चोराच्या स्वप्नातही बोचकीच (हंडबॅग्ज्) दिसतात
३९४ चोर चोर मौसेरे भाई – चोर चोर मावस भाऊ उदराला माजर साक्षी.
३९५ चोर चोरी से गया तो क्या हेरा फेरीसे गया – चोरानें चोरी करण्याचें सोडले तरी तो उलथापालथ करीलच
३९६ चोरपर मोर – चोरावर मोर
३९७ चोर से कहो चोरी करो, शाहसे कहो जागते रहो – चोराला म्हणावें चोरी कर आणि सावाला म्हणे जागा राहा !
३९८. चोरी का धन मोरी में जाय – चोरीचा माल मोरीत वाईट रीतीनें मिळविलेल्या पैशाचा क्वचितच उत्कर्ष होतो.
३९९ चौवे गये छब्वे बनने; दुब्वे ही रह गये – (चौबे–चार विद्या जाणणारा दुबे–दोन विद्या जाणणारा) चाराचे सहा करायला गेलो तो दोनच झाले (चौबे व दुबे ही आडनावें आहेत)
४०० चुटकी काटना न बकोटा भराना – कोणाला टोचून बोलायचे नाही किंवा बोचेल असे निंदात्मक बोलायचें नाही

छ

४०१. छछूंदर के सिर में चमेली का तेल – चिचुंद्रीच्या डोक्याला चमेलीचें तेल. भिकाऱ्याला भरजरी अगरखा
४०२ छटाक चून चौबारे रसोई – छटाक कण्या नि ओसरीवर स्वयपाक छोटया गोष्टीचें मोठें आडबर
४०३ छातीपर बाल नही, भालू से लढाई – छातीवर केस नाही नि अस्वलाशीं स्पर्धा गाडीत नाही गू नि कावळचाला आमत्रण
४०४ छुरी खरबूजेपर गिरी तो खरबूजे का जर्र; खरबूजा छुरीपर गिरा तो खरबूजे का जर्र – सुरी खरबुजावर पडली काय नि खरबूज सुरीवर पडलें काय, फुटायचें खरबूजच ! !
४०५ छोटे सिंग और छोटी पूंछ, ऐसे को लेलो बेपूछ – आखुडशिंगी, लहान शेंपूट असा बैल विकत घ्या गुपचूप (कोणाचें मत न घेता)
४०६ छोटे मूंह बडी बात – लहान तोंडी मोठा घास
४०७ छोड़े खाद खेत गहराई, तब खेती का मजा उठायी – खत घाला, खोल नागरा मग शेतीचा आनद लुटा
४०८ छोड़े गॉव से नाता क्या – एकदा गाव सोडले, मग नाते कसले ? ज्या गावी जायचे नाही त्याची वाट कशाला पुसावी ?

ज

४०९ जग में देखते ही का नाता – जीव आहे तोवर नाते
४१० जड काटते जायें, पानी देते जायें – मूळ कापीत जायचे, पाणी देत राहचचे, वरून गोड आतून विष
४११ जने जने की लकडी, एक जने का बोझ – प्रत्येकाचे एक एक लाकड, एकजणाची मोळी होते

४१२. जब चने थे तब दाँत न थे, जब दाँत भये तब चने नहीं – चणे होते तेव्हा दात नव्हते आता दात आहेत तर चणे नाहीत

४१३ जब तक जीना तब तक सीना – जोवरि जगणे, तोवरि शिवणे जगायचे तोंवर उद्योग केलाच पाहिजे

४१४ जब अपनी लाज उतार ली तब दुसरे की उतरने में क्या लगता है – ज्याने स्वतःची लाज सोडली तो दुसऱ्याची फटफजिती करायला काय लाजणार ?

४१५ जब तक सांसा तब तक आसा – जोवरि श्वास तोवरि आस

४१६. जब दात न थे तब दूध दियो, जब दात दिये तब अन्न न दे है – दात नव्हते तेव्हा दूध दिले, आता दात दिले तर अन्न देत नाही

४१७ जब देता है तो छप्पर फाड़कर देता है – (ईश्वर) देतो तेव्हा घराचे छप्पर काढून त्यातून देतो (भाग्य उघडले की मातीचे सोने होते)

४१८ ज़बरदस्त का ठेंगा सरपर – जबरदस्ताचा आंगठा डोक्यावर जबरदस्ताचे खाद्यावर

४१९ ज़बरदस्त मारे और रोने न दे – बलवान् मारतोच मारतो आणि वर रडूही देत नाही अन्यायी शासक अन्याय करी। ओरड केली तर तुरुग भरी ।।

४२० ज़बरदस्त सब का जमाई – बलवान सर्वांचा जावई

४२१ ज़बान ही हाथी चढावे, जबान ही सिर कटावे – जीभच हत्तीवर मिरविते, जीभच शिरच्छेद करविते

४२२. ज़मात करामात –संघशक्तीने सर्व घडते

४२३. जर, जमीन, ज़न झगडे की जड है – जर (सोने) जमीन व जन (स्त्री) हे, भांडणाचे मूळ कनक नि कांता अरिष्टास कारण

४२४ जर है तो नर है नहीं तो पछी बेपर है (पूरा खर है) – जर (सोने) आहे तर नर आहे, नाहीतर नुसता पखविहीन पक्षी आहे [खर (गाढव) आहे] "सर्वे गुणाः कांचनमाश्रयन्ते"

४२५ जल की मछली जल में ही भली – पाण्यातला मासा पाण्यातच भला

४२६ जल में रहना, मगर से बैर – पाण्यात राहून मगराशी वैर करायचे! पाण्यात राहून माशाशी वैर रोममध्ये राहून पोपशी वैर करणे म्हणजे जगणे कठीण करणे आहे

४२७ जस दूल्हा तस बनी बराता – जसा नवरदेव तशी वरात (आपापल्या योग्यते-प्रमाणे) "यथा यक्षस्तथा बलि."

४२८ जस बाप तस बेटा – बाप तसा बेटा व कुंभार तसा लोटा

४२९ जहाँ जहाँ चरण पडे सन्तन के, बँटाधार करें – (या) संताचे पाय जेथे लागतात तेथे समृद्धीचे काय विचारावे (हे पांढरे पाय आले की सर्वनाश झालाच या हेतूने म्हणावयाची म्हण)

४३० जहाँ की मिट्टी वहीं ले जाती है – जेथली माती तेथेच घेऊन जाते जेथे मरण असेल तेथेच दैव नेते

४३१. जहाँ गुड होगा वहीं चीटियाँ (मक्खियाँ) होगी – गूळ असेल तेथे मुंगळे (किंवा माश्या) असायचेच

४३२ जहाँ फूल है वहाँ काँटा भी है – जेथे फूल आहे तेथे काटाही आहे

४३३ **जहाँ चार बासन होंगे वहाँ खटकेंगे भी** – जेथे चार भांडी असतील तेथें ती एकमेकाना लागायचीच

४३४ **जहाँ देखे तवा परात, वहाँ गुजारे सारी रात** – जेथें देखे तवा परात तेथेंच काढी सारी रात (रात्र) दिसला गुळाचा खडा की चिकटलाच तेथे मुगळा

४३५ **जहाँ मुर्गा नहीं होता वहाँ क्या सवेरा नहीं होता** – जेथें कोंबडा नसेल तेथें काय सकाळ होत नाही ? कोंबडा झाकल्याने उजाडायचे थोडेच राहते !

४३६. **जाकी रही भावना जैसी, प्रभु मूरत देखी तिन तैसी** – ज्याची जशी भावना असे। त्याला तसे प्रभुरूप दिसे

४३७ **जाके (जिस के) पाँव न फटी बेवाई, सो क्या जाने पीर पराई** – ज्याच्या पायाला चिखल्या झाल्या नाहीत, त्याला दुसऱ्याचें दु ख काय कळणार ? ज्याला स्वत ला परिश्रम सोसावे लागत नाहीत व अडचणी सोसाव्या लागत नाहीत, त्याला परदु खाची कल्पना येत नाही "परदु ख शीतळ" ज्याला कधीच जखम झाली नाही त्यानें कोणाच्या अंगावर ओरखडा पाहिला तर तो त्याची टिंगल करतो (इ) He jests at scars who never felt a wound

४३८ **जाको राखे साइयाँ मार न सक है कोय (बाल न बाँका कर सके जो जग वैरी होय)** – ज्याचें रक्षण परमेश्वर करितो त्याला कोणी मारू शकत नाही (सर्व जग जरी त्याचे वैरी असलें तरी त्याचा केससुद्धा कोणी वाकडा करू शकत नाही) देव तारी त्याला कोण मारी ?

४३९ **जादू वह जो सिरपर चढकर बोले**– जादू (सामर्थ्य) तीच खरी जी प्रकटपणे प्रभाव दाखविते कोणाचीही लाडीलवाडी न करिता आपल्या सामर्थ्यावर करून दाखविणे

४४० **जान न जाय निशाचर माया** – राक्षसाची माया काही कळत नाही केव्हां काय होईल काही नेम नाही

४४१ **जान बची, लाखो पाये** – प्राण वाचले, लाखो रुपये मिळविले !

४४२ **जान मारे बनिया, पहचान मारे चोर** – ओळखीच्या गिऱ्हाइकाला वाणी लुबाडतो ओळखीचा चोर जीवे न सोडी

४४३ **जानवरो में कौआ और मनुष्यो में नौआ** – पक्ष्यात काऊ नि माणसात न्हाऊ

४४४ **जाना अपने वस, आना पराये वस** – जाणे आपल्या हाती पण परतणे दुसऱ्याच्या हाती

४४५ **जाय लाख रहे साक** – लाखाची हानि झाली तरी पत जाता कामा नये "अपि स्वदेहात्किमुतेंद्रियार्थात्। यशोधनाना हि यशो गरीय "

४४६ **जितना गुड डालोगे उतनाही मिठा होगा** – जितका गूळ घालावा तितके गोड होत जातें

४४७ **जितनी चादर देखो उतने ही पैर पसारो** – जेवढी चादर असेल तेवढेच पाय पसरा अंथरूण पाहून पाय पसरावे

४४८ **जितने मुँह उतनी बाते** – जितकी तोडें तितक्या गोष्टी

४४९. **जिस का ब्याह उसी के गीत** – ज्याचे लग्न त्याचेसाठी गाणी जी मूर्ति असेल, तिची स्तुति करितात

४५०. **जिस की उतर गई लोई उस का क्या करेगा कोई** – ज्याच्या डोक्यावरची धावळी खाली पडली, त्याचे कोण काय करणार ? एक लाज टाकिली जेणे । त्याचे काय करावें कोणे ।।

४५१ **जितने नर उतने बुद्धि** – माणसामाणसाची बुद्धि वेगवेगळी असते

४५२ **जिस का दु:ख वही जानता है** – जावे त्याच्या वशा तेव्हा कळे । जोडा वापरणाऱ्यालाच तो कुठें बोचतो (टोचतो) हे कळते.

४५३ **जिस की बंदरी वहीं नचावे** – ज्याची वादरी तोच नाचवू जाणे

४५४. **जिस की लाठी उस की भैंस** – ज्याची लाठी त्याची म्हैस वळी तो कान पिळी ज्याचे हाती ससा तो पारधी

४५५ **जिस के पास नहीं पैसा वह भला मानस कैसा** – ज्याच्या जवळी पैसा नसे, त्याला सज्जन म्हणावे कैसे ?

४५६ **जिन खोजा तिन पाइयाँ । गहरे पानी पैठ ।**
तिन बपुरा क्या पाइयाँ । रहे किनारे बैठ.
पाण्याच्या तळाशी जाणाऱ्याला अपेक्षित वस्तु मिळते किनाऱ्यावर बसणाऱ्याला काय मिळणार ? दोष हे गवताच्या काडचाप्रमाणे समुद्राच्या पाण्याच्या पृष्ठभागावर तरगतात पण ज्याला सत्याचा शोध करावयाचा आहे, त्याला बुडी मारून पाण्याच्या तळाशीच जाणे भाग आहे.

४५७ **जिस के हाथ लोई, उस का सब कोई** – ज्याचे हाती उडा (पिठाचा गोळा) असे, त्याच्या सेवेला प्रत्येकजण असे धनधान्य ज्याच्यापाशी । उभे सर्व त्याच्या दाराशी मृदगो मुखलेपेन करोति मधुरध्वनिम् ।।

४५८ **जिस डालपर बैठे, उसी को काटे** – ज्या फांदीवर बसावे, तिलाच कापावें.

४५९ **जिस बरतन में खाना उसी में छेद करना** – ज्या भाड्यात जेवावे, त्यालाच भोक पाडावे खाल्ल्या घरचे वासे मोडणे (मोजणे)

४६० **जीभ भी जली स्वाद भी न आया** – जीभही भाजली नि स्वादही नाही. तोंडालासुद्धा लागलें नाही चवही कळली नाही

४६१ **जूं की डर से गुदडी नहीं फेंकी जाती** – उवाच्या भीतीनें गोधडी कुठे फेंकून देतात का ? " का न सदन बाधावे की त्यात पुढे विळें करिल घूस ।।

४६२ **जूठा खाय मीठे के लालच** – उष्टें खावें गोडाच्या लोभाने उष्टें खातो तुपासाठी

४६३ **जे न मित्र दुख होहि दुखारी, तिनहि विलोकत पातक भारी** – मित्र सकटी कामा नये । त्याचे मुखावलोकन करू नये ।

४६४ **जेहि के पॉव न भई बेवाई सो क्या जाने पीर पराई** – दुसऱ्यावर काय भार पडला आहे याची स्वानुभवाविणे कोणाला कल्पना नसते

४६५ **जैसा आया वैसा गया** – ज्या तऱ्हेनें मिळविले, त्याच तऱ्हेनें गमावलें. वाईट मार्गानें मिळविलें ते वाईट मार्गांत खर्च झालें

४६६ **जैसा दाम वैसा काम** – जसा दाम तसे काम.

४६७ **जैसा देश वैसा भेष** – देश तसा वेश

४६८ **जैसा राजा वैसी प्रजा** – यथा राजा तथा प्रजा जसा शास्ता तशी जनता जसे मत्री तसे सत्री (नोकर – पहारेकरी)

४६९ **जैसी काली कामरी चढे न दूजो रग** – काळ्याला दुसरी रगछटा घेता येत नाही

४७० जैसी तेरी तिल चावरी, तैसे मेरे गीत – जशी तुमची तिळातांदुळाची खिचडी तसे माझे गाणे. जशी देणावळ तशी वुणावळ
।। ये यथा मां प्रपद्यन्ते । तांस्तथैव भजाम्यहम् ।।
४७१ जैसी बहे बयार, पीठ तब तैसी कीजै (दीजे) – वारा वाहील तशी पाठ द्यावी
४७२ जैसे मियां काठ के वैसे सन की दाढी – जसे मियां लाकडी, त्यांना अंबाडीची दाढी चांभाराच्या देवाला खेटराची पूजा.
४७३ जैसे साँपनाथ वैसे नागनाथ – जसे सापनाथ तसे नागनाथ एका माळेचे मणि.
४७४ जो कहूँ मघा मे वरसे जल, सब नाजों में होगा फल – मघा (नक्षत्रा) चा पाऊस जर पडेल, तर सर्व पीक चांगले भरभरेल
४७५ जो गरजते हैं वे बरसते नहीं – जे (मेघ) गरजतात ते जलवर्षाव करीत नाहीत गर्जेल तो पडेल काय ? बोलेल तो करील काय ? भुकरे कुत्रे क्वचितच चावते
४७६. जो चढ़ेगा सो गिरेगा – चढेल तो पडेल
४७७ जो ज्यादा करीब, सो ज्यादा रकीब – जो अगदी आपला, त्यानेच गळा कापला !
४७८ जो बोले सो कुंडी खोले – (युक्ति) सांगेल त्यानेंच कडी उघडावी " पाटीलबोवा ! लग्न करा तर म्हणे तुम्हीच बायको व्हा "
४७९ जोरू टटोले गठरी, माँ टटोले अँतडी – वायको चाचपते गठडी आई चाचपते आतडी. (अंत करण)
४८० जो हल जोते खेती वाकी, और नहीं तो जाकी ताकी – " नांगर चालवी शेती त्याची । नाहीतर मग प्रत्येकाची ।
४८१ ज्यो केरा के पात में पात, पात में पात, त्यों ज्ञानी की बात में बात, बात में बात – जसे केळीच्या पानात पान तसे ज्ञानी माणसाच्या शब्दाशब्दात ज्ञान
४८२ ज्यो ज्यो भीजे कामरी त्यों त्यो भारी होय – घोंगडी जो जो भिजे, तो तो जड ओझें
४८३ ज्यो नकटे को आरसी होत दिखावे क्रोध – नकट्याला दाखविता आरसा; तो क्रोधें होय पिसा

झ

४८४ झूठ के पाँव कहाँ (नहीं होते) – असत्याला पाया नाही खोट्याला कुठले पाय ?
४८५ झूठे का मुँह काला; सच्चे का बोलबाला – असत्याचे तोंड काळे, खऱ्याचा जयजयकार
४८६ झोपडी में रहे महल का ख्वाब देखे – झोपडीत राहतो स्वप्न प्रासादाचे पाहतो

ट

४८७ टका हो जिस के हात में वह बड़ा ही जात में – पैसा ज्याचे हातात तो श्रेष्ठ आपल्या जातीत

४८८ टके का सब खेल है – सारा खेळ पैशाचा आहे
४८९ टिड्डी का आना, अकाल की निशानी – टोळाचे आगमन, दुष्काळाचे चिन्ह
४९० टके के वास्ते मस्जिद ढाना – दोन पैशाकरिता मशीद पाडणे स्वल्प लाभाच्या लोभाने भयकर काम करणे ।। अल्पस्य हेतोर्बहुहातुमिच्छन् ।। विचारमूढ प्रतिभासि मेत्वम् ।।
४९१ टेढ़ी उगलीसेही घी निकलता है – वाकड्या बोटानेच तूप निघते.
४९२ टके की हाँडी गई तो गई कुत्ते की चाल जान ली – दोन पैशाची हडी गेली तर गेली पण कुत्र्याची वागणूक ओळखून घेतली.

ठ

४९३ ठडा लोहा गरम लोहे को काटता है – थडें लोखड तापलेल्या लोखडाला कापतें. शात मनुष्य रागानें चिडलेल्याला शात करतो
४९४ ठाला बनिया क्या करे, इस कोठी का धान उस कोठी में धरे – रिकामा वाणी काय करतो? या खोलीतले धान्य त्या खोलीत ठेवतो
४९५ ठोकर लगे पहाड़ की; तोडे घर की सिल – ठेंच लागली डोगराची, घरचा पाटा फोडतोय वाहेरचा राग घरात वायकोवर
"देवो दुर्बलघातक."

ड

४९६ डफली बजी रात पहचाना – डफावर थाप मारली, कळले की रात्र झाली शितावरून भाताची परीक्षा.
४९७ डायन भी अपने बच्चे को नहीं खाती – डाकीणसुद्धा आपलें मूल खात नाही
४९८ डायन भी दस घर छोडकर खाती है – डाकीणसुद्धा दहा घरे सोडून खाते. चोर आपल्या शेजाऱ्याची चोरी करीत नाही
४९९ डफली बजी राग पहचाना – कारण व कार्य याचें ज्ञान होणे

ढ

५०० ढाक के तीन पात – पळसाला पानें तीन

त

५०१. तड के का भूला साँझ को घर आया तो वह भूला नहीं कहाता – पहाटे चुकला तो सध्याकाळी घरी आला तरी तो चुकला म्हणत नाहीत. उशिरा का होईना, मनुष्य शुद्धीवर आला म्हणजे झाले
५०२ तबेले की बला बंदर के सिर – तबेल्याची रोगराई माकडाच्या कपाळी आकाशाची कुऱ्हाड कोल्ह्याच्या दातावर
५०३ तलवार का घाव भरता है, बात का घाव नहीं भरता – तलवारीचा घाव भरून निघतो (बुजतो) शब्दाचा घाव बुजत नाही
५०४ ताकपर बैठा उल्लू, माँगे भरभर चुल्लू – फळीवर बसले घुबड, माग चुळका चुळका पाणी ।। नीच बैसला सिंहासनी । महात्म्यातें चाबूक हाणी ।।

५०५ ताल उलझकर उझले क्यार, जब वर्षा हो पूरम्पार — तलाव-तुडुंब भरून वाफे पण भरले, तर पाऊस भरपूर पडले
५०६ तातें पॉव पसारिये जेती लवी सौर — कापड पाहून कपडे वेतावे (इ) अथरूण पाहून पाय पसरावे
५०७ तिनके की आड़ पहाड — (गवताच्या) काडीच्या आड डागर. (डोळ्यापुढें काडी धरली तरी डोंगर दिसेनासा होतो) अत्यल्प कष्टानें मोठे काम होणे
५०८ तिरिया, तेल, हमीरहठ, चढै न दूजीवार — स्त्री, तेल, हमीरहट्ट ही एकदाच चढविली जातात (पुन्हा नाही) (कन्यादान एकदाच होने तेल एकदा लाविले की पुन्हा काढता येत नाही हमीर वंशीयाने केलेला पण पुन्हा वदलीत नाही "सकृत कन्या प्रदीयन्ते)
५०९ तीज, पडे खेत में बीज — तीज (श्रावण शु।। ३) नि पडे शेतात बीज
५१० तीन कनौजिये तेरह चूल्हे — तीन कनौजी (कनौजचे राहणारे) आणि तेरा चुली (स्पर्शास्पर्श विचाराचा अतिरेक)
५११ तीन गुनाह खुदा भी बख्शता है — तीन अपराध देवसुद्धा क्षमा करतो
५१२ तीन बुलाये, तेरह आये, दे दाल में पानी — बोलावले तीन आले तेरा, वरणात पाणी आणखी घाला।
५१३ तीन में तेरह में, मृदग बजाये डेरे में — अध्यात न मध्यात, मृदग वाजवी (आपल्या) घरात
५१४ तीर नहीं तो तुक्काही सही — तीर नाही तर नाही, तुक्का का होईना! गाजराची पुगी वाजली तर वाजली, नाहीतर मोडून खाल्ली
५१५ तुझे पराई क्या पडी, अपनी आप निवेड — दुसऱ्याची उठाठेव कशाला? स्वत चे साभाळ, आपल्या ढोगळ्याशी (ढोपरापाशी) आधी न्याय तोडावा, मग दुसऱ्याचा
५१६ तुरत् दान महाकल्याण — तुरत दान महापुण्य
५१७ तुम्हार मुँह में घी शक्कर — तुमच्या तोडात साखर पडो
५१८. तू डाल डाल, मैं पात पात — तुला फादी फादीचें ज्ञान। मी जाणे पान पान। ठकास महाठक
५१९ तू भी रानी मैं भी रानी, कौन भरे कुए का पानी — तू राणी मीही राणी। कोण भरील विहिरीचें पाणी? "वस कपनीची माणसे"।
५२० ते ते पॉव पसारिये, जेती लॉबी सौर — जितकी दुलई लाव असेल तितकेच पाय पसरावेत अथरूण पाहून पाय पसरावेत
५२१ तेल तीलोसेही निकलता है — तेल तिळातूनच निघतें (दगडातून नाही) (उदार तोच दान देईल कजूप काय देणार?)
५२२ तेली का तेल जले, मसालची का दिल जले — तेल्याचे तेल जळते नि मशालजीच्या पोटात दुखते
५२३ तेली के बैल को घरही कोस पचास — तेल्याच्या बैलाला घरीच पन्नास कोस चालावें लागतें
५२४ तेली खसम किया और फिर भी रूखा खाया — तेली नवरा केला तरी कोरडे खावें लागते
५२५ तैराकही डुबता है — पोहणाराच बुडतो जो चढेल तोच पडेल

थ

५२६ **थका ऊट सराय ताकता है** – थकलेला ऊट धर्मशाळेकडे पाहतो
५२७ **थूक से सत्तू नहीं सनते** – थुकीनें जव मिजत नाहीत मोठी कामे कजूषपणे होत नाहीत दात कोरून पोट भरत नाही
५२८. **थोड़ा खाना, इज्जत से रहना** – थोडें खावे, मानाने रहावे
५२९ **थोथा चना, बाजे घना** – पोकळ हरभरे वाजतात फार उथळ पाण्याला खळखळाट फार रिकाम्या भाड्याचा आवाजच फार
५३० **थोथे फटके उड उड जाय** – पोकळ, किडके दाणे फटकले की उडून जातात मूर्ख नि खोटारडे फटकारले की कबूल होतात

द

५३१ **दबी बिल्ली चूहो से कान कतराती है** – उदीर खाऊन आलेली माजरी उदीर कानाला चावला तरी गप्प बसते बलवान अपराधी दुर्बलाची बोलणी खातो
५३२ **दबते को सब दबा लेते है (दबेपर सब शेर)** – गरिबाला सारेच दम देतात
५३३ **दबेपर चींटी भी चोट करती है** – चिडली म्हणजे मुगीसुद्धा चावते
५३४ **दम का क्या भरोसा, आया न आया** – श्वासाचा काय विश्वास, येतो की न येतो ! जीवित क्षणभगुर आहे
"क्षणमप्यवतिप्ठतेश्वसन् यदि जन्तुर्ननु लाभवानसौ"
५३५ **दमड़ी की घोड़ी छः पसेरी दाना** – पैची घोडी तिला सहा पासरी दाणा ! टक्क्याची कोंवडी तिला पाच आणे फळणावळ दोन पैशाची कोवडी तिला तीस पैसे (३१?) फळणावळ
५३६ **दमडी की बुढिया, टका सिर मुडाई** – दमडीची म्हातारी, तिला तीन पैसे मुडणावळ
५३७ **दमड़ी की हाडी गयी, कुत्ते की जान पहचान गयी** – दमडीचे मडके गेले, कुत्र्याची जात कळली भुरटा चोर, तें नीचाचे पोर
५३८ **दर्जी की सुई, कभी ताश में कभी टाट में** – शिप्याची सुई कधी भरजरीत तर कधी गोणपाटात जें आले ते शिवले
५३९ **दरिद्रता कलह की जड़** – दारिद्रच हेच भाडणाचें मूळ
५४० **दलाल का दिवाला क्या, मस्जिद में ताला क्या** – दलालाचे दिवाळे कसलें, मशिदीला कुलूप कुठलें !
५४१ **दस बाहो का माड़ा और बीस बाहो का गाड़ा** – गव्हाचे शेत दहा वेळ नि उसाचे शेत वीस वेळ नागरल्याने पीक चागले येतें
५४२ **दाग लगाये लगोटिया यार** – बालमित्रच उणी काढतात
५४३ **दाता दे, भडारी का पेट फूले** – देणाऱ्याचें जाते, कोठवळयाचें पोट दुखतें
५४४ **दादा कहनेसे बनिया भी गुड़ देता है** – आजोबा म्हणून हाक मारली तर वाणीसुद्धा गूळ हातावर ठेवतो स्तुति सर्वांना प्रिय आहे
५४५ **दादा ले और पोता बरते** – आजोबाने घेतली (वस्तु) ती नातवानें वापरली

५४६ दान की बछिया के दाँत नहीं देखे जाते — दान घेतलेल्या गाईचे दात तपाशीत नाहीत भिकारी व धनको याना निवड करण्याचा हक्क नसतो

५४७ दाना दुश्मन नादार दोस्त से बेहेत्तर — मूर्ख मित्रापेक्षा शाहणा शत्रु बरा

५४८ दानेपानी का अख्तियार — अन्नजलाची सत्ता आहे जेथें अन्नजलाचा योग असेल तेथे दैव घेऊन जाते

५४९ दिन को सोवे रोजी को खोवे — दिवसा निजे त्याचा धदा बुडे

५५० दिन के फेर से सुमेरू होत माटी का — काळ फिरला की सोन्याचा मेरूपर्वतही मातीचा होतो

५५१ दियातले अँधेरा — दिव्याखाली अधार

५५२ दिया दान, फिर माँगे मुसलमान — दिले दान, घेतले दान, पुढल्या वर्षी मुसलमान

५५३ दिल लगा गधी से, तो क्या काम परी से — मन गेले गाढवीवर, तेथे अप्सरेचे काय काम ! प्रेम आधळे असते

५५४ दिल्ली के हद मे काले साँप की आन है — दिल्लीच्या सीमेत काळ्या सापाचा प्रचार नाही (नाग चावत नाही)

५५५ दीपक को रवि के बाद बात न पूछे कोय — सूर्योदय झाल्यावर दिव्याला कोण पुसतो ? नगाऱ्यापुढें टिमकीला कोण विचारतो ? "वृथा दीपो दिवाऽपि च"

५५६ दीवार के भी कान होते हें — भितीलाही कान असतात

५५७ दीवाल रहेगी तो लेव बहुतेरे चढेंगे — भित उभी असली की गिलावे पुष्कळ लागतील शरीर वाचले तर लठ्ठ होईल हाड अगले तर मास येईल

५५८. दुख में सुमिरन सब करै। सुख में करै न कोय — दुःखात देव आठवतो, सुखात त्याची थोडीही आठवण होत नाही

५५९ दुधार गाय की (गऊ की) लात भली — दुभत्या गाईची लाथही चागली

५६० दुनिया का मुँह किसने बद किया है ? — जगाचे तोड कोण धरणार ? बोलणाराचे तोड कोण बाधणार ?

५६१ दुनिया को किसी तरह चैन नहीं — लोकाना खोड काढल्याशिवाय चैन पडत नाही

५६२ दुनिया मे दोनो गये। माया मिली न राम — दोन्ही घरचा पाहुणा उपाशी ! दोन दगडावर हात ठेवणारा तळाशी

५६३ दुनिया ठगिये मक्कर से. रोटी खाइये शक्कर से — जगाला लबाडीने फसवावे नि साखरेशी पोळी खावी

५६४ दुलहा की पत्तल नहीं, बजनियो को थाल — नवरदेवाला पत्रावळ नाही, नि वाजन्त्र्याला ताट ! धन्याला धत्तुरा, चाकराला मलिदा !

५६५ दुहूँ दिसा भयो मरण हमारो — दोन्हीकडून आमचे मरण आहे "इतो भ्रष्टस्ततोभ्रष्ट "

५६६ दूध का जला छाँछ फूँककर पीता है — दुधाने तोंड भाजलें म्हणजे ताकसुद्धा फुकून पितात चटका बसलेले मूल विस्तवाला टरकते

५६७. दूध का दूध पानी का पानी – दूध एका बाजूला, पाणी एका बाजूला; शुद्ध न्याय करणे

५६८ दूर के ढोल सुहावने – दुरून ढोल चागले, दुरून डोगर साजरे

५६९ देना थोड़ा, दिलासा बहुत – देणे थोडे, मचमच फार

५७०. देखने में ना, सो चलने में क्या – दिसायला चागले नाही त्याला चाखतो कोण ?

५७१. देशी कुतिया विलायती बोली – स्वदेशी कुत्री नि विलायती भुकणे भारतात जन्मला नि थाट इग्रजी !!

५७२ देहधरे को दंड है – देह आहे ना ? मग दु ख व्हायचच !

५७३ दो घर का पाहुना भूखा रह जाता है – दोन्ही घरचा पाहुणा उपाशी !

५७४. दोनों हाथो में लड्डू है – चगळ आहे दोन्हीकडून लाभ !!

५७५ दोस्ती में लेन-देन वैर का मूल – मैत्रीतले देणे घेणे वैराचे मूळ पैसा मैत्री तोडतो यदीच्छेत्विपुला मैत्री त्रीणि तत्र न कारयेत् ।
वाग्वादश्चार्थसबध परोक्षे दारभाषणम् ।।

५७६ दौलतमंद को पौडीपर सब सिजदा करते हैं – श्रीमतापुढे सर्व नमतात

ध

५७७ धन से धन कमाया जाता है – पैशानेच पैसा निर्माण होतो

५७८ धनवंती को काँटा लगा, दौडें लोग हजार, निर्धन गिरी पहाडसे कोई न आया कार – राणीला काटा बोचला, हजारो धावले, दासी पडली डोगरावरून, कोणी ढुकून पाहिले नाही

५७९ धान का गाँव पुआल से जाना जाता है – भातशेतीचे गाव पेंढीवरून ओळखले जाते शितावरून भाताची परीक्षा

५८० धीपराई, आँख लजाई – मुलगी दुसऱ्याचे धन

५८१ धीरज, धर्म, मित्र अरु नारी, आपत्काल परखिये चारी – धैर्य, धर्म, मित्र नि नारी, प्रसग पडल्या परीक्षा खरी !

५८२ धूप में बाल सफेद नहीं किये है – केस उन्हाने पाढरे नाही केले ! व्यर्थ दिवस घालविले नाहीत

५८३ धोबिनपर बस न चले; गवैया के कान उमेठे – परटिणीला बोलता येत नाही, गाढवाचे कान उपटतो बलवताचे पाय धरी, गरिबा लाथा मारी

५८४ धोबी का कुत्ता न घर का न घाट का – धोब्याचा कुत्रा, घरचाही नाही आणि घाटावरचाही नाही अरत्री ना परत्री कोठेच नाही त्रिशकु (इ)
(Whistling maid and crowing hen are neither fit for Gods nor me)

५८५ धोबीके घर पडे चोर; वह न लुटा; लुटे और – धोब्याच्या घरात चोर शिरला तर धोबी लुटला जायचा नाही, तर इतर लुटले जातील (इतराचे कपडे जातील, धोब्याचे काय जाणार ?)

५८६ धोबी बसि के क्या करें दिगंबरो के गाँव – नागव्याच्या गावात वस्ती करून धोब्याचे काय चालणार ?
' नग्नक्षपणके देशे रजकः किं करिष्यति "

५८७ धोएहु सौ बार के काजर होय न सेत – शभर वेळा धुतले तरी काजळ पाढरे थोडेच होणार ! कितीही धुतले तरी कावळ्याचा बगळा होत नाही.

न

५८८. नगी क्या नहाएगी: क्या निचोडेगी —नागवी काय भिजवणार नि काय पिळणार ? ज्याच्या शेती नाही माती, तो काय पिकवणार माती ?

५८९ न इधर के रहे न उधर के – न इकडचे न तिकडचे
"इद च नास्ति पर च न लभ्यते"

५९० नक्कारखाने में तूती की आवाज कौन सुनता है – नगाऱ्याची घाई तेथे टिमकी तुझी काई !

५९१ न जीने की शादी, न मरने का ग़म – सोयरसुतक काही नाही

५९२ नटनी जब बाँसपर चढी तो घूंघट क्या – कोल्हाटीण वाबूवर चढली खरी, (खेळ करुन दाखविण्यास) आता बुरखा कशाला एकदा पत्करले खरे, आता लाज काय कामाची ?

५९३ नदी किनारे रुखड़ा, जब तक होय विनास – नदीकाठचे झाड, केव्हा पडेल याचा नेम नाही

५९४ न नौ मन तेल होगा, न राधा नाचेगी– नऊ मण तेल होणार नाही, राधा कधी नाचणार नाही (विलक्षण अटी घालायच्या की त्या पुऱ्याच होणार नाहीत)

५९५ नया नौ दिन, पुराना सौ दिन – नव्याचे नऊ दिवस, जुन्याचे शभर दिवस

५९६ नये के नौ दाम, पुराने के छ' – नव्याचे नऊ (नाणे) जुन्याचे सहा नवी नवलाची, जुनी कवडीमोलाची

५९७ नये नये हाकिम और नई नई बाते – नवा अधिकारी, नव्या गोष्टी अविकारी नवा आला की नवीन आज्ञा सुटतात

५९८ नव (नौ) नगद न तेरह उधार – उद्याच्या शभर रुपयापेक्षा आजचे दहाच बरे दोन 'उद्या' पेक्षा एक 'आज' अधिक चागला

५९९ नहीं से कुछ भला – मुळीच नसण्यापेक्षा थोडे मिळाले तरी पुरे
(इ) Something is better than nothing

६०० नाचने उठे तो घूंघट कैसा – नाचायला उभी राहिली आणि म्हणे घूघट नाही खोलणार !!

६०१ नारि मुई, कुल सपत्ति नासी, मूड मुडाय भये संन्यासी – बायको मेली, वैभव गेले, मुडन केले की सन्यासी झाले !

६०२ नारियल में पानी, नहीं जानता खट्टा कि मिठा – नारळाच्या आत पाणी, कोण जाणे आवट की गोड ! पाण्यात म्हैस, तिचे मोल काय सागणार ?

६०३ निर्बल के बल राम – दुर्बळाचे बळ राम आहे गरिबाचा वाली परमेश्वर असतो

६०४ नीचे की साँस नीचे, ऊपर की श्वास ऊपर – खालचा श्वास खाली नि वरचा वर ! (अशी स्थिति भयकर वृत्त ऐकून किंवा मृत्युसमयी होते)

६०५ नीम हक़ीम खतरे ज़ान – अर्धवट वैद्य नि जिवाला धोका अल्पज्ञान भयावह गोष्ट आहे

६०६ निहाई की चोरी और सुई का दान – हस पक्षी चोरायचा नि सुईचे दान करायचे लाखाची चोरी करायची नि भोकाचा पैसा (किंवा नया पैसा –पैसा) दान करायचा !!

६०७ नीम न मीठा होय सींचा गुड़ घी से – गूळ व तुपाचे खत घातले तरी निंब कडूच ! कडू कारले तुपात तळले साखरेत घोळले, तरी कडू ते कडूच !

६०८ **नेकी और पूछ पूछ** – कोणाचे कल्याण करायचे तर त्यात काय विचारायचे ?

६०९. **नेकी कर और दरिया में (कुएमें) डाल** – सत्कर्म करा नि समुद्रात (आडात) टाका, निष्काम कर्म करा परोपकार करा नि विसरून जा

६१० **नौ की लकडी नब्बे की ढुलाई** – नऊ रुपयाचे लाकूड त्याला नव्वद रुपये आणणावळ (एवढ्याशा पुरणाला वाटाणे किती ? नकट्या नाकाने नटावे किती ? व्यर्थ अवडंबर !)

६११. **नौ दिन चले अढ़ाई कोस** – नऊ दिवसात अडीच कोस चालला (चेंगट माणसाला म्हणतात)

६१२ **नौ सो चुहे खाय के बिल्ली चली हाज को** – नऊशे उंदीर मटकावले नि आता मनी (माजर) चालली तीर्थयात्रेला ! करून करून भागली नि देव-पूजेला लागली.

६१३ **न रहेगा बॉस न रहेगी बॉसुरी** – वेळूही राहणार नाही नि वाजाही वाजणार नाही मुळातच घाव घातला की फांद्या आपोआप तुटतात भांडणाचे मूळच नाहीसे करावे

६१४ **नव (नौ) नगद न तेरह उधार** – हातचे सोडून पळत्याच्या पाठीस लागण्यात अर्थ नाही घरट्यातले दोन पक्षी हातातल्या एक पक्ष्यावरोबर आहेत

६१५. **नाई की बारात में जने जने ठाकूर** – न्हाव्याच्या वरातीत प्रत्येकजण ठाकूर (राजा) सगळेच सेनापति सैनिक कोणीच नाही

६१६ **नाई नाई ! बाल कितने ? जजमान ! जभी सामनें आ जायेंगे** – न्हावी रे न्हावी ! केस किती आहेत ? महाराज ! हे पाहा ! पुढ्यातच पडताहेत हातच्या काकणाला आरसा कशाला ?

६१७ **नाक कटी, पर घी तो चाटा** – नाक तुटले, पण तूप तर चाटले, पडलो तरी नाक वरच !!

६१८. **नाक कटी; पर हठ न हटी** – नाक कापले गेले, पण हट्ट गेला नाही.

६१९ **नाक दबाने से मुंह खुलता है** – नाक दावले की तोंड उघडते

६२० **नाच न जाने, आगन टेढा** – नाचता येईना, तर म्हणे आंगण वाकडे, रांधता येईना तर म्हणे ओली लाकडे

६२१ **नाचै न आवे आगन के टेढ** – अडाणी कामगार हत्यारालाच नावे ठेवितो

६२२ **नाचनेवालो के पाँव थिरकते है** – नाचणाऱ्याचे पाय हालतच असतात कामसू मनुष्य कधी स्वस्थ बसत नाही

६२३ **नानी के आगे ननिहाल की बातें** – आजीलाच आजोळच्या गोष्टी सांगता ?

६२४ **नानी के टुकडे खाये; दादा का पोता कहाये** – आजीच्या (आईच्या आईच्या) घरी तुकडे मोडतो नि आजोबाचा (बापाच्या बापाचा) नातू म्हणवितो ! उपकार कोणाचे नि नाव कोणाचे !!

६२५ **नानी क्वारी मर गई, नवासी के नौ नौ ब्याह** – आजी कुमारिका मेली, नातवाची नऊ नऊ लग्नें झाली

६२६ **नानी खसम करे, दोहता चट्टी भरे** – आजीने पुनर्विवाह केला नि नातवानें (मुलीच्या मुलाने) दानधर्म करायचा करते कोण आणि भरते कोण ? अपराध कोणी केला शिक्षा कुणाच्या कपाळी !!

६२७ **नाम बढ़े; अरु दर्शन खोटें** – नाव मोठे नि दर्शन खोटें.

६२८ **नाम बढ़ावे दाम** – नाव मोठे म्हणून दर वाढतो

६२९. **नामी चोर मारा जाय, नामी शाह कमा खाय** – प्रसिद्ध चोर मारला जातो, प्रसिद्ध (सचोटीचा) व्यापारी गडगंज मिळवितो

प

६३० **पंच कहे बिल्ली, तो बिल्ली ही सही** – पंच म्हणतात मांजर, बरे तर मांजर म्हणा! जे जगाला नेटकें, ते स्वीकारावें कौतुकें

६३२ **पँच जहाँ परमेश्वर** – पांचामुखी परमेश्वर

६३३ **पंचो और मशालची दोनो की उलटी रीति; ओर दिखाये चांदनी आप अंधेरे बीच** – पंच नि मशालजी, दोघांची उलटी रीत, दुसऱ्यांना प्रकाश देती आपण स्वतः अंधारात

६३४ **पंचो का कहना सिर माथेपर, नाला वहीं के वहीं रहेगा** – पंचांची आज्ञा शिरसामान्य, पण मोरी आहे तेथेंच राहणार, तुमचे बरोबर पण आम्हीही चुकलो नाही

६३५ **पछवाँ चले, खेती फले** – चाले पश्चिमेचा वारा, तर शेती – फळे भराभरा!

६३६ **पछवा हवा ओसावे जोई; घाघ कहे घुन कबहुँ न होई** – पश्चिमेच्या वाऱ्यात जे धान्य वारविले जाई, वृद्ध म्हणतात कीड कधी न होई

६३७ **पढ़े तो हैं; गुडे नही** – शिकले खरे पण आचरणात शिक्षण उतरले नाही. कळते पण वळत नाही

६३८ **पढे फारसी बेचे तेल; यह देखो कुदरत का खेल** – फारशी भाषा शिकला (विद्वान् झाला), पण तेल विकण्याचा धंदा करतो! काय सृष्टीची लीला आहे पाहा!

६३९ **पत्थरो को जोक नहीं लगती** – दगडाला जळू लागत नाही. निर्दय माणसाचे मन विरघळत नाही

६४०. **पर उपदेस कुशल बहुतेरे; जो आचरहि ते नर न घनेरे** – दुसऱ्याला उपदेश करण्यात पुष्कळजण कुशल असतात, पण तोच उपदेश स्वतःच्या आचरणात आणणारे फार नसतात लोकां सांगे ब्रह्मज्ञान। आपण कोरडा पाषाण॥ "परोपदेशे पाण्डित्य सर्वेषां सुकरं नृणाम्॥"

६४१ **पराधीन सपनेहु सुख नही** – परतंत्राला स्वप्नातही सुख मिळणार नाही परवशता शतगुणे करी जाच। "सर्वं परवशं दुःखम्"

६४२ **पराये मूँड लछमीनरायन** – परभारे नि पावणेबारा, हलवायाचे घरावर तुळशीपत्र

६४३ **पहले आत्मा; फिर (पिछे) परमात्मा** – प्रथम आत्मा मग परमात्मा आधी पोटोबा मग विठोबा!

६४४ **पहले लिख और पीछे दे; कमती हो तो मुझ से ले** – आधी लिही मग दे, कमी आले तर माझ्याजवळून घे!

६४५ **पाँच पंच मिली कीजे काज, हारे जीते नही लाज** – पांच पंच मिळून काम केलें, तेथें यशापयशाची लाज नाही

६४६ **पाँचे आम पचीसे महुआ, तीस बरस में इमली ओर कहुआ** – पांच वर्षात आंबा, पंचविसात महुआ, तिसात फळें चिंच नि कहुआ (कॉफीचे झाड)

६४७ **पाँचो उंगलियाँ बराबर नहीं होती** – पांची बोटें सारखी नसतात

६४८ पानी पीकर जात पूछना – पाणी प्याल्यावर जात विचारायची
६४९ पानी मथनेसे घी नहीं मिलता – पाणी घुसळले म्हणून लोणी निघत नाही नि तूप मिळत नाही
६५० पापी का मन सदा शंकित रहता है – दोपी मन नेहमी अविश्वासी (साशक) असते
६५१ पाप का धन प्रायश्चित में जाता है – पापाचा पैसा प्रायश्चित्तात जातो.
६५२ पास का कुत्ता दूर का भाई – दूरदेशी असलेल्या भावापेक्षा जवळचा कुत्रा बरा, वेळेवर उपयोगी पडतो
६५३ पियैं रुधिर पय ना पियैं लगी पयोधर जोक – जळू लागली पयोधराला (स्तनाला)। पय पी ना शोषी रक्ताला।।
६५४ पीर, बावरची, भिस्ती, खर – ब्राह्मणाचे उपयोग चार, भट, आचारी, भिस्ती, (पाणपोईवर पाणी देणारा) नि खर (ओझे वाहणारा गाढव)
६५५ पुरुषसिंह जे उद्यमी लक्ष्मी ताकी चेरी – लक्ष्मी कर्तबगार शूर मनुष्याची दासी असते
६५६ पुख्ख पुनवस बोवे धान, आसरेखा जोंडरी परमान। मघा मसीनो बरसे झार। हल दीजै कोठर में डार – पुष्य, पुनर्वसु नक्षत्री माळीचा पेरा। आश्लेषी जोंधळा प्रमाण। अळशी मका मघा नक्षत्री, या वेळी पावसाची झड लागेल तर नांगर ठेवा कोठारात (पिकाची आशा नाही)
६५७ पूछते पूछते दिल्ली चले जाते हैं – विचारीत विचारीत दिल्लीसुद्धा गाठतात तोंड आहे ना जवळ? काशीलासुद्धा जाऊन येऊ
६५८ पूत अपनो सब को प्यारा – आपले पोर सर्वांनाच आवडते
६५९ पूत के पाँव पालने में पहिचाने जाते हैं – मुलाचे पाय पाळण्यात दिसतात
६६० पेट जो चाहे सो करावे – पोट माणसाला वाटेल ते करायला लावते पोटासाठी माणूस काय करीत नाही?
६६१ पेट पालना कुत्ता भी जानता है – पोट काय कुत्रेसुद्धा भरते!
६६२ प्यासा कुए के पास जाता है, कुआँ प्यासे के पास नहीं जाता – तहानलेला विहिरीजवळ जातो विहीर तहानेल्याकडे जात नाही
६६३ प्रभुता पाहि काहि मद नाहीं – सत्तेचा मद कोणाला येत नाही?
६६४ प्रेम में नेम कहाँ – प्रेमात नेम कुठला टिकायला?
६६५ पत्ता खटका बंदा सटका – पानाचा सळसळ आवाज झाला नि गडी सटकला
६६६ पाँसा परै सो दाव – फासे ठीक ठीक पडले तर डाव (जिंकता येतो)
६६७ पीठ पीछे राजा को भी लोग गाली देते हैं – पाठीमागे लोक राजालासुद्धा शिव्या देतात
६६८ पेट छिपाना (दाई से) – सुइणीपासून पोट लपविणे
६६९ (पोल) ढोल के भीतर – ढोल के भीतर पोल – ढोलाच्या आत पोकळ जागा असते

फ

६७० फटकचंद गिरधारी, जिन के पास न लोटा थारी – फटकचंद गिरधारी, जवळ नाही भांडे की थाळी पिंपळावरचा मुंजा तो।

६७१. **फटा मन और फटा दूध फिर नही मिलता** – बिघडलेलें मन आणि नासलेलें दूध पुन्हा जुळत नाही
६७२ **फलूदा खाते दॉत टूटे तो वला से** – फालूदा (बर्फातील खीर) खाताना दातात कळा निघतील तर निघू देत होणार तें टळेना तरी व्यर्थ का करावी कुरकुरी
६७३ **फलेगा सो झडेगा** – लहडले ते झडेल चढेल तो पडेल
६७४ **फागुन माह भये पुरवाई, तब गेहू को गेरुई खाई** – शिमग्यात (फाल्गुनात) सुटेल पूर्वेचा वारा। तर गव्हावर पडेल तांबेरा।। (खाईल लाल किडा.)
६७५ **फिसल पडे की हरगंगा** – घसरून पडले (पाण्यात) की हरगंगे, हर। चुकून बिघडले तर म्हणे ही नवी तऱ्हा आहे
६७६ **फूल टहनीही में अच्छा लगता है** – फूल फांदीवरच खुलून दिसते स्थानी सर्व शोभे
६७७ **फूटी सहे पर ऑजी न सहे** – थोडी हानि किंवा कष्ट सहन न करणे, मोठी हानि किंवा कष्ट सहन करणे

ब

६७८ **बंदर के हाथ आईना** – माकडाच्या हातात आरसा.
६७९ **बंदर क्या जाने अदरक का स्वाद** – वांदराला काय कळे आल्याची चव. गाढवाला गुळाची चव काय? डुकरापुढे मोती टाकून काय उपयोग. (इ)
६८० **बंदा जोडे पली पली, अरु राम लुढाये कुप्पा** – माणूस जमवी पळी पळी नि देव सांडतो बुधला। तेली साचवी धारोधार, देव नेई एकच वार।
६८१ **बकरी की जान गई, खानेवाले को मजा न आया** – शेळी गेली जिवानिशी, खाणार म्हणतो वातड
६८२ **बकरीनें दूध दिया, पर मेंगनी डालकर** – बकरीनें दूध दिले खरे, पण लेंड्या घालून। वागायच तर खर, मग आधी मन का दुखवायच?
६८३ **बकरे की मॉ कबतक खैर मनाएगी** – बकऱ्याची आई कुठवर जपणार? कुभाराची सून उकिरड्यावर यायचीच
६८४ **बगल में छुरी, मुंहमें राम** – काखेत सुरी, तोंडात राम
६८५ **बडी फजर, चूल्हेपर नजर** – सकाळच्या प्रहरी चुलीकडे डोळे।
६८६ **बडे आदमीनें डाल खाई, तो कहा सादा मिजाज है, गरिबने डाल खाई, तो कहा कंगाल है** – मोठ्या माणसानें वरण खाल्ले तर म्हणे किती साधेपण, नि गरिबाने वरण खाल्ले तर म्हणे दरिद्री लेकाचा। थोराचे पोट मोठें, त्याना म्हणायचे वपुष्मान्, गरिबाचे पोट मोठे तो लेकाचा ढेरपोट्या।
६८७ **बडे चोर का हिस्सा नहीं** – मोठ्या चोराला वाटणी द्यावी लागत नाही (तो हवे तितके घेतोच)
६८८ **बडे के कहे का और ऑवलेके खाये का स्वाद पीछेसे आता है** – वडिलाचे सांगणे नि आवळ्याचे खाणे याची चव मागून कळते.
६८९ **बडे बरतन की खुरचन भी बहुत है** – मोठ्या भांड्याची खरवडसुद्धा पुष्कळ निघते मोडला तरी जहागीरदार।
६९०. **बडे बोल का सिर नीचा** – गर्वाचे घर खाली.

६९१. वडों की वड़ी वात – मोठयाचे सारेच मोठें कैलासावरच जोराचे वारे वाहतात.

६९२ वडो के कान होते हैं; आँख नहीं – मोठ्या लोकाना कान असतात, पण डोळे नसतात

६९३ वद अच्छा; वदनाम बुरा – वाईटपणा पत्करेल, पण आळ येणे वाईट !

६९४. वदनाम से बूरा भला – अपकीर्तिपेक्षा वाईट माणूस चागला

६९५ वन गये के लालाजी और बिगड़ गये के चुतिया – जिकला तर शिवाजी, हरला तर पाजी

६९६. वनिक-पुत्र जाने कहा गढ़ लेने की वात – वाण्याच्या पोराला किल्ले जिंकण्याच्या गोष्टीत काय कळणार ? ज्याचे काम तोच करू जाणे !

६९७. वनिया भी अपना गुण छिपाकर रखता है – वाणीसुद्धा आपली हातचलाखी लपवून ठेवतो

६९८ वरसे सावन, तो हो पाँच के बावन – श्रावणात पाऊस पडेल, तर पीक (होईल) पाचाचे वावन वडे !

६९९ वरुभल वास नरक करताता, दुष्ट सग देहि जनि विधाना – नरकवास पत्करला; पण देवा ! दुष्टसगति नको देऊ !

७०० वहता पानी निर्मला, बधला गदला होय ।। साधुजन रमता भला, दाग न लागे कोय – वाहते पाणी निर्मळ । कोडले ते गदळ । साधु असावा नेहमी फिरता । डाग न लागे त्याम परता ।।

७०१. वहती गंगा में हाथ धोना – वाहत्या गगेत हात धुऊन घेणे सूर्य तळपतो तोवर गवत सुकवून घ्या.

७०२. वहुते जोगिन मठ उजाड – फार योगी मिळाले, मठ सोडून पळाले

७०३ बहुत से जोगी मठ उजाड – साधु झाले फार नि मठाचे झाले मिरमिरे, सैपाकी झाले फार नि सैपाकाचे झाले मातेरे

७०४ वाँझ क्या जाने प्रसूत की पीडा – वाझेला काय माहीत वाळतिणीच्या वेणा ! "न हि वन्ध्या विजानाति गुर्वी प्रसववेदनाम्"

७०५. वाघ कुदारी, खुरपी हाथ, हँसुया लाठी राखे साथ; काटे घास निरावे खेत; वही किसान करे निजहेत – कुदळी, खुरपे एका हाती । विळा लाठी दुसऱ्या हाती । कापी गवत निंदी शेत । तोच शेतकरी पुरवी निजहेत ।

७०६ बाँवी मे हाथ तू डाल; मत्र मैं पढूँ – सापाच्या विळात हात तू घाल, मी मत्र म्हणतो पाहुण्याच्या हाताने विंचू मारायचा !

७०७ वाँह गहे की लाज – कोणाचा हात धरला की शेवटपर्यंत सोडता कामा नये

७०८ वार्डसिगा जनि लीजै मोल, कुए में डालो रुपया खोल – मोठ्या शिंगाचा वैल विकत घेऊ नका पिशवी सोडा आणि त्यातले रुपये विहिरीत टाका

७०९ वातो से काम नहीं चलता – गप्पानी पोट भरत नाही

७१० वादल फटे तो कहाँ तक थिगली – आकाश फाटले तर ठिगळ कुठवर देणार ?

७११. बाप न मारी पीदडी, बेटा तिरदाज – वापजन्मी (वापाने) कधी चिमणीचे पिल्लू मारले नाही, मुलगा धनुर्धारी झाला आहे.

७१२. वाप भला न भैया, सवसे भला रुपैया – वाप नाही, भाऊ नाही, कोणी चागला नाही, रुपया सर्वांत श्रेष्ठ आहे

७१३ बामन, कुत्ता, बनिया; जब देखे गुर्राय – ब्राह्मण, कुत्रा नि वाणी; आपुल्या जातीला बघुनी गुरकावी ।।

७१४ बार बार चोर की, एक बार साहकी – पुष्कळ वेळा चोरी, (साधली) एखादे वेळी तरी सावकार घरी ।

७१५ बारह गाँव का चौधरी, अस्सी गाँव का राव । अपने काम में न आया जो ऐसी-तैसी में जाय – बारा गावचा पाटील नि ऐंशी गावचा धनी । आपल्या उपयोगी पडेना तो गेला चुलीत !

७१६ बारह बरस दिल्ली रहे, भाड़ ही झोका – बारा वर्षे राजधानी दिल्लीत राहिले, पण भडभुजेच राहिले ! (राजकारण काही कळत नाही) गंगेत राहून कोरडेच !

७१७ बाली मोटी भई काहे, आसाढ़ के दो बाहे – ओवी जाड कशी झाली ? आषाढी दोन वेळा नागरली (जमीन)

७१८ बावन तोले पाव रत्ती – बावन तोळे पाव गुंज शभर टक्के बरोबर

७१९ बासी बचे न कुत्ता खाय – खरकटे नको राहयला नि कुत्रा नको खायला मागे राहयला नको नि जीव अडकायला नको.

७२० बाहर टेढो फिरत है, बाँबी सूधो साँप – बाहेर नागमोडी चालतो, पण बिळांत जाताना साप सरळ होतो स्वतःच्या घरात चोरसुद्धा साव असतो

७२१ बाहे क्यो न आसाढ एक बार, अब क्यो बाहे बारम्बार – आषाढात एकदाही नागरणी नाही । आता पुन्हा पुन्हा करिसी काई ?

७२२ बिध गया सो मोती, रह गया सो सीप – बिधले ते मोत्यें, राहे तो शिंपला । दैव अनुकूल असल्यावर सामान्यही थोर होतो

७२३ बिच्छू का काँटा रोवे, साँप का काँटा सोवे – विंचू चावला तो विव्हळतो, साप चावला तो (काळ) झोप घेतो.

७२४ बिच्छू का मंत्र न जाने, साँप के बिल में हाथ डाले – बिचवाचा मन्त्रही येईना नि सापाच्या बिळात हात घालतो आहे ! गाडीला नाही लगोटी आणि गावात प्रतिष्ठा मोठी ! गाडीला नाही खेडें नि दिमाखाचे झेंडे !

७२५ बिन आई कोई नहीं मरता – वेळ आल्यावाचून कोणी मरत नाही

७२६ बिन माँगे मोती मिले; माँगे मिले न भीक – न मागता मिळे मोती । मागता भीक ही मिळे न ती ।।

७२७ बिना रोये माँ भी दूध नहीं पिलाती – रडल्यावाचून आईसुद्धा पाजीत नाही.

७२८ बिना सेवा मेवा नहीं – कष्टेंवीण फळ नाही

७२९ बिल्ली के भागो छीका टूटा – मनी (माजरी) च्या दैवाने शिंके तुटले शिक्याचे तुटले नि बोक्याचे पटले !।

७३० बिल्ली के सरापे छिक्का नहीं टूटता – कावळयाच्या शापानें गाई मरत नाहीत

७३१ बीती को गाडो – जें झाले ते गाडून टाका–सपूर्ण विसरून जा

७३२ बिना अपने मरे स्वर्ग नहीं दीख पडता – आपण मेल्यावाचून स्वर्ग दिसत नाही चागली गोष्ट व्हावी असे वाटत असेल तर ती स्वत करा दूध नासल्यावर दुख करण्यात काय फायदा

७३३. बीती सो बीती – गत न शोच्यम् । गेल्याचा शोक वृथा न करावा वित्त सर्व जायाचे

७३४. **बीती ताहि बिसारि दे, आगे की सुधि लेय** – झाले गेले ते विसरावे। पुढचे काही सुचवावे

७३५ **बीमार की रात पहाड बराबर** – आजाऱ्याला रात्र डोंगरासारखी सरता सरत नाही

७३६ **बूंद से गई सो हौज़ से नहीं आती** – थेंबाने गेली (प्रतिष्ठा) ती हौदाने भरून निघत नाही.

७३७ **बूढा बैल बिसा है झिन्ना कपडा लेय, आपुन करे विचार नहीं दैवहि दूषण देय** – म्हातारा बैल नि झिरझिरीत कापड विकत घ्यायचे, आपण विचार करायचा नाही, दैवाला बोल लावीत बसायचे ।।

७३८ **बैठे से बेगार भली** – बेकारीपेक्षा बिगारी बरी

७३९ **बोवे पेड बबूल को आम कहाँ से खाय** – लिंबाच्या झाडाला आंबे कुठून ? बाभळीचे झाड लावून आंब्याची अपेक्षा कशी करावी ?

७४०. **ब्याह नहीं किया तो क्या ? बारात तो गये है** – आमचे लग्न नसेल, पण वरातीत तरी मिरवलो आहे ना ? स्वत हाताने केले नसले तरी कल्पना आहे आम्हाला लग्न नाही झाले, पण माडवाखालून तर गेलो आहे ना ?

७४१ **ब्राह्मण, ठाकूर, लाला, तीनों का मुँह काला, तीनो को देश निकाला** – भटजी, जमीनदार नि व्यापारी या तिघाचे तोंड काळें (होवो). तिघाना सीमापार करावे

७४२ **बम बजना** – लाठी किंवा शस्त्रास्त्र चालविणे – कवौ न कायर रन चढे कवौ न वाजे बम – पुचाट मनुष्य कधी रणागणावर जायचा नाही नि कधी लाठी चालवायचा नाही

७४३ **बातैं हाथी पाइये बातैं हाथी पाँव** – बोलून हत्ती मिळवा. हत्तीसारखा पाय सुजवा ।।

७४४ **बासी कढी में उबाल आया है** – वेळ निघून गेल्यावर वासना होणे म्हातारपणात जवानीचा सचार होणे

भ

७४५. **भई गति साँप छछूंदर केरी** – साप नि चिचुद्रीच्या (गोष्टी) सारखी गत झाली, धरलें तर चावते, मोडले तर पळते ! इकडे आड तिकडे विहीर !

७४६ **भरी थाली में लाथ मारना** – भरल्या ताटाला लाथाडणे अक्काबाई आठवली.

७४७. **भरे पेट शक्कर खारी** – भरल्या पोटाला साखरही खारट (नकोशी होते)

७४८ **भागते भूत की लंगोटी ही सही** – पळून जाणाऱ्या भुताची लंगोटी तेवढीच ! चोराच्या हातची लगोटी !

७४९ **भाड से निकला मठ में पडा** – आगीतून निघून फुपाट्यात पडला

७५० **भानु उदय दीपक कहि कामा** – सूर्य उगवल्यावर दिव्याला कोण विचारतो ? "वृथा दीपो रवौ स्थिते"

७५१ **भाड़ लीपकर हाथ काला** – भडभुजाची भट्टी सारवली तर हात काळे होणार; दुसरे काय मिळणार ?

७५२. **भादो के मेंहसे दोनो साख की जड़ बंधती है** – भाद्रपदाचा पाऊस, दोन्ही पिकाची मुळे पक्की होतात (२) भाद्रपदात भरपूर पाऊस पडला म्हणजे (शेतात नि व्यवसायात) दोन्हीकडे पत वाढते.

७५३ भादों में जो बरखा होय, काल पछोकर जाकर रोय – भाद्रपदात पाऊस पडे, दुष्काळ परते नि रडे

७५४ भा विधिना प्रतिकूल जबै, तब ऊट चढे पर कूकर काटे – दैव प्रतिकूल झाले की उटावर बसलेल्यालासुद्धा कुत्रे चावते। दैव फिरले, म्हणजे अशक्य तेही घडून हानि होते

७५५ भूख लगी तो घर की सूझी – भूक लागली की घर आठवते

७५६ भूखे भजन न होय गुपाला – उपाशी पोटी भजन नाही होत बाबा।

७५७ भूल गये रागरंग, भूल गये छकडी, तीन चीज याद रही, नोन, तेल, लकडी – नाच रग सहली त्या सर्व विसरले। मीठ तेल सर्पणचि स्मरण राहिले॥ ससार गळ्यात पडला की सर्व कला बाजूला पडतात

७५८ भेड़ पूँछ भादो नदी को गहि उतारे पार – मेंढीचे शेपूट धरून का कोणी भाद्रपदात नदी तरेल? क्षुद्र वस्तूच्या बळावर कठिण कामे कशी होतील?

७५९ भेड पै ऊन किसने छोडी – मेंढीच्या अगावर लोकर कुणी राहू देईल का?

७६०. भैंस के आगे बिन बाजे (बजावे), भैंस पडी (बैठ) पगुराय (पगुरावे) – म्हशीपुढे रुद्रवीणा वाजविली तरी ती शातपणे रवथ करीत असते। गाढवा-पुढे वाचली गीता, कालचा गोंधळ बरा होता। अरण्यरुदन

७६१ भोर का मुर्गा बोला, पछीनें मुँह खोला – पहाटे कोंबडा आरवला की पक्ष्याने तोंड पसरलेच।

७६२ भौंकते कुत्ते को रोटी का टुकडा – भुंकणाऱ्या कुत्र्याला पोळीचा तुकडा (तोंड बंद करण्यास टाकावा) चिरी–मिरी नि काम करी

७६३ भौंर के छॉडे केतकी तीखे कंटक जान – केवडयाचे काटे तीक्ष्ण असले तरी भवरा (भुंगा) तेथून जात नाही

म

७६४ मगनी के बैल के दॉत नहीं देखते – उसन्या बैलाचे दात तपाशीत नाहीत। थोडक्यात मिळाले ना, मग चिकित्सा कशाला?

७६५ मच्छड़ का हमला भयो, हाथी ऊपर आज – आज हत्तीवर डासाने हल्ला केला बुवा। अहो मोठें नवल वर्तले। डासाने हत्तीला ग्रासले

७६६ मछली के बच्चो को तैरना कौन सिखाये – माशाच्या पोराला पोहायला कोण शिकवितो।

७६७ मजनू को लैला का कुत्ता भी प्यारा – मजनूला लैलाचा कुत्रासुद्धा आवडतो आवडतीचा शेबूड गोड

७६८ मधुरी बानी (बनी) दगाबाज की निशानी – अत्यादर शकनीय। गोड भाषण म्हणजे दगाबाजीची खूणच

७६९ मन के लड्डुओ से भूक नहीं मिटती – मनाचे मांडे खाऊन भूक भागत नसते.

७७० मन चगा तो कठौती में गगा – मन शुद्ध तर वाडग्यात गगा पवित्र मन असेल तर सर्व तीर्थे तेथेच आहेत

७७१ मन चले का सौदा है – लहर लागली, विकत घेतलं।

७७२ मनमाने मुँह हिलाये – नको नको, नि पायलीचे चाखो। हवे तर खरे, उगीचच नको नको।

७७३ मर्ज बढता गया, ज्यो ज्यो दवा की – औषध घेत गेलें तो तो रोग वाढतच चालला – जो जो चागलें करावे, तो तो जास्तच शेफारते

७७४ **मरता क्या न करता** – मेलेले कोंबडें आगीला भीत नाही
७७५ **मरने का नहीं, यम के पहुँचने का डर है** – मरण्याचे नाही पण यम दाराशी येण्याचे भय आहे! म्हातारी मेल्याचे दु:ख नाही, पण काळ सवकतो
७७६ **मरे तो शहीद, मारे तो गाजी** – मेला तर हुतात्मा; जिंकला तर धर्मवीर! "हतो वा प्राप्स्यसि स्वर्गं जित्वा वा भोक्ष्यसे महीम्"
७७७ **मलयगिरी की भीलनी, चंदन देत जराय** – मलय पर्वतावर राहणारी भिल्लीण चुलीत चदन जाळते स्वस्त मिळाल्याचे महत्त्व नसते
७७८. **माँके पेट से कोई सीखकर नहीं निकलता** – उपजतच कोणी शाहणा नसतो
७७९ **माँगे हरड, दे बहेडा** – हिरडा मागितला तर बेहडा देतो। घादल्या नि बहिरट!
७८० **मान का पान, अपमान का लड्डू** – मानाचे पान, अपमानाचा लाडू! मानाचे ते पानहि बरवे। अपमानाचे अन्न नको।।
७८१. **मान न मान, मैं तेरा मेहमान** – माना न माना, मी तुमचा पाहुणा! अग अग म्हशी मला कुठे नेशी?
७८२ **मानो तो देव, नहीं तो पत्थर** – मानला तर देव नाही तर दगड!
७८३ **माया को माया मिले, कर कर लंबे हाथ** – पैशाकडे पैसा ओढला जातो
७८४. **माया तेरे तीन नाम, परसू, परसा, परसराम** – माये! तुझी तीन नावे, परश्या, पुरपा, परशुराम–जगाची रीत मोठी गमतीची, गरिबाला परश्या, बऱ्या स्थितीत असला तर पुरषा आणि श्रीमंत असला की परशुराम म्हणतील
७८५ **मार के आगे भूत भागे** – माराला भिऊन भूतसुद्धा पळते
७८६. **मारते की आगाडी और भागते की पिछाडी** – मारणाराच्या पुढें नि पळणाऱ्याच्या मागे! खायला आधी नि कामाला कधी मधी!
७८७ **माल मुफ्त, दिल बेरहम** – दुसऱ्याचा माल फुकटात मिळाला, वाटेल तसा वापरा! दया माया नाही! परमारे पावणेबारा
७८८ **मियाँ की जुती मियाँ के सिर** – साहेबाचाच बूट नि साहेबाचेंच टाळके (सडकून काढले)
७८९ **मियाँ–बीबी राजी तो क्या करेगा काजी** – वधूवर राजी, मग काय करणार भटजी
७९० **मिस्सो से पेट भरता है, किस्सो से नहीं** – अन्नाच्या घासाने पोट भरते, गप्पा गोष्टीनी पोट भरत नाही
७९१ **मीठा मीठा गप्प, कडुआ कडुआ थू** – गोड गोड स्वाहा, कडू असेल ते तुम्ही पहा! खायला मी लढायला तुम्ही!
७९२ **मगरूर का सिर नीचा** – उद्धटाची मान खाली होते गर्वाचे घर खाली!
७९३ **मीन की शनिचरी है** – मीन राशीची साडेसाती आहे सर्व जगालाच वाईट दिवस आहेत
७९४ **मुख में राम बगल में छूरी** – मधु तिष्ठति जिव्हाग्रे। हृदये तु हलाहलम्।। बकरीचे कातडें पांघरलेला कोल्हा
७९५ **मुफलिसी में आटा गीला** – सकटे एकामागून एक आणि लगेहात येतात (गरिबीत पीठ ओले खरकटे)
७९६. **मुफ्तकी शराब काजी को भी हलाल** – फुकटात प्यायला दारू मिळेल तर काजीसुद्धा (धर्मशास्त्री) धर्म्यंच म्हणेल

७९७. **मुँह माँगी तो मौत भी नहीं मिलती** – मागून मरणही मिळत नाही. मिळाले तर कोणी काही टाकीत नाही

७९८ **मुर्गी को तकले का घाव भी बहुत है** – कोंबडीला चरख्याच्या चातीचा घावही प्राणघातक आहे. गरिबाचे घोंगडे गेलें तरी ती लाखाची हानि !

७९९ **मुल्ला की दौड मस्जिदतक** – मुल्लाची धाव मशिदीपर्यंत सरड्याची धांव कुपणापर्यंत

८००. **मृग, बांदरा, तीतड, मोर, य चारो खेती के चोर** – हरिण, माकड, तित्तिर, मोर हे चारही शेतीचे चोर (नाश करितात)

८०१ **मेंढ़ की को भी जुकाम हुआ है** – बेडकीला पण पडसे झाले ! मोर नाचायला लागला तर लांडोर नाचते आहे

८०२ **मेरी तेरे आगे; तेरी मेरे आगे** – माझे तुझ्यापुढें, तुझे माझ्यापुढे ! याचा त्याला, त्याचे ह्याला लावालावी

८०३. **मेरी ही बिल्ली, मुझी से म्याव** – माझीच माजरी नि मलाच गुरकावते ! गुरूची विद्या गुरूस फळली !

८०४ **मेरे मन कुछ और है साई के मन कुछ और** – माणूस ठरवितो व दैव उलटविते "मनसा चिंतित कार्यं दैवमन्यत्तु चिंतयेत्"

८०५ **मोम की नाक है, जिधर चाहे घुमाओ** – मेणाचे नाक हे हवे तिकडे वळवा. भोळसटाला काय, जें सागावे ते खरेच

८०६ **मोके घूंसा तलवार से बढकर** – वेळेवर मारलेला गुद्दा तलवारीच्या वारापेक्षा अधिक उपयोगी असतो

८०७ **मौत और गाहक क्या पता; किस वक्त आजाय** – यम (मृत्यु) नि गिऱ्हाइक केव्हा येईल याचा काय नेम ?

८०८. **मौत की दारू नहीं** – मरणावर औषध नाही

८०९ **म्याऊं के ठौर कौन पकडे** – माजराला त्याच्या घरीच कोण पकडणार ? माजराच्या गळचात घाट बांधायची कुणी ?

य

८१०. **यह मुंह और मसूर की दाल** – तोंड पहा याचें नि मसुराची डाळ मागतोय ! खिशात दमडी नाही नि लाखाच्या गोष्टी !

८११. **यहाँ कुम्हड (कुंहुड) बतिया कोउ नहीं। जो तर्जनी देखी डारी जाही** – (लक्ष्मण परशुरामास म्हणतो) या भोपळ-वेलीच्या कळचा नव्हे ती। की बोटें दाविता गळूनि पडती ।। किती डोळे मोठे केले म्हणून मी त्यात सामावणार नाही

८१२ **यहाँ के बाबा आदम ही निराले हैं** – येथील मूळ पुरुपच निराळा आहे येथील सर्वच विचित्र आहे

८१३. **या तो बैल चले नहीं, चले तो मेंढा ढाय** – आधी बैल कामच करीना नि केले तर शेतच काय, शेताची पाळसुद्धा नांगरून टाकली ! काहीच करणार नाहीं, नाहीतर गाडाभर काम करील.

र

८१४. **रघुकुल रीति यही चली आई, प्राण जाय पण वचन न जाई** – रघुकुलाची ही परंपरा रे ! प्राण जावो वचन न फिरे।

८१५ **रवि नहि लखियत बारि मसाल** – सूर्याला पहायला कोणी मशाल पेटवीत नाहीत

८१६ **रवि हूँ की इक दिवस में तीन अवस्था होय** – सूर्याच्यासुद्धा दिवसात तीन अवस्था होतात सगळ्याच वेळा सारख्या नसतात

८१७ **रस्सी जल गई, पर वल नहीं गया (ऐंठन न गई)** – सुंभ जळले, पण पीळ गेला नाही.

८१८ **राजहंसबिन को करे, क्षीरनीर को दोय** – राजहंसावाचून दूधपाणी वेगळे वेगळे कोण करणार ?

८१९ **राजा योगी किस के मीत** – राजा, योगी हे कधी कोणाचे मित्र झाले ?

८२० **रातो रोई, एक ही मुआ** – रात्रभर शाप दिला, पण एकच मेला डोंगर पोखरून उंदीर काढला

८२१ **रानी रूठेगी, अपना सुहाग लेगी, क्या किसी का भाग लेगी** – राणी रागावली तर तिची लेणी काढून घेईल, कोणाच्या दैवातले थोडेच काढून घेणार ! धनी रागावला तर नोकरीवरून काढील, कपाळाचे कातडे थोडेच घेईल !

८२२ **रामनाम जपना, पराया माल अपना** – रामनाम जपले, दुसऱ्याचे ते आपले !

८२३ **रुपया परखे बारंबार, आदमी परखे एकबार** – रुपयाची पारख वारवार माणसाची एकदाच !

८२४ **रोग का घर खाँसी, झगडे का घर हाँसी** – रोगाचे घर खोकला, भांडणाचे मूळ हसे हसू ! ।

८२५ **रोज कुँआ खोदना, रोज पानी पीना** – रोज विहीर खणा नि रोज पाणी पिण्यास न्या हातावर पोट भरणे

८२६ **रोते क्यो हो ? बोले "शक्ल ही ऐसी है"** – अहो रडता का ? म्हणे चेहराच तसा आहे

ल

८२७ **लंगोटीपर फाग खेलना जिन्दगी का मखौल है** – सामर्थ्यापेक्षा अधिक खर्च करणे म्हणजे जीवनाची थट्टा आहे– धोका आहे

८२८ **लंबा टीका मधुरी बानी, दगाबाज की यही निशानी** – कपाळभर गंध, मधुरवाणी । घातक्याची ही चिन्हे जाणी ।

८२९ **लकड़ी के बल बदरी (बकरी) नाचे** – काठीच्या बळावर बादरी नाचते दंड्यावाचून काम होत नाही

८३० **लड़ाई का घर हाँसी और रोग का घर खाँसी** – भांडणा मूळचे दुसऱ्याला हसणे नि रोगाचे घर खोकणे

८३१ **लातो के देव (भूत) बातो से नहीं मानते** – लाथेने पुजण्याचे देव ते समजुतीला भीक घालीत नाहीत

८३२ **लाल गुदडी में नही छिपते** – रत्न गोधडीत लपविले तरी त्याचे तेज लपत नाही

८३३ **लालच बुरी बला** – लोभ मूलानि पापानि ।

८३४. **लिखत सुधाकर, लिखगा राहु** – चंद्र लिहीत होते, लिहिले गेले राहू ! 'घ' चा 'मा' झाला ! केले तुज झाले मज !

८३५ **लिख लोढ़ा; पढ़ पत्थर** – लिही लोखंड, वाच दगड ! अक्षरशून्य

८३६ **लिखे मूसा, पडे खुदा** – मूसा लिहितो नि खुदा वाचतो. (उर्दू-पर्शियन) लिपीमध्ये होणारा घोटाळा)
८३७ **लेना एक न देने दो** – घेण नास्ति देण नास्ति.
८३८ **लोक का डर, न परलोक का डर** – जनाला भीत नाही नि ईश्वराला मानीत नाही
८३९ **लोहे के चने चबाना** – मोठे कठिण काम फोडायला कठिण सुपारी
८४० **लोहे से लोहा कटता है** – हिऱ्याने हिरा कापला जातो
८४१ **लक्ष्मी चंचला है** – पैशाला पख असतात
" चचला चपला लक्ष्मीः "

व

८४२. **वकीलो के हाथ पराई जेब में** – वकिलाचे हात दुसऱ्याच्या खिशात !
८४३ **वक्त पडे पर जानिये, को वैरी को मीत** – प्रसगाने परीक्षा होते मित्र कोण नि शत्रु कोण ? " तन्मित्रमापदि "
८४४ **वह गुड नहीं जो चिटें खाय** – मुगळे चिकटतील असा हा गूळ नाही (अत्यत चिक्कू माणसाला म्हणतात)
८४५ **वहम की दवा लुकमान के पास भी नहीं है** – मशयाल औपध अश्विनी कुमाराजवळसुद्धा नाही !
८४६ **वा सोने को जारिये, जासो टूटे कान** – ज्याने कान तुटतो, असले सोने घाला चुलीत
८४७ **वाह पीर औलिया ! पकाई थी खीर तो हो गया दलिया** – धन्य सत महात्मा ! खीर शिजविली तर लाडूच झाला करायला गेले एक नि झाले भलतेच !
" विनायक प्रकुर्वाणो रचयामास वानरम् "
८४८ **विधि का लिखा को मेटन हारा** – जे विधीने लिहिलें ते कोण पुसणार ?
८४९ **विपद- बराबर सुख नहीं, जो थोडेही दिन होय** – सकटासारखे सुख नाही, कारण ते थोडेच दिवम टिकते
८५० **विष निकस्यो अति मथन ते रत्नाकर हूँ माहि** – एवढा रत्नाकर, पण अति मथनाने त्यातून विप निघालें ! फार घासाघीम केली की भानगड आलीच !
८५१. **विषरस भरा कनकघट जैसे** – चदनाच्या झाडाला सापाचे विळखे ! गुलाबाच्या झाडाच्या मुळाशी सापाची वस्ती
८५२ **विषस्य विषमौषधम्** – विषावर विपाचाच उतारा (like curses like)

श

८५३ **शक्करखोर को शक्करही मिलती है** – साखरेचे खाणार त्याला देव देणार
८५४ **शतरंज नहीं सदरज है** – बुद्धिबळे डोके फिरविण्याचा खेळ आहे
(रज = विपाद, शतरज–शभरवेळा विपाद सदरज अखड दुःख)
८५५. **शर्म की बहू नित भूखी मरे** – खाण्याला लाजते ती उपाशी राहते
" आहारे व्यवहारे च त्यक्तलज्जः सुखी भवेत् "
८५६. **शिकार के वक्त कुतिया हगाई** – शिकारीच्या वेळेसच कुत्र्याला परसाकडे.

८५७ शैतान की ऑत – सैतानाचे आतडे (त्याला अतच नाही) मारुतीचे शेपूट.
८५८ शैतान के कान काटे – सैतानाचे कान कापले! सैतानावर मात केली. चिकाटीनें काम करून अशक्य ते शक्य केले!
८५९ शौकिन बुढिया चटाईका लँहगा – नाचरी म्हातारी. चटाईचा लहगा! फॅशनच्या नावावर विक्षिप्तपणा

स

८६०. सइयाँ भये कोतवाल, अब डर काहे का – घरचेच कोतवाल, मग भय कसले?
८६१ सईओ का काल मुशियो की बहुतायत – मोतद्दार मिळेना नि लिपिकाचे (कारकुनाचे) ताडे (बेकार आहेत)!
८६२ सकलतीर्थ कर आई तुमडिया, तौ भी न गई तिताई – कडू भोपळा सर्व तीर्थयात्रा करून आला तरी त्याचे कडूपण जात नाही मूळ स्वभाव जाईना! "मधुना सिंचयेत् निम्ब निम्ब किं मधुरायते"
८६३ सखी से सूम भला, जो तुरत दे जबाब – दान देण्याचा वायदा करणाऱ्यापेक्षा कृपण बरा; कारण तो तात्काळ नाही म्हणतो
८६४ सच्चे का बोलवाला, झूठे का मुँह काला – सत्याचा जयजयकार! खोट्याचे तोंड काळे! खोट्याच्या कपाळी कुऱ्हाडीचा घाव!
८६५ सत्तर चूहे खाय के बिलायी चली हजको – सत्तर उंदीर पचविले, आता मनी मावशी (माजरी) तीर्थयात्रेला निघाली आहे करून करून भागली नि देवपूजेला लागली
८६६ सतोष परम सुखम् – समाधान हे श्रेष्ठ सुख आहे
८६७ सदा दिवाली संतघर जो गुड गेहूं होय – गूळ नि गहू असले कि सताचे घरी रोज दिवाळी! घरात समृद्धि असली की मग काय अडचण?
८६८ सदा नाव कागज की महती नहीं – नेहमीच कागदाची होडी तरत नाही, लबाडी नेहमीच साधत नाही
८६९ सब ठाढ पडा रह जावेगा, जब लाद चळेगा बनजारा – बजारी माल घेऊन जाईल तेव्हा सर्व थाटमाट जागच्या जागी राहील मेल्यावर बरोबर काही येत नाही "कर्मानुगो गच्छति जीव एक"
८७० सब दिन होत न एक समान – सगळे दिवस सारखे नसतात
८७१ सब धान बाईस पसेरी – कोणतेही धान्य घ्या, बावीस पासरी! सब घोडे बारा टक्के!
८७२ सब रामायण पढ गये सीता केकी जोरू – सगळे रामायण वाचून टाकलें तरी सीता कोणाची बायको (हा प्रश्न आहेच)? रामाची सीता कोण?
८७३ सब्र का फल मीठा – सबुरीचे फळ गोड सतोष सर्व सुखाचे मूळ!
८७४ समय पडे की बात, बाजूपर झपटे बगूला – वेळेवेळेचा गुण तो, ससाण्यावर बगळा झडप घालतो
८७५ समय पाय तरुवर फले, केतक सींचो नीर – कितीही पाणी घाला, ऋतु आल्यावाचून झाडाला फळ येणार नाही
८७६ सरगसे गिरा; तो खजूर में अटका – स्वर्गातून पडला, खजुरात अटकला.
८७७ समरथ को नहीं दोष गुसाईं – थोराना दोष लागत नाही महाराज!

८७८ ससुराल सुख की सार, जो रहे दिन दो चार – सासुरवाडी नि चार दिवस गोडी!

८७९ सस्ता रोवे बारबार, महँगा रोवे एकबार – स्वस्त मिळते ते रोज रोज बिघडतें, महाग मिळते ते केव्हातरी बिघडतें

८८० सहज पके सो मीठा होय – नैसर्गिकरीत्या पिकते तें गोड होते पायरीपायरीने काम होतें तें चागले नि पक्के होतें.

८८१ साँच को आँच नहीं – सत्याला मरण नाही "सत्यमेव जयते"
निष्पाप माणसाला कोणाचीच भीति नाही.
खऱ्याला मरण नाही चोख सोने आगीला भीत नाही.

८८२. साँप भी मर जाय और लाठी भी न टूटे – साप तर मारावा आणि लाठी तर मोडू नये काम तर व्हावें, पण कष्ट पडू नयेत

८८३. साँभर जाय, अलोना खाय – साभरला (अजमेर प्रातात मिठाचा तलाव) जातो नि आळणी जेवतो गगेवरी गेला, पाणी न मिळे प्यायाला ! !

८८४. साढ़ी की साख और पीपल की लाख – वसत ऋतूतील पीक आणि पिंपळाची लाख (दोन्ही उत्तम असतात)

८८५. सातपाँच की लाठी; एकजनी का बोझ – सातपाचाच्या लाठ्या, एका जणीला (मोळीचा) भार सर्वांनी केले थोडे थोडे, एकाचे काम सरे.

८८६ साने सदा सनेह में, जीभ न चिकनी होय – कितीही प्रेमाने वागले, तरी कृतज्ञतेचा शब्द तोडावाटे निघेल तर शपथ ! जावयाला कितीही द्या तो म्हणतो "मुलीला दिलेत, मला काय दिलेत ?" ।। जामाता दशमोग्रहः ।।

८८७ सारी देग में एकही चावल टटोला जाता है – भाताच्या हंडीतील एकच शीत चाचपडतात शितावरुन भाताची परीक्षा

८८८ सारी रात मिमियानी और एकही बच्चा बियानी – सारी रात्र केकाटली नि एकच पोर व्याली ! डोंगर पोखरुन उदीर काढला

८८९ सावन के अंधे को हराहरा ही देख पडता है – कावीळ झालेल्या माणसाला सारेच पिवळे दिसते "कमलारुजाग्रस्त पुरुष. सर्वत्र हरिद्राभ पश्यति"

८९० सावन हरे न भादो सूखे – श्रावणात टवटवत नाही नि भादव्यात सुकत नाही स्थितीत काहीच बदल दिसत नाही

८९१ सिंह के वश में उपजा स्यार – सिंहाच्या वशात कोल्हा निपजला. सूर्यापोटी शनैश्चर !

८९२ सिर मुंडाते ही ओले पडे – डोक्याचा गोटा केला नि नेमका त्यावर गाराचा मारा झाला पहिल्याच घासाला माशी लागली.

८९३ सिर सलामत तो पगडी पचास – जगलो तर सुख मिळण्याची आशा ! डोके राहिले तर कैक पगड्या मिळतील

८९४ सींग गिरैला बैलका, औ मनई का कोढ़, यह नौको ना होयँगे चाहे बदली होड – बैलाची पडलेली शिंगें नि माणसाचे कोड । कधी नीट होणार नाही, लावा हवीतर होड (पैज) ।।

८९५. सीधी उंगली से घी नहीं निकलता – सरळ बोटाने तूप वर निघत नाही, फार सरळपणाने काम होत नाही

८९६. **सींह बचा जो लंघना, तो भी घास न खाय** – सिंहाचा छावा भुकेलेला असला तरी गवत खाणार नाही.

८९७ **सुख मे निद्रा, दुख मे राम** – सुखाच्या वेळी आराम नि दु खात मात्र राम आठवतो

८९८. **सुनिये सब की, करिये मन की** – ऐकावें जनाचे, करावें मनाचे

८९९. **सूखे धानों पानी पड़ा** – धान्य खळयातून घरी आणणार तोच पाऊस पडला वेळेवर योग्य साहाय्य मिळाले नाही

९००. **सूत न कपास, कोरियो में लठ्ठं लठ्ठ** – सूत नाही कापूस नाही, विणकऱ्याची मारामारी ! बाजारात तुरी नि भट भटणीला मारी !

९०१ **सूधे का मुंह कुत्ता चाटे** – अति सज्जनाचे तोड कुत्राही चाटतो ! अति तेथे माती !

९०२. **सूप बोले तो बोले, चलनी क्या बोले जिस में बहत्तर छेद** – सुपाला काहीतरी सागता येईल त्याला एकच तोड चाळणीला वहात्तर तोंडें ! ती काय सागणार ?

९०३ **सूरज धूल डालने से नहीं छिपता** – सूर्यावर धूळ फेकली तरी तो लपत नाही

९०४ **सूरदास खलकारी कामरी चढ़े न दूजो रंग** – सूरदास म्हणतात ' दुष्ट म्हणजे काळें घोगडेंच ! त्यावर दुसरा रग चढणार नाही दुष्टाला सुविचार सुचणे कठीण ! '

९०५ **सूलीपर भी नींद आती है** – सुळावरसुद्धा झोप येते (वाटेल तेथें झोप येणाऱ्याम म्हणतात)

९०६ **सोआ सो चुका** – (१) (वेळेवर) झोपला तो मुकला (२) शेपू घ्या की चुका घ्या, एकच भाव !

९०७ **सोना जाने कसे, मानस जाने बसे** – कसोटी लावली म्हणजे सोन्याचा कस आणि सगतीला राहिले म्हणजे माणसाची योग्यता कळून येते

९०८ **सौदा अच्छा लाभ का और राजा अच्छा दाब का** – लाभ होईल तो सौदा नि करडा राजा चागला

९०९ **सौ नसी, एक कसी** – एक वेळ फावड्याने खोदणे नि नऊ वेळा नुसताच नागर फिरविणे सारखेच !

९१० **सौ सुनार की; एक लोहार की** – सोनाराचे शमर घाव नि लोहाराचा एकच घाव (सारखाच) !

९११ **सौ स्थाने एक मत** – शमर शहाण्याचे एकच मत ! निरनिराळ्या स्थळी नि काळी एकच विचार असू शकतो

ह

९१२ **हसा थे सो उड गये, कागा भये दिवान** – हस होते ते उडून गेले, आता कावळोवा दिवाण झाले ! (त्यागी) चागली माणसे निघून गेली, स्वार्थी चोराचे राज्य झाले !

९१३ **हग न सके और पेट को पीटे** – हगायला होईना नि पोटाला मारतोय ! आपल्याने होईना नि दुसऱ्याला दोष !

९१४ **हजारो टॉकी सहकर महादेव होते हैं** – टाकीचे घाव सोसावे तेव्हा देवपण येते

९१५ **हजाम के आगे सबका सिर झुकता है** – न्हाव्याच्या पुढें सर्व पुरुषाना डोके वाकवावें लागते। गरजू माणसाला अपमान सहन करावा लागतो

९१६ **हड न लगे फिटकरी रँग चोखाही आवे** – हिरडा नको नि तुरटी नको, पण रग मात्र पक्का उतरावा पदराला खार न लागता सारे काही हवे !

९१७ **हत्या के बदले फाँसी** – जशी करणी तशी भरणी. टोल्यास टोला जसा गुन्हा तशी शिक्षा

९१८ **हथेली पर दहीं नहीं जमता** – दही तळहातावर विरजत नाही रोम शहर एका दिवसात बांधले गेले नाही

९१९ **हथेली पर सरसों नहीं जमती** – तळहातावर मोहऱ्या तत्काळ ठरत नाहीत तूप खाल्ले की लागलीच रूप येत नाही

९२० **हम साँप नहीं कि जिये चाटकर मिट्टी** – माती चाटून जगायला आम्ही काही साप नाही योग्य मजुरी मिळाली पाहिजे कोणीही पोट बांधून रहात नाही

९२१ **हर सट्टे गुड मीठा** – प्रत्येक सट्टयात गुळासारखें गोड। प्रत्येक वेळी आपलाच जय व्हावा असें वाटणे

९२२ **हरी खेती गाभिन गाय, मुँह पडे तब जानी जाय** – पिकले शेत नि गाभण गाय, तोंडी लागेल तेव्हा खरे। धान्य घरात येईल नि गाय विऊन दूध मिळेल तेव्हा खरे

९२३ **हर्रा लगे न फिटकरी, रँग चोखा आवे** – हिरडा नको, तुरटी नको, रग पक्का झाला पाहिजे। कोटाची इस्त्री बिघडता कामा नये, राज्य मिळाले पाहिजे। काडीचे कष्ट नको, नाव मोठे हवें।

९२४ **हॉडी का काठ दुबारा नहीं चढता** – मडक्याचा (मोडलेला) काठ पुन्हा बसत नाही एकदा फसला तो वारवार फसत नाही

९२५ **हाँडी मे होगा सो डोई मे खुद आ रहेगा** – भांड्यात असेल तर (चमच्यात) येईलच ! आडात असेल तर पोहऱ्यात येईल।

९२६ **हाकिम की अगाडी और घोडे की पिछाड़ी मत खडे हो** – वैद्याचे पुढे नि घोड्याचे मागें उभे राहणे न लगे।

९२७ **हाथकगन को आरसी क्या** – हाताच्या काकणाला आरसा कशाला ?

९२८ **हाथ बेचा है, कुछ जाती नहीं बेची** – हात तुम्हाला विकला आहे, काही जात नाही विकली। सेवा पत्करली म्हणून काही शील नाही टाकले

९२९ **हाथी के दॉत, खाने के और, दिखाने के और** – हत्तीचे खाण्याचे दात निराळे, दाखविण्याचे निराळे।

९३०. **हाथी के पाव मे सबका पॉव** – हत्तीच्या पायात सर्वांची पावले आली

९३१ **हाथी घोडे बहते जाय, गधा कहे कितना पानी** – हत्ती घोडे वाहून चालले आहेत नि गाढव विचारते – "पाणी किती खोल आहे ?" मोठे मोठे थकले तेथे सामान्य माणसाचा काय पाड ?

९३२ **हाथी निकल गया, दुम रह गयी** – हत्ती गेला, शेपूट राहिले

९३३ **हाथी निकल जाय दुमसे परहेज** – सगळा बैल गिळला नि शेपटीने गळा धरला सगळा हत्ती गिळला नि शेंपटीचे पथ्य ! !

९३४ **हिमायती की घोडी ऐराकी को लात मारे** – मोठ्या माणसाचे घोडे (उत्तम) घोड्याला लाथ मारते ! मोठ्याच्या घरचे श्वान, करी थोराचा अपमान.

९३५ **हिम्मते मर्दा, मददे खुदा** – धैर्याने पुरुषार्थ करणाऱ्यास ईश्वर साहाय्य करतो

९३६ **हिसाब जौ जौ, इनाम सौ सौ** – कवडीकवडीचा हिशेब ठेवावा, पारितोषिक हवें ते द्यावे

९३७ **हिजड़े के घर बेटा हुआ है** – नपुसकाच्या घरी पुत्रजन्म ! वाझेला पोर ! !

९३८ **है सब का गुरुदेव रुपैया** – पैसा सर्वांचा गुरु आहे ! अर्थस्य पुरुषो दास"

९३९ **होड़ लीजे गोड़, उधार लीजे छोड़** – उधार दिलेले एक वेळ सोडा, पण जिकले ते कधी सोडू नका

९४० **होनहार फिरती नहीं, होवे बिस्से बीस** – होणारे ते चुकेना कदा काळी

९४१ **होनहार बिरवान के होत चीकने पात** – उफाड्याचे रोप असेल, तर त्याची पाने गुळगुळीत असतात मुलाचे पाय पाळण्यात दिसतात भावी घटना आधीच आपल्या सावल्या पसरतात
"स्फुलिंगावस्थयावन्हिरेधापेक्ष इव स्थित"

९४२ **होनी हो सो होय** – होणारे ते चुकेना
अवश्यभाविनो भावा भवन्ति महतामपि ।।

९४३ **हौज भरे तो फव्वारे छूटें** – हौद भरेल तर कारजी उडतील विहिरीत असेल तर वादलीत येईल

---o---

परिशिष्ट दुसरें

शासन शब्द-कोष

(१. सभानिर्वाचनादि, २. मंत्रीसमिति-इत्यादि, ३. न्यायशिक्षादि, ४. सर्वसामान्य)

१. सभानिर्वाचनादि.

अधिवेशन – पु
सम्मेलन – पु
बैठक – स्त्री
} – सभा. स्त्री.

गणाधिवेशन – बोर्डाची सभा.

आपन्नाधिवेशन – तातडीची सभा

विधानसभा – स्त्री. कायदे मंडळाची सभा. – Assembly

सभापति – अध्यक्ष

परिषत्पति – कौन्सिलचा अध्यक्ष

राष्ट्रपति – भारताचा अध्यक्ष

कार्यवाहक अध्यक्ष
कार्याध्यक्ष
} – अध्यक्षाचे जागी काम करणारा

कार्यसूचि – सभेच्या विषयाची यादी Agenda

स्थगित बैठक – पुढे ढकलेली सभा

प्रक्षेपक मत
निर्णायक मत
(कास्टिंग व्होट)
} – सभासदाची एकाद्या प्रस्तावावर समान मते झाली असता अन्तिम निर्णयार्थ अध्यक्षाने द्यावयाचे मत

समापन-प्रस्ताव – सभेतील चर्चा बंद करण्यासंबंधी ठराव. A motion for closure

मुंह तोड उत्तर – सडेतोड चपखल उत्तर

अभिभाषण – मुख्य भाषण Address

पदेन (सभासद)
पदसिद्ध (सभासद)
} – अमुक अधिकारावर आहे म्हणून

साम्प्रदायिक – जातीय.

सभाचतुर – सभेतील वादविवादात निपुण.

नियमोक्त भाषा – सभेला शोभेल अशी भाषा Parliamentary language

निर्वाचित सभापति – निवडून दिलेला अध्यक्ष.

स्थायी नियम – कायम स्वरूपाचे नियम.

पूरक प्रश्न – पुरवणी प्रश्न

अधिवक्ता – अधिकृतपणे बोलणारा मुख्य वक्ता.

पूरक संख्या
गणपूर्ति.
} – सभेचे काम चालू करण्यासाठी आवश्यक असलेली सभासदाची संख्या. Quorum.

गस्ती चिठ्ठी – परिपत्रकात्मक सभा (या परिपत्रावर मते नोंदवून सभासदाच्या बहुमताने निर्णय घ्यावयाचा असतो)

संशोधन – उपसूचना Amendment.

औचित्यप्रश्न – ठराव फेटाळण्यासाठी उत्पन्न केलेला बौद्धिक वा वैध प्रश्न Point of order.

निर्वाचन
चुनाव
} – निवडणूक

छानबीन अधिकारी – बारीक तपासणी करून अर्ज संमत करणारा Scrutiny officer.

एकल संक्राम्य-मत – पसंत असलेल्या उमेदवाराच्या नावापुढे १–२ इ. अंक लिहून द्यावयाचे मत

निर्वाचन मण्डल – निवडणुकीचे क्षेत्र

निर्वाचन निर्णायक – निवडणुकीचा न्याय देणारे

महानिर्वाचन
बड़ा चुनाव } – सार्वत्रिक निवडणुकी

निर्वाचन याचिका – निवडणुकीविरुद्ध तक्रार अर्ज

सयुक्त निर्वाचन – एकत्रित निवडणूक

मनोनीत सदस्य – सरकारतर्फे निवडलेला. सस्थेच्या आवडीचा सभासद

अधिष्ठाता – निवडणूक केद्राचा मुख्य अधिकारी – Presiding officer

निर्वाचन कुण्डली – मतदाराची सपूर्ण यादी

मतदान बटोर ले जाना – कमालीच्या बाहेर मते मिळविणे To sweep the polls

वयस्थ या वयस्क
मतदान वालिग वोट } जो जो सज्ञान त्याला मत Adult franchise

वैधनिर्वाचन – कायदेशीर निवडणूक

२ मंत्री-समिति-इत्यादि

प्रभारी मत्री – मत्र्याच्या जागी काम करणारा

पुनर्वसन मंत्री – पुन्हा वसाहत ज्या लोकाची करावयाची त्याची व्यवस्था पाहणारा मत्री

अत शुल्कसचिव – अबकारी मत्री

आयुक्त मंत्री – मत्री नसताना त्याचे जागी काम करणारा

सिंचन मंत्री – पाटबधारा मत्री.

योजना मंत्री – योजना आखावयाचे काम करणारा Planning Minister

जनकार्य मंत्री – लोककल्याणाची विविध कामे करणारा मत्री Minister for public works

निर्विभाग मत्री – राखीव मत्री. A minister without Portfolio.

वसुधा मंत्री
वसुंधरा मंत्री
कर्यशक्ति मंत्री } बीज–खाणकामाचे मत्री –(माननीय काकासाहेब गाडगीळ वसुंधरा मत्री होते

मंत्रालय – सर्व मत्र्याचा गट.

राज्यसचिव – राज्याचा मुख्य सल्लागार

सरकारी बेंचे – सरकारी पक्षाच्या सभासदाची बसण्याची जागा

अवसर लेता सभापति – पद सोडून जाणारा अध्यक्ष Out going president

अध्यक्षो की तालिका – अध्यक्षाची यादी Pannel of chairmen

अतिमेत्थम् – अगदी शेवटची सूचना. ultimetum.

अडंगानीति – अडवणुकीचे धोरण

सरकारी संवाहन
शासकीय सूचना } –सरकारची अधिकृत घोषणा official communique

ठोस मत – पूर्ण व पक्के मत

अवसर प्राप्त – पेन्शन घेतलेला अधिकारी

पदाधिकार मोह – आपल्या अधिकाराचा रुवाब दाखविण्याची प्रवृत्ति

उद्घोषणा – सरकारचे कायदेशीर जाहीर पत्रक Proclamation

अभिज्ञापन – निश्चितमताची अधिकृत घोषणा Announcement

दत्तमत मांग – मत्र्यानें माडलेली व जिच्यावर मते दिली गेली आहेत अशी मागणी.

स्वीकृत घनराशि – मजूर झालेली रक्कम

संक्षिप्त सस्मरण – महत्त्वाची सरकारी टिपणे Minutes

अधिकार मानी – आपलाच अधिकार गाजविणारा

आरोग्य प्रदेष्टा – आरोग्य खात्याचा अधिकारी

प्रशासक
प्रबंधक } –Administrator.

आपाद उद्घोषणा – तातडीच्या वेळेची घोषणा

अंगरक्षक – मोठ्या अधिकाऱ्याचा शरीर [सरक्षक

अध्यादेश – अल्पकालासाठी विशेष जारी केलेला हुकूम

वैधानिक उद्बोधक – कायद्याचे मर्म विशद करणारा Legal Remembrancer.

एतदर्थ समिति – तात्पुरती समिति
Adhoc Committee.

परिपृच्छा समिति – चौकशी करणारी समिति. Committee of enquiry

प्रवर-समिति – निवडक सभासदांची (एखाद्या विशिष्ट प्रश्नाचा निर्णय करण्यासाठी) नेमलेली अल्पकालीन समिति

मार्गोपाय समिति – मार्ग व युक्त्या शोधून काढणारी समिति

उपरोध अनिर्णित स्थिति – कांहीं काल एखादा हुकूम स्थगित ठेवणें. Abeyance

विवरणिका – छोटें पत्रक Bulletin

अनानम्य संविधान – न फिरविता येणारी वैध घटना.

परमश्रेष्ठ / राज्यपाल – गव्हर्नर

धात्री सरकार – काळजीवाहू सरकार

विमति टिप्पण – कमिटीतील सभासदानें इतरांशी ज्या मुद्द्यावर आपला विरोध आहे, त्या विषयींची केलेली नोंद
A minulte of dissent

संस्थागार सभा – कायदे-मंडळाची मुख्य-सभा Parliament
(वरिष्ठ विधान सभा)

आनुपातिक प्रतिनिधित्व – प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व

राजस्व / गजट – सरकारी घोषणा पत्र

नमनशील या लचीला संविधान – लवचिक घटना

अप्रकाश्य बैठक / संवृत्त सभा – अत्यंत गुप्त सभा Camera meeting

परामर्शदात्री समिति – सल्लागार मंडळ

तत्त्वावधान में – अमुक (संस्थे) तर्फे

सपक्षियोंकी रही – ठरावाच्या समर्थकाचा विजय The Ayes have it

३. न्यायशिक्षादि

विधि / नियम – कायदा

संसत्कृतविधि – विधान परिषदेनें संमत केलेला कायदा

विपणिनियम – बाजारासंबंधींचा कायदा

व्यवहारज्ञ – वकील

अभियोग / दोषारोपण – गुन्हा लागू करणें. Accusation

दोषमोचन – गुन्ह्यापासून निर्दोष सुटका. Acquittal

कार्यवाही – अमलात आणण्याचें कार्य.

दंडविधानिक कार्यवाही – फौजदारी कायद्याप्रमाणें अमल

महाव्यावहारिक – उच्च सरकारी वकील Advocate General

शपथपत्र / बयान हल्फी – आरोपीनें किंवा प्रतिवादीनें न्यायालयासमोर दिलेलें वक्तव्य Affidavit

भेदीसाक्षी / मुखबिर – माफीचा साक्षीदार

प्रमाणभार – पुरावा हजर करण्याची जबाबदारी

अर्थविधान / दीवानी कानून – दिवाणी कायदा

शासनादेश – सरकारी हुकूम

विधिवक्ता – बरिस्टर

अर्थवाद – दिवाणी फिर्याद

अपराधी षड्यंत्र – गुन्हेगारी कट
Criminal Conspiracy.

निशारोध आदेश – संचारादि बंदीचा हुकूम

प्रनिश्चय प्रादेश / अदालती फैसला – न्यायालयाचा निर्णय decree

विवाहविच्छेद / तलाक – काडीमोड, घटस्फोट

वैधानिक जाँच – कायदेशीर तपासणी

चाक्षुषसाक्षी – ज्यानें प्रत्यक्ष डोळ्यानें गुन्हा घडलेला पाहिला आहे असा साक्षीदार

पूर्ण न्यायपीठ – "फुलबेंच"

विधानप्रतिनिवेदना – कायद्यासंबंधींचें वृत्त

न्यायसंगत रिक्थी – कायदेशीर वारस
न्याय की हत्या – दोषपूर्ण न्याय देणे.
अनुसंधेय अपराध–Cognizible offence
महापराध – सर्वांत मोठा अपराध, (खून)
अग्राह्य – गृहीत धरिता न येणारा Inadmissible
दंडित कारावास – नैतिक गुन्ह्याबद्दल तुरुंगवास [राहणे
पुलीस हिरासत – पोलिसाच्या ताब्यात
कालकोठरी – तुरुंगात अगदी एका बाजूची कोठडी (बहुधा फाशीची)
सरसरी कार्यवाही – 'समरीत' काम चालविणे Summary Proceedings
तलाशी का वारंट – संशयिताची झडती घेण्यासाठी मॅजिस्ट्रेटने दिलेला हुकूम
प्रतर्क – खटल्याच्या बाजूने प्रमाणे माडणे Argument
भ्रष्टाचार – पैसे खाणे इ गोष्टी Corruption
अवैधजनसमूह – गैरकायदा वागत असलेल्या लोकाचा जमाव
वन्दी उपस्थापन – Hebeous Corpus
उच्च न्यायालय – सर्वांत मोठे न्यायालय Supreme Court
दिनोत्तर धनादेश– पुढच्या तारखेचा चेक Postdated cheque
प्रमाण अनपेक्ष – पुराव्याची जरुरी नसलेले
अधिपत्र – वॉरंट
सदाचरणार्थ प्रतिभू – चागल्या वर्तणुकीसाठी जामीन
महापुरशासक – Presidency magistrate
सत्रविचार – सेशनकोर्टातील चौकशी
विषयशासक – District magistrate
अभिवचन – मौखिक वचनावर तुरुंगातून तात्पुरती सुटका Parole
निर्वाहभत्ता – गुन्हा शाबीत होईपर्यंत सरकारी नोकराला दिलेला निर्वाहभत्ता Subsistence Allowance

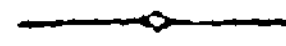
समन – समन्स
अभिप्रमाण – अविकृत असे प्रमाण Attestation
विभाजनवाद – वाटा मागण्यासाठी केलेली फिर्याद Partition suit
निकटतमसपिंड – नात्यानें अगदी जवळचा Nearest in blood
निषेधाज्ञा – न्यायाधिशाने दिलेला वदी हुकूम injunction
जाली – खोटे नाणे
संविद-परिषद – प्रीव्ही कौन्सिल.
ऋणध्वंसव्यवस्था / **दिवालिया कानून** – दिवाळखोरासाठी कायदा.
अपरयुक्ति – पुरवणी माडणी Additional Plea
पुनरावेदन – वरिष्ठाकडे पुन्हा प्रार्थना (अपील)
प्राणदण्ड – फाशीची शिक्षा
अकाटचप्रमाण – समारोपात्मक प्रमाण
कारापरिदर्शक – तुरुंगाचा सर्वोच्च अधिकारी
प्रतिभाव्य अपराध / **लग्नकदेय अपराध** – जामिनावर सोडण्यायोग्य गुन्हा. (बेलेबल ऑफेन्स)
शिक्षा – शिक्षण
अनिवार्य शिक्षा – सक्तीचे शिक्षण.
शिक्षामंत्री – शिक्षणखात्याचा मंत्री
परिभाषा – विशेष विचार व्यक्त करणारा शब्द किंवा शब्दसहति
शिक्षाप्रणाली – शिक्षणाची पद्धति
अन्तेवासी / **शिक्षार्थीन** – शिकाऊ उमेदवार किंवा विद्यार्थी
वृत्तिका – शिक्षणकालापुरते अल्पवेतन Stipend.
प्रधानशिक्षक / **मुख्याध्यापक** – हेडमास्तर
कार्यालोचनी – कामातील गुणदोप दाखविणारी शिक्षकाजवळील पुस्तिका. Logbook

विलवशुल्क – ठरलेला काळ निघून गेल्याने द्यावा लागणारा दंड
शुल्क (देय) – ' फी '.
प्रशिक्षित / शिक्षाप्राप्त } – ट्रेन्ड
अधिकलाभांश – बोनस
गोपनीय – अत्यंत गुप्त Confidential
घृषिमुद्रा – रबरी शिक्का.
तिर्छे अक्षर / तिर्यगक्षर } – तिरपी अक्षरें (इटॅलिक्स).
ज्ञानभाषा / माध्यम } – ज्या भाषेतून शिक्षण द्यावयाचे ती भाषा
ज्येष्ठता – कालाचे वडीलपण (सीनिऑरिटी)
विद्यापीठ / अकदमी } – विद्येचे स्थान
उपकुलपति – " व्हाइस चॅन्सेलर " विद्यापीठाचा उपप्रमुख
प्रतियोगीय – चढाओढीचे
प्रतिहस्ताक्षर – खात्रीसाठी पुरवणीची सही (काउंटर सिग्नेचर)
उपायकुशल – युक्तिप्रयुक्तीने काम करणारा मनुष्य (रिसोर्सफुल).
निष्कासनसूचना – कामावरून निघून जाण्याची सूचना
लघुपत्र – थोडक्यात पण सर्वार्थदर्शक पत्र
पाडुलिपी – हस्तलिखित कागद
प्रतिस्पर्धा परीक्षा – चढाओढीच्या परीक्षा.
अनुपूरकदान – पुरवणी ग्रँट
स्थापना प्रभार – सामान इ. साठी झालेला खर्च

४. सर्वसामान्य

डाकघर – पोस्ट ऑफिस
धनप्रेष – मनीऑर्डर
पंजीयन – रजिस्ट्रेशन
डाकमहाधिकारी – देशातील पोस्ट खात्याचा प्रमुख. P M G
डाकबाबू – पोस्टातील कारकून
अभ्यनुज्ञा – सूट देणे.
आयुसीमा – वयाची मर्यादा.
अनामिक – निनावी.
रक्षाबँक – रिझर्व्ह बँक
स्थानक – रेल्वे स्टेशन
आसनिका / बर्थ } – रेल्वेतील झोपण्याची जागा
वेपतापत्र कार्यालय – डेड लेटर ऑफिस
पचमागी – फितूर मनुष्य (फिफ्थ कॉलम्निस्ट)
सधापक – फिटर
पैमाइश / भू परिमाप } – जमिनीची मोजणी
दलबंद-नीति – पक्षीय राजकारण
भीड़ मनोवृत्ति – जनसमूहाचे मानस शास्त्र
यात्रीगाडी – पॅसेंजर ट्रेन
अधिशुल्क – विमा वगैरेचे प्रीमियम
तथाकथित – नामधारी (सोकॉल्ड)
पटोद्योग – कापड गिरण्याचा धंदा
अनभ्रवज्रपात – अनपेक्षित धक्का बसणे (ए बोल्ट फ्रॉम् द ब्लू).
तिथिपत्री – कॅलेंडर.
दक्षिणावर्त – घड्याळाच्या गतीप्रमाणे फिरणारे
निरंक-धनादेश – कोरा चेक
रेखित धनादेश – क्रॉस्ड चेक
अधिकोष विकर्ष – बँक ड्राफ्ट
चलनिक्षेप – केव्हाही काढता येईल अशा व्यवस्थेनें ठेविलेला बँकेतील पैसा (करंट अकाउंट)
अंकित मूल्य – बाजारातली आजची किंमत
स्थायी पूंजी – कायमचे भांडवल
चल पूंजी – काढ-घाल करता येणारे भांडवल
प्राधि – गहाण
संचित प्रणीवी – रिझर्व्ह फंड
अस्तिमन्तो नास्तिमन्त. – Haves and Haves not.
आगोप – विम्याची पॉलिसी.

व्यपगम – गरगळणे. "लॅप्स्" होणे.
अनावर्ती – पुन्हा पुन्हा न येणारे.
निछिद्रित – फाडण्याच्या सोईसाठी भोके पाडलेले कागद.
लोकामोद – सार्वजनिक करमणुकीचे साधन.
प्रकोपकारी – सताप उत्पन्न करील असे (प्रोव्होकेटिव्ह)
घूर्णस्कध – "रोलिंग स्टॉक"
प्रारुपिक – विशिष्ट पद्धतीचा (टिपिकल)
प्रमाण पुरुष – पच (अपायर)
अधिवासशील – सामावून घेण्याची वृत्ति असणारा.
अपमिश्रण – भेसळ करणे
सर्वांगत – सर्व दृष्टीनी पाहिले तरी
बकायाराशि – येणे असलेली बाकी
निभृत प्रभाव – वाईट मार्गाने वशिला लावणे. (बॅकडोअर इन्फ्ल्युअन्स)
पूंजीवादी प्रथा – भाडवलशाही पद्धत
संकेत शब्द – खुणेचा शब्द.
राजआज्ञप्ति – 'किंग्ज् कमिशन'
जडपूजा – आज्ञापालनाचे स्तोम.
हिमांक – पाणी गोठण्याचा अश
गर्भित संमति – गृहीत समति (इम्प्लाइड कन्सेन्ट).
रामभरोसेनीति / **यद्भाव्यंनीती** – जसे होईल तसे होवो असे ठरवून कार्य करण्याची पद्धति (लेसेज् फेअरी)
अवसरवादी – सधीचा फायदा घेणारा

परिशिष्ट ३ रे

शरीरावयवादि व त्यांचे रोग-विकार

चटकन् न आठवणारे शरीरावयवासाठीं असलेले शब्द व तदंगभूत इतर शब्द खाली दिले आहेत.

कनपटी – कानशीळ
आंत – आतडे
कलाई – मनगट
कानी अंगुली – करंगळी
काछ – गुडघ्याची वाटी
केहुनी – कोपर
खोपडी – कवटी
गलमोच्छा } – गालावर वाढलेले केस.
गलमुच्छा }
चूतड – ढुंगण
जिगर – 'लिव्हर'
ठुड्डी – हनवटी
तलवा – पायाचा तळवा
दिमाग – मेंदू
नथुना – नाकपुड्या.
नली (पैर की) – गुडघ्याच्या खालचे पुढील बाजूचे हाड.
पलक – पापणी
पसुली – फासळी
पोर – बोटाचे पेरं
पेडू – ओटी पोट
फेफडा – फुफ्फुस
बरौनी (बरूनी) – पापण्याचे केस.
बाहू – दंड. हात
भेजा – मेंदू
मसूडा – हिरडी
रीड – पाठीचा कणा
हथेली – तळहात
हंसिया – [illegible] हाडे (कॉलरबोन).
चूचक – [illegible] (निपल)
पेशी (पुट्ठा) – स्नायु

नाभि – बेंबी
आतशक – गरमी
उबासी – जांभई
ओकाई – शिसारी
कखौरी – खाकेतला फोड खाक
कय करना – ओकारी होणे.
कास – ब्रॉंकायटिस
खसरा – खाजव सुटणे
गठिया – संधिवात
गलका – हाताच्या बोटावर होणारे फोड
डोड़सा – पुरळ.
दस्त – रेच. परसाकडे.
दाद – इसब
नासूर – नाडीव्रण
नासूरव्रण – कॅन्सर
पथरी – पानथरी
पीव – पू
पेचिश – अपचन.
फीलपांव – हत्ती रोग.
बवासीर – मूळव्याध
भगन्दर – भगदर
मरोड – आतडी पिळवटणे.
मस्सा (मसा) – मूळव्याधीचे मोड
मोतीझारा – इन्फ्लुएन्झा
लकवा – अर्धांगवायु
लू लगना – (सनस्ट्रोक) झळया लागणे
लंगडा बोखार – डेंगू ताप.
सूजाक – मूतखडा
हिचकी – उचकी लागणे
हैजा – कॉलरा

परिशिष्ट चौथे

कौटुंबिक व अन्य नातीं

तसेच

भोज्य पदार्थ, वस्त्रे, कपडे आदि व वृक्षफळे

दादा –(दादी) आजा (वडिलाचे वडील)
नाना – (नानी) आजा (आईचे वडील)
पतोह – सून
भतीजा } – भाचा–भाची
भतीजी }
भांजा – पुतण्या
महलती – जमीनदार Land Lord
मोवक्किल – अशील.
रखनी – रखेली
जेठानी (देवरानी) – वडील जाऊ
सौतेला (सौतेली) – सावत्र
अस्तीन – बाही
अंगौछा – छोटा टॉवेल
कमरबन्द – पट्टा
कमीज – शर्ट
किरमिच – कॅनव्हास
कश्मीरा – एक लोकरीचे वस्त्र
कामदानी – चादी वा सोन्याच्या जरतारी वेलबुट्टया (कपड्यावर विणलेल्या)
गद्दा – मऊ गादी (कुशन)
गुलीवन्द – मफलर
जाँघिया – चड्डी हाफपँट
जामदानी – एक प्रकारचा फुलदार कपडा
तोशक – बैठकीची कापसाची हलकीशी गादी
तौलिया – टॉवेल
दरेस – कॅलिको एक प्रकारचा फूलदार झिरझिरीत कपडा
दस्ताना – हातमोजा
दस्ती रुमाल – हातरुमाल
फतूही – अर्ध्या बाह्याचा सदरा.
बनात – रुंद कापड
मगजी – विणलेला काठ
मुरेठा – पागोटे
मोजा – पायमोजे
लबादा – पायघोळ झगा
लकिलाट – लाव कापड
साफा – फेटा पागोटे
आलू – बटाटा
अखरोट – अक्रोड
इमली – चिंच
कटहल – फणसाचे झाड
चोकदर – बीटचे फळ
जैतून – एक सदावहार वृक्ष याची फळें औषधी आहेत
नासपाती – एक प्रसिद्ध फळ
" नासपाती खाती ते बनासपाती खाते है" – एक प्रसिद्ध मेवाफळ
पटुआ (पटुआ) – ज्यूट
पोस्ता – अफूचे झाड
फूलगोभी – फुलावर.
बन्दगोभी – कोबीगड्डा
वनफशा – एक औषधी वनस्पति. या वनस्पतीची पानें व मुळया औषधासाठी वापरतात
बैंगन } – वांगी
भन्टा }
मुनक्का – मोठा बेदाणा
शरीफा – सीताफळ

शहतूत – तुतें. तुतीचे झाड.
शकरकंद – रताळे.
सतालु – एक आंबटगोड फळ.
सेव – नासपातीसारखें फळ. सफरचंद.
कहवा – काफी
कुल्फी – आइसक्रीम
चीनी – साखर
तरकारी – भाजीपाला.
पनीर – खवा.
भोज – मेजवानी
भुट्टा – कणसें.
दलिया – जाड दळलेले धान्य.
मिश्री – खडीसाखर.
मोथा – जाड मूग.
रेंडी – एरंडीचे बी.
सरसों – मोहरी
लावा – मुरमुरे
छाल – झाडाची साल
बरगद – वडाचे झाड
अजवाइन – ओवा.
अजमोदा – शोपा.
अदरख – आले
काली मिर्च – काळे मिरे
कबाबचीनी – ककोळ
लालफिटकिरी – तुरटी
सौंफ – शतपुष्पा. मसाल्यात घालतात.

परिशिष्ट पांचवे

मिश्रशब्द

गृहस्थीसामान, शेतीची औजारें, वाद्ये, धंदेवाईक, इमारती व अंगगतसामान, पशुपक्षी, कीटकादि व स्टेशनरी

अटा – सुताची गुडी भागेची गोळी.
कड़ाहा – मोठी कढई
करछुल (करछुली) – उचटणे झारा
किश्ती – पदार्थ ठेवण्याची थाळी
कीनोच – काटा (काटा–चमचा).
गगरा – सुरई-घागर
चारपाई – खाट पलग
छाता – छत्री
जाँता – पिठाची गिरणी
डिगिस – डेस्क
ढपना – ढापण झाकण.
तोशक – दुलईवजा गादी.
तन्दूर – भट्टी.
फानूस – कदील
बक्स – पेटी
बुरुस – ब्रश.
बेलन – लाटणे
लोढ़ा – वरवटा
सरौता – आडकित्ता
पलाऊँ – नागर
कोल्हू – घाणा चरक
कुतुबनुमा – (कपास) दिग्दर्शक यत्र.
कैंची – कातरी
करगह – माग (नाम)
फार – नागराचा फाळ
बरमा – लाकडाला छिद्र पाडायचे हत्यार
पेंचकस – स्क्रू काढण्याचे हत्यार.
रूखानी – पटाशी
लंगर – नागर
हल – नागर.
साहुल – ओळबा (प्लवलाइन).
डुगडुग्गी – नगारा (ड्रम) (नगाडा)
ढोलक – ढोलके
बेला – व्हायोलिन
मुरचग – वाजा
शहनाई – सनई
तुरुही – बिगुल
मसकबाजा – वारा भरून वाजविण्याचा वाजा
अहीर – गवळी.
किताबफ़रोश – पुस्तके विकणारा.
कुँजडा – भाजीपाला विकणारा
ख़ुदराफ़रोश – किरकोळ विक्री करणारा.
गन्धी – अत्तरें वगैरे विकणारा
चिट्ठीरसाँ – पोस्टमन
जर्राह – सर्जन
जिल्दसाज – बुकबाइंडर
जोलाहा – विणकर
ठठेरा – कासार. तांबट
तमोली – तांबोळी
नानबाई – पाव रोटी बनवून विकणारा.
बढई – सुतार
भंडारी – बटलर
मुन्शी – कारकून
मेहतर – झाडूवाला भंगी
मोदी – वाणी (किराण्याचा व्यापारी)
मोर्हरिर – लेखक
रगसाज – पेंटर
रंगरेज – रंगारी
साईस – घोड्याची देखरेख करणारा नोकर मोतद्दार

सिकलीगर – धार लावणारा
संगतराश – दगडाच्या मूर्ति बनविणारा.
अंगीठी – शेगडी
कमरा – खोली
खपरैल – कौले
खरिहान – धान्यागार
चबूतरा – प्लॅटफॉर्म
गुम्मच – लोखड गाळण्याची भट्टी
दहलीज – ओटा सज्जा व्हराडा
फ़र्श – जमीन
बारिक – बरॅक, लाबट खोली
मचान – व्यासपीठ
तहखाना – तळघर
सराय – खाणावळ
सिरमिट – सिमिट
खच्चर – खेचर
खरहा – ससा
खरगोश – ससा
नेवला – मुगूस
बछवा – वासरू
बछिया – कालवड
भालू – अस्वल.
भेंड – मेढी
भेडी का बच्चा – हरिणशावक
मूसा – मोठा उदीर
लोमडी – कोल्हा.
उल्लू – घुबड
गिद्ध – गिधाड
चील – घार
मुसैचा – गरुड
पर – पख
पेडुकी – बदक
गेहुवन साँप – दहा आकड्याचा नाग.
केंचुवा – जमिनीतला किडा.
टिड्डी – टोळ
फतगा – शलभ.
मकडा – कोळी (प्राणी)
मकडे का जाला – कोळयाचे जाळे
सुफना – माशाचा पख
मुसन्ना – Counter foil
आलपीन – टाचणी
फीता – टेप.
मोमी कपडा – ट्रेसिंगचे कापड
रबड़ – खोडण्याचें रबर
सँडसी (छेदने की) – छेदपाडचा.

परिशिष्ट सहावें

सेंद्रिय वाक्प्रचार

म्हणजेच

शरीरावयवावरून बनलेले लक्षणीय मुहावरे।

नाक, कान, जीभ, डोळे, तोंड, हात, पाय यावरून बनविलेल्या वाक्प्रचारांपैकी विशेष लक्षात ठेवण्याजोगे 'मुहावरे', (निवडक तेवढेच), नमुन्यासाठी दिले आहेत)

आँख

१ आँख से उठाना – सादर स्वीकार करना
२ आँख न खुलना (खोलना) – अर्भक दशा का न त्यागना शैशवमेंही रहना, अप्रबुद्ध दशा में होना, सचेतन होना (चिडिये के बच्चे के लिये)
३ आँख गुरेरना – आँखों को टेढा करना, नाराज होना
४ चार आँखे होना – देखादेखी होना, बुद्धि होना, ज्ञान होना
५ आँख तरेरना – कुपित दृष्टी से देखना
६ आँख पथराना – पुतलियों की गति का मारा जाना (मरने का पूर्वरूप) (आँखो का पलटना) – (मृत्यूका पूर्वरूप)
७ आँख फिरना (फिर जाना)– पहली किसी कृपा या प्रीति का भाव न रहना
८ आँखोंपर परदा डालना – धोखा देना, भ्रम में डालना
९ फूटी आँख से भी न देखना – अवहेलना करना
१०. आँख भारी होना – नींद आ जाना
११ आँख सेंकना – दर्शनसुख उठाना
१२ आँखो में फिरना – स्मृति में बना रहना
१३ आँख का काजल करके रखना – अत्यंत प्रिय बनाकर समीप रखना
१४ आँख-भौं मटकाना – मूर्ख बनाना, इशारा करना.
१५ आँखो में घूमना – ध्यान में रहना, याद रहना

कान

१ कान उठाना – सचेत होकर सुनना.
२ कान गरम करना – (कान उपटणे) कान ऐंठना
३ कान फुंकवाना – गुरुमंत्र लेना.
४ कान में तेल डाले बैठना (सो रहना) – बात सुनकर भी ध्यान न देना.
५ कान तक (में) रखना – सुनकर किसी गैर को न सुनाना.

६. आधे कान सुनना (न) – थोडा सुनना
७. (किसी बात से) कान पकड़ना – पछतावे के साथ किसी काम के फिर न करने की प्रतिज्ञा करना
८. काना-पूंछ दबाकर निकल जाना – चुपचाप या बिना विरोध किये चला जाना

ज़बान

१ ज़बान खुलना – बोलने मे लिहाज न रहना, धृष्ट हो जाना
२ दो ज़बान होना – झूठ-सच सब बोलना
३. ज़बान (दबी) से बोलना (कहना) – भय से साफ साफ न कहना.
४ बरजबान (होना) – कठस्थ, उपस्थित होना
५ लम्बी जबान रखना (जबान गिरना) – खाने का लालची होना.
६ ज़बान खोलना – कुछ (बुरा, भला) कहना
७ ज़बान चलना (चलाना) – बढ बढकर बोलना, कुत्सित बोलना, गाली बकना.

मुँह

१ मुँह लेकर रह जाना (अपनासा) – कुछ न कर सकना, हताश या लज्जित होना
२ मुँह चिढाना – पूरी पूरी नकल करना
३ मुँह छूना – हृदय से न कहकर ऊपर से ही कहना
४ मुँह-पेट चलना – विसूचिका या हैजा होना
५. मुँह भरना – रिश्वत या घूस लेना
६ मुँह में खून या लहू लगना – चाट या चसका पडना
७ बे मुँह का होना – बहुत सीधा होना
८ मुँह से फूल झडना (गिरना) – अति मधुर और प्रिय वचन बोलना.
९ मुँह की खाना – आदर होना; दुर्दशा करना, मूँहतोड जवाब सुनना, हार जाना
१० मुँह के बल गिरना – धोका, या ठोकर खाना, हानि होना
११ मुँहपर या मुँह से बरसना – चेहेरे या आकृति से प्रकट होना.
१२ मुँह मुलाहजे का – परिचित, जान पहचान का
१३ मुँह पडना – साहस होना, ऊपर का किनारा या सतह
१४. मुँह छोरी – लज्जा, भय से छिपकर, मुँह छिपाना.
१५ मुँह तो देखें – योग्यता या शक्ति देखें
१६ मुँह (चेहरे) पर हवाई उडना – निष्प्रभ होना

पाँव

१ पाँवतले की जमीन या मिट्टी निकल जाना – होश उड जाना, भयादिसे बडे जोर से भागना
२. फूँक फूँक कर पाँव रखना – सतर्कता से बहुत बचाकर कार्य करना, बहुतही सावधानी या होशियारीसे चलना
३ पाँव भर जाना – पैर थक जाना.

४. पाँव (पैर) होना (हो जाना)– चलने या काम करने में समर्थ होना.
५ पाँव उखड जाना – युद्धसे भागना, ठहर ने का बल या साहस न रहना.

हाथ

१ हाथ कटा लेना (बैठना) – प्रतिज्ञावद्ध कर लेना (हो बैठना)
२ हाथ खुजलाना – मारने की इच्छा होना, प्राप्ति के लक्षण दिखाई देना
३ हाथ खुल जाना – बधन से मुक्त हो जाना, व्ययाधिक्य में प्रवृत्त होना मारने की वान सी पडना
४ हाथ चूमना – कारीगरी पर प्रसन्न होकर किसी के हाथो को सस्नेह देखना.
५ हाथ छोडना – प्रहार या आघात करना.
६ हाथ छोटा होना – कजूस होना
७. हाथ बडे (विशाल) होना – अति उदार या दानी होना
८. हाथ ढीला करना – सुविधा के लिए आवश्यकता से कुछ अधिक व्यय करना, काम मे सुस्ती करना
९. हाथपाँव फूलना – भय या शोक से घबरा जाना
१० (किसी वस्तु पर) हाथ फेरना – ले लेना, उडा लेना
११. हाथ मलना – वहुत पछिताना, निराश तथा दु खी होना
१२. हाथ रँगना – घूस या रिश्वत लेना
१३ हाथ लगे मैला होना – इतना स्वच्छ और पवित्र होना कि हाथ लगने से गदा हो जावे
१४. हाथ का खिलौना – पूर्णतया अपने वश में या आधीन.
१५ (मन) हाथ में करना – मोहित करना

पेट

१ पेट काटना – वचत के लिये कम खाना.
२ पेट का हलका – क्षुद्र प्रकृति का ओछे स्वभाव का.
३ पेट खलाना – वहुत दीनता दिखाना
४ पेट चलना – अतिसार होना दस्त होना
५ पेट पोसू – पेटू, खाऊ
६. पेट में दाढी होना – लडकपन मे ही वहुत चतुर होना.
७ पेट में पाँव होना – वहुत कपटी या छली होना, चालाक या चालबाज होना.
८. पेट से पाँव निगलना – वहुत इतरना, वुरे पथ में लगना.
९ पेट जलना – वहुत भूख लगना
१० पेट लग जाना – भूखो मरना

परिशिष्ट ७ वे

(सामान्य माहिती)

रत्नें, विद्या व कला

रत्नें १४ आहेत.

१ लक्ष्मी २ कौस्तुभ ३ पारिजातक ४ सुरा ५ धन्वतरि
६ चद्रमा. ७ कामधेनु ८ सुरेश्वरगदा (ऐरावत) ९ रभा (देवागना)
१० सप्तमुख अश्व ११ विष १२ हरिधनु १३ शख. १४ अमृत

विद्या १४ आहेत.

१ ऋग्वेद २ यजुर्वेद ३ सामवेद ४ अथर्ववेद
५ शिक्षा ६ कल्प ७ व्याकरण ८ निरुक्त
९ छद १० ज्योतिष ११ मीमासा १२ न्याय
१३ इतिहास १४ पुराणे

पुराणे १८ आहेत.

१ ब्रह्मपुराण २ पद्मपुराण ३ विष्णुपुराण
४ शिवपुराण ५ भागवतपुराण ६ नारदपुराण
७ मार्कंडेयपुराण ८. अग्निपुराण ९ भविष्यपुराण
१० ब्रह्मवैवर्तपुराण ११ लिंगपुराण १२ वराहपुराण
१३ स्कदपुराण १४. वामनपुराण १५ कूर्मपुराण
१६ मत्स्यपुराण. १७ गरुडपुराण. १८ ब्रह्माडपुराण.

कला ६४ आहेत.

१ गान (स्वरग, पदग, लयग, अवधानग) २ वाद्य ३ नृत्य (नाट्य या अभिनय, अनाट्य या नृत्त) ४ आलेख (चित्रकला) इस के ६ अग हैं – रूपप्रमाण-भाव सौंदर्य, सादृश्य, चित्रवैचित्र्य रगसनिवेश ५ विशेषकच्छेद्य–तिलक के साँचे बनाना ६ तडुलकुसुमावलि विकार–पुष्पचावलो से विशेषप्रकार के (विविध प्रकार के) साँचे भूषणादि बनाना ७ पुष्पास्तरण-पुष्पशय्यादि रचना ८ दशनवसनागराग-सँवारना ९ मणिभूमिका कर्म–फर्श सजाना १० शयनरचना–पाचक शय्या बनाना ११ उदकवाद्य–जलतरग बनाना १२ उदकघात–पानीसे चोट पहुँचाना १३ चित्रयोग रूप बदलना १४ माल्यग्रथविकल्प–विविध प्रकार के हार बनाना १५ शेखरकपीड योजन–फूलोसे रचित शिरशृगार १६ नेपथ्यप्रयोग–देशकालानुसार वस्त्रादिधारण १७. कर्णपत्रभंग–हाथीदांत और शखसे गहने आदि बनाना १८ गधयुक्ति–सुगधियो का बनाना १९. अलकारयोग–(सयोग्य-असयोग्य) अलकार बनाना २० ऐन्द्रजाल–

बाजीगरी २१. कौचुमारयोग–सुदरताकी कला २२ हस्तलाघव २३ पाकविद्या (कला) चित्रशाकपूप भचयविकार क्रिया भचक्रिया, भोजन कला २४ पानसरसासवयोग–आसवादि बनाना २५ सूखीवानकला–सुईकारी, सिलाई २६ सूत्र (सूची) काडा–एक सूतसे अनेक वस्तुएँ बनाना २७ वीणाडमरू वाद्य २८ प्रहेलिका २९ प्रतिमाल (अताक्षरी विवाद) ३० (दुर्वाचक्र) कूर्वाचक या कूटयोग–दृष्टिकूट रचना या उलझाना ३१ वाचन रागसे पठन ३२ नाटकाख्यायिका दर्शन ३३ समस्यापूर्ति (काव्यकला) त्रिपद, मूक आदि समस्याएँ बनाना ३४ (पट्टिकावेत्र वणिविकल्पा) पट्टिकावान विकल्प–पलग, कुरसी आदि बिनना ३५ (तर्क) तक्षकर्म–तक्षण या बढई की कला ३६ वास्तु या निर्माणकला–राजगिरी ३७ रूपरत्नपरीक्षा ३८ धातुवाद–कीमियागिरी (धातुशोधन मिश्रणादि) ३९ मणिरागाकरज्ञान (हीरादि की खान जानना) ४० वृक्षायुर्वेदयोग–वृक्षारोपणादि कला ४१ सजीवद्युत (मेष–कुक्कुट लावकयुद्धविधियोग) (मेषादि शिक्षण) पशुओ को सिखाना ४२ शुकसारिका प्रलापन ४३ उत्सादन–देह दाबना केशमार्जन कौशल ४४ अक्षरमुष्टिका कथन–गुप्त बातो के सकेत ४५ म्लेच्छित विकल्प (कुतर्क)–साकेतिक शब्दो का ज्ञान ४६ देशभाषाविज्ञान–अन्यदेश की भाषाएँ जानना ४७ पुष्पशकटिका–फूलगाडी रचना ४८ निमित्तज्ञान–प्राकृतिक बातो या पशुओ आदि की चेष्टा वाणीसे भावी शुभाशुभ कथन ४९ यत्रमत्रिका–गमन, वृष्टि, युद्ध आदि के सजीव, निर्जीव यत्ररचना ५० धारणमात्रिका–स्मृतिवर्धन कला ५१ सपाद्य (सवाद्यम्)–अश्रुतबात कहना ५२ मानसी–मन की बाते बताना ५३ काव्यक्रिया ५४ अभिधानकोष–शब्दार्थनिरूपण ५५ छदकला ५६ क्रियाकल्प ५७ छलित–ठगना ५८ वस्त्रगोपन ५९ द्यूतक्रीडा ६० आकर्ष क्रीडा–पाँसे का खेल ६१ बालक्रीडनक–गुडियो का खेल ६२ वैनयिकी–अश्वादिको गति सिखाना ६३ व्यायामिकी–वैजयिकी (वैतालिकी) व्यायामकला ६४ शिल्पकला

परिशिष्ट ८ वें

पौराणिक व्यक्ति

वाङ्मय में इन व्यक्तिओंके उल्लेख पाये जाते है आम तौर पर प्रसिद्ध व्यक्तियों की जानकारी सभी को होतीही है

१ **अक्रूर** – यादव विशेप 'श्वफल्क और गदिनी' का पुत्र. श्रीकृष्ण का पक्षपाती; अपना ईमानदार दूत समझकर श्रीकृष्ण को गोकुल (व्रज) से मथुरा ले आने के लिये कसने इसे व्रज भेजा था। (श्रीकृष्ण की हत्या करने का कस का हेतु था) किन्तु अक्रूर ने कस की सारी योजनाएँ श्रीकृष्ण को खुल्लम खुल्ला वता दी ।

२ **अगस्त्य** – एक प्रख्यात ऋपि मित्रावरुणो का पुत्र किसी यज्ञ के समय इसने उर्वशी अप्सरा को देखा। देखतेही उस का वीर्य स्खलित हुआ। वीर्य की एक वूद घट में गिरी और दूसरी वाहर । पहले विन्दु से अगस्त्य का जन्म हुआ और दूसरे बिन्दु से वसिष्ठ। अगस्त्य ने विंध्य पहाड को औंवा गिराकर उस का गर्वहरण किया। (चढवढकर ऊचा वढनेका) विंध्य के दक्षिण की ओर उसका आश्रम रहा। राक्षसों पर इस का आतक जमा रहा था। वातापी राक्षस ने मेप का रूप लेकर ऋपि के पेट मे प्रवेश किया (मासाहार) किन्तु अगस्त्यने उस को सौ टक्का हजम किया। इस ने प्रभुरामचद्र को विष्णु का खड्ग, धनुष्य और अक्षय भाथे दिये। इसी ने "सर्प वन" ऐसा नहुप राजा को शाप दिया। अगस्त्य श्रेष्ठ तत्त्ववेत्ता, धनुर्विद्या मे अद्वितीय था। दक्षिण मे अगस्त्यनेही आर्योंकी वसाहत करवाई। लोपामुद्रा अगस्त्य की भार्या। समुद्र का सारा जल पीकर अगस्त्य ने समुद्र में रहनेवाले कालकेय असुरो का वध किया।

३ **अजामिल** – कान्यकुब्जका एक ब्राह्मण। अपनी विवाहित पत्नीका त्याग कर के शूद्र स्त्री का मजनू वना। अत में पछतावा होकर उपरति हुई।

४. **अत्रि** – सप्त ऋपियो में से एक ऋपि। दत्तात्रेय का पिता ब्रह्मदेव के नेत्रो से इन का जन्म हुआ। अत्रि ऋषो के नेत्रो से चद्र का जन्म हुआ।

५. **अधिरथ** – भारतीय वीर कर्ण का पालक पिता। यह सारथि था। इसकी पत्नी राधा

६ **अनसूया** – अत्रि ऋपि की पत्नी। दत्त और दुर्वास ऋपि की माता। महा-पतिव्रता और तपस्विनी थी। एकवार दस वर्पोंतक वरसात नहीं हुई। पृथ्वी उध्वस्त हुई। किन्तु अपने तपोवलसे पानी, कदमूल आदि उत्पन्न करके अनसूयाने हजारो के प्राण वचाये। माडव्य ऋपि सूलीपर चढाया गया था। उस रास्ते जाती हुई किसी ऋषी-

पत्नी सूलीसे टकरा गयी। क्रुद्ध होकर माडव्यऋषिने उसे "सूरज निकलते ही तू विधवा होगी" इस प्रकार का शाप दिया। अनसूया उस ऋषिपत्नीकी सखी थी। अनसूयाने अपने तप प्रभावसे सूर्योदयही होने नही दिया। सूरज की रोशनी के अभाव से पृथ्वीपर का सारा कारोबार ठप हो गया। तब देव, ऋषि आदि की प्रार्थना को मानकर अपनी सखी को वैधव्य नही आने दिया और बाद में सूर्योदय हुआ। अनसूया के पातिव्रत्य को परखने के लिये ब्रह्मा, विष्णु, महेश अपनी अपनी पत्नी के आग्रहपर अत्रि ऋषिके आश्रम में पहुँचे। अनसूयाने तीनो को बच्चे बनाये। बाद मे उन्हे उन का पूर्वरूप प्रदान किया। ब्रह्मा, विष्णु, महेश तीनो मिलकर "दत्तावतार" बना। प्रभुरामचद्र वनवास मे थे। उस समय हिंस्र पशु और राक्षसो से बचानेवाला "अगराग" अनसूयाने श्रीसीताजी को दिया था।

७ **अभिमन्यु** – "अर्जुन और सुभद्रा" का पुत्र। कृष्ण और बलराम का भाजा। अभिमन्यु अर्जुन के समान पराक्रमी था। राजा परीक्षित इसका पुत्र था। अभिमन्यू ने कौरवो के चक्रव्यूह का भेद किया किन्तु व्यूहभेद कर बाहर आने में वह असमर्थ रहा और अन्त मे मारा गया।

८ **अर्जुन** – १ कार्तवीर्य सहस्त्रार्जुन। परशुरामने उस का वध किया। २ पाच पाडवो में से तिसरा पाण्डव। इसे कुतीने देवेद्र से पैदा कराया। अलौकिक धनुर्धारी था। श्रीशकर का इसने पराभव किया था। अज्ञातवास के काल मे विराट नगरी मे अर्जुन वृहन्नला के रूप मे रहा। समरभूमि पर शुरू में ही जब अर्जुन विषण्ण हुआ तब श्रीकृष्णजीने उसे 'गीता' का उपदेश किया।

९ **अष्टावक्र** – कहोड ऋषिका पुत्र। यह गर्भावस्था मे था तब उसने अपने पिताजीसे "अभीतक तुम्हे अध्ययन करनाही पडता है क्या?" ऐसा सवाल पूछा था। प्रश्न सुनकर पिताजी उछल उठे और उसे शाप दिया कि "तेरा शरीर आठ जगहोपर टेढा रहेगा।"

१० **आस्तिक (स्ती) क** – भृगुकुलोत्पन्न एक ऋषि जरत्कारू ऋषि तथा कश्यपकन्या जरत्कारू इन दोनो का पुत्र। इसने प्रशसा करके जनमेजय राजा को सतुष्ट किया और सर्पसत्र बद करवाया और तक्षक को बचाया!! नही तो "इद्राय तक्षकाय स्वाहा" हो जाता!! ('तक्षक' आस्तिक का मामा था।)

११ **इद्रजित् (मेघनाद)** – लकाधिपति रावण का पुत्र। उसने यथासाग यज्ञ कर के श्रीशंकरजी से दिव्य रथ और अस्त्र सपादन किये। युद्ध में इद्र को हराकर और बाधकर मेघनाद लका में ले आया था। इसी से उसका नाम इद्रजित् सार्थ रहा। श्रीमारुतिराय को पराभूत कर उसे बाधकर इद्रजित् उसे रावण के दरबार में ले आया था। इद्रजितने एक युद्ध में ६७ करोड बदरो को मारकर रामलक्ष्मणजी को मोहित किया था।

१२. **कपिल** – सांख्यशास्त्रप्रवर्तक ऋषि। "कर्दम् और देवहूति" का पुत्र। सगर राजा का यज्ञीय अश्व का चोरी का अपहार किया। उस की खोज में सगर राजा के ६० हजार पुत्र चल पडे। खोजते वे कपिलऋषिके पास पहुँचे और नजदीकही अश्व को बाधकर रखा पाया। सगर पुत्रो ने कपिल पर ही चोरी का आरोप किया। क्रोध के वश होकर कपिल ने सारे राजपुत्रो को भस्म किया। कपिलने अपनी माता देवहूति को आत्मज्ञान का उपदेश किया।

१३ **कयाधू** – हिरण्यकशिपु की पत्नी। जभासुर की कन्या। प्रल्हाद की माता। प्रल्हाद के समय कयाधू गर्भवती थी। उसी समय उसके पतिराज तपश्चर्या करने के लिये चल दिये। इस अवधि मे देवेंद्रन आकर कई राक्षसो की हत्या की और कयाधूको उठाकर वह स्वर्ग का प्रवास करने लगा। मार्ग मे नारद ऋषि मिले। "कयाधू का पुत्र भगवद्भक्त निकलेगा, देवो का द्वेष नही करेगा" ऐसा कहकर कयाधू को इंद्रके हाथोसे छुडा लिया। बाद मे महर्षि उसे भागीरथी के तीर पर ले जाकर उसे ज्ञानोपदेश दिया। गर्भ मे प्रल्हादने उस उपदेश को ग्रहण किया। आगे चलकर वह महान् भगवद्भक्त निकला।

१४. **गुह** – शृंगवेरचा किरातापिपति। दशरथका मित्र। प्रभुरामचंद्र दण्डकारण्य मे जाने से पहले एक रात्र गुह के घर मे रहे थे। गुहने उनका यथोचित आदरसत्कार किया।

१५ **चंद्रकेतु** – दशरथपुत्र लक्ष्मण का दूसरा पुत्र। उसकी राजधानी चंद्रकान्त। 'चित्रकेतु' के नाम से भी वह मशहूर था।

१६. **चंद्रहास** – केरल देश के सुधार्मिक राजा के पुत्र। इसके बाये पाँव के छ उंगलियाँ थी। मूल नक्षत्रपर उसका जन्म हो जानेके कारण उसके पिताजी दुश्मनो के हाथो मारे गये। आगे चलकर धृष्टबुद्धि मंत्रीने उसे पाला पोसा। "यह लडका तेरा स्वामी बनेगा" इस प्रकार का ब्राह्मणो के मुख से भविष्य सुनकर धृष्टबुद्धिने उस की हत्या करने का काम हत्यारोपर सौंप दिया। दयालु हत्यारोने उस निष्पाप बालक को छोड दिया। हत्या का सबूत बताने के लिये उसके बाये पाँव की एक उंगली काटकर हत्यारे ले गये थे। बादमे उसका पालन पोषण कुलिंद देश के राजाने किया और उसे राजगद्दीपर भी बिठाया। वहाँ भी धृष्टबुद्धिने उसे जहर खिलाने की कोशिश की। लेकिन वह असफल बना। आखिर धृष्टबुद्धिके लडकीने चंद्रहास के साथ शादी की। तोभी धृष्टबुद्धिने फिरसे उस की हत्या करने का असफल प्रयत्न किया अश्वमेध यज्ञ के समय श्रीकृष्ण और अर्जुन घूमते हुए उसके वहाँ पहुँचे तब चंद्रहास ने उन दोनो के साथ मित्रता की।

१७. **जडभरत** – ऋषभदेव राजर्षिका सुपुत्र। राज्यत्याग कर के यह तपाचरण के लिये वन मे चला गया। किसी हरिणबालकपर उसका असीम स्नेह था। मृत्यु के समय उसी हरिणबालक का ध्यास लगा रहने से भरत को हरिण का जन्म प्राप्त हुआ। बाद में फिर से ब्राह्मण

जन्म मिला। पीछले जन्म की स्मृति जाग उठने के कारण उसने नि सग रहने के लिये 'जडचर्या' का अवलव किया। जडचर्या का स्वीकार करने के कारण 'जडभरत' नाम से वह मशहूर हुआ।

१८ **जरासंध** – पुरुकुलोत्पन्न वृहद्रथ राजा का सुपुत्र। दो माताओ से उस का जन्म हुआ। एकसे आधा शरीर और दूसरी से आधा शरीर उन दो टुकडो को जरा नामक राक्षसीने जोडकर सलग शरीर बनाया। जिस के कारण वह 'जरासध' के नामसे ख्यात हुआ। यह मगध देश का राजा था। उस देश की राजधानी गिरिव्रज। राजा कस उस का जमाई था। कृष्ण के साथ जरासधने सत्रहवार जग छेडा। भीम के साथ इसका तेरह अहोरात्र मल्लयुद्ध हुआ (शिशुपाल इस का सेनापति था) अत मे भीम ने उस को मारा।

१९ **त्रिशंकु** – इक्ष्वाकुकुलोत्पन्न अरुण राजा का पौत्र और निवधन राजा का पुत्र, हरिश्चद्र का पिता। इस का मूल नाम सत्यव्रत था। १ पिता क्रोध २. उस के हाथो हुआ गोवध ३ अप्रोक्षित वस्तुओ का उसने किया हुआ उपयोग ऐसे तीन शकु याने पातक किये जाने के कारण वसिष्ठ ऋषिने उसका "त्रिशकु" नाम रख दिया। सदेह स्वर्गारोहण करने के हेतुसे उसने यज्ञ प्रारभ किया। वसिष्ठ ऋषिने यज्ञ का उपाध्याय वनने से इनकार किया। इतनाही नही उन्होने उसे "चाडाल हो जा" इस प्रकार शाप दिया। विश्वामित्र उपाध्याय वने। 'चाडाल' यजमान और क्षत्रिय उपाध्याय होने के कारण ब्राह्मण और देव यज्ञ-कार्य मे शामिल न हुए। विश्वामित्र ने त्रिशकु को अपनी पुण्याईसे स्वर्ग मे चढाया। इद्रने उसे नीचे ढकेल दिया। विश्वामित्र ने उसे वही अतराल मे थाम रखा और स्वय प्रतिसृष्टि और प्रतिस्वर्ग निर्माण करने की चेष्टा शुरू की। आखिर इद्रने उस को मनाकर त्रिशकू को नक्षत्रो मे स्थान वहाल किया।

२०. **धृष्टकेतु** – शिशुपालपुत्र। पाडवपक्षीय था। द्रोणाचार्यने उसका वध किया। उस की कन्या करेणुमती। करेणुमती नकुलकी धर्मपत्नी थी।

२१ **पूरु** – सोमवश मे छठा राजा। ययाति और शर्मिष्ठा का कनिष्ठ पुत्र। ययाति ने अपने पाँचो पुत्रो से पूछा कि "मेरा वार्धक्य लेकर तुम्हारा तारुण्य और सौंदर्य मुझे उसके वदले मे दोगे?" उस की माँग सिर्फ पूरूने पूरी की। हजार वर्षोंके वाद ययाति ने उसका तारुण्य और सौंदर्य उसे लौटा दिया और राजगद्दीपर विठाया पूरु राजा कौरवपाडवो का पूर्वज होता है।

२२ **भरत** – ऋषभ देवका ज्येष्ठ पुत्र। उसी के कारण अजनाभवर्ष का भरतवर्ष नाम प्रसिद्ध हुआ। आगे चलकर यही भरत जडभरत वना।
(२) दशरथ और कैकेयी का सुपुत्र।
(३) पुरूवशीय दुष्यत और शकुतला का पुत्र। यह चक्रवर्ती राजा वना था।

२३ **रंतिदेव** – पुरुवशीय राजा। रतिदेवने गोसवनामक यज्ञ किया। उस के यज्ञ में जो पशु मारे गये उन के चर्म (चाम) से चर्मण्वती नदी उत्पन्न हुई।

२४. **वैशंपायन** – ऋषि वि याज्ञवल्क्य ऋषि के मामा और गुरु। व्यास महर्षि के एक प्रख्यात शिष्य। पुराण–कथन मे इनका कोई सानी न था। राजा जनमेजय को वैशपायनजीनेही महाभारत सुनाया। एक बार ऋषि याज्ञवल्क्यपर वैंशपायन क्रुद्ध हुए और याज्ञवल्क्य से यजुर्वेद कै कराकर बाहर निकलवाया। अन्य शिष्योने तित्तिर पक्षियोंका रूप धारण करके याज्ञवल्क्य की सारी कै चुग चुग कर प्राशन की। यही तैत्तिरीय शाखा कहलाती है।

२५ **शत्रुघ्न** – दशरथ और सुमित्रा का पुत्र। लक्ष्मण और शत्रुघ्न दो सगे भाई थे। शत्रुघ्नने लवणासुर का वध किया। प्रभु रामचद्र जब वनवास मे थे तब भरतजीके समान शत्रुघ्नने भी राज्य का कारोबार चलाया था। ‘शूरसेन’ देश शत्रुघ्ननेही सस्थापित किया। शूरसेन देश की राजधानी ‘मथुरा’ रही।

२६ **शिवि** – एक राजा। भोजपुराधिप। चद्रवशीय उशीनर राजा का पुत्र। राजा ययाति का दौहित्र (नाती) इसके औदार्य की परीक्षा करने की इच्छा से अग्नि और इद्र चल पडे। अग्निने कपोत पक्षी का और इद्रने श्येन पक्षी का रूप धारण किया। श्येन पक्षी कपोतपर झपट पडा कपोत डरकर भागने लगा। भागते भागते कपोत पक्षी शिवि राजाके गोद मे आ के बैठ गया। कपोत के वजन के जितना अपना मास श्येन पक्षी को देकर शिविराजाने कपोत पक्षीकी जान बचाई।

२७. **संजय** – गवल्गणनामक सूत (सारथि) का पुत्र। धृतराष्ट्र राजाका सारथि और मित्र। इसने धृतराष्ट्र को उपदेश किया। व्यास महर्षिकी असीम कृपा के कारण रणागणपर होनेवाली सारी घटनाओ का प्रत्यक्ष ज्ञान बैठे बैठे सजय को होता था। सजयनेही धृतराष्ट्र को कौरव-पाडव युद्ध का सारा हाल (मूर्तरूपमें) एकही स्थानपर बैठकर सुनाया था। श्रीमद्भगवद्गीतामें पहला सवाल धृतराष्ट्र का है और सारी गीता सजयने उस के प्रश्न के उत्तर के रूप मे धृतराष्ट्र को सुनाई है। (आजकल का रेडियो याने सजय का चेतनाहीन स्वरूपही है। इस-लिये रेडियो का नाम ‘सजय’ रखना चाहिये। छोटे बच्चो को यह नाम बहुतही पसद आता है।)

परिशिष्ट ९ वें

कुछ शेर और रुबाइयाँ

(चुने हुए और चुनिंदे)

(अलीकडे 'शेर' फार प्रचलित झाले आहेत. त्याचा मूळ अर्थ 'उर्दू कवितेचे दोन चरण' असा आहे परतु व्यवहारात अनेक चरणही येतात पण दोन दोन चरणाचा श्रोत्यावर परिणाम होत जातो खाली नमुना म्हणून हिंदी उर्दू शेर दिले आहेत)

(१)

सम्मान मिले है तो अपमान मिलेगेही ।
प्रत्येक प्रातसध्या को न्योत वुलाता है ।
पर जो काली रातो का जहर पचा जाये ।
वह ही शिवशकर महादेव कहलाता है ।

(२)

वसो नगर की ओर अगर डरते हो वनसे ।
घर मे छुपो अगर डरते हो काले घनसे ।
छुप जाने को जगह नही सारी दुनियामें ।
अगर कही डरते हो अपने मनसे ।

(३)

सावन में मरुस्थल भी वहक जाते है ।
काँटे भी वहारो में महक जाते है ।
निर्दोप जवानी पे न झुझलाओ तुम ।
इस उम्र मे सव लोग वहक जाते है ।

(४)

अभी तो लोचनो में आँसुओ की धार वाकी है ।
अभी तन-पीजरे मे दर्द का भडार वाकी है ।
जरा रुक जाओ ओ प्रियतम ! अभी जल्दी तुम्हे क्या है ? ।
अभी अवरो मे कपन है, अभी कुछ प्यार वाकी है ।

(५)

रूप की वूपपर विश्वास नही होता है ।
वाग मे रोजही मधुमास नही होता है ।
जिन्दगी जलता हुआ एक मरुस्थल है दोस्त ।
प्यार की प्यास में एहसास नही होता है ।

(६)

जीवन ने कहा वहता हुआ जल हूँ मैं ।
तो आके मरण वोला मरुस्थल हूँ मैं ।

पर आँख से जब प्यार के आँसू दो गिरे ।
कण कण यह पुकार उठ्ठा कि बादल हूँ मैं ।

(७)

कफन बढा तो किस लिये नजर तू डबडबा गई ।
सिंगार क्यो सहम गया बहार क्यो लजा गई ।
न जन्म कुछ, न मृत्यु कुछ, बस इतनी सिर्फ बात है ।
किसी की आँख खुल गई किसी को नीद आ गई ।

(८)

बहुत से लोग बस अपने दुखो के गीत गाते है ।
दिवाली हो कि होली हो सदा मातम मनाते है ।
मगर दुनिया उन्ही की रागिनीपर झूमती हरदम ।
कि जो जलती चितापर बैठकर वीना बजाते है ।

(९)

हिफाजत ऐसी न हो कि हफीज गायब हो जाय ।
दवा ऐसी न हो कि मरीज गायब हो जाय ।
कद्रदानी खूब बढे और हमदर्दी भी ।
तारीफ ऐसी न हो कि तमीज गायब हो जाय ।

(१०)

पण्डित ! तू तो कहता था पाषाण पिघल जायगा ।
काजी ! तू भी बोला था रहमान बदल जाएगा ।
अब भी अवसर है, समझा लो, वरना फिर रोओगे ।
ईश्वर–अल्ला को भूखा इन्सान निगल जाएगा ।

(११)

रात चुपचाप है पर चाद तो खामोश नही ।
कैसे कह दूँ खुदा आज फरामोश नही ।
ऐसा डूबा हूँ तेरी आँखो की गहराई में ।
हाथ में जाम है, पीने का मगर होश नही ।

(१२)

यो तो हर दिल किसी दिल पै फिदा होता है ।
प्यार करने का मगर तौर जुदा होता है ।
आदमी लाख सम्हलने पै भी गिरता है मगर– ।
झुक के जो उस को उठा ले वो खुदा होता है ।

(१३)

मोहब्बत धर्म भी है ज्ञान भी है ।
मोहब्बत ज्ञान का अभिमान भी है ।
मोहब्बत में न कोई गोरा न काला ।
मोहब्बत जिस्म भी है जान भी है ।

(१४)

ध्वस की गोद में गाँव बसते रहे ।
आग जलती रही बन बरसते रहे ।

जिंदगी में कईबार ऐसा हुआ ।
आँख रोती रही, होठ हँसते रहे ।

(१५)

कोयल निरे निर्जन को स्वरवान बना देती है ।
एक लहर समुदर को गतिमान बना देती है ।
दो बाँह जमाने को क्या कुछ न बना देंगी ।
पूजा निरे पत्थर को भगवान बना देती है ।

(१६)

बोलप्यारी गुलगुला तू बोल प्यारी तू कडा ।
बोल तेरे दिल को मेरे है रसायन ही बडा ।
ठडा निहायत या उबलता पानी उडेला आगपर ।
जलती भभकती क्यो न हो आग क्या बुझती नही ?

(शेरे सुभाषित)

(१७)

दाँत मेरे सिर गये, मुँह पोपला हुआ ।
बाल मेरे सफेद चिट्टे हो गये ।
खैर तोभी दिल में मुझे इतना रज नही ।
लेकिन जब रास्ते से मे गुजरता हूँ ।
जवान लडकिया मुझे बाबा कहके खिलखिलाती है ।
तब मेरे सिरपर अणगिनत गाज गिरते है ।

(शेरे सुभाषित)

(१८)

हस्ती का एतबार भी गम ने मिटा दिया ।
किस से कहूँ कि दागे जिगर का निशान है ।
है वारे एतमाद वफादारी इस कदर ।
गालिब हम इस से खुश है कि नामे हरवान है ।

(१९)

कैदे हयात व बन्दे गम अस्ल में दोनो एक है ।
मौत से पहले आदमी गम से नजात पाये क्यो ?

(२०)

हो गई है गैर के शीरी-जबानी कारगर ।
इश्क का इस की गुमाँ हम बेजबानोपर नही ।

(२१)

मुँद गयी खोलते ही खोलते आँखें गालिब ।
यार लाये मेर बाली पे उसे, पर किस वक्त ।

(२२)

रहिये अब ऐसी जगह चलकर जहाँ कोई न, हो ।
हमसखुन कोई न हो हम-जबाँ कोई न हो ।
बेदरोदीवारसा इक घर बनाना चाहिये ।

कोई हमसाया न हो और पासवाँ कोई न हो ।
पडिये अगर वीमार तो कोई न हो तीमारदार ।
और अगर मर जाइये तो नौहाख्वाँ कोई न हो ।

(२३)

वापने वेटेसे पूछा तो मोहज्जव क्यों नही ?
हर किसी से वेरूखी, हर किसीसे वेदिली ।
यो दिया वेटे ने वाप को हँसकर जवाव ।
मेरी उस में क्या खता? तालीमही ऐसी मिली ।

(२४)

सैय्याद की सुनते नही माली की तो सुन लो ।
आ निकले हो जव वाग मे कुछ फूल ही चुनलो ।
हर वात में जिद अच्छी नही हजरते 'विस्मिल' ।
दुनिया कहे जिस वात को उस वात को सुनलो ।

(२५)

चमन में एक एक गुन्चा खुशी से फूल जाता है ।
मगर जव खाक में मिलता हे सव कुछ भूल जाता है।
ताज्जुव क्या जो 'विस्मिल' याद उन्हे मेरी नही आती ।
जमाना कुछ दिनो के वाद सव को भूल जाता हे ।

(२६)

अव न वाकी रह गया जोश अव न मस्ती रह गई;
खैर यह भी है गनीमत अपनी हस्ती रह गई ।
सर बलन्दी पाके तुम सारी वलन्दी ले उडे,
मेरे हिस्से में फकत पस्ती ही पस्ती रह गई ।
मैंने देखा फिरकर ऐ विस्मिल जहाँ में हर तरफ,
हकपरस्ती की जगह नाहक परस्ती रह गई ।

(पस्ती = हार)

(२७)

पढे कालिजमें जाकर मगर वी तालीम सव सीखो,
मगर हाँ शर्त्त यह भी हे वुजुर्गों का अदव सीखो ।

(२८)

दावे तो है हजार मगर गुन कोई नही,
वेसुर के गीत गाते हैं पर धुन कोई नही ।

(२९)

गरदिशे तक़दीर से राहत कही मिलती नही ,
वाग में रहकर भी अव दिल की कली खिलती नही ।

(३०)

ऐव है कितना वडा आपस मे हम एक दिल नही,
मुद्दई सच कह रहे है तुम किसी काविल नही ।
दूसरो की वात भी ऐ हजरते विस्मिल सुनो,
अपनी हठ से नफा अपनी जिद से कुछ हासिल नहीं ।

(३१)

हज़रते दिल आप है नादान हम समझाएं क्या ।
ग़म ही जब मिलता है खाने को तो खाना खाए क्या ।

(३२)

हरघडी बेतावो मुजतर आजकल सीने मे है,
चैन जब दिल को नही तो लुत्फ क्या जीने मे है ।
वक्त आखिर डाक्टर साहब करें तो क्या करें,
उखड़ी उखड़ी साँस अब बीमार के सीने मे है ।

(३३)

हम न होगे न जमाने मे निशानी होगी,
जिन्दगी अपनी किसी रोज कहानी होगी ।

(३४)

एक अकुर के लिए भू का हृदय खुलता,
बूद बनने को समन्दर मेघ बन गलता,
हीन अपने को न समझो यातनावालो ।
चाद लाने के लिये रवि शाम को ढलता ।

(३५)

जबकि एकही शाख, एकही घर, एकही घराना,
मलयानिल ने दुलराने मे कोई भेद न माना,
फिर भी एक भाव के अनमिल दो प्रभाव कैसे ?
फूलो ने मुसकाना सीखा, काँटो ने चुभ जाना ।

(३६)

यूँ तो जीने के लिये लोग जिया करते है,
लाभ जीवन का नही फिर भी लिया करते हैं;
मृत्यु से पहले भी मरते हैं हजारो, लेकिन —
जिन्दगी उनकी है जो मर के जिया करते है ।

(३७)

जनगण का है राज्य आज जनता राजा है,
"जनगण मगल" के स्वर में बजता बाजा है,
किन्तु मनुजता के शिकार करनेवालो के —
निर्मम पजो का लोहू अब भी ताजा है ।

(३८)

जर्रे मिले हुए है यही हेर फेर है,
इन्सान क्या है कुछ नही मिट्टी का ढेर है ।

(३९)

कहानी से कभी दुनिया मे अफसाने नही बनते,
जवानी और सुन्दरतासे दीवाने नही बनते,
जिसे भगवान चाहे उस के मन मे ज्योति जलती है —
चिरागो के बनानेसे तो परवाने नही बनते ।

(४०)

दीन के वास्ते दुनिया मे जो रो रो के मरा,
वाकया ये है वो कुछ हो गया कुछ हो के मरा।
जिस को देखा वही आफक मे रो रो के मरा,
कोई दिल देके मरा या कोई जी खोके मरा।

(४१)

है बडे आराम मे वो लोग जो उकवा मे है,
यें न पूछो हम से तुम हम किस तरह दुनिया मे है।

(४२)

पहले दुश्वार था आफाक से वढ़कर होना,
इस जमाने मे वहुत सहल है 'लीडर' होना।

(४३)

स्वय के वास्ते रोना कोई रोना नही होता,
वहकने के लिए पीना कोई पीना नही होता,
जमाना कह रहा हम से जिओ खुद और जीने दो —
स्वय के वास्ते जीना कोई जीना नही होता।

(४४)

खरी कहूँगा न माने कोई इसे माने,
जो गैर कौम है वो दर्दे कौम क्या जाने।

(४५)

जोर जुल्म से लडनेवाला वालक भी आवी होता है।
त्रय शेरो से अकित कोरा कागज भी चाँदी होता है,
सीना ताने खडे विदेशी अणुवम का विस्फोट लिये,
पर झुककर विश्व झुकानेवाला ही सच्चा गाधी होता है।

वंदे मातरम्।

जय हिन्द।